

שבוע פרשת פינחס

(13 - 19 July 2025)

י"ז - כ"ג תמוז תשפ"ה

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכָל לְבַבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאַסַּפְתִּי דִגְגָךְ וְתִירֶשֶׁךְ וְיִצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֶיךָ, וְאָכְלָתָּ וְשִׂבְעָתָּ: הַשְׁמִירוּ לָכֶם בֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶּם, וְסִרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְּׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יִבּוּלָהּ, וְאֲבַרְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וּלְמִדְתָּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֹבֵר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגֵדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנוּ עַל־צִיצִית הַכִּנֹּף פִּתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקֶּבֶל עַל־ מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָ לְרַעְדָּ בְּמוֹד: מַצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמֵתֶחֱלַק לִימֵי הַחוּדוּשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַל־יִבָּחֵנוּ, שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָתָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִיעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס . . . שכן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכד

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לְיְיָ שְׁהִיָּה לָנוּ יְיָ אֱמִרָנָא
יִשְׂרָאֵל: ב לֹלִי יְיָ שְׁהִיָּה לָנוּ בְּקוֹם עֲלִינוּ אָדָם:
ג אֲזִי חַיִּים בְּלַעֲנוּ בְּחָרוֹת אָפָם בְּנוֹ: ד אֲזִי חַמִּים
שְׁטַפּוֹנוּ נִחְלָה עֲבָר עַל־נִפְשָׁנוּ: ה אֲזִי עֲבָר עַל־
נִפְשָׁנוּ חַמִּים הַיְדוּנִים: ו בְּרוּךְ יְיָ שְׁלֹא נִתְּנָנוּ טָרֶף
לְשֹׁנֵיהֶם: ז נִפְשָׁנוּ בְּצַפּוֹר נִמְלֵטָה מִפֶּחַ וּקְשִׁים
הִפַּח נִשְׁבָּר וְנִנְחָנוּ נִמְלֵטָנוּ: ח עֲזָרְנוּ בְּשֵׁם יְיָ עֲשֵׂה
שְׁמִים וְאָרֶץ:

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּטָחִים בְּיָי בְּהַר־צִיּוֹן לֹא־
יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֵׁב: ב יְרוּשָׁלַם הָרִים סְבִיב
לָהּ וַיְי סְבִיב לְעִמּוֹ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם: ג כִּי
לֹא יִנּוּחַ שְׁבֵט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים
לְמַעַן לֹא־יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ
יְדֵיהֶם: ד הִיטִיבָהּ יְיָ לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים
בְּלִבּוֹתָם: ה וְחַמִּים עֲקֻלְקוֹתָם וּלְיָכֶם יְיָ
אֶת־פְּעָלֵי הָאֵן שְׁלֹם עַל־יִשְׂרָאֵל:

אגרות קודש

ב"ה ערב ש"ק, ט"ז תמוז ה'תשח"י,
ברוקלין, נ.י.

לבני ישראל אשר ב"גן ישראל" ובראשם
המדריכים, ההנהלה וכל המתעסקים שליט"א

שלום וברכה!

תהי ביאתם לגן-ישראל בשעה טובה ומוצלחת, ולהמשיך ההצלחה והברכה בכל עניני
גן-ישראל הגשמיים והרוחניים, וגן ישראל יתאים לשמו להעמיד אילנות טובים נושאים פירות
טובות, ויקוים בהם הכתוב יבא דודי (זה הקב"ה) לגנו - דירה לו ית', על ידי לימוד וקיום תורתנו
ומצותי מוארים באור וחיות חסידותיים.

והתחלת "גן ישראל" בשנה זו ביום הבהיר יום גאולת נשיאנו ראש ישראל, וגופא בתר
רישא אזיל - תמשיך בכל עניני "גן ישראל" הגאולה מכל דברים הבלתי רצויים ויצליח בהצלחה
מופלגה.

בברכת שבת טוב,

מנחם שניאורסאהן

תוכן עניינים



מתורת רבותינו נשיאי הב"ד

אדמו"ר הזקן

- שולחן ערוך עם הערות וציורים 211
שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי' 211
לקוטי תורה 214

אדמו"ר האמצעי

- תורת חיים 219

אדמו"ר ה'צמח צדק'

- דרך מצוותיך 220

אדמו"ר מוהר"ש

- תורת שמואל תרל"ג 221

אדמו"ר מוהרש"ב

- ספר המאמרים - המשך תער"ב 222

אדמו"ר מוהריי"צ

- ספר המאמרים - תרפ"ט 223
לקוטי דיבורים - בלה"ק 224
רשימות אדמו"ר מוהריי"צ - אבות החסידות 226
אגרות קודש - כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ 228

הוספות

- ילקוט לוי יצחק על התורה 39
נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח 41
נביאים וכתובים 169
עין יעקב - מסכת ברכות 181
נקודה משיחת קודש מעובדת 229
חומש לקריאה בציבור 232
קריאת התורה למנחה בשבת קודש 243
ביאורים לפרקי אבות - פרק א 245
לוח זמנים 246
סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש 247

מאמרי ושיחות הרבי

מאמר דא"ח

- ד"ה עולת תמיד העשויה בהר סיני וגו'
ש"פ פינחס, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשל"ד 5

התועדויות

- שיחת ש"פ פינחס, ...
מבה"ח מנחם-אב, ה'תשל"ד 11

לקוטי שיחות

- פרשת פינחס, כרך כח, א 27
פרשת פינחס, כרך כח, ב 33

שיעורים יומיים ע"פ תקנת רבותינו נשיאינו

- חומש יומי - פרשת פינחס 43
לוח לתהלים היומי 74
תניא יומי 75
לוח 'היום יום' 87

רמב"ם

- הלכה יומית לעיון ברמב"ם 90
שלושה פרקים ליום 94
פרק אחד ליום 144
ספר המצוות 166

לימוד מהולק לפי ימים

- משניות עם ביאור קהתי - מסכת הוריות/זבחים 171
גמרא עם ביאור - מסכת עבודה זרה 182
שולחן ערוך הרב - לפי לוח 'רב יומי' 211

הלכות בית הבחירה בעמוד 230

חדש השבוע

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נאמר בתורה בפרשת השבוע, פרשת פינחס, אודות קרבן התמיד:
- 2 **עולת תמיד** קרבן תמיד שהיה קרבן עולה **העשויה בהר סיני**
- 3 **וגו'1**. ומביא ה'צמח צדק' ב'אור התורה'2 מה שכתוב
- 4 **באור תורה מהמגיד** ממעורטש נשמתו-עין3 (וכותב: ויש
- 5 **אומרים שהוא** שדברים אלו של
- 6 המגיד הם **מכתב יד קודש**
- 7 **אאזמו"ר** אדוני אבי זקני מורי ורבי,
- 8 האדמו"ר הזקן, סבו של אדמו"ר
- 9 ה'צמח צדק' נשמתו-עין4, ואינו
- 10 **ברור** ויחוס הדברים לאדמו"ר הזקן
- 11 אינו בוודאות), וזה לשונו:
- 12 **עולת תמיד העשויה בהר**
- 13 **סיני, וכתוב5** וכתוב בפסוק אחר,
- 14 לגבי קרבן מוסף של ראש חודש
- 15 **עולת חדש בחדשו לחדשי**
- 16 **השנה (היינו, לא עולת**
- 17 **תמיד,** קרבן העולה שבאה תמיד
- 18 בכל יום ויום **שעליה נאמר**
- 19 **בהתחלת פרשת הקרבנות6**
- 20 בפרשתנו, פרשת פינחס, **שנים ליום**
- 21 **עולה תמיד, את הכבש אחד**
- 22 **תעשה בבקר ואת הכבש**
- 23 **השני תעשה בין הערבים,**
- 24 **אלא** מדובר על קרבן עולה שהקריבו
- 25 רק מדי **חדש בחדשו, בראש**
- 26 **חדש), כי בכל חודש יש**
- 27 **צירוף אחר ויכמו שכתוב**
- 28 **בהגה"ה,** במאמר הנזכר, **שיש**
- 29 **שנים עשר צירופים בשם**
- 30 **הו',** 'שתי אותיות בנות שני בתים',
- 31 כלומר מרכיבות שתי מילים כי יש
- 32 לשתי אותיות שתי אפשרויות 'צירוף'
- 33 (כמו א' ב' יכולות לבוא בצירוף 'אב'
- 34 או בצירוף 'בא') ו'ארבע אותיות בנות
- 35 עשרים וארבעה בתים' כי ארבע
- 36 אותיות יכולות לבוא בעשרים וארבעה
- 37 צירופים, אבל מאחר שבארבע אותיות שם הוי' האות ה' מופיעה פעמיים,
- 38 מספר הצירופים האפשריים הוא שתיים עשרה, כמבואר בתורת הסוד, **ובכל**
- 39 **חודש מאיר צירוף אחד משנים עשר צירופים הנזכרים**
- 40 **לעיל7, ומוסיף, וגם שנים עשר ראשי חדשים הם שתיים**
- 41 **עשרה אותיות שבשם אדני"י**
- 42 **מלא,** כאשר השם 'אדני' באותיות
- 43 שלו **אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד8**
- 44 יש בכך שתיים עשרה אותיות, ומנגדם
- 45 יש שנים עשר ראשי חדשים, כמנין
- 46 שנים-עשר הצירופים של שם הוי' שכל
- 47 חודש משנים עשר החדשים שייך
- 48 לאחד מהם], ולפי הצירוף של
- 49 אותו חודש (נעשית) **עליית**
- 50 **הקרבנות (דכל ראש חודש)**
- 51 **בפרטות, מלבד ענין התמיד**
- 52 **שהוא פללות פולם דרך כלל**
- 53 ובהיותו קורבן כללי שבא תמיד בכל
- 54 יום, הרי הוא כולל את כל הצירופים
- 55 יחד.
- 56 **(ב) ומוסיף הצמח צדק לבאר**
- 57 **את ענין הצירופים בראש חודש הנזכר**
- 58 **לעיל בלשון הקבלה על דרך**
- 59 **החסידות: אמנם עדיין אינו**
- 60 **מוכן מה שכתב** בתורת המגיד
- 61 הנזכרת לעיל ולפי הצירוף של
- 62 אותו חודש, בהתאם לזה היא **עליית**
- 63 **הקרבן** באותו חודש **בפרטות,**
- 64 **ודבר זה אינו מוכן שהרי קרבנות**
- 65 **של כל שנים עשר ראש**
- 66 **חודש הן שוין,** ובכל ראש חודש
- 67 בא קרבן מוסף זהה (ככתוב בתורה
- 68 בפרשה זו, פרשת פינחס, "ובראשי
- 69 חדשיכם תקריבו עולה לה' פרים בני
- 1 **פרשתנו כח, ו. 2) פרשתנו ע' א'קטז. 3) סק"נ. 4) ראה גם שיחת ש"פ וישב תשכ"ד ס"ד (תורת מנחם חל"ח ע' 305).**
- 2 **וש"נ. 5) שם, יד. 6) שם, ג"ד. 7) ראה פרדס שער כא (שער פרטי השמות) פט"ו-טז. משנת חסידים סדר מועד מסכת ניסן**
- 3 **ואילך (בכוונת כל חודש). 8) ראה מאורי אור את ח סעיף ח.**

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בקר שנים ואיל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים) אף שהצירופים
 - 2 אינן שוין אלא לכל חודש יש צירוף מיוחד לו. וצריך לומר
 - 3 דבכונה תליא מילתא, שהדבר תלוי בכונה, שהכונה הנה בכל
 - 4 ראש חדש לפי הצירוף ולכן עליית הקרבן בכל חודש היא בהתאם
 - 5 לצירוף המשתנה ואינה עליה שוה, על
 - 6 אף שהקרבנות של כל ראש חודש
 - 7 שווים. ובהאי גונא ובדרך זו
 - 8 נתבאר במקום אחר⁹ בתורת
 - 9 החסידות בענין קרבנות שנים
 - 10 עשר הנשיאים (בסוף פרשת
 - 11 נשא), שהרי כל הקרבנות
 - 12 שלהם היו שוין, כמפורש בתורה
 - 13 ואם כן למה נתפרש כל קרבן
 - 14 של כל נשיא באריכות והתורה
 - 15 חוזרת על פירוש הקרבנות בכל נשיא
 - 16 ונשיא, כך שאותם הפסוקים חוזרים על
 - 17 עצמם שמים עשרה פעמים, והנה לו
 - 18 לכתוב לומר וכן את אותם
 - 19 הקרבנות שהקריב נחשון בן עמינדב
 - 20 ביום הראשון הקריב נתנאל
 - 21 ביום השני וכו', אלא הטעם
 - 22 לכך שבכל זאת כל פרטי קרבנות
 - 23 הנשיאים נאמרו שוב ושוב בכל נשיא
 - 24 ונשיא הוא מפני שכל קרבן של
 - 25 כל נשיא היה המשכה והתגלות
 - 26 אלוהית ורוחנית אחרת בפני
 - 27 עצמה, לפי שורש שבטו, והכונה הנה בפני עצמה,
 - 28 שונה מהכונות של כל שאר הנשיאים,
 - 29 אף שהקרבנות עצמן היו שווים,
 - 30 וכמבואר גם כן ברבות שם¹⁰
 - 31 במדרש רבה בפרשת נשא שהקצרה
 - 32 והפך של כל נשיא שכל אחד
 - 34 הביא 'קערת כסף אחת שלשים ומאה
 - 35 משקלה' וכן אחת עשרה זוז מלאה
 - 36 קטורת, הרי למרות שהדברים
 - 37 שהקריבו היו זהים, בכל זאת הקערה
 - 38 והכף של כל נשיא מרמז לענין
 - 39 בפני עצמו שונה משאר הנשיאים.
 - 40 ויש להוסיף בזה, באמור לעיל שאמנם בכל ראש חודש הביאו קרבן
- שווה אבל ההמשכה הרוחנית שונה, בהתאם לצירוף שם הוי' המשתנה בכל חודש ובהתאם לזה הוא שינוי הכונה שפיקרנות הכונה היא ענין עיקרי, וכמאמר המשנה¹¹ לשם ששה דברים הנזכר וכו' שחיתת הקרבן צריכה להיות בכונה שהשחיתתה היא לשם ששה דברים, המפורטים במשנה "לשם זבח, לשם זובח, לשם השם, לשם אישים, לשם ריח, לשם ניחוח" (אף על פי שמי שלא היה בלבד לשם אחד מכל אלו, בדיעבד הקרבן כשר, שהוא תנאי בית דין כו'. שכל השוחט קרבן גם אם הוא שוחט סתם ולא מכוון לשם ששה דברים אלו, הדבר נחשב כאילו כיוון), וידוע שעבודת הכהנים בהקרבנות על ידי הכהנים היא כדברי הוזהר בנשיא לא כעבודת הלויים שהיא בשרה וזמרה ובקריאת דליבא כו'.¹² ברצון הלב, וגם זה מדגיש את חשיבות הכונה בקרבנות. ומסיים הצמח צדק, שענין שנים עשר נשיאים שייך גם כן בפנימיות הענין לשנים עשר ראשי חדשים. ולכן, מענין הכונה שפיקרנות הנשיאים המבואר לעיל יובן גם לענין הכונה בקרבנות ראשי חדשים, שאף על פי שפמעשה כל הקרבנות של כל שנים עשר ראשי החדשים שוים, מכל מקום, הכונה בקרבנות של כל ראש חדש היתה באופן שונה לפי צירופי שמות הוי' ואדני השמיכים לחודש זה, שבהם בצירופי השמות תלויים גם שינויי התקופות במהלך השנה שהם בלשון הכתוב ורע וקציר וקר וחם וקנין וחרף (שלא ישבתו), שני חדשים לכל אחד ואחד¹³ (אלא שאל ישבתו), שני חדשים לכל אחד ואחד¹³ כמאמר חז"ל שהובא בפירוש רש"י על פסוק זה (שנאמר לאחר המבול), "ו' עתים הללו

(9) ראה תו"א בראשית ח, ב. לקו"ת ברכה צח, ג. 10) במדבר פ"ג י"ד. 11) זבחים ספ"ד. 12) זח"ג לט, א. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי מג, ג ואילך. להצ"צ ח"א ע' קב. ד"ה באתי לגני תשי"ב (תורת מנחם סה"מ שבט ס"ע רעו ואילך). 13) נח ח, כב ובפרש"י (מב"מ קו, ב). וראה אוה"ת בראשית טו, א ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שני חדשים לכל אחד ואחד כמו ששנינו חצי תשרי ומרחשון וחצי כסליו ורע,
2 חצי כסליו וטבת וחצי שבט קור וכו' (אלא שפנוגע לקרבנות
3 הנשיאים מודגש הדבר שהכונה שונה על אף שהקרבנות שווים
4 יותר מאשר בקרבנות ראש חודש, בין שהכתוב בפרשת נשא מאריך
5 לפרש קרבנו של כל נשיא
6 בפני עצמו, מה שאין כן
7 פנוגע לראשי חדשים
8 שפכתוב נאמר רק עולת
9 חדש בחדשו מבלי לפרט את
10 הקרבנות בכל חודש בפני עצמו).
11 (ג) ומבאר אדמו"ר הצמח צדק
12 במאמר הנזכר גם החילוק ההבדל
13 בין עולת חדש בחדשו
14 (עליית הקרבנות בפרטות) לעולת
15 ובאופן שונה בכל חודש, בהתאם
16 לצירוף שם הוי' באותו חודש)
17 לעולת תמיד (העולה של קרבן
18 תמיד הבא פעמיים בכל יום שהוא
19 פללות פולם כל שנים עשר
20 הצירופים דרך פלל), שענין
21 שנים עשר הצירופים (שפכל
22 חדש מאיר אחד מהם כמבואר
23 לעיל) זהו פשמתחלק ענין הארת
24 שם הוי' לפרטות, אבל יש
25 בחינה הפוללת פולם את כל
26 הצירופים השונים באחד. ודוגמא
27 לדבר, כמו שאמרו בתורת
28 החסידות בענין ראש השנה
29 שבו נמשך מלמעלה הארה אלוהית
30 של חיות פללי הפוללת כל
31 שנים עשר ראשי חדשים
32 באחד, וכמו על דרך משל
33 בראש של האדם נכלל כל
34 פרטי התחלקות החיות
35 שנמשכת מהראש בהתחלקות לכל
36 אבר בפרט, הרי בראש כל הפרטים
37 כלולים יחד באחד¹⁴ כענין אחד
38 כללי, וכך על דרך זה כמו
39 התכללות חיות כל השנה בראש השנה
40 והתכללות כל חיות הגוף בראש הוא
41 ענין בחינת הפוללת כל שנים
42 עשר צירופים הנזכר לעיל.
- 1 וזהו סדר הכתיבים כאן בפרשת פינחס שתחילה נאמר עולת
2 תמיד ואחר כך נאמר עולת חדש בחדשו, שתחילה בא
3 הפלל הכללי שבו כל הענינים נכללים יחד כאחד והוא הכלל שלמעלה
4 מהתחלקות פרטים, שזהו ענינו של קרבן תמיד ואחר כך באה
5 ההתחלקות לפרטים כו'
6 בקרבנות ראש חודש שבהם כל חודש
7 הוא ענין אחר בהתאם לצירוף המיוחד
8 של אותו החודש.
9 (ד) וממשיך באור תורה
10 מהמגיד ממעורר שש נשמתו עין
11 בקטע שחלקו הובא לעיל: והנה
12 בתורה יש גם כן בפרטיות
13 תרי"ג מצוות, שונות זו מזו, שכל
14 אחת מהמצוות יש בה ענין פרטי
15 מיוחד והמשכה פרטית שהיא ממשכה
16 ודרך פלל עשר דברות
17 שכוללות את כל תרי"ג המצוות,
18 וכולם כל עשר הדברות נאמרו
19 בדיבור אחד שהוא הדיבור
20 הראשון אנכי וכפי שמשיך ומבאר.
21 והענין בזה, דכשם
22 שפכתוב יש פללות
23 ופרטות, כמבואר לעיל שקרבן
24 תמיד הוא ענין כללי וקרבן מוסף של
25 ראש חודש הוא ענין פרטי, כן הוא
26 בכללות התורה שהיא ענין כללי,
27 שפכתוב יש בה בתורה
28 תרי"ג מצוות. ובין שפכללות
29 הענין דלימוד התורה צריך
30 להיות באופן שגדול לימוד
31 שמביא לידי מעשה¹⁵, כדברי
32 הגמרא, והיינו שהלימוד צריך
33 להתבטא בקיום המצוות בפועל לכן
34 נחלק לימוד התורה לחלקים
35 רבים ושונים (ולא נשאר כענין כללי
36 אחד) באופן שכלל מצוה
37 מתרי"ג מצוות יש לימוד
38 מיוחד בתורה שעל ידו
39 יודעים איך לקיים מצוה
40 פרטית זו כו'. וכן הוא פנוגע
41 לפלל דעשרת הדברות, כפי
42 שמביא הצמח צדק¹⁶

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁבַעֲשֶׁת הַדְּבָרוֹת יֵשׁ תְּרִי"ג אוֹתִיּוֹת כְּנֶגֶד תְּרִי"ג מִצְוֹת,
2 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּרַבּוֹת כְּמִדַּשׁ רַבָּה פָּרֹשֶׁת קֶרַח¹⁷ (וְהוּכָא
3 בְּפִירוּשׁ רַשִׁי¹⁸ בְּשֵׁם הָרֶס"ג רַבִּי סַעְדִּיָּה גֶאֱוֵן, וְזֶה לִשּׁוֹן רַשִׁי, "כֹּל
4 שֶׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת, בְּכָל עֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת הֵן. וּרְבִינּוּ סַעְדִּיָּה פִּירֵשׁ
5 בְּזֹהֲרֹת שִׁסַּד לְכָל דְּבוּר וּדְבוּר מִצְוֹת
6 הַתּוֹרָה בּו"י). וּבַעֲשֶׂת הַדְּבָרוֹת 1 הַצֵּמַח צֶדֶק¹⁶ שְׁבַעֲשֶׁת הַדְּבָרוֹת יֵשׁ תְּרִי"ג
7 גּוֹפָא עֲצֻמָּה, הִנֵּה עוֹד לִפְנֵי 2 אוֹתִיּוֹת כְּנֶגֶד תְּרִי"ג מִצְוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּרַבּוֹת
8 הַהִתְחַלְקוֹת לַעֲשֶׂת הַדְּבָרוֹת 3 פָּרֹשֶׁת קֶרַח¹⁷ (וְהוּכָא בְּפִירוּשׁ רַשִׁי¹⁸ בְּשֵׁם
9 הַתְּחַלְקוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁכָּל דִּיבֵר הוּא עֵינִן 4 הָרֶס"ג). וּבַעֲשֶׂת הַדְּבָרוֹת גּוֹפָא, הִנֵּה עוֹד לִפְנֵי
10 בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה יִשְׁנֹו גַם עֵינֵן הַכָּלִל, 5 הַהִתְחַלְקוֹת לַעֲשֶׂת הַדְּבָרוֹת יִשְׁנֹו גַם עֵינֵן
11 שֶׁהֵרִי עֲשֶׂת הַדְּבָרוֹת כּוֹלֵן 6 הַכָּלִל, שֶׁהֵרִי עֲשֶׂת הַדְּבָרוֹת כּוֹלֵיִם בְּשִׁנֵּי
12 כְּאֹחֵד כּוֹלֵיִם בְּשִׁנֵּי דְּבָרוֹת 7 דְּבָרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ, כְּמִבּוֹאֵר
13 הָרֵאשׁוֹנִים אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה 8 לָּךְ, כְּמִבּוֹאֵר בְּתִנְיָא¹⁹ שֶׁהֵם
14 לָּךְ, כְּמִבּוֹאֵר בְּתִנְיָא¹⁹ שֶׁהֵם 9 אֲנֹכִי כּוֹלֵל כָּל מֵאֲתִים אֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנֶה מִצְוֹת
15 "אֲנֹכִי" וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ כָּלִיל 10 עֲשֶׂה, וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ כּוֹלֵל כָּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
16 הַתּוֹרָה כּוֹלֵל, כִּי דִּבּוּר אֲנֹכִי 11 וְשִׁשִּׁים וְחֲמֵשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה²⁰, וְלֹכֵן שְׁמַעְנֹו
17 שְׁהוּא מִצְוֹת עֲשֶׂה כּוֹלֵל כָּל 12 אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ מִפִּי הַגְּבוּרָה כְּמֵאֲמַר רַז"ל²¹,
18 מֵאֲתִים אֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנֶה 13 מִפְּנֵי שֶׁהֵם כָּלִיל הַתּוֹרָה כּוֹלֵל. אֲמַנָּם,
19 מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ 14 הַהִתְחַלְקוֹת דְּעֲשֶׂת הַדְּבָרוֹת וְדָכַל הַתּוֹרָה כּוֹלֵל
20 שְׁהוּא מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה²⁰, וְלֹכֵן 15 בְּאֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ הִיא בְּאוֹפֵן שֶׁל הַהִתְחַלְקוֹת
21 שְׁמַעְנֹו אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ 16 לְשִׁנֵּי הַקּוֹיִן דְּעֲשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְלִפְנֵי זֶה יִשְׁנֹו
22 מִפִּי הַגְּבוּרָה מִהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא 17 הַכָּלִל שֶׁלְמַעֲלָה מִהַתְחַלְקוֹת, שֶׁזֶּהוּ שְׁכוּלָם
23 בְּעֲצֻמָּה כְּמֵאֲמַר רַז"ל²¹, מִפְּנֵי 18 נֶאֱמָרוּ בְּדִיבּוּר אֶחָד שֶׁהוּא אֲנֹכִי. וּבְפֶרֶט עַל פִּי
24 שֶׁהֵם שְׁתֵּי דְּבוּרוֹת אֱלֹהִים כָּלִיל 19 הִידוּעַ²² שְׁאֲנֹכִי (אֲנֹכִי מִי שְׁאֲנֹכִי²³) הוּא לְמַעֲלָה
25 שֶׁהוּא בְּחִינַת מִקְבֵּל כְּנֻקָּה, דְּתָמִיד 20 מַעֲלָה מִהַשְׁמוֹת הַיּוֹי' אֱלֹקֶיךָ, כִּי הוּא בְּחִינָה דְּלֹא
26 אֲתַפְּס בְּשֵׁם וְלֹא אֲתַרְמִיז בְּשֵׁם אוֹת וְקוֹצָא כָּלִיל 21 אֲתַפְּס בְּשֵׁם וְלֹא אֲתַרְמִיז בְּשֵׁם אוֹת וְקוֹצָא כָּלִיל
22 כּוֹי' (כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ בִּזְהַר²⁴), שְׁבַבְחִינָה זֹו הוּא 22 כּוֹי' (כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ בִּזְהַר²⁴), שְׁבַבְחִינָה זֹו הוּא
23 עֵינֵן הַהִתְחַלְקוֹת בְּאוֹפֵן הִכִּי נַעֲלָה, לְמַעֲלָה 23 עֵינֵן הַהִתְחַלְקוֹת בְּאוֹפֵן הִכִּי נַעֲלָה, לְמַעֲלָה
24 מִגְּדָרֵי הַכָּלִל וְגִדְרֵי הַפֶּרֶט. 24 מִגְּדָרֵי הַכָּלִל וְגִדְרֵי הַפֶּרֶט.
25 (ה) וּמִסִּיִּים בְּאוֹר תּוֹרָה: וְזֶהוּ עוֹלַת תָּמִיד 25 (ה) וּמִסִּיִּים בְּאוֹר תּוֹרָה: וְזֶהוּ עוֹלַת תָּמִיד
26 הָעֲשׂוּיָה בְּהַר סִינִי. וְהַעֲנִין בְּזֶה, 26 הָעֲשׂוּיָה בְּהַר סִינִי. וְהַעֲנִין בְּזֶה,
27 כְּפִי שְׁמִכְבָּאֵר הַצֵּמַח צֶדֶק¹⁶, שֶׁהַעֲלָאֵת מִיִּין 27 כְּפִי שְׁמִכְבָּאֵר הַצֵּמַח צֶדֶק¹⁶, שֶׁהַעֲלָאֵת מִיִּין
28 נּוֹקְבִין דְּתָמִיד שֶׁהוּא כָּלִיל, נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי דִּיבּוּר אֲנֹכִי שְׁבַהֵר סִינִי כּוֹי', וְזֶהוּ²⁵ 28 נּוֹקְבִין דְּתָמִיד שֶׁהוּא כָּלִיל, נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי דִּיבּוּר אֲנֹכִי שְׁבַהֵר סִינִי כּוֹי', וְזֶהוּ²⁵
29 הָעֲשׂוּיָה בְּהַר סִינִי, שֶׁשֵּׁם הָאִיר בְּחִינָה שְׁלַמַּעֲלָה מִהַתְחַלְקוֹת, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה 29 הָעֲשׂוּיָה בְּהַר סִינִי, שֶׁשֵּׁם הָאִיר בְּחִינָה שְׁלַמַּעֲלָה מִהַתְחַלְקוֹת, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה

(16) אוה"ת שם ע' א"ק. (17) במדבר"ר פ"ח, כא. (18) משפטים כד, יב. (19) ריש פרק כ'. (20) ראה זח"ב צא, א. רעו, א. (21) מכות כד, רע"א. (22) ראה לקו"ת פרשתנו פ, ב. ובכ"מ. (23) ראה לקו"ת להאריז"ל תולדות כז, יט בשם הזהר. (24) ראה זח"ג יא, א. רנו, ב. (25) אוה"ת שם ע' א"ק (ושם, שבמ"ת היו רואין את הנשמע, והרי ההתחלקות דראי' ושמיעה היא כמו ההתחלקות ד"ב שבטים, שראובן ענינו ראי' ושמעון ענינו שמיעה, וכיון שבמ"ת האיר בחי' הכוללת כולם, לכן לא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בַּעֲנֵן הַתָּמִיד הוּא הַעֲלָאָת מִיַּיִן נוֹקְבִין כָּלְלִי הֶעֱלָאָה מִלְמַטָּה
2 לְמַעַל בְּאוֹפֶן כָּלְלִי הַכּוֹלֵל כָּל פְּרָטִי הַבְּחִינּוֹת דְּשָׁנִים עֶשֶׂר
3 רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים. וְלִהְיוֹת, שֶׁכָּל אֶחָד מִפְּרָטֵי הַבְּחִינּוֹת דְּשָׁנִים
4 עֶשֶׂר רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים הַשּׁוֹנֶה בְּכָל חֹדֶשׁ וְלֹכֵן הוּא נֹחֵשׁ פְּרָט הִרִי הוּא
5 כָּל בְּנוֹגֵעַ לְכָל יְמֵי הַחֹדֶשׁ,
6 שְׁזָהוּ שְׁנֵקְרָא בְּשֵׁם רֹאשׁ 1 בַּעֲנֵן הַתָּמִיד הוּא הַעֲלָאָת מִיַּיִן נוֹקְבִין כָּלְלִי
7 חֹדֶשׁ, לְהִיּוֹתוֹ כְּמוֹ רֹאשׁ 2 הַכּוֹלֵל כָּל פְּרָטִי הַבְּחִינּוֹת דְּשָׁנִים עֶשֶׂר רֵאשֵׁי
8 שֶׁכּוֹלֵל אֶת הַחַיּוֹת שֶׁל כָּל יְמֵי 3 חֲדָשִׁים. וְלִהְיוֹת, שֶׁכָּל אֶחָד מִפְּרָטֵי הַבְּחִינּוֹת
9 הַחֹדֶשׁ (פְּמִבּוֹאֵר בְּאֵרוֹכָה 4 דְּשָׁנִים עֶשֶׂר רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים הוּא כָּל בְּנוֹגֵעַ לְכָל
10 בְּעִטְרַת רֹאשׁ²⁶ לְאִדְמוֹרֵר הָאֲמַצְעִי 5 יְמֵי הַחֹדֶשׁ, שְׁזָהוּ שְׁנֵקְרָא בְּשֵׁם רֹאשׁ חֹדֶשׁ,
11 שֶׁמֶ מְאֻרֵּךְ לְעֵנִין רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁנִּקְרָא 6 לְהִיּוֹתוֹ כְּמוֹ רֹאשׁ שֶׁכּוֹלֵל אֶת הַחַיּוֹת שֶׁל כָּל יְמֵי
12 רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלֹא תַחֲלִית הַשָּׁנָה כִּי רֹאשׁ 7 הַחֹדֶשׁ (פְּמִבּוֹאֵר בְּאֵרוֹכָה בְּעִטְרַת רֹאשׁ²⁶), וְיִמָּה
13 הַשָּׁנָה כּוֹלֵל אֶת כָּל הַשָּׁנָה, עַל דֶּרֶךְ 8 שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם פְּרָט, הִרִי זֶה רֵק לְגַבִּי הַכָּלֵל הַיּוֹתֵר
14 שֶׁבְּרֹאשׁ נִכְלַת חַיּוֹת כָּל הַגּוֹף, וְעַל 9 גָּדוֹל, וְכִידּוּעַ שֵׁשׁ כָּל סֶתֶם וְכָלֵל גָּדוֹל כו',²⁷
15 דֶּרֶךְ זֶה גַּם לְגַבִּי רֹאשׁ חֹדֶשׁ בִּיחֹס לְכָל 10 וְעַל דֶּרֶךְ הַמְּבּוֹאֵר לְעִיל (סְעִיף ד') בְּנוֹגֵעַ לְכָלֵל
16 יְמֵי הַחֹדֶשׁ), וְיִמָּה שְׁנֵקְרָא רֹאשׁ 11 הַתּוֹרָה, שֵׁשֶׁשׁ הַכָּלֵל דְּעִשְׂרַת הַדְּבָרוֹת וְכו', וְעַד
17 חֹדֶשׁ שֶׁל כָּל אֶחָד מִשְׁנֵים עֶשֶׂר 12 לְדִיבּוּר אֲנָכִי שֶׁבְּהִרִי סִינִי (הַעֲשׂוֹיָה בְּהִרִי סִינִי),
18 הַחֲדָשִׁים בְּשֵׁם פְּרָט, הִרִי זֶה רֵק 13 שֶׁלְּהִיּוֹתוֹ בְּחִינָה דְּלֹא אֲתַפֵּס בְּשֵׁם וְלֹא אֲתַרְמִיז
19 לְגַבִּי הַכָּלֵל הַיּוֹתֵר גָּדוֹל, 14 בְּשׁוּם אוֹת וְקוֹצָא כָּל כו', הִרִי הוּא לְמַעַל
20 וְכִידּוּעַ שֵׁשׁ כָּל סֶתֶם וְכָלֵל 15 מְצִירוֹפִי אוֹתִיּוֹת לְגַמְרִי כו'.²⁸
21 גָּדוֹל כו',²⁷ שְׁכּוֹלֵל בְּחוּכּוֹ יוֹתֵר
22 מִכָּל סֶתֶם, וְעַל דֶּרֶךְ הַמְּבּוֹאֵר
23 לְעִיל (סְעִיף ד') בְּנוֹגֵעַ
24 לְכָלֵל הַתּוֹרָה, שֵׁשֶׁשׁ
25 הַכָּלֵל דְּעִשְׂרַת הַדְּבָרוֹת וְכו',
26 וְעַד לְדִיבּוּר אֲנָכִי שֶׁבְּהִרִי סִינִי
27 (שְׁכַאמּוֹר לְעִיל לֶכֶךְ רוֹמֵז הַכְּתוּב
28 הַעֲשׂוֹיָה בְּהִרִי סִינִי), שֶׁלְּהִיּוֹתוֹ
29 שְׁכִיּוֹן שֶׁאֲנָכִי הוּא בְּחִינָה דְּלֹא
30 אֲתַפֵּס בְּשֵׁם וְלֹא אֲתַרְמִיז
31 בְּשׁוּם אוֹת וְקוֹצָא כָּל כו',
32 הִרִי הוּא לְמַעַל מְצִירוֹפִי
33 אוֹתִיּוֹת לְגַמְרִי כו',²⁸ הוּוּהִי
34 בְּחִינָה שֶׁל הַתְּכַלּוֹת וְהַתְּאֻדּוֹת כָּל כֵּךְ
35 נַעֲלִית שְׁאִין בַּה פְּרִטִים כָּל.
36 (ו) וְהַעֲנִין שֶׁל כָּל וּפְרִט בַּעֲבֹדָת
37 הַקְּרַבְנוֹת כְּפִי שֶׁהוּא בֹא לִידֵי בִיטוּר
38 בְּעִבּוּדָת ה' שֶׁל הָאָדָם, דְּהִנֵּה,

היתה התחלקות בין ראי' לשמיעה). (26) שער ר"ה בתחלתו. (27) ראה שבת סח, א. וראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ס"ע שטעט. (28) ראה אוה"ת שם ע' א'קט, ש"עיקר ההתחלקות לחלקים נמשך ע"י צירופי אותיות כו'. (29) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. (30) ויקרא א, ב. (31) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. סה"מ תש"ט ע' 28 ואילך. ה'שי"ת ע' 113. (32) ראה אוה"ת שם ע' א'קכ, ש"חכמה שבנפש ("שהוא כח מה שלמעלה מהשכל המושג ומובן") זהו בחי' כלל .. וזהו ענין עולת תמיד, שבבחי' זו אין שום שינויים".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁמַע, הֵן פֶּרֶשֶׁה רֵאשׁוֹנָה שְׁעִנְיָנָה הוּא עֲנִין הָאֶהְבָּה, כְּמוֹ
 2 שְׁנֶאֱמַר³³ בפרשה זו וְאֶהְבָּתָ גו' וּבְכָל מֵאֲדָךְ, וְנֹאמַר בְּזוֹהָר
 3 דְּלִית פּוֹלְחָנָא כְּפּוֹלְחָנָא דְּרַחֲמֵימוּתָא³⁴, שאין עבודה (חשובה
 4 ונעלית) כמו עבודת האהבה וְהֵן פֶּרֶשֶׁה שְׁנִיָּה כו', וְעַד לְשׁוֹמוֹנָה
 5 עֶשְׂרֵה כו', וּלְאַחֲרֵי זֶה
 6 אוֹמְרִים בְּנִפְּלִית אִפִּים' אֱלִיךְ¹
 7 הֲוֵי' נִפְשִׁי אֲשָׁא³⁵, שְׁהוּא²
 8 עֲנִין הַמְּסִירָת נֶפֶשׁ כו'³⁶,³
 9 וכמבואר ב'אור התורה' לאדמו"ר
 10 ה'צמח צדק': "ובו תדבקון, פירוש
 11 מדריגה זו הוא היותר נעלה גם
 12 מתפילת שמונה-עשרה והוא סוד ענין
 13 נפילת אפים שאומרים אליך ה' נפשי
 14 אשא, אשא ממש ליכלל באחד
 15 במסירות נפש גמור הוא בחינת
 16 התכללות דכנסת ישראל במקור
 17 חוצבם בתכלית היחוד והאחדות עד
 18 שכנוף אחד ממש נחשבו כו' על דרך
 19 משל כשמדברים ב' דברים נפרדים
 20 בדבק (שקורין קלייא) הנה תועלת
 21 הדיבור בדיבור זה שדבוקים יחד הוא
 22 להיות מתאחדים ממש להחשב כגוף
 23 אחד ולא יוכל כלל לשני גופים
 24 מחולקים... משל גשמי להבין למעלה
 25 שבשעת נפילת אפים הוא מסירת נפש
 26 בפועל ממש....", וּבִפְרָטִיּוֹת יוֹתֵר
 27 החלוקה של ענין התפילה לפרטים
- הם שְׁתֵּי הַתְּפִלוֹת שְׁכָנְגָד הַתְּמִידִים (עולת תמיד³⁷), תְּפִלַּת
 שְׁחִירֵת כְּנָגָד תְּמִיד שֶׁל שְׁחִירֵת מְנַחֵה כְּנָגָד תְּמִיד
 שֶׁל בֵּין הָעֶרְבַּיִם³⁸, וְעַד שְׁנִמְשָׁךְ ענין המסירת נפש להתקרב
 לאלוקות גם בְּכָל צְרִכֵי הָאָדָם שְׁנֹזְכְּרוּ בַּתְּפִלָּה שְׁעִנְיָנָה
 בַּקֶּשֶׁת צְרִכּוֹ כו'³⁹, עֲנִינִים
 גְּשָׁמִיִּים, שְׁזָהוּ ענין בקשת צרכיו
 כְּלָלוֹת עֲנִין הַתְּפִלָּה, שְׁהִיא
 הַתְּפִלָּה סוּלָם מוֹצֵב אֶרְצָה
 וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשְּׁמִימָה⁴⁰,
 שיש בה חיבור של ענינים גשמיים
 ('ארצה') וענינים רוחניים ('השמימה')
 שְׁעַל יָדוֹ עַל יְדֵי 'סוּלָם' זֶה
 נַעֲשִׂית הַעֲלִיָּה מְלֻמָּטָה
 לְמַעַלָּה הַתְּקַרְבוֹת לאלוקות מצד
 הָאָדָם וְאַחֲרֵי כֵן גַּם הַהִמְשָׁכָה
 שֶׁל אֹרֶךְ אֱלֹקִי מְלֻמָּעָה מצד
 הָאֱלֹקוֹת לְמָטָה⁴¹, לַעֲשׂוֹת
 דִּירָה לֹא יִתְבָּרֵךְ מִקּוֹם רָאִי
 לְגִילּוֹי אֱלֹקוֹת וְהִשְׁרָאָה הַשְּׁכִינָה
 בַּתְּחִתּוֹנִים⁴², דְּוֹקָא בְּעוֹלָם
 הַזֶּה הַגִּשְׁמִי שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן
 שְׁאִין תְּחִתּוֹן לְמָטָה מִמֶּנּוּ⁴³,
 כְּפִי שְׁיִהְיָה בְּגִלּוֹי כְּאֲשֶׁר
 יִקְוִיִּים הִיעוֹד⁴⁴ האומר בנבואת
 ישעיה וְרֹאֵו כָּל בֶּשֶׂר יִחַדּוּ כִּי
 פִּי הָוֶי' דִּבֵּר, בְּכִיָּאת מְשִׁיחַ
 צְדָקָנוּ בְּקֶרֶב מִמֶּשׁ.

(33) ואתחנן ו, ה. (34) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א. (35) תהלים כה, א. (36) ראה אוה"ת פ' ראה ע' תרצד ואילך.
 (37) ראה אוה"ת פ' רשענו שם ע' א'קכב בפירוש עולת תמיד, "שיהי' דבוק תמיד בו ית' כענין רשב"י שאמר בחד קטירא
 אתקטרגא ב' בקוב"ה". (38) ראה ברכות כו, ב. (39) ראה רמב"ם הלכות תפלה פ"א ה"ב. (40) ויצא כה, יב. וראה זהר ח"א
 רסו, ב. ח"ג שו, ב. ועוד. (41) ראה תו"א ויקהל פח, א. לקו"ת בשלח, ב. (42) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. כ"ר
 ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ז. ובכ"מ. (43) תניא שם. ובכ"מ. (44) ישע"י מ, ה.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שבת קודש עמ' 1

- 1 הגמרא ממשיכה בענין משקין מגולין: אָמַר שְׁמוּאֵל כָּל הַשְּׂרָצִים יֵשׁ
 2 לָהֶן אֶרֶץ, ולכן אסור לשתות משקה ששתה ממנו אחד השרצים,
 3 ולא הזכיר של נחש יותר מן האחרים אלא מפני חומר הסכנה,
 4 שארס שֶׁל נָחָשׁ מְמִית את השותהו, וארס שֶׁל שְׂרָצִים אֵינוֹ מְמִית
 5 אלא מלקה ומביא חולי על השותה.
 6 אָמַר לִיה שְׁמוּאֵל לְחִיָּי כִּר –בְּנוֹ שֶׁל) כִּר, 'כִּר אֶרֶץ' – בן אריה,
 7 וכינויו כן דרך חביבות לבן איש גדול, תָּא וְאִמָּא לָךְ מִילָתָא
- מְעִלִּיתָא דִּתְּהוּ אָמַר רַב אֲבִיךָ – בוא ואומר לך דבר מעולה שהיה
 אומר אביך, רב, חֲכִי אָמַר אֲבִיךָ – כך אמר אביך, הטעם מדוע הָנִי
 אֶרְמָא וּזְקָאִי – אלו הגוים נפוחים, דִּתְּהוּ שְׁתוּ גִילּוּיָא – שהיו שותים
 ממשקין מגולין, וְלֹא מָתוּ – ומה שלא מתו הוא, אֲיִידִי דְּאֲבָלִי –
 מתוך שהם רגילים באכילת שְׂרָצִים וְרִמָּשִׁים, חָבִיל גּוֹפִיָּהוּ – נעשה
 גופם חם ומחליש את כח הארס.
 הגמרא עוברת לדון בחומץ שכר שנלקח מגוי: אָמַר רַב יוֹסֵף

התוועדויות

בס"ד. שיחת ש"פ פינחס, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

- א. ימי "בין המצרים" – שבהם חל לעולם שבת מברכים מנחם-אב – הם הימים שבין שני זמני מוצר: שבעה עשר בתמוז ותשעה באב.
- ועל זה היא ההוראה – שצריך לפעול בהם ש"הפכו ימים אלו לששון ולשמחה"¹, והיינו, שלא זו בלבד שע"י הפעולות בימים אלו יבואו אח"כ ימי ששון ושמחה, אלא שימים אלו עצמם – עוד לפני תשעה באב ואפילו לפני ר"ח אב – יהפכו לששון ולשמחה.
- וע"ד שמצינו בימי הפורים, שלא זו בלבד ש"ריוח והצלחה יעמוד ליהודים"², שעדיין אין זה תכלית שלימות הגאולה, אלא יתירה מזה: "ביום אשר שברו אויבי היהודים גו' ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"³, ועד ש"רבים מעמי הארץ מתיהדים"⁴; ועד"ז בנוגע לימי בין המצרים, שלא זו בלבד ש"מן המיצר" (שזהו הפירוש הפשוט ד"מיצר", כמו "מן המיצר קראתי גו"⁵) יבואו ל"מרחב", אלא יתירה מזה, שה"מיצר" עצמו נהפך להיות "מרחב".
- וע"ד מ"ש⁶ "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע", כתורת הבעש"ט⁷ שמה"צרה" עצמה נעשית הישועה, ועד שענין ה"צרה" מתהפך ונעשה "צהר", ש"צרה" ו"צהר" אותיותיהם שוות, אלא שהם בצירוף אחר⁸.
- ועילוי גדול יותר – שהענין הבלתי-רצוי מתהפך גם כאשר צירוף האותיות נשאר כמקודם, כפי שמצינו ברשימות הצ"צ על מגילת איכה⁹, שמבאר את כללות הענין ד"בין המצרים" כפי שהוא למעליותא כו'.
- ב. ובהקדים מה שמצינו בד"ה מן המיצר של בעל המאסר והגאולה¹⁰, שאע"פ שחשב וכתב אותו בהיותו במאסר, הזכיר כבר ש"אז ענני במרחב י"ה"¹¹; אלא שזהו כפי שהענין הוא בתורה, ועי"ז נמשך אח"כ גם בעולם¹².
- וכמו כל הענינים שהתחלתם בתורה, כמאמר¹³ "אסתכל באורייתא וברא עלמא", ועד שאפילו עניני שקר שבעולם מקורם בתורה – שזהו מה שמצינו בתורה טענות של שקר, ובלשון רבינו הזקן בתניא¹⁴: "שעלה ברצונו שכשיטעון ראובן כך וכך דרך משל ושמעון כך וכך, יהי' הפסק ביניהם כך וכך", ואע"פ ש"ודאי איכא רמאי" (כדברי הגמרא במסכת ב"מ¹⁵), הרי זה נעשה פרט וחלק בסוגיא בתושבע"פ (שהאומר אפילו על ענין אחד שאינו מעם ה' אלא משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה¹⁶), ועד שמזה נמשך ונשתלשל ענין של שקר כפשוטו בעלמא דשיקרא.

(9) אוה"ת נ"ך ח"ב ס"ע אלה ואילך.
 (10) מיום א' דר"ח תמוז תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ס"ע קפט ואילך).
 (11) שם ע' קצה.
 (12) ראה גם תורת מנחם שם ע' 374.
 (13) זח"ב קסא, ריש ע"ב.
 (14) פ"ה. וראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 31 הערה 43.
 (15) ג, א.
 (16) רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ח.

(1) ראה זכרי' ח, יט. רמב"ם הל' תעניות בסופן. וראה גם מכתב חמשה עשר בתמוז שנה זו (אג"ק חכ"ט ע' רב) בהערה ד"ה שיהפכו.
 (2) אסתר ד, יד.
 (3) שם ט, א.
 (4) שם ח, יז.
 (5) תהלים קיח, ה.
 (6) ירמ' ל, ז.
 (7) ראה כש"ט בהוספות ס"ט ואילך. וש"נ.
 (8) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חע"ו ע' 420. וש"נ.

- 1 וכן הוא בנוגע לכללות ענין ה"מיצר", שלכל לראש ישנו ענין המיצר כפי שהוא בעבודה בקדושה
- 2 גופא¹⁷.
- 3 ובהקדמה – שכיון שהנשמה אף פעם לא הלכה לגלות כו' (כפתגם רבותינו נשיאינו¹⁸), הרי מובן,
- 4 שלא שייך אצלה ענין של מיצר כפשוטו, ועכצ"ל, שענין המיצר הוא בעבודה בקדושה כו'.
- 5 והענין בזה – שגם כאשר העבודה היא בדרגא נעלית ביותר, הנה כל זמן שהיא באופן של מדידה
- 6 והגבלה, הרי זה ענין של מיצר, כי, עבודתו של איש ישראל בתורה ותפלה כו' צריכה להיות באופן
- 7 שלמעלה ממדידה והגבלה, שזהו אמיתית ענין ה"מרחב" – מרחב העצמי¹⁹, ללא הגבלות, ולכן, כל זמן
- 8 שעבודתו היא במדידה והגבלה, הרי זה ענין של מיצר.
- 9 ולדוגמא – בנוגע למצות צדקה²⁰:
- 10 גם ע"פ תורה יש הגבלה במצות הצדקה – מעשר, ובאופן של הידור – חומש²¹, ועד שאמרו חז"ל²²
- 11 "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש" – "אל יבזבז" דייקא, שזהו לשון קשה וחריף יותר ממה שהיו יכולים
- 12 לומר בלשון חיובי: "יבזבז עד חומש".
- 13 אבל יש אופן ש"יוכל לפזר בלי גבול", כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק²³ ש"מ"ש המבזבז אל יבזבז יותר
- 14 מחומש, היינו דוקא במי שלא חטא, או שתקן חטאיו בסיגופים ותעניות .. אבל מי שצריך לתקן נפשו
- 15 עדיין, פשיטא דלא גרעה רפואת הנפש מרפואת הגוף (כמבואר גם באגה"ת²⁴), שאין כסף נחשב, וכל
- 16 אשר לאיש יתן בעד נפשו כתיב²⁵.
- 17 ועד"ז גם בכל עניני תומ"צ, שעבודתו של יהודי צריכה להיות באופן של מרחב, ללא מדידות
- 18 והגבלות.
- 19 ג. וביאור הענין:
- 20 כל הנבראים שבעולם – אין להם שייכות לענין המרחב, בלי גבול, להיותם בגדר של "תחתונים",
- 21 שיש גזירה בינם לבין העליונים, שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים²⁶, כך, שהם
- 22 שני דברים נפרדים, ועד לפירוש הידוע של בעל הגאולה²⁷ ש"גזירה" הוא מלשון "אֶפְגַּעֲשֵׁנִיטֶן", שבזה
- 23 מודגש יותר שזהו ענין שבאין ערוך, שהרי אם יש איזה ערך ביניהם, אין זה באופן של "אֶפְגַּעֲשֵׁנִיטֶן".
- 24 ואף שיש חילוקי מדרגות בנבראים שבסדר ההשתלשלות – הרי הדרגא הכי נעלית שנבראים יכולים
- 25 להגיע אלי' היא רק שרש הנבראים²⁸, אבל לא למעלה מזה כו'.
- 26 אבל איש ישראל – שייך לענין המרחב, בלי גבול, כיון שאצלו אין ענין של גזירה והפסק בין עליונים
- 27 לתחתונים.
- 28 והענין בזה – שבכריאת האדם ("אתם קרויין אדם"²⁹, ע"ש אדמה לעליון³⁰) כתיב³¹ "נעשה אדם
- 29 בצלמנו כדמותנו", והיינו, שאע"פ שגם האדם נברא באחד מ"עשרה מאמרות" שבהם נברא העולם³²
- 30 (כמו כל הנבראים שבעולם), מ"מ, עיקר ההדגשה בזה אינה על המאמר "נעשה אדם", אלא על היותו

(24) ספ"ג.

(25) איוב ב, ד.

(26) שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו. ועוד.

(27) ראה סה"ש תש"ט ע' 291. וראה גם תורת מנחם –

התועדויות חע"ד ס"ע 239. וש"נ.

(28) ראה סה"מ תש"ו ע' 95 ואילך. ועוד.

(29) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

(30) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד.

(31) בראשית א, כו.

(32) אבות רפ"ה.

(17) ראה תניא פמ"ז. תו"א וארא נז, ב ואילך. שער האמונה

לאדהאמ"צ פכ"א (לט, א ואילך). ועוד.

(18) ראה סה"ש תרפ"ז ריש ע' 170. וש"נ.

(19) ראה ד"ה מן המיצר אעת"ר (סה"מ אעת"ר ע' א ואילך).

תרצ"ז (סה"מ תרצ"ז ע' 154 ואילך).

(20) ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 217 ואילך. וש"נ.

(21) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ז ה"ה. טושו"ע יו"ד

רסרמ"ט.

(22) כתובות נ, רע"א. וש"נ.

(23) סוס"י. וראה גם סוסט"ז.

1 "בצלמנו כדמותנו" (לא רק "כדמותנו", אלא גם "בצלמנו"³³), והיינו, שגם כפי ש"נעשה אדם" למטה,
2 הרי הוא בצלם ודמות שלמעלה.

3 ולכן, גם כאשר יהודי נמצא למטה במדידה והגבלה, שייך הוא לענין המרחב, בלי גבול – כי, להיותו
4 "בצלמנו כדמותנו", הנה כשם שאצל הקב"ה ישנו החיבור של בלי גבול עם גבול, כדאיתא בעבודת
5 הקודש³⁴ ש"אין סוף הוא שלמות מבלי חסרון, ואם תאמר שיש לו כח בלי גבול ואין לו כח בגבול,
6 אתה מחסר שלמותו" – כך גם אצל יהודי ישנו חיבור של גבול עם בלי גבול.

7 ועפ"ז מובן שמי יהודי נדרשת עבודה שהיא למעלה ממדידה והגבלה, "מרחב", ולכן, כל זמן שעבודתו
8 היא במדידה והגבלה, הרי הוא נמצא במעמד ומצב של "מיצר".

9 ד. ובפרטיות יותר – שבכל ענין של עבודה צ"ל החיבור של גבול עם בלי גבול:

10 בכללות העבודה יש ב' קוין – עבודה הקשורה עם הבנה והשגה, שהיא במדידה והגבלה, ועבודה
11 הקשורה עם ענין המס"נ, מצד בחי' היחידה שבנפש, "יחידה לייחודך"³⁵, שזהו ענין שלמעלה ממדידה
12 והגבלה.

13 ושלמות העבודה היא באופן ששני הענינים הם ביחד – שזהו ענין החיבור ד"עליונים" (בלי גבול)
14 ו"תחתונים" (מדידה והגבלה) בעבודה, והיינו, שלא די בכך שיש זמנים שבהם עוסק בלימוד התורה
15 באופן של הבנה והשגה, ויש זמנים שבהם מתעורר בתנועה של מס"נ, כשבא לידי נסיון גדול וכיו"ב,
16 אבל ענין המס"נ אינו קשור עם העבודה ע"ד הרגיל במדידה והגבלה שבענין ההבנה וההשגה – שאז
17 הרי זה עדיין מעמד ומצב של "מיצר", אלא גם בשעה שלומד תורה בהבנה והשגה צ"ל חדרור בענין
18 המס"נ שלמעלה ממדידה והגבלה.

19 ה. וענין זה מודגש אצל רשב"י:

20 ובהקדים – שמצינו שהענין של ירידת גשמים שפעל חוני המעגל ע"י תפלה³⁶, פעל רשב"י ע"י
21 אמירת תורה³⁷.

22 ויש לבאר תחילה הסיפור (שלהיותו סיפור בתורה יש בו הוראה כו') בנוגע לחוני המעגל, ש"אמרו
23 לו .. התפלל שירדו גשמים .. מה עשה עג עוגה ועמד בתוכה ואמר לפניו רבונו של עולם .. נשבע
24 אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך" – דלכאורה מה הי' הצורך בכך ש"עג עוגה"
25 דוקא, הרי באותה מדה הי' יכול לעמוד בקרן זוית וכיו"ב ולומר איני זז מכאן כו'?

26 ומבואר בזה בדרושי חסידות³⁸, ש"עג עוגה" הו"ע העיגול, שכל חלקיו הם בשוה, ללא חילוק בין
27 עליון לתחתון, ראש וסוף (דלא כמו מרובע או משולש שיש בהם חילוקי דרגות כו'), ובעבודה הרי זה
28 מורה על ענין המס"נ שישנו אצל כל אחד מישראל, אפילו קל שבקלים כו', ובאופן ש"אתם נצבים גו'
29 ראשיכם שבטיכם וגו' מחוטב עציך עד שואב מימין"³⁹, כולם בהשוואה; וזהו שחוני המעגל עג עוגה
30 כו' – כיון שדרך עבודתו היתה בענין התפלה, הקשורה עם ענין המס"נ כו'.

31 ואילו רשב"י פעל ענין זה ע"י אמירת תורה, והיינו, שאע"פ שלימוד התורה הו"ע של הבנה והשגה
32 באופן של שקו"ט ופלפול כו', שיש בו מדידה והגבלה, ציור והתחלקות לפרטים דעליון ותחתון כו',
33 הנה אצל רשב"י הי' זה חדרור בענין המס"נ ד"בחד קטירא אתקטירנא כו"⁴⁰, בהיותו במעמד ומצב ד"אנא
34 סימנא בעלמא"⁴¹.

(38) ראה אוה"ת בהעלותך ע' תג ואילך.

(39) ר"פ נצבים.

(40) זח"ג רפת, א.

(41) זח"א רכה, א.

(33) ראה לקו"ת מטות פב, סע"א. ובכ"מ.

(34) ח"א רפ"ח.

(35) נוסח הושענות דיום ג' דחה"ס.

(36) תענית יט, א. וראה גם ג, א.

(37) זח"ג נט, ריש ע"ב.

1 וההוראה מזה בעבודת כל אחד מישראל – שאף שאינו שייך לדרגתו של רשב"י, יכול להיות אצלו
2 אפס קצהו ושמן מנהו כו'⁴² – שענין המס"נ צריך להיות אצלו עכ"פ בהתחלת הלימוד, ש"בהכנה זו
3 של מסירת נפשו לה' . . יתחיל ללמוד שיעור קבוע מיד אחר התפלה, וכן באמצע היום קודם שיתחיל
4 ללמוד צריכה הכנה זו לפחות . . וכשלומד שעות הרבה רצופות יש לו להתבונן בהכנה זו הנ"ל בכל
5 שעה ושעה עכ"פ כו'" (כמבואר בתניא⁴³), והיינו, שגם אם לא שייך לפעול בעצמו שהלימוד בהכנה
6 והשגה גופא יהי' חדור בענין המס"נ, כפי שהי' אצל רשב"י, יהי' זה עכ"פ בתור הכנה ללימוד כו'.

7 ו. ונוסף לכך שגם לימוד התורה בהכנה והשגה צריך להיות קשור עם ענין המס"נ, שזהו הענין
8 דתחתונים יעלו לעליונים – צ"ל גם הענין דעליונים ירדו לתחתונים, שתנועת המס"נ לא תישאר למעלה
9 ממדידה והגבלה, אלא תומשך למטה באופן שנוגע למעשה בפועל:

10 ידוע הסיפור⁴⁴ אודות אדמו"ר הזקן, שבעמדו בביהכנ"ס ביוהכ"פ, יום הקדוש, עטוף בטלית, הפסיק
11 ופשט את הטלית ויצא מביהכנ"ס והלך לקצה העיר, ששם היתה יולדת שנשארה לבדה בביתה (כיון
12 שכל בני הבית הלכו לביהכנ"ס), במצב של סכנת נפשות, והי' צורך להציל אותה כו'.

13 והגע עצמך:

14 ביוהכ"פ נמצא אפילו פשוט שבפשוטים במעמד ומצב נעלה ביותר, כדאיתא בשו"ע⁴⁵ שכל בני
15 דומים למלאכים, ועאכו"כ כשמדובר אודות רבינו הזקן, ובפרט בהיותו עטוף בטלית במקומו בביהכנ"ס
16 במעמד כמה עשירות מישראל, ששם הוא במעמד ומצב נעלה עוד יותר מכמו שהוא במקומו בביתו.

17 ואעפ"כ, בהיותו בתכלית העילוי, הרגיש שבקצה העיר יש יולדת שנמצאת במעמד ומצב של פקו"נ,
18 שעלול להיות הפסק בחיבור הנשמה עם הגוף – לא עי"ז שסיפרו לו על זה, דמאי קמ"ל כו', אלא
19 מעצמו ומאליו הרגיש בכך!

20 ומזה למדים הוראה, שגם כשנמצאים במעמד ומצב ד"עליונים", ועד לעליון שבעליון כו', צ"ל
21 הירידה ל"תחתונים", לענין שנוגע למעשה בפועל בקצה העיר כו', ולא לחשוב שכיון שנמצא בתנועה
22 של מס"נ, מה לו וליהודי פשוט שנמצא בקצה העיר כו'.

23 ואדרבה: גם בהיותו בדרגא נעלית ביותר – צריך לשמוע "קול ילד בוכה", כידוע הסיפור עם אדמו"ר
24 האמצעי⁴⁶, ובפרט שעכשיו ישנם עשירות ומאות ילדים (הן ילדים כפשוטם והן ילדים ביחס לעניני
25 יהדות) בוכים כו', שצריך לעזור להם כו'; ולא עוד אלא שדוקא עי"ז יתוסף עילוי גם אצלו – כמובן
26 ממאמר רז"ל⁴⁷ על הפסוק⁴⁸ "מאיר עיני שניהם ה'" (כמובא גם בהקדמה לספר התניא).

27 ז. ועפ"ז יש לבאר הענין שהמיצר עצמו – כפי שנשאר בצירוף אותיותיו (כנ"ל ס"א) – נהפך לטוב:

28 אמיתית ענין המיצר הוא (לא רק מצד המדידה וההגבלה שאינה לפי ערך מרחב העצמי, אלא אדרבה)
29 – שמתבטל ממיציאותו ("ער ווערט אויס מציאות") בגלל שנרגש אצלו המרחב העצמי!

30 וע"ד הענין ש"כתר עליון אע"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח, אוכם הוא קדם עילת העילות"⁴⁹. וכפי
31 שמבאר רבינו הזקן באגה"ק⁵⁰ שכתב אחר ביאתו מפטרבורג, ש"כל שהוא קמי' יותר הוא יותר כלא ואין
32 ואפס". ועד"ז בנדו"ד, שכלל שמתקרב ונרגש אצלו יותר המרחב העצמי, נעשה אצלו יותר ענין הביטול
33 והמיצר.

(47) תמורה טז, א.

(48) משלי כט, יג.

(49) תקו"ז ת"ע קרוב לסופו (קלה, ב).

(50) ס"ב.

(42) ראה תניא פמ"ד.

(43) ספמ"א.

(44) ראה תורת מנחם – רשימת היומן ריש ע' שסא. וש"נ.

(45) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרי"ט ס"ט. וש"נ.

(46) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חע"ג ע' 142. וש"נ.

וזהו גם הענין של ר"ח (שמתברך מיום הש"ק שלפניו) – כמ"ש⁵¹ "ונפקדת כי יפקד מושבך", שעי"ז
ש"יפקד מושבך", שהו"ע קטנות וביטול הלבנה עד שמתעלמת לגמרי (שהו"ע עליית המלכות למקורה),
אזי נעשה הענין ד"ונפקדת", שזהו"ע מולד הלבנה מחדש.

ובפרטיות יותר:

מצד מעלת הביטול ד"יפקד מושבך", הנה מיד לאח"ז הי' צ"ל לכאורה העילוי ד"קיימא סיהרא
באשלמותא"⁵², ולמה נעשה בר"ח מולד הלבנה באופן של נקודה בלבד, ורק לאח"ז, ביום ט"ו בחודש,
באה שלימות הלבנה?!

אך הענין הוא – שמולד הלבנה באופן של נקודה בלבד מורה על העצם שלמעלה ובאופן של העדר
ההתפשטות כו' (התנשאות עצמית).

וענינו בעבודה – שלהיותו בתכלית הביטול⁵³ שאינו מציאות לעצמו, אזי נעשה במעמד ומצב שכל
מציאותו אינה אלא המציאות של הקב"ה, כנ"ל (ס"ה) בענין "אנא סימנא בעלמא", ו"בחד קטירא
אתקטרנא", ולכן, אינו מחפש (ולא חסר לו) ענין של מציאות והתפשטות כלל,

– כהסיפור המובא בדרושי החתונה⁵⁴ אודות א' שהתאונן בפני הצ"צ ש"דורכים עליו" בבית המדרש,
והשיב לו: הנך מתפשט בכל בית המדרש כך שבכל מקום שדורכים, אזי דורכים עליך... –

ולא נוגע לו ענין של נצחנות, אפילו נצחנות דקדושה, ולא איכפת לו לומר שטעה כו' – כיון שלא
נוגע לו כלל המציאות שלו, כי אם מילוי רצון הקב"ה כו'.

וכאשר נמצא במעמד ומצב כזה, אזי לאח"ז, כשיש צורך בענין של התפשטות, יש אצלו גם ענין של
התפשטות, אבל ההתחלה בזה היא באופן של נקודה דוקא, ואז, גם ההתפשטות אינה באופן של מציאות
עצמו (ופשיטא – לא באופן של ישות וחומריות כו').

ועד שפועל את הביטול ד"אנא סימנא בעלמא" בכל העולם כולו, שכל מציאותו היא סימן על הקב"ה,
ועושה זאת מתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

ח. נוסף על האמור לעיל אודות הענין ד"בין המצרים" כפי שהוא בעבודה בקדושה גופא, ישנו גם
הענין ד"בין המצרים" כפשוטו, שקשור עם ענינים בלתי-רצויים, "מיצר" כפשוטו.

וענין זה שייך גם בשבתות של "בין המצרים", אע"פ ש"שבת אין עצב בה"⁵⁵, כי אם ענין התענוג
כו' – כמובן מתוכן ההפטרות שאומרים בשבתות אלו, שהם בענינים בלתי-רצויים הקשורים עם החורבן
כו', כפשטות הענינים, והרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁵⁶, ואדרבה: סדר הלימוד בתורה הוא באופן
שהתחלת הלימוד הוא ע"ד הפשט, ורק לאח"ז באים גם ללימוד ע"ד הרמז, הדרוש והסוד.

ט. ובהקדמה:

בנוגע להתחלת הלימוד ע"ד הפשט – אין הכוונה שכיון שהלומד הוא ילד קטן שאינו יכול להבין
הענין ע"ד הרמז וכו', לכן אין ברירה מלבד ללמודו לעת-עתה ע"ד הפשט, אף שאין זה האמת – שהרי
ברור הדבר שהתורה שהיא תורת-אמת לא תאמר ללמוד ענין שאינו אמיתי ח"ו, ועכצ"ל, שגם הפירוש
ע"ד הפשט הוא בודאי אמת לאמיתו.

ד"אידי דטריד למיבלע לא פליט" (ע"פ חולין ח, ב).

(54) סה"מ תרפ"ט ע' 78 [קט"ז]. וש"נ.

(55) ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז. הובא בתוד"ה מ"ד –

מו"ק כג, ב.

(56) שבת סג, א. וש"נ.

(51) שמואל-א כ, יח. וראה ד"ה ויאמר לו יהונתן גו' מחר
חודש ונפקדת גו' במאמרי אדה"ז תקס"ז ע' מח ואילך. תקס"ח
ח"א ע' תקכח ואילך. ועוד.

(52) ראה זהר ח"א קנ, רע"א. רכה, סע"ב. רמג, סע"א. ח"ב

פה, א. רטו, א. ח"ג מ, ב. מו, א. וראה גם שמו"ר פט"ו, כו.

(53) ברשימה נוספת נזכר גם ענין הביטול של המקבל,

- 1 ובפרט ע"פ הידוע בענין "שנשתלשלו מהן"⁵⁷, שכל הענינים שבעולם העשי' משתלשלים מענינים
2 אלו כפי שהם בדקות דדקות בעולם האצילות, עולם האחדות⁵⁸ (השתלשלות זו היא אמנם לאחר
3 צמצומים ופרסאות כו', אבל אעפ"כ, כל ענין משתלשל משרשו ומקורו בעולם האצילות),
- 4 — ולכן, כיון שבאצילות יש (לא רק היכלות כו', אלא גם) עשר ספירות (עשר ולא תשע, עשר ולא
5 אחד עשר⁵⁹), הנה גם בעולם העשי' יש בכל ענין עשר בחינות, כדאיתא בפרדס בתחילתו, שכל דבר
6 (אפילו דומם) הוא בעל שלש קוטרם, אורך רוחב ועומק, וכל א' מהם כלול מג', ראש תוך וסוף, וביחד
7 עם המקום הסובלם הרי זה מספר עשר⁶⁰ —
- 8 וכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"⁶¹, הרי מובן שענין ההשתלשלות בעולם הוא בגלל שכך הוא
9 גם בפרד"ס התורה (שהם כנגד ד' עולמות אבי"ע⁶¹), שחלק הפשט שבתורה משתלשל מחלק הסוד
10 שבתורה; ובזה מודגש עוד יותר שגם הפירוש שע"ד הפשט — כפי שלומדים עם ילד קטן — הוא אמת.
11 י. ולדוגמא:
- 12 דובר פעם בארוכה⁶² אודות סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶³ שאירע עם אביו בילדותו בעת הכנסתו
13 ל"חדר", בהיותו בן ג' או ד' שנים, שכאשר זרקו הסוכריות (ומיני מתיקה) ואמרו שמלאך מיכאל זורק
14 אותם (כפי המנהג), נתקבלו אצלו הדברים עד כדי כך שלא רצה לאכול אלא לשמור את הסוכריות של
15 מלאך מיכאל, עד שהגיע ערב פסח, שאז היו צריכים להשתדל שיעשה מה שצריך לעשות עם חמץ בערב
16 פסח.
- 17 סיפור זה אירע אמנם בקטנותו של אדמו"ר, אבל כיון שסופר ע"י נשיא בישראל לאחר שנתמנה בתור
18 נשיא, ממלא מקומם של הנשיאים שלפניו, שהקדיש מזמנו — שבו הי' יכול לעסוק בעניני פנימיות התורה
19 כו' — כדי לספר עם כל הפרטים כו', הרי זה בודאי ענין אמיתי כו'.
- 20 וכפי שנתבאר בזה, שזריקת הסוכריות ע"י מלאך מיכאל הו"ע אמיתי, כיון שהאב או המלמד,
21 שזורקים הסוכריות בפועל, עושים זאת בשליחותו ובתור באי-כחו של מלאך מיכאל!
- 22 וענין אמיתי זה אומרים לילד קטן, כיון שדוקא אצלו יונח אמיתית הדבר. — אצל גדול, כמו האב
23 או המלמד, לא יונח כ"כ הדבר, כיון שרואה שבפועל הרי הוא זורק הסוכריות; ודוקא קטן, שעדיין אינו
24 שייך להבנה והשגה כו', ועדיין אינו יודע ומבין כ"כ החילוק בין מלאך לבן אדם כו' — הנה ענין זה
25 שמלאך מיכאל זורק את הסוכריות כו', מתקבל אצלו בפשיטות, ובאופן שחודר בכל מציאותו (ובפרט
26 כשמדובר אודות ילד קטן שהוא בנו של נשיא בישראל כו').
- 27 יא. ועפ"ז יש לבאר גם ענין בנגלה דתורה:
- 28 בהל' יסודי התורה⁶⁴ כותב הרמב"ם: "הרי מפורש בתורה ובנביאים שאין הקב"ה גוף וגוי' . . אם כן
29 מהו זה שכתוב בתורה . . יד ה' עיני ה' אזני ה' וכיוצא בדברים האלו, הכל לפי דעתן של בני אדם הוא,
30 שאינן מכירין אלא הגופות, ודברה תורה כלשון בני אדם כו'".
- 31 ולכאורה אינו מובן: איך יתכן שיהי' כתוב בתורה ענין שאינו אמיתי, שאינו אלא "לשבר" ⁶⁵ את
32 האוזן"? !

(62) ראה תורת מנחם — התוועדויות חע"ג ס"ע 70 ואילך.

וש"נ.

(63) סה"ש תש"א ע' 30.

(64) פ"א ה"ח ט.

(65) פרש"י בשלח יג, יח. יתרו יט, יח. מכות יב, א. ועוד.

(57) לשון התניא — רפ"ג.

(58) ראה זח"ג פג, א. עבוה"ק ח"א פ"ב. וראה גם סה"מ

תרנ"ט ע' מז [סב]. וש"נ.

(59) ספר יצירה פ"א מ"ד.

(60) ראה לקו"ש ח"ל ס"ע 2. וש"נ.

(61) נסמן בלקו"ש חכ"א ע' 36.

והביאור בזה⁶⁶ – שבדאי ישנו ענין של יד למעלה, ואדרבה, ענין היד לאמיתתו הוא דוקא למעלה,¹
 בספירות דעולם האצילות, שזהו"ע "חסד דרועא ימינא"⁶⁷, ומזה נשתלשל אצל יהודי למטה יד גשמית
 שמחלקת צדקה, וכן הענין ד"ימין מקרבת"⁶⁸. ובלשון השל"ה⁶⁹: "התורה מדברת בעליונים ורומזת
 בתחתונים" (ולא להיפך, שמדברת בתחתונים ורומזת בעליונים). אלא כדי שיוכלו להבין עניני התורה
 למטה ("מזל זיך קענען דער-רעדן..."), צריכה התורה לדבר בלשון בני אדם, שכיון שאינן מכירין אלא
 הגופות, הרי הם מבינים ענין היד למעלה מענין היד למטה כו'.⁶
 וענין זה מובן גם בפשטות, ללא צורך באמונה כו' – שהרי כל אחד מבין שעיקר ענינה של היד אינו
 גשם היד, הבשר וגידים ועצמות, כי אם החיות הרוחני, שבלעדו לא יכולה היד לעשות מאומה, כך,
 שפעולת נתינת היד מתייחסת בעיקר לחיות הרוחני, אלא שהחיות הרוחני בא בהתלבשות בגשם היד.⁹
 וכיון שהעיקר הוא החיות הרוחני – צ"ל העבודה וההשתדלות לפעול על הגשמי שלא יפריע ויבלבל
 לענינים הרוחניים של קדושה כו', ויתירה מזה, שהגשמי עצמו יתהפך לקדושה. ובכללות הרי הם ב'
 הענינים דאתכפא ואתהפכא.
 יב. ומזה מובן גם בנוגע לימי "בין המצרים" כפשוטם – "מיצר" כפשוטו:
 לכאורה אינו מובן: למה עשה הוי' ככה, שיהיו ימים כאלו שהם היפך מ"יומין זכאין"⁷⁰ – הרי אפילו
 בשר ודם משתדל לעשות דבר טוב ושלם, ללא קלקול כו', ועאכ"כ בנוגע למעשיו של הקב"ה?¹⁵
 והביאור בזה – שעז"נ⁷¹ "אשר ברא אלקים לעשות", לתקן⁷², היינו, שהכוונה והתכלית של ימי בין
 המצרים היא שע"י עבודת בנ"י יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה.¹⁷
 ומזה מובן, שבימי בין המצרים, הנה הזמן עצמו מדגיש ומעורר אודות הצורך בעבודה שעל ידה
 יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה.
 ובהקדם מ"ש הרמב"ם⁷³ בנוגע לחילוק בכללות המצוות ש"יש מצות עשה שאדם חייב להשתדל
 ולרדוף עד שיעשה אותה, כגון תפילין וסוכה ולולב ושופר, ואלו הן הנקראין חובה, לפי שאדם חייב
 על כל פנים לעשות, ויש מצוה שאינה חובה אלא דומין לרשות, כגון מזוזה כו', שאין אדם חייב לשכון
 בבית החייב מזוזה כדי שיעשה מזוזה, אלא אם רצה לשכון כל ימיו באהל או בספינה ישב", ורק כשר
 בבית שיש בו ד' אמות על ד' אמות, משקוף ומזוזות, אזי ישנו החיוב "וכתבתם על מזוזות ביתך
 ובשעריך"⁷⁴.
 ועד"ז בעניננו: במשך כל השנה אין חיוב והכרח לעסוק בהפיכת ענינים בלתי-רצויים, שיכול לשכוח
 אודותם וללכת לישון במנוחה כו'; אבל כשבאים ימי "בין המצרים", היפך מ"יומין זכאין" – אינו יכול
 לישון במנוחה, כיון שהזמן עצמו לא נותן לו מנוח, ומעורר ודוחק אותו ("טורקעט אים") לעשות כל
 התלוי בו שיהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, ולא להסתפק במה שעשה אתמול או אפילו ברגע שלפניו,²⁹
 שדיו שיפקיע את עצמו!...
 וזהו כללות ענין ימי בין המצרים – שצריך לפעול בהם הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו
 למיתקא⁷⁵.

ועד"ז בנוגע לחודש מנחם אב – "מנחם" דייקא, כמו "וינחם"⁷⁶, שהו"ע של חרטה על העבר⁷⁷,
 היינו, שאין זה רק באופן שעוזב את הדבר הקודם הבלתי-רצוי, אלא שמתחרט עליו ומהפכו לטוב.

(66) ראה גם תורת מנחם – התוודעויות חע"ה ע' 148 ואילך. וש"נ.

(67) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(68) סוטה מז, א. וש"נ.

(69) יג, ב ואילך. קסא, א ואילך. וראה גם לקו"ש חכ"ג ס"ע 37 ואילך. וש"נ.

(70) ראה תענית כט, א. וש"נ.

(71) בראשית ב, ג.

(72) ראה ב"ר פ"א, ו ובפרש"י.

(73) הל' ברכות פ"א ה"ב.

(74) ואתחנן ו, ט. עקב יא, כ.

(75) ראה זח"א ד, א. תניא ספ"י. ובכ"מ.

(76) בראשית ו, ו. ועוד.

(77) ראה פרש"י עה"פ.

1 ובלשון המדרש⁷⁸ – שתמורת זה ש"עלה ארי' במזל ארי' והחריב את אריאל כו", פועלים "שיבוא
2 ארי' .. ויבנה אריאל", עי"ז ש"יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות .. ויכוף כל ישראל
3 לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' .. ובנה מקדש במקומו (ואז) וקבץ נדחי ישראל"⁷⁹, בגאולה
4 האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

6 יג. כל האמור לעיל הוא בנוגע לכללות הענין דבין המצרים; ונוסף לזה ישנו ענין מיוחד הקשור עם
7 הקביעות המיוחדת להתחלת וסיום בין המצרים – שבעה עשר בתמוז ותשעה באב – בשנה זו.

8 ובהקדמה – ששבעה עשר בתמוז ותשעה באב חלים לעולם באותו יום בחודש, אלא שיש שינויים
9 משנה לשנה באיזה יום בשבוע תחול קביעותם, ובקביעות שנה זו – חלים ביום ראשון בשבוע.

10 ומוכן שגם מענין זה יש הוראה ולימוד בעבודת ה' – במכ"ש מעניני העולם, כידוע תורת הבעש"ט⁸⁰
11 שמכל דבר שיהודי רואה או שומע צריך ללמוד הוראה בעבודת ה',

12 – וכמוכן גם בפשטות⁸¹, שכיון ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"⁸², הרי
13 בודאי שהסיבה לכך שהקב"ה הזמין ליהודי לראות או לשמוע דבר זה, היא, בשביל מטרה ותכלית
14 שנוגעת לעצם מציאותו, שזהו ענין עבודתו לקונו, שהרי "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי"⁸³ –

15 ועאכ"כ בנוגע לקביעות הזמנים שזהו ענין ע"פ תורה, מלשון הוראה⁸⁴ – הרי בודאי שיש בזה הוראה
16 בעבודת ה'.

17 יד. ובהקדים – שלכאורה אינו מוכן כללות הענין דשבעה עשר בתמוז ותשעה באב (התחלת וסיום
18 ימי בין המצרים), שהם ימי תענית, שהו"ע של עינוי:

19 כיון ש"כל ישראל בני מלכים הם"⁸⁵, ויתירה מזה: מלכים (כמ"ש בתקו"⁸⁶), ו"מלך ביפיו תחזינה
20 עיניך"⁸⁷ – איך יתכן שיהי' אצל בני ענין של עינוי?!

21 אך הענין הוא – שכיון ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו"⁸⁸, לכן צריך לתקן זאת ע"י העינוי כו', כך,
22 שהעינוי כשלעצמו אינו הכוונה והתכלית, אלא זהו באופן של ירידה צורך עלי' כו'.

23 וכמו בכללות ענין עונשי התורה⁸⁹ – שלכאורה אינו מוכן: כיון שהתורה היא "תורת חסד", איך שייך
24 בה ענין של עונשים? אך הענין הוא – שגם עונשי התורה ענינם חסד, כיון שהכוונה אינה העונש עצמו,
25 עונש לשם עונש ח"ו, אלא הכוונה והתכלית הו"ע הכפרה כו'.

26 וזהו הטעם שמצינו שהתורה משתדלת להקל ככל האפשר בענין העונשים, וכמו בנוגע למלקות,
27 שאע"פ שנאמר⁹⁰ "ארבעים יכנו", מ"מ, אומדין אותו ומלקין אותו רק מספר המלקות שיכול לקבל⁹¹,
28 ויתירה מזה, שאם נקלה עוד לפני שלקה (שאמדהו שאם ילקוהו מיד יתקלקל בריעי), פוטרין אותו⁹²

הרד"ק). זח"ג נג, ב.

(85) שבת סז, א. וש"נ.

(86) בהקדמה (א, ריש ע"ב).

(87) ישע"י לג, יז.

(88) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

(89) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חע"ה ע' 291. וש"נ.

(90) תצא כה, ג.

(91) מכות כב, ריש ע"ב (במשנה). רמב"ם הל' סנהדרין

רפי"ז.

(92) שם כג, סע"א (ובפרש"י). רמב"ם שם ה"ה.

(78) יל"ש ירמ' רמז רנט. וראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 10 ואילך. וש"נ.

(79) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(80) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

(81) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חע"ה ע' 310. וש"נ.

(82) שבת עז, ב.

(83) משנה וברייטא סוף קידושין (ע"פ הגירסא בש"ס כתי' (אוסף כתבי היד של תלמוד הבבלי – ירושלים תשכ"ד). וכ"ה

במלאכת שלמה למשניות קידושין שם. ועוד).

(84) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם

- לפי שהעונש הוא (לא לשם עונש בלבד, שאז צריכים להענישו בכל מקרה, אלא) בשביל ענין הכפרה, וכיון שנקלה, כבר נתכפר, ועכשיו "הרי הוא כאחיק"93.
- וכן בענין התענית משתדלת התורה להקל בעיניו — כפי שמצינו בנוגע ליוהכ"פ שנאמר בו94 "ועניתם את נפשותיכם", ש"מצוה לאכול בערב יום כיפור"95 (כשיעור ב' ימים96), "שהאוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו ה' מתענה בו", "והוא מאהבת הקב"ה לישראל . . ציווים שיאכלו וישתו תחלה שלא יזיק להם העינוי"97.
- טו. אמנם, בענין האכילה בערב יוהכ"פ מודגש בעיקר שלילת הנזק ע"י העינוי, שזהו"ע הקשור עם כללות ענין שמירת בריאות הגוף, ש"מדרכי (עבודת) ה' הוא"98, וכידוע הפתגם99 שחסרון קטן בגוף הוא חסרון גדול בנשמה בו, אבל עדיין לא רואים כ"כ ההשתדלות להקל בעיניו; ובוזה ניתוסף הדגשה מיוחדת בנוגע לשבעה עשר בתמוז ותשעה באב שבקביעות שנה זו חלים ביום ראשון בשבוע:
- כאשר י"ז בתמוז וט' באב חלים ביום ראשון, אזי ה"ערב" שלהם חל ביום הש"ק, שמצוה "לענגו בעונג אכילה ושתיו", "להרבות בבשר ויין"100.
- והדגשה מיוחדת בנוגע לערב תשעה באב — שלמרות שבדרך כלל יש הגבלות בנוגע לסעודה המפסקת כו'101, הנה ב"ערב תשעה באב שחל להיות בשבת, אוכל ושותה כל צרכו, ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו"102 (בשעת מלכו ותקפו"103),
- ולהעיר, שנוסף על החילוק בין הזמן לפני שמלך לזמן לאחר שמלך104, הנה גם בזמן שמלך גופא יש חילוקים בין הזמן שלפני ולאחרי בנין ביהמ"ק, לפני ולאחרי שמרד ירבעם, לפני ולאחרי שחטא כו', והיינו, שאע"פ שכללות הזמן של שלמה המלך ה' בדוגמת יום הט"ו בחודש שבו "קיימא סיהרא באשלמותא"52, הרי ביום הט"ו גופא יש חילוקים בין תחילת יום הט"ו, שקרוב יותר ליום הי"ד, אמצעו ועד לסופו, שקרוב יותר ליום הט"ז —
- שזהו ענין מיוחד שמצינו בנוגע לערב תשעה באב שחל להיות בשבת דוקא, ולא מצינו דוגמתו אפילו לא בנוגע לערב יוהכ"פ!
- ויש לומר, שבנוגע לערב יוהכ"פ אין צורך להבהיר זאת, כיון שבנוגע ליוהכ"פ נאמר105 "לחיותם ברעב", "שהחיות שלהם הוא מבחי' הרעב גופא כו'106, והתפשטות החיות היא באופן "שהמוח בעצמו משפיע חיות לכל האברים מלמעלה למטה כו'107, משא"כ בנוגע לתשעה באב כו'.
- ובנוגע לענינו: בקביעות כזו מודגשת ההשתדלות להקל על בני' את ענין העינוי שבתענית — כיון שבערב שבעה עשר בתמוז וערב תשעה באב אוכלים בשר ושותים יין כו', שע"ז נקל יותר להתענות ביום שלאח"ז.
- טז. וכמדובר כמ"פ שגם ענין שלמדים מקביעות מסויימת מהוה הוראה ונתינת כח לכל שאר השנים, והיינו, שקביעות מיוחדת זו מגלה ומלמדת ענין זה גם בנוגע לכל השנים.
- וע"ד שמצינו בנוגע ליצי"מ, ש"בכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום

100) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסרמ"ב. וש"נ.

101) ראה טשו"ע או"ח רסתקנ"ב.

102) תענית כט, ב.

103) פרש"י שם.

104) ראה פרש"י שם — מגיטין סח, ב.

105) תהלים לג, יט.

106) לקו"ת שה"ש יד, ב.

107) שם דרושי יוה"כ ע, ב.

93) שם (במשנה). רמב"ם שם ה"ז.

94) אחרי טז, לא. ועוד.

95) שו"ע אדה"ז או"ח רסתר"ח. וש"נ.

96) סידור אדה"ז.

97) שם רסתר"ד. וש"נ.

98) רמב"ם הל' דעות רפ"ד (ראה תורת מנחם — התוועדויות

חצ"ה ע' 102. וש"נ).

99) ראה "התמים" חוברת ז ע' כח. וראה גם תורת מנחם —

התוועדויות חצ"ה ריש ע' 188. וש"נ.

1 ממצרים¹⁰⁸, ואעפ"כ, ישנו זמן מיוחד בשנה שבו מודגש ביותר הענין דיצי"מ – בליל ט"ו ניסן, "בשעה
2 שיש פסח (בזמן הבית, ובזמן הזה) מצה ומרור מונחים לפניך"¹⁰⁹, וזוהי הנתינת כח לענין של יצי"מ
3 בכל יום.

4 ועד"ז בנוגע לענין המיוחד שבערב שבעה עשר בתמוז וערב תשעה באב שחל בשבת – שבשנה זו
5 הרי זה בגילוי, ומזה יש נתינת כח גם בנוגע לכל שאר השנים, שגם בהם יוכל להיות הענין ד"סעודת
6 שלמה בשעתו" כפי שהוא ברוחניות העינים,

7 – ולהעיר, שכיון שמדובר אודות שלמה המלך עליו נאמר¹¹⁰ "וישב שלמה על כסא ה'", הרי מובן
8 שכל מה שמסופר אודות הסעודה, לחם סולת בקר וצאן וברבורים אבוסים¹¹¹, קאי בעיקר על העינים
9 הרוחניים שנעשים ע"י האכילה כו' –

10 ע"י העבודה הרוחנית בבחי' שבת, וכמו הענין דת"ח איקרי שבת (כדאיתא בזהר¹¹², ומרומז גם
11 בגמרא¹¹³), שעבודתו היא באופן של תענוג, כיון שנמצא במעמד ומצב ש"כל מלאכתך עשוי"¹¹⁴.

12 ועד שיכול לדרוש מהקב"ה שגם אצלו יהי' הענין ד"כל מלאכתך עשוי" – בנוגע למלאכת שריפת
13 השיריים של כתלי הגלות¹¹⁵, ותיכף ומיד זוכים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב
14 ממש.

* * *

15 יז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה עולת תמיד העשוי' בהר סיני.

* * *

16 יח. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק¹¹⁶ "ויהי אחרי המגפה וגו'", "משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך
17 עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותם, לידע מנין הנותרות. דבר אחר, כשיצאו ממצרים ונמסרו למשה,
18 נמסרו לו במנין, עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו, מחזירם במנין",

19 – שכוונת רש"י לתרץ תמיהה: מדוע מתייחס מנין בני"ר רק לכ"ד אלף "המתים במגפה", ולא לאלו
20 שנהרגו ע"י "שופטי ישראל" שמספרם הי' הרבה יותר? ומתרץ ע"פ "משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך
21 עדרו והרגו בהן" (ומשנה מלשון המדרש¹¹⁷: "משל לזאב .. הוצרך בעל הצאן למנותם"¹¹⁸), שהמנין
22 של הרועה לידע מנין הנותרות שייך רק בנוגע לאלו שנהרגו ע"י זאבים, שהי' לו לשמרם מהם, אבל לא
23 בנוגע לצאן שנהרגו ע"י דבר, שאין זה באשמתו כלל. ודוגמתו בנמשל, שרק בנוגע למתים במגפה בסיבת
24 החטאים (ב' חטאים: בנות מואב, ובעל פעור – "זאבים" לשון רבים) הי' משה (רועה ישראל) יכול
25 החטאים (ב' חטאים: בנות מואב, ובעל פעור – "זאבים" לשון רבים) הי' משה (רועה ישראל) יכול

108 תניא רפמ"ז (מפסחים קטז, ב במשנה).
109 נוסח הגש"פ. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים
ס"ע יח.
110 דברי הימים-א כט, כג.
111 מלכים-א א, ה. ב"מ פו, ב.
112 זח"ג כט, א. ועוד.
113 ראה ברכות מז, סע"ב. שבת קיט, א.
114 ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סש"ו סכ"א. וש"נ.
115 ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו ע' שעב (נעתק
ב"היום יום" בתחלתו).

116 פרשתנו כו, א.
117 תנחומא פרשתנו ד.
118 ואינו מציין מקור לפירושו (כדאיתא כו'), כדרכו בכ"מ,
כיון שפירוש זה הוא (לא ממדרש מסויים, אלא) דברי עצמו
ולשונו. – ולכן אין להקשות מזה על הכלל* שנתבאר בלקו"ש
השבועי ס"ג (נרפס לאח"ז בלקו"ש ח"ג ע' 101), שכשרש"י
מציין מקור לפירושו (כמו בתחלת פרשת הקרבנות (פינחס כח,
ב): "משל לבת מלך .. כדאיתא בספרי"), ה"ז בכדי לשלול מאמר
דומה הנמצא במק"א אבל אינו מתאים לפירושו בפשט"מ.

(*) וכיון שאין זה כלל שכתבו רש"י בעצמו (כמו הכלל "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא" (פרש"י בראשית ג, ח), אלא כלל שרוצים להוכיח
מדיוקים בפירוש רש"י במקומות שונים – הרי מזה שכאן לא ציין רש"י מקור לפירושו, מוכח לכאורה שכלל זה אינו נכון.

להרגיש אשמה שמיתתם היתה בגלל העיכוב בעצירת המגפה כתוצאה מזה ש"נתעלמה ממנו הלכה"¹¹⁹,
משא"כ בנוגע לאלו ששופטי ישראל דנום למיתה.

ולכן, במנין שלאחרי חטא העגל בפ' תשא¹²⁰, מביא רש"י "משל לצאן החביבה על בעלי" שנפל בה
דבר כו", דכיון שמשא הי' אז בהר, אין מקום שהמנין יהי' ע"י משה מצד עצמו, בתור רועה, כיון שאין
זה באשמתו כלל, ולכן המנין הוא מצד הקב"ה, בעל הצאן.

והטעם שרש"י אינו מסתפק בפירוש זה, כי, עפ"ז הי' צריך לשתף במנין את יהושע, שאליו נוגע
לידע אופן ההנהגה עם צאן מרעיתו להבא. ולכן מביא פירוש נוסף, ש"עכשיו קרב (משה) למות ולהחזיר
צאנו". אבל זהו רק פירוש נוסף, שקשה יותר מהפ"י הראשון, כיון שעפ"ז אין הדבר קשור עם "אחרי
המגיפה" —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ח ע' 326 ואילך.

* * *

יט. בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר — יש להתעכב על ענין הקשור עם בין המצרים:
איתא בזהר¹²¹: "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון¹²², את ירושלם מבעי לי, כמה
דכתיב¹²³ אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני, מאי בזכרנו את ציון. לבר נש דהוה לי' היכלא יקירא יאה
ושפירא, אתו לסטין ואוקידו לי', צערא דמאן הוא, לאו דמארי' דהיכלא, אוף הכא שכינתא בגלותא
שריא, צערא דמאן הוא, לאו דצדיק .. דכתיב¹²⁴ הצדיק אבד, אבד ממש, אוף הכא בזכרנו את ציון,
בזכרנו ההוא צערא דילי' כו", והיינו, שמ"ש "בזכרנו את ציון" דוקא (ולא ירושלים), מדגיש את הצער
של בעל ההיכל — הקב"ה, שההיכל ("ירושלים") נאבד ממנו (ע"ד מארז"ל¹²⁵ "מה לו לאב שהגלה את
בניו").

ומבאר אאמו"ר¹²⁶: "הג' לשונות (יקירא יאה ושפירא) י"ל .. לנגד מה שהמלכות הנקראת היכ"ל
מושרשת בדת"י דז"א .. וזהו יקירא — דעת, כמ"ש¹²⁷ וכלי יקר שפתי דעת, יאה — ת"ת, שפירא — יסוד,
שהוא יפה נוף¹²⁸, הדורא דגופא. גם י"ל לנגד מה שקומתה לנגד נה"י. יקירא — יסוד (כי הטיפה שמיסוד
היא בחי' יקר), יאה — הוד, שפירא — נצח, כמו הוד והדר¹²⁹ שקאי על נו"ה, הרי שנצח הוא הדר, היינו
שפירא".

וכיון שמשתדלים לקשר כל ענין עם ה"מבצעים" — הנה גם בנוגע לג' הלשונות "יקירא יאה ושפירא"
שבהם נקרא ה"היכל" (שהם לנגד נצח הוד יסוד, ולמעלה יותר, לנגד דעת תפארת יסוד), וההיכל עצמו
שקאי על מלכות (והיינו שיש כאן ד' ענינים) — יש לקשר עם חמשת המבצעים:

"היכל" — מורה על תורה, שהרי היכל הוא בית, והתורה נקראת בית¹³⁰.

[ולהעיר, שענין הבית (היכל) הוא "למחסה ולמסתור מזרם וממטר"¹³¹, וכהרמז ששמעתי פעם
מאאמו"ר בהתוועדות¹³², ש"זרם" ו"מטר" מורה על הענין ד"לא תוסף עליו"¹³³ — מט"ר, א' יותר מרמ"ח
מ"ע, ו"לא תגרע ממנו"¹³³ — זר"ם, א' פחות מרמ"ח מ"ע; והמחסה ומסתור מפני זה — הו"ע התורה].

ו"היכל" מורה גם על מזוזה — כי, היכל בגימטריא אדנ"י, וגם "מזוזה" בגימטריא אדנ"י¹³⁴.

(127) משלי כ, טו.

(128) תהלים מח, ג.

(129) שם כא, ו. ועוד. וראה זח"ב סא, א.

(130) ראה לקו"ת ואתחנן יו"ד, א. ובכ"מ.

(131) ישעי' ד, ו.

(132) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות ח"י ס"ע 61. וש"נ.

(133) פ' ראה יג, א.

(134) ראה תורת מנחם — תפארת לוי"צ ר"פ בא. וש"נ.

(119) פרש"י בלק כה, ו.

(120) ל, טז.

(121) ח"ג ריג, ב.

(122) תהלים קלו, א.

(123) שם, ה.

(124) ישעי' נז, א.

(125) ברכות ג, סע"א.

(126) לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' תכה.

- 1 יסוד – צדיק – מורה על צדקה, כמ"ש¹³⁵ "צדיק ה' צדקות אהב".
- 2 תפארת – מורה על תפילין (ובפרט תש"ר), שנקראים פאר¹³⁶, שנאמר¹³⁷ "פארך חבוש עליך"¹³⁸.
- 3 ודעת – מורה על תורה, כי, במעלת התורה אמרו רז"ל¹³⁹ "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", והרי
- 4 גם ענין הדעת – "לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאד ויתקע מחשבתו
- 5 בחוזק כו"¹⁴⁰ – הוא המשכת וחיבור המוחין במדות, שע"ז יבוא למעשה בפועל.
- 6 [ויש לומר באופן אחר – שדעת שמחבר מוחין ומדות, מורה על תפילין, שענינם המשכת המוחין
- 7 במדות¹⁴¹; ואילו ענין התורה שייך לתפארת, ענינה של אות ו'¹⁴², שמורה על ששה סדרי משנה].
- 8 וכללות ענינה של ירושלים (ציון) – שנקראת כאן בשם "היכל" – קשור עם בית מלא ספרים, שהרי
- 9 ירושלים היתה "רבתי בגוים .. רבתי בדעות" (גדולים בדעה כו')¹⁴³, ו"ארבע מאות ושמונים בתי כנסיות
- 10 היו בירושלים .. וכל אחד ואחד הי' לו .. בית ספר למקרא ובית תלמוד למשנה"¹⁴⁴, כך, שהיתה מלאה
- 11 ספרים.
- 12 כ. ובהמשך לזה, הנה כאן המקום לחזור ולעזור ולעודד ולחזק שיוסיפו לעסוק בענין המבצעים.
- 13 ובקשתי שיזדרזו בזה – בכל לשון של זריזות – עוד בימי חודש תמוז, לפני הזמן שעליו נאמר¹⁴⁵
- 14 "משנכנס אב כו'", באופן של הקדמת רפואה למכה¹⁴⁶, ועד לרפואה שהיא באופן ש"כל המחלה גו' לא
- 15 אשים עליך" (מלכתחילה)¹⁴⁷, דכיון שע"י הוספת "מצוה אחת", "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו
- 16 לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה"¹⁴⁸, הרי ע"ז יבוא משיח עוד בחודש תמוז, ויהפכו ימים אלו
- 17 לששון ולשמחה.
- 18 [ואח"כ אמר: כיון שצריך לפעול שיהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, נכון הדבר שכל אלו שיש להם
- 19 שמחה – חתונה, בר מצוה, או שנולד להם בן זכר (שמביא גאולה לעולם) – יאמרו לחיים, וישמחו את
- 20 עצמם ואת כל הקהל].
- 21 * * *
- 22 כא. המשך הביאור בפירוש רש"י – שבגלל חומר החטא דבועל ארמית, לא שייך כאן החביבות מצד
- 23 "בעל הצאן", כיון ש"אלקיהם של אלה שונא זמה"¹⁴⁹ – ראה לקר"ש הנ"ל (סי"ח) ע' 331 ואילך.
- 24 וכאן המקום להזכיר ענין שהזמן גרמא – שלדאבוננו מאפשרים הענין דנישואי תערובות רח"ל ע"י
- 25 גיור שלא כהלכה, באמרם, שצריך לפעול אחדות בעם, ולאפשר חיים קלים יותר... ולכן צריך להקל
- 26 בנישואי תערובות וכו', ובגלל זה הורסים את המחיצה שבין ישראל לעמים, היפך הענין ד"עם לבדד
- 27 ישכון"¹⁵⁰.
- 28 וענין זה קשור עם הזמן שבו נמצאים עתה – ימי בין המצרים, שהתחלתם בשבעה עשר בתמוז שבו
- 29 הובקעה העיר¹⁴⁵, שזהו דוגמת הפירצה בחומה שענינה להבדיל בין ישראל לעמים, והיינו, שאין זה כמו

(142) ראה תו"א בראשית ג, רע"ג. לקר"ת ואתחנן ח, ב. ובכ"מ.

(143) איכ"ר פ"א, ד (ובפי' מת"כ ומהר"ו).

(144) שם פ"ב, ד.

(145) תענית כו, ב (במשנה).

(146) ראה מגילה יג, ב.

(147) בשלח טו, כו. וראה גם לקר"ש חל"ב ע' 72 ואילך.

וש"נ.

(148) רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.

(149) בלק כד, יד.

(150) שם כג, ט.

(135) תהלים יא, ז.

(136) ברכות יא, א. וש"נ. זח"ג רל, ב (ברע"מ).

(137) יחזקאל כד, יז.

(138) נזכר גם ענין שבחם ותפארתם של ישראל שבתפילין דמארי עלמא – "משבתח קוב"ה בשבחייהו דישראל .. דכתיב (תבוא כו, יז) את ה' האמרת היום וה' האמריך היום, אמר להם הקב"ה לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם .. ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר (שמואל-ב ז, כג) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (ברכות ו, א).

(139) קידושין מ, ב. וש"נ.

(140) תניא ספ"ג.

(141) ראה תורת מנחם ספר המאמרים אלול ע' רס. וש"נ.

1 "שער" שדרכו מכניסים מי שרוצים, ויכולים גם לסגרו שלא יוכל להכנס מי שלא צריך להכנס כו', אלא
2 באופן שכל מי שרוצה יכול להכנס דרך הפירצה כו', ולאחרי שנעשית פירצה כו', אזי יש צורך ביגיעה
3 גדולה כדי לסתמה כו'. – וכאן רואים שמזה התחילו כל הצרות שלאח"ז, שלכן, אע"פ שביהמ"ק עמד
4 עדיין על תילו, נקבע יום זה לתענית לדורות!

5 והסיבה לכך שנעשית פירצה במחיצה המבדלת בין ישראל לעמים היא – רגש הנחיתות כלפי הגוי,
6 שכאשר רואה "שיקצע", טוען שהיא בת מלך: "כזבי בת צור"... ולכן רודף אחרי הגוי, ומשתדל למצוא
7 חן בעיניו, ולשכנע אותו שיסכים שירשמו אותו בתור יהודי, וכאשר הגוי לא מסכים, בידעו שזה שקר,
8 מבטיחים לו דירה וכסף וכו', ואז מסכים שירשמו אותו בתור יהודי, אבל לאחר שקיבל כל מה שנתנו
9 לו, אזי הוא צוחק להם בפנים... וקורע בפניהם את הנייר שבו נרשם בתור יהודי, באמרו, שעכשיו אינו
10 צריך זאת; העיקר שהוא קיבל את הדירה והכסף וכו'.

11 ויש עוד ענין שעד עכשיו לא רצינו לגלות:

12 כשהתחילו להרעיש אודות "מיהו יהודי", היו כאלו שאמרו שזה לא נורא, שהרי כבר אירע הדבר
13 לפני 25 שנים – שיש מקום שנקרא ע"ש הנאצים ימח שמם וזכרם, שהיו שם גוים שבמשך הזמן התחתנו
14 והתערבו בין יהודים, ועכשיו לא יודעים מי הם והיכן הם נמצאים כו'.

15 ובכן: זוהי ה"נחמה" שלהם – אוי ואבוי ל"נחמה" כזו – שכעבור דור אחד יהי' גם כאן מעמד ומצב
16 כזה, ח"ו, שלא ידעו מי יהודי ומי אינו יהודי!

17 כב. וכמדובר כמ"פ שאצל ה"שמאלנים" פעלו כבר שיסכימו לתקן את החוק שגיוור חייב להיות
18 "כהלכה", והמניעה לכך היא דוקא מאלו שקוראים עצמם בשם "דתיים", שלא מסכימים לנוסח "גיוור
19 כהלכה".

20 הם טוענים, שמצד עצמם היו מסכימים שיכתבו "כהלכה", אבל הגיעו "מברקים" מארה"ב, שדורשים
21 שלא יכתבו "כהלכה", כיון שזוהי "כפי' דתית", שחייבים להתנהג לפי פס"ד השו"ע דוקא.

22 – האמת היא, שהם אלו שמצווים למשרתיהם ומשמשיהם, "מלחכי פינכא", שישתדלו שישלחו
23 מברקים מארה"ב... ואף שיוודעים שאח"כ יתברר הדבר, לא איכפת להם, ובלבד שלעת-עתה יוכלו לטעון
24 כך.

25 ובלשון הגמרא¹⁵¹ אודות המשל שאומרים בני אדם: "לשתמש אינש יומא חדא בכסא דמוקרא (כוס
26 זכוכית יקרה) ולמחר ליתבר" (יום אחד ישתמש בו בעליו ויתכבד בו, ואם ישבר ישבר). אלא שבמשל
27 שבגמרא מדובר אודות כוס זכוכית יקרה, ואילו כאן מדובר אודות דבר המאוס...!

28 כג. ולאחרונה נפלה להם המצאה חדשה – שבמקום הנוסח "כהלכה", יהי' הנוסח "כנהוג ומקובל
29 בישראל מדור דור"; הם מוכנים לכתוב חמש תיבות, ובלבד לא לכתוב תיבת "כהלכה"! – ברוסיא היו
30 אומרים על "כהלכה": "נייע¹⁵² זשעלאייעם"...

31 אבל האמת היא, שהנוסח "מדור דור" כולל כל הדורות, כך, שיכול להתפרש גם בנוגע לדורות שבהם
32 היתה הנהגה בלתי-רצויה, החל מהדור של זמרי בן סלוא, שהי' נשיא בישראל, בזמן המשכן, וטען
33 שמתנהג ע"פ תורה, באמרו למשה רבינו: "בת יתרו מי התירה לך"¹⁵³, ובהמשך לזה הי' כל המאורע
34 דבעילת ארמית כו'.

35 ועד"ז בנוגע להמסופר בתנ"ך אודות דורות נוספים שבהם היתה הנהגה בלתי רצויה, כמו הדור של
36 גדעון, שהיו רק מתי מספר ברכיים שלא כרעו לבעל, ואילו הרוב – כרעו לבעל¹⁵⁴; וכן ה"דור ששופט

153) סנהדרין פב, א. הובא בפרש"י עה"ת בלק כה, ו.
154) ראה ס' שופטים ז, ו ובמפרשים.

151) ברכות כה, רע"א ובפרש"י.
152) = לא רוצים (מעוניינים).
153) יחזקאל כג, כז.

- 1 את שופטיו¹⁵⁵ (שופטים שהיו סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו), וכן הדור של ירבעם בן נבט
 2 וכו'¹⁵⁶, וכן הדור של אחז, "שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות" ולא הניח להכנס כו'¹⁵⁷ [והרי גם עתה
 3 יש שמתנגדים לכך שבחורים לומדים בשיבות, באמרם: זאת לא [...],
 4 — ואין להאריך בדברים שהם היפך זכותם של ישראל, אשר, לולי זאת, הי' ביהמ"ק נשאר בקיומו,
 5 ולא היו כל הצרות שיש עכשיו, ולא היו זקוקים לחסדיהם של ה"שרים" שיעמידו להצבעה אם צריך
 6 להתנהג ע"פ "דבר ה' זו הלכה"¹⁵⁸ או לא —
 7 וכיון שיש לו ראיות מהמסופר בתנ"ך אודות הנהגה בלתי-רצוי' מכמה דורות, טוען הוא שזוהי
 8 ההנהגה המקובלת מדור דור! ...
 9 ועד"ז בנוגע לנוסח שגיור צ"ל "ע"פ תורה", שגם נוסח זה אינו מספיק, כיון שיכולים לבוא
 10 ה"רפורמים" — מכה שלא כתובה בתורה... — ולטעון שהכוונה היא לתורה שבכתב (שהרי הם כופרים
 11 בתורה שבע"פ).
 12 והאמת היא, שאלו שמציעים נוסחאות הנ"ל יודעים היטב את החסרון שבנוסחאות אלו, וזוהי הסיבה
 13 שמציעים אותם, כיון שיכולים להתלחש עם הרפורמים וכיו"ב ולשכנע אותם שישכימו לנוסח זה, כיון
 14 שיוכלו לפרשו באופן המתאים להם! ואח"כ בא לדתיים ואומר להם שהנוסח טוב גם בשבילם, כי "מדור
 15 דור" כולל גם משה רבינו! ...
 16 כד. ועד כדי כך, שישנו מי שכתב ופירסם חיבור לבאר, שהנהגת עזרא שצוה לשלח את הנשים
 17 הנכריות¹⁵⁹ היתה במעמד ומצב שכל שאר הענינים היו כדבעי, שביהמ"ק עמד על מכונו, ובנ"י שמרו
 18 שבת וכו', והחסרון היחיד הי' החטא של הנשים הנכריות, ולכן עסק עזרא בזה וכו', משא"כ עכשיו,
 19 שחסר בשמירת שבת, וישנו הענין של ניתוחי מתים וכו', אזי לא נוגע כ"כ הענין של נשים נכריות.
 20 ולפלא שאינו מתבייש לחתום את שמו על חיבור כזה — בה בשעה שאין דבר חמור יותר מאשר
 21 הענין של נשים נכריות:
 22 בנוגע לחילול שבת, ניתוחי מתים, ועד"ז כל שאר תרי"ג מצוות, ואפילו הענין של עבודה זרה רח"ל
 23 — ישנו הכלל ש"אע"פ שחטא ישראל הוא"¹⁶⁰.
 24 ואילו בנוגע לענין דנשים נכריות — כותב הרמב"ם פס"ד להלכה בספרו יד החזקה בהלכות איסורי
 25 ביאה¹⁶¹: "עון זה .. יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו, שהבן .. מן הכותית אינו בנו, שנאמר¹⁶²
 26 כי יסיר את בנך מאחרי מסיר אותו מלהיות אחרי ה'", וכפי שמאריך הגאון הרגצ'ובי¹⁶³ שע"י חטא זה
 27 "מאביד נפשות מישאל כו'", היינו, שזוהי האפשרות היחידה שעל ידה הופך יהודי לגוי, שבמקום
 28 שיוולד יהודי — נולד גוי! ...
 29 לא מדובר כאן אודות רמזים, אלא דבר מפורש שכותב הרמב"ם לא רק במורה נבוכים או בספר
 30 המצוות, שגם שם הוא בר סמכא... אלא בתור פס"ד להלכה!
 31 והרי פלוני שכתב חיבור הנ"ל "אוחז" מהרמב"ם, ומביאו בחיבורו וכו', ואעפ"כ כתב דברים הנ"ל,
 32 ולא עוד אלא ש"סוחר" לחיבורו את אבי זקנו, שלכן, אינני רוצה להזכיר את שמו, כיון שאין זה
 33 באשמתו! ...

159) עזרא קאפיטל יו"ד.

160) סנהדרין מד, רע"א.

161) פי"ב ה"ז.

162) ואתחנן ז, ד.

163) עה"ת — פרשתנו כה, יג (ע' רסב). וש"נ.

155) ב"ב טו, ב.

156) ראה אבות פ"ה מ"ח.

157) ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב. ב"ר פמ"ב, ג. ויק"ר פ"א,

ז. פתיחתא דאסת"ר יא. וראה תדא"ז פ"ט.

158) שבת קלח, ב.

כה. והאמת היא, שגם המחבר בעצמו אינו "אשם" בכך, כי, הסיבה שכתב זאת היא בגלל שקיבל "שוחד":

ובהקדים הסיפור הידוע אודות תלמיד של החפץ חיים שקיבל הצעה להיות רב בעיר, וביקש הוראה כללית איך להתנהג ברבנות כו', ואמר לו החפץ חיים, שינהיג בקהילתו שלא ימתינו עליו עד שיסיים תפלת שמונה-עשרה (כנהוג בכמה קהילות שלא מתחילים חזרת הש"ץ עד שהרב מסיים תפלתו), כי, הכבוד שמעניקים לו בכך שממתינים עד שיסיים תפלתו, עלול להיות ענין של "שוחד", שבגללו ירצה למצוא חן בעיני הבעלי-בתים!...

ועד"ז בנדו"ד – שפנו אליו ואמרו לו, שכיון שצריכים לצאת נגד "אגודת הרבנים" וכו', יש צורך באדם בעל קומה, גדול בישראל, שדבריו יהיו נשמעים, ולכן פונים אליו... ונותנים לו כסף כדי שיוכל להתפנות ולהתעסק בחיבור הזה!

זהו איפוא ה"שוחד" שבגללו כתב דברים הנ"ל והסכים לפרסמם בשמו, וזאת, למרות שהי' יכול לשער שאפילו ה"שמאלנים" ילעגו עליו על כך ששמע בקולם וכתב דברים הנ"ל.

ועד"ז בנוגע לאלו שה"שוחד" שלהם הוא – שרוצים לשבת על ה"כסא" ולהיות "שר", כמו פלוני שלא מתבייש משום דבר, ומפרסם שיעשה את כל המאמצים לחזור להיות "שר", ובינתיים הוא מחפש רב שיסכים לנוסח שלו!

כו. ויש להוסיף בנוגע לפעולת ענין השוחד – שמצינו זאת אצל בלעם: בנוגע לבלעם – מעידה התורה שהי' נביא: "שומע אמרי אֵל ויודע דעת עליון מחזה שדֵי יחזה גו'"¹⁶⁴, ועד כדי כך, שכאשר התורה אומרת ש"לא קם נביא בישראל כמשה"¹⁶⁵, אומרים חז"ל¹⁶⁶ "בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם, ומנהו – בלעם".

ומצינו שבשבילו נעשה הנס – שאירע פעם אחת ויחידה – ד"ויפתח ה' את פי האתון"¹⁶⁷, ולא עוד אלא ש"פי האתון" נברא בערב שבת בין השמשות¹⁶⁸, ביחד עם שאר הענינים שנבראו בערב שבת בין השמשות, כמו "פי הארץ", שנברא כדי לאמת את נבואתו של משה, ובאותה שעה "חטף" הקב"ה וברא גם את "פי האתון", כדי להציל את בלעם שלא יכשל!

ואעפ"כ, בגלל שהי' משוחד מהכבוד שאולי יקבל מבלק, או "מלוא ביתו כסף וזהב"¹⁶⁹, הנה אע"פ שהי' יכול להבין ולשער איזה כבוד יקבל כבר מבלק, בה בשעה שבלק ידע שבגלל בלעם הפסיד במלחמת סיחון¹⁷⁰, אעפ"כ, נפל במחשבתו לנסות ליתן לבנ"י היפך הברכה, באמרו על הקב"ה ש"פעמים .. אין דעתו שוה עליו, אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין"¹⁷¹.

ועד"ז בנדו"ד, שמצד השוחד של ה"כסא" וכיו"ב, חושב, שימצא רגע שיוכל לרמות את הקב"ה, ו"למכור" את הענין של גיור כהלכה, עי"ז שיתנו כספים עבור "תלמוד תורה" כשר כו' – שזוהי מצוה הבאה בעבירה!...

ועל זה נאמר במשנה¹⁷² "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם": בתחילה הוא מקנא בחבירו שיש לו ממון כו', ומזה בא לידי תאוה, שמתאוה שגם לו יהי' ממון כו', ואח"כ משתדל שיתנו לו כבוד המדומה כו'.

וענינים אלו מוציאים אותו מן העולם שלו – שאף שבחיי הפרטיים הוא שומר תומ"צ, ומתפלל

(169) שם, יח.

(170) ראה פרש"י (ופנים יפות) שם, ו.

(171) פרש"י שם, ט.

(172) שם פ"ד מכ"א.

(164) בלק כד, טז.

(165) ברכה לד, יו"ד.

(166) ספרי עה"פ.

(167) בלק כב, כח.

(168) אבות פ"ה מ"ו.

- 1 להקב"ה וכו', הרי זה באופן ש"גנבא¹⁷³ אפום מחתרתא רחמנא קרייא" ... יש לו אמנם סמיכה לרבנות,
- 2 אבל הוא לא בבחי' "תלמיד ותיק" (שעליו נאמר שכל מה שמחדש ניתן למשה מסיני¹⁷⁴), כי, תלמיד
- 3 ותיק שומע בקול רבו, ואילו הוא – מורד במלך מלכי המלכים הקב"ה!
- 4 וכמדובר כמ"פ שמלבד החומר שבעצם הענין, יש בזה עוד ענין עיקרי – שאין פוצה פה ומצפצף,
- 5 כיון שלאף אחד לא איכפת מזה!
- 6 כז. ויה"ר שיתבטלו כל הענינים הבלתי-רצויים הנ"ל, ו"דבר אלקינו יקום לעולם"¹⁷⁵, ובאופן ש"מציון
- 7 תצא תורה ודבר ה' מירושלים"¹⁷⁶.
- 8 ונוצה לקיום היעוד¹⁷⁷ "ואשיבה שופטיך כבראשונה גו'", שענין זה קשור עם התחלת פ' מטות
- 9 (שקורין במנחה): "ראשי המטות", ומזה באים ל"אלה מסעי בני ישראל גו'"¹⁷⁸, ובאופן ש"באים אל
- 10 הארץ גו'"¹⁷⁹, "ארץ טובה ורחבה"¹⁸⁰, שכולה שייכת לבנ"י, הן עבר הירדן המערבי, ששם ירושלים,
- 11 חברון ושכם, יהודה ושומרון, והן עבר הירדן המזרחי,
- 12 כפי שהי' בגאולה האמיתית והשלימה בביאת משיח צדקנו, מלך מבית דוד, שיכוף כל ישראל כו'
- 13 וילחם מלחמות ה' וינצח, ויבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל⁷⁹, בקרוב ממש.
- 14 [לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאָוואָ".]



(177) שם א, כו.
(178) ר"פ מסעי.
(179) שם לד, ב.
(180) שמות ג, ח.

(173) ברכות סג, א (לגירסת הע"י).
(174) נסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.
(175) ישעי' מ, ח.
(176) שם ב, ג. ועוד.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שלישי עמ' א

עשיית הרפואה יוכל הגוי להוסיף לכאבו ויגרום לו להרבות
בהוצאת הממון לצורך רפואת הכאב, ואילו ריפוי נפשות האסור,
הוא בדבר ריפוי בן חשש סכנה. דוחה הגמרא: איך ניתן לבאר כן,
והאמר רב יהודה, אפילו ריבא דכוסילתא – אפילו כאב בכתפים
הבא מחמת הקות דם על ידי אומן ישראל, לא מתיסין מיניהו –
אין להתרפאות על ידי גוים אף על פי שהוא כאב שאין בו סכנה,
ומוכח מדבריו שאין לפרש שהותר להתרפאות על ידי גוים בחולי
שאין בו סכנת נפשות.
אלא מבארת הגמרא באופן שונה את כוונת המשנה: ריפוי ממון
המותר, הוא ריפוי של בְּהֵמָתוֹ, ואילו ריפוי נפשות האסור הוא
ריפוי בגופו, ואפילו בדבר שאין בו סכנה, והיינו דאמר רב יהודה,
אפילו ריבא דכוסילתא – אפילו רפואה לצורך העברת כאב
בכתפים הבא מחמת הקות דם, שאין לחשוש שעל ידי רפואה זו
ייהרגו הגוי, לא מתיסין מיניהו, כיון שהוא ריפוי בגופו ויש
לחשוש שזיקא את ישראל.
הגמרא מביאה אופן שמוותר להתרפאות על ידי גוים: אמר רב
חסדא אמר מר עוקבא, מה שאמרו חכמים שאסור לישראל
להתרפאות על ידי גוי, הוא באופן שהגוי עושה את הרפואה
לישראל, אבל אם הישראל רק שאל את הגוי מה רפואתו, ואמר
לו הרופא, סם פלוני יפה לו לחולה, או שאמר לו סם פלוני רע לו
לחולה, מותר לישראל לשמוע לו ולעשות על פיו, כיון שמחמת
שלא ביקש להתרפאות על ידו אלא רק שאלו מה לעשות
לרפואתו,

מון – מותר להתרפאות על ידי גוים ריפוי ממון, אבל לא
מתרפאים על ידי גוים ריפוי נפשות. ואין מותרין מון בכל מקום
ואפילו בצידי רשות הרבים, שמא יתוור הגוי את צואר הישראל
בתער שבידו, דבר רבי מאיר. והקמים אומרים, ברשות הרבים שבני
אדם מצויים שם, מותר להסתפר על ידי, כיון שמתירא הגוי
מהאנשים הנמצאים שם, אבל לא בינו לבינו – במקום שאין
מצויים שם אנשים כל כך, ואפילו שלא ביחוד ממש, כיון שיש
לחשוש שיהרגו הגוי.

גמרא

הגמרא מבארת את החילוק בין ריפוי ממון לריפוי נפשות שהוזכר
במשנה. מבררת הגמרא: מאי ריפוי ממון שהוזכר במשנה שמוותר
להתרפאות על ידי גוים, ומאי ריפוי נפשות שהוזכר במשנה
שאסור להתרפאות על ידי. אילימא, שריפוי ממון המותר הוא
באופן שמשלם לגוי שכר על הרפואה, ואילו ריפוי נפשות האסור
הוא כשהגוי עושה בְּחֵנָם ואינו מקבל שכר, אם כן, מדוע נאמר
דין זה בלשון 'מתרפאין מון ריפוי ממון אבל לא ריפוי נפשות',
ליתני – היה לתנא לשנות, 'מתרפאין מון בשכר אבל לא בְּחֵנָם',
שהו החילוק בין הריפוי המותר לריפוי האסור, והוה הלשון
שנאמר בכל מקום. אלא על כרחך כך יש לבאר את לשון המשנה,
ריפוי ממון המותר, הוא בדבר שאין בו סכנה – חולי שאין חשש
שיוכל לבוא ממנו לידי סכנה, אלא רק חשש ממון שעל ידי

לקוטי שיחות

פרשת פינחס

כרך כה, א

מתורגם ללשון הקודש

- נחלות – שדוקא היא מופיעה כמצות עשה אחרונה, 18
משום שהיא השלימות והסיום של כל המצוות. 19

ב.

המקור: "איש... וכן אין לו"

- במבט ראשון ניתן היה להסביר את הטעם לכך 20
בפשטות: כיון שקיומן של כל המצוות שבתורה הוא 21
בימי חייו של האדם, ואילו המצוה של "נחלות" קשורה 22
לזמן שלאחר מותו, לכן מציב הרמב"ם מצוה זו בסיום 23
כל המצוות. 24
- אך מובן, שהסבר זה דחוק ביותר, כי יש עוד מצוות 25
שמונה הרמב"ם לפני כן, אשר קשורות במותו של 26
האדם⁶ ובענינים שלאחר⁷ מות האדם. 27
- ובנוסף לכך: המצוה לעסוק בדיני נחלות, אינה 28
מוטלת על האדם עצמו, אלא מצוה על בית הדין⁸ לדון 29
"בדיני נחלות", וכפי שמסביר הרמב"ם במפורט את סדר 30
הנחלות בהלכות עצמן בספר היד החזקה – כלומר, שבית 31
הדין חייב לדון⁹ כיצד תקינים ירושת הנחלות ליורשים 32
החיים, ואין עוסקים במצוה זו במוריש – ואם כך, אין 33
מקום לקבוע מצוה זו אחרונה, כקשורה למות המוריש¹⁰. 34

א.

מצות עשה אחרונה – נחלות

- במנין המצוות בתחלת ספר היד החזקה, וכן בספר 1
המצוות, מביא הרמב"ם, כמצות עשה אחרונה, את 2
המצוה: לדון בדיני נחלות, שנאמר¹ איש כי ימות וכן 3
אין לו. 4
- ידוע, שהסדר בדברי הרמב"ם מדויק ביותר². ולפי 5
זה מובן, שדיוקן של הרמב"ם בסיימו את מצוות העשה 6
במצוה של "נחלות", הוא משום³ שמצוה זו מהווה את 7
הסיום והשלמות של המצוות בכלל. 8
- וכשם שלגבי המצוה הראשונה במנין המצוות – 9
"לידע שיש שם אלוהה שנאמר⁴ אנכי ה' אלקיך" – 10
מובן בפשטות הטעם לכך שדוקא היא ראשונה, משום 11
שזוהי המצוה הראשונה והעיקרית של כל המצוות 12
הבאות לאחריה, כדברי הרמב"ם בתחלת ספר היד 13
החזקה "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע...". וכפי 14
שמדייק הרמב"ם בלשונו בתחלת מנין המצוות ואומר 15
"מצוה ראשונה⁵...", 16
- כך מובן גם לגבי המצוה האחרונה – לדון בדיני 17

הל' אבל פ"ד ה"ח). הכותרת להל' אבל סוף מצוה א].
(8) ראה חינוך מצוה ת': ולפי הנראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכל עיקר
אזהר' אינה רק על ב"ד שדנו** בענין הנחלה וז"ל שכל מצוה לדון
בדיני נחלה.
(9) ואף שגם המצוות (רכרכט) להיות ב"ד הורגין כו' וכן ה"תלי"
ו"לקבור הנהרג ביומו כו'" (רל-רלא) – ה"ז מצות הב"ד לא מצות של
האדם במיתתו או הבאים לאחרי מיתתו, הרי עכ"פ ה"ה מצות
שמתקיימות באדם ולאחר מיתתו: משא"כ לדון בדיני נחלות אי"ז מצוה
המתקיימת בהאדם (במותו או לאחר מותו), כ"א מצות ב"ד לדון בבנטי
אדם שמת, ככפנים.
(10) אלא שממצוה רלו ואילך (מלבד מצוה רמו) מדובר במצות
המסורות לב"ד בשייכות לממונו של אדם (משא"כ המצות רכד-רלא שהן
בעונשי ב"ד בנוגע לגופו). ולכן י"ל שמסיים במצות שבממונו לאחר
מותו.

(1) פרשתנו כז, ח.
(2) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ו.
(3) כי באי זו מידה שנדייק בהסדר במנין המצוות של הרמב"ם (שלא
מצאנו לע"ע שהרמב"ם עצמו יבארו*), הרי מובן, כנראה במוחש אפילו
באדם שאינו מסודר כלל, שעכ"פ יש טעם להראש ולהסוף. ולהעיר
ממרו"ל (ברכות יב, א) הכל הולך אחר החתום.
(4) יתרו כ, ב.
(5) ראה לקו"ש [המתורגם] כח"ו ע' 68 הערה 8. וראה שיחת י"ג
ניסן תשמ"ה.
(6) מצוה רכרכט. וראה מצוה קפו.
(7) מצוה רל – תלי': מצוה רלא – קבורה [ל' הרמב"ם ב"מנין המצוות"
(ועד"ז בכותרת להל' סנהדרין מצוה יא) היא "לקבור ונהרג ביומו". אבל
בסהמ"צ כ' ו"ל' ספרי כי קבור תקברנו מצוה עשה והוא הדין בשאר מתים
כו". וכ"מ ביד הל' אבל פ"ב ה"א. וראה הל' סנהדרין פט"ו ה"ח (ולח"מ

(*) וראה לקו"ש [המתורגם] ח"י"ז ע' 240 הערה 4.

(**) כ"ה בחינוך לפנינו (וכ"ה בהוצאת שעוועל – ע"פ דפוסים ישנים וכת"י). ובס' החינוך עם פירוש מנחת יצחק תוקן "שידורו". וכן בהערות על ס' החינוך מבעל
מעין החכמה (תקס"ד) – שדנפסו בס' השלמות על המנ"ח (הוצאת שוליצנגער) – הועתק לשון החינוך "שידורו". ולכאורה כצ"ל.

שמשבירים המפרשים²² את הטעם לכך שהמשנה מסיימת
דוקא במאמר זה²³, משום שמדובר כאן על תשלום השכר
עבור העבודה של קיום התורה והמצוות, הבא לאחר
סיום והשלמת הלימוד והקיום של התורה ומצוותיה.
והמשנה מדייקת בלשונה ואומרת "עתיד הקדוש-ברוך"
הוא להנחיל²⁴, כי הגמול הניתן לאחר סיום העבודה של
קיום התורה והמצוות הוא ענין של "להנחיל".
ויש לומר, שכך גם בענינו, לגבי מנין המצוות אצל
הרמב"ם: הוא מסיים דוקא במצוה של הנחלות, כי סיום
והשלמת כל מצוות התורה קשורים לענין הנחלה, כאמור
לעיל.

ד.

נתינת ארץ ישראל – קשר בין עם ישראל לקב"ה

כדי לבאר את כל האמור לעיל, יש להקדים ולבאר:
פרשת הנחלות מופיעה בתורה כהמשך לענין הירושה
והחלוקה של ארץ ישראל, אשר בקשר לכך טענו בנות
צלפחד²⁴ "תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו", ועל כך
נאמרה הפרשה "איש כי ימות...". בענין חלוקת הארץ
אנו מוצאים, שבנוסף לירושת הארץ באופן כללי²⁵,
מופיעים כאן במפורט שלשה ענינים: (א) ירושת הארץ,
(ב) חלוקה באופן של "לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט
נחלתו"²⁶, (ג) "אך בגודל יחלק את הארץ"²⁷.
כלומר, שייכותה של ארץ ישראל לעם ישראל היא
בשלש דרכים²⁸: (א) ירושה, (ב) חלוקה לפי הגיון ושכל
(לרב תרבה...), (ג) חלוקה לפי הגודל²⁹.

כמו כן דרוש הסבר: כמקור למצוה הנ"ל "לדון בדיני
נחלות" מצטט הרמב"ם את הפסוק, כאמור לעיל,
"שנאמר: איש כי ימות ובן אין לו", ולכאורה, במילים
אלו אינה כלולה מהות המצוה¹¹.
יש נוסחאות אחרות¹², שלפיהן מצטט הרמב"ם
מילים נוספות מן הפסוק – "והעברתם את נחלתו...",
ולפי מספר נוסחאות¹³ "והיתה"¹⁴ .. לחוקת משפט¹⁵,
שמילים אלו אכן כוללות את עיקר מצות הנחלות,
אך כיון שבדפוסים הנפוצים של הרמב"ם מובאות רק
המילים "איש כי ימות ובן אין לו"¹⁶ – יש לומר, שבהן
כלולה מהות המצוה "לדון בדיני נחלות".

בפשטות יש לומר, שכאשר מצטט הרמב"ם את
המילים הראשונות של הפרשה הוא מתכוון לכל ההמשך
המופיע בפרשה, כפי שאנו מוצאים במצוות אחרות אצל
הרמב"ם¹⁷, אך כיון שכל הענינים בתורה מדוייקים
לחלוטין, יש לומר (ובמיוחד משום שהרמב"ם אינו
מוסיף כאן את המילה "וגו") הרומזת להמשך
הפרשה¹⁸, שבמילים אלו עצמן מתבטא ענין מהותי
בנושא הנחלות.

ה.

סיום המשנה – "להנחיל"

ויש לומר, שהרמב"ם מסיים את מנין המצוות במצוה
"לדון בדיני נחלות", בדומה לכך שששה סדרי משנה¹⁹
מסתיימים²⁰ במאמר "עתיד הקדוש-ברוך-הוא להנחיל
לכל צדיק וצדיק... שנאמר²¹ להנחיל אוהבי יש" וכפי

665 ואילך), שהוא המשך וביאור המאמר "עתיד הקב"ה להנחיל כו' אוהבי יש".

(24) כו, ד.

(25) "דכתיב (ו'ארא ו, ח) ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' ירושה היא לכם מאבותיכם" (כ"ב קיט, ב. וראה גם ע"ז נג, ב. ועוד).

(26) כו, נד.

(27) שם, נה.

(28) בפרט להדיעות דהחלוקה "לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו" נאמר גם על החלוקה הכללית דא"י לי"ב השבטים (לא רק על המשפחות שבתוך השבט) – ראה ספרי פרשתנו שם (ע"פ איש לפי פקודיו). פרש"י שם. וראה אנציקלופדי תלמודית ערך גורל (ע' תטז), נמצא גם בחלוקה דכלל א"י לכל בני"ה, היו כל הג' – ירושה, ע"פ גורל, חלק – לרב תרבה גר'.

(29) והאורים ותומים ה"ז ענין אחד עם הגורל, שהי' מוכיח שהגורל הי' ע"פ רוח"ק – ראה פרש"י פרשתנו כו, נד. רשב"ם כ"ב קכב, א ד"ה וחי' מכין. וראה אנציקלופדי שם.

(11) ובפרט שעפ"ז אינו סיום בדבר טוב – ראה תוס' סוף נדה. וראה בארוכה שיחת ש"פ מקץ תשד"מ ע"ד סיום בטוב בספר הרמב"ם.

(12) ראה רמב"ם ספר המדע (ירושלים, תשכ"ד).

(13) שם, יא.

(14) ובסמ"ג מ"ע צו מביא רק פסוק זה.

(15) וכן הובא בחינוך שם (המשך הפסוק "והעברתם גו'" והפסוק "והיתה גו'").

(16) וכ"ה בספר המצות שלו – מצוה רמח.

(17) כ"ה בכוכ"ב מצות שמביא מהפסוק רק התחלת הענין.

(18) אבל בסמ"ג צ הוצאת העליר וקאפאח ישנו "וכו'", "וגו'".

(19) וכידוע שבכו"כ ענינים – בס' היד הם ע"ד המשנה.

(20) מס' עוקצין.

(21) משלי ח, כא.

(22) פיה"מ להרמב"ם שם. רא"ש ורע"ב שם.

(23) והסיום ממש הוא במאמר דר"ש בן חלפתא "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כו'". וראה לקו"ש [המתורגם] חכ"ב ע' 55 הערה 44 (וס' השיחות תשמ"ח ח"ב (קה"ת, תשמ"ט) ע' 55).

(*) ומו"ש "לחקת עולס" – לכאורה טה"ד וצ"ל "לחקת משפט".

בדוגמת ההבדל שבין מכירה לבין מתנה:
מכירה כרוכה בתשלום שמשלם הלווקח³⁹ עבור החפץ הנמכר; מתנה ניתנת מרצונו הטוב של הנותן, ללא תשלום מצד המקבל. בדומה לכך, ההשפעות וה"המשכיות" של הקדוש-ברוך-הוא לישראל הן בשתי דרכים⁴⁰: א) שכן המצוות וכדומה, השפעה הניתנת באמצעות עבודת האדם, אתערותא דלתתא; ב) המשכה מצד הקדוש-ברוך-הוא בטובו, בחן וכו', אתערותא דלעילא.
באופן כללי, זהו ההבדל בין "חלקנו" לבין "גורלנו":
"חלקנו" הוא קשר שבין ישראל לקדוש-ברוך-הוא הכרוך בעבודה של היהודי, בדומה למכירה. ו"גורלנו" היא התקשרותו של היהודי עם הקדוש-ברוך-הוא מצד הקדוש-ברוך-הוא אשר "בחר בנו מכל העמים"⁴¹, שהבחירה האמיתית, הבחירה החופשית היא כאשר הדבר איננו נבחר לפי ההגיון, עקב מעלות שיש בו וכדומה, אלא רק משום שזהו רצון הבוחר, ללא סיבה הגיונית. ובכך דומה הדבר לגורל, שאיננו כרוך בהגיון, אלא נעשה תוך הסתמכות מוחלטת על הגורל, בלי לדעת כיצד יפול דבר, כנאמר⁴² "בחיק יוטל את הגורל ומה" כל משפטו".
בדומה למתנה, התלויה רק ברצונו של הנותן, אלא שיש הבדל בין גורל לבין מתנה, שהמתנה דומה למכירה בכך שלמרות שהיא ניתנת מצד רצון הנותן, בכל זאת יש סיבה לנתינתה בקשר שבין הנותן למקבל, כנאמר⁴³ "אי לא דעביד ליה נייחא לנפשיה (=אילו לא גרם המקבל נחת רוח לנותן) לא יהיב ליה מתנתא"⁴⁴ (=לא היה נותן לו מתנה), ואילו הגורל אינו תלוי כלל בשכל והגיון.

ויש לומר, שהטעם לכך שנדרשים כל שלשת העניינים הוא: נתינת ארץ ישראל לעם ישראל כנחלה, לא היתה סתם נתינה וחלוקה של ארץ כלשהי לעם ישראל –
הרי ארץ ישראל היא "נחלת ה'"³⁰, "תמיד עיני ה' אלוֹקֵינוּ בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"³¹, ולכן נתינתה דוקא לישראל מותאמת להיותם "נחלת ה'"³², קשורים לקדוש-ברוך-הוא, כדברי חז"ל³³ "אמר הקדוש-ברוך-הוא יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי". ולכן, נתינת ארץ ישראל, נחלת ה' לעם ישראל, מבטאת ומגלה את הקשר של בני ישראל לקדוש-ברוך-הוא³⁴:
ומשום כך, כשם שהקשר של בני ישראל לקדוש-ברוך-הוא הוא בשלשה אופנים – כנאמר³⁵ "אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו" – כך גם נתינת ארץ ישראל לעם ישראל היא בשלשה אופנים:
חלק, גורל וירושה.
וכיון שהסדר שבין שלשת העניינים הללו – חלק, גורל וירושה – הוא כזה, שהאופן האחרון הוא "ומה יפה ירושתנו", מעלה אחר מעלה, מובן מכך³⁶, שבירושה יש עומק ומעלה יותר מאשר שני האופנים הקודמים.
ונדרש הסבר: א) מהו ההבדל בין חלק, גורל וירושה כאופנים בקשר שבין ישראל לקדוש-ברוך-הוא³⁷?
ב) כיצד מתאימה כלל ההגדרה של ירושה, כלשון הפסוק: "איש כי ימות", לגבי הקשר שבין ישראל לקדוש-ברוך-הוא³⁸?

ה.

"חלקנו" ו"גורלנו"

ויש לומר, שההבדל בין "חלקנו" לבין "גורלנו" הוא

איתחקא.
(39) ואף דפסק הרמב"ם ד"כל המוכר בעין יפה מוכר" (הל' מכירה פכ"ה ה"ג), ה"ז ע"י ומצד המעות שקיבל. ובענין זה עצמו מעלה במתנה – ד"כל הנותן בעין יפה נותן יותר מן המוכר" (שם ה"ד).
(40) ראה גם לקו"ת ויקרא ב, ב (ובכ"מ). ושם – בנוגע אופן הב' המשכה בחסד חנם.
(41) נוסח ברכת התורה.
(42) משלי טז, לג.
(43) ראה גיטין ג, ב. ב"ב קנ"ו, א. ועוד. וראה לקו"ש שם הערה 41.
(44) אלא שאין זה בגדר תשלום (כבמכר) המכריח שתנתן לו המתנה, וענינה רק שגורמת נטיית הנפש של הנותן אל המקבל (והמתנה בפועל באה רק מרצונו הטוב של נותן המתנה). – ועיין בהסוגיות האם מכר כמתנה (ב"ב סד, סע"א ואילך. עא, א ובמפרשים שם. ובהנסמך בהערה הקודמת).

(30) ש"א כו, יט ובפרש"י ועוד שם. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ב.
(31) עקב יא, יב.
(32) ראה ואתחנן ד, כ. עקב ט, כו. כט. האזינו לב, ט. ובכ"מ בניך.
(33) נתחומא ראה ח. וראה במדב"ר פכ"ג, ז (בסופו).
(34) ובמכילתא (בשלח טו, יז) "יבואו ישראל שנקרא נחלה לארץ שנק' נחלה ויבנו ביהמ"ק שנק' נחלה בזכות התורה שנק' נחלה.
(35) לפני תפלת השחר (וכ"ה ב"סדר תפלות" להרמב"ם – בסו"ס אהבה).
(36) ראה גם רד"ה אשרנו תרצ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ב ע' 728).
רד"ה אשרנו ש"ת וסופו.
(37) בכללות ע"ד החילוק דג' בחי' חלקנו גורלנו ירושתנו (בתורה וכו') – ראה לקו"ש ח"ג ע' 115 ואילך. וש"נ. ושם הוא באו"א קצת מהמבואר לקמן בפנים.
(38) ראה אוה"ת ראה ע' תשסב השאלה עד"ז לגבי ירושת ישראל את התורה – דהרי "התורה .. קיימת לעולם". וראה גם אוה"ת תשא ע'

ו.

"גורלנו" - בחירה מרצון ה'

1 בעומק יותר:

2 הענין של "חלקנו" אינו תלוי רק בעבודתם של
3 ישראל, אלא בעצם מציאותם, כי נשמתו של יהודי
4 נקראת ⁴⁵ "חלק ה' עמו" ⁴⁶, כנאמר בתניא ⁴⁷ "ונפש
5 השנית בישראל היא חלק אלוהה ממעל ממש".
6 ויש לומר שגם לגבי מעלה זו של "חלקנו" יש יתרון
7 לענין ה"גורל":

8 האמירה על נשמתו של היהודי שהיא "חלק אלוהה
9 ממעל ממש" מבטאת את מעלתו וקדושתו של היהודי
10 בעצם מציאותו. ויש לומר, שלכן קושר אדמו"ר הזקן את
11 המעלה של "חלק אלוהה ממעל ממש" עם היותם של
12 ישראל "בנים למקום", בנים אתם לה' אלקיכם" ⁴⁸ -
13 כשם שלגבי בן כפשוטו, הקשר בינו לבין האב נוצר
14 ונמשך אל מציאות הבן, כך גם ענין זה של "חלקנו" דומה
15 לענין המכירה, התלויה בלוקח.

16 לעומת זאת, הענין של "גורלנו" - "בחר בנו" - אינו
17 תלוי במעלה וב"מציאות" המיוחדת של היהודי, ככל
18 שיהיה נעלה, בכל זאת הרי זו מעלה וקדושה מוגבלת
19 משום היותה קשורה במציאותו - אלא זהו קשר התלוי
20 לחלוטין ברצונו של הבוחר ⁴⁹ - הקדוש-ברוך-הוא,
21 שלמעלה מכל מדידה והגבלה ⁵⁰.

22 ויש לומר, שזהו ההסבר לכלל הלשון בפסוק ⁵¹ "כי
23 עם קדוש אתה לה' אלקיך ובחר ה'..." וכפי שמפרש
24 רש"י ⁵² "כי עם קדוש אתה, קדושת עצמך מאבותיך,
25 ונוד: ובחר ה'". כלומר: "עם קדוש אתה" היא

(45) האזינו לב, ט. וראה אגה"ת פ"ד (ובליקוט פירושים כו' שם - ע' ר"ח).

(46) ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים (ע' תנא) "מה טוב חלקנו ע"ד חלק ה' עמו".

(47) רפ"ב. וראה איוב לא, ב.

(48) פ' ראה יד, א.

(49) וי"ל שלכן עיקר ענין הבחירה הוא בגוף של בני "הנרמה בחומריותו לגופי אוה"ע" (תניא פמ"ט). וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 441 בהערות.

(50) ועד"ז ישנם ב' הענינים בביהמ"ק: "בית המקדש" - הקדושה שבו עצמו; "בית הבחירה" - מצד בחירתו של הקב"ה. וי"ל שלכן קרא הרמב"ם הלכות המקדש בשם "הלכות בית הבחירה", כי זהו עיקר החידוש והעילוי שבמקדש (ראה בכ"ז לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 153. ע' 157 ואילך. כ"ח [המתורגם] ע' 99 ואילך). ועד"ז ישנם ב' הענינים בארץ ישראל, ראה בלקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 433 ואילך. ולהעיר

הקדושה משום ש"בנים אתם לה' אלקיכם" ⁵³, שזוהי
26 "קדושת עצמך". ויש ענין נעלה יותר - "ועוד ובחר בחר
27 ה'", בחירת העצמות ⁵⁴.

ז.

יורש - במקום המוריש

למרות כל זאת, גם למתנה, הבאה מצד הנותן, יש
29 קשר כלשהו אל המקבל. שהרי ⁵⁵ הנותן מתנה מוסר
30 לזולת, למקבל המתנה, את הדבר מתוך ההתקרבות שיש
31 לו אל המקבל.

וכעין זה גם בענין הגורל: אמנם, הגורל אינו קשור
33 למעלת החפץ שמקבלים, אך למרות זאת, יש כאן
34 השפעה והקנאה. המקבל רוצה לקבל אחד מכמה דברים,
35 להתחלק עם הזולת, והגורל קובע רק מה יקבל בדיוק.

אך יש אופן שלישי - ירושה - שמשמעותו אינה
37 כנתינה של דבר לזולת, אלא שהיורש ממלא את מקומו
38 של המוריש. היורש איננו מציאות אחרת, המקבלת נכסים
39 מן המוריש, אלא, כלשון הפסוק ⁵⁶, "תחת אבותיך יהיו
40 בניך", היורש נמצא במקומו של המוריש, וממילא יש לו
41 בעלות על נכסי המוריש ⁵⁷.

יוצא מכך, שמעלתה של הירושה על פני המכירה
43 והמתנה היא:

מכירה ומתנה (וכן גורל) הן נתינה והשפעה. האדם
45 איננו לעצמו בלבד, אלא הוא משפיע ונותן למישהו
46 שמחוצה לו, וההבדל ביניהם הוא רק בגורם להשפעה:
47 במכירה - הלווקח, ותשלומיו, הוא הגורם להשפעה,
48 ובמתנה הגורם הוא רצון הנותן. אך גם רצונו של הנותן
49 הוא לתת את הדבר לזולתו.

ממכילתא שבהערה 34 בקשר דבנ"י, א"י וביהמ"ק.

(51) ואתחנן ז, ו. פ' ראה יד, ב.

(52) פ' ראה שם.

(53) שנאמר בפסוק לפנ"ז בפ' ראה שם.

(54) בכל הנ"ל (במעלת הבחירה בישראל לגבי זה שהם בנים למקום)

- ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 5 ואילך. ח"ח [המתורגם] ע' 441 ואילך.

(55) במתנה ישנו עוד (חסרון) הגבלה - שבאה מצד הגבלת ה"נתינת נפשי" שגרם המקבל. אבל מה שנוגע כאן בנוגע לגורל - הוא הענין שבפנים.

(56) תהלים מה, יז. וראה ב"ב קנט, רע"א.

(57) ראה בכ"מ בספרי הצפע"נ (שו"ת צפע"נ דווינסק ח"א סק"ח. ווראש ח"ב סק"ח. צפע"נ מילואים יג, א). וע"ש שזהו החילוק בין ב"נ לבנ"י.

- 1 ואילו ירושה איננה השפעה למישהו שמחוץ למוריש,
2 אלא היורש זוכה בנכסים מפני שהוא נמצא במקום
3 המוריש⁵⁸.
- ח.
"מה יפה ירושתנו"
4 וזהו החידוש ב"מה יפה ירושתנו" על פני "חלקנו"
5 ו"גורלנו":
6 "חלקנו" מבטא את הקשר שבין היהודי לאלוקות,
7 באופן שבו הקדוש־ברוך־הוא צמצם, כביכול, את עצמו,
8 כך שעבודתו ומעלותיו של היהודי תופסות אצלו מקום.
9 יותר מכך: לגבי הקדוש־ברוך־הוא עצמו נאמר⁵⁹ "גם בן
10 ואח אין לו", וישראל נקראים "בנים" רק משום⁶⁰
11 שהקדוש־ברוך־הוא מצמצם את עצמו, כביכול, לתואר
12 של "אב"⁶¹.
13 "גורלנו" – "בחר בנו" מבטא את הקשר שבין ישראל
14 לקדוש־ברוך־הוא מצד הדרגה האלקית והדרגה אצל
15 ישראל, שבה אין משמעות למציאות כשלעצמה, והקשר
16 הוא רק משום בחירתו החפשית של הקדוש־ברוך־הוא.
17 אך בכל זאת, גם המשמעות של "בחר בנו" היא
18 בחירת דבר, שכביכול מחוץ לקדוש־ברוך־הוא, שהרי
19 "בחירה" חלה על דבר אחר, אלא שהגורם לבחירה אינו
20 מעלת הנבחר, אלא רצונו של הבוחר בלבד⁶².
21 לעומת זאת, המשמעות של "ירשתנו" היא שישראל
22 הם מציאות אחת עם עצמותו יתברך, ישראל וקודש־א
23 בריך־הוא כולא חד, הקשר שבין ישראל לקדוש־ברוך־
24 הוא נעוץ בעצמותו יתברך, שמעל לכל צמצום כלשהו
25 וכדומה⁶³. ולכן זוהי "ירושה", שבה היורש הוא ממש
- במקום המוריש, והוא כמוריש עצמו.
ט.
שלוש תקופות בעם ישראל
27 שלשה אופנים אלו של הקשר שבין ישראל לקדוש־
28 ברוך־הוא – חלקנו, גורלנו וירשתנו – קשורים, באופן
29 כללי, לשלוש תקופות כלליות בתולדות עם ישראל: א)
30 לפני מתן תורה, ב) לאחר מתן תורה – התקופה של
31 עבודת ישראל בקיום התורה והמצוות, ג) לעתיד לבוא,
32 תקופת הגמול עד לשיא השלמות שבכך.
33 ויש לומר, שההסבר לכך הוא:
34 גם לפני מתן תורה נקראו ישראל "בנים", כנאמר
35 ביציאת מצרים⁶⁴ "בני בכורי ישראל". גם לפני מתן תורה
36 היתה גלויה מעלתם של ישראל על פני כל אומות העולם,
37 אשר הביאה ליציאת מצרים. אך כל זאת היתה מעלה
38 בעצם המציאות שלהם⁶⁵ ובעבודתם.
39 במתן תורה התגלה הענין של "ובנו בחרת מכל עם
40 ולשון"⁶⁶ – בחירת הקדוש־ברוך־הוא בעם ישראל,
41 כדלעיל⁶⁷. הבחירה התבטאה בנתינת התורה והמצוות
42 לישראל⁶⁸, וזהו החידוש של התורה והמצוות שניתנו
43 במתן תורה, על פני עבודתם של ישראל, והאבות, לפני
44 מתן תורה – לפני מתן תורה נמדדה העבודה לפי כחו
45 של הנבאר, עד כמה ביכולתו להגיע בכחותיו שלו, ואילו
46 לאחר מתן תורה, כאשר "נתן לנו את תורתו"⁴¹ – יש
47 בתורה ובמצוות כח הבורא.
48 ולאחר קיום התורה והמצוות תתגלה אצל ישראל
49 מעלתם העצמית – "מה יפה ירושתנו" – ענין הנחלה,
50 שישראל מאוחדים, כביכול, עם עצמותו יתברך⁶³.

לאחרי שנולד הבן, משא"כ "אצל השם ית", שייך זה לומר אף קודם
שנברא ישראל ה' נחקק צורתם במחשבה.

אבל מובן*, שאין זה הבחי' ד"חלקנו" (בן), כי בחי' מחשבה זו
("קודם שנבראו ישראל") היא כדרגא שלמעלה מבחי' "אב", כי: "אב"
פירושו ותוכן השם – שיש לו "בן", משא"כ בחי' המחשבה "קודם
שנבראו ישראל", היא למעלה מבחי' ("קודם" בעצם) "אב", ומה שצורת
ישראל חקוקה במחשבה זו – הרי זה מפני שכן בחר הקב"ה בבחירתו
החפשית, שצורתם של ישראל תהי' חקוקה בו (כדוגמת צורת הבן
שחקוקה במחשבת האב).

(63) ראה המשך תער"ב (ח"ב ע' א'קמא), ד"ה תקעו תרצ"ד ס"ב
(סה"מ תיש"א ע' 7), דלעת"ל לא תהי' ההמשכה בדרך משפיע ומקבל
כ"א גילוי העצמות ממש.

(58) עפ"ז אולי יש להסביר מה שמשמע ברשב"א (שו"ת הרשב"א
ח"ג סקכ"ה) דירושת היורשים הוא עם גמר מיתה לא לאחר מיתה –
ראה קצה"ח ר"ס רנב.

(59) קהלת ד, ח ובהק"ר עה"פ.
(60) ראה קה"ר שם: בן מאין יש לו אלא שחבב הקב"ה לישראל
וקראן בנים כו'.

(61) להעיר גם משהש"ר פ"ב, טז (א): הוא לי לאב ואני לו לבן ..
הוא לי לרועה .. ואני לו לצאן. וראה אוה"ת ראה ע' תשפד"ה. ע' תשצו.
לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 271.

(62) באו"ת להרב המגיד ב, ג (ס"ו) (וכן בכתר שם טוב סרמ"א. וראה
תורת הה"מ – לקו"א ואו"ת בתחלתם) מבואר, שצורתם של ישראל
חקוקה במחשבתו ית' כמו שצורת הבן חקוקה במחשבת האב, אלא
שאצל בני אדם שייך ענין זה (שצורת הבן חקוקה במחשבת האב) רק

(*) וראה באו"א קצת ד"ה מים רבים תשל"ח ס"ה (לקו"ש ח"כ ע' 279. טה"מ מלקוט ח"א ע' רעו).

י.

"להנחיל אוהבי יש"

את המילים "איש כי ימות וכן אין לו" – כי המשמעות
הרוחנית של הנחלה מתבטאת דוקא ב"ובן אין לו":
המעלות של "חלקנו" ו"גורלנו" קשורות לדרגה שבה
הקדוש-ברוך-הוא מצמצם, כביכול, לדרגה של "אב",
כך מתאפשרת מציאות אחרת, של בן. גם בדרגה של
"גורלנו", שבה הקדוש-ברוך-הוא בוחר בישראל, הרי
הבחירה בהם היא להיותם בניו.⁷²
ואילו המהות של "ירושנתו" קשורה לעצמותו של
הקדוש-ברוך-הוא, שעל כך נאמר "ובן אין לו" – מעל
לכל אפשרות של מציאות שמחוצה לו, אפילו באופן של
בחירה, וזהו שרשם של ישראל – ישראל וקודשא-ברוך-
הוא כולא חד.

(משיחות י"ג ניסן ו"פ שמיני תשמ"ה)

ויש לומר, שזהו ההסבר לסיום ששה סדרי משנה –
עתידי הקדוש-ברוך-הוא להנחיל... להנחיל אוהבי יש":
הרמב"ם⁶⁹ מבאר שהביטוי "יש" מצביע על "מציאות"
התמידית אשר אין לה תכלית, כלומר, עצמותו יתברך,⁷¹
ה"יש" האמיתי. והמשמעות של "להנחיל אוהבי יש" היא
התאחדות, כביכול, של היהודי עם "יש האמיתי". וזהו
הדיוק בפסוק "להנחיל אוהבי יש", כי התאחדותו של
היהודי עם ה"יש האמיתי", "יש המוחלט"⁷¹, קשורה
לענין הנחלה, שהיהודי הוא, כביכול, "עצם המוריש",
כדלעיל.⁷²
בכך יובן מדוע מביא הרמב"ם דוקא במצות הנחלות

(64 שמות ד, כב.)

(65 ועד לשורש הברא, האבות ועבודתם, כדלקמן.)

(66 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' ס ס"ד (ממג"א שם סק"ב)

שכשיאמר ובנו בחרת יזכור מ"ת. וראה תניא פמ"ט.

(67 ראה לקו"ש ח"א שם.)

(68 להעיר משערי אורה בהקדמה (ב, סע"א ואילך) ב"שרש מס"ג
(שיש לנש"י) על התו"מ על קדו"ש" שהיא "לפי ששרש אותיות התורה
הוא בעצמות דחכ' דתורה הקדומה שהיא כח חכמתו העצמית ית' ממש
שכלולה בעצמותו ממש (שלמעלה הרבה גם מבחי' כח המוליד לנש"י
דומה לו כו') והוא ה' ענין מס"ג דנש"י בזמן מ"ת כו'". עיי"ש שבמס"ג
על תו"מ ב' טעמים כו'. וראה לקו"ש ח"א שם הערה 49.

(69 בפיחמ"ש סוף עוקצין.)

(70 כ"ה בתרגום קאפח. ובפיחמ"ש שלפנינו בשינוי לשון.)

(71 ראה רמב"ם בתחלתו ע"ד מציאות ואמתתה.)

(72 וראה גם לקו"ש (המתורגם) חכ"ב ע' 55 (ואילך).)

(73 אלא שאינו נתפס כזה, כי מכיון שהסיבה לזה שהם בניו, היא
הרצון בהם [לא כבבחי' "חלקנו", שהסיבה לרצון דהקב"ה בישראל הוא
לפי שישאל הם "בנים" והוא ית' הוא "אבינו", ורצון זה הוא הכרחי,
כביכול, משא"כ בבחי' גורלנו], דבחי' מחשבה זו מצ"ע היא מופשטת
מצורת ה"בן" (ישראל), כיון שהיא למעלה מתואר "אב", ורק מצד רצון
ובחירת הקב"ה בישראל נעשו ישראל בניו ית' ו"נחקה צורתן" (כנ"ל
הערה 62) בלשון הה"מ) גם במחשבה זו, ולכן אינו נתפס כזה.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום חמישי עמ' ב

שלו, שהיה גרוע יותר, וכיון שהיה אצלו בהיותו יין הרי הוא
אסור, כיון דאיכא חותם – כיון שיש חותם על פתח החבית, לא
מרח ומזיף – אינו טורח לשבור את החותם ולזיף חותם חדש
בשביל תועלת מועטה זו, ששיג חומץ יותר טוב.
הגמרא מביאה אופן נוסף שאין לחשוש בו משום יין נסך: אמר רבי
אילעא, שנינו בברייתא, יין מבושל של עובדי כוכבים, שיהיה
מתחלתו יין רגיל, שאינו מבושל, אסור בהנאה.
מקשה הגמרא: פשיטא, משום דאיכא שיל פקע ליה איסורא – וכי
היינו סבורים שהבישול מפקיע את האיסור שהיה עליו קודם לכן,
מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, הא אתא לאשמועינן – דבר זה
באה הברייתא להשמיענו, שרק אם בהיותו יין רגיל היה ברשות
הגוי, אסור, אבל יין מבושל שלנו – שהתבשל בעודו אצל ישראל,
ומופקד ביד עובדי כוכבים, אין צריך חותם בתוך חותם, אלא די
בחותם אחד, שהרי אין בו כל חשש, אי משום אינסובי – אם
תחשוש שהגוי נסכו לעבודה זרה שלו, הרי לא מנסכי – אין
הגויים מנסכים יין מבושל. ואי משום

ומת הוקש לעגלה ערופה, ודחי עבודה זרה הוקשו למת, ויין נסך
הוקש לזבחי עבודה זרה.
שנינו במשנה: והחומץ של עובדי כוכבים שיהיה מתחלתו – בעודו
ברשות הגוי יין, והחומץ, אסור בהנאה.
הגמרא מבררת מה החידוש בדין זה. מקשה הגמרא: פשיטא – דין
פשוט הוא שחומץ זה אסור, ומדוע הוצרכה המשנה להשמיענו
זאת, משום דאחמיץ פקע ליה איסורא – וכי היינו מעלים בדעתנו
שמאחר והחומץ היין פקע ממנו איסורו, והרי כיון שהיה יין של
גוי, נאסר לעולם.
מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, הא אתא לאשמועינן – דבר זה בא
התנא להשמיענו, שדוקא חומץ שהיה ברשות הגוי מתחילה,
בהיותו יין, אסור, אבל חומץ שלנו – של ישראל, ורוצה להפקידו
ביד עובדי כוכבים, אין צריך להפקידו בשמירת חותם בתוך חותם,
אלא די בחותם אחד, והיינו כיון שאין למה לחשוש בחומץ זה,
אי משום אינסובי – אם תחשוש שהגוי נסכו לעבודה זרה, הרי
לא מנסכי – אין מנסכים חומץ לעבודה זרה, ואי משום איחלופי
– ואם תחשוש שהגוי החליף את החומץ של הישראל בחומץ

לקוטי שיחות

פרשת פינחס

כרך כה, ב

מתורגם ללשון הקודש

הדבר נאמר במפורש בהמשך הפסוקים⁶ "עולת שבת
בשבתו על עולת התמיד", אך יש כאן צורך בלימוד
שמקריבים את התמיד "אפילו בטומאה".

ב.

הזמן המדויק

ה"אבן-עזרא"⁷ מפרש "במועדו" – "שלא יקדמו קודם
הבוקר ושלא יאחר אחר הערב". ולפי זה מובן מדוע צריך
לכתוב "במועדו", למרות שלאחר מכן כתוב "שנים ליום
עולה תמיד" ו"את⁷ הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש
השני תעשה בין הערביים", כי פסוקנו בא להדגיש את
הזמן המדויק "שלא יקדמו .. ושלא יאחר..."⁸.

ונדרש הסבר: מדוע אין רש"י מסביר⁹ בדומה לפירושו
של אבן עזרא, שלפיו מובן מדוע צריך לכתוב כאן
"במועדו", ופירוש זה מתקבל גם לפשוטו של מקרא¹⁰.

ג.

בזמן המיועד לכך

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:
ההבדל בין פירוש רש"י בפרשתנו לבין פירוש רש"י
בפרשת בהעלותך הוא:

בפרשת בהעלותך מתכוון רש"י לבאר את היתור של
המילה "במועדו". כי שם ממשיך הפסוק ומציין מיד את
הזמן המדויק "בארבעה עשר יום בחודש הזה בין
הערבים..."¹¹. לכן מסביר רש"י שהיתור בא ללמד דין
שם – "במועדו, אף בשבת, במועדו, אף בטומאה".

(7) עה"פ. וכ"ה בחזקוני כאן בפ' השני.

(7*) כה, ד.

(8) ברבינו בחיי כאן לאחר שמעתיק לשון רש"י כתב "אבל בא לומר
שלא יקדים כלום קודם עולת הבוקר ולא יאחר כלום אחר עולת הערב".
אבל (נוסף לזה, שבפשש"מ אין ענין זה שייך לב"מועדו" –) ענין זה
מבואר כבר לעיל בפ' צו (ו, ה) כמבואר בפרש"י שם.

(9) להעיר דבפרש"י לא הובאה דר"ל (תו"כ צו ז, לח. וראה גם חולין
כב, א (ובפרש"י) וש"נ. ועד"ז הוא במגילה כ, סע"א) עה"פ (צו שם)
ביום צותו, דכל הקרבנות אין כשרים אלא ביום.

(10) וראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל) כאן.

(11) ט, ג.

א.

"במועדו"

1 מן הפסוק¹ "צו את בני ישראל ואמרת אליהם את
2 קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו"
3 מצטט רש"י את המילה "במועדו", ומפרש: בכל יום הוא
4 מועד התמידים".

5 יש להבין:

6 מה מוסיף רש"י על הנאמר במפורש מיד בפסוק
7 הבא²? שם נאמר "שנים ליום עולה תמיד", שזמן הקרבת
8 התמידים הוא תמיד, בכל יום – ומדוע צריך רש"י לפרש
9 זאת בפסוק קודם על המילה "במועדו"³?

10 הרא"ם מסביר שרש"י אינו מתכוון לומר כאן שזוהי מצוה
11 הנוגת בכל יום, שהרי זה נאמר במפורש מיד לאחר מכן,
12 כדלעיל, אלא "הכי פירושא", שכל יום הוא "זמן התמידים"
13 ואין שום מונע בהם שאפילו בטומאה מקריבין אותן ביומן".

14 אך הסבר זה לדברי רש"י דורש ביאור: רש"י כתב את
15 פירושו גם עבור בן חמש למקרא, כלומר, בשפה הברורה
16 גם לו, ואילו התכוון רש"י לומר שמקריבים את התמיד
17 באופן תמידי אפילו בטומאה, הוא היה אומר כך במפורש,
18 כפי שהוא אומר בפרשת בהעלותך⁴ על המילה "במועדו"
19 לגבי קרבן פסח – "אף בשבת .. אף בטומאה"⁵.

20 כן יש להבין: מדוע, אכן, אין רש"י מפרש כאן
21 "במועדו" – אף בשבת אף בטומאה?

22 אמנם, לגבי שבת אין רש"י צריך כאן לפרש זאת, כי

(1) פרשתנו כה, ב.

(2) כה, ג.

(3) בגו"א מבאר דכאן הוא עיקר הציווי, ומ"ש עה"פ "שנים ליום
גו"א הוא (בל' רש"י) אזהרה לבית דין, עיי"ש. אבל בפש"מ ובפרש"י
כפשוטו לכאורה פ' "אזהרה לב"ד" הוא (רק) על ההכפלה "ואמרת
להם".

(4) ט, ב.

(5) ותירוצו של הרא"ם "ומה שלא פירש פה במועדו אפילו בטומאה
כמו גבי פסח הוא לב' סיבות הא' כו" (עיי"ש) – לכאורה צע"ג, דגם
לפירושו הוי ל' לרש"י לכתוב (להוסיף) כאן "אף בטומאה".

(6) כה, יו"ד.

31 של כל קרבן תמיד – בבוקר ובין הערביים, מוכן, שהמילה
32 "במועדו" אינה עוסקת בעצם זמן ההקדשה.
33 לכן מפרש רש"י "בכל יום הוא מועד התמידים",
34 שכאן מציין הפסוק הגדרה חדשה בקשר לקרבן תמיד:
35 בפשטות רואים¹⁹, שקרבן תמיד אינו זהה לשאר
36 קרבנות המועדים, אשר לכל אחד מהם מועד מסוים,
37 ואילו לקרבן התמיד אין מועד מסוים, ומקריבים אותו
38 תמיד, בכל יום, ולכן הוא נקרא "עולת תמיד".
39 ולכן אומר רש"י שבמילה "במועדו" מתכוונת התורה
40 לומר שלא כך הוא, אלא "בכל יום הוא מועד התמידים",
41 כל יום הוא מועד מיוחד המיועד להקדשת התמיד של יום
42 זה. כל יום ויום בפני עצמו הוא זמן מסוים לתמיד של
43 אותו יום.

ד.

"עבר יומו בטל קרבנו"

44 מדוע חשוב לציין לגבי קרבן תמיד²⁰ ש"בכל יום הוא
45 מועד התמידים"? – התשובה לכך מובנת בפשטות:
46 בהמשך פרשה זו⁶, לגבי קרבן השבת, מצטט רש"י את
47 המילים "עולת שבת בשבתו" ומפרש "ולא עולת שבת
48 בשבת אחרת, הרי שלא הקריב בשבת זו שומע אני יקריב
49 שתים לשבת הבאה, תלמוד לומר בשבתו, מגיד שאם עבר
50 יומו בטל קרבנו".
51 ויש לעיין: מהו הדין לגבי קרבן התמיד, האם בקרבן
52 זה יקריב שנים למחרת, או "אם עבר יומו בטל קרבנו".
53 לכאורה ניתן היה לומר, שמקרבן השבת לומדים זאת
54 לגבי כל הקרבנות, כפי שמדייק רש"י בלשונו "מגיד שאם
55 עבר יומו", ולא "אם עבר שבתו" וכדומה, שבכך "מגיד"
56 שלגבי כל קרבן "אם עבר יומו" – של כל קרבן, הרי אז
57 – "בטל קרבנו".

1 ואילו בפרשתנו קשה לרש"י משמעות המילה
2 "במועדו": המשמעות הפשוטה של "במועדו" היא –
3 בזמן שנקבע לכך. כפי שמבאר רש"י "למועד"¹² –
4 "לאותו מועד המיועד שקבעתי לך"¹³.
5 ולפי זה: לגבי קרבנות שבת וראש חודש ורגלים,
6 קרבנות הבאים בזמנים מיוחדים, מובנת המילה "במועדו"
7 – כל קרבן מקריבים ביום המיועד לו.
8 אך לגבי קרבן התמיד, שלא נקבע עבורו יום מיוחד,
9 אלא מקריבים אותו תמיד, בכל יום, כשמו "קרבן תמיד",
10 "עולת תמיד"¹⁴, אין מתאים להתבטא בביטוי "במועדו".
11 ולכן אין רש"י מפרש כפירושו של אבן-עזרא "שלא
12 יקדמו קודם הבוקר ושלא יאחר אחר הערב", כי לפי
13 פירושו אין המילה "במועדו" מצביעה על הזמן המיוחד
14 והקבוע לקרבן תמיד, אלא היא מלמדת הגבלה בזמן
15 ההקדשה עצמו, בכל יום ויום, שצריך להיות זהירם שלא
16 להקדים ולהקריבו לפני הבוקר ושלא לאחר ולהקריבו
17 לאחר הערב, ועל כך אין מתאים הביטוי "במועדו"¹⁵ –
18 אין זה מועד מיוחד ומסוים לקרבן התמיד, אלא זוהי
19 הלכה¹⁶ והיא קשורה גם לכל הקרבנות¹⁷.
20 כמו כן אין לבאר בפשוטו של מקרא כפירוש הנ"ל,
21 כי¹⁸ לפי זה צריכה היתה המילה "במועדו" להופיע לאחר
22 שהתורה מציינת את הזמן הכללי והפרטי של הקרבנו –
23 "שנים ליום עולת תמיד, את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת
24 הכבש השני תעשה בין הערביים". כי לפי פירושו אין
25 המילה "במועדו" מצביעה על עצם זמן ההקדשה, אלא היא
26 פוטת והגבלה בזמנו הכללי של היום ובמפורט לגבי הזמן
27 של הבוקר ושל בין הערביים, "שלא יקדמו קודם הבוקר
28 ושלא יאחר אחר הערב".
29 ומכך שהתורה מקדימה וכותבת את המילה "במועדו"
30 לפני ציון הזמן באופן כללי, ובוודאי לפני הזמן המסוים

(12) וירא יח, יד. וראה גם פרש"י שם כא, ב.

(13) וכהלשון (תרומה כה, כב) "ונועדתי לך שם", שפרש"י "כשאקבע מועד לך לדבר עמך .. למועד שאבוא שם לדבר אליך". וראה גם תצוה כט, מב' מג ובפרש"י.

(14) פרשתנו כה, ג. ובתצוה (כט, מב): עולת תמיד.

(15) ובפרט ע"פ המבואר לקמן ס"ו, דב' מועדו" קאי גם אמוספי שבת כו'.

(16) וע"ד קרבן מוסף דשבת (וכיו"ב ב"ח ורגלים) דזמן המיועד וקבוע להקרבן הוא "ביום השבת", ומלבד זה יש דין מיוחד "על עולת התמיד" – "מגיד דאין קרבין אלא בין שני התמידים וכן בכל המוספים נאמר על עולת התמיד לתלמוד זה" (פרש"י כה, י"ד), דזה אינו חלק מעצם קביעת זמן דהקרבן ביום השבת.

(17) וראה לעיל הערה 9.

(18) משא"כ ע"פ המובא לקמן ס"ו.

(19) מצד הלשון עולה (עולת) תמיד – וכפי שלמדנו ע"ע בפרש"י פ' תצוה כז, כ, כט, מב.

(20) בצפנת פענח (מהד"ת כו, א. וראה גם שם פח, א): "נ"מ גבי גדר תמיד אם החיוב בכל יום ויום פרטי להקריב אחד בבקר ואחד בערב או זה חיוב תמידי שבכל יום יקריב שני תמידים. ומבאר עפ"ז כוונת הירושלמי ברכות פ"ד ה"א "שתהא שחיטתן לשם היום".

אבל אין זה הענין המבואר בפנים. כי בפנים מדובר לא דהחיוב בכל יום ויום הוא פרטי, אלא – שכל יום ויום הוא זמן מסוים ומיוחד להקדשת התמיד ביום זה, משא"כ שאלת הצפנ"ג היא לגבי החיוב דהקדשת התמיד (לא כ"כ לגבי עצם היום). וראה לקח טוב (להר"י ענגל) כלל ו' (לג, א).

היחודיות של השבת והרגלים, לעומת שאר ימות
השנה, אינם מפני הקרבנות הקרבים בהם, אלא מפני
עצמם: שבת היא יום קדוש שאסור במלאכה, וכן החגים
הם ימים המיוחדים באיסור עשיית מלאכה ובמצוות
המיוחדות להן, אלא שבימים אלה נוספות גם חובות של
הבאת הקרבנות המיוחדים להם²⁴.
ולפיכך, אילו לא היה לימוד מיוחד, ניתן היה לחשוב
שאפשר להשלים את הקרבן בשבת הבאה, וכן לגבי חג²⁵.
לעומת זאת, לגבי התמידים, הרי לפי פירוש רש"י
ש"בכל יום הוא מועד התמידים", הרי היחודיות של יום
זה היא רק מפני הקרבן המיוחד לו, ולכן מובן²⁶ ש"אם
עבר יומנו" – היום המיוחד והמועד לתמיד של יום זה,
הרי אז – "בטל קרבנו"²⁷, אין אפשרות להביאו ביום
המחרת, המיוחד בפני עצמו לקרבן התמיד שלו.

ו.

ימים מיוחדים לקרבנות אלו

אך אין די בהסבר זה:
סביר לומר, שהפסוק הראשון של פרשת הקרבנות "צו
את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח
ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו" מהווה הקדמה כללית
לכל הקרבנות המופיעים בהמשך הפרשה – תמידים,
מוספי שבת וראש חודש ורגלים, אשר כולם הם "לחמי
לאשי...", ובמילים "ואמרת להם זה האשה אשר
תקריבו..." מתחילה התורה לפרט את הקרבנות, כל אחד
בפני עצמו – החל בקרבן התמיד.
ולפי זה יוצא שגם המילה "במועדו" אמורה לגבי כל
הקרבנות, כפי שמפרטת התורה לאחר מכן את זמנו של
כל קרבן, שבת ראש חודש ורגלים, ורש"י מוסיף ומבאר²⁸

אך קשה לומר כך, כי בפסוק אחר המופיע בהמשך²¹
"זאת עולת חדש בחדשו" אומר רש"י "שאם עבר יומו
בטל קרבנו ושוב אין לו תשלומין", מכך מובן שאין
מסיקים מ"עולת שבת בשבתו" לגבי כל קרבן.
יתר מכך: אפילו לגבי קרבנות המועדים אנו מוצאים
לימוד דין זה בנפרד – בפרשת אמור, על הפסוק "דבר
יום ביומו"²² אומר רש"י "הא אם עבר יומו בטל קרבנו".
ולפי זה יוצא לכאורה, שלגבי קרבן התמיד לא אומרים
"אם עבר יומו בטל קרבנו"²³, שלא ככלל הקרבנות שלעיל.
ולפי ההסבר שלעיל על פירוש רש"י יש לומר, שדין
זה חל גם לגבי קרבן תמיד:
כיון שלגבי קרבן תמיד, לא זו בלבד שצריך להקריב
קרבן בכל יום, אלא "בכל יום הוא מועד התמידים", שכל
יום הוא מועד בפני עצמו, והוא זמן מיוחד המיועד
להקרכת התמיד של יום זה, מובן מכך, שגם על קרבן
תמיד חל הכלל, שאם "עבר יומנו" – היום המיועד
להקרכת תמיד של יום – הרי אז "בטל קרבנו".

ה.

כל יום – מיוחד מפני קרבנו

למרות זאת אין דרוש לימוד מיוחד כדי להגיע
למסקנה שגם לגבי "תמיד" חל הדין של "עבר יומו...",
למרות ששבת והרגלים הם בודאי ימים מיוחדים
שמקריבים בהם קרבן מיוחד, ובכל זאת נדרש פסוק
ולימוד מיוחד כדי להגיע למסקנה ש"אם עבר יומו בטל
קרבנו".
– כי יש הבדל מהותי בין קרבנות השבת וכדומה לבין
קרבן התמיד:

(21) כח, יד.

(22) כג, לו.

(23) ודוגמתו: פ"ש וקרבן חה"ש. וראה לקמן וכן הערה 33.

ע"ד ההלכה – ראה ברכות (כו, א) דנקט הגמרא בפשיטות דבנוגע
לקרבן אומרים עבר יומו בטל קרבנו, ושם מדובר בקרבנות תמיד (ראה
פרש"י שם בסוף הע' ובמהרש"ל שם). וראה תמורה יד, א. תו"כ אמור
שם.

אבל – כ"ז אינו שייך לפרש"י עה"ת – פשוטו של מקרא.

(24) וכפשוטו הכתובים בפ' מועדות (אמור כג, ד ואילך), שבכל
מועד מקדים הכתוב ענינו המיוחד – המצות* ואיסור עשיית מלאכה,
ואח"כ הקרבן היום. ובפ' משפטים (כג, יד ואילך), ובפ' תשא (לד, יח
ואילך) לפנ"ז – נזכרו הרגלים בפ"ע, ולא קרבנות שלהם.

(25) בנוגע לר"ח ראה לקמן הערה 30.

(26) דאם כל יום ויום ה' חלוק ומיוחד בפ"ע בלא"ה, אלא דישנו
חיוב להקריב בכל יום קרבן, ה' מקום (לקס"ד) להשלים קרבן דיום זה
ביום (אחד) שלאחריו, אבל מכיון דכל יחודו דהיום הוא מצד הקרבן דיום
זה, אין מקום להשלים ולהביא קרבן זה למחרתו – שהרי אינו יום
שלפניו.

(27) וע"ד קרבן פסח דזמנו ב"ד בניסן בין הערבים, דגם בו נאמר
(בהעלותך ט, ב) "במועדו" (כנ"ל בפנים), דלא ה' קס"ד להשלים
הקרבן, אלא שבאה פרשה וציווי בפ"ע מאת ה' – הפרשה דפ"ש.

(28) ומובן בפשטות יותר הטעם ל"ביאור" זה, מכיון ש"במועדו" קאי
על "תמיד" ומוספי שבת כו' יחד.

(*) אלא שמצוה המיוחדת דחג השבועות – "יום הביכורים" היא "והקרתם מנחה חדשה לה' גור" (אמור כג, טז ואילך), ואדרבא – בחגה"ש לא נזכר כלל בפ' אמור
קרבן מוסף שלו (ראה פרש"י שם, יט).

יש המפרשים³¹, שלגבי הרגלים אין צורך בלימוד
מיוחד כדי להגיע למסקנה ש"אין מביאין עולת יום טוב
ביום טוב אחר", כי ברור מאליו ש"אם לא הקריבו בפסח
שלא יקריבו בשבועות תשלומין לפסח³², אף-על-גב
דשווין בקרבנותיהם, מכל מקום תרי שמות נינהו. אבל
שבתות וראשי חדשים, שכולהו חד שמא נינהו (=ששם
אחד לכולם), סלקא דעתך אמינא (=היה עולה על הדעת
לומר) שיקריב בשביל תשלומי ראשון, קא משמע לן".
לפי זה, הלימוד מהמילים "דבר יום ביומו" לגבי
קרבנות הרגלים שולל אפשרות של תשלומים של אחד
מימי החג ביום מאוחר יותר באותו חג עצמו³³ – בשבעת
ימי הפסח ובשבעת ימי הסוכות³⁴.

ברם השאלה היא: מדוע אין צורך בלימוד מיוחד לכך
ש"אם לא הקריב בפסח זה יקריב שנים בפסח הבא"³⁵,
וכן לגבי שבועות³⁵.

ה.

תשלומין – "גברא" או "חפצא"

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:
במושג התשלומין יש מספר משמעויות להגדרתו,
ומהן: (א) מצד הגברא – האדם משלים את חובתו, שהיה
עליו לבצעה ביום הקודם וכדומה. (ב) מצד החפצא –
פעולה שהיתה צריכה להיעשות בדבר מסוים, נעשית
באותו הדבר במועד מאוחר יותר.
בדומה לתשלומין מצד המצוה של "והשיב את הגזילה
אשר גזל"³⁶, אשר כל עוד הדבר הנגזל קיים, עליו
להחזירו, ולקיים את "והשיב את הגזילה" כפשוטו, בחפץ
עצמו. אך כאשר מציאות זו כבר אינה קיימת, הוא משלם
את שווי הגזילה, ומשלים על ידי כך את חובת המצוה
המוטלת עליו (על הגברא)³⁷.

1 שגם לגבי קרבן התמיד יש אותה משמעות למילה
2 "במועדו". כי "בכל יום הוא מועד התמידים".
3 מכך מובן, שהקרבנות של שבת ראש חודש ורגלים
4 אינם ענין נוסף לימים אלו, אלא היחודיות של ימים אלו
5 היא גם עקב הקרבנות של היום, ימים אלו מיוחדים
6 וקבועים לקרבנות המסויימים²⁹.
7 ואם כך, שבה ומתעוררת השאלה: מדוע יש צורך
8 בלימוד מיוחד. לגבי שבת וראש חודש, ש"אם עבר יומו
9 בטל קרבנו?"

ז.

"הרי שלא הקריב בשבת זו..."

10 כדי להסביר זאת, יש להקדים ולבאר את הבדלי
11 הניסוח שאנו רואים כאן: לגבי שבת כותב רש"י בהרחבה
12 "הרי שלא הקריב בשבת זו, שומע אני שיקריב שנים
13 לשבת הבאה, תלמוד לומר בשבתו, מגיד שאם עבר יומו
14 בטל קרבנו". לעומת זאת, מספר פסוקים לאחר מכן, לגבי
15 ראש חודש אומר רש"י בקצרה (אך בתוספת "ושוב...")
16 "שם עבר יומו בטל קרבנו ושוב אין לו תשלומין".
17 ולפני כן, בפרשת אמור, על הפסוק "דבר יום ביומו"
18 אומר רש"י בקצרה (ובלי ההוספה): "הא אם עבר יומו
19 בטל קרבנו".
20 אמנם, לגבי ראש חודש ניתן להבין, שמשום שהוא
21 מופיע מספר פסוקים לאחר פירוש רש"י על "בשבתו",
22 מובן, שאין צורך לחזור על כך בהרחבה ולומר "הרי שלא
23 הקריב בראש חודש זו..."³⁰. אך לגבי קרבנות המועדים
24 שבפרשת אמור, המופיעים לפני כן, ובחומש אחר, מדוע
25 שם מציין רש"י את הדברים בקיצור ואינו מפרט מדבריו
26 לגבי שבת "הרי שלא הקריב בשבת זו..."?

(29) להעיר ממ"ש בפ' אמור כג, לו.

(30) ומוה שהוסיף רש"י "שוב אין לו תשלומין" משמע שהמדובר
לא בתשלומין בר"ח הבא כ"א בהימים שלאחרי ר"ח זה, שא"א להשלים
קרבן דר"ח בימי החודש שלאחרי (משא"כ בשבועות), משא"כ בשבת
אין קס"ד אפילו להשלים קרבן שבת בימות החול – ראה דברי דוד
להט"ז כאן כח, י"ד.

(31) ביאורי מהרא"י על פרש"י פרשתנו (והובא בש"ח כאן).

(32) להעיר מל' הרמב"ם דלקמן הערה 41: למחר או למועד אחר.
ראב"ם.

(33) וע"ד תשלומי שלמי חגיגה (אמור שם, לט בפרש"י). וראה הערה
38.

(34) ראה רא"ם לפרש"י אמור שם.

(35) ואף שכבר ידעין שאין תשלומין בחג זה עצמו (כפרש"י אמור,

כנ"ל) – הרי שם עכ"פ יש הקרבת קרבן בחג זה, משא"כ אם לא הקריב
בפסח זה כלל, קס"ד שיקריב שנים לפסח הבא.

(35*) במשכיל לדוד פרשתנו: והשתא דכתבי' רחמנא בשבת ור"ח
אתו כוליהו מועדות מנייהו במה מצינו דלית להו תשלומין לא של פסח
בעצרת ולא של פסח שנה זו בפסח של שנה אחרת. אבל – לא מצינו
לימוד כזה ("מה מצינו") בפרש"י, בפש"מ.

וראה בכללות חילוק הלימודים ב"אם עבר זמנו בטל קרבנו" במפרשי
רש"י כאן ובפ' אמור. ובמפרשי הספרי כאן.

(36) ויקרא ה, כג.

(37) אף שלא נזכר בפרש"י עה"ת ויקרא שם, דרשות רז"ל בזה (ראה
ב"ק סו, א. ושל"ח. וראה פרש"י סנהדרין עב, א ד"ה אבל לענין. רמב"ם
הל' גניבה פ"א ה"ב. הל' גזילה ואבידה פ"א ה"ה. ועוד) – מובן ענין
הנ"ל גם להלומד פש"מ, דהרי טברא היא.

32 הלכה זו נלמדת גם לגבי ראש חודש ורגלים.
33 אך לא כך הוא לגבי התמיד. אמנם, "בכל יום הוא
34 מועד התמידים", אך אין סברה שניתן לקיים את חובת
35 התמיד של היום על ידי הקרבתו למחרת, כי מחר איננו
36 "מועד" ⁴⁰. אך אין כאן לימוד ש"בטל קרבנו", שמציאות
37 הקרבן מתבטלת. ולכן נראה על-פי פשוטו של מקרא,
38 שאפשר, ואף צריך, להקריב תמידים אלו למחרת, כי
39 מציאותו של הקרבן, או הממון עבורו, קיימים ⁴¹.
40 לפי זה מובן בפשטות, שלגבי הרגלים אין מתעוררת
41 אפילו המחשבה שאם לא הקריבו בפסח, יקריבו שנים
42 בפסח הבא, וכן לגבי שבועות,
43 כי השקלים של כל שנה המיועדים לרכישת קרבנות
44 ציבור של כל שנה ושנה שונים בכל שנה ושנה, כפי שכבר
45 פירש רש"י לפני כן ⁴² – "נתנו כל אחד מחצית השקל והן
46 לקנות מהן קרבנות ציבור של כל שנה ושנה". ואם כך,
47 אין סברא שאפשר להקריב קרבנות של שנה אחת בחג של
48 שנה אחרת, ואפילו מצד מציאותו של הקרבן, שלא רק
49 כהשלמת החובה והמצוה, כי השקלים של שנה זו אינם
50 מיועדים כלל לקרבנות של השנה האחרת ⁴³.

י.

שני אופנים בהשראת הקדושה

51 מיינה של תורה שבפירוש רש"י זה:
52 ידוע, שהשראת השכינה במקדש, ועל ידי כך בכל
53 העולם כולו, היתה באמצעות הקרבנות ⁴⁴. ומובן, שכל סוג
54 של קרבן קשור לאופן שונה של השראה, בהתאם למהות
55 ולתנאים ולנתונים של כל קרבן וקרבן.
56 וכך גם הקרבנות שבפרשתנו נחלקים לשני סוגים: (א)
57 קרבן תמיד, שמובא תמיד בכל יום ויום, (ב) מוספי שבת
58 ראש חודש ורגלים, והם קשורים לשני אופנים כלליים של
59 השראת הקדושה:
60 קרבנות מוספי השבת, ראש חודש ורגלים, מביאים
61 לידי השראת הקדושה המשנה את ה"זמן" – בימים אלו

1 ובדומה לכך לגבי הקרבת קרבנות: מצד זמנו הקבוע
2 של כל קרבן – "במועדו", מובן שאי אפשר לקיים את
3 מצות הקרבת הקרבן ביום זה על ידי הקרבתו ביום אחר ³⁸.
4 ואת זאת מדגיש רש"י לגבי התמידים, ש"בכל יום הוא
5 מועד התמידים", וממילא אין אפשרות לקיים את חובת
6 הקרבת התמידים של יום זה על ידי הקרבת התמיד ביום
7 אחר, שאיננו "מועדו".
8 וכך מובן לגבי כל הקרבנות שבפרשתנו אשר יש
9 להביאם "במועדו", במועד מסוים, מוספי שבת בשבת,
10 ראש חודש ורגלים – ואין לחשוב שכאשר לא הקריבו
11 מוסף שבת, אפשר יהיה להשלים מצות יום זה בשבת
12 הבאה. וכך גם לגבי ראש חודש ורגלים.

ט.

הקרבן עצמו או ממונו – קיימים או בטלים?

13 אך השאלה עדיין קיימת: כיון שהקרבן קיים, הכבש
14 המיועד לקרבן התמיד של יום זה נמצא, הרי ייתכן שיש
15 להקריב כבש זה למחרת, וכן לגבי מוספי שבת – אפשר
16 להקריב בשבת הבאה את הכבשים שהוכנו לשבת
17 הקודמת, מפני שזהו כבש שיועד לקרבן תמיד, או לשבת.
18 ואף אם עדיין לא הכינו את הכבש לתמיד או למוסף שבת
19 וכדומה, הרי נמצא בלשכה, בקודש, הממון המיוחד
20 לכבשי התמיד ולמוספי השבת, ואפשר להשתמש בו
21 להוספה בתמידים שלמחרת, וכן לגבי שבת.
22 וזהו החידוש שנאמר "הרי שלא הקריב בשבת זו,
23 שומע אני יקריב שנים לשבת הבאה": המחשבה איננה
24 להשלים את החובה של מצות הקרבת המוסף של השבת
25 הקודמת ³⁹, אלא מצד קיומם ומציאותם של הכבשים
26 לקרבן, או של הממון המיועד לכך.
27 על כך לומדים מהמילה "בשבתו" – "מגיד שאם עבר
28 יומו בטל קרבנו", אין קיימת כלל המציאות של "קרבנו".
29 לא זו בלבד שאינה קיימת החובה של מצות ההקרבה של
30 השבת הקודמת, אלא כאשר "עבר יומו" התבטל הקרבן
31 של שבת זו.

(38) וענין התשלומין מצינו בפשט"מ רק בקרבן יחיד – שלמי חגיגה, וגם ע"ז צריך לימוד מיוחד (פרש"י אמור כג, לט).
(39) ולכן אין רש"י כותב "שומע אני ישלים לשבת הבאה" וכיו"ב. ולהעיר משינוי לשון רש"י "יקריב שנים לשבת הבאה" ולא כבספרי "יקריב לשבת הבאה".
(40) ראה לעיל הערה 26.
(41) להעיר מלשון הרמב"ם הל' תמידין ומוספין ספ"ח (מתמורה יד, א): ואינו חייבין להקריב השאר למחר או למועד אחר אלא כל קרבן צבור שעבר זמנו בטל קרבנו.

(42) תשא ל, טו.

(43) ע"ד ההלכה – ראה רמב"ם הלכות שקלים פ"ד ה"א.

(44) ראה כחורי מאמר ב' פכ"ו. סידור (עם דא"ח) לג, ב"ג. אוה"ת פרשתנו ע' א"עב ואילך (ובהנשמן שם). ויצא קפט, א. ובכ"מ.
ולהעיר מלשון הרמב"ם ריש הלכות בית הבחירה: "מ"ע לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבין בו הקרבנות כו' שנאמר ועשו לי מקדש". ולהעיר שלכמה ג' הביא הרמב"ם במנין המצות בריש ספר היד מ"ע כ גם סיום הכתוב "ושכנתי בתוכם" (ראה רמב"ם ספר המדע ירושלים תשכ"ד).

25 יוצא מכך, שבענין קרבן התמיד נוצר חיבור בין שני
26 נגידים – "תמיד", שאיננו זמן מוגדר, ו"במועדו" –
27 ההשראה "נמשכת"⁴⁸ במועד ובזמן מסויים⁴⁹.

יב.

קדושה בכל יום

28 משמעות הענין לגבי עבודת האדם לקונו:
29 כאשר עבודתו הרוחנית של היהודי היא באופן של
30 "תמיד", אין אצלו שינויים בעבודתו: הן בימות החול, הן
31 בשבת וביום טוב ועד ליום הכיפורים (שבת שבתון)⁵⁰ –
32 בכל מצב שהוא שרוי בו, ובכל עבודה שהוא עושה –
33 מורגשת אצלו מטרה אחת: קיום רצון ה', "שאמרתי
34 ונעשה רצוני"⁵¹. אופן כזה של "עבודה" נובע מהתמסרות
35 מוחלטת לרצון ה', הוא "חש" ואצלו "מאיר" הענין של
36 "אני ה' לא שנית", ולכן אין אצלו שינויים בעבודתו.
37 ואת זאת מדגיש רש"י, שעל ידי עבודה של "תמידים"
38 נעשה "כל יום" ל"מועד", כל יום נעשה יום "מיוחד", אין
39 הוא יום חול כשאר ימות החול, אלא יום המיוחד ומיוחד
40 לקרבן – קירוב לה'.

41 ועל ידי כך מתממשת שלמות התכלית של נתאוה
42 הקדוש-ברוך-הוא להיות לו דירה בתחתונים⁵², שאין
43 משרים את הקדושה רק בימים מיוחדים ומסויימים בשנה,
44 אלא בכל יום, גם בימות החול,
45 וזה מחיש את קיום היעוד של שבת בכל הימים,
46 כאשר כל יום רגיל יהיה יום שבת קודש – יום שכולו שבת
47 ומנוחה לחיי העולמים⁵³.

(מישיחות ש"פ פינחס תשל"ב, תשד"מ)

1 מאירה קדושה בגלוי (קדושת שבת, ראש חודש ויום טוב)
2 ההופכת את הזמן לזמן קדוש.
3 אך מכך שקדושה זו בימים אלו משנה זמן זה, מובן,
4 שהיא מוגבלת, ולכן קשורה "השראה" זו דוקא ליום
5 מסויים⁴⁵.

6 לגבי קרבן התמיד, להיפך: זהו ענין תמידי, ללא
7 הגבלות, ומכך מובן, שהשראת הקדושה⁴⁶ שעל ידי קרבן
8 תמיד קשורה להתגלות הקדוש-ברוך-הוא עצמו, שאין
9 אצלו ח"ו שום שינויים, ולכן היא מאירה ושורה תמיד,
10 ללא כל הגבלה.

11 וזהו ההסבר לכך שקדושה זו אינה גורמת להפיכת כל
12 יום ליום טוב, כי מפני שהשראת הקדושה שעל ידי התמיד
13 קשורה לקדוש-ברוך-הוא בעצמו, אשר "אני ה' לא
14 שנית"⁴⁷, לכן אין לגביה מושג של זמן כלל, אלא היא
15 מעל לזמן.

יא.

"תמיד" וב"מועדו"

16 אך ניתן היה לחשוב שקדושה זו "נשארת" על הזמן
17 ואינה משפיעה בתוך הזמן, ולכן אומרת התורה שלא כך
18 הוא, אלא גם את קרבן התמיד צריך להקריב "במועדו" –
19 אשר "בכל יום הוא מועד התמידים":

20 אמנם, מדובר כאן על השראה באופן של "תמיד",
21 ו"לא שנית", אך אין הכוונה שאין לכך קשר והשפעה על
22 הזמן, אלא "בכל יום הוא מועד התמידים", היום – הזמן
23 עצמו – משתנה על ידי קרבן התמיד, אך אין הדבר נראה
24 בגלוי.

וראה לקו"ש [המתורגם] חכ"ב ע' 30 ואילך.

(49) להעיר מחיבור ב' ההפכים במקום, ד"מקום ארון אינו מן המדה" (יומא כא, א), אף שהוצרך להיות בדיוק "אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו גו'" (תרומה כה, יר"ד).

(50) בעבודה המיוחדת דשבת, או דיו"ט כו'.

(51) פרש"י פרשתנו כח, ח (בנוגע לקרבן תמיד). ובכ"מ.

(52) תנחומא נשא טז.

(53) תמיד בסופה.

(45) אע"פ ד"עת רצון שלמעלה .. וקדושת שבת ויר"ט הוא למעלה מגדר המקום והזמן" (שו"ע אדה"ו או"ח מהד"ת ס"א ס"ח), הרי זה ביחס להגבלה במקום ודכניסת הזמן דלמטה (כמבואר שם). ואכ"מ.

(46) להעיר מעשר קדושות (במקום) זו למעלה מזו (כלים פ"א מ"ו ואילך. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז ה"ג ואילך). וראה לקמן הערה 49.

(47) מלאכי ג, ו.

(48) להעיר מלקו"ת צו (ח, ב) בביאור מנחת כה"ג דנאמר בה "מנוחה תמיד דהיינו עד עולם ואעפ"כ הוא בחי' ביום המשת אותו כו". ע"ש.

ילקוט לוי יצחק על התורה

ועוד למעלה יותר על הב' שמות הוי' שקודם יגמה"ר שהם ב' פאות הראש דאריך אנפין מקור דזו"נ שהם ב' מאורות הגדולים, ועיין בע"ח¹ שער אריך אנפין פי"א, שכ"ז רומז על ענין התיקון, והוא ג"כ הי"ה שבאיש ואשה, כי הב' מזלות הם כוללים כל הי"ג תיקוני דיקנא, ועם הב' שמות²

מדות הרחמים, וחלק הזקן מהפה ולמטה (דהוא כללות עובי הזקן ועיקר הזקן הנמשך למטה) הם שערות על גבי שערות עבות מאוד, הנה החלק הנראה בחוץ – חלק המגולה – הוא תיקון "נצר חסד", והחלק המכוסה שהוא נגד הגרון (החלק היותר פנימי – היינו עובי הזקן ועיקר הזקן – לצד הגרון) הוא תיקון "ונקה". ולכן הם "כללות" הי"ג תיקונים עיקר הזקן.

והם כנגד חכמה ובינה – אב ואם.

החלק המגולה "אבא" הוא מזל "נוצר חסד".

והחלק המכוסה "אמא" הוא מזל "ונקה".

ושניהם נקראו "מזלא", ומהם נמשך "בנים" הנולדים מ"אב" ו"אם", וזהו מ"ש במאחז"ל ד"בני" – ב"מזלא תליא". עיי"ש.

ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן קצה. חלק ב סימן קנו. קנח. חלק ג סימן קלו. חלק ד סימן ס – חודש אדר (ב). קכט. חלק ה סי' קה. ראה גם שם חלק ה סימן כג. סא. צב. לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות-דברים עמוד רעט וזו תמצית לשונו: השערות עצמן הן בחי' בינה, וכשמאיר גם הפנימיות שבתוך השערות הוא בחי' חכמה, כי בינה מושפעת מהשערות עצמן, ואבא מושפע מהפנימיות שבתוך השערות כמ"ש ברמ"ז פ' אמור והובא בלקוטי תורה [עקב יד, א] בד"ה ויאכילך את המן. עיי"ש.

(5) שער יג.

הב' שמות הוי' שקודם יגמה"ר .. שהם ב' מאורות הגדולים: ראה אור התורה תשא (שמות כרך ו) עמוד ב'ס' וז"ל: ה' ה' אל רחום וכו' וכ"ה בזהר ח"א בראשית דף כ' ע"א ע"פ הפסוק ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים מצפ"ן מצפ"ן אילין שמהן עילאין דתליסר מכילין דרחמי כו' דהיינו כשם הוי' בא"ת ב"ש הוא מצפ"ן, ופי' במקדש מלך שהם ב' פאות דא"א הנמשך מחו"ג דעתיק שבגלגלתא ומוחא והם משפיעים ב"ג ת"ד שהתחלתם מאל רחום וחנן כו', וב' שמות הנ"ל הם שרש זו"נ, עיי"ש.

(6) בכתבי הרב המחבר, מציין לעץ חיים שער (טז) הולדת או"א וזו"ן. ראה לקמן סי' צו.

(7) פירוש: בפרי עץ חיים שער הסליחות פרק ד, מבואר איך הוא הסדר דה"ג" מדות הרחמים (ראה הטבלא לעיל סי' צא), והם [כי תשא לד, ו]: א) "אל", ב) "רחום", ג) "וחנון", ד) "אריך", ה) "אפים", ו) "ורב חסד", ז) "ואמת", ח) "נצר חסד", ט) "לאפים", י) "נושא עון", יא) "ופשע", יב) "וחטאה", יג) "ונקה".

שמות ל"ד, ו-ז – ויעבר יהודה על פניו ויקרא יהודה יהודה אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת.

נצר חסד לאפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח לא ינקח פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים

צה

רמז וביאור דישי"ג מדות הרחמים, ועם הב' שמות הוי' הוי' הם מספר י"ה, המורה על היהוד בתמידות, וכמו שרואים בכמה ענינים

איש ואשה כשזכו שכינה' שריו' ביניהם, שהוא אותיות י"ה², י' באיש וה' באשה.

והיינו הנישואין שהם לנגד י"ה שיתחזק ויתקשר היטב הי"ה דחכמה ובינה באיש ואשה דזו"נ, והכוונה הוא שיחוד זו"נ יהי' ג"כ בתמידות ע"ד יחוד אבא ואמא, שלא יתפרדו זו"נ זה מזה ח"ו, ועל דרך לעתיד לבוא שיהי' השם יהיה³, ב' פעמים י"ה וכידוע.

ועוד למעלה יותר ירמזו על הב' מזלות⁴ נצר חסד ונקח.

(1) ראה סוטה יז, א. "דריש ר"ע איש ואשה זכו שכינה ביניהן, לא זכו אש אוכלתן". ופרש"י: שכינה ביניהם. שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה. לא זכו אש אוכלתן. שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצא אש ואש.

(2) ראה ילקוט לוי יצחק – מכתבי החתונה מכתב ו' (ע' קמט).

(3) ראה לקוטי תורה להאריז"ל זכר' יד (הוצאת ירושלים תשמ"ח ע' שכח), וז"ל: ביום ההוא יהי' ה' אחד וכו'. הנה עתה בגלות נקרא ז"א ונוקבא דודים, ואבא ואמא רעים, דאבא ואמא לא מתפרשין, וזו"נ לזמנין מתחברים, אבל לעתיד לבוא יהי' ה' ז"א ושמו שהיא נוקבא יהי' ג"כ אחד פנים בפנים עמו כמו אבא ואמא, נמצא שהשם לא יהי' יהו"ה שהוא מורה על בחינת ו' קצוות, אלא השם יקרא יהי"ה, כי כשם שחכמה ובינה נקראים י"ה, כך יקראו זו"נ כי ז"א יהי' תמיד בן ו' ספירות שלם והנוקבא תהי' במדרגה הראשונה עכל"ה.

וראה לקוטי תורה במדבר ז, ד. נשא כב, ב. פ' ראה כו, רע"ד. תבוא מג, סע"ג. אור התורה פרשת ראה ע' תרלח ואילך. תבוא ע' תתשיד ואילך. ספר המאמרים תרכ"ט ע' קנג. תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט חלק ד עמוד קעז.

(4) הב' מזלות נצר חסד ונקח. פירוש: בפרי עץ חיים שער הסליחות פרק ד [ראה הטבלא לקמן סי' צו], מבואר דבהפנים ושערות הזקן – הדיקנא – יש י"ג חלקים, הנקראים י"ג תיקוני דיקנא, והם כנגד הי"ג

שקודם יגמה"ר ביחד הם מספר י"ה⁸, שעי"ז יש קיום נצחי לכל דבר.

כמו שהאבות עם השבטים הם ט"ו.

וכן המשכן נעשה מט"ו דברים⁹ ביחד עם השמן והבשמים.

והעולם נברא ב"ה¹⁰, וכתב"י סולו לרוכב בערבות ב"ה שמו.

וכן בהנס דחנוכה חושבים בנוסח בימי מתת'י ט"ו דברים, א. רבת, ב. דנת, ג. נקמת, ד. מסרת גבורים, ה.

וזהו שיחד עם הב' שמות יהו"ה יהו"ה שקודם ה"ג מדות, יש סך הכל ט"ו (15), מספר י"ה.

(8) מספר י"ה: ראה לעיל סי' עד.

(9) ראה רבינו בחיי תרומה כז, ז. כלי יקר שם, ג. וראה לקוטי שיחות חלק כא עמוד 153 הערה 71. תורת מנחם – ספר המאמרים מלוטט חלק ד ס"ע רנח ואילך.

(10) ראה מנחות כט, ב: "מאי דכתיב (ישעי' כו, ד) בטחו בה' עדי עד כי ביה צור עולמים, מאי שנא דכתיב ביה ולא יה' (למה כתוב "ביה" עם אות "ב", ולא "יה", הי' צריך לכתוב "כי יה' צור עולמים"), כדררש ר' יהודה ב"ר אילעאי אלו שני עולמות שבא הקב"ה אחד בה"י ואחד ביו"ד... העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י".

וראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן ג.

(11) תהלים סח, ה. (ראה זהר ח"ב דף קסה, ב).

רבים, ו. טמאים, ז. רשעים, ח. זדים, ט. ולך עשית כו', י. ולעמך ישראל עשית כו', יא. באו לדביר ביתך, יב. ופנו את היכלך, יג. טהרו את מקדשך, יד. הדליקו נרות בחצרות קדשך, טו. קבעו שמונת ימי חנוכה כו', הרי ט"ו.

ובברכת כהנים¹² יש ט"ו תיבין,

וכדומה¹³.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד ריו

(12) נשא ו, כד-כו. ראה אור התורה פרשת ראה עמוד תרצו. כי תבוא עמוד תתרכס.

(13) ראה אור התורה (בראשית כט, ב. פרשת כי תבוא עמוד תתרנו) – עוד ענינים במספר ט"ו, והם:

א) ט"ו תיבות בפסוק (כי תבוא כו, יז) "את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים וגו'.

ב) ט"ו תיבות בפסוק (שופטים יג, ה) "אחרי ה' אלקיכם תלכו וגו'".

ג) ט"ו שבחים בתפלת "ישתבח" – "שיר ושבחה וכו'".

ד) ט"ו שבחים בתפלת "אמת ויציב", וכולם מתחילין באות ו'.

ה) ט"ו שיר המעלות בתהלים.

ו) ט"ו מעלות (מדרגות) בבחמ"ק שבין עזרת הנשים לבין עזרת ישראל, שעליהן היו הלויים עומדים בעת שהיו שרים על הקרבן.

ז) ט"ו פעמים טובה ומכופלת שהוציאנו ממצרים וכו' (בהגדה של פסח).

ח) מאברהם עד שלמה – ט"ו דורות וכו'.

וראה לקוטי שיחות חלק כ עמוד 408 ואילך.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שני עמ' א

ישראל, שאין נשות ישראל מסייעות לנשות העובדי כוכבים, ואילו משנתנו אסרה ליילד בחינם, ובוה אין חשש איבה כיון שיכולה הישראלית לדחות את העובדת כוכבים בטענה שהיא זקוקה לממון לפרנסתה.

הגמרא מבארת מתי שייך היתר זה של 'איבה': סבר רב יוסף ל'מימר – חשב רב יוסף לומר, דאילו יד' עובדת כוכבים בשבתא שרי – שמותר ליילד עובדת כוכבים בשבת בשכר, משום איבה, שהרי היא רואה שמילדים בשבת את הישראליות. אמר ליה אבאי, אין כאן חשש איבה, כיון דיכלה ל'מימר לה – יכולה הישראלית להשתמש מהעובדת כוכבים ולומר לה, יד' ד'מימרי שבתא, מחללינן עליוהי – על נשותינו ששומרות את השבת, מותר לנו לחללה עבורן בעת הלידה, דיכלה דלא מ'מימרי שבתא, לא מחללינן על נשותינן שאינן שומרות את השבת, אסור לנו לחלל את השבת.

דין נוסף: סבר רב יוסף ל'מימר, אנוכי ב'שכר שרי משום איבה – מותר לישראלית להניק את בן העובדת כוכבים תמורת שכר, משום איבה, וכמו שהתירו ליילד בשכר. אמר ליה אבאי, יכלה ל'מימר – יכולה הישראלית לדחותה ללא חשש איבה, אי פגויה היא – אם הישראלית אינה נשואה, תאמר לה קצינא לאינסובי – רצוני להתחתן, ואיני רוצה להתנגות בפני אחרים, כדי שירצו בני

אדם לישאני. אי אשת איש היא, תאמר לה לא קא מ'דהמנא באפי נברא – איני רוצה להתנגות בפני בעלי, בכך שאני מניקה תינוקות אחרים.

הגמרא דנה בדין נוסף האם יש היתר לעשותו בשכר משום איבה: סבר רב יוסף ל'מימר, הא דתנא – מה ששנינו בברייתא, העובדי כוכבים, וישראלים שהם רועי בהמה דקה, לא מעלין ולא מורידין – אם נפלו לבור שהם עשויים למות בו אין מוציאים אותם ממנו, אך גם אין מורידים אותם לבור שכוה. וסבר רב יוסף דאפוקי ב'שכר שרי – שמותר להעלותם תמורת שכר, משום איבה. אמר ליה אבאי, אין בזה חשש איבה, כיון שיכול הישראל לומר לו לאותו אדם הנמצא בבור, קאי קרי אאינא – בני עומד בראש הגג ועשוי ליפול, ואני ממחר להצילו, ואפילו בשכר אין כדאי לי להצילו. אי נמי – או שיאמר לו, נקיטא לי זמנא לבי דואר – השלטון קבע לי זמן לבוא לפניו למשפט, ואם לא אבוא עתה יפסוק המשפט את הדין שלא בפני, ואפסיד.

הגמרא עוברת לדון בעיקר הבריייתא שהוזכרה לעיל, לגבי עובדי כוכבים ורועי בהמה דקה: תני רבי אבהו קמיה דרבי יוחנן – שנה רבי אבהו ברייתא זו לפני רבי יוחנן, העובדי כוכבים, ורועי בהמה דקה שדרכן לרעות את בהמותיהן בשדות אחרים, ויש בזה משום לא תגזול, לא מעלין אותם מהבור שנפלו לתוכו,

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

הפצת התורה בעונה ובטול

מהטעמים לזה שמלך המשיח נקרא בשם דוד, הוא, כי ענינו של דוד הוא עונה ובטול, שעל אף היותו מלך, קרא לעצמו (תהלים פו א) 'עני ואביון'. וכן הוא במקל מקום המשיח, שעל אף שיהיה בתכלית הגדלות, מכל מקום יהיה בתכלית העונה והבטול ללמוד גם עם אנשים פשוטים.

ומהענינים המקרבים וממקרים את ביאת המשיח הוא ההנהגה בעונה ובטול בלמוד והפצת התורה נגלה דתורה ופנימיות התורה לכל אחד גם לאנשים פשוטים.

ולא מטרת הלמוד וההפצה עם יהודים אלו צריכים להיות לא בשביל העלוי שנעשה על ידי זה אצל המלמד והמפיץ (כמאמר חז"ל ש"מתלמידי יותר מקלם"), אלא בשביל המקבלים.

(פ"פ קונטרס ה' טבת תשנ"ב. מתוך "לקראת שבת")

חזקים בבטחון, ממשיכים בעבודה!

גם כאשר הדבר ברור שמשיח בא תכף - והרי כל בני ישראל "מאמינים בני מאמינים" בביאת המשיח בכל יום שיבוא - אין זה צריך להחליש את העבודה בעניני תורה ומצוות, ואפילו בנתיב בנינים וענינים שהצמיחה שלהם בדרך הטבע נמשכת זמן ארוך.

דבר אחד לא שיהיה לדבר השני: משיח יכול לבא מחר בבקר, ואף על פי כן, היום בלילה צריך לומר קריאת שמע על המטה ולערוך "חשבונא דיומא" על כל היום שעבר, ולהכין תכנית כיצד לגשת לעבודת המחר, החל מהשכמת הבקר ובמשך כל יום העבודה...

שני החשבונות אינם נוגעים זה בזה: צריכים להמשיך בעבודה היום-יומית, "כל יומא ויומא עבדי עבדתי", לפי הסדר הקבוע בימי הגלות; ובבית אחת ויחד עם זה, להיות חזקים בבטחון בבורא העולם ומנהיגו, שבצגלא דידן יוציא אותנו משיח מהגלות המרה, מהחשך הפפול והמכפול.

(משיחת מוצש"ק וישב תשי"ז. מתוך "לקראת שבת")

הגישה הנכונה לגלות

הגמרא אומרת (ספ"ה נב, ב) "ארבעה מתחרט עליהן הקדוש ברוך הוא שבראם, ואלו הן: גלות..."

גאולה עכשו! - למרות מעלת העבודה בגלות

אין להתנחם עם העלוי שיש ב"מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות", שעל ידי זה נעשה ברור החשך דלעצמת זה וכו' - כי, העלוי שעל ידי ברור החשך דלעצמת זה הוא אמנם ענין של הוספה כו', אבל אף על פי כן, עקר עבודתם של ישראל צריכה להיות בעניני אור וקדושה. כפי שיהיה לעתיד לבוא, שיקים היעוד "את רוח הטמאה אעביר מן הארץ", שהעבודה תהיה אף ורק באופן של עליות בקדושה גופא, כמבאר באגרת הקדש.

ועל זה מבקשים בכל יום ויום ובכל תפלה ותפלה. גם בשבת ויום טוב - "ותחזינה עינינו בשוכה לציון", ולא רק בתפלת שחרית, אלא גם בתפלת מוסף, הינו, שהבקשה על הגאולה היא לא רק מצד העבודה ד"תמידים כסדרם" (עבודת הצדיקים). אלא גם מצד העבודה ד"מוספים כהלכתם" (עבודת הפעלי תשובה), הינו, שלמרות מעלת ההוספה שעל ידי הברור דלעצמת זה [בזמן הגלות] - מבקשים על הגאולה שאז תהיה כל העבודה בעניני אור וקדושה בלבד.

(התועדויות תשמ"ח ח"ד ע' 131. מתוך "לקראת שבת")

איך משיח יבוא היום, כשאליהו הנביא לא הופיע אתמול?

יש לחכות ולצפות לביאת המשיח כל היום, וכפי שאומרים בתפלה "לישועתך קוינו כל היום", דהינו בכל רגע ורגע ממש. זאת, בשל הנדאות שהוא אכן עשוי לבוא ממש ברגע זה.

נשאלת השאלה: והלא נאמר שאליהו הנביא יבוא לבשר את בשורת הגאולה לפני ביאת המשיח, ואם כן, כיצד יתכן שמשיח יבוא היום בעוד שאליהו הנביא לא בא אתמול?

אחת התשובות לכך היא: ביאת אליהו הנביא כדי לבשר על ביאת המשיח תהיה רק אם הגאולה תבוא "בעתה" - בתהליך טבעי רגיל, אבל אם הגאולה תהיה באופן של "אחישנה" - בתהליך מהיר וברמה גבוהה יותר - אזי יתכן שמשיח יבוא לפני אליהו הנביא.

(משיחת שבת שובה תשד"מ. מתוך "לקראת שבת")

וְדַאי שֶׁהוּא זָקוּק לְמִלָּה שִׁשְׁלִיט סֹדֶר חֲבֵרְתִּי. וְכִמְלָה יְהוּדִי - הוּא יְכוּנֵן סֹדֶר שְׁמִבְסָס עַל יִרְאַת שָׁמַיִם.

הַיּוֹם, עֲדִין אֵין הַגְּדֵרָה הַלְּכָתִית מִלֵּאָה שֶׁל מִלָּה בְּיִשְׂרָאֵל. אֵף מְחֻבָּתוֹ שֶׁל כָּל יְהוּדִי לְמִנּוֹת לַעֲצֻמוֹ רַב, שִׁיְהִיָּה עֲבוּרוֹ מֵעֵין מִלָּה וִירוֹמָם אוֹתוֹ בַּעֲבוּדַת הַבוֹרָא. זוֹ הַדֶּרֶךְ לְזִכּוֹת בְּמַהֲרָה לְהַתְגַּלּוּתוֹ שֶׁל הַמְּשִׁיחַ, שִׁיְהִיָּה בְּמִקְבִּיל גַּם רַב וְגַם מִלָּה.

(על פי ליקוטי שיחות חכ"ד עמ' 105. מתוך "לקראת שבת")

תְּשׁוּקָה גְּשְׁמִית לְגֵאָלָה עַד לְרַעַב

בְּתַקּוּפַתְנוּ, תְּקוּפַת הַהֲכָנָה לְגֵאָלָה, עוֹסֵק כָּל יְהוּדִי בְּתוֹרַת הַגֵּאָלָה, מְתַפַּלֵּל וּמַצְפֶּה לְבוֹאָה וּמוֹסִיף בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים. אֵף עֲדִין אֵין בְּכָה הֲכָנָה מְסַפֶּקֶת. זוֹהִי הֲכָנָה רוּחָנִית בְּלִבָּד. עַל הַיְהוּדִי לַחוֹשׁ אֶת הַגֵּאָלָה גַּם בְּעַת אֲכִילָתוֹ וּשְׁתִּיתוֹ וּבְכָל עֶסְקִי הַחֲלִין שְׁלוֹ. תְּשׁוּקָתוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי לְגֵאָלָה גְּדוּלָּה הִיא עַד כְּדֵי כֶּה, שֶׁגַּם לְאַחַר שְׁסִים זֶה עֵתָה לְאַכֵּל אֶת סְעוּדָתוֹ יִשְׂאָר רַעֲב... הוּא רַעֲב וּמִשְׁתַּוָּקֵק לְסְעוּדָה גְּדוּלָּה שְׁתַּעֲרֶךְ בְּבִיאת הַמְּשִׁיחַ. הַסְּעוּדָה בִּהּ יֵאָכֵל כָּל יְהוּדִי מִבֶּשֶׁר שׁוֹר הַבֵּר וְדֵג הַלּוּיָתָן וְיִשְׁתֶּה מִן הַיַּיִן הַמְּשֻׁמָּר.

יְהוּדִי חֲדוּר כָּל כֶּה בְּנוֹשֵׂא הַגֵּאָלָה, עַד שְׁמַתְעוּרָה בּוֹ רַעֲב וְתֹאבּוֹן לְסְעוּדָה נְפִלְאָה זוֹ, וְהוּא טוֹעֵן כִּלְפֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: "אֵינִי יָכוֹל לְקַיֵּם עֵתָה כְּרָאוֹי אֶת הַכְּתוּב "וְאֶכְלֶנָּה וְשִׁבְעֶנָּה וּבִרְכָּתִי!" יוֹדֵעַ הוּא כִּי לֹא יָבוֹא בְּאֵמֶת עַל סְפִיקוֹ עַד אֲשֶׁר יָשׁוּב וְיִסָּב לִיד שְׁלֶחַן אֲבִיו, אֲבִינוֹ שְׁבַשְׁמִים.

(משיחת ש"פ וירא תשנ"ב. מתוך "לקראת שבת")

הַחֲרֻטָּה הַמְזֻכֶּרֶת כָּאן, אֵינָה חֲרֻטָּה בְּמוֹבָנָה הַרְגִּיל, שֶׁהִיא אִם כֵּן - מִי מוֹנֵעַ מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַטֵּל אֶת הַגְּלוּת בְּכָל רִגְעַ נְתוּן!?

הַבְּעַת הַחֲרֻטָּה הָאֵלֶקֶתִּית נּוֹעֵדָה לְהַחֲדִיר בְּנוֹ הַכֶּהָרָה כִּי הַגְּלוּת כְּשֶׁלְעֲצֻמָּה הִנֵּה מַצֵּב בְּלִתִּי רִצּוֹי וְזִמְנִי בְּלִבָּד, וְלָכֵן אֶסוּר לַיהוּדִי לַחֲשׁב אֵף לְרִגְעַ כִּי לֹא נִוְרָא כָּל כֶּה לְהִשְׁאָר בִּהּ. עֲצֻמוֹתָיו צְרִיכוֹת לְבַעַר בְּרִצּוֹן לְהַגִּיעַ מִיד לְגֵאָלָה הַנִּצְחִית.

כְּשִׁחִיִּים בְּהַרְגָּשָׁה כְּזֹאת, עוֹזֵר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְחִיל לַחֲוֹת חַיִּים שֶׁל גֵּאָלָה כְּבֵר בְּזִמְנֵן הַגְּלוּת. לְדַגְמָה: זוֹכִים לְכֶה שְׁגוּיִים מְסִיעִים לְנוֹ לְקַיֵּם תּוֹרָה וּמַצְוֹת.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ד עמ' 167. מתוך "לקראת שבת")

רַב שֶׁהוּא מִלָּה - הֲכָנָה לְהַתְגַּלּוּתוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ

רַב אֵינוֹ רַק פּוֹסֵק הַלְּכוֹת, אֲלָא גַּם מוֹרֶה דֶּרֶךְ רוּחָנִי. כְּאֲשֶׁר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִשּׁוֹ מִשְׁמוּאֵל הַנָּבִיא לְמִנּוֹת לָהֶם מִלָּה, הוּא הִתְאַכְזֵב. אֲכַזְבָּתוֹ לֹא הִיָּתָה מַעֲצָם הַבְּקָשָׁה לְמִנּוֹת מִלָּה, אֲלָא מִהַמְנִיעִים שְׁלָה. הַמִּלָּה הַרִצּוֹי נּוֹעֵד בְּעֵצָם לְהוֹיֹת מוֹרֶה דֶּרֶךְ רוּחָנִי שְׁמִרוּמָם אֶת הָעַם לְפִסְגּוֹת נַעֲלוֹת שֶׁל הַתְּבַטְלוֹת כִּלְפֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲלָא שְׁבַנִּי יִשְׂרָאֵל בְּקִשּׁוֹ מִלָּה לֹא לְמַטְרָה הַזֹּה, אֲלָא "לְשִׁפְטָנוּ כָּכֵל הַגּוֹיִם". בְּקִשְׁשָׁה שֶׁהִבְהִירָה לְשְׁמוּאֵל, כִּי יִרְאֵת הַשָּׁמַיִם שֶׁל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל נִמְצְאוּ בְּמַצֵּב יְרוּד וְהֵם זָקוּקִים לְמִלָּה - פָּשׁוּט כְּדֵי לְהַשְׁלִיט סֹדֶר בִּינִיָּהֶם, וּמִכָּה הוּא הִתְאַכְזֵב. מִכָּל מְקוֹם, נַעֲנֶה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבִקְשַׁת הָעַם, מִשׁוּם שֶׁאֵם אֲכֵן נִמְצָא הָעַם בְּמַצֵּב יְרוּד,

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב תמוז, תשי"ח

ברוקלין.

שלום וברכה!

... במ"ש אודות הפרשת מעשר לצדקה כשמצב הפרנסה דחוק, הנה ינהג שחצאי מן הני"ל

יתן בפועל והחצי יזקוף ע"ע כחוב לקופת הצדקה ולכשירחבי יסלקו...

חומש יומי

פרשת פינחס

~ יום ראשון י"ז תמוז ~

כה (י) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

י ומליל יי עם משה למימר:

(יא) פינחס בן-אלעזר בן-אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני-ישראל בקנאו את-קנאתי בתוכם ולא-כליתי את-בני-ישראל בקנאתי:

יא פינחס בן אלעזר בן אהרן כהנא אתב ית חמתי מעל בני ישראל בדקני ית קנאתי ביניהון ולא שצית ית בני ישראל בקנאתי:

אחר אהרן. בקנאו את-קנאתי. בקנאו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצף. כל לשון "קנאה" הוא המתחרה לנקם נקמת דבר, אנפרטמנ"ט בלע"ז.

כ"י פינחס בן-אלעזר בן-אהרן הכהן. (סנהדרין כב. סוטה מב) לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן פוטי זה שפטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו

~ נקודות משיחות קודש ~

(ב) ביון שהוא מצוה ללמד ולקדם מצות על-פי 'שלחן ערוך', אסור לפוסלו, כי הוא עלול עקב זאת להפסיק ללמד תורה וכו'. צריך רק לעוררו שיתחיל ללמד לשמה, שיגיע מהר ככל האפשר לידי "בא לשמה".

(ג) והעיקר: לעולם אין לדעת את הנעשה בלבד של הזולת, כפי שרואים ברור בעניינינו, שאפילו השבטים למרות שהיו בידם הזכות ברורות, לכאורה, שפינחס עשה זאת "שלא לשמה", הרי הקדוש-ברוך-הוא – אשר "ה' יראה ללבב" – העיד עליו שעשה זאת רק מפני קנאת ה'.

ענין נוסף בכך:

מי שמבטל את הזולת העושה מעשה טוב, בטענה שהלה עושה זאת ממניעים אישיים, עלול לטען שהוא מבטל מצד הקדושה: ביון שאני עניו בטבעי (– כן הוא חושב לעצמו), איני מסגל לסבל גאוה, ולכן, בראיתי יהודי הולמד תורה בהתלהבות או מקדם מצות בהדור, באפן היכול להראות פיוהרא – איני יכול לסבל זאת ולשתק.

ההוראה שאפשר וצריך ללמד מפירוש רש"י זה, מובנת בפשטות:

כאשר רואים אדם העושה מעשה טוב, הרי אף שיש הזכות רבות לכך שהוא עושה זאת, לכאורה, מפני מניעים אישיים – אסור בכל זאת לשלל את מעשהו הטוב, כי:

(א) אף אם נניח שהוא עושה זאת מתוך מניעים אישיים, הרי ההלכה קובעת "לעולם יעסק אדם בתורה ומצוות אף-על-פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" –

ובמיוחד לפי המשמעות הפנימית של "מתוך שלא לשמה בא לשמה", שהאדם מגיע אחר-כך לידי "לשמה", מפני שעכשו הוא עושה זאת "שלא לשמה" רק בחיצוניות, אף בפנימיות וב"תוף" פונתו היא לשמה. ולכן "מתוך שלא לשמה" – מה"תוף" והפנימיות שלו בקיום התורה והמצוות "שלא לשמה" הוא "בא לשמה" – שהפנימיות הנסתרת באה לידי גילוי.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(י) אחרי זאת, דבר ה' אל משה (יא) הרי פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן החזיר לאחור את רגזי מעם בני ישראל בכך שקנא עבורי בתוכם כדי שלא אאכיד אותם בענישתי. לאמר הלאה.

על כך נלמדת ההוראה מפרוש רש"י זה, המסביר את לעגם של השבטים על קנאותו של פינחס, שנבעה מרצונם להגן על כבודו של משה, והקדוש-ברוך-הוא "חסו אחר אהרן" והעיד שהוא קנא את קנאת ה', ולא הם.

הדבר מלמדנו לקח לגבי בטול הזילות הלומד בהתלהבות, או מתנהג בהדור וכו', כאלו יש כאן בטוי של יוהרא, מתוך מחשבה שלעג זה הוא מפני ענוה (הגנה על כבודו של משה שהיה "ענו מאד מפל האדם") – שלאמתו של דבר, הלומד בהתלהבות והמתנהג בהדור וכו' הוא הצורך ולא המבטלו. יותר מכך, יתכן שלהיפך, המבטל עושה זאת דוקא מפני גאנותו שלו: אין הוא מסגל לסבל שהזילות נעלה ממנו, ולפיכך הוא מקנא בו. ואלו הנה מתנהג כראוי, היתה קנאה זו

מעוררת בו רצון ללמד מקברו – "קנאת סופרים תרבה חכמה", אף כיון שיחד עם מדת הנאנה יש בו גם מדה של עצלות, הרי הוא מבטל את למוד התורה ומעשיו הטובים של הזילות.

מקדשה לא תתכן מסקנה הנוגדת לאמת, וכיון שהן העבודה שהוא עצמו אינו לומד בהתלהבות, כמאמר חז"ל "מה להלן באימה ובינאה וברתת ובזיע, אף כאן..." (למרות שנדמה לו שאין הוא עדין בדרגה של לנהג כך "לשמה" באמת), בנגוד לפסק התורה "לעולם יעסק אדם בתורה ומצות שלא לשמה..." והן התנהגותו בבטול הזילות, להפך מההוראה ב"תורת אמת" "והי דן את כל האדם לכף זכות" – הרי זאת הוכחה ברורה, שהגורם לכך אינו רגש של קדשה, אלא להפך.

מושיחת שבת פרשת פינחס, ה'תשכ"ה

(יב) לכן אמר הנני נתן לו את-בריתי שלום: יב ככן אמר הא אגא גור לה ית קימי שלם:

נשיא את-בריתי שלום • (סנהדרין פב) דתהא לו לברית שלום, כאדם המחזיק טובה וחסות למי שעושה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקדוש-ברוך-הוא שלומותיו.

(יג) והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על-בני ישראל: יג ויהיה לה ולבניהו בתרומה קנים כהנת עלם חלף די קני קדם אלהה וכפר על בני ישראל:

נשיא והיתה לו • בריתי זאת. ברית כהנת עולם • שאף-על-פי שכבר נתנה כהנה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיילדו אחר המשחתו, אבל פינחס שנולד קדם לכן נשיא והיתה לו • בריתי זאת. ברית כהנת עולם • לא נמשח, לא בא לכלל כהנה עד כאן. וכן שנינו ב"זבחים": לא נתפקה פינחס עד שהרגו לזמרי. לאלהיו • בשביל אלהיו, כמו (במדבר יא): "המקנא אתה לי", (זכריה א): "וקנאתי לציזון" - בשביל ציון.

(יד) ושם איש ישראל המכה אשר הפה את המדינות זמרי בן-סלוא נשיא בית-אב לשמעני: יד ושום גבורא בר ישראל קטילא די אתקטל עם מדינתא זמרי בר סלוא רב בית אבא לבית שמעון:

נשיא ושם איש ישראל וגו' • במקום שיחס את הצדיק לשבח, יחס את הרשע לגנאי. נשיא בית-אב לשמעני • לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון. דבר אחר: להודיע שבחו של פינחס, שאף-על-פי שזה היה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחלול השם, לכך הודיעה הכתוב מי הוא המכה.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(יב) לכן אמר לו: הריני נתן לו את בריתי להיות שלומו טוב. (יג) ויהיה לו ולשעלת שלו אחריו ישראל. (יד) והיה שם האיש הישראלי ההרג אשר נהרג עם המדינות זמרי בן סלוא, נכבד בית אביו השמעוני.

וְיֵשׁ הָאִשָּׁה הַמַּכָּה הַמְדִּינִית כּוֹפֵי בֶּת-צוּר
 טו וְשׁוֹם אֶתְמָא דְאַתְקִטִּילַת מְדִינָתָא כּוֹפֵי
 בֶּת צוּר רִישׁ אַמֵּי בֵּית אַבָּא בְּמִדְרֵן הוּא :

כַּיֵּן וַיֵּשֶׁם הָאִשָּׁה הַמֶּכְהָה וְגו' • לְהוֹדִיעַךָ שֶׁנֶּאֱמָר
שֶׁל מַדְיָנִים, שֶׁהִפְקִירוּ בַת מֶלֶךְ לִנְנוֹת, כְּדֵי לְהַחֲטִיא
אֶת יִשְׂרָאֵל. רֹאשׁ אַמּוֹת • אֶחָד מִחֲמִשָּׁת מַלְכֵי מִדְיָן
(בַּמְדָּבָר לֵא): "אֶת־אֹי וְאֶת־רָקַם וְאֶת־צֹר וְגו'", וְהוּא

טז וּמִלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר :

(טז) וַיֹּדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יִזְאֶעֱק יֵת מְדִינָאִי וְתִקְטֹל יִתְהוֹן :

(י) צָרֹר אֶת־הַמְּדִינִים וְהַכִּיתֶם אוֹתָם:

דַּע־י צַר־ר • כְּמוֹ: "זְכוֹר", "שְׂמוֹר", לְשׁוֹן הוּא, עָלֶיכֶם לֹאִיב אוֹתָם.

(יח) פִּי צָרִים הֵם לָכֶם פִּנְכְּלֵיהֶם אֲשֶׁר־נָפְלוּ לָכֶם
עַל־דָּבָר פְּעוֹר וְעַל־דָּבָר פְּזִי בַת־נִשְׂאֵי מִדֵּין אַחֲתָם
הַמִּכָּה בְּיוֹם־הַמִּגְפָּה עַל־דָּבָר פְּעוֹר:

פָּעוֹר. וְאֵת מוֹאֵב לֹא צִוָּה לְהַשְׁמִיד, מִפְּנֵי רוּת שְׁהִיְתָה עֵתִידָה לְצֵאת מֵהֶם, כְּדֹאמְרִינוּ ב'פָּבַא קַמָּא' (נל).

בו (א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגְפָּה פ' וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 וְאֵל אֱלֶעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:

לְמֹשֶׁה, וּמָסְרוּ לוֹ בְּמִנְיָן, עֲכָשׁוּ בְּשָׁקֶר לְמוֹת
וּלְהַחְזִיר צֶאֱנוּ, מִחֲזִירִם בְּמִנְיָן.

~ נקודות משיחות קודש ~

משל לרועה שמונה הצאן שבגדרו

ואַתָּה מדיִנִי יִשְׂרָאֵל הִזָּה הוֹרֵג שְׂנִיִּם, וְדִינִי יִשְׂרָאֵל שְׂמוֹנָה רְבֹוא וּשְׂמוֹנֶת אֲלָפִים.

וְצִרְיָךְ באור: מִשְׁמָעוֹת הַכְּתוּב בְּפִרְשֵׁיתֵנוּ (לְפִי הַמּוֹכֵן מִמְּשָׁלוֹ שֶׁל רִש"י) הִיא שֶׁהַמֶּנֶן הִזָּה לִידַע מִנֵּן הַנוֹתָרִים בַּעֲקֻבוֹת הַמִּגְפָּה בָּהּ נָפְלוּ כ"ד אֲלֵף מִיִּשְׂרָאֵל, וּלְפִי חֲשֹׁבוֹן

וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגָּפָה...שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁ | כָּל־עַדֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מִשָּׁל לְרוּעָה שֶׁנִּכְנסוּ זָבָבִים לְתוֹךְ עֲדָרוֹ וְהָרְגוּ בָּהֶן, וְהוּא
מוֹנֶה אוֹתָן לִידַע מִנֵּן הַנּוֹחֲרוֹת (כז, א.ב. ובפרי"י)
וּבסִיּוֹם פָּרַשְׁת בִּלְק, כְּתוּב "וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שׁוֹפְטֵי
יִשְׂרָאֵל הָרְגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁיו וְגו'". וּבַרְשִׁי שֵׁם: "כָּל אֶחָד

(טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַהוּיָגָה הַמְדִּינִית כְּזִבִּי בַת צוּר, וְהוּא רֹאשׁ קָהָל אֲמָתוֹ שֶׁבַּמְדִּינָה. (טז) אַחֲרֵי זֹאת, דִּבְרַה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר הֲלָאָה.	(יז) הֵטֵל כְּצוּר עַל הַמְדִּינָיִים כְּדִי שֶׁתִּהְיֶהגם. (יח) כִּי הֵם אוֹיְבִים לָכֵם בַּהֲתַנְקְשׁוֹתֵם, אֲשֶׁר הִתְנַקְּשׁוּ לָכֵם בִּסְבַת הַפְּעוֹר וּבִסְבַת כְּזִבִּי בַת נִכְבֵּד	מִדֶּיָן אַחֲוָתָם הַהוּיָגָה בְּיוֹם הַמַּחְלָה הַמְדִּבְקָתָה בִּסְבַת הַפְּעוֹר. (א) וְכֹאשֶׁר הָיָה אַחֵר הַמַּחְלָה הַמְדִּבְקָתָה וְדִבְרַה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֲלֵעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן בְּאֻמִּיָּה.
--	--	---

ההרואים על ידי שופטי ישראל, נמצא שהרגו למעלה מי"ז רבוא (כמובא ברמב"ן), רבוי מכלל לגבי הנופלים במגפה, ושם לא מצינו מניין! הבאור בזה: תפקידו של רועה הוא לשמור על הצאן. כאשר הרגו זאבים מן הצאן, הוא מונה את הנוותרות כדי להבטיח שמעתה יזהר יותר בשמירתם. ברם, הדבר שידר רק בהזקת תלוי בשומר, שהרי לגבי הזק שאינו באשמתו לא תועיל זהירות יתרה בשמירה.

ובגדון דיין: הריגת החוטאים היתה כדין, ולא היתה משה אשם בהריגתם, ואין טעם למנות הנוותרים להזהר בשמירתם. מה שאין-כן המגפה ארעה כתוצאה מכך שנתעלמה ממשה ההלכה "הבועל ארמית קנאין פוגעין בו", ואחר הריגת זמרי על ידי פנחס נעצרה המגפה, ולכן הצורך למנות את הנוותרים אחר המגפה, בדגמת רועה שנקנסו זאבים בצאנו.

(על-פי לקוטי שיחות כרך יח עמ' 326 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

(ב) שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁוֹ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־יָצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל: כִּי־לְבֵית אֲבֹתָם • עַל שְׂכֹט הָאֵב יִתְיַחֲסוּ, וְלֹא אַחֵר הָאֵם.

(ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם בְּעֶרְכַּת מוֹאָב עַל־יְרֵדוֹ וַיֹּרֻחוּ לֵאמֹר:

ב קבילו ית חשפון כל כנשפתא דבני ישראל מפר עשרין שניין ולעלא לבית אבותהון כל נפק חילא בישראל:

ג ומליל משה ואלעזר כהנא אמרו למניי יתהון במישרנא דמואב על ירדנא דירחו למימר:

כִּי־וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם • דְּבָרוּ עִמָּם עַל זֹאת, שְׂצוּהָ הַמָּקוֹם לְמִנּוּתָם. לֵאמֹר • אָמְרוּ לָהֶם: צָרִיכִים אַתֶּם לְהַמְנוּת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה.

(ד) מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹצֵאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: כִּי־כָאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה • שִׁיחָא מְנִינָם מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה, שְׂנַאֲמַר (שמות ל): "כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקָדִים יִגְוֶה".

ד מפר עשרין שניין ולעלא כמא די פקיד ית משה ובני ישראל די נפקו מארעא דמצרים:

כִּי־כָאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה • שִׁיחָא מְנִינָם מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה, שְׂנַאֲמַר (שמות ל): "כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקָדִים יִגְוֶה".

... ביום י"ז תמוז ותשעה-באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר – ולא נתפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום על-דבר "צום הרביעי" ו"צום החמישי" (על-דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא-בזה), ויתירה מזה – התורה היא נצחית גם לעתיד-לבוא, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים על-דבר הצומות; אלא שבתורת אמת ותורה אור – מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר, היינו הטוב שבצומות אלו, כפי שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לעתיד-לבוא, ואדרבה – על-ידי הלימוד בנוגע להירידה לפי שעה, הרייזה מגדיל השמחה והיום טוב.

(משיחת שבת פרשת פינחס ה'תשמ"ח – הערה 36)

עטרת מרים

הפטרה לתענית ציבור בישעיה פרק נה

עטרת מרים

ו דרשו יהוה בהמצאו בעוד הוא מצוי בקם קראהו בהיותו קרוב: ו יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב

ואיש און מחשבתיו תרועה וישב וישב אליהוה וירחמיהו ואלהינו ויש תקוה כירבה

ו דרשו יהוה בהמצאו קראהו בהיותו קרוב: ו יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב

(ב) העלו שניכם את מנין עדת בני ישראל, מן עשרים שנה ומעלה לבתי אבותם, כל היוצא בצבאותם. (ג) וצוה משה ואלעזר הכהן לבצע את תהליף מנינם במדבר הצחיח של מואב, על ירדן וירחו. (ד) מן עשרים שנה ומעלה, כשם שצוה כבר ה' את משה ואת בני ישראל היוצאים מארץ מצרים.

לסלוח: ה כי לא מחשבותי מחשבותיכם כי אני מרבה לסלוח ולא ישאר אצלי מהעון דבר ולא דרכיכם דרכי דרך בשרונם לענוש את המורד בו ואין מועיל תשובה ופנים, אבל דרכי לא כן היא נאם יהוה: ט ואין קאן רק הגדל בפהות ותר, אלא כי כמו גברו שמים מארץ כן

גברו הגדל רב דרכי מדרכיכם

ומחשבותי ממחשבותיכם כי דרך בשרונם שלא ימחול כלל וכלל, ודרכי למחול מכל וכל: י כי באשר ירד הגשם והשילג מן השמים ושמה לא ישוב ריקם כי אם יהיה השביע את הארץ והולידה מוציא הצמח מהרעין בעומק הארץ והצמיחה הצמח מפעל לארץ וגתן ורע לזרע ולחם לאכל: יא כן יהיה דברי אשר יצא מפיו לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי שבודאי תתקם הבטחתי: יב וזהו ההבטחה כירבשמתה תצאו מן הגלות ובשלוש תובלון תבואו לארצכם, ההרים והגבעות יפצחו לפניהם רנה דרך מישל, וכל עצי השדה ימחאו כף יפו בכפיהם לשמחה, גם זה ענין מלצה: יג תחת במקום הנעצוץ הרשעים יעלה ברזש ימשלו צדיקים ותחת הפרפר הנעצוץ הם מיני קוצים יעלה הרם והיה הדבר הזה ליהוה לשם גבורה לאות עד עולם לא יפרת: א אמר לבני הגלות בה אמר יהוה שמרו משפט בן אדם לחבירו ועשו צדקה בין אדם למקום,

כירקובה ישועתי לבוא על ידי זה וצדקתי להגלות ורק התשובה מעכבת ביאת המשיח: ב אשרי אנוש יעשה זאת את המור למטה ובן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ומחללו ידו מעשות כל דבר: ג ואל יאמר בן הנזכר הגלות אליהו להאמין בו לאמר הגדל יבדילני יהוה מעל עמו

בעת יקבלו המוכה ולא אקבל עמכם, ואם כן למה אצדק ואל יאמר הסרים הן אני עין יבש ואני מגדל פיר, ולא ישאר שמו לזכרון ועל מה אשר דרכי: ד כירבה אמר יהוה לפרסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים אהיה בביתי בתורתי: ה ונתתי להם בביתי בתיקל ובחומתי במושב הסנהדרין והקנים יד מקום מעלה ושבת ושם שוקד לטובה, והוא דבר טוב יותר מוזהרם הבא מפנים ומפגות שם לטובה עד עולם אתו ילו אשר לא יפרת וזכרון שמו: ו ובני הנזכר ובני העמים הנגלים עלי יהוה אל ה' לשרתו ולא תהיה איתשם יהוה להיות לו לעבדים כל מי בהם אשר שמר שבת מחללו ומחזיקים בביתי בתורתי: ז כשיבואו להתגורר והביאותים את העושים כל אלה אלהיך קדשי אל בית המקדש ושמחתים אשמהם בבית תפלתו בבית המנוח להחפץ שם לפני עולותיהם ובחיתיהם יהיו מקבלים לרצון על מנחתם כי ביתי בית תפלה יקרא וזהו מנוח לכל

אליהו וירחמיהו ואל אלהינו כירבה לסלוח: ה כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם יהוה: ט כי גברו שמים מארץ כן גברו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם: י כי באשר ירד הגשם והשילג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם יהיה השביע את הארץ והולידה והצמיחה וגתן ורע לזרע ולחם לאכל: יא כן יהיה דברי אשר יצא מפיו לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי: יב כירבשמתה תצאו ובשלוש תובלון ההרים והגבעות יפצחו לפניהם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף: יג תחת הנעצוץ יעלה ברזש ותחת הפרפר יעלה הרם והיה ליהוה לשם לאות עד עולם לא יפרת: א בה אמר יהוה שמרו משפט ועשו צדקה כירקובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות: ב אשרי אנוש יעשה זאת ובן

אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות כל דבר: ג ואל יאמר בן הנזכר הגלות אליהו לאמר הגדל יבדילני יהוה מעל עמו ואל יאמר הסרים הן אני עין יבש: ד כירבה אמר יהוה לפרסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בביתי: ה ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מפנים ומפגות שם עולם אתו ילו אשר לא יפרת: ו ובני הנזכר הנגלים עלי יהוה לשרתו ולא תהיה איתשם יהוה להיות לו לעבדים כל שמר שבת מחללו ומחזיקים בביתי: ז והביאותים אלהיך קדשי ושמחתים בבית תפלתו עולותיהם ובחיתיהם לרצון

העמים: ח נאם אדני יהוה
מקבץ מקבץ נדתי ישראל עוד
אקבץ גרים עליו על ישראל להיות
נזקים לנקבציו מישראל:

זכריה פרק ח

על־מזבחי כי ביתי בית־תפלה יקרא לכל־העמים: ח נאם אדני יהוה
מקבץ נדתי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו:

צבאות: יב פִּירַעַת הַשָּׁלוֹם הִגֵּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּה
וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם
וְהַנְּחִלְתִּי אֶת־שְׁאֵרֵיט הָעָם הַזֶּה אֶת־כָּל־אֶלֶּה:
יג וְהָיָה כִּאֲשֶׁר הָיִיתֶם קָלִלָה בְּגוֹיִם בֵּית יְהוּדָה
וּבֵית יִשְׂרָאֵל בֶּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְהִיִּיתֶם בְּרָכָה
אֶל־תִּירָאוּ תַּחֲזֻקְנָה יְדֵיכֶם: יד כִּי כֹה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת פֶּאֶשֶׁר זְמַמְתִּי לְהִרְעוֹת לָכֶם
בַּחֲקִצִּיף אֲבִיתֶכֶם אֲתִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא
נִחַמְתִּי: טו כֵּן שָׁבְתִי זְמַמְתִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה
לְהִיטִיב אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶל־
תִּירָאוּ: טז אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דְּבָרוֹ
אָמֵת אִישׁ אֶת־רַעְיוֹנוֹ אָמֵת וּמִשְׁפָּט שְׁלוֹם
שִׁפְטוֹ בְּשַׁעֲרֵיכֶם: יז וְאִישׁ אֶת־רַעְתָּ רַעְיוֹ
אֶל־תַּחֲשֹׁבוּ בְּלִבְכֶּם וּשְׁבַעַת שָׁקֶר אֶל־תֹּאחֲבוּ
כִּי אֶת־כָּל־אֶלֶּה אֲשֶׁר שָׁנֵאתִי נֹאם־יְהוָה:
יח וְהָיָה דְּבַר־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר: יט כֹּה־
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי
וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוּדָה
לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֵמֶת
וְהַשָּׁלוֹם אֶהְבּוּ: כ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד
אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וְיִשְׁבִּי עָרִים רַבּוֹת:
כא וְהָלְכוּ יִשְׁבִּי אֶחָת אֶל־אֶחָת לֵאמֹר גִּלְכָּה
הָלוֹךְ לְחַלּוֹת אֶת־פָּנַי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה
צְבָאוֹת אֲלֶכָה גַּם־אֲנִי: כב וּבָאוּ עַמִּים רַבִּים

א וְהָיָה דְּבַר־יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר: כ כֹּה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת קִנְיָתִי לְצִיּוֹן קִנְיָה גְדוֹלָה וְחִמָּה
גְדוֹלָה קִנְיָתִי לָהּ: ג כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁבַתִּי
אֶל־צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְנִקְרָאָה
יְרוּשָׁלַם עִיר־הָאֱמֶת וְהָרִי־יְהוָה צְבָאוֹת הָרִי
הַקֹּדֶשׁ: ד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד יֵשְׁבוּ
זִקְנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעֲנִתּוֹ
בִּידוֹ מֵרֵב יָמִים: ה וּרְחֻבוֹת הָעִיר יִמְלְאוּ
יְלָדִים וְיִלְדוֹת מִשְׁחָקִים בְּרַחֲבֶיהָ: ו כֹּה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת כִּי יִפְּלֹא בְּעֵינֵי שְׁאֵרֵיט הָעָם הַזֶּה
בַּיָּמִים הָהֵם גַּם־בְּעֵינֵי יִפְּלֹא נֹאם יְהוָה צְבָאוֹת:
ז כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי מוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי
מֵאֶרֶץ מִזְרַח וּמֵאֶרֶץ מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ: ח וְהִבֵּאתִי
אֹתָם וְשָׁכְנוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהָיוּ לִי לְעָם וְאֲנִי
אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים בְּאֵמֶת וּבְצִדְקָה: ט כֹּה־
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת תַּחֲזֻקְנָה יְדֵיכֶם הַשְׁמַעִים
בַּיָּמִים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי
הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בָּיָם יִפְּדוּ בֵּית־יְהוָה צְבָאוֹת
הַחִיכָל לְהִבְנוֹת: י כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שָׁכַר
הָאָדָם לֹא נָתַהּ וּשְׁכַר הַבְּהֵמָה אֵינְנָה וְלִיּוֹצֵא
וּלְבֹא אֵינ־שְׁלוֹם מִן־הָצָר וְאֶשְׁלַח אֶת־כָּל־
הָאָדָם אִישׁ בְּרַעְיוֹנוֹ: יא וְעַתָּה לֹא כַּיָּמִים
הָרִאשֹׁנִים אֲנִי לְשְׁאֵרֵיט הָעָם הַזֶּה נֹאם יְהוָה

וְגוֹיִם עֲצוּמִים לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת אֲנָשִׁים מִכָּל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם וַהֲחִזְקוּ בַּכִּנָּה אִישׁ בִּירוּשָׁלַם וּלְחָלוֹת אֶת־פָּנָי יְהוָה: כַּן כֹּה אָמַר יְהוָה לְאָמֹר גִּלְכָּה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים יְהוָה צְבָאוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשָׂרָה עִמָּכֶם:

~ יום שני י"ח תמוז ~

(ה) רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפָלֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלָאִי:

בְּנֵי אַבְרָהָם. וְזֶה הוּא שֶׁמֶפֶרֶשׁ עַל־יְדֵי דָוִד (תהילים קכב): "שִׁבְטֵי־יְהוָה עֲדוֹת לִישְׂרָאֵל". - הַשֵּׁם הַזֶּה מַעֲדֵד עֲלֵיהֶם לְשִׁבְטֵיהֶם, לְפִיכָךְ כָּל־כֶּסֶם כְּתִיב: "הַחֲנֹכִי", "הַפְּלָאִי", אֲכַל בִּמְנָה לֹא הֶצְרַךְ לִזְמַר "מִשְׁפַּחַת הַיָּמִינִי" - לְפִי שֶׁהַשֵּׁם קְבוּעַ בּו: יו"ד בְּרֹאשׁ וְה"א בְּסוֹף.

כִּי־מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי. לְפִי שֶׁהָיוּ הָאֲמֹת מְבֻזִּין אוֹתָם וְאוֹמְרִים: מָה אֵלֶּי מִתְיַחֲסִין עַל שִׁבְטֵיהֶם, סְבוּרִין הֵם שֶׁלֹּא שָׁלוּ הַמְצָרִים בְּאֲמֹתֵיהֶם? אִם בְּגוֹפֶם הָיוּ מוֹשְׁלִים - קַל־וְחֶמֶר בְּנִשְׁתִּיחָם! לְפִיכָךְ הִטִּיל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם: ה"א מַצֵּד זֶה וְיו"ד מַצֵּד זֶה, לִזְמַר: מַעֲדֵד אֲנִי עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם

(ו) לְחֶצְרוֹן מִשְׁפַּחַת הַחֲצִירוֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי: וְלֶחֱצִירוֹן זִרְעִית חֲצִירוֹן לְכַרְמֵי זִרְעִית כַּרְמִי:

(ז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרְאוּבֵנִי וַיְהִיו פְּקָדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים:

(ח) וּבְנֵי פָלֹא אֱלִיאָב:

(ט) וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא־דָּתָן וְאַבִּירָם קְרִיאֵי הַעֲדָה אֲשֶׁר הָצוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בְּעֶדְת־קֶרַח בְּהִצָּתָם עַל־יְהוָה:

כִּי־אֲשֶׁר הָצוּ. אֶת יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה. בְּהִצָּתָם. אֶת הָעָם עַל ה'. הָצוּ. הִשְׁיָאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לָרִיב עַל מֹשֶׁה, לְשׁוֹן ה'פְּעִילֹו'.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

(ח) וְהָיוּ בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹרוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל (יעקב אבינו), בֵּית אֵב הַחֲנוּכִּיִּים וּבֵית אֵב הַפְּלֹאִיִּים. (ז) וּבֵית אֵב הַחֲצִירוֹנִיִּים וּבֵית אֵב הַכַּרְמִיִּים. (ח) וּבְנֵי פָלֹא אֱלִיאָב. (ט) וּבְנֵי אֱלִיאָב, נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם, וְשִׁנֵּיהֶם, דָּתָן וְאַבִּירָם, הֵם קְרִיאֵי הַעֲדָה אֲשֶׁר שָׁנִיחָם הִתְקוּמָמוּ נֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּתוֹךְ קְבוּצַת קֶרַח, וְהָיוּ זֶה לְפָנָי ה'.

(י) וּתְפַתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וּתְבַלֵּעַ אֹתָם וְאֶת־קִרְחָהּ
בְּמֹות הָעֵדָה בְּאֹכַל הָאֵשׁ אֵת חֲמֹשִׁים וּמֹאתַיִם
אִישׁ וַיְהִיו לָנֶם:

כ"י - וַיְהִיו לָנֶם • לאות ולזכרון, (במדבר יז) לַמֶּעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר, לַחֲלֹק עוֹד עַל הַכְּהֻנָּה.

(יא) וּבְנֵי־קִרְחָה לֹא־מָתוּ: ׀

כ"י - וּבְנֵי קִרְחָה לֹא־מָתוּ • (במד' סנהדרין ק') הֵם הָיוּ בַּעֲצָה
תְּחִלָּה, וּבְשַׁעַת הַמַּחֲלָקָה הִרְהוּוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם,
לְפִיכָךְ (סנהדרין ק') נִתְּבַצֵּר לָהֶם מְקוֹם גְּבוּהָ בְּגִיּוֹנָם וַיִּשְׁבּוּ
שָׁם.

~ נקודות משיחות קודש ~

שיאבדו מתוך קהל זה. מה־שאינ־בן קהל אחר, שלא היו
עדים בדבר, אין סיבה שיאבדו מתוכו. לכן מסופר על
בני קרח רק בפְּרֻשָּׁתוֹ, כי לא־חרי שפְּכָר לא היה הקהל
שְׁהִיָּה בְּזִמְנָה הַמַּחֲלֻקָּה (כפי שפֻּרְשׁ רש"י בפְּרֻשָּׁת חוֹקֵת
(כ, כב) שפְּכָר פְּלוּ מִתִּי מִדְּבָר), יִצְאוּ בְנֵי קִרְחָה מִן הַמְּקוֹם
שֶׁנִּתְּבַצֵּר לָהֶם (ראה רש"י), וְאֵז הַתְּבַרֵּר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא
מָתוּ.

(לקוטי שיחות, כרך לג, עמ' 173)

ובני קרח לא מתו (כו, יא)
יש לשאול, סיפור הצלת בני קרח שָׁנָף לְכַאוּרָה לְפָרֶשֶׁת
קִרְחָה, וּמָה עָנִינוּ לְפָאָן?
וְיֵשׁ לוֹמַר, דִּהְיָה לְבָנֵי קִרְחָה וְעֵדָתוֹ, כְּתִיב (קרח טז, לג)
וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל. וְיֵשׁ לוֹמַר, שְׁבָנֵי קִרְחָה נִעְנְשׁוּ בְּכָף
שֶׁנִּתְּבַצֵּר מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל הַהוּא, אוֹתוֹ קֹהֶל שְׂרָאָה אוֹתָם
מִשְׁתַּתְּפִים בַּמַּחֲלֻקָּה, וְאֵילוּ אֵת תְּשׁוּבָתָם לֹא רָאָה (כי
הִרְהוּוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם, כְּפֻרֹשׁ רש"י), שְׁלֹכָן מִן הַקִּרְחָה

(יב) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחָתָם לְנִמּוּאֵל מִשְׁפַּחַת
הַנִּמּוּאֵלִי לִימִין מִשְׁפַּחַת הַיְּמִינִי לִיכִין מִשְׁפַּחַת
הַיְּכִינִי:

(יג) לְזָרַח מִשְׁפַּחַת הַזָּרָחִי לְשֹׁאֵל מִשְׁפַּחַת הַשֹּׁאֵלִי:

מהר הָהָר לְמוֹסְרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י'): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
נִסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי־יִצְחָק מִוֹסְרָה, שָׁם מֵת אֶהֱרֹן".
וְהֲלֹא בָהָר הָהָר מֵת? וּמִוֹסְרָה עַד הָהָר, שְׁמוֹנָה
מִסְעוֹת יֵשׁ לְמִפְרָע? אֵלֹא שְׁחֹזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם, וְרָדְפוּ
בְּנֵי לֵוִי אַחֲרֵיהֶם לְהַחֲזִירָם, וְהָרְגוּ מֵהֶם שְׁבַע
מִשְׁפָּחוֹת, וּמִבְּנֵי לֵוִי נָפְלוּ אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת: מִשְׁפַּחַת
שִׁמְעִי וְעִזְיָאֵלִי, וּמִבְּנֵי יִצְחָק לֹא נִמְנוּ כָּאֵן אֵלֹא

כ"י - לְזָרַח • הוּא (שמות ו) צֹהַר, לְשׁוֹן צֹהַר, אֵבֶל
מִשְׁפַּחַת אֶהָר בְּטֻלָּה וְכֵן חֲמֵשׁ מִשְׁבֵּט בְּנֵי־לֵוִי, שֶׁהָרִי
בַּעֲשָׂרָה בָּנִים יָרַד לְמִצְרַיִם וְכָאֵן לֹא מָנָה אֵלֹא חֲמִשָּׁה,
וְכֵן אֵצֶבֶן לְגֹד, הָרִי שְׁבַע מִשְׁפָּחוֹת. וּמִצְאָתִי בְּגִמְרָה
יְרוּשָׁלַּמִּית, (סוֹטָה פ"א, יומא פ"א) שֶׁכְּשֵׁמֶת אֶהֱרֹן נִסְתַּלְקוּ
עָנִי כְּבוֹד, וּבָאוּ הַכְּנַעֲנִים לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנָה
לָב לְחֹזֵר לְמִצְרַיִם, וְחֹזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם שְׁמוֹנָה מִסְעוֹת

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

אֹת וְסִימָן. אֲב הַיְּמִינִים וּבֵית אֲב הַיְּכִינִים.
(יא) וּבְנֵי קִרְחָה, שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם וְלֹא מָתוּ. וּבֵית אֲב הַזָּרָחִים וּבֵית אֲב
(יב) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְפִי מִשְׁפָּחוֹתֵיהֶם הַשֹּׁאֵלִים.
הַמִּרְחֻבוֹת, בֵּית אֲב הַנִּמּוּאֵלִים וּבֵית

שיעור יומי ליום שני י"ח תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום - כו - פרשת פינחס נא
 משפחת הקרחי; והרביעית לא ידעתי מה היא. ורבי תנחומא דרש, שמתו במגפה בדבר בלעם, אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במגן זה ממגן

(יד) אלה משפחת השמעוני שנים ועשרים אלה ומאתים: ם
 יד אליו ורעית שמעון עשרין ותרין אלפין ומאתן:

(טו) בני גד למשפחתם לצפון משפחת הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני:

(טז) לאזני משפחת האזני לערי משפחת הערי: כס"י • לאזני • אומר אני שזו משפחת אצבון, ואני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו.

(יז) לארוד משפחת הארודי לאראלי משפחת האראלי:

(יח) אלה משפחת בניגד לפקדיהם ארבעים אלה וחמש מאות: ם
 יח אליו ורעית בני גד למגניהון ארבעין אלפין וחמש מאה:

(יט) בני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן בארץ פנען:
 יט בני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן בארץ פנען:

(כ) ויהיו בני יהודה למשפחתם לשלה משפחת השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי:

(כא) ויהיו בני פרץ לחצרון משפחת החצרני לחמול משפחת החמולי:

(כב) אלה משפחת יהודה לפקדיהם ששה ושבעים אלה וחמש מאות: ם
 כב אליו ורעית יהודה למגניהון שבעין ושתי אלפין וחמש מאה:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(יד) והיה מגן בני משפחות שמעון עשרים ושנים אלה ומאתים.
 (טו) בני גד לפי משפחותיהם המרחכות, בית אב הצפוניים ובית אב המרחכות, בית אב השוניים.
 (יז) לארוד משפחת הארודי לאראלי משפחת האראלי:
 (יח) אלה משפחת בניגד לפקדיהם ארבעים אלה וחמש מאות.
 (יט) בני יהודה בתחלה ער ואונן, ומתו בארץ פנען.
 (כ) ויהיו בני יהודה למשפחתם לשלה משפחת השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי:
 (כא) ויהיו בני פרץ לחצרון משפחת החצרני לחמול משפחת החמולי:
 (כב) אלה משפחת יהודה לפקדיהם ששה ושבעים אלה וחמש מאות: ם
 כב אליו ורעית יהודה למגניהון שבעין ושתי אלפין וחמש מאה:

(כג) בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר לְמִשְׁפַּחְתָּם תּוֹלַע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי
לְפָנָה מִשְׁפַּחַת הַפּוֹנִי:

(כד) לְיִשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁמֵרָנִי:

אֲרֶךְ וְנֶעֱמָן יֵצֵא מִכָּל אֶחָד מִשְׁפָּחָה רַבָּה, וְנִקְרָאוּ
תּוֹלְדוֹת שְׁאָר הַבָּנִים עַל שֵׁם בָּלַע, וְתּוֹלְדוֹת הַשָּׁנִים
הָלָלוּ נִקְרָאוּ עַל שְׁמָם. וְכֵן אֲנִי אוֹמֵר בְּבִנְיָ מְכִיר
שֶׁנֶּחֱלָקוּ לַשְּׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת: אַחַת נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ,
וְאַחַת נִקְרָאת עַל שֵׁם גִּלְעָד בְּנוֹ. חֲמֵשׁ מִשְׁפָּחוֹת
חִסְרוּ מִבְּנֵי שֵׁל בְּנִימִין. כָּאֵן נִתְקַיְמָה מְקַצַּת נְבוֹאָת
אֲמֹ, שֶׁנִּקְרָאתוֹ "בֶּן אוֹנִי" - בֶּן אֲנִינּוּתִי, וּבְפִילָגֶשׁ
בַּגִּבְעָה נִתְקַיְמָה כָּלָה. זֶה מִצָּאתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי
מֹשֶׁה הַדֶּרֶשֶׁן.

כ"י לְיִשׁוּב • הוּא יוֹב הָאִמּוֹר בְּיֻרְדֵי מִצְרַיִם, כִּי
כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת נִקְרָאוּ עַל שֵׁם יֻרְדֵי מִצְרַיִם. וְהַנּוֹלָדִין
מִשֵּׁם וְהַלָּאָה לֹא נִקְרָאוּ הַמִּשְׁפָּחוֹת עַל שְׁמָם, חוּץ
מִמִּשְׁפָּחוֹת אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה שֶׁנּוֹלְדוּ כָּלָם בְּמִצְרַיִם,
וְאֲרֶךְ וְנֶעֱמָן בְּנֵי בָלַע בֶּן בְּנִימִין. וּמִצָּאתִי בִּיסוּדוֹ
שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדֶּרֶשֶׁן, שֶׁיִּרְדָּה אֲמֵן לְמִצְרַיִם כְּשֶׁהִיָּתָה
מִצְרַת מֶהֱם, לְכַךְ נֶחֱלָקוּ לְמִשְׁפָּחוֹת כְּחֻצְרוֹן וְחִמּוֹל,
שֶׁהָיוּ בְּנֵי בָנִים לַיהוּדָה, וְחִבְרָה וּמִלְכִּיאֵל, שֶׁהָיוּ בְּנֵי
בָנִים שֶׁל אֲשֵׁר. וְאִם אֲגִידָה הִיא, הָרִי טוֹב, וְאִם לֹא,
אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהָיוּ לְכָלֶּע בְּנֵי בָנִים הַרְבֵּה, וּמִשְׁנִים הָלָלוּ

(כה) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשְׁשַׁכָּר לְפִקְדֵיהֶם אַרְבָּעָה
וְשֵׁשִׁים אָלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: ׀

(כו) בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְסֹרֵד מִשְׁפַּחַת הַסֹּרְדִי
לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לְיַחֲלָאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲלָאֵלִי:

(כז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלֹנִי לְפִקְדֵיהֶם שֵׁשִׁים אָלֶף
וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת: ׀

(כח) בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתָּם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם:

(כט) בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמַכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמַּכִּירִי וּמְכִיר
הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(כג) בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר לְפִי מִשְׁפָּחוֹתֵיהֶם
הַמְרַחְבוֹת, בֵּית אָב הַתּוֹלְעִים וּבֵית
אָב הַפּוֹנִיִּים.

(כד) וּבֵית אָב הַיִּשְׁבִּי וּבֵית אָב
הַשְּׁמֵרָנִים.

(כה) וְהָיָה מִנֵּן בְּנֵי מִשְׁפָּחוֹת זְבוּלֹן,
שֵׁשִׁים אָלֶף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת.

(כו) בְּנֵי זְבוּלֹן לְפִי מִשְׁפָּחוֹתֵיהֶם
הַמְרַחְבוֹת, בֵּית אָב הַסֹּרְדִים וּבֵית אָב
הָעֲרוּנִים וּבֵית אָב הַיַּחֲלָאֵלִים.

(כז) וְהָיָה מִנֵּן בְּנֵי מִשְׁפָּחוֹת זְבוּלֹן,
שֵׁשִׁים אָלֶף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת.

(כח) בְּנֵי יוֹסֵף לְפִי מִשְׁפָּחוֹתֵיהֶם
הַמְרַחְבוֹת מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם.

(כט) בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמַכִּיר מִשְׁפָּחוֹתֵיהֶם
וּבֵית אָב הַמַּכִּירִים וּבֵית אָב הַמְכִּירִים.

(ל) אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעָזֵר מִשְׁפַּחַת הָאִיעָזְרִי לְחֶלֶק
מִשְׁפַּחַת הַחֲלָקִי:

(לא) וְאֲשֵׁרִיאֵל מִשְׁפַּחַת הָאֲשֵׁרִיאֵל וְשֵׁכֶם מִשְׁפַּחַת
הַשִּׁכְמִי:

(לב) וְשִׁמְדָּע מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְדָּעִי וְחֹפֶר מִשְׁפַּחַת
הַחֹפְרִי:

(לג) וְצִלְפָּחַד בֶּן־חֹפֶר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת
וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפָּחַד מַחֲלָה וְנֹעָה חַגִּלָּה מִלֶּכָּה
וְתַרְצָה:

(לד) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנֵים־וַחֲמִשִּׁים
אַלֶּף וְשֶׁבַע מֵאוֹת: ׀

(לה) אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשׁוֹתֶלַח מִשְׁפַּחַת
הַשְׁתַּלְחִי לְבָכָר מִשְׁפַּחַת הַבְּכָרִי לְתַחֵן מִשְׁפַּחַת
הַתַּחְנִי:

(לו) וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוֹתֶלַח לְעֶרְן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי:

וְשֵׁם וְחִמְשׁ, וְזֶהוּ שְׁנַאֲמֵר (דברים ז): "כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט
וְגו'" ה"א מַעֲט, חִמְשָׁה אַתֶּם חֲסִרִים מִמִּשְׁפַּחֹת
כָּל הָעַמִּים שֶׁהֵן שְׁבָעִים. אֵף זֶה הַבְּנִי מִסֻּדּוֹ שֶׁל
רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן, אֵף הַצִּדְקָתִי לַפְּחוֹת וְלַהוֹסִיף
בְּדַבְּרִיו.

וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוֹתֶלַח וְגו' • שָׂאֵר בְּנֵי שׁוֹתֶלַח
נִקְרְאוּ תוֹלְדוֹתֵיהֶם עַל שֵׁם שׁוֹתֶלַח, וּמִעֶרְן יֵצְאָה
מִשְׁפָּחָה רַבָּה וְנִקְרְאָת עַל שְׁמוֹ, וְנִחְשְׁבוּ בְּנֵי שׁוֹתֶלַח
לְשֵׁנִי מִשְׁפָּחוֹת. צֶא וְחֻשְׁב, וְתִמְצָא בְּפֶרֶשׁה זֹ
חֲמִשִּׁים וְשֶׁבַע מִשְׁפָּחוֹת, וּמִבְּנֵי לֹי שְׁמוֹנֶה, הָרִי

(לז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנֵים
וְשָׁלֹשִׁים אַלֶּף וְחִמְשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף
לְמִשְׁפַּחַתָּם: ׀

לֹא אֵלֶּיךָ וְרַעֲיָת בְּנֵי אֶפְרַיִם לְמִנְגִּיָּהוֹן תִּלְחִין
וְתִרִין אֶלְפִין וְחִמְשׁ מֵאָה אֵלֶּיךָ בְּנֵי יוֹסֵף
לְרַעֲיָתָהוֹן:

(ל) אֵלֶּה הֵם בְּנֵי גִלְעָד, בֵּית אֵב
הָאִיעָזְרִיִּים וּבֵית אֵב הַחֲלָקִיִּים.

(לא) וּבֵית אֵב הָאֲשֵׁרִיאֵלִים וּבֵית אֵב
הַשִּׁכְמִיִּים.

(לב) וּבֵית אֵב הַשִּׁמְדָּעִיִּים וּבֵית אֵב
הַחֹפְרִיִּים.

(לג) וְצִלְפָּחַד בֶּן חֹפֶר לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים
אֲלָא בָנוֹת, וְשִׁמְדָּעֵהֶן מַחֲלָה וְנֹעָה,
חַגִּלָּה מִלֶּכָּה וְתַרְצָה.

(לד) וְהָיָה מִנֵּי בְּנֵי מִשְׁפָּחוֹת מְנַשֶּׁה
חֲמִשִּׁים וְשָׁנִים אֶלֶף וְשֶׁבַע מֵאוֹת.

(לה) אֵלֶּה הֵם בְּנֵי אֶפְרַיִם לְפִי
(לז) וְהָיָה מִנֵּי בְּנֵי מִשְׁפָּחוֹת בְּנֵי
אֵלֶּה הֵם בְּנֵי אֶפְרַיִם לְפִי

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

לח בְּנֵי בְנִימֵן לְזַרְעֹתָהוֹן לְכָלֵּעַ זִרְעִית בְּלַע
לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאֲשָׁבֵל לְאַחִירָם זִרְעִית
אַחִירָם:

(לח) בְּנֵי בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחָתָם לְכָלֵּעַ מִשְׁפַּחַת הַבְּלָעִי
לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאֲשָׁבֵל לְאַחִירָם מִשְׁפַּחַת
הָאַחִירָמִי:

כ"י • לְאַחִירָם • הוּא אָחִי שְׂרִיד לְמִצְרַיִם, וּלְפִי שְׁנִקְרָא עַל שֵׁם יוֹסֵף שֶׁהָיָה אָחִיו וְרָם מִמֶּנּוּ, נִקְרָא אַחִירָם.

לט לְשׁוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת
הַחוּפָמִי:

(לט) לְשׁוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת
הַחוּפָמִי:

כ"י • שְׁפּוּפָם • הוּא מִפִּים, עַל שֵׁם שֶׁהָיָה יוֹסֵף שְׁפּוּף בֵּין הָאֲמֹת.

מ וַיְהִי בְנֵי בְלַע אֶרֶד וְנַעֲמָן זִרְעִית הָאֶרְדִּי
לְנַעֲמָן זִרְעִית נַעֲמִי:

(מ) וַיְהִי בְנֵי בְלַע אֶרֶד וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִּי
לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי:

מא אֵלֶּה אֲלֵין בְּנֵי בְנִימֵן לְזַרְעֹתָהוֹן וּמִנְגִּיהוֹן
אַרְבַּעִין וְחֲמִשָּׁא אֲלֵפִין וְשִׁית מֵאָה:

(מא) אֵלֶּה בְנֵי בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחָתָם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אֲלֵף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ׀

מב מִבְּאֵלֵין בְּנֵי דָן לְזַרְעֹתָהוֹן לְשׁוּחָם זִרְעִית
שׁוּחָם אֲלֵין זִרְעִית דָּן לְזַרְעֹתָהוֹן:

(מב) אֵלֶּה בְנֵי דָן לְמִשְׁפַּחָתָם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת
הַשׁוּחָמִי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחָתָם:

כ"י • לְשׁוּחָם • הוּא חֲשִׁים.

מג כָּל זִרְעֹת שׁוּחָם לְמִנְגִּיהוֹן שְׁתֵּין וְאַרְבַּע
אֲלֵפִין וְאַרְבַּע מֵאָה:

(מג) כָּל מִשְׁפַּחַת הַשׁוּחָמִי לְפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה
וְשִׁשִּׁים אֲלֵף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ׀

מד מִבְּנֵי אֲשֶׁר לְזַרְעֹתָהוֹן לִימְנָה זִרְעִית יִמְנָה
לִישׁוּי זִרְעִית יִשׁוּי לְבְרִיעָה זִרְעִית בְּרִיעָה:

(מד) בְּנֵי אֲשֶׁר לְמִשְׁפַּחָתָם לִימְנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה
לִישׁוּי מִשְׁפַּחַת הַיִּשׁוּי לְבְרִיעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי:

מה לְבְנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶבֶר לְמִלְכִּיאֵל
זִרְעִית מִלְכִּיאֵל:

(מה) לְבְנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶבֶר לְמִלְכִּיאֵל
מִשְׁפַּחַת הַמִּלְכִּיאֵלִי:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

אֶפְרַיִם, שְׁלוּשִׁים וּשְׁנַיִם אֲלֵף וְחֲמִשָּׁה
מֵאוֹת, אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יוֹסֵף לְפִי
מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם הַמִּרְחֻבּוֹת.
(לח) בְּנֵי בְנִימֵן לְפִי מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם
הַמִּרְחֻבּוֹת, בֵּית אֵב הַבְּלָעִים וּבֵית
אֵב הָאֲשָׁבֵלִים וּבֵית אֵב הָאַחִירָמִים.
(לט) וּבֵית אֵב הַשׁוּפָמִים וּבֵית אֵב
הַחוּפָמִים.
(מ) וַיְהִי מִנֵּן בְּנֵי מִשְׁפַּחֹת בְּנִימֵן
אַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה אֲלֵף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת.
(מב) וּבְנֵי דָן לְפִי מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם
הַמִּרְחֻבּוֹת, בֵּית אֵב הַשׁוּחָמִים וְאֲשֶׁר
הַשְׁתַּלְשֵׁל מִמֶּנּוּ.
(מג) וַיְהִי מִנְגִּיהֶם שְׁשִׁים וְאַרְבָּעָה
אֲלֵף וְאַרְבַּע מֵאוֹת.
(מד) וְהָיָה אֲשֶׁר לְפִי מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם
הַמִּרְחֻבּוֹת, בֵּית אֵב הַיִּמְנָה וּבֵית אֵב
הַיִּשׁוּי וּבֵית אֵב הַבְּרִיעִים.
(מה) בֵּית אֵב הַחֶבֶרִים וּבֵית אֵב
הַמִּלְכִּיאֵלִים הוּא מִבֵּית אֵב
הַבְּרִיעִים.

(מ) בֵּית אֵב הָאֶרְדִּים וּבֵית אֵב
הַנַּעֲמִים מִן בְּלַע.
(מא) וְהָיָה מִנֵּן בְּנֵי מִשְׁפַּחֹת בְּנִימֵן
אַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה אֲלֵף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת.
(מב) וּבְנֵי דָן לְפִי מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם
הַמִּרְחֻבּוֹת, בֵּית אֵב הַשׁוּחָמִים וְאֲשֶׁר
הַשְׁתַּלְשֵׁל מִמֶּנּוּ.
(מג) וַיְהִי מִנְגִּיהֶם שְׁשִׁים וְאַרְבָּעָה
אֲלֵף וְאַרְבַּע מֵאוֹת.
(מד) וְהָיָה אֲשֶׁר לְפִי מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם
הַמִּרְחֻבּוֹת, בֵּית אֵב הַיִּמְנָה וּבֵית אֵב
הַיִּשׁוּי וּבֵית אֵב הַבְּרִיעִים.
(מה) בֵּית אֵב הַחֶבֶרִים וּבֵית אֵב
הַמִּלְכִּיאֵלִים הוּא מִבֵּית אֵב
הַבְּרִיעִים.

אֶפְרַיִם, שְׁלוּשִׁים וּשְׁנַיִם אֲלֵף וְחֲמִשָּׁה
מֵאוֹת, אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יוֹסֵף לְפִי
מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם הַמִּרְחֻבּוֹת.
(לח) בְּנֵי בְנִימֵן לְפִי מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם
הַמִּרְחֻבּוֹת, בֵּית אֵב הַבְּלָעִים וּבֵית
אֵב הָאֲשָׁבֵלִים וּבֵית אֵב הָאַחִירָמִים.
(לט) וּבֵית אֵב הַשׁוּפָמִים וּבֵית אֵב
הַחוּפָמִים.
(מ) וַיְהִי מִנֵּן בְּנֵי מִשְׁפַּחֹת בְּנִימֵן
אַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה אֲלֵף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת.
(מב) וּבְנֵי דָן לְפִי מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם
הַמִּרְחֻבּוֹת, בֵּית אֵב הַשׁוּחָמִים וְאֲשֶׁר
הַשְׁתַּלְשֵׁל מִמֶּנּוּ.
(מג) וַיְהִי מִנְגִּיהֶם שְׁשִׁים וְאַרְבָּעָה
אֲלֵף וְאַרְבַּע מֵאוֹת.
(מד) וְהָיָה אֲשֶׁר לְפִי מִשְׁפַּחֹתֵיהֶם
הַמִּרְחֻבּוֹת, בֵּית אֵב הַיִּמְנָה וּבֵית אֵב
הַיִּשׁוּי וּבֵית אֵב הַבְּרִיעִים.
(מה) בֵּית אֵב הַחֶבֶרִים וּבֵית אֵב
הַמִּלְכִּיאֵלִים הוּא מִבֵּית אֵב
הַבְּרִיעִים.

(מו) וְשֵׁם בֵּית־אֱשֶׁר עָרָח:

מוֹ וְשׁוּם בַּת אֲשֶׁר סָרַח:

יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם בֵּת-אֲשֶׁר שָׂרַח • לְפִי שְׁהִיְתָה קִיּוֹמַת בְּחַיִּים, מִנְּאֻה פָּאן.

(מז) אֱלֹהִים מִשְׁפָּחַת בְּנֵי־אִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וּחֲמִשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: ס

מִן־בְּנֵי נִפְתָּלִי לְזַרְעִיתָהוּן לִיחֲצֹאֵל זִרְעִית
(מִן) בְּנֵי נִפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לִיחֲצֹאֵל מִשְׁפַּחַת
יִחֲצֹאֵל לְגֻנִי זִרְעִית גֻּנִי: הִיחֲצֹאֵלִי לְגֻנִי מִשְׁפַּחַת הַגֻּנִי:

(מט) לַיָּצֵר מִשְׁפַּחַת הַיָּצִיר לְשֵׁלֶם מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלָמִי: מט לַיָּצֵר זֶרְעִית יָצָר לְשֵׁלֶם זֶרְעִית שְׁלֵם:

(ג) אֱלֹהִים מִשְׁפַּחַת נִפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחַתָּם וּפְקָדֵיהֶם
חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת:

(נא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ-מֵאוֹת אָלֶף וְאַלְף
שֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:



~ יום שלישי י"ט תמוז ~

(גב) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

נב ומליל יי עם משה למימר :

(נג) לְאֵלֶּה תַּחֲלֹק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: נג לְאֵלֶּיךָ תִּתְּנֶנּוּ אֶרֶץ אֲרָעָא בְּאַחְסָנָא בְּמִנְיַן שְׁמֵיהֶן:

[illegible]

(גד) לְרֹב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ
לְפִי פִקְדָּיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית -

לֹאמֹר הֲלָאֵה. (נג) וְלֹאֵלֶּה נִדְרָשׁ שִׁיקְבִּלְוִי חִלְקָם בְּאֶרֶץ לְנַחֲלָה עֲבוּרָם לְפִי מִפְקֵד שְׁמוֹתֵיהֶם. (נד) לָכֵן לְבַעַל הָרְבוּי, תִּרְבֶּה אֶת נַחֲלָתוֹ, וְלְבַעַל הַמַּעוּט תִּמְעִיט אֶת נַחֲלָתוֹ, כָּל שֶׁבֶט לְפִי שְׁעוֹר מִקְסָרוֹ תִּנָּתֵן נַחֲלָתוֹ.	הַשְּׁלֵמִיִּים. (נ) וְהָיָה מִנֵּיִן בְּנֵי מִשְׁפָּחוֹת נִפְתְּלִי אַרְבָּעִים וְחֲמִשָּׁה אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת. (נא) אַזִּי זֶה מִסְפֵּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וָאֶלֶף אֶחָד וְשִׁבְעָה מֵאוֹת וְשְׁלוּשִׁים. (נב) אַחֲרֵי זֹאת, דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה	(מו) וְהָיָה שֵׁם בֵּת אֲשֶׁר שָׁרָח. (מז) וְהָיָה מִנֵּיִן בְּנֵי מִשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר חֲמִשִּׁים וְשְׁלוּשָׁה אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת. (מח) בְּנֵי נִפְתְּלִי לְפִי מִשְׁפָּחוֹתֵיהֶם הִמָּרְחִבוּת, בֵּית אַב הִיחָצְאֵלִיִּים וּבֵית אַב הַגּוֹנִיִּים. (מט) וּבֵית אַב הַיִּצְרִיִּים וּבֵית אַב
--	---	---

כ"י «לרב תרבה נחלתו» • לשבט שהיה מרבה באוכלוסין נתנו חלק רב, ואף-על-פי שלא היו חלקים שונים - שהרי הכל לפי רבוי השבט חלקו החלקים - לא עשו אלא על-ידי גורל. והגורל היה על-פי רוח הקדש, כמו שמפרש ב'בבא בתרא' (דף קיח): אֵלֶּצֶר הַכֶּהֶן הָיָה מַלְבֵּשׁ בְּאוֹרִים וְתַמִּים, וְאוֹמֵר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ: אִם שִׁבְט פְּלוֹנִי עוֹלָה, תָּחוּם פְּלוֹנִי עוֹלָה עִמּוֹ. וְהַשִּׁבְטִים הָיוּ כְּתוּבִים בִּי"ב פְּתָקִין, וי"ב

גבולים ביי"ב פתקין, ובכללם בקלפי, והנשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שני פתקין: עולה בידו פתק של שם שבטו ופתק של גבול המפרש לו, והגורל עצמו היה צווח ואומר: אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני, שנאמר: "על-פי הגורל". ולא נתחלקה הארץ במדה, לפי שיש גבול משבח מחברו, אלא בשומא: בית כר רע כנגד בית סאה טוב, הכל לפי הדמים.

(נה) **אֲדֹ-בְגוֹרֵל יַחֲלַק אֶת-הָאָרֶץ לְשִׁמּוֹת אֲבֹתָם יִנְחֹלוּ:** **מִמּוֹת** נה ברם בעדבא תתפלג ית ארעא לשמהן שבטי אבהתהון יחסינו:

כ"י «לשמות מטות אבתם» • אלו יוצאי מצרים. שנה הכתוב נחלה זו מפל הנחלות שבתורה, שפל הנחלות, החיים יורשים את המתים, וכאן מתים יורשים את החיים. כיצד? שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים בבאי הארץ, לזה אחד ולזה שלשה. האחד נטל חלק אחד, והשלשה נטלו שלשה, שנאמר: "לאלה תחלק הארץ". חזרה נחלתו אצל אבי אביהן וחלקו הכל בשוה. וזהו שנאמר: "לשמות

מטות אבתם ינחלו", שאחר שנטלו הבנים, חלקיה לפי האבות שיצאו ממצרים. ואלו מתחלה חלקיה למנן יוצאי מצרים, לא היו נוטלין אלו הארבעה אלא שני חלקים, עכשו נטלו ארבעה חלקים. אף בגורל • יצאו יהושע וכלב, וכן הוא אומר (שופטים א): "ויתנו לכלב את-חברון כאשר דבר משה", ואומר (יהושע יט): "על-פי ה' נתנו לו את-העיר אשר שאל". **מטות אבתם** • יצאו גרים ועבדים.

~ נקודות משיחות קודש ~

אף בגורל יחלק את הארץ (כו, נה)

לכל יהודי ישנה מצוה אחת השכיכת לו במיוחד, שבה הוא 'זהיר טפי' (שבת קיח). זוהי המשמעות הפנימית של 'חלוקת הארץ' – לכל יהודי ניתן 'חלקו' המיוחד לו בעבודתו לקונו. לכן נחלקה הארץ בגורל ונקא, כי גורל הוא למעלה מטעם ודעת, וגם 'חלוקה' זו היא למעלה

מטעם ודעת. וב'לשון אדמו"ר הנזקן ב'פניא (אגרת הקודש, סוף סימן ט): יתרון האור הזה הפך הפך לנשמות פריטיות – אינו בחינת טעם ודעת מושג, אלא למעלה מבחינת הדעת, שבה עלה במחשבה . . . ודוגמתו למטה הוא בחינת הגורל ממש.

(לקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 347)

(נו) **עַל-פִּי הַגּוֹרֵל תִּחַלַּק נַחֲלָתוֹ בֵּין רֵב לְמַעַט:** **ס** נו על פום עדבא תתפלג אחסנתהון בין סגיאי לזעירי:

כ"י «על-פי הגורל» • הגורל היה מדבר, כמו שפירשתי; מגיד שנתחלקה ברוח הקדש, לכה נאמר: "על-פי ה'".

(נז) **וְאֵלֶּה פְּקוּדֵי הַלֹּויִם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְגִרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשִׁי לְקֹהֶת מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲתִי לְמִרְי מִשְׁפַּחַת הַמִּרְי:** **נז** ואליו מנגי לואי לזרעיתיהון לגרשון זרעית גרשון לקהת זרעית קהת למררי זרעית מררי:

(נח) אף בחלקים שונים המיצגים (נז) לפי שיעור החלקים השונים בכרטיסי הגרלה, תתחלק הארץ לפי המיצגים בכרטיסי הגרלה תתחלק נחלתם בין רבוי למעט. (נז) ואלה מנגי לוי לפי משפחותיהם המרחבות, בית אב הגרשונים ובית אב הקהתיים ובית אב המרריים.

(נח) אֱלֹהִים מִשְׁפַּחַת לְוִי מִשְׁפַּחַת הַלֵּבִי מִשְׁפַּחַת הַחֲבֵרֹנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוֹשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי וְקָהָת הוֹלֵד אֶת־עַמְרָם:

כ"ט אֱלֹהִים מִשְׁפַּחַת לְוִי. חֶסֶד כָּאֵן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמַעִי וְהַעֲזִיאֵלִי, וְקָצַת מִן הַיִּצְהָרִי.

(נט) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ עַמְרָם יוֹכָבֵד בַּת־לְוִי אִשְׁרָיִל דָּתָה אֶתָּה לְלֹוֹ בְּמִצְרַיִם וְתֵלֵד לְעַמְרָם אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֶת מְרִים אֶחָתָם:

כ"י אִשְׁרָיִל דָּתָה אֶתָּה לְלֹוֹ בְּמִצְרַיִם. (סוטה יב) אִשְׁתּוֹ לְדָתָה בְּמִצְרַיִם, [לְדָתָה בְּמִצְרַיִם] וְאִין הוֹרְתָה בְּמִצְרַיִם. כְּשֶׁנִּכְנסוּ לְתוֹךְ הַחוּמָה, יְלִדְתָּה. וְהִיא

(ס) וַיִּוָּלֵד לְאֶהֱרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־אַבִּיהוּא אֶת־אַלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר:

(סא) וַיָּמָת נָדָב וְאֶבִּיהוּא בְּהַקְרִיבָם אִשְׁזָרָה לְפָנָי יְהוָה:

(סב) וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה כִּי לֹא הִתְפַּקְדּוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נָתַן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י כִּי לֹא הִתְפַּקְדּוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לְהִיּוֹת נִמְנֵין בְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה. וְהִנֵּמְנִין מִבֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה הָיוּ בְּנֵי נַחֲלָה, שְׁנָאֵמַר: "אִישׁ לְפִי פְקֻדִיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ".

(סג) אֱלֹהִים פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אִשְׁרָיִל פְּקוּדֵי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְכַּת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:

סג אֵלִין מְנִיגֵי מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר כְּהֵנָּה דִּי מִנּוּ יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִישְׁרָא דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּן דִּירְחוֹ:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

(נח) ושאר בתי אבותם, בית אב הלבנניים ובית אב החברניים ובית אב המחללים ובית אב המוששים ובית אב הקרחיים, וקהת הוליד את עמרם. (נט) והיה שם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר נולדה ללוי במצרים, וילדה לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם. (ס) ויולד לאהרן את־נדב ואת־אביהוא, אלעזר ואיתמר. (סא) ומתו נדב ואביהוא את קרבו שניהם אש זרה לפני ה'. (סב) והיו מנוייהם עשרים ושלוש אלף, כל זכר מן חודש ומעלה כי לא

נמנו עם הסף הכללי של בני ישראל, כי לא נתן להם נחלה בתוכם. (סג) אלה הם מנויי משה ואלעזר הכהן אשר מנו את בני ישראל במדבר הצחיח של מואב ליד ירדן יריחו.

(סד) וּבֹאֲלָהּ לֹא־הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר סִינַי:

נ"י וּבֹאֲלָהּ לֹא־הָיָה אִישׁ וְגו'. אָבֵל עַל
הַנָּשִׁים לֹא נִזְכְּרָה גִזְרַת הַמִּרְגָּלִים, לְפִי שֶׁהֵן הָיוּ
מַחֲבֹבֹת אֶת הָאָרֶץ; הָאֲנָשִׁים אוֹמְרִים (במדבר יד):

(סה) כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמָתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא־
נֹתַר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה וַיהוֹשֻׁעַ
בֶּן־נוּן: ס

כז (א) וַתִּקְרַבְנָה בָּנוֹת צִלְפָּחַד בְּנֵי־חֹפֶר בֶּן־גִּלְעָד
בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף וְאֵלֶּה
שְׁמוֹת בָּנָתָיו מַחֲלָה נָעֳמָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וַתִּרְצֶה:

נ"י לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף. לָמָּה נֶאֱמַר? וְהָלֹא
כָּבֹד נֶאֱמַר "בֶּן־מְנַשֶּׁה"? אֵלֶּה לֹמַר לָךְ: יוֹסֵף חִבֵּב
אֶת הָאָרֶץ, שָׁנְאָמֶר (בראשית ט): "וְהַעֲלַתֶם אֶת־עַצְמוֹתַי
וְגו'", וּבְנוֹתָיו חִבְּבוּ אֶת הָאָרֶץ, שָׁנְאָמֶר: "תִּנְהַלְנוּ
אֶחָדָה". וְלִלְמַדָּךְ, שֶׁהָיוּ כָּלם צְדִיקִים, שָׁכַל מִי
שֶׁמַּעֲשִׂיו וּמַעֲשֵׂה אֲבוֹתָיו סְתוּמִים, וּפְרִט לָךְ הַכְּתוּב

(ב) וַתַּעֲמִידְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֱלֹעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי
הַנְּשִׂאִים וְכָל־הָעֵדָה פָּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לֵאמֹר:

נ"י לְפָנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֱלֹעָזָר. מַגִּיד, שֶׁלֹּא עָמְדוּ
לְפָנֵיהֶם אֵלֶּה בְּשֵׁנַת הָאֲרָבָעִים אַחֵר שְׁמַת אֶהֱרֹן.
לְפָנֵי מֹשֶׁה. וְאַחֲרֵי־כֵן לְפָנֵי אֱלֹעָזָר? אֲפָשֶׁר, אִם
מֹשֶׁה לֹא יָדַע, אֱלֹעָזָר יוֹדֵעַ? אֵלֶּה סֵרֵס הַמִּקְרָא

(ג) אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה
הַנּוֹעֲדִים עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קֶרַח כִּי־בַחֲטָאוֹ מֵת
וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ:

(סד) וּבֹאֲלָהּ לֹא נִמְצָא אִישׁ מִמְּנוּיָי
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר מָנוּ אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר סִינַי.
(סה) כִּי ה' גָּזַר דִּין עֲלֵיהֶם כִּי יָמוּתוּ
בַּהֲרָגָה בַּמִּדְבָּר, וְלֹא נִשְׁאָר מֵהֶם
אִישׁ, אֵלֶּה כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן
נוּן.
(א) תִּכְּף לָכֵן הַתְּקַדְּמוֹ בָּנוֹת צִלְפָּחַד
בֶּן חֹפֶר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה,
מִמִּשְׁפַּחוֹת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף, אֲשֶׁר
שְׁמוֹתֵיהֶן מַחֲלָה נָעֳמָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה
וַתִּרְצֶה.
(ב) וְהֵן עָמְדוּ בֵּין יְדֵי (לְפָנֵי) מֹשֶׁה
וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהַנִּכְבָּדִים וְשֹׂאֵר הָעֵדָה
לִיד שְׁעַר אֹהֶל מוֹעֵד בְּאַמְרָן.
(ג) הָרִי אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר, וְהוּא לֹא
הָיָה חֵלֶק מִכָּל הָעֵדָה אֲשֶׁר נֶאֱסָפוּ
עִם קֶרַח עַל ה', אֵלֶּה הוּא מֵת
בְּשִׁגְתּוֹ וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

הוא, אֵלָא בְּחֵטְאוֹ לְבָדּוֹ מֵת וְלֹא הִחְטִיא אֶת אַחֵרִים עִמּוֹ. (שבת צו) רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מְקוֹשֵׁשׁ עֲצִים הִיָּה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִן הַמַּעֲפִילִים הִיָּה.

ד' לְמָא יִתְמַנַּע שְׁמָא דְאַבּוּנָא מִגּוֹ זְרַעִיתָה אֲרִי לִית לָהּ בַּר הַב לָנָא אַחְסָנָא בְּגוֹ אַחֵי אַבּוּנָא:

(ב"ב קיט). פִּי אֵין לוֹ בֶּן. הָא אִם הִיָּה לוֹ בֶּן, לֹא הִיָּה תּוֹכְעוֹת כְּלוּם; מַגִּיד, שְׁחֻכְמִנְיוֹת הִיָּה.

ה וְקָרַב מֹשֶׁה יָת דִּינְהוֹן קָדָם יי:

(סנהדרין שם). דְּבַר אַחֵר: רְאוּיָהּ הִיָּתָה פְּרָשָׁה זוֹ לְהַפְתֵּב עַל-יְדֵי מֹשֶׁה, אֵלָא שְׁכֹחוּ בְּנוֹת צִלְפָּחֵד וְנִכְתְּבָה עַל-יָדָן.

כ"י. וְהוּא לֹא-הָיָה וְגו'. (שם קיח, ספרי) לְפִי שֶׁהָיָה בְּאוֹת לֹמֵר: "בְּחֵטְאוֹ מֵת", נִזְקָקוֹ לֹמֵר לֹא בְּחֵטְא מֵתוֹנָנִים וְלֹא בְּעֵדַת קֶרֶח שֶׁהָצִי עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-

(ד) לָמָּה יִגְרַע שֵׁם-אֲבִינוֹ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנְהַלְנוּ אַחֲוָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִינוֹ:

כ"י. לָמָּה יִגְרַע שֵׁם-אֲבִינוֹ. אֲנוּ בְּמִקּוֹם בֶּן עוֹמְדוֹת, וְאִם אֵין הַנִּקְבוֹת חֲשׁוּבוֹת זָרַע, תְּתִיבֵם אִמְנוּ לְיָכֶם

(ה) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת-מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה: פ

כ"י. וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת-מִשְׁפָּטָן. (סנהדרין ח) נִתְעַלְמָה הַלֵּכָה מִמֶּנּוּ, וְכֵאן נִפְרַע עַל שְׁנֵטל 'עֲטָרָה', לֹמֵר (דברים א): "וְהִדְבֵּר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרֹבוּן אֵלַי"

~ יום רביעי כ' תמוז ~

וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה לְמִימַר:

(י) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וַיֹּאמֶר בְּנוֹת צִלְפָּחֵד מִמְלֶלֶן מִתֵּן תִּתֵּן לָהֶם אַחֲוָת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת-נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן:

(ז) בֶּן בְּנוֹת צִלְפָּחֵד דְּבִרְתָּ נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אַחֲוָת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת-נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן:

(ס"א עֲבָרָה) (ב"ב קטז) הוּא בְּמִי שְׁאִינוּ מְנִיחַ בֶּן לְיִוְרָשׁוֹ. דְּבַר אַחֵר: עַל שֵׁם שֶׁהִבַּת מַעֲבַרְתָּ נַחֲלָה מִשְׁבֵּט לְשִׁבְט, שְׁבָנָה וּבַעֲלָה יִוְרָשִׁין אוֹתָהּ; שְׁלֹא (ב"ב קס) תִּסָּב נַחֲלָה, לֹא נִצְטָנָה אֵלָא לְאוֹתוֹ הַדּוֹר בְּלִבָּד. וְכֵן "וְהַעֲבַרְתָּם אֶת-נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ", בְּכָלֵן הוּא אוֹמֵר "וְנִתְתָּם", וּבִכְתָּ הוּא אוֹמֵר: "וְהַעֲבַרְתָּם".

כ"י. בֶּן בְּנוֹת צִלְפָּחֵד דְּבִרְתָּ. בְּתַרְגוּמוֹ: "וַיֹּאמֶר. כִּי בְּתוֹכָהּ פְּרָשָׁה זוֹ לְפָנַי בְּמִרוֹם; מַגִּיד, שֶׁרָאָתָה עֵינֶן מַה שְׁלֹא רָאָתָה עֵינֵינוּ שֶׁל מֹשֶׁה. בֶּן בְּנוֹת צִלְפָּחֵד דְּבִרְתָּ. יָפָה תִּכְעֹ; אֲשֶׁר אָדָם שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹדֶה לְדִבְרָיו. נָתַן תִּתֵּן. (ב"ב קיח) שְׁנֵי חֲלָקִים: חֲלָק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְחֲלָקוֹ עִם אֲחֵיו בְּנִכְסֵי חֹפֶר. וְהַעֲבַרְתָּ. לְשׁוֹן הַעֲבָרָה

ח וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְלֹל לְמִימַר גִּבֹּר אֲרִי יָמוּת וּבִר לִית לָהּ וְהַעֲבִירוּ יָת אַחְסָנָתָה לְבִרְתָּהּ:

(ח) וַיֹּאמֶר יְהוָה לְמֹשֶׁה לֵאמֹר אֵישׁ כִּי-יָמוּת וּבִן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתָּם אֶת-נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ:

ט וְאִם אֵין לוֹ בֶּת וְנִתְתָּם אֶת-נַחֲלָתוֹ לְאֲחָיו:

(ט) וְאִם-אֵין לוֹ בֶּת וְנִתְתָּם אֶת-נַחֲלָתוֹ לְאֲחָיו:

(ח) וּפְקַד עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר לָהֶם, כָּל אִישׁ שָׁמַת וְלֹא קִיָּם לוֹ בֶּן, אֲזִי הַעֲבִירוּ אֶת נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ. (ט) וְאִם לֹא הִיָּתָה לוֹ בֶּת, אֲזִי תִנּוּ

(ו) וְדִבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר הֲלָאָה. (ז) נָכוֹן אוֹמְרוֹת בְּנוֹת צִלְפָּחֵד, תִּנּוּ לָהֶן קִנְיָן נַחֲלָה בְּתוֹכָהּ יוֹדִיעֶהָ, וְהַעֲבֵר אֶת נַחֲלַת אֲבִיהֶן אֶלֶיהֶן.

(ד) וּבְכֵן, לָמָּה יִחְסֹר שֵׁם אֲבִינוּ מִבֵּין מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן, אֵלָא תֵּן לָנוּ נַחֲלָה בְּתוֹכָהּ דּוֹרֵינוּ. (ה) וְנִשָּׂא מֹשֶׁה אֶת שְׁפִיטָתָן אֶל ה'.

(י) וְאִם־אֵין לוֹ אֲחִים וְנָתַתָּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחִי אָבִיו:

יֵאָמֵר לֵית לָהּ אֲחִין וְתַתְּנוּן יֵת אַחְסָנָתָהּ
לְאָחִי אָבוּהִי:

יֵאָמֵר לֵית אֲחִין לְאָבוּהִי וְתַתְּנוּן יֵת
אַחְסָנָתָהּ לְקָרִיבָהּ דְּקָרִיב לָהּ מִזְרַעֲיָתָהּ וְיֵית
יֵתָהּ וְתִהְיֶה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִזְרֵת דִּין כְּמָא דִּי
פְּקִיד יְיָ יֵת מִשָּׁה:

(יא) וְאִם־אֵין אֲחִים לְאָבִיו וְנָתַתָּם אֶת־נַחֲלָתוֹ
לְשֹׂארוֹ הַקָּרִיב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיִרְשׁ אֹתָהּ וְהִיְתָהּ
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:

כז"י - לְשֹׂארוֹ הַקָּרִיב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ • (ספרי. ב"ב קט) וְאֵין 'מִשְׁפָּחָה' קְרוּיָה אֶלָּא מִשְׁפַּחַת הָאָב.

(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֶה אֶל־הָר הָעֵבְרִים
הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

יב וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה סֶק לְטוּרָא דְעֵבְרָאֵי הַדִּין
וְחַזֵּי יֵת אֶרְעָא דִּי יְהִבִּית לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

מֹשֶׁה לְנַחֲלַת בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן, שְׁמַח וְאָמֵר: כְּמִדְּבָרָה
לִי שֶׁהָתֵר לִי נִדְרִי. מִשָּׁל לְמִלָּךְ שְׁגֹר עַל בְּנוֹ שְׁלֹא יִכְנָס
לְפִתַּח פִּלְטִין שָׁלוֹ. נִכְנָס לְשַׁעַר - וְהוּא אַחֲרָיו, לְחֹצֵר
- וְהוּא אַחֲרָיו, לְטֹרְקִלִין - וְהוּא אַחֲרָיו. כִּיֹּן שְׁבָא לְכָנָס
לְקִיטוֹן, אָמַר לוֹ: בְּנִי, מִכָּאֵן וְאֵילָךְ אַתָּה אֲסוּר לְכָנָס.

כז"י - עֲלֶה אֶל־הָר הָעֵבְרִים • (במדבר רבה) לְמָה נִסְמָכָה
לְכָאֵן? כִּיֹּן שְׁאֵמֵר הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ־הוּא: "נָתַן תַּתֵּן
לָהֶם", אָמַר: אוֹתִי צִוָּה הַמָּקוֹם לְהִנָּחִיל, שְׁמָא הִתְרָה
הַגִּזְרָה וְאָכְנָס לְאָרֶץ? אָמַר לוֹ הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ־הוּא:
גִּזְרָתִי בַּמָּקוֹמָה עוֹמֶדֶת (ספרי). דְּבַר אַחֵר: כִּיֹּן שְׁנִכְנָס

(יג) וַיְרִאֲתָהּ אֹתָהּ וַנֹּאסַפְתָּ אֶל־עַמּוּךְ גַּם־אֹתָהּ
כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אֶהֱרֹן אָחִיד:

יג וְתַחֲזִי יֵתָהּ וְתַתְּכֻנֵּשׁ לְעַמּוּךְ אַף אֶת כְּמָא
דִּי אַתְכִּנֵּישׁ אֶהֱרֹן אָחִיד:

הָאֲמִינוּ, לְכָךְ בְּקֵשׁ מֹשֶׁה שִׁיכְתֹּב סְרַחוּנּוֹ, שְׁלֹא
יֵאמְרוּ: אַף הוּא מִן הַמַּמְרִים הֵיךְ (יזמא ב). מִשָּׁל לְשִׁתִּי
נָשִׁים שְׁלוּקוֹת בְּבִית־דִּין: אַחַת קִלְקְלָה וְאַחַת אָכְלָה
פָּגִי שְׂבִיעִית וְכו', אַף כָּאֵן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִזְכִּיר
מִיתָתָן, הִזְכִּיר סְרַחוּנָם, לְהוֹדִיעַ שְׁלֹא הִיְתָה בָּהֶם
אֶלָּא זֹו בְּלִבָּר.

כז"י - כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אֶהֱרֹן אָחִיד • מִכָּאֵן, שֶׁנִּתְאַוָּה
מֹשֶׁה לְמִיתָתוֹ שָׁל אֶהֱרֹן. דְּבַר אַחֵר: אֵין אַתָּה טוֹב
מִמֶּנּוּ. (דברים לב): "עַל אֲשֶׁר לֹא־קִדַּשְׁתָּם". הָא אִם
קִדַּשְׁתָּם אוֹתִי, עֲדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַנְכֶם לְהַפְטֹר. בְּכָל
מָקוֹם שֶׁכְּתֹב מִיתָתָם, כְּתֹב סְרַחוּנָם, לְפִי שְׁנִגְזְרָה
גִּזְרָה עַל דּוֹר הַמִּדְבָּר לְמוֹת בַּמִּדְבָּר בְּעוֹן שְׁלֹא

(יד) כַּאֲשֶׁר מָרִיתֶם פִּי בַּמִּדְבָּר־צֵן בְּמִרְיַת הָעֵדָה
לְהַקְדִּישֵׁנִי בָּמִים לְעִינֵיהֶם הֵם מִי־מִרְיַת קֹדֶשׁ
מִדְבָּר־צֵן: ס

יד כְּמָא דִּי סְרַבְתוּן עַל מִימָרִי בַּמִּדְבָּרָא דְצֵן
בְּמַצוֹת כְּנֻשָׁתָא לְקִדְשׁוּתִי כְּמָא לְעִינֵיהוֹן
אַנּוּן מִי מַצוֹת רַקִּם מִדְבָּרָא דְצֵן:

כז"י - הֵם מִי־מִרְיַת קֹדֶשׁ • הֵם לְכַדֵּם, אֵין בָּהֶם עוֹן אַחֵר. דְּבַר אַחֵר: הֵם שֶׁהִמְרוּ בְּמֶרֶה, הֵם הָיוּ שֶׁהִמְרוּ
בַּיָּם־סוּף, הֵם עֲצָמָם שֶׁהִמְרוּ בַּמִּדְבָּר צֵין.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

אֶת נַחֲלָתוֹ לְאָחִיו.
(י) וְאִם לֹא נִמְצְאוּ לוֹ אֲחִים, אָזִי תִּנּוּ
אוֹתָהּ לְדוֹדָיו.
(יא) וְאִם לֹא נִמְצְאוּ לוֹ דּוּדִים, אָזִי
תִּנּוּ אוֹתָהּ לְקָרִיבֵי הַקָּרִיב אֵלָיו
מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְתִהְיֶה לוֹ לְאֶחָדָהּ, וְיִהְיֶה
הַדְּבָר הַזֶּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֹק לְפָסֶק בּוֹ
אֶת פֶּסֶק הַדִּין כְּפִי שִׁצּוּהָ ה' אֶת
מֹשֶׁה.
(יב) וְכַאֲשֶׁר אָמַר ה' לְמֹשֶׁה, עֲלֶה אֶל
הָר הָעֵבְרִיִּים הַזֶּה (מִלְשׁוֹן מִעֲבָרִים. הוּא הַר נֹבוֹ
הַסְמוּךְ לְמַעְבְּרוֹת הַיַּרְדִּין), וְהִבֵּט עַל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אָנִי נוֹתֵן אוֹתָהּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל.
(יג) וְעַם רְאִיתָךְ אוֹתָהּ הִתְנוֹסֵף אֶל
עַמְּךָ אִתָּהּ גַּם כֵּן, כְּמוֹ שֶׁהִתְנוֹסֵף אֶהֱרֹן
אָחִיד.
(יד) לְפִי שֶׁעֲבַרְתֶּם שְׁנֵיכֶם עַל פְּקֻדֹתִי
בַּמִּדְבָּר צֵן בְּזִמְנֵי יְרִיבוֹת הָעֵדָה, וְלֹא

(טו) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר:

טו ומליל משה עם יי למימר:

כ"י וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־ה' וגו'. להודיע שבחן של צדיקים, שפשוטו מן העולם, מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור. לאמר. אִמְרָ לֹ: הַשִּׁבְנִי אִם אַתָּה מְמַנָּה לָהֶם פְּרָנס, אִם לֹאוּ.

(טז) יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדָה:

טז ומני יי אלה רוחא לכל בסרא גבר על כנשתא:

כ"י יִפְקֹד ה' כִּינן ששמע משה שאמר לו המקום: "תן נחלת צלפחד לבנותיו", (במ"ד) אִמְרָ: הַגִּיעַ שְׁעָה שְׁאֵתְבַע צָרְכִי, שִׁירְשׁוּ בְנֵי אֶת גְּדֻלָּתִי. אִמְרָ לֹ: הַקְדוּשָׁה־בְרוּךְ־הוּא: לֹא כָךְ עָלְתָה בְּמַחְשְׁבָה לִפְנֵי, כְּדָאֵי הוּא יְהוֹשֻׁעַ לְטַל שְׂכָר שְׁמוּשׁוֹ, שְׁלֹא מִשׁ מִתּוֹךְ

האהל. וזהו שאמר שלמה (משל"ב): "נצר תאנה יאכל פריה". אֱלֹהֵי הָרוּחַת. למה נאמר? אִמְרָ לִפְנֵינוּ: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! גְּלוּי וְדוּעַ לִפְנֵיךְ דַּעְתּוֹ שֶׁל כָּל אָחָד וְאָחָד, וְאֵינָן דוֹמִין זֶה לָזֶה; מִנָּה עָלֵיהֶם מְנַהִיג שִׁיחָא סוֹבֵל כָּל אָחָד וְאָחָד לִפְנֵי דַּעְתּוֹ.

(יז) אֲשֶׁר־יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יבֹא לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יביאֵם וְלֹא תהיה עֶרְת יְהוָה בְּצֵאֵן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רָעָה:

יז די יפוק קדמיהון ודי געול קדמיהון ודי יפקנן ודי געלנן ולא תהי כנשתא ודי כענא די לית להן רעי:

כ"י אֲשֶׁר־יֵצֵא לִפְנֵיהֶם. לֹא כְּדֶרֶךְ מַלְכֵי הָאֻמּוֹת, שִׁיּוֹשְׁבִים בְּבִתְיָהֶם וּמְשַׁלְחִין אֶת חִילוֹתֵיהֶם לְמַלְחָמָה, אֲלֵא כְּמוֹ שֶׁעֲשִׂיתִי אֲנִי, שְׁנִלְחַמְתִּי בְּסִיחוֹן וְעוֹג, שְׁנִנָּאֻמְרָ (במדבר כא): "אֶל־תִּירָא אֹתוֹ". וּכְדֶרֶךְ שֶׁעָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ, שְׁנִנָּאֻמְרָ (יהושע ח): "וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו

ויאמר לו הִלְנֵנו אֶתָּה וגו'". וְכֵן כְּדוּר הוּא אוֹמֵר (ש"א יח): "כִּי־הוּא יוֹצֵא וְיָבֵא לִפְנֵיהֶם" - יוֹצֵא בְּרָאשׁ וְנִכְנָס בְּרָאשׁ. וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם. בְּנִכְיּוֹתָיו. וְאֲשֶׁר יבִּיאֵם. בְּנִכְיּוֹתָיו. דְּבָר אַחֵר: "וְאֲשֶׁר יבִּיאֵם" שְׁלֹא תַעֲשֶׂה לֹ: כְּדֶרֶךְ שְׁאֵתָה עוֹשֶׂה לִי, שְׁאֵינִי מְכַנִּסֵּן לְאַרְצִי.

(יח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וּסְמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו:

יח ואמר יי למשה דבר לך ית יהושע בר נון גבר די רוח נבואה בה ותסמוך ית ידך עלוהי:

כ"י קַח־לְךָ. קָחְנוּ בְּדְבָרִים: אֲשֶׁרִיךְ, שְׁנִכִּית לְהַנְהִיג בְּנֵיוֹ שֶׁל מָקוֹם. לְךָ. אֶת שְׂבִדּוֹךְ לְךָ, אֶת זֶה אֶתָּה מְכִיר. אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ. כְּאֲשֶׁר שְׁאֵלְתָּ, שִׁיּוּבֵל לְהִלָּךְ

כָּנַג רוחו של כל אחד ואחד. וּסְמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו. תֵּן לוֹ מִתְרַגְּמָן שִׁירְדֵשׁ בְּחִיָּדָה, שְׁלֹא יֵאמְרוּ עָלָיו: לֹא הִיָּה לוֹ לְהָרִים רֹאשׁ בִּימֵי מֹשֶׁה.

(יט) וְהֶעֱמַדְתָּ אוֹתוֹ לִפְנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי כָל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אוֹתוֹ לַעֲיִנֵיהֶם:

יט ותקים יתה לקדם אלעזר כהנא ולקדם כל כנשתא ותפקד יתה לעיניהון:

כ"י וְצִוִּיתָה אוֹתוֹ. עַל יִשְׂרָאֵל: דַּע, שְׁטַרְחִינן הֵם, סְרַכְנִים הֵם; עַל־מִנְת שְׁתַּקְבֵּל עָלֶיךָ.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

קדשתם אותי במים הללו במעמדם, ולכן נקרא זה בשם מי יריבות קדש במדבר צן.

(טז) ודבר משה לפני ה' באמירה.

(טז) אם התאזיית אֱלֹהֵי! אֵהָה, אֱלֹהֵי נפשות כל יצורי בשר! אֵיזִי מְצָא אִישׁ

מחליף צבור העדה.

(יז) אֲשֶׁר יֵצֵא בֵין יְדֵיהֶם (לפניהם) וְיִכְנָס בֵין יְדֵיהֶם (לפניהם), וְיִצִיאֵם וְיִכְנִסֵם, וְלֹא תִשָּׂא עֲדַת ה' כְּמוֹ צֵאֵן אֲשֶׁר אֵין לָהֶן רוּעָה.

(יח) ודבר ה' אל משה, קח לך אֶת

יהושע בן נון כי הוא איש בעל חסד מכבד, וסמוך את ידך עליו.

(יט) וְהֶעֱמַד אוֹתוֹ בֵין יְדֵי (לפני) אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְשָׂאֵר הָעֵדָה, וְצִוָּה עָלָיו בְּמַעֲמָדָם.

(יח) ודבר ה' אל משה, קח לך אֶת

(כ) וַנִּתְּנָהּ מִהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י - וַנִּתְּנָהּ מִהוֹדֶךָ עָלָיו • זֶה קָרוֹן עוֹר פָּנִים. מִהוֹדֶךָ • וְלֹא כָּל הוֹדֶךָ, נִמְצָאנוּ לְמִדִּין: פָּנֵי מֹשֶׁה בַּחֲמָה, פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ בְּלִבְנָה. לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עַדְת

נקודות משיחות קודש ~

(כז) הַמֶּשֶׁל מִ"שֹׁמֵשׁ הַמַּאִיר לַכּוֹכָבִים מִתַּחַת לָאָרֶץ, כְּדֹאִיתָא ב'תִּיקוּנִים' (ראה הנסמן בהערות ותיקונים לתניא שם) עַל מֹשֶׁה רַבְּנוֹ עֲלִי־הַשְּׁלוֹם שְׂאֵחַר פְּטִירָתוֹ מִתְּפִשְׁטַת הָאֶרֶץ בְּכָל דָּרָא וְדָרָא לְשִׁשִּׁים רַבּוֹא וְשִׁמּוֹת, כְּמוֹ שֶׁמֶשׁ הַמַּאִיר מִתַּחַת לָאָרֶץ לְשִׁשִּׁים רַבּוֹא כּוֹכָבִים". וְלִכֵּן, הִנֵּה גַם מִסִּירַת הַנִּהְגֻּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִיהוֹשֻׁעַ הַצֶּרֶכָה לִהְיוֹת עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבְּנוֹ דּוֹקָא (וְלֹא עַל־יְדֵי הַקֶּבֶ"ה בְּעֶצְמוֹ). (שיחת שבת פרשת וילך, שבת שובה, וא"ו תשרי, ה'תשכ"ו)

וְלִהְיוֹר, שְׁגֻם לֹא־חָרִי שְׁנוּטָלָה הָרְשׁוּת מִמֹּשֶׁה וַנִּתְּנָה לִיהוֹשֻׁעַ, הִנֵּה עֲדִין יְהוֹשֻׁעַ הוּא הַתְּלִמִּיד וּמֹשֶׁה הוּא הָרֹב, כִּי שָׁכַל עֲנִיָּו מִקְבֵּל יְהוֹשֻׁעַ מִמֹּשֶׁה דּוֹקָא, וְעַד שֶׁכַּל מְצִיאָתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ (הַתְּלִמִּיד) הִיא מְצִיאָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה (הָרֹב), וּבִלְשׁוֹן רַש"י בְּסִיּוֹם פֶּרֶשֶׁת וַיִּלָּךְ: "כָּל זְמַן שֶׁיְהוֹשֻׁעַ חֵי, הִנֵּה נִרְאָה לְמֹשֶׁה כְּאִילוֹ הוּא חֵי". וְכֵמוֹ בַּחֲמָה וּלְבִנָּה, שְׁגֻם לֹא־חָרִי שְׁקִיעַת הַחֲמָה, מְקַבֵּלֶת הַלְבָנָה אֹר מִהַחֲמָה, וְכַמְבּוֹאֵר ב'אֲגַת הַקֶּדֶשׁ' (סוף סִימָן

כא וְלִקְדָם אֶלְעָזָר כְּהֵנָּה יָקוֹם וְיִשְׁאַל לָהּ בְּדִין אֲוִירָא קָדָם יי עַל מִימְרָה יְהוֹן נִפְקִין וְעַל מִימְרָה יְהוֹן עֲלִין הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִמָּה וְכָל כְּנִשְׁתָּא:

(כא) וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְיִשְׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוֹרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל־פִּיו יֵצְאוּ וְעַל־פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל־הָעֵדָה:

כ"י - וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד • הָרִי שְׂאֵלְתֶךָ שְׁשֻׁאֲלָתָ, שְׁאִין הַכְּבוֹד הִנֵּה זֶה (ס"א נוטל) מִבֵּית אָבִיךָ, שְׁאִף יְהוֹשֻׁעַ יְהֵא צָרִיךָ לְאֶלְעָזָר. וְיִשְׁאַל לוֹ.

כ"י - וְיַעֲשֵׂה מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל־הָעֵדָה:

כב וַעֲבֹד מֹשֶׁה כְּמֵא דִּי פִקִּיד יי יְתָה וְדַבֵּר יֵת יְהוֹשֻׁעַ וְאֶקִּימָה קָדָם אֶלְעָזָר כְּהֵנָּה וַיִּקְדָם כָּל כְּנִשְׁתָּא:

(כב) וַיַּעֲשֵׂה מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל־הָעֵדָה:

כ"י - וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ • (ספרי) לָקַחוּ בְּדָבָרִים, וְהוֹדִיעוּ מִתֵּן שְׂכָר פְּרִנְסֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם הַבָּא.

כג וְסִמַּךְ יֵת יְדוּהִי עָלָיו וַיִּפְקְדָה כְּמֵא דִּי מְלִיל יי בִּידָא דְּמֹשֶׁה:

(כג) וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

(כ) וְהִנֵּחַ עָלָיו מִן הוֹדֶךָ כְּדִי שֶׁתִּסְקִים עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ. עֲבוּרוֹ בְּהוֹד הָאוֹרִים לִפְנֵי ה', וְעַל פִּי פִקְדָתוֹ יֵצְאוּ וְיָבֹאוּ, הוּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ וְשֹׂאֵר הָעֵדָה. (כא) וְשִׁתְּהִיָּה רְגִילוֹתוֹ לְעַמֵּד בֵּין יְדֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כְּדִי שֶׁיִּשְׁאַל בְּנִצְרָךְ (לכ"ג) וְהִנֵּחַ עָלָיו אֶת יְדָיו וַיִּפְקְדָה עָלָיו כְּפִי שֶׁאָמַר ה' לוֹ.

שיעור יומי ליום חמישי כ"א תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום - כח - פרשת פינחס סג

כ"א וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו • בְּעֵין יָפָה, יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמֶּה שֶׁנֶּצְטָנָה, שֶׁהַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוא אָמַר לוֹ: "וְסִמַּכְתָּ אֶת־יָדְךָ"; וְהוּא עָשָׂה בִשְׁתֵּי יָדָיו, וַעֲשָׂאוֹ כְּכָל מַלְא

וַגְדוֹשׁ, וּמִלְאוּ חֲכָמָתוֹ בְּעֵין יָפָה. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' • אַף לְעֵנִן הַהוּד: נָתַן מֵהוּדוֹ עָלָיו.

~ יום חמישי כ"א תמוז ~

כח (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לַחֲמִי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ:

ב פקד ית בני ישראל ותימר להוין ית קרבני לחם סדור לקרבני לאתקבלא ברעוא תשרון לקרבא קדמי בזמנה:

אמורין, וכן הוא אומר (ויקרא א): "והקטירם הפהן המזבחה לחם אשה". לאשי הנתנין לאשי מזבחי. תשמרו • (ספרי) שיהיו כהנים ולוים וישראלים עומדין על גביו, מכאן למדו ותקנו מעמדות (תענית כח). במועדו • בכל יום הוא מועד התמידים.

כ"א צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • מה אמור למעלה? "יפקד ה'", אמר לו הקדוש־ברוך־הוא: עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם, והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו', כדאיתא ב'ספרי'. קרבני • (ספרי) זה הדם. לחמי • אלו

(ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנִים לְיוֹם עֹלָה תָּמִיד:

ג ותימר להוין דין קרבנא די תקרבון קדם יי אמרין בני שגא שלמין תרין ליומא עלתא תדירא:

היום, תמיד של שחר במערב, ושל בין הערבים במזרחן של טבעות (יומא סב).

כ"א וְאָמַרְתָּ לָהֶם • אֲזַהֲרָה לְבֵית־דִּין. שְׁנִים לְיוֹם • כפשוטו. ועקרו בא ללמד; שיהיו נשחטין כנגד

~ נקודות משיחות קודש ~

להקב"ה; ו"עולה תמיד" מורה שבטול זה הוא תמיד, במשך כל היום. ובטעות האדם: מיד בראשית היום, מבטאים בטול מחלט להקב"ה על־ידי אמירת "מודה אני", ובטול זה מטביע את חותמו על כל היום.

עולה תמיד (כח, ג) קרבן התמיד, המסמל את כללות הקרבנות, הנה עולה, שהוא "כליל לה". לומר לה: אם רצונך להגיע לדבקות אמיתית ('קרבן' מלשון 'קרויב'), עליך לעבד את עבודתך "כליל לה" – שלא על־מנת לקבל פרס. קרבן עולה, שהנה "כליל לה", רומז לבטול מחלט

(לקוטי שיחות, כרך ג, עמ' 9)

(ד) אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקָר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים:

ד ית אמרא חד תעבד בצפרא וית אמרא תננא תעבד בין שמשיא:

שנה ללא מום, בכל יום לעולה בתמידות. (ד) אחד משניהם לפני הגן החמה, והאחר בין שני זמני השקיעות.

שמרו לקרב אותו לי בזמנו. (ג) ואמר להם באפן ברור כי המרצה אשר תקריבו אותו לה' שני טלאים זכרים מן הכבשים או מן העזים, בני

(א) אחרי זאת, דבר ה' אל משה לאמר הלאה. (ב) צוה את בני ישראל ואמר להם, את קרבני התמיד הרצוי והמקבל

וְשִׁירֵית הָאִיפָה סֵלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
בְּפֶרֶשֶׁת "וְאַתָּה תַצְנֶה" (שמות כט) : "וְזֶה אֲשֶׁר-תַּעֲשֶׂה
וְגו'" היא היתה אֲזִהְרָה לימי המלוואים, וְכָאן צָנָה
לדורות.

וְעִשְׂרֵית הָאִיפָה סֵלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
בְּתֵית רִבְעֵת הַהֵינָּה:
הַיְחָד מִן עֲשָׂרָה בְּתֵלֶת סֵאִין סֵלֶתָא
לְמִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשְׁחָה בְּתִישָׁא רִבְעֵת
הֵינָּה:

וְשִׁירֵית הָאִיפָה • מִנְחָה נְסֻכִּים.

עֹלֶת תְּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה
לִיהוָה:
וְעֹלֶתָא תְּדִירָא דְּאַתְעֵבִידָא בְּטוּרָא דְּסִינִי
לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קְרִבָּנָא קָדָם יי:

וְשִׁירֵית הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי • כְּאוּתָן שְׁנַעֲשׂוּ בִימֵי
הַמְּלוּאִים. דְּבָר אַחֵר: הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי, הַקִּישׁ עוֹלֶת
תְּמִיד לְעוֹלֶת הַר סִינִי, אוֹתָהּ שְׁנַתְקַרְבָּה לְפָנֵי

~ נקודות משיחות קודש ~

הַמְּעוֹרָר אֶת כָּח הַבִּיטוּל שֶׁבִּנְשָׁמָה. זֶהוּ הַקָּשֶׁר בֵּין עוֹלֶת
תְּמִיד לִימֵי הַמְּלוּאִים: בִּימֵי הַמְּלוּאִים שִׁמְשׁ מִשְׁחָה
רַבִּינוּ בְּכַהֲנָה, וּבְכָף שֶׁהוּא הַתְּחִיל בְּהַקְרַבַת הַתְּמִיד
פָּתַח אֶת הַצִּינּוֹר לְכָל יְהוּדֵי וְיְהוּדֵי.

(לקוטי שיחות, כרך ו, עמ' 234)

עוֹלֶת תְּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי (כח, ו)
כְּאוּתָן שְׁנַעֲשׂוּ בִימֵי הַמְּלוּאִים (רש"י). קְרִבָּן הַתְּמִיד,
שֶׁהִיָּה כָּלִיל לַ', רוּמּוֹ לְכָף שֶׁכָּל יְהוּדֵי מְסוּגֵל לְהִיּוֹת
בְּהַתְּמַסְרוֹת וְהַתְּבַטְלוֹת תְּמִידִית לְהַקְבָּ"ה. וְהַנְּתִינָה כָּח
וְהַסִּיּוֹעַ לְעִבּוּדָה זֶה בָּאָה מִמִּשְׁחָה רַבִּינוּ, שֶׁהוּא הוּא

וְנִסְכָּה רִבְעֵת הַהֵינָּה לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַסֶּף
נִסְךְ שֶׁכָּר לִיהוָה:
וְנִסְכָּה רִבְעֵת הֵינָּה לְאֶמְרָא חַד בְּקוּדְשָׁא
יְתַנְסֵף נִסְוֶף דְּחִמְרָא עֲתִיקָא קָדָם יי:

וְשִׁירֵית הָאִיפָה • נִסְךְ הַסֶּף • נִסְךְ שֶׁכָּר • (ב"ב צו) ייִן הַמְּשֻׁכֵּר, פָּרֵט לִיִּין מִגְתּוֹ.

וְאַתָּה הַכַּבֵּשׁ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים בְּמִנְחָת
הַבָּקָר וּבְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לִיהוָה:
ח וְיֵת אֶמְרָא תְּנִינָא תַעֲבִיד בֵּין שְׁמִשָּׁא
פְּמִנְחָת צִפְרָא וּכְנִסְפָה תַעֲבִיד קְרִבָּן
דְּמִתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי:

וְשִׁירֵית הָאִיפָה • נִסְךְ הַסֶּף • נִסְךְ שֶׁכָּר • (ב"ב צו) ייִן הַמְּשֻׁכֵּר, פָּרֵט לִיִּין מִגְתּוֹ.

וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיט שְׁנֵי-כֶבֶשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִים וְשְׁנֵי
עֲשָׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ:
ט וּבִיּוֹמָא דְּשַׁבְּתָא תְּרִין אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָה
שְׁלֵמִין וְתְרִין עֲשָׂרֹנִין סֵלֶתָא דְּמִנְחָתָא
דְּפִילָא בְּמִשְׁחָה וְנִסְכָּה:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

- (ה) וְעִשְׂרֵית הָאִיפָה (א"ק 2.484) סֵלֶת מִן
הַדְּגָנִים מְעַרְבֶת בְּרִבְעָה לִיטֵר שֶׁמֶן
בְּתוֹשׁ.
(ו) עוֹלָה בְּתִמְדוּת כְּמוֹ שֶׁעֲשִׂיתָ
בְּמִדְבַר סִינִי, מְקַבֵּלָת וּמִרְצָה לַ'.
(ז) וְעָמוּ מִן הֵיִן הַנִּמְזָג לִיטֵר לְכָל
- טָלָה, תַּתּוֹ בְּקֹדֶשׁ הַתְּזָה מֵיִין נוֹשֵׁן
לַ'.
(ח) וְאִם עֲשִׂיתָ אֶת הַטָּלָה הַשְּׂנִי בֵּין
שְׁנֵי זְמַנֵּי הַשְּׁקִיעוֹת, אֲזִי כְּמִתְנַת הַבָּקָר
וְהֵיִן הַנִּמְזָג עִמָּה גַם כֵּן, עֲשֵׂה אוֹתוֹ,
- קְרִבָּן מְקַבֵּל וּמִרְצָה לַ'.
(ט) וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיט שְׁנֵי טָלָאִים זָכָרִים
מִן הַכֶּבֶשִׂים אוֹ מִן הָעֲזִים בְּנֵי שָׁנָה
לְאֵל מוֹם, וְעָמָם שְׁנֵי עֲשָׂרֹנִים (א"ק 4.96)
סֵלֶת הַמְּעַרְבֵב בְּשֶׁמֶן וְהֵיִן הַנִּמְזָג עָמָם.

(י) **עַלְתָּ שִׁבְתָּ בְּשִׁבְתּוֹ עַל־עַלְתָּ הַתָּמִיד וְנִסְכָּה:** יַעֲלֵת שִׁבְתָּא דְּתַחְעָבֵד בְּשִׁבְתָּא עַל עַלְתָּא תְּדִירָא וְנִסְכָּה:

(ספר) אלו מוספין, לבד אותן שני כבשים של עולת התמיד; ומגיד, שאין קרבין אלא בין שני התמידין, וכן בכל המוספין נאמר "על-עולת התמיד" לתלמוד זה.

כ"י- עלת שבת בשבתו • ולא עולת שבת זו בשבת אחרת; הרי שלא הקריב בשבת זו, שומע אני יקריב שתיים לשבת הבאה? תלמוד לומר: "בשבתו", מגיד, שאם עבר יומו - בטל קרבנו. על-עולת התמיד •

יא וברישא ירחיכו תקרבין עלתא קדם יי תורין בגי תורי תרין ודבר חד אמרין בגי שנתא שבעא שלמין:

(יא) **וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תָּמִיד:**

יב ותלתא עשרונין סלתא מנחתא דפילא במשח לתורא חד ותריין עשרונין סלתא מנחתא דפילא במשח לדכרא חד:

(יב) **וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְאֵיל הָאֶחָד:**

כ"י- ושלשה עשרונים • כמשפט נסכי פר, שכן הן קצובין בפרשת נסכים.

יג ועשרונא עשרונא סלתא מנחתא דפילא במשח לאמרא חד עלתא לאתקבלא ברעוא קרבנא קדם יי:

(יג) **וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לַכֹּבֶשֶׂת הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:**

יד ונסכיהון פלגות הינא יהי לתורא ותלתות הינא לדכרא ורבעות הינא לאמרא חמרא דא עלת ריש ירחא באתתדותהא כן לכל רישי ירחי שמת:

(יד) **וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַחֵין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישֵׁת הַחֵין לְאֵיל וּרְבִיעֵת הַחֵין לַכֹּבֶשֶׂת יֵין זֹאת עֹלַת חֲדָשׁ בַּחֲדָשׁוֹ לַחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה:**

כ"י- זאת עלת חדש בחדשו • שאם עבר יומו בטל קרבנו, ושוב אין לו תשלומין.

טו וצפיר בר עזי חד לחטאתא קדם יי על עלתא תדירא יתעבד ונסכה:

(טו) **וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל־עַלְתָּ הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ס**

א לא הקדוש-ברוך-הוא בלבד, ושאר השעירין למדין ממנו. ומדרשו באגדה (חולין ט): אומר הקדוש-ברוך-הוא: הביאו כפרה עלי על שמעטתי את הירח. על-עולת התמיד יעשה • כל הקרבן הזה • ונסכו • אין "ונסכו" מוסב על השעיר, שאין נסכים לחטאת.

כ"י- ושלש עזים וגו' • כל שעירי המוספין באין לכפר על טמאת מקדש וקדשיו, הכל כמו שמפרש במסכת שבועות (דף ט). ונשתנה שעיר ראש-חדש, שנאמר בו "לה", תלמודו ללמדך שמכפר על שאין בו ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, שאין מפיר בחטא

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(יד) והיין הנמזג עמם יהיה מחצית הליטר לכל טלה מן המשקה. זה קרבן חדש אחר חדש לחדשי השנה. (טו) ושעיר מן העזים לחטאת אל ה', עם הקרבן יקרב זאת, עם היין הנמזג עמם.

(יב) ושלשה עשרונים (7.452 α) מן הדגנים סלת המערב בשמן לכל שור, ושני עשרונים (4.96 α) לאל. (יג) ועשרון (2.484 α) מן הסלת המערב בשמן לכל טלה, כך עולה מקבלת ומרצה לה.

(י) זהו קרבן כל שבת ושבת יחד עם (מערך) הקרבן התמידי וממנו. (יא) ובראשי חדשיכם, קרבו קרבן עולה לה' שני פרים מן הבקר, ואיל ושבעה טלאים זכרים מן הכבשים או מן העזים בגי שנה ללא מוס.

~ יום שישי כ"ב תמוז ~

טז וּבַיּוֹמָהּ קִדְּמָהּ בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹמָא
לִירְחָא פִּסְחָא קֳדָם יי:

(טז) וּבַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ
פִּסַּח לַיהוָה:

יז וּבַחֲמִשָּׁת עֶשְׂרֵי יוֹמָא לִירְחָא הָדִין חֲמָא
שִׁבְעָא יוֹמִין פִּטִּיר יִתְאַכֵּל:

(יז) וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה חָג שִׁבְעַת יָמִים
מִצּוֹת יֵאָכֵל:

יח בְּיוֹמָא קִדְּמָהּ מְעַרְע קִדִּישׁ כָּל עֲבִידַת
פְּלָחַן לֹא תַעֲבִידוּן:

(יח) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָת עֲבָדָה
לֹא תַעֲשׂוּ:

כט "כָּל־מְלָאכָת עֲבָדָה • אִפְלוּ מְלָאכָה הַצְרִיכָה לָכֶם, כְּגוֹן: דְּבַר הָאֲבָד הַמִּתְרַת בְּחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד - אֲסוּרָה
בַּיּוֹם טוֹב'.

יט וּתְקַרְבִּינוּ קִרְבָּנָא עֲלֵמָא קֳדָם יי תוֹרִין בְּגִי
תוֹרֵי תִרְיָן וְדָבָר חַד וְשִׁבְעָא אֲמִרִין בְּגִי שְׁנָא
שְׁלָמִין יְהוֹן לָכוּן:

(יט) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר
שָׁנִים וְאֵיל אֶחָד וְשִׁבְעָה כִבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם
יִהְיוּ לָכֶם:

כפ "פָּרִים • כְּנָגֵד אֲבָרְהָם, שְׁנֶאֱמַר (בראשית יח): "וְאֵל־
הַבָּקָר רֶץ אֲבָרְהָם". אֵילִים • כְּנָגֵד אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק.
כג בְּשִׁים • כְּנָגֵד יַעֲקֹב (שם ל): "וְהַפְּשָׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב".
ביסודוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן רְאִיתִי זֹאת.

כ וּמִנְחָתָהוֹן סֵלֶת דְּפִילָא בְּמִשַּׁח תִּלְתָּא
עֶשְׂרֹנִין לְתוֹרָא וְתִרְיָן עֶשְׂרֹנִין לְדַכְרָא
תַּעֲבִידוּן:

(כ) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
לֶפֶר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל תַּעֲשׂוּ:

כא עֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא תַּעֲבִיד לְאִמָּרָא חַד כֵּן
לְשִׁבְעָא אֲמִרִין:

(כא) עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן תַּעֲשֶׂה לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
הַכִּבְשִׁים:

כב וּצְפִירָא דְחִטָּאָתָא חַד לְכַפָּרָא עֲלִיכוּן:

(כב) וְשִׁעִיר חֲטָאֹת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

כג כַּר מַעֲלַת צִפְרָא דְהִיא עֲלֵת תְּדִירָא
תַּעֲבִידוּן יַת אֵלִין:

(כג) מִלֵּבֶד עֲלֵת הַבָּקָר אֲשֶׁר לְעֹלֶת הַתִּמְדִּיד תַּעֲשׂוּ
אֶת־אֵלֶּה:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(כא) וְעֶשְׂרֹן (2.484 א"ק) לְכָל טֹלָה מִן
הַשִּׁבְעָה.

(כב) וְשִׁעִיר חֲטָאֹת לְכַפֵּר מֵעֲלֵיכֶם.

(כג) מִלֵּבֶד קֶרֶבן עֲלֹת הַשֶּׁחֶר לְפָנֵי

הַגִּזְ הַחֲמָה, וְקֶרֶבן הַתִּמְדִּיד הַשְּׁנִי
תִּקְרָבוּ זֹאת.

(יט) וְקֶרְבֵי קֶרֶבן עוֹלָה לַה' שְׁנֵי פָרִים
מִן הַבָּקָר וְאֵיל וְשִׁבְעָה טֹלָאִים זָכָרִים
מִן הַכִּבְשִׁים אוֹ מִן הָעִזִּים, בְּגִי שְׁנָה
לֹא מוֹם יִהְיֶה לָכֶם.

(כ) וְאַתֶּם מִן הַדִּגְנִים סֵלֶת מְעַרְב
בַּשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים (7.452 א"ק) לְכָל
שׁוֹר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים (4.96 א"ק) לְאֵיל.

(טז) וּבַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן, בַּיּוֹם הָאֲרִבָּעָה
עֶשְׂרֵי בּוֹ, קֶרֶבן פִּסַּח לַה'.

(יז) וּבַיּוֹם הַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי בּוֹ עֲלִיָּה
לְרִגְלָה. שִׁבְעַת יָמִים יֵאָכֵל מִצּוֹת.

(יח) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִהֶם (יח) שֵׁם
מִקְדָּשׁ, כָּל מְלָאכָה לְמִשְׁרַת רֹחַ כְּסָף
לֹא תַעֲשׂוּ.

(כד) כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשָּׁה רִיחַ-נִיחָח לַיהוָה עַל-עוֹלַת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ:

כ"ד - כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם • שְׁלֹא יִהְיֶה פוֹתֶחֱתִין וְהוֹלְכִין כְּפָרֵי הַחֵג.

(כה) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ׀

כה וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעָא מְעַרַע קֹדִישׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֲבִידַת פְּלַחַן לֹא תַעֲבֹדוּן:

(כו) וּבַיּוֹם הַבְּפוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחַח חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשִׁבְעַתִּיכֶם מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

כו וּבַיּוֹמָא דְּכַפּוּרִיא בְּקַרְבִּיכוֹן מִנְחָתָא חֲדָשָׁתָא קָדֵם יִי בְּעֲצֻרְתִּיכוֹן מְעַרַע קֹדִישׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֲבִידַת פְּלַחַן לֹא תַעֲבֹדוּן:

כ"ו - וּבַיּוֹם הַבְּפוּרִים • חֵג הַשְּׁבוּעוֹת קָרוֹי "בְּכּוּרֵי קֶצֶר חֲטִים", עַל שֵׁם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵם רִאשׁוֹנִים לְמִנְחַת חֲטִים הַבָּאָה מִן הַחֹדֶשׁ.

(כז) וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרִיחַ נִיחָח לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנַיִם אֶיִל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה:

כז וְהִתְקַרְבוּן עֲלֵתָא לְאַתְקַפְּלָא בְּרַעְוָא קָדֵם יִי תוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תָרִין וּדְכָר חֵד שִׁבְעָא אִמְרִין בְּנֵי שָׁנָא:

(כח) וּמִנְחַתָּם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לֶפֶר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד:

כח וּמִנְחַתְהוֹן סֹלֶתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח תִּלְתָּא עֶשְׂרֹנִין לְתוֹרָא חֵד תָּרִין עֶשְׂרֹנִין לְדְכָרָא חֵד:

(כט) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לַכֹּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים:

כט עֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא לְאַמְרָא חֵד לְשִׁבְעָא אִמְרִין:

(ל) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

ל צִפִּיר בֵּר עִזִּין חֵד לְכַפְּרָא עֲלִיכוּן:

(לא) מִלֶּכֶד עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תָמִידִם יִהְיוּ-לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם: ׀

לא בֵּר מַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ תַעֲבֹדוּן שְׁלָמִין יִהְיוּ לְכוּן וְנִסְכֵּיהֶן:

כ"א - תָּמִידִם יִהְיוּ-לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם • אֵף הַנִּסְכִּים יִהְיוּ תָּמִידִים; לְמַדּוֹ רַבּוּתֵינוּ (מִנְחָתוֹ פ"ד) מִכָּאן, שֶׁהֵינָן שֹׁהַעֲלָה קִמְחִין - פָּסוּל לְנִסְכִּים.

(כד) וְכִמּוּהוּ קָרְבוֹ בְּכָל יוֹם מִן הַיָּמִים הַשְּׁבִיעָה, קָרְבֵּן מִקְבֵּל וּמִרְצָה אֶל ה', עִם הַקָּרְבֵּן הַתָּמִידִי יִקָּרֵב זֹאת, עִם הַיֵּין הַנִּמְזָג עִמָּם.
(כה) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֵׁם מִקְדָּשׁ יִהְיֶה לָכֶם, כָּל מִלְאכָה לְמִשְׁרַת רוּחַ כְּסֵף וְאֵיל וְשִׁבְעָה טָלָאִים וְזָכָרִים מִן הַכִּבְשִׁים אוֹ מִן הָעִזִּים בְּנֵי שָׁנָה.
(כז) וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה מִקְבֵּלָת וּמִרְצָה אֶל ה', שְׁנֵי פָרִים מִן הַבָּקָר וְאֵיל וְשִׁבְעָה טָלָאִים וְזָכָרִים מִן הַכִּבְשִׁים אוֹ מִן הָעִזִּים בְּנֵי שָׁנָה.
(כח) וְאִתָּם מִן הַדִּגְנִים, סֹלֶת מְעַרֵב

בְּשֶׁמֶן שְׁלוֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים (א"ק 7.452) לְכָל שׁוֹר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים (א"ק 4.96) לְאֵיל.
(כט) וְעֶשְׂרוֹן (א"ק 2.484) לְכָל טֹלָה מִן הַשְּׁבִיעָה.
(ל) וְשְׁעִיר מִן הָעִזִּים לְבִקֵּשׁ כִּפּוּר מַעֲלִיקִם.
(לא) מִלֶּכֶד הַקָּרְבֵּן הַתָּמִידִי וְהַדִּגְנִין הַבָּא עִמּוֹ, תִּקְרְבוּ אוֹתוֹ, וְלֹא מוֹם

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

א וּבִיָּרְחָא שְׂבִיעָא בְּחַד לִירְחָא מְעַרַע
קִדִּישׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֲבִידַת פְּלַחַן לֹא
תַעֲבֹדוּן יוֹם נִבְבָּא יְהִי לְכוּן:

כט (א) וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ מִקְרָא־קִדְשׁ
יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה
יִהְיֶה לָכֶם:

ב וּתַעֲבֹדוּן עֲלֵתָא לֹאֲתַקְבְּלָא בְּרַעוּא קִדְשׁ יי
תוֹר בַּר תּוֹרִי חַד דְּכַר חַד אֲמַרִין בְּגִי שָׁנָא
שְׂבָעָא שְׁלָמִין:

(ב) וַעֲשִׂיתֶם עֲלֶה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה פֶּר בֶּן־בֶּקָר
אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּגִי־שָׁנָה שְׂבָעָה תְּמִימִם:

ג וּמִנְחָתְהוֹן סִלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח חֵלְתָּא
עֲשׂוֹנוֹן לְתוֹרָא תְּרִין עֲשׂוֹנוֹן לְדַכְרָא:

(ג) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
לִפֶּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל:

ד וְעֲשׂוֹנָא חַד לֹאֲמַרָא חַד לְשָׂבָעָא אֲמַרִין:

(ד) וַעֲשֹׂרוֹן אֶחָד לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים:

ה הוֹצִפִיר בַּר עֲזִי חַד לְחַטָּאתָא לְכַפָּרָא
עֲלִיכוּן:

(ה) וְשִׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

ו בַּר מַעֲלַת יִרְחָא וּמִנְחָתָהּ וְעֵלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהוֹן כְּדָחִזִי לְהוֹן לֹאֲתַקְבְּלָא
בְּרַעוּא קִרְבָּנָא קִדְשׁ יי:

(ו) מִלֶּכֶד עֵלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֵלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם כַּמִּשְׁפָּט לְרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה
לַיהוָה: ׀

זש"י - מִלְכָּד עֵלַת הַחֹדֶשׁ • מוֹסְפִי רֹאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁהוּא בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

ז וּבַעֲשׂוֹרָא לִירְחָא שְׂבִיעָא הִדִּין מְעַרַע
קִדִּישׁ יְהִי לְכוּן וְתַעֲנוּן יֵת נַפְשָׁתִיכוּן כָּל
עֲבִידָתָא לֹא תַעֲבֹדוּן:

(ז) וּבַעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הִזֶּה מִקְרָא־קִדְשׁ יִהְיֶה
לָכֶם וְעַנִּיתֶם אֶת־נַפְשְׁתִּיכֶם כָּל־מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ:

ח וְתַקְרְבוּן עֲלֵתָא קִדְשׁ יי לֹאֲתַקְבְּלָא בְּרַעוּא
תוֹר בַּר תּוֹרִי חַד דְּכַר חַד אֲמַרִין בְּגִי שָׁנָא
שְׂבָעָא שְׁלָמִין יְהוֹן לְכוּן:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶה לַיהוָה רִיחַ נִיחַח פֶּר בֶּן־בֶּקָר
אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּגִי־שָׁנָה שְׂבָעָה תְּמִימִם
יִהְיֶה לָכֶם:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

עמו, וממזגיהם כפי הקבוע להם,
מקבל ומרצה קרבן זה'.

(ז) ובעשרה בחדש השביעי הזה שם
מקדש יהיה לכם, והרעיבו את
נפשותיכם וכל מעשה לא תעשו.

(ח) וקרבנו עולה לה' מקבל ומרצה,
פר מן הבקר אחד ואיל אחד ושבעה
טלאים זכרים מן הכבשים או מן
העזים, בגי שנה ללא מום, תהיה לכם.

(ג) ואתם מן הדגנים, סלת מערב
בשמן שלוש עשרונים (α'ק 7.452) לפר
ושני עשרונים (α'ק 4.96) לאיל.
(ד) ועשרון (α'ק 2.484) לכל טלה מן
השבעה.

(ח) ושעיר מן העזים לחטאת, לבקש
פגרה מעליכם.

(ו) מלכד קרבן החדש והדגן הבא
עמו והקרבן התמידי והדגן הבא

יהיו לכם והיין הנמזג עמה.

(א) וביום הראשון מן החדש
השביעי שם מקדש יהיה לכם, כל
מלאכה למטרת רוח כסף לא תעשו,
ויום התפנסות יהיה לכם.

(ב) וקרבנו עולה מקבלת ומרצה אל
ה', פר מן הבקר אחד ואיל אחד
ושבעה טלאים זכרים מן הכבשים או
מן העזים, בגי שנה ללא מום.

ט ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתא
עשרונין לתורא תריין עשרונין לדכרא חד:

(ט) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים
לפר שני עשרונים לאיל האחד:

י עשרונא עשרונא לאמרא חד לשבעא
אמרי:

(י) עשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים:

יא צפיר פר עזין חד חטאתא פר מחטאתא
דכפוריא ועלת תדירא ומנחתה ונספיהון:

(יא) שעיר-עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים
ועלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס

את אלה ונספיהם. וכן כל "ונספיהם" האמורים בכל
המועדות, חוץ משל קרבנות החג, שכל "ונספיהם",
"ונספיהם", "ונספיהם" שבהם, מוספים על התמיד
ואינן לשון צווי, שהרי נספיהם של מוספין כתובין
לעצמן בכל יום ויום.

נ"י - מלבד חטאת הכפרים • שעיר הנעשה בפנים
האמור ב"אחרי מות", שגם הוא חטאת. ועלת
התמיד • ומלבד עולת התמיד, תעשו עולות הללו.
ונספיהם • מוסב על המוספין כתובים ועל "תעשו"
והוא לשון צווי. מלבד עולת התמיד ומנחתה, תעשו

~ שבת קודש כ"ג תמוז ~

יב ובחמשה עשר יומא ליחא שביעא
מצרע קדיש יהי לכוז כל עבדת פלחנא
לא תעבדון ותחגון חגא קדם יי שבעא
יומין:

(יב) ובחמשה עשר יום לחדש השביעי מקרא-קדש
יהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו וחגתם
חג ליהוה שבעת ימים:

יג ותקרבין עלתא קרבן דמתקבל ברעוא
קדם יי תורין בני תורי תלת עשר דכרין
תריין אמריין בני שגא ארבעא עשר שלמין
יהון:

(יג) והקרבתם עלה אישה ריח ניחח ליהוה פרים
בגירבקר שלשה עשר אילים שנים כבשים בגי-שנה
ארבעה עשר תמימים יהיו:

יד ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתא
עשרונין לתורא חד לתלתא עשר תורין
תריין עשרונין לדכרא חד לתריין דכרין:

(יד) ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים
לפר האחד לשלשה עשר פרים שני עשרונים לאיל
האחד לשני האילים:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

זכרים מן הכבשים או מן העזים, בני
שנה ללא מום.
(יד) ואתם מן הדגנים סלת מערב
בשמן שלושה עשרונים (א"ק 7.452) לכל
שור מן השלושה עשר, ושני
עשרונים (א"ק 4.96) לכל איל משני
האילים.

(יב) וביום החמשה עשר מן החדש
השביעי, שם מקדש יהיה לכם, כל
מלאכה למטרת רוח פסח לא תעשו,
וחגו עליה לרגל אל ה' שבעת ימים.
(יג) וקרבן עולה, קרבן מקבל ומרצה
אל ה', שלושה עשר שורים מן הבקר
ושני אילים וארבעה עשר טלאים

(ט) ואתם מן הדגנים, סלת מערב
בשמן שלושה עשרונים (א"ק 7.452) לפר
ושני עשרונים (א"ק 4.96) לאיל.
(י) ועשרון (א"ק 2.484) לכל טלה מן
השבעה.
(יא) ושעיר מן העזים לחטאת, מלבד
חטאת הכפרה והקרבן התמידי והדגן
הבא עמו והיין הנמזג עמם.

(טו) וְעִשְׂרוֹן עִשְׂרוֹן לִבְבֶּשׂ הָאֶחָד לְאַרְבַּעַה עֶשֶׂר
כִּבְשִׁים:

(טז) וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲמֵאת מִלֵּבָד עֹלֹת הַתָּמִיד
מִנֶּחֱתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס

(יז) וּבָיִוֹם הַשְּׁנִי פָרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֵילִם
שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

(יח) וּמִנֶּחֱתָתָם וְנִסְפֵיהֶם לִפְרִים לָאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

כ"י - וּמִנֶּחֱתָתָם וְנִסְפֵיהֶם לִפְרִים • (סוכה נז) פָּרִי הַחֶגֶג
שִׁבְעִים הֵם, כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אַמּוֹת עוֹבְדֵי גִילוּלִים
שִׁמְתִּמְעֻטִּים וְהוֹלְכִים, סִימָן כְּלִיָּה הִיא לָהֶם, וּבִימֵי
הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ מְגִנִּין עֲלֵיהֶם מִן הַיִּסּוּרִין. וְלִכְבְּשִׁים •
כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאוּ (ירמיה א): "שֶׁה פְּזוּרָה", וְהֵם
קְבוּעִים. וּמִנֶּחֱתָתָם וְנִסְפֵיהֶם לִפְרִים לָאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

(יט) וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲמֵאת מִלֵּבָד עֹלֹת הַתָּמִיד
מִנֶּחֱתָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם: ס

(כ) וּבָיִוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָרִים עֶשְׂתֵּי־עֶשֶׂר אֵילִם שְׁנַיִם
כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

(כא) וּמִנֶּחֱתָתָם וְנִסְפֵיהֶם לִפְרִים לָאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

(כב) וְשְׁעִיר חֲמֵאת מִלֵּבָד עֹלֹת הַתָּמִיד
וּמִנֶּחֱתָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס

(טו) וְעִשְׂרוֹן (א"ק 2.484) לְכָל טֹלָה מִן
הָאַרְבַּעַה עֶשֶׂר.
(טז) וְשְׁעִיר מִן הָעִזִּים לְחֻטָּאת, מִלֵּבָד
הַקָּרְבָן הַתָּמִיד וְהַדָּגֵן הַבָּא עִמּוֹ וְהַיִּין
הַנִּמְזָג עִמָּם.
(יז) וּבָיִוֹם הַשְּׁנִי, שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁוֹרִים
מִן הַבָּקָר וְשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבַּעַה עֶשֶׂר
כִּבְשִׁים, בְּנֵי־שָׁנָה לֵאמֹר.
(יח) וּדְגָנֵיהֶם וּמִמְזֻגֵיהֶם לִפְרִים
וְלֵאילִים וְלִטְלָאִים לִפְנֵי מִנְיָנָם כַּמִּקְדָּשׁ.
(יט) וְשְׁעִיר מִן הָעִזִּים לְחֻטָּאת, מִלֵּבָד
הַקָּרְבָן הַתָּמִיד וְהַדָּגֵן הַבָּא עִמּוֹ
וּמִמְזֻגֵיהֶם.
(כ) וּבָיִוֹם הַשְּׁלִישִׁי אֶחָד עֶשֶׂר שְׁוֹרִים
מִן הַבָּקָר וְשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבַּעַה עֶשֶׂר
כִּבְשִׁים, בְּנֵי־שָׁנָה לֵאמֹר.
(כא) וּדְגָנֵיהֶם וּמִמְזֻגֵיהֶם לִפְרִים
וְלֵאילִים וְלִטְלָאִים לִפְנֵי מִנְיָנָם כַּמִּקְדָּשׁ.
(כב) וְשְׁעִיר לְחֻטָּאת, מִלֵּבָד (מסדר)

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(כג) וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֹשֶׂה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אֲרֻבָּעָה עֶשְׂרֵת תְּמִימִם:
כג וּבַיּוֹמָא רְבִיעָא תוֹרִין עֲשָׂא דְכָרִין תְּרִין
אֲמִרִין בְּגֵי שָׁנָא אֲרֻבָּעָה עֶשְׂרֵת שְׁלָמִין:

(כד) מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
כד מִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין
וּלְאֲמִרִין בְּמִנְגִּיחָהוֹן כְּדִחִי:

(כה) וְשַׁעֲרֵי־עֲזִים אֶחָד חֲטָאת מִלֵּבָד עַל־תְּהִמִּיד
מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס
כה וְצִפְרִי בֵּר עֲזִין חַד חֲטָאתָא בֵּר מַעֲלַת
תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:

(כו) וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אֲרֻבָּעָה עֶשְׂרֵת תְּמִימִם:
כו וּבַיּוֹמָא חֲמִישָׁא תוֹרִין תִּשְׁעָה דְכָרִין תְּרִין
אֲמִרִין בְּגֵי שָׁנָא אֲרֻבָּעָה עֶשְׂרֵת שְׁלָמִין:

(כז) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
כז וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין
וּלְאֲמִרִין בְּמִנְגִּיחָהוֹן כְּדִחִי:

(כח) וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת אֶחָד מִלֵּבָד עַל־תְּהִמִּיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס
כח וְצִפְרִיָּא דְחֲטָאתָא חַד בֵּר מַעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:

(כט) וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים שְׁמֹנֶה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אֲרֻבָּעָה עֶשְׂרֵת תְּמִימִם:
כט וּבַיּוֹמָא שְׁתִּיתָא תוֹרִין תְּמִנָּא דְכָרִין
תְּרִין אֲמִרִין בְּגֵי שָׁנָא אֲרֻבָּעָה עֶשְׂרֵת שְׁלָמִין:

(ל) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
ל וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין
וּלְאֲמִרִין בְּמִנְגִּיחָהוֹן כְּדִחִי:

(לא) וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת אֶחָד מִלֵּבָד עַל־תְּהִמִּיד מִנְחָתָהּ
וְנִסְכָּיהָ: ס
לא וְצִפְרִיָּא דְחֲטָאתָא חַד בֵּר מַעֲלַת תְּדִירָא
מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

הַקֶּרֶן הַתְּמִידִי וְהַדָּגֵן הָבֵא עִמּוֹ וּמִמֶּנּוּ.
(כט) וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, שְׁמוֹנֶה שָׁנִים מִן
הַבָּקָר וּשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵת
טְלָאִים זָכָרִים מִן הַכִּבְשִׁים אוֹ מִן
הָעִזִּים, בְּגֵי שָׁנָה לֵאלֹהִים מוֹם.
(ל) וְהַגִּיחָהּ וּמִמֶּנּוּ לַפָּרִים
וְלֵאלֹהִים וְלִטְלָאִים לְפִי מִנְיָנָם כַּמִּסְפָּר.
(לא) וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת מִלֵּבָד הַקֶּרֶן
הַתְּמִידִי וְהַדָּגֵן הָבֵא עִמּוֹ וּמִמֶּנּוּ.
הַקֶּרֶן הַתְּמִידִי וְהַדָּגֵן הָבֵא עִמּוֹ
וּמִמֶּנּוּ.
(כו) וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי, תִּשְׁעָה שָׁנִים מִן
הַבָּקָר, וּשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵת
טְלָאִים זָכָרִים מִן הַכִּבְשִׁים אוֹ מִן
הָעִזִּים, בְּגֵי שָׁנָה לֵאלֹהִים מוֹם.
(כז) וְהַגִּיחָהּ וּמִמֶּנּוּ לַפָּרִים
וְלֵאלֹהִים וְלִטְלָאִים לְפִי מִנְיָנָם כַּמִּסְפָּר.
(כח) וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת מִלֵּבָד הַקֶּרֶן
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּיהָ: ס
הַקֶּרֶן הַתְּמִידִי וְהַדָּגֵן הָבֵא עִמּוֹ
וּמִמֶּנּוּ.
(כג) וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי, עֹשֶׂה שָׁנִים מִן
הַבָּקָר וּשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵת
טְלָאִים זָכָרִים מִן הַכִּבְשִׁים אוֹ מִן
הָעִזִּים, בְּגֵי שָׁנָה לֵאלֹהִים מוֹם.
(כד) וְהַגִּיחָהּ וּמִמֶּנּוּ לַפָּרִים
וְלֵאלֹהִים וְלִטְלָאִים לְפִי מִנְיָנָם כַּמִּסְפָּר.
(כה) וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת אֶחָד מִלֵּבָד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּיהָ: ס
הַקֶּרֶן הַתְּמִידִי וְהַדָּגֵן הָבֵא עִמּוֹ
וּמִמֶּנּוּ.
(כו) וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי, תִּשְׁעָה שָׁנִים מִן
הַבָּקָר וּשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵת
טְלָאִים זָכָרִים מִן הַכִּבְשִׁים אוֹ מִן
הָעִזִּים, בְּגֵי שָׁנָה לֵאלֹהִים מוֹם.
(כז) וְהַגִּיחָהּ וּמִמֶּנּוּ לַפָּרִים
וְלֵאלֹהִים וְלִטְלָאִים לְפִי מִנְיָנָם כַּמִּסְפָּר.
(כח) וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת אֶחָד מִלֵּבָד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּיהָ: ס
הַקֶּרֶן הַתְּמִידִי וְהַדָּגֵן הָבֵא עִמּוֹ
וּמִמֶּנּוּ.
(כט) וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, שְׁמוֹנֶה שָׁנִים מִן
הַבָּקָר וּשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵת
טְלָאִים זָכָרִים מִן הַכִּבְשִׁים אוֹ מִן
הָעִזִּים, בְּגֵי שָׁנָה לֵאלֹהִים מוֹם.
(ל) וְהַגִּיחָהּ וּמִמֶּנּוּ לַפָּרִים
וְלֵאלֹהִים וְלִטְלָאִים לְפִי מִנְיָנָם כַּמִּסְפָּר.
(לא) וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת מִלֵּבָד הַקֶּרֶן
הַתְּמִידִי וְהַדָּגֵן הָבֵא עִמּוֹ וּמִמֶּנּוּ.

(לב) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שְׁבַעַה אֵילִם שְׁנַיִם בָּבָשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אֲרַבְעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

(לג) וּמִנְחָתָם וְנִסְכָּהֶם לַפָּרִים לְאֵילִם וּלְבָבָשִׁים
בְּמִסְפָּרם בְּמִשְׁפָּטָם:

(לד) וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלִּבְד' עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ
וְנִסְכָּהּ: ׀

(לה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תַּהֲיֶה לָכֶם כָּל־מִלֻּאכֶת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

כ"י◀ עֲצַרְתָּ תַּהֲיֶה לָכֶם • עֲצוּרִים בַּעֲשֻׁת מִלֻּאכָה.
(ספרי) דָּבָר אַחֵר: עֲצַרְתָּ, עֲצָרוּ מִלְּעֲשֹׂת. מִלְּמַד, שְׁטַעוֹן
לִינָה. וּמִדְּרָשׁוֹ בְּאַגְדָּה (סוכה נה): לְפִי שֶׁכָּל יְמוֹת הַרְגֵּל

(לו) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר
אֶחָד אֵיל אֶחָד בָּבָשִׁים בְּנִי־שָׁנָה שְׁבַעַה תְּמִימִם:

כ"י◀ פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד • (אלו) כִּנְגֵד יִשְׂרָאֵל,
הַתַּעֲכָבוּ לִי מַעֲט עוֹד, וְלִשׁוֹן חֶבֶה הוּא זֶה כְּבָנִים
הַנִּפְטָרִים מֵאַבְיָהֶם וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: קָשָׁה עָלִי
פְּרֻדְתְּכֶם, עֲכָבוּ עוֹד יוֹם אֶחָד. מָשַׁל לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה
סֻעָדָה וְכו' בְּדֹאִיתָא בְּמִסְכַּת סָכָה (דף נה). וּבִמְדֻרָּשׁ רַבִּי

~ נקודות משיחות קודש ~

פִּירוּד הַלְכָּבוֹת בֵּין יְהוּדֵי אֶחָד לַחֲבִירוֹ, "פְּרִידַתְכֶם", הוּא
הוּא הַגּוֹרֵם לַפִּירוּד, חֲלִילָה, בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם
שֶׁבִּשְׁמֵם. כְּמֵאמֶר: בְּרַכְנוּ אֲבִינוּ — כּוֹלְנוּ כְּאֶחָד.

(לקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 433)

פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד (כט, לו)

קָשָׁה עָלִי פְּרִידַתְכֶם, עֲכָבוּ עוֹד יוֹם אֶחָד (רש"י). לְכַאוֹרָה
הִיָּה לוֹ לומר קָשָׁה עָלִי פְּרִידַתְנוּ, וּמֵהוּ הַלִּשׁוֹן
"פְּרִידַתְכֶם"? אֵלָּא רָמַז רָמְזוֹ לָנוּ, שֶׁהַפִּירוּד בֵּין הַקָּב"ה
וּבִנְי־יִשְׂרָאֵל כָּא מַצֵּד יִשְׂרָאֵל, לֹא מַצֵּד הַקָּב"ה. שֶׁפֶן,

פִּירוּשׁ רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(לב) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, שְׁבַעַה שְׁוֹרִים
מִן הַבָּקָר וּשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבַּעַה עֶשֶׂר
טָלָאִים וְזָכָרִים מִן הַכֹּבָשִׁים אוֹ מִן
הָעִזִּים, בְּנֵי שָׁנָה לֹלָא מוּם.
(לג) וְדִגְנֵיהֶם וּמִמְזֻגֵיהֶם לַפָּרִים
וְלְאֵילִים וּלְטָלָאִים לְפִי מִנְיָנָם כְּמִקְבֵּל.
(לד) וְשִׁעִיר חַטָּאת מִלִּבְד' הַקָּרְבָן
הַתְּמִידִי וְהַדֶּגֶן הַבָּא עִמּוֹ וּמִמְזֻגָּו.
(לה) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי, שֶׁהִיָּה בַקֹּדֶשׁ
תַּהֲיֶה לָכֶם, כָּל מִלֻּאכָה לְמִשְׁרַת רֹחוֹ

כְּסָף לֹא תַעֲשׂוּ.
(לו) וְקָרְבוּ עוֹלָה קָרְבָן מִקְבֵּל וּמִרְצָה
אֵל ה', שׁוֹר אֶחָד וְאֵיל אֶחָד וְשְׁבַעַה
טָלָאִים וְזָכָרִים מִן הַכֹּבָשִׁים אוֹ מִן
הָעִזִּים, בְּנֵי שָׁנָה לֹלָא מוּם.

(לז) מִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לִפְרֵי לֶאֱלִיל וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
בְּמִשְׁפָּט:

(לח) וְשַׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלֹת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ:

(לט) אֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנְדְּרֵיכֶם
וְנִדְבְּתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וְלִמְנוּחֵיכֶם וְלִנְסֻכֵיכֶם
וְלִשְׁלֵמֵיכֶם:

כִּי אֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם • דָּבָר הַקָּצוּב
לְחֻבָּה. לְבַד מִנְדְּרֵיכֶם • אִם בְּאַתֶּם לְדֹר קָרְבָנוֹת
בְּרָגֶל, מִצֹּה הִיא בְּיָדְכֶם, אוֹ נָדָרִים אוֹ נִדְבוֹת שְׁנִדְרְתֶּם

ל (א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פפפ

כִּי וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • לְהַפְסִיק הַעֲנִין,
דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. לְפִי שְׁעַד כָּאֵן דְּבָרֵיו שֶׁל מְקוֹם,
וּפְרָשַׁת נְדָרִים מִתְחַלֵּת בְּדַבּוּרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, הַצָּרֵף

קס"ח פסוקים, לחל"ק סימן. חסלת פרשת פינחס

הפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רלח - רמג

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

(לז) וְדִגְנֵיהֶם וּמִמְזֻגֵיהֶם לִפְרֵי וְלֶאֱלִיל
וְלִטְלָאִים לְפִי מִנְיָנָם פְּמִקְבָּל.
(לח) וְשַׁעִיר חַטָּאת מִלְּבַד הַקָּרְבָן
הַתָּמִידִי וְהַדָּגֵן הַבָּא עִמּוֹ וּמִמְזֻגוֹ.

(לט) זֶה אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ אֶל ה' בְּחֻגֵיכֶם,
מִלְּבַד נְדָרֵיכֶם וְנִדְבְּתֵיכֶם מַעֲוֹלוֹת
וּמִתְנוֹת וּמִמְזֻג יֵין וְזָבַח לַהֲוֹדָאָה עַל

טוב שלומכם.

(א) אֲחֵרֵי זֹאת, אָמַר מֹשֶׁה לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר פָּקַד עָלָיו ה' בּוֹ.

בוודאי יש לו קביעות עתים בתורה בכל יום הן בתורת
הנגלה והן בתורת החסידות, והעיקר, בהלכות הצריכות
בחיי יום יומיים
ממכתב ו' תמוז, תשט"ו

לוח תהלים

יום ראשון, י"ז תמוז < מפרק פג עד סוף פרק פז

יום שני, י"ח תמוז < מפרק פח עד סוף פרק פט

יום שלישי, י"ט תמוז < מפרק צ עד סוף פרק צו

יום רביעי, כ' תמוז < מפרק צז עד סוף פרק קג

יום חמישי, כ"א תמוז < מפרק קד עד סוף פרק קה

יום שישי, כ"ב תמוז < מפרק קו עד סוף פרק קז

שבת קודש, כ"ג תמוז < פרק כ, מפרק קח עד סוף פרק קיב

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה....

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי ה' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

~ יום ראשון י"ז תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צה, פרק ה והנה המשכת... עד עמ' 190, כדלקמן).

לְהַתְּלֵבֶשׁ בְּגוֹף הָאָדָם, – שזה בא מהדיבור שלמעלה, מהמאמר "נעשה אדם", נִמְשָׁכָה מִכְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת וּמִקּוֹר הַדְּבֹר, הוּא הֶכֶל הָעֲלִיּוֹן, הַמְּרִמֵּה בְּאוֹת ה' תַּתְּאָה – האות ה' האחרונה של שם הוי', בְּנוֹכַח לְעִיל, – שייכותה של האות ה' ל"הבל",

וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיִּפַּח בְּאַפִּי נְשָׁמַת חַיִּים, וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", – הקב"ה נפח נשמה בגוף, שזו משמעות "ויהי האדם לנפש חיה", נשמה בגוף – "ויפח באפיו נשמת חיים" – שהיה זה באופן של "ויפח", וּמֵאֵן דְּנֶפֶח וְכוּ'. – הנופח – נופח מתוכיות ומפנימיות.

הרי, שגם ההמשכה של הנשמה בגוף (חיצונית הנשמה) היא באופן של פנימיות, אלא שהמדובר כאן הוא על פנימיות הדיבור, שהיא הפנימיות של החיצונית, שלא כפנימיות של הנשמה עצמה הבאה מהפנימיות שלמעלה ממש, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב: "כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ, יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתוֹ", – כלומר, שישנן בנשמה שתי מדריגות: מדריגה אחת – "חלק מהוי'", פנימיות הנשמה, ומדריגה שניה – "חבל נחלתו", חיצונית הנשמה. פִּירוּשׁ, – המלה "חבל", הוּא כְּמוֹ חֶבֶל, עֲלִידֶרֶף מֶשֶׁל, שְׂרָאשׁוֹ אֶחָד קָשׁוּר לְמַעַלָּה וְקָצָהוּ לְמַטָּה. – כך הנשמה, הקצה העליון של הנשמה קשור ב"למעלה" והקצה השני מלוכש בגוף. כִּי הֵנָּה, פֶּשֶׁט – פִּירוּשׁ, הַכְּתוּב: מֵהַ שֶׁכָּתוּב: – לגבי הנשמה: "וַיִּפַּח", הוּא לְהוֹרֹת לָנוּ, כְּמוֹ שֶׁעֲלִידֶרֶף מֶשֶׁל בְּשֶׁהָאָדָם נִוּפַח לְאִיזָה מְקוֹם, אִם יֵשׁ אִיזָה דְּכָר חוּצָין וּמִפְּסִיק בִּינְתָּיִם – בין האדם הנופח לבין הדבר שעליו הוא נופח, אִין הֶכֶל הַנוּפֵחַ עוֹלָה וּמוֹנֵעַ כָּלֵל

פֶּרֶק ה. בפרק הקודם, פרק ד', הסביר רבנו הזקן, שנשמתו של יהודי, היא חלק משם הוי', כלומר, היא באה מפנימיות האלקות שהיא שם הוי', שלא כמו שאר הנבראים שבאים משם אלקים ומהדיבור שלמעלה, שהוא חיצוניות. אלא, כדי

שתוכל הנשמה להתלבש בגוף שבעולם הזה, היה עליה לרדת בסתר המדריגות, על-ידי ה"דיבור" שלמעלה, במאמר "נעשה אדם". כלומר, הנשמה גם כן עברה אחר-כך דרך הדיבור שלמעלה, אבל היא באה בתחילה מפנימיות האלקות. לכן כתוב על הנשמה הלשון "ויפח", שהכוונה

ב"ויפח" היא, שזה בא מהפנימיות, שכן "מֵאֵן דְּנֶפֶח מתוכיה נפח" (הנופח – נופח מתוכו ומפנימיותו). וכיוון שהנשמה היא חלק משם הוי', לכן קיימים גם בה עשרה כוחות, בדוגמה לעשר ספירות הכלולות בשם הוי'. בפרק הנוכחי יסביר רבנו הזקן, שגם מה שהנשמה נמשכת למטה בגוף (שעל כך הוסבר לעיל, שזה) על-ידי הדיבור "נעשה אדם", ודיבור הוא הרי חיצוניות, אך, מאיזו מדריגה בדיבור נמשכה הנשמה – מפנימיות הדיבור, שזה הענין של הבל (שלא כמו בשאר הנבראים, כולל מלאכים, שהם באים מחיצוניות הדיבור), כך, שגם פנימיות הנשמה וגם חיצוניות הנשמה באות מהפנימיות שלמעלה: פנימיות הנשמה באה מהפנימיות שלמעלה (שהיא שם הוי'), וחיצוניות הנשמה באה מפנימיות הדיבור שלמעלה (כלומר, מהפנימיות של החיצוניות, שכן, דיבור בכלל הוא הרי חיצוניות).

וְהֵנָּה, הַמְּשַׁכֶּת וַיִּרְדַּת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית לְעוֹלָם הַזֶּה

1. בראשית א, כו. 2. האזינו לב, ט. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היתור ל' "פשט הכתוב כו' לנו" (מה ה' חסר בהבנת הענין - בהשטמתם?) - י"ל דמבואר וגם מתרץ מה שלכאורה אינו מובן כלל: ע"פ משנת"ל הסדר בהמשכת הנשמה מלמעל"ט - פנימיות החיות, אח"כ פני' הדבור (ושניהם נלמדים מל' ויפח - כנ"ל) ואח"כ אותיות הדבור (ולא בנפיקה) "נעשה אדם", ורק אח"כ "נעשה" בפועל - התלבשות הנשמה בגוף - היינו ד"באפיו" נמשך מדבור ולא מ"ויפח"! ולזה מבאר דפשט הכתוב מה שבא להורות (דלכאורה ה' צ"ל "פירשו" "תוכנו" וכו') או להשמיט התיבה) - על השינוי גם לאחר הפעולה ד"נעשה אדם", דגם אז (אף שאינו מפנימי) ה"ז עד"מ כשאדם נופח כו' (משא"כ דיבורו נשמע - היינו מגיע - גם כשיש חציצה, ולכן בשאר הנבראים אין ענין הכרת וכו') וענין זה דויפח ישנו בכל הדורות דהמשכת הנשמה עד לגוף וגם לאח"ז - כל משך היותם "אדם" נשמה וגוף יחד.

לְאוֹתוֹ מְקוֹם, – עליו הוא נופח⁴ בְּכַה מְמַשׁ – בנמשל, אִם יֵשׁ דְּבַר חוּצָץ וּמַפְסִיק בֵּין גּוֹף הָאָדָם לְבְחִינַת הַכֹּל הָעֲלִיּוֹן. – אינו מגיע אז ההבל שלמעלה שעליו נאמר "ויפח". אֲךְ בְּאֵמֶת, אֵין שׁוֹם דְּבַר גִּשְׁמִי וְרוּחִנִי חוּצָץ לְפָנָיו

יְתִבֵּר, כִּי – הרי כתוב⁵: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא", ו"מלא כל הארץ כבודי", ו"לית אתר פניו מניה", – אין מקום שהוא פנוי ממנו יתברך, "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", – בלעדי הקב"ה, ו"איהו ממלא כל עלמין וכו'", – הוא יתברך ממלא את כל העולמות וכו', הרי שהקב"ה נמצא בכל מקום ובכל דבר, כך שלא שייך שום דבר שיסתיר עליו יתברך, אלא כמו שכתוב ב'ישעיה': "כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלליכם". והשעם, – מדוע יש בכוח העוונות לכסות ולהבדיל בין

הנשמה לאלקות, הוא: לְפִי שֶׁהֵם – העוונות, נִגְדֵּי רָצוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ־הוּא הַמְּחִיךְ אֶת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁶: "כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ" – הכל, מהשמים עד הארץ, נברא ברצונו של הקב"ה, (וכמו שנתבאר לעיל, – בפרק ד', שְׁחֹא – הרצון העליון, מְקוֹר הַשְּׁפָעַת שֵׁם הַיְיָ, וְנִרְמָז בְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד). – של שם הוי', וכיון ששם הוי' הוא מקור ההשפעה לכל הנבראים, הרי דבר שהוא נגד מקור ההשפעה של שם הוי' (והוא ענין העוונות), הוא מנוגד לחיות האלקית ומכסה עליה. ואם כך – הרי העוונות הם דבר המכסה ואינו נותן לחיות האלקית שמה"הבל העליון" (עליה נאמר "ויפח") להגיע אל גוף האדם. וְזֶהוּ עֲנִין הַכִּרְתָּ, שֶׁנִּכְרַת וְנִפְסַק חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה מִשֵּׁם הַיְיָ הַבְּרוּךְ־הוּא,

אגרת התשובה

לְאוֹתוֹ מְקוֹם כְּכֹה מִמַּשׁ אִם יֵשׁ דְּבַר חוּצָץ וּמַפְסִיק בֵּין גּוֹף הָאָדָם לְבְחִי' הַבֵּל הָעֲלִיּוֹן. אֲךְ בְּאֵמֶת אֵין שׁוֹם דְּבַר גִּשְׁמִי וְרוּחִנִי חוּצָץ לְפָנָיו ית' כִּי הֲלֹא אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא וּמֵלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְלִית אֲתֵר פָּנוּי מִינִי' בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד וְאִיהוּ מִמֵּלֵא כֹל עֲלָמִין וכו' אֵלֶּא כְּמִשְׁ בִּישְׁעִי' כִּי אִם עוֹוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מְבַדִּילִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם. וְהַטַּעַם לִפִּי שֶׁהֵם נִגְדֵּי רָצוֹן הָעֲלִיּוֹן בִּ"ה הַמְּחִיךְ אֶת הַכֹּל כְּמִשְׁ שֶׁ כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֹשֶׂה בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ (וכְּמִשְׁ ל' שֶׁהוּא מְקוֹר הַשְּׁפָעַת שֵׁם הַיְיָ וְנִרְמָז בְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד). וְזֶהוּ עֲנִין הַכִּרְתָּ. שֶׁנִּכְרַת וְנִפְסַק חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה מִשֵּׁם הַיְיָ בִּ"ה שֶׁנִּמְשָׁכָה מִהֲ"א תִתְּאֵה כְּנִל. וכְּמִשְׁ בִּפ' אֲמֹר וְנִכְרַתָּ הַנֶּפֶשׁ הַיְיָ מִלְּפָנָי אֲנִי ה'. מִלְּפָנָי דִּיִּקָּא. וּבִשְׂאֵר עֲבִירוֹת שְׂאִין בְּהֵן כִּרְתָּ עִב' הֵן פּוֹגְמִין הַנֶּפֶשׁ כְּנוֹדַע. וּפְגָם הוּא מִלְּשׁוֹן פְּגִימַת הַסִּכּוּן וְהוּא עִד' מִמְּחַבֵּל עֵב שׁוֹזֵר מִתְרִי"ג חֲבָלִים דְּקִים כְּכֹה חֲבֵל הַהִמְשָׁכָה הַנִּל כְּלוּל מִתְרִי"ג מִצְוֹת וּבִשְׁעוֹבֵר ח'ו עַל אַחַת מֵהֵנָּה נִפְסַק חֶבֶל הַדֵּק וכו'. אֲךְ גַּם בְּחִיב כִּרְתָּ וּמִיתָה נִשְׂאֵר עֲדִיין בּו הַרְשִׁימוֹ מִנֶּפֶשׁוֹ הָאֱלֹקִי וְעִי"ז יֻכַּל לַחֲיוֹת עַד נ' אוֹ ס' שָׁנָה

שֶׁנִּמְשָׁכָה מִהֲ"א תִתְּאֵה – האות ה' האחרונה של שם הוי', בְּנוֹכַר לְעִיל, – הרי שאין הנשמה שבגוף מקבלת חיות ממקורה שבשם הוי', ובשעה שחיותו של יהודי היא מהקדושה בלבד (כפי שהיה למשל בזמן בית המקדש – כך יסביר להלן), מביא אז דבר זה למיתה גשמית של הגוף, וְכְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּפָרְשֵׁת אֲמַר⁷: "וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַיְיָ מִלְּפָנָי, אֲנִי ה'" – כלומר, משמעות ענין ה"כרת" היא, שהוא נכרת מהוי', ובלשון רבנו הזקן: "מִלְּפָנָי דִּיִּקָּא. – ממני דוקא, משמעות הכריתה היא שהוא נכרת מפנימיות האלקות, שהיא (כאמור לעיל) שם הוי'. וּבִשְׂאֵר עֲבִירוֹת שְׂאִין בְּהֵן כִּרְתָּ – עַל־כֵּל־פְּגָם הֵן פּוֹגְמִין – אֵת הַנֶּפֶשׁ, כְּנוֹדַע; וּפְגָם, הוּא מִלְּשׁוֹן פְּגִימַת הַסִּכּוּן. – סִכּוּן שְׁחִיטָה פְּגוּם, הֵינּוּ שְׁחַסֵּר מִשְׁהוֹ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם; כֵּךְ גַּם בְּעִנְיָנֵנוּ, שְׁחַסֵּר מִשְׁהוֹ מִחֶבֶל הַהִמְשָׁכָה שִׁמְשֵׁם

הוי' אל הנשמה, כפי שרבונו הזקן מסביר מיד להלן: וְהוּא עַל־דִּרְדָּר־מִשְׁלַל, מְחַבֵּל עֵב שׁוֹזֵר מִתְרִי"ג – 613, חֲבָלִים דְּקִים, בְּכָה חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה הַנּוֹכַר־לְעִיל כְּלוּל מִתְרִי"ג – 613, מִצְוֹת⁸, – כֹּל מִצְוָה הִיא חֲבֵל דֵּק מִהַחֲבֵל הַכִּלְלִי, וּבִשְׁעוֹבֵר חִס־וְשָׁלוֹם עַל אַחַת מֵהֵנָּה – עַל אַחַת מִתְרִי"ג הַמִּצְוֹת, נִפְסַק חֶבֶל הַדֵּק – שֶׁנִּכְנַד אֹתָהּ מִצְוָה, וְכו'. – וכשנפסקים מספר מרובה יותר של חבלים דקים, על־ידי שהוא עובר חס־וְשָׁלוֹם עַל כְּמָה וְכְמָה מִצְוֹת, נִגְרַמַּת חֲלִישׁוֹת גְּדוּלָּה בְּחֶבֶל. וְאִילוֹ "כִּרְתָּ" הוּא עֲנִין שֶׁהַחֲבֵל כְּלוּל נִכְרַת וְנִפְסַק רַחֲמָנָא־לִיצֵלָן. אֲךְ גַּם בְּחִיב כִּרְתָּ וּמִיתָה, נִשְׂאֵר עֲדִיין בּו הַרְשִׁימוֹ – הַרוּשָׁם, מִנֶּפֶשׁוֹ הָאֱלֹקִית, וְעַל־יְדִידֵיהָ יֻכַּל לַחֲיוֹת עַד נ' – אִם הוּא חִיב כִּרְתָּ, אוֹ ס' – אִם הוּא חִיב

4. "אגרת התשובה" מהדורא קמא, מביא כאן רבנו הזקן משל – "כגון בריאה של בהמה" – מהניפוח ב"ריאה" של בהמה. הרבי שליט"א הסביר פעם, שבכך רוצה רבנו הזקן להביא משל מתורה (שכן, ע"פ תורה (שו"ע יו"ד רסל"ט) צריכה להיות בדיקת הריאה על ידי ניפוח). 5. ירמיה כג, כד. 6. ישעיה ו, ג. 7. נט, ב. 8. תהלים קלח, ו. 9. כב, ג. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "חידוש נפלא – דכאז"א מקבל חיות בפועל בעוה"ז ע"י תרי"ג חבלים, אף שמצות כהנים אין שייכות לזרים, כו"כ מצות א"א שתהיינה בב"א ועוד. ואולי מובן עפמשנ"ת בקו"א ד"ה ולהבין פרטי הלכות (קנט, ב)."

כשלא נשאר שום רושם מהנפש האלקית, ומידי – ומדובר, עד נ' שנה, – כשעדיין קיים הרושם מהנפש האלקית, שבגלל כך הוא חי בגופו – אז ישנה בו בחינת ה"מקיף", או בזמן הזה כדלקמן): – כפי שיוסבר להלן, שבזמן הזה, כשחיותו של יהודי באה על-ידי

התלבשות בענינים שאינם

קדושה, הרי ביכולתו

לקבל ממילא את חיותו

גם אז, כשנשמתו כרותה

משרשה בשם הוי', שלכן

בזמן הזה יכול גם מי שחייב כרת או מיתה, לחיות יותר מאשר

חמשים או ששים שנה, ואז, חיות הקדושה שמוכרח שתהיה

ליהודי, נמצאת בו מבחינת ה"מקיף" (כמאמר האריז"ל).

מיתה בידי שמים, שנה ולא יותר – מזמן נקוב זה. (ומה שכתוב בשם האריז"ל ששנה ב' – במי שעובר על חטא שיש בו כרת או מיתה בידי שמים, בחינת המקיף וכו' – כלומר, למרות שאין הוא יכול לקבל חיות פנימית, כי נשמתו

נכרתה משרשה, אבל הרי

הוא מקבל חיות מבחינת

ה"מקיף", משם יכול הוא

לקבל חיות גם כשנשמתו

נכרתה מההשפעה

הפנימית של שם הוי'

(ולכאורה, מבחינה זו, הרי היה יכול לחיות יותר מחמשים או

ששים שנה? – אלא, האמור לעיל בשם האריז"ל) אינו ענין

לחי' גשמיית הנוף¹¹, – שמבחינת ה"מקיף" יוכל לחיות גם

אגרת התשובה

ולא יותר (ומ"ש בשם האריז"ל שנכנסה בו בחי' המקיף וכו' אינו ענין לחיי גשמיית הנוף ומיירי עד נ' שנה או בזמן הזה כדלקמן):

~ יום שני י"ח תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 190, פרק ו אמנם... עד עמ' צו, כנודע ל"ח.

הדבר המפסיק). בכך הסביר רבנו הזקן ענין ה"כרת", בדרך כלל הרי "יעקב חבל נחלתו" שגם בחיצוניות הנשמה ישנו "חבל ההמשכה" של החיות הנמשכת מהנשמה בנוף; אך בשעה שישנו דבר המפסיק, במיוחד ענין של כרת רחמנא-

ליציל החותך את חבל

ההמשכה – עלולה אז

החיות שמה"ויפח" שלא

להגיע לנשמה שבגוף,

וממילא היה משפיע

אגרת התשובה

פרק ו אמנם זהו בזמן שהיו ישראל במדרגה עליונה כשהיתה השכינה שורה

הדבר להיות "מת ממש", שמי שהיה חייב כרת מת ממש לפני שימלאו לו חמשים שנה, או מי שהיה חייב מיתה בידי שמים היה מת לפני שימלאו לו ששים שנה. בפרק הנוכחי, פרק ו', יסביר רבנו הזקן, שכך היה רק בשעה שהשכינה שרתה בישראל בבית המקדש, אז היתה כל חיותם של בני ישראל רק

מצד הקדושה, מהשפע הפנימי שהשפיע הקב"ה על-ידי שם הוי'. ואילו בזמן הגלות, כשהשכינה בגלות, ואף חיותם של בני ישראל יכולה להימשך באמצעות "קליפה" (כלומר, שחיות הקדושה מתלבשת בלבוש של קליפה), אז, גם מי שחייב כרת או מיתה בידי שמים, מקבל חיותו, למרות שנכרת ונפסק חבל ההמשכה של שם הוי'. ולכן אין בזמן הגלות

הסדר של "מת ממש" בחייבי כריתות ומיתה בידי שמים. אלא אפשר הדבר שהם יאריכו ימים, דבר המאפשר, אגב, הזדמנות לחזור בתשובה ולתקן את ענין הכרת או המיתה בידי שמים, וכיוצא בזה.

אמנם, זהו בזמן שהיו ישראל במדרגה עליונה, כשהיתה

פרק ו. בפרק ד', בו החל רבנו הזקן לפרש ענין התשובה על פי דרך הסוד, הקדים להסביר מה שמהפסוק ומדברי חכמינו ז"ל אנו יודעים, שב"כרת" היה האדם מת לפני שימלאו לו חמשים שנה, וב"מיתה בידי שמים" היה מת ממש לפני שימלאו לו ששים שנה,

ומתעוררת על כך

השאלה: הרי ראינו הרבה

חייבי כריתות ומיתה בידי

שמים שחיו את שנותיהם

באריכות ימים ו"בנעימים"? כדי להבהיר שאלה זו, הסביר רבנו הזקן, שהנשמה היא חלק משם הוי', וגם פנימיות הנשמה וגם חיצוניותה הן שתיהן באופן של "ויפח" ("ויפח באפיו נשמת חיים"), כלומר, מפנימיות האלקות: פנימיות הנשמה באה מפנימיות שם הוי', ושם הוי' הוא הרי הפנימיות שבאלקות. וכן חיצוניות הנשמה הנמשכת (בגוף) על-ידי

הדיבור "נעשה אדם", היא גם כן באה מפנימיות הדיבור. ושתייהן – פנימיות וחיצוניות הנשמה – הן באופן של "ויפח". שבוה נכללות כל מדרגות ההמשכה של הנשמה כפי שהיא נמשכת בגופו של יהודי, וכפי שהיא כבר נמצאת בתוך גופו של יהודי. על כל זה נאמר "ויפח". דבר המלמד אותנו, שאופן

המשכת החיות של נשמה, הנמשכת מאלקות, היא באופן של "נפיהה". שבשעה שקיים דבר החוצץ ומפסיק בין הנופח לבין

הדבר אליו הוא נופח, אין הבל הנופח מגיע למקום אליו הוא נופח (שלא כמו בדיבור, שגם אם יש דבר המפסיק, אפשר לשמוע את הדיבור, כלומר, הדיבור מגיע לתעודתו למרות

11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מלקו"ת דברים סב, סע"ג. פג, סע"ב".

הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְאִזּוּ לֹא הָיוּ
מִקְבָּלִים חַיֹּת לְגוֹפֵם רַק עַל־יְדֵי נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית לְבָדָה,
מִבְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת הַשֹּׁפֵעַ שְׁמִשְׁפִּיעַ אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא
עַל־יְדֵי שֵׁם הו"ה בְּרוּךְ־הוּא, בְּנוֹכַח לְעֵיל. – וממילא, אם

נפסק "חבל ההמשכה"
משם הוי', לא היתה
יכולת להמשיך לחיות,
כאמור, שבשעה שעל־ידי
ענין של כרת נכרת ונפסק
"חבל ההמשכה" משם
הוי' לנשמתו של יהודי,
היה "מת ממש", שכן לא
היתה לו אפשרות לקבל
חיותו. אף לאחר שִׁיִּרְדוּ
מִמְדְּרֵגָתָם, וְגִרְמוּ
בְּמַעֲשֵׂיהֶם סוֹד גְּלוּת
הַשְׂכִּינָה, – שהשכינה
היא בגלות בקליפות
וסטרא־אחרא, שזה ענין
של סוד, כיצד יתכן הדבר
שהשכינה תהיה בגלות
בקליפות⁴, כְּמוֹ
שֶׁתּוֹבָה⁵: "וּבְשִׁעֲיָכֶם
שִׁלַּחְהָ אִמְכֶם"⁶, –
"אמכם" היינו השכינה,
"אם הבנים" (כמבואר

בחלק א' ריש פרק נ"ב), כנסת ישראל, מקור נשמות ישראל,
בחינת מלכות דאצילות. ובשם הוי' זה "ה' תתאה" של שם
הוי' שכאמור לעיל – משם בא "חבל ההמשכה" לנשמה,
דְּהִינוּ שִׁיִּרְדָה הַשִּׁפְעָת בְּחִינַת ה"א תתאה – של שם הוי',
הַנוֹכַח לְעֵיל, וְנִשְׁתַּלְשֵׁל מִמְדְּרֵגָה לְמִדְרָגָה לְמִטָּה
מִטָּה, עַד שְׁנִתְלַבְּשָׁה הַשִּׁפְעָתָה בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּגָנָה, –
בקליפת "נוגה" שהיא הקליפה שיש בה גם טוב, יש בה עשר
ספירות לעומת עשר ספירות הקדושה⁸, הַמְשִׁפִּיעוֹת שִׁפְעַת
וְחַיֹּת עַל־יְדֵי הַמּוֹלּוֹת וְכָל צָבָא הַשְּׂמִים וְהַשְּׂרִים
שְׁעָלֵיהֶם, לְכָל חַי הַנִּשְׁמִי שֶׁבְּעוֹלָם הָזֶה, – שחיותם באה
מקליפת "נוגה" על־ידי המזלות וצבא השמים והשרים, וְגַם

אגרת התשובה

בישראל בבהמ"ק. ואז לא היו מקבלים חיות לגופם
רק ע"י נפש האלקי לבדה מבחי' פנימי' השפע
שמושפיע א"ס ב"ה ע"י שם הוי' ב"ה כנ"ל. אך לאחר
שירדו ממדרגתם וגרמו במעשיהם סוד גלות השכינה
כמ"ש ובפשעיהם שולחה אמכם דהיינו שירדה השפעת
בחי' ה"א תתאה הנ"ל ונשתלשלה ממדרגה למדרגה
למטה מטה עד שנתלבשה השפעתה ב"ס דנוגה
המושפיעות שפע וחיות ע"י המזלות וכל צבא השמים
והשרים שעליהם לכל החי הגשמי שבעוה"ז וגם לכל
הצומח כמארו"ל אין לך כל עשב מלמטה שאין לו
מזל וכו'. ואזי יכול גם החוטא ופושעי ישראל לקבל
חיות לגופם ונפשם הבהמיות כמו שאר בע"ח ממש
כמ"ש נמשל כבהמות נדמו. ואדרבה ביתר שאת
ויתר עז עפ"י המבואר מוזה"ק פ' פקודי שכל שפע
וחיות הנשפעת לאדם התחתון בשעה ורגע שעושה
הרע בעיני ה' במעשה או בדיבור או בהרהורי עבירה
וכו' הכל נשפע לו מהיכלות הסט"א המבוארים שם
בוזה"ק. והאדם הוא בעל בחירה אם לקבל השפעתו
מהיכלות הסט"א או מהיכלות הקדושה שמהם נשפעות

לְכָל הַצּוֹמָח, – שגם חיותם, המתבטאת בענין של צמיחה,
שהם צומחים מקטן לגדול – באה גם כן מקליפת "נוגה"
על־ידי המזלות וצבא השמים והשרים, בְּמִאמָר רַבּוֹתֵינוּ
זְכוּרֵנָם לְבִרְכָתָהּ¹⁰: "אֵין לָךְ כָּל עֵשֶׂב מִלְמַטָּה שֶׁאֵין לוֹ
מָזֶל וְכו'". – "למעלה –

המכה בו ואומר לו גדל",
המושפיע בו ענין הצמיחה
מקטנות לגדלות. ומאחר
שכל אלה מקבלים חיותם
על־ידי קליפת "נוגה",
לכן – וְאִזּוּ יִכּוֹל גַּם
הַחֹטָא וְהַפּוֹשֵׁעַ
יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל חַיֹּת
לְגוֹפֵם וְנֶפֶשׁ
הַבְּהֵמִיּוֹת – גם כן
מקליפת "נוגה", כְּמוֹ
שֶׁאֵר בְּעַל־חַיִּים מִמַּשׁ,
– המקבלים חיותם על־
ידי קליפת "נוגה", כְּמוֹ
שֶׁתּוֹבָה¹²: – שקיים מצב
שהאדם הוא "נמשל
בבהמות נדמו". –
משולים ודומים לבהמות,
וְאִדְרָבָה – להיפך, לא זו
בלבד שהוא גם יכול
לקבל חיותו מקליפה,

כמו בהמה ושאר דברים חיים או צומחים שבעולם הזה, אלא
הוא מקבל חיותו משם בְּיָתֵר שֶׁאֵת וְיִתֵּר עוֹ, – יותר מאלה,
עַל־פִּי הַמִּבְאֵר מוֹדֵר הַקְדוּשׁ פְּרִשְׁת פְּקוּדֵי, שֶׁכָּל שִׁפְעַת
וְחַיֹּת הַנִּשְׁפָּעוֹת לְאָדָם הַתַּחְתּוֹן בְּשִׁעָה וְרָגַע שְׁעוֹשָׂה
הָרַע בְּעֵינֵי ה' בְּמַעֲשֵׂה או בְּדִבּוּר או בְּהִרְהוּרֵי עֲבִירָה
וְכו' – בשלושה לבושי מחשבה דיבור ומעשה, הַכָּל – כל
השפע והחיות הללו, נִשְׁפָּע לֹא מֵהִיכָלוֹת הַסְטְרָא־אֲחֵרָא
הַמִּבְאֵרִים שֶׁם בְּיָתֵר הַקְדוּשׁ. – וישנם היכלות שונים של
קליפה וסטרא־אחרא, מהם באה החיות למעשים, דיבורים
ומחשבות השונים שחיותם היא מקליפה. וְהָאָדָם הוּא בְּעַל
בְּחִירָה אִם לְקַבֵּל הַשִּׁפְעָתוֹ מֵהִיכָלוֹת הַסְטְרָא־אֲחֵרָא, –

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזהו מראה מדר' ישראל אז". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו בכללות העולם, ובנוגע לשכינה, וכן בפרט ובנוגע לאדם - עוד ענין". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו גם כאו"א בפ"ע". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין לקמן קמ, ב". 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה אינו מובן שע"י מעשה בני אדם יבוא גלות השכינה"? ו"עז מביא ראי' וגם ביאור: א) ראי' – שכן הוא ב) ביאור – מפני שהיא אמכם". 6. ישע"י נ, א. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בפ"ד – בנוגע לכללות העולם. בפ"ה – בנוגע לנשמה דכאו"א". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כבח"א פ"ר". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בלאה"כ (ולא ע"י הגלות שבנדוד, כי אם מחטא עה"ד. ראה קמ, רע"א)". 10. ב"ר פ", ו. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה צ"ל 'ופושע' ל' יחיד". 12. תהלים מט, יב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וצע"ק מאי מרבה ב'וכו' – ואולי הכוונה ל"וגם אם אינו כו" (שבח"א פ"יא) דל' 'וגם' משמע דאינו ענין בפ"ע לגמרי (דלכן אינו מפרטו בפ"ע – באגה"ת), אבל בכ"ז צריך ריבוי (ולכן מוסיף 'וכו')".

הדעת טוב ורע, שיש בו טוב ורע, **פְּנוּדָע לְיוֹדְעֵי חָן**. – ליוֹדְעֵי חֲכָמַת הַקְּבִלָּה. הרי, כיוון שיש בו טוב ורע, נמשך משם אחרי ריבוי השתלשלות, הרע של היכלות ה"סטרא" אחרא, שמשם מקבל האדם שפע כשהוא עושה ענינים של רע במחשבה, דיבור או מעשה. להלן יסביר רבנו

הזקן, מדוע האדם החוטא – לא זו בלבד שהוא יכול לקבל חיות מ"סטרא" אחרא כשאר בעלי חיים, אלא שהוא יכול לקבל

זאת ביתר שאת ויתר עז, מפני שהוא ממשיך לקליפות תוספת יניקה מהשפעת הקדושה, ומפני שהוא הוא הממשיך להן זאת, לכן הוא מקבל החלק הראשון מההשפעה שהן משפיעות לאחר מכן,

זאת כשהוא חושב, מדבר או עושה ענינים של רע, **אִי מְהִיכְלוֹת הַקְּדוּשָׁה¹⁴ שְׁמֵהֶם נִשְׁפָּעוֹת כָּל מַחֲשָׁבוֹת מוֹבּוֹת וְקִדּוּשׁוֹת וְכוּ',** – כלומר, גם דיבורים ומעשים טובים, שכל אלה מקבלים חיותם מהיכלות הקדושה. **כִּי "זֶה לְעֻמַּת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים" וְכוּ'¹⁵.**

– לעומת כל דבר שבקדושה, יש כנגדו בקליפה וסטרא אחרא, **וְהִיכְלוֹת הַסְטָרָא אַחְרָא מְקַבְּלִים וְיוֹנְקִים חַיּוּתָם מֵהַתְּלַבְּשׁוֹת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת הַשְּׁפָע דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּנִגְהָ,** – איך השפע בא ויורד ממדרגה למדרגה עד שהשפע יורד בהיכלות ה"סטרא אחרא", **הַכְּלוּלָה – קְלִיפַת "נוגה" כְּלוּלָה, מִבְּחִינַת טוֹב וְרָע, הִיא בְּחִינַת "עֵץ הַדַּעַת" וְכוּ',** – בחינת "עץ

אגרת התשובה

כָּל מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת וְקִדּוּשׁוֹת וְכוּ'. כִּי זֶה לְעוֹ"ז עֲשֵׂה הָאֱלֹקִי וְכוּ'. וְהִיכְלוֹת הַסְטָ"א מְקַבְּלִים וְיוֹנְקִים חַיּוּתָם מֵהַתְּלַבְּשׁוֹת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת הַשְּׁפָע דִּי"ס דְּנוּגָה הַכְּלוּלָה מִבְּחִי' טוֹ"ר הִיא בְּחִי' עַה"ר וְכוּ' כְּנוּדָע לִי"ח.

~ יום שלישי י"ט תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צו, והנה יעקב חבל... עד עמ' 192, נאמר וכו'.

ומקורו, **עֲלִי־יְדֵי מַעֲשֵׂיו הָרָעִים וּמַחֲשָׁבוֹתָיו עַד תּוֹךְ הִיכְלוֹת הַסְטָרָא־אַחְרָא כְּבִיבּוֹל, שְׁמִשָּׁם –** מהיכלות הסטרא-אחרא, הוא מְקַבֵּל מַחֲשָׁבוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו. – ולמרות שהסביר לעיל, שבחיבי כריתות נפסק "חבל ההמשכה" משם

הוי', אם-כן כיצד הוא יכול על-ידי חבל זה להמשיך תוספת יניקה לסטרא-אחרא? – אלא שמובא בחסידות, שרושם מהחבל (חיצוניות החבל) נשאר, ולכן הוא יכול על-ידי זה להמשיך תוספת יניקה ב"סטרא-אחרא". **וּמִפְּנֵי שֶׁהוּא הוּא הַמְּשִׁיךְ לָהֶם**

ובלשון רבנו הזקן: **וְהִנֵּה, "יַעֲקֹב חָבֵל נִחְלָתוֹ"¹⁶ כְּתִיב¹⁷, –** נשמתו של יהודי היא כמו חבל, **עַל "דֶּרֶךְ-מֶשֶׁל, כְּמוֹ הַחָבֵל שֶׁרָאשׁוֹ אֶחָד לְמַעַלָּה וְרָאשׁוֹ הַשֵּׁנִי לְמַטָּה, אִם יִמְשֹׁךְ אָדָם בְּרָאשׁוֹ הַשֵּׁנִי – יִנְעֲנַע וְיִמְשֹׁךְ אַחֲרָיו גַּם רָאשׁוֹ הָרָאשׁוֹן כְּמָה שֶׁאֲפָשֶׁר לוֹ לְהַמְשִׁיךְ.**

וְכִכָּה מִמֶּשׁ בְּשֶׁרֶשׁ נִשְׁמַת הָאָדָם וּמְקוּרָה מִבְּחִינַת ה"א תַּתְּאָה – ה' אַחֲרוֹנָה שֶׁל שֵׁם הוִי', הַנּוֹבֵךְ לְעֵיל, – שבשעה שהוא עושה עבירה, הוא מְשִׁיךְ וּמוֹרִיד הַשְּׁפָעָתָה – של ה' תַּתְּאָה", משם שרשו

אגרת התשובה

והנה יעקב חבל נחלתו כתיב. עד"מ כמו החבל שראשו א' למעלה וראשו השני למטה אם ימשוך אדם בראשו השני ינענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה שאפשר לו להמשיך. וככה ממש בשרש נשמת האדם ומקורה מבחי' ה"א תתאה הנ"ל הוא ממשיך ומוריד השפעתה ע"י מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוך היכלות הסט"א כביכול שמשם מקבל מחשבותיו ומעשיו. ומפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה

14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? והביאור – שאדרבא הוא חידוש גדול, דאף דשולחה אמכם כו' ונתלבשה ביי"ס דנוגה (כנ"ל), בכ"ז בבחירתו – יכול לקבל מהיכלות דקדושה! ואולי יש לבאר: דאז אף שנתלבשה ביי"ס דנוגה – קליפת נוגה (הלבוש) – בטל להמלוכש, מתהפך לטוב ונכללת בקדושה – עדמ"ש"כ לעיל נד, סע"ב [וא"כ – אינו כמ"ש"כ בס' הר"ר" שי' קארף. רצ"ע]. ועוד י"ל (ואולי שייך יותר לכאן, ממש"כ לעיל אך לאחר כו' האדם הוא בעל בחירה כו') דרק כשירדו ממדר' האדם בעל בחירה לקבל חיותו מהיכלות דסט"א, משא"כ בזמן הבית, וכדלעיל ספ"ה". 15. קהלת ז, יד. 16. האזינו לב, ט. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הסגנון דדבר חדש קמ"ל – קשה, שהרי כל הפרק שלפ"ז מדבר בענין זה? אבל באמת כן הוא, שבא לבאר ענין חדש ואף הפכי מהקודם – ועפ"ז מובנים כמה שינוים מפרק לפרק. – וזהו (כסיום הענין דהכתוב – ע"י) שיעקב – חבל נחלתו, סיום וקצה ההמשכה (ולכן קאמר ראשו כו' וקצהו), מלמעלמ"ט ע"י החבל. בפ"ו – הכתוב יעקב חבל נחלתו (כענין בפ"ע) (ולכן הוסיף כאן: יעקב חבל נחלתו כתיב) (ולכן בפמ"ה שא"צ לשלול ענין וביאור שקדמו – לא הוסיף "כתיב") (והפכי מהנ"ל) – שהלמטה, "ראשו (בנוגע לפעולה) השני", פועל על הראש (בנוגע לחיות) דלמע' וממשיך (ועוד ענין חדש) ומוריד כו' (היכלות כו') (שבזה ב' פרטים

לְהִכְלֹת הַסְטְרָא־אֲחֵרָא אֲשֶׁר שָׁנָא נַפְשׁוֹ יִתְבַּרְךָ. –
יצטרך הקב"ה להשפיע להן תוספת השפעה, יותר מאשר
הוקצב להן מראש לינוק מקדושה, וזאת – כדי שיהיה ענין
הבחירה וענין העבודה. וְכִשְׁהָאֲדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה נִכְוֶנָה –
אִי מְסַלֵּק מֵהֶם –

מהקליפות, הַהִשְׁפָּעָה
שֶׁהַמְּשִׁיךְ – בהן,
בְּמַעֲשָׂיו וּמַחֲשׁוֹבוֹתָיו,
כִּי בְּתִשְׁבּוּתוֹ מְחִיזֵר
הַשְּׁפָעָה הַשְּׁכִינָה
לְמַקְוָמָה. – והריהו נוטל
מהן ההשפעה שנמשכה
בהן על-ידי "גלות
השכינה" בתוכן. וְזֶהוּ –
מה שהמלה "תשובה"
היא "תשוב ה'" (כמובא
לעיל בפרק ד' מהזהר
הקדוש), ושובה של ה'

תתאה" היא "תשובה תתאה", תְּשׁוּבָה ה"א תתאה – היא
שבה מִפְּחִינַת גְּלוּת, וְכִמְזוּ שְׁכֻתוֹכָא²¹: "וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ –
מקור נשמתך, אֵת שְׁבוּתְךָ", בְּלוֹמַר "עַם שְׁבוּתְךָ", – הוא
עצמו ישוב עם שובך, וְכִמְאָמַר רַבּוֹתֵינוּ וְכְרוֹנָם לְבָרְכָהּ²²:
"וְהָשִׁיב לֹא נֶאֱמַר וְכוּ": – אלא "ושב", והכוונה היא שהוא
עצמו ישוב מהגלות, על-ידי שיהודי שב מגלות, – שב
"אלקין" מקור נשמתו, השכינה, מגלות.

הַהִשְׁפָּעָה, לְכֵן הוּא נוֹטֵל חֵלֶק בְּרָאשׁ, – חלק גדול יותר.
אשר לכן, לא זו בלבד שהחוטא יכול לקבל השפעתו מקליפות
וסטרא-אחרא, אלא הוא מקבל יותר השפעה וְיָי לְמִכְיָן. –
אלא, אף-על-פי-כן כתוב בחסידות¹⁸, שסוף סוף מן ההכרח

שההשפעה תיפסק, כי
יהודי יכול רק באופן זמני
לקבל השפעתו מסטרא-
אחרא, ולא לזמן ממושך,
כי אין זה המקום שממנו
עליו לקבל חיות. הרבי
שליט"א הזכיר דבר זה
בשיחה קדושה, בשייכות
לחיוזק שמירת שבת בבני
ישראל, שיש להסביר
ליהודי, שהריווח שהוא
רואה ר"ל מחילול שבת,
עליו לדעת, שהסוף של
ריווח זה וניצול הריווח

לא יכול להיות טוב, כי ברכה והצלחה בבני ישראל הן דוקא
על-ידי פרנסה בשמירת שבת ודיני התורה בכלל. וְזֶהוּ שֶׁאֲמַרְנוּ
רַבּוֹתֵינוּ וְכְרוֹנָם לְבָרְכָהּ¹⁹: "אֵין בְּיָדֵינוּ לֹא מִשְׁלֹת
הַרְשָׁעִים וְכוּ"²⁰ – שהם חיים בטוב, "בְּיָדֵינוּ" דְּוָקָא,
בְּלוֹמַר בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת אַחֵר תִּתְרַבֵּן. – מפני שמקבלים אז
חיות מהקליפות. וְזֶהוּ בְּחִינַת גְּלוּת הַשְּׁכִינָה בְּכִיבּוּל, –
כשם ה' תתאה" של שם הוי' נמשך בקליפות, לְהַשְׁפִּיעַ

~ יום רביעי כ' תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 192, פרק ז ואולם דרך... עד עמ' צז, ונדבכה וכו'.

וה"סטרא-אחרא", ממנה מקבל האדם חיות בשעה שהוא
עושה חטאים ועוונות, ועל-ידי תשובה מחזיר האדם את
ההשפעה ומחזיר את השכינה מגלותה.

ואולם, דֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְהַיָּשָׁר לְבְּחִינַת תְּשׁוּבָה תתאה, ה"א
תתאה, תְּנוּכָה לְעֵיל –
הם שְׁנֵי דְבָרִים דֶּרֶךְ
כָּלָל. – הרבי שליט"א
(באחת משיחות הקודש)
פירש דברי רבינו הזקן

פֶּרֶק ז' בפרק הקודם, פרק ו', הסביר רבנו הזקן, ש"תשובה
תתאה", שלפי פירוש הזהר הקדוש הכוונה היא להשיב את ה'
תתאה של שם הוי' למקומה – היא השבת השכינה מגלותה,
כי על-ידי חטאים ועוונות נעשה ענין גלות השכינה,
שההשפעה של ה' תתאה
שמשם הוי' (היא בחינת
השכינה), מקור הנשמה,
נמשכת רחמנא-ליצלן אל
היכלות הקליפה

אגרת התשובה

פרק ז ואולם דרך האמת והישר לבחי' תשובה
תתאה ה"א תתאה הנ"ל הם ב'
דברים דרך כלל. הא' הוא לעורר רחמים העליונים

חדשים: להחבל ממשיך לאחרים (ולא כבפ"ה – ליעקב) – ירידה למטה מיעקב חבל – עד תוך היכלות כו' – שלוח מוכרח לתרץ: איך
אפשר לחבל שתוריד למטה מהחבל? ולזה כופל שמשם מקבל כו', היינו שבאותו ענין יעקב מקבל (למטה מהמשפיע כו')¹⁸. קונטרס
ומעין ע' 77-80. 19. אבות ד, טו. 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלשני הפי' (הדרע"ב) קשה הבידינו דוקא: (1) דרך רשעים
צלחה – ה"ז שאלת ירמי' (יב, א) ומרע"ה (ברכות ז, א). (2) השלוח דבשביל לטרוח כו' – למה זה לזמן הגלות דוקא? משא"כ להמבואר
בפנים – דבזמן הגלות דוקא – הרשע מקבל חיות (וגם יכול להיות בנעימים – כדלעיל רפ"ד –) ומקבל – בראש (וגם באיכות – היינו
– שלוח) ובכ"ז אין בידינו כו' כלומר יצאנו כו'". ראה להלן עמוד 1239. 21. נצבים ל, ג. 22. מגילה כט, א.

ממדרגה עליונה ביותר, מ"אין-סוף" שהוא תני תחיים
 בְּרִנְיָהּ – ומשם נפלה הנשמה לְבִירָא עֲמִיקָתָא – לבור
 עמוק. "איגרא" ומדרגה בכלל הן גבוהות, והנשמה באה לא
 מ"איגרא" סתם, אלא מ"איגרא רמח", ממדרגה גבוהה ביותר,
 ונפלה לא בבור סתם,

שהוא ממדרגה תחתונה,
 אלא בבור עמוק, הן
 היכלות הסמא
 והסמא-אחרא –
 כמוסבר בפרק הקודם,
 שעלידי חסאים ועונות
 יורדת הנשמה בהיכלות
 הסמא וה"סמא-
 אחרא", ועל האדם לעורר
 עליה את הרחמים
 העליונים, ועל מקורה –
 של הנשמה, במקור
 תחיים, הוא שם הוי"ה

בְּרִנְיָהּ – כאמור לעיל, ששם הוי"ה הוא מקור הנשמה,
 ועלידי ירדת הנשמה יורדת גם ההשפעה של שם הוי"ה בגלות
 של קליפות ו"סמא-אחרא", הרי שהרחמנות היא גם על מקור
 הנשמה, הוא שם הוי"ה, וְכִמְזֵי שְׁכִינָתוֹ: "וישב אל הוי"ה
 וירחמהו", – "וירחמהו" הכוונה על שם הוי"ה, כלומר
 שיעורר רחמים על שם הוי"ה, פְּרוּשׁ – מה הכוונה לעורר
 רחמים על שם הוי"ה? – הרי זה: לְעוֹרֵר רַחֲמִים עַל הַשְּׁפָעַת
 שֵׁם הַוְיָה בְּרִנְיָהּ, שְׁנִשְׁתַּלְשֵׁל וְיִרְדָּה תוֹךְ הַיְּכָלוֹת
 הַסְּמָא-אֲחֵרָא הַטְּמָאִים לְתַחִיּוֹתָם, – להמשיך בהן חיות,
 עֲלִי־יָדֵי מַעֲשֵׂה אָנוּשׁ – החסאים, וְתַחֲבֻלוֹתָיו, וּמַחֲשַׁבוֹתָיו
 הָרָעוֹת; – שכן, גם על-ידי מחשבות רעות בלבד, ממשיכים
 חיות ב"סמא-אחרא", וְכִמְזֵי שְׁכִינָתוֹ: "מלך אסור
 בְּרַהֲטִים" – הקב"ה, מלך העולם, קשור ברהטים, בְּרַהֲטִים
 מִחָא וְכוּ', פירוש כ"ק אדמו"ר שליט"א: "די קארעטעס –
 אפטיילונגען פון מוח וואו עס לויפן די מחשבות (ע"ד רהטים
 שרצים במים)", כלומר, במחשבות החולפות של המוח,
 שגם על-ידי המחשבות החולפות במוח, אם הן מחשבות
 רעות, הנה על-ידי זה המלך אסור, זה מביא גלות להשפעה
 שמשם הוי"ה, הִיא בְּחִינַת גְּלוּת הַשְּׁכִינָה, – שהשכינה, בחינת
 מלכות דאצילות, באה על-ידיה בגלות, בְּנִזְכָּר לְעִיל. –
 בפרק הקודם. וְזִמְן הַמְּסֻגָּל לָזֶה – שיוכל האדם להרגיש
 ברחמנות שעל נשמתו ועל מקורה, ולעורר רחמים העליונים,
 הזמן המסוגל לכך, הוא בְּתִקּוּן חֲצוֹת, כְּמוֹ שְׁכִינָתוֹ

"דרך האמת והישר" – שדוקא זוהי הדרך האמיתית והישרה
 ליתשובה תתאה – על פי מה שלעיל (מיד בפרק א') אמר רבנו
 הזקן, שעיקר ענין התשובה הוא "עזיבת החטא", שאם האדם
 מחליט בלב שלם שלא לחזור יותר על מעשה חטא זה, הרי

זו כבר תשובה (הערת
 כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 "וכאן – דורש עבודה
 והכנה ארוכות – אלא
 שאף שעזיבת החטא ה"ז
 כו") אך אין זה "דרך
 האמת", שהרי כשתשובה
 באה שלא בהכנה
 מתאימה (דבר שרבנו
 הזקן עומד להסביר בפרק
 זה), אפשר אכן שיתעורר
 בתשובה ויחליט בלב
 שלם על עזיבת החטא
 (הערת כ"ק אדמו"ר

שליט"א: "וה"ז תשובה וכו"), אך לא תהיה לה קיום,
 וממילא אין זה אמת, כי אמת נקרא דבר שיש לו קיום, כמו
 שכתוב: "שפת אמת תכון לעד"², וכדי שהתשובה תהיה
 באמת (שיהיה לה קיום) נדרשת ההכנה לתשובה, עליה ידון
 בפרק זה. לכן אומר רבנו הזקן, ש"דרך האמת" לתשובה
 תתאה – היא על-ידי ההכנה שהוא מסביר אותה להלן. ומה
 שרבנו הזקן אומר "דרך הישר" הוא, כי אפשר שתהיה
 התעוררות תשובה באמת, אך שתבוא לא על-ידי דרך ישרה,
 אלא על-ידי איזו סיבה שהיא, סיבה שהיא עצמה יכולה להיות
 דבר שהוא היפך מהכנה לתשובה, כפי שהיה בתשובתו של ר'
 אלעזר בן דורדיא, שהסיבה להתעוררותו לתשובה היתה
 על-ידי ענין לא טוב ועל-ידי הדברים שאמרו לו אז, לכן אומר
 כאן רבנו הזקן, שה"דרך הישר" להגיע לתשובה היא על-ידי
 ההכנות שהוא מסביר אותן להלן. ושני הדברים הם: הָאֲחֵר,
 – הדבר הראשון להגיע לענין התשובה, הוּא לְעוֹרֵר רַחֲמִים
 הָעֲלִיּוֹנִים – של הקב"ה, מִמְּקוֹר הָרַחֲמִים – שכן, ישנן שתי
 בחינות – "אב הרחמן" ו"אב הרחמים"³: "אב הרחמן" היינו
 האב הרחום, האב שיש בו, כביכול, מדת הרחמים. ואילו "אב
 הרחמים" היינו האב של רחמים, מקור הרחמים, והכוונה היא,
 מדודה ושקולה – והפירוש כאן הוא שיעורר את המדה
 העליונה יותר של רחמים, "רחמים העליונים", עַל נַשְׁמָתוֹ
 וְנַפְשׁוֹ הָאֱלֹקִית, שְׁנִפְלָה מֵאֲגָרָא רָמָה – מגג גבוה, כלומר

1. משלי יב, יט. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכב"ח א ספ"ג". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לקו"ת נשא כג, א. ושי"ג".
 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל' הש"ס חגיגה ה, ב. וברש"י שבש"ס נשמטה התיבה גג – ואיתא ברש"י דע"י". 5. ישעיה נה, ז.
 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שה"ש ז, ו. ועיין הצ"צ שם. רצ"ע". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הוס' לתקו"ת ת"ר". 8. הערת
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ירש לעיין בכ"ז בח"א פמ"ה (ובהגהות לשם – להצ"צ איכה ע' 22 [אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א' גנ]) בהשינויים
 וכו'".

ב'סדור' בהערה, עין שם באריכות. וזהו שכתוב שם: – ב'תיקון חצות' "נפלה עמרת ראשנו, אזי נא לנו כי חטאנו". – שעלידי החטאים, נופלת ה"עטרה", מקור הנשמה. ולכן נקרא הקדוש ברוך הוא "מלך עלוב" בפרקי היכלות, כמו שכתב הרמ"ק ז"ל, –

רבי משה קורדובירו זכורנו לברכה. פי אין לך עלבון גדול מה¹⁰. – מגלות השכינה בהיכלות הטומאה וה"סטר-אחרא".

ובפרט כאשר יתבונן המשכיל בגדלת איך סוף ברוך הוא, ממלא כל עולמין – מחיה כל העולמות בחיות פנימית מותאמת לנברא, וסובב כל עולמין, – מקיף כל העולמות, מחיה אותם בחיות שלמעלה מהם, חיות זו היא רק בבחינה של "מקיף" על העולמות,

כל אחד ואחד לפי שיעור שכלו והכנתו – יתעמק בגדולת "אין-סוף" ברוך הוא, ותמרמר על זה מאד מאד: – שכן, בהבינו גדלותו של הקב"ה, רק אז ירגיש את הרחמנות הגדולה שעל נשמתו ועל מקורה, ומיהו ה"מלך" שנמצא בגלות ומבויש – הרי זה משפיע עליו מרירות גדולה. זה הראשון משני הדברים שהם "דרך האמת והישר" לתשובה תתאה. והב', – הרבר השני, הוא: לבטש ולהכניע הקליפה וסטר-אחרא, אשר כל חיותה היא רק בחינת נפשות והתבונה, – וממלא, כשמכניעים ושוברים אותה, נוטלים ממנה את חיותה, כמו שכתוב¹¹: "אם תגביה בגשך וגו'", ולכן – והבטוש וההכניעה עד עפר ממש – זוהי מיתתה

אגרת התשובה

עמרת ראשנו אזי נא לנו כי חטאנו. ולכן נקרא הקדב"ה מלך עלוב בפרקי היכלות כמ"ש הרמ"ק ז"ל כי אין לך עלבון גדול מזה. ובפרט כאשר יתבונן המשכיל בגדולת א"ס ב"ה ממכ"ע וסכ"ע כל א' וא' לפי שיעור שכלו והכנתו יתמרמר ע"ז מאד מאד: והב' לבטש ולהכניע הקליפה וסטר-אחרא אשר כל חיותה היא רק בחי' גסות והגבהה כמ"ש אם תגביה כנשר וכו'. והביטוש וההכניעה עד עפר ממש זוהי מיתתה וביטולה. והיינו ע"י לב נשבר ונרכה ולחיות נבזה בעיניו נמאס וכו'. וכמ"ש בזה"ק ע"פ זבחי אלקי' רוח נשברה לב נשבר ונרכה וכו'. כי כל קרבן מן הבהמה הוא לשם הוי' היא מדת הרחמים. אבל לשם אלקים היא מדת הדין אין מקריבין קרבן בהמה כ"א לשבר ולהעביר רוח הטומאה והסט"א וזהו רוח נשברה. והאיך נשברה רוח הסט"א. כשהלב נשבר ונרכה וכו'.

ובטולה. – של הקליפה וה"סטר-אחרא". והינו, – על-ידי מה שוברים ומכניעים את הקליפה וה"סטר-אחרא"? על-ידי – שהאדם פועל בקרב עצמו "לב נשבר ונרכה", ולחיות נבזה בעיניו נמאס וכו', – שכן כפי שהוסבר בפרק כ"ט בחלק הראשון, עיקר האדם, גם בבינוני, ובפרט באדם החוטא – הוא נפשו הבהמית, ועל-ידי שהוא נשבר, נשברת הרי גם נפשו הבהמית (הבאה מקליפה), הרי שעל-ידי זה הוא שובר ומכניע את הקליפה ו"סטר-אחרא". וכמו שכתוב בזה"ק הקדוש¹² על פסוק¹³: "זבחי אלקים רוח נשברה, לב נשבר ונרכה וכו'", – מהו הזבח לשם אלקים? – כאשר יש "רוח נשברה", נשברת רוח הסטר-אחרא, ועל-ידי מה נשברת רוח זו? – על-ידי

"לב נשבר", על-ידי זה שיש לאדם לב נשבר, כפי שהוא מפרש מיד להלן, כי כל קרבן מן הבהמה – הוא לשם הוי', היא מדת הרחמים, – לכן תמיד נזכר בקרבנות שם הוי': "אדם כי יקריב מכם קרבן להוי'", "ריח ניחוח להוי'" וכדומה, אבל לשם אלקים, היא מדת הדין – אין מקריבין קרבן בהמה, כ"א – מהו כן ה"זבח" לשם אלקים (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: דכתב כאן "זבחי אלקים")? לשבר ולהעביר רוח הטומאה והסטרא-אחרא, וזהו "רוח נשברה" – זהו "זבחי אלקים", זבח לשם אלקים. והאיך נשברה "רוח ה"סטר-אחרא"? פשוט לב נשבר ונרכה וכו'¹⁴.

~ יום חמישי כ"א תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צו, והאיך נשבר הלב... עד עמ' 194, כנודע).

אגרת התשובה

והאיך נשבר הלב ונרכה. הגה מעט	סגופים ותעניות	והאיך נשבר הלב ונרכה. הגה מעט	סגופים ותעניות
מועיר הוא ע"י סיגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין לנו בם להתענות	מועיר הוא ע"י סיגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין לנו בם להתענות	מועיר הוא ע"י סיגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין לנו בם להתענות	מועיר הוא ע"י סיגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין לנו בם להתענות

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פי"ח". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "נקרא כו' גדול מזה (ר"ח ש' היראה ספ"י – בשם "מורי" היינו הרמ"ק – הובא בשל"ה ש' האותיות מע' הלל, ובס' משנת חכמים לר"מ חאגיז סי' קעג)". 11. ירמיה מט, טז. עובדיה א, ד. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויקרא ה, א". 13. תהלים נא, יט. 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ג"כ – מהמוכן מזה"ק".

לְבָרְכָהּ¹⁹: "רְשָׁעִים בְּחִייהֶם קְרוּיִים מְתִים", בְּלוֹמַר – "בְּחִייהֶם", הַכוּונה בְּתוֹךְ הַחַיּוֹת שֶׁלֵּהֶם, שֶׁהַחַיּוֹת עֲצֻמָּה הִיא עֵינִן שֶׁל מִיתָה, שְׂחִייהֶם נִמְשָׁכִים מִמָּקוֹם הַמּוֹת וְהַטְּמָאָה, – מֵהִיכְלוֹת הַסְטֵרָא-אַחֲרָא, עֵינִן שֶׁל טוֹמָאָה וּמוֹת, הֵיפֶךְ הַחַיּוֹת שֶׁל קְדוּשָׁה. (וְכֵן

מֵה שֶׁבָּתוּב²⁰: "לֹא הַמְתִּים יִהְלְלוּ גוֹ", אֵינּוּ בְּ"לַעֲג לְרֵשׁ" חֶסֶד וְשָׁלוֹם²¹, – אֵין הַכוּונה לַמְתִּים מִמֶּשׁ, שֶׁכֵּן, כִּשְׁאוּמְרִים עַל מְתִים מִמֶּשׁ שֶׁאֵין הֵם יֹכֻלִים לַהֲלֵל אֶת ה', יֵשׁ בִּכְךָ מִשּׁוֹם לַעֲג לָהֶם, אֲלָא הַבְּנוּנָה עַל הַרְשָׁעִים שְׂחִייהֶם קְרוּיִים מְתִים, – וְעִלֵּיהֶם אוֹמְרִים, שֶׁאֵין הֵם יֹכֻלִים לַהֲלֵל אֶת ה', שְׂמִיכְלָבִלִים אוֹתָם בְּמַחֲשָׁבוֹת זְרוֹת בְּעוֹדָם בְּרָשָׁעִים, וְאֵינֶם חַפְצִים בְּתִשּׁוּבָה, בְּנִדְעָה). –

שֶׁגַם בִּשְׁעָה שֶׁהִרְשַׁע רֹצֵחַ לַהֲלֵל אֶת ה', מִבְּלָבִלִים אוֹתוֹ בְּמַחֲשָׁבוֹת זְרוֹת, שֶׁהִלּוּל לֹא יֵהָא כְּדַבְעִי, וּמִשּׁוֹם כֵּךְ אוֹמְרִים עֲלֵיהֶם "לֹא הַמְתִּים יִהְלְלוּ גוֹ". הִנֵּה כָל הָאִמּוּר, צָרִיךְ לַהֲבִיא אוֹתוֹ לַחַיּוֹת "לֵב נִשְׁבֵּר", כִּשְׁהוּא מִתְּבוֹנֵן שֶׁהוּא כֹרֵת אֶת נִשְׁמָתוֹ וּנְפִשׁוֹ הָאֱלֵקִית, מַחֲיֵי הַחַיִּים בְּרוּךְ-הוּא, וְהוֹרִיד אוֹתָהּ לַמָּקוֹם מִיתָה וְטוֹמָאָה – וְזֹאת בְּמִי שֶׁעֲבַר עַל אִסּוּר שִׁישׁ בּוֹ כֹרֵת וּמִיתָה בְּיַד שָׁמַיִם, שֶׁכִּפִּי שֶׁהוֹסֵבֵר לַעֲלִיל, נִכְרַת עַל-יַד-יְיָ הַנֶּפֶשׁ מִשְׁרָשָׁה. לַהֲלֵךְ, מוֹסִיף רַבְּנוּ הַזֶּקֶן, שֶׁגַם מִי שֶׁלֹּא עֲבַר עַל אִסּוּר שִׁישׁ בּוֹ כֹרֵת אוֹ מִיתָה בְּיַד שָׁמַיִם – יִכּוֹל גַּם הוּא לַמְּצוֹא אֶת עֲצֻמוֹ, שִׁכְרַת אֶת נִפְשׁוֹ הָאֱלֵקִית מַחֲיֵי הַחַיִּים, בְּדוּגְמָא כִּפִּי שֶׁהִדְבֵּר הוּא בִּכְרַת אוֹ בְּמִיתָה בְּיַד שָׁמַיִם:

אגרת התשובה

לְנוּ כַח לַהֲתַעֲנוֹת הַרְבֵּה כְּדוּד הַמֶּלֶךְ כִּמְאֹמֶר רז"ל ע"פ וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי שֶׁהִרְגוּ בְּתַעֲנוּת. אֵךְ עֵיקַר הַכְּנַעַת הַלֵּב לַחַיּוֹת נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה וְהַעֲבֵרַת רוּחַ הַטְּמָאָה וְהַסְטֵרָא-אַחֲרָא, הוּא מְאֹרֵי דְחוּשְׁבָנָא בְּעוֹמֶק הַדַּעַת לַהֲעֵמִיק דַּעַתוֹ וּבִינָתוֹ שְׁעָה אַחַת בְּכָל יוֹם אוֹ לֵילָה לִפְנֵי תִיקוֹן חֲצוֹת לַהֲתַבּוֹנֵן בְּמָה שֶׁפָּעַל וְעָשָׂה בְּחַטָּאוֹ בַּח' גְּלוּת הַשְּׂכִינָה כנ"ל וְגַם [גַּרְם] לַעֲקוֹר נִשְׁמָתוֹ וּנְפִשׁוֹ הָאֱלֵקִי מַחֲיֵי הַחַיִּים ב"ה וְהוֹרִידָהּ לַמָּקוֹם הַטוֹמָאָה וְהַמּוֹת הֵן הִיכְלוֹת הַסְטֵרָא וְנַעֲשִׂית בְּבַח' מִרְכְּבָה אֱלִיָּהם לְקַבֵּל מֵהֶם שֶׁפַּע וְחַיּוֹת לַהֲשִׁפִּיעַ לְגוֹפּוֹ כנ"ל. וְהוּא שֶׁאִמְרוּ רז"ל רְשָׁעִים בְּחִייהֶם קְרוּיִים מְתִים כְּלוֹמַר שְׂחִייהֶם נִמְשָׁכִים מִמָּקוֹם הַמּוֹת וְהַטְּמָאָה (וְכֵן מ"ש לֹא הַמְתִּים יִהְלְלוּ כו' אֵינּוּ כְּלוֹעֵג לְרֵשׁ ח"ו אֲלֵא הַכוּונה עַל הַרְשָׁעִים שְׂחִייהֶם קְרוּיִים מְתִים שְׂמִיכְלָבִלִים אוֹתָם בְּמַחֲשָׁבוֹת זְרוֹת בְּעוֹדָם בְּרָשָׁעִים וְאֵינֶם חַפְצִים בְּתִשּׁוּבָה כְּנִדְעָה).

הַרְבֵּה בְּדוּד הַמֶּלֶךְ, – שֶׁצֶם הַרְבֵּה, וְעַל-יַד-יְיָ הַסִּיר לְגַמְרֵי אֶת נִפְשׁוֹ הַבְּהֵמִית שֶׁמִּצַּד הַקְּלִיפָה, כִּמְאֹמֶר רַבּוֹתֵינוּ וְכְרוֹנִם-לְבָרְכָהּ¹⁵ עַל פְּסוּק¹⁶: "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי" – שֶׁהִרְגוּ בְּתַעֲנוּת – שֶׁהִרְגוּ אֶת הַיִּצְרָה-הָרַע בְּתַעֲנוּת, וְאֵילוֹ אֲנוּ, שֶׁאֵין בְּכוּחֵנוּ לַצּוֹם הַרְבֵּה,

רַק מַעֲט מְזַעֵיר בֹּא עַל-יַד תַּעֲנוּת וּסִיגוּפִים. אֵךְ עֵיקַר הַכְּנַעַת הַלֵּב, לַחַיּוֹת נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה וְהַעֲבֵרַת רוּחַ הַטְּמָאָה וְהַסְטֵרָא-אַחֲרָא, הוּא מְאֹרֵי דְחוּשְׁבָנָא בְּעוֹמֶק הַדַּעַת, – לַעֲשׂוֹת חֲשָׁבוֹן צֶדֶק, כִּפִּי שֶׁעוֹשֶׂה בְּעַל הַחֲשָׁבוֹן, ה' בְּעַל הַבֵּית עֲצֻמוֹ, שֶׁנוֹגֵעַ לוֹ הַחֲשָׁבוֹן בְּיוֹתֵר, לַהֲעֵמִיק דַּעַתוֹ וּבִינָתוֹ שְׁעָה אַחַת¹⁷ בְּכָל יוֹם אוֹ לֵילָה לִפְנֵי תִיקוֹן חֲצוֹת, לַהֲתַבּוֹנֵן בְּמָה שֶׁפָּעַל וְעָשָׂה בְּחַטָּאוֹ בְּחִינַת גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, בְּנִזְכָּר לַעֲלִיל,

– שֶׁעַל-יַד חֲטָאִים גּוֹרְמִים לְגְלוּת הַשְּׂכִינָה, וְגַם [גַּרְם] לַעֲקוֹר נִשְׁמָתוֹ וּנְפִשׁוֹ הָאֱלֵקִית מַחֲיֵי הַחַיִּים בְּרוּךְ-הוּא, – מֵהַקֵּב"ה שֶׁהוּא חֲיֵי הַחַיִּים, וְהוֹרִידָהּ לַמָּקוֹם הַטְּמָאָה וְהַמּוֹת, הֵן הִיכְלוֹת הַסְטֵרָא-אַחֲרָא, וְנַעֲשִׂית – הַנִּשְׁמָה, בְּבַחֲנִית מִרְכְּבָה אֱלִיָּהם – כִּמּוֹ שֶׁמִּרְכְּבָה בְּטִלָּה לְרוּכֵב הַמַּהְיֵג אוֹתָהּ, כֵּךְ בְּטִלָּה נִשְׁמָתוֹ לְטוֹמָאָה וְלַקְלִיפּוֹת מֵהֵן הִיא מוֹשַׁכֵּת אֶת חַיּוֹתָהּ, לְקַבֵּל מֵהֶם שֶׁפַּע וְחַיּוֹת לַהֲשִׁפִּיעַ לְגוֹפּוֹ, בְּנִזְכָּר לַעֲלִיל. – שֶׁהִשְׁפַּע וְהַחַיּוֹת לְגוֹף הַחוּטָא, בְּאִים מְקַלִּיפָה ו"סְטֵרָא-אַחֲרָא". וְכִשְׁהוּא מִתְּבוֹנֵן וּמִתַּעַמֵּק בְּכָל זֶה, נּוֹצֵרֵת בּוֹ הַכְּנַעַת הַלֵּב וְלֵב נִשְׁבֵּר, שֶׁכִּפִּי שֶׁנִּאֵמַר לַעֲלִיל זֶה הוֹבֵחַ¹⁸ לִשְׁם אֱלֹקִים. וְזֶהוּ שְׂאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכְרוֹנִם

15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ירושלמי ברכות בסופה. וכנזכר גם בח"א פ"א". 16. תהלים קט, כב. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אף שבדוחק י"ל שהכוונה שעה אחת וע"ד הש"ה קודם התפלה". 18. על מה שרבונו הזקן משתמש כאן במלה "זבח" (ולא "קרבן") מעיר הרבי שליט"א: "ראה בזה"ק שם – קרבן אלקים לא כתיב". 19. ברכות יח, ב. 20. תהלים קטו, יז. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דאיסור גמור הוא ועד כ"כ שאחז"ל לא יהלך כו' (ברכות יח, א)".

~ יום שישי כ"ב תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 194, ואף מי שלא עבר... עד עמ' צח, כולן.

וקלושות לרב מאד, - מחיצות רבות דקות, הן מאפילות – על אור השמש, כמו מחיצה אחת עבה, ויותר – מכך, וככה ממש הוא נמשל – בעבירות המשולות לעננים המעבים על אור השמש, בכל עונות שאדם דש בעקביו.

– מפאת שהם אינם נחשבים בעיניו כעבירות

חמורות, אבל מפני שהוא עובר עליהם פעמים רבות, הרי זה כמו הרבה מחיצות דקות המכסות כמו מחיצה אחת עבה, או יותר מאשר מחיצה אחת עבה, ומכל-שכן – העוונות המפורסמות מדברי רבותינו

וכרונם-לברכה, שהן ממש בעבודת-זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, כמו²⁵ העלמת עין מן הצדקה, כמו שכתוב²⁶: "השומר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל גזל", - להימנע מענין של צדקה, ו"בליעל", - אומרים רבותינו ז"ל, היא עובדי עבודת אלילים²⁷ וכו', - הרי שהעלמת עין מן הצדקה נחשבת כמו עבודה-זרה; והמספר בגנות חברו, היא לשון

הרע, השקולה בעבודת-זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים²⁸, וכל הנוגע באלו עובדי עבודה-זרה²⁹, וכן מי שיש בו נפשות הרוע³⁰, וכנהג רבות בנמרא, - למרות שלגבי העונש אין עבירות אלו דומות לעבודה-זרה (עליה מגיע הרי מיתת בית דין, מה-שאין-כן על עבירות אלו), אך

ואף מי שלא עבר על עון כרת, וגם לא על עון מיתה בידי שמים שהוא הוצאת זרע לבטלה וכחאי גונאי, - וכדומה, אלא – עבר על שאר עבירות קלות, אף-על-פי-כן מאחר שהן פוגמים בנשמה ונפש האלקית, וכמשל

פגומת ופסיקת חבלים דקים, בנזק ליעל –

בפרק ה', ש"חבל ההמשכה" של הנשמה, הוא כמו חבל השזור מתרי"ג (613) פתילות, ובשעה שהוא עובר על אחת מתרי"ג המצוות, הרי זה כניתוק פתילה אחת מהחבל, הרי ברובי החטאים יכול להיות פגם כמו בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה, ואפלו בכפילת חטא אחד פעמים רבות מאד²², כמו שהמשיל הנביא החטאים לענן המאפיל – על, אור השמש, כמו שכתוב²³: "מחיתי כעב פשעיך" - הם עבירות חמורות, [המבדילים] בין פגומת השפעת שם הוי"ה ברוך-הוא לנפש האלקית, בהבדלת עין עב וחשוד, המבדיל בין השמש לארץ ולדברים

עליה²⁴ על-דרך-משל; - ומה שכתוב: "וכענן מאתיך" - כענן קל, מחיתי, חטאתיך, - הן עבירות קלות שאדם דש בעקביו, המבדילים בהבדלת עין קל וקלוש על-דרך-משל. ונהג, כמו שבמשל הזה, - מכיסוי אור השמש, אם משים אדם נגד אור השמש פתלון מחצות קלות

אגרת התשובה

ואף מי שלא עבר על עון כרת וגם

לא על עון מיתה בידי שמים שהוא הוצאת ז"ל וכה"ג, אלא שאר עבירות קלות. אעפ"כ מאחר שהן פוגמים בנשמה ונפש האלקית וכמשל פגומת ופסיקת חבלים דקים כנ"ל. הרי בריבוי החטאים יכול להיות פגם כמו בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה. ואפי' בכפילת חטא אחד פעמים רבות מאד. כמו שהמשיל הנביא החטאים לענן המאפיל אור השמש כמ"ש מחיתי כעב פשעיך הם עבירות חמורות [המבדילים] בין פגומת השפעת שם הוי"ה ב"ה לנפש האלקית. כהבדלת עין עב וחשוד המבדיל בין השמש לארץ ולדברים עליה עד"מ. וכענן חטאתיך הן עבירות קלות שאדם דש בעקביו המבדילים כהבדלת עין קל וקלוש עד"מ. והנה כמו שבמשל הזה אם משים אדם נגד אור השמש בחלון מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד הן מאפילות כמו מחיצה אחת עבה ויותר. וככה ממש הוא נמשל בכל עונות שאדם דש בעקביו ומכ"ש המפורסמות מדברי רז"ל שהן ממש כע"ז וג"ע וש"ד. כמו העלמת עין מן הצדקה כמ"ש השומר לך פן יהי דבר עם לבבך בליעל כו' ובליעל היא עע"א וכו'. והמספר בגנות חברו היא לה"ר השקולה כע"ז וג"ע וש"ד וכל הכועס כאלו עע"ז וכן מי שיש בו גסות הרוח. וכנהג רבות בגמרא. ות"ת כנגד כולן כמאור"ל

22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכידוע הראי' ע"ז מר"ן (לפס"ד – בשו"ע או"ח ששכ"ח סט"ז – דאדה"ז) דאיסור מה"ת פחות מכשיעור אבל כמה פעמים – חמור מאיסור סקילה! (ומזה ראי' לא רק שהוא "כמור", אלא גם "ויותר" כדלקמן). 23. ישעיה מד, כב. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מיותר. וי"ל דזהו כבנמשל – ב' הענינים: ה"א תתאה (מל', ארץ), נפה"א (דרים עלי'). 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כתובות סח, א". 26. ראה טו, ט. 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"כ הוא ע"פ גמרא שם וסנה' קיא, ב". 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ערכין טו, ב". 29. זח"ב קפב, ב. רמב"ם הלכות דעות פ"ב ה"ג. 30. ראה סוטה ה, א.

קריאת שמע - פוגם באות יו"ד, ותפלין - המבטל מצות תפלין, פוגם באות ה"א, - הראשונה של שם הוי', וציצית - המבטל מצות ציצית, פוגם באות וי"ו, - של שם הוי', ותפלה - המבטל מצות תפילה, פוגם באות ה"א - אחרונה של שם הוי', וכו'. -

הרי, גם אם לא עבר על שום עבירות חמורות שיש בהן מיתת בית-דין, ישנן גם עבירות אחרות שעל-פי "קבלה" פוגמות בנפש באותה מדה של העבירות החמורות שיש בהן מיתת בית-דין. ולכן על האדם לקבל על עצמו בקריאת שמע, ארבע מיתות בית-דין, כדי לתקן את הפגם שפגם בנפשו.

ומזה יכול המשכיל ללמוד - בקשר לשאר עונות וחטאים, - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לאיזה אות שייכים - ובמילא לאיזה מד' מיתות ב"ד" - ובפול תורה בנגד בלן: - הנה מכל זה יכול האדם להגיע ל"לב נשבר", בהתבוננותו בדעתו בפגם שפגם גם על-ידי חטאים אחרים (ולא רק על-ידי חטא שיש בו כרת ומיתה בידי שמים). זהו הדבר השני המביא ל"תשובה תתאה" - ה"לב נשבר" שיש לו, השובר ומסיר את "רוח הטומאה" וה"סטרא-אחרא", וממילא אפשר לו אז לחזור בתשובה ב"אמת", בחרטה על העבר וקבלה טובה על להבא.

לגבי הפגם הרוחני שהן פוגמות בנפש, הן דומות לחטאים החמורים - עבודה-זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ותלמוד תורה - העבירה של ביטול תלמוד תורה שקולה כנגד בלן, - כנגד כל העבירות האמורות, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה³¹:

הקדוש-ברוך-הוא על עבודה-זרה וכו'". - גילוי עריות ושפיכות דמים, ולא ויתר על עון ביטול תורה". הרי שעל-ידי כל העבירות הללו - למרות שהן אינן עבירות שיש בהן כרת או מיתה בידי שמים, אף-על-פי-כן הן מנתקות את הנפש האלקית ממקורה בחיי החיים ברוך-הוא. ולכן

סדרו בקריאת שמע שעל המטה³², לקבל עליו ארבע מיתות בית-דין וכו'. - סקילה, שריפה, הרג וחנק, וזאת גם על מי שלא עבר אף פעם על עבירות שעונשן מיתת בית-דין, כי ישנן הרבה עבירות הפוגמות בנפש כמו העבירות שיש בהן עונש מיתת בית-דין: מלבד שעל-פי הפסד, - על-פי ה"קבלה", כל הפוגם באות יו"ד של שם הוי"ה - באילו נתחייב סקילה, והפוגם באות ה"א - הראשונה של שם הוי', באילו נתחייב שריפה, - והפוגם ובאות וי"ו - של שם הוי', באילו נתחייב הרג, - והפוגם ובאות ה"א³³ אחרונה - של שם הוי', באילו נתחייב חנק; והמבטל

אגרת התשובה

ויתר הקב"ה על ע"ז וכו'. ולכן סידרו בק"ש שעל המטה לקבל עליו ד' מיתות ב"ד וכו'. מלבד שעפ"י הסוד כל הפוגם באות יו"ד של שם הוי' כאילו נתחייב סקילה והפוגם באות ה"א כאילו נתחייב שריפה ובאות וי"ו כאילו נתחייב הרג ובאות ה"א אחרונה כאילו נתחייב חנק. והמבטל ק"ש פוגם באות יו"ד ותפלין באות ה"א וציצית באות וי"ו ותפלה באות ה"א וכו'. ומזה יכול המשכיל ללמוד לשאר עונות וחטאי' וביטול תורה כנגד כולן:

~ שבת קודש כ"ג תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צח, פרק ח והנה אחריו... עד עמ' צח, מלפפתו וכו'.

והנה, אחרי העמקת הדעת בכל הנזכר לעיל, - ברחמנות הגדולה שעל נפשו האלקית ועל מקורה, ובמה שגרם על-ידי חטאיו יוכל לבקש באמת מעמקא דלבא

חטאיו יוכל לבקש באמת מעמקא דלבא - מעומק הלב, את הבקשה שבפסוק: "ברב רחמים מחה פשעי וגו'", - זה הרי פסוק

בפרק התהלים שאומרים בשעת "תיקון חצות" וגם ב"קריאת שמע שעל המטה", שלפניהם הוא הזמן המסוגל לחשבון

פרק ח בפרק הקודם, פרק ז', הסביר רבנו הזקן שני דברים המהווים הדרך האמיתית והישרה להגיע ל"תשובה תתאה": -

ההתבוננות ברחמנות הגדולה שעל נשמתו (ועל מקור נשמתו) - וחשבון הנפש והתעמקותו בענין גלות השכינה, שהוא גרם על-ידי חטאיו; חשבון נפש זה, מביא את האדם להיות בעל "לב נשבר", שיש לו לב שבור, ובכך הוא שובר את רוח ה"סטרא-אחרא".

אגרת התשובה

פרק ח והנה אחרי העמקת הדעת בכל הנ"ל יוכל לבקש באמת מעומקא דלבא כרוב רחמים מחה פשעי וכו'. כי אזי תקבע בלבו באמת

31. פתיחת לאיכה רבה אות ב' (בתחלתה). ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. 32. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "השייכות לאגה"ת (שאין ענינה ב' התפלות) - כי קשה"מ ענינה גם חשבון הנפש ותשובה (ראה ג"כ ח"א ספ"ז)". 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע שמביא כאן - ובב' הפעמים - הוי' שבמילואו בגימ' נד. [בסידורו - מובא בלא מילין]. 1. תהלים נא, ג.

הנפש (כפי שאמר לעיל). הרי אחרי חשבון הנפש שלפני 'תיקון חצות' או לפני קריאת שמע שעל המיטה, יכול האדם לבקש באמת בקשה זו. **כִּי אֲנִי תִקְבַּע בְּלִבִּי בְּאֵמֶת גָּדֹל הִרְחַמְנוּת עַל בְּחִינַת אֱלֻקוֹת שֶׁנִּפְשׁוֹ וְשִׁלְמַעְלָה, -**

במקור נשמתו, בְּנִזְכָּר לְעִיל. – בפרק ז' –

שהרחמנות היא גם על נפשו האלקית וגם על מקור נשמתו למעלה. וְכֵן יְעוֹרֵר רַחֲמִים הָעֲלִיּוֹנִים מִי"ג מִדּוֹת הִרְחַמִּים, הַנִּמְשָׁכוֹת מִרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא, הַנִּרְמָז בְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד, - של שם הוי', שִׁלְמַעְלָה מַעְלָה מִבְּחִינַת הַהִשְׁפָּעָה הַנִּשְׁפָּעֵת מֵאוֹתוֹת שֶׁם הו"ו"ה. – כאמור בפרק

הקודם, פרק ז', ישנן עבירות הפוגמות באות יו"ד של שם הוי' או באות ה"א וכו' – ועל-ידי הפגם, נפסקת ההשפעה משם הוי', שממנה באה חיות ליהודי, ונמשך ממנה חיות ל'קליפה' ו"סטרא-אחרא". אך בשעה שהוא ממשיך רחמים העליונים מִי"ג מִדּוֹת הִרְחַמִּים, שהן באות מהרצון העליון שלמעלה משם הוי' – בא על-ידי-זה התיקון באותיות של שם הוי' ובהשפעת שם הוי' על נשמתו, כפי שרכנו הזקן מפרט מיד: וְלִכֵּן – מפני שהן באות ממדריגה זו, הִי"ג מִדּוֹת הִרְחַמִּים מְנַקִּים כָּל הַפְּגָמִים, וְכֵן שֶׁכְּתוּב: - לגבי י"ג מִדּוֹת

הרחמים: **"נִשְׂא עֵינָיו וַפִּשַׁע וְנִקְהָ, וְשׁוּב אֵין יִנִּיקָה לְהַחְיּוֹנִים -** לקליפות, וְהַסְטָרָא אַחֲרָא מִהִשְׁפָּעֵת ה"א תַּתְּאָה, בְּנִזְכָּר לְעִיל – שעל-ידי החטאים והעוונות, יש להן יניקה מה' תתאה של שם הוי'. אך כאשר נמשך מִי"ג מִדּוֹת

הרחמים – מנקה הדבר

את העוונות והפשעים

ואין להן יותר יניקה מה'

תתאה. (וְכֵן תִּשׁוּב

ה"א תַּתְּאָה לְמִקְוָמָה,

לְהַתְיַחַד בִּיה"ו, וְדִי

לְמִכּוּן). – זוהי משמעות

המלה "תשובה" –

"תשוב ה'" – שהה"א

האחרונה של שם הוי'

שבה לשלוש האותיות

הקודמות לה בשם הוי'

להיות מאוחדת אתן. וְכֵן

מִמֶּשׁ – נעשה לְמִטָּה

בְּנִפְשׁ הָאֱלֻקִּית

שֶׁבְּאֲדָם, שׁוּב אֵין "עֲוֹנוֹתֵיכֶם מִבְּדִילִים", - בין הנפש לבין

אלקות, וְכֵן שֶׁכְּתוּב: - לגבי י"ג מִדּוֹת הִרְחַמִּים: "וְנִקְהָ"

– מפרשים חכמינו ז"ל³ - "מְנַקֶּה הוּא לְשָׁבִים", לְרַחֵן

וְלִנְקוֹת נַפְשָׁם מִלְּבוּשֵׁי הַצּוּאִים, הֵם הַחְיּוֹנִים –

הקליפות המקיפות את האדם על-ידי חטאים ועוונות, כִּמּוֹ

שֶׁכְּתוּב בְּנִמְרָא: "מִלְּפָפְתּוֹ וְכוּ". – העבירה מלפפת

ומקיפה את האדם ונעשית לבוש לאדם החוטא – והכוונה

לטומאה של העבירה, המקיפה את האדם כמו לבוש –

והתשובה מנקה אותו מלבושים צואים אלה.

אגרת התשובה

גודל הרחמנות על בחי' אלקות שבנפשו ושלמעלה כנ"ל. ובוה יעורר רחמים העליונים מִי"ג מִדּוֹת הִרְחַמִּים הנמשכות מִרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן ב"ה הנרמז בקוצו של יו"ד שלמעלה מעלה מבחי' ההשפעה הנשפעת מאותיות שם הוי'. ולכן הִי"ג מִדּוֹת הִרְחַמִּים מְנַקִּים כָּל הַפְּגָמִים וכמ"ש נושא עון ופשע ונקה. ושוב אין יניקה להחיצונים והסמ"א מהשפעת ה"א תתאה כנ"ל (ובוה תשוב ה"א תתאה למקומה להתייחד ביה"ו וד"ל). וכן ממש למטה בנפש האלקית שבאדם שוב אין עונותיכם מבדילים וכמ"ש ונקה מנקה הוא לשבים לרחוץ ולנקות נפשם מלבושים הצואים הם החיצונים כמ"ש בגמ' מלפפתו וכו'.

2. שלח יד, יח. 3. יומא פא, א. 4. סוטה ג, ב.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שישי עמ' 1

11 שירצה חבירו למכור את החתול קודם שהבריא, וכיון שנחלש
12 הרי הוא מפסיד בזה שהופחת מחירו, ולכן אין לו להשקות את
13 החתול של חבירו.
14 הגמרא עוברת לדון בדין יין נסך וסתם יינם: אִמֵּר רַבִּי אִפִּי, אִמֵּר
15 רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בֶּתְרָא, שְׁלֹשׁ יָמִים הֵן – שלש דרגות
16 איסור הן ביין של נכרי. הדרגה הראשונה, יֵין נָסֵךְ – יין שוראי
17 ניסכוהו לאלילים, הרי הוא אִסוּר בְּהִנָּחָה, וּמִטָּמֵא טוֹמְאָה חֲמוּדָה
18 כטומאת מת, והיינו שמטמא אדם וכלים, ומטמא גם על ידי משא
19 וטומאת אהל. ושיעור טומאתו הוא בְּבִיטָה.

1 יהא רשאי להשקות מהם גם לחתול חבירו, ואילו מהברייטא
2 משמע שרק את שלו מותר. אלא ודאי הטעם הוא כיון דְּחִבְרִי
3 בְּחֵישׁ – שחתול חבירו עלול להיחלש מהארס, והרי הוא מוֹזֵק את
4 חבירו, ואם כן יִידִיָּה נִמִּי בְּחֵישׁ – גם החתול שלו ייחלש, ונמצא
5 שיעבור על 'בל תשחית' ומודוע התיירה הברייטא להשקותו. ועל
6 כרחק עליו לומר שאין חשש 'בל תשחית', משום דְּהָרֵר בְּרִיא –
7 לאחר שהחתול נחלש הוא חוזר ומבריא, אם כן דְּחִבְרִיָּה נִמִּי הָרֵר
8 בְּרִיא – החתול של חבירו גם כן יחזור ויבריא, ויהא מותר
9 להשקותו, ואילו מהברייטא משמע שהדבר אסור.
10 מתרצת הגמרא: וְיִמְנִין דְּבָעֵי לְזַבְּנָא וּמִפְסִיד לִיה מִיָּנִיה – פעמים

לוח היום יום ...

יום ראשון	יום שלישי	יז תמוז	ה'תש"ג
	תענית. סליחות. אבינו מלכנו. שיעורים. חומש: פנחס, שלישי עם פירש"י. תהלים: פג"ז. תניא: אכן מספר . . . לא תמנו.		
	חלוק [=ההבדל שבין] לוחות הראשונות ולוחות האחרונות: בלחות עצמן - הראשונות מעשה אלקים, השניות פסל לך. המכתב - חרות על הלחות, שכדרשת רז"ל עירובין (נד, א) הוא רק בלחות הראשונות. במצלת בגי ישראל - בלחות הראשונות צדיקים, כשעמדו על הר סיני פסקה והמתן, בשניות בעלי תשובה. במצלת משה - במתן תורה נתן למשה אלה אורות במתנה, ובחטא העגל נטלו ממנו ולא חזרו בלוחות שניות (רק בשבת נותנים לו, כדאיתא [כמו שכתוב] ב'פרי עץ חיים'). מעלת לוחות השניות שנתן גם כן הלכות מדרש אגדות כו', כפלים לתושיה כדאיתא [כמו שנמצא] בשמ"ר מ"ו [במדרש שמות רבה תחלת פרשה מו], וקירון עור פני משה.		

יום שני	יום רביעי	יח תמוז	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: פנחס, רביעי עם פירש"י. תהלים: פח"ט. תניא: פרק ד. ואולם . . . בנעימים.		
	דער אלטער רבי האט געזאגט אויף ר' משה ווילענקער: משה האט מוחין דגדלות, און אין די צען יאר וואס ער האט געהארעוועט, האט ער אויסגעהארעוועט מוחין רחבים. דריי יאר האט ר' משה ווילענקער זיך מכין געווען צו יחידות באם אלטען רבין, און נאכדעם איז ער געבליבען זיבען יאר אין ליאזנא אויף בריינגען די יחידות אין עבודה בפועל.		
	תרגום		
	אדמו"ר הזקן התבטא על ר' משה ווילענקער: למשה יש מוחין דגדלות, ובפעם השנים שהתיגע הוא יגע [=השיג] מוחין רחבים. שלש שנים הכין ר' משה ווילענקער את עצמו ל'יחידות' אצל אדמו"ר הזקן, ואחר-כך נשאר שבע שנים בליאזנא כדי לישם את ה'יחידות' בעבודה בפעל.		

יום שלישי	יום חמישי	יט תמוז	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: פנחס, חמישי עם פירש"י. תהלים: צ"ז. תניא: אך הענין . . . צד החי' וכו'.		
	מהנהגות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כשנסע מביתו, אף שנשאר במקום אחד כמה חדשים, היה אומר בכל יום אחר התפלה תפלת הדרך - בלא שם ומלכות.		

יום
רביעי

יום שישי

כ תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, ששי עם פירש"י.
תהלים: צורקד.
תניא: ככה ממש . . . צד האותיות.

שלשה מיני התבוננות הם: א) התבוננות למודיית, אחר שמבין הענין על בריו, הוא מתבונן בעומק הענין ההוא, עד שהשכלי מאיר אצלו. ב) שקודם התפלה, ענינה הרגש חיות הענין שלמד ולא הרגש השכלי כמו בהתבוננות למודיית. ג) שבתפלה, ענינה הרגש האלקות שבהענין שלמד. שלש אלה הם שליבות סולם ההרגשה ורק בחדסי השי"ת עמנו מרגישים לפעמים – דערהערט מען – ג-טליכקייט בלי שום עבודה כלל, והוא מפני מעלת העצמות שיש בנשמה, אבל מצד העבודה שבכח עצמו מוכרחים שלש הנ"ל.

תרגום

שלשה מיני התבוננות הם: א) התבוננות למודיית, אחר שמבין הענין על בריו, הוא מתבונן בעומק הענין ההוא, עד שהשכלי מאיר אצלו. ב) שקודם התפלה, ענינה הרגש חיות הענין שלמד, ולא הרגש השכלי כמו בהתבוננות למודיית. ג) שבתפלה, ענינה הרגש האלקות שבהענין שלמד. שלש אלה הם שליבות סולם ההרגשה, ורק בחדסי ה' יתברך עמנו מרגישים לפעמים – דערהערט מען [=קולטים] – אלקות בלי שום עבודה כלל, והוא מפני מעלת העצמות שיש בנשמה, אבל מצד העבודה שבכח עצמו מוכרחים שלש הנ"ל.

יום
חמישי

שבת

כא תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קד-קה.
תניא: וביאור הענין . . . הוי' כו'.

אין מברכים שהחינו בין המצרים ואפלו בשבת.

כתיב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד מישראל, שבכל אחד ואחד מישראל תוכיות נקדת פנימית לכבו הוא מקדש לשבתו יתברך. והנה מקום המקדש, גם בזמן הגלות והשמום, קדוש הוא. וכדאיתא בשמות רבה פרק ב', "אמר רבי אחא, לעולם אין השכינה זזה מכתל המערבי". וכל ענין השמום הוא בהבנינים, וכן הוא גם במקדש הפרטי שבכל אחד ואחד מישראל, דהיסוד הוא שלם וזך וטהור, וכמו שכתוב "אני ישנה ולבי ער", ואיתא [וישנו] במדרש רבה "אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים, אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן", דכל ענין השמום, רחמנא לצלן, שישנו בישראל, הוא רק בדגמת הבנינים שמחוץ להיסוד, אבל היסוד דמקדש הפרטי הוא בקדשתו.

ה'תש"ג

כב תמוז

יום ראשון

יום
שישי

שיעורים. חומש: מטו"מ, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קריקז.
תניא: פרק ה. והנה . . . כדלקמן.

אאמו"ר אמר: א חסידישער ווארט מאכט קלאַר די קאַפּ און ריין די האַרץ. א חסידישע הנהגה טובה מאַכט ליכטיג אין שטוב. א חסידישער ניגון שטאַרקט די תקוה ובטחון בריינגט שמחה און שטעלט אוועק די הויז מיט דער הויז געזינד אין קרן אורה.

תרגום

אָדני אָבי מורי ורבי [ה'רש"ב] אָמר: פּתגם חסידי מביא ל'ראש צלול' ומנקה את הלב. הנהגה טובה חסידית עושה אור בבית. נגון חסידי מחזק את התקנה והבטחון, מביא שמחה ומעמיד את הבית ואת בני הבית בקרן אורה.

ה'תש"ג

כג תמוז

יום שני

שבת
קודש

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, שני עם פירש"י.
תהלים: קח-קיב.
תניא: פרק ו. אמנם . . . צו ל"ח.

באַשר מטות ומסעי נפְרָדוֹת, קוֹרִין – בְּמִנְחַת שַׁבָּת, ב', ה' – לְלוֹי עַד סוֹף כָּל הַמִּסְעוֹת.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שבת קודש עמ' א

משיבה הגמרא: מַעֲיָקָא סבור שאין כותי מקפיד על מנע עובד
17 כוכבים בין שלו, ומניח לו לגעת בו, ולפיכך לא שָׁנָא – אין חילוק
18 בין חביות פְּתוּחוֹת, וְלֹא שָׁנָא חביות סְתוּמוֹת, הכל אסור, מחשש
19 שנגע הגוי בין קודם סתימת החבית. וְאֵילּוּ לְכַסּוֹף סבור שיש
20 לחלק, דְּכִי לֹא קָפִיד – מה שכותי אינו מקפיד על יינו ממגע גוי,
21 דווקא אֲפִתּוּחוֹת, כיון שעתידות להימכר בזמן קצר, אבל
22 אֲסִתּוּמוֹת, שרגילים להשהותם ואינן נמכרות מיד, מְקַפֵּיד קָפִיד –
23 נזהרים בהם ממגע גוי משעת הדריכה, כדי שיוכל למוכרם אף
24 לישראלים, ולכן הורו חכמים שהסתומות מותרות.
25 הגמרא מקשה סתירה בין הברייתות: הגמרא סוברת בפשיטות
26 שכמו שכותי מקפיד על מגע גוי בחביות סתומות שלו כך מקפיד
27 על סתימות של ישראל שהופקדו אצלו, ולפיכך מקשה בתמיהה,
28 וְסִתּוּמוֹת מוֹתְרוֹת – וכי אין לחשוש למגע גוי בחביות סתומות
29 המופקדות ביד כותי, וְיִמְנָתִי – והרי קשה על כך ממה ששנינו
30 בברייתא,

1 הקשר לתוכו, וְיִצִיר וְחֵתִים – וכרך וקשר פעם נוספת על הכיפוף,
2 גם זה הוּא חוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם, כיון שהגוי מתיירא שמא לא יחזור
3 הכפל למקומו ויכירנו הישראל.
4 דין יין המופקד ביד כותי: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, בְּרֵאשׁוֹנָה – בתחילה הוּא
5 החכמים אֲמָרִים, וְיָן שֶׁל מָקוֹם שֶׁשָּׁמוּ 'עֵין כּוֹשִׁי', וכותיים דרים
6 שם, אֲסוּר, אף שאינם עובדי אלילים, מִפְּנֵי הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁמוּ בִּית
7 בְּרִיקָא, שגרים בו גוים, והיו מצויים גם בעין כוש, ומאחר שאין
8 כותי מקפיד על מגע גוי נמצא שכל יינם בחזקת מגע גוי, ונאסר.
9 וְכֵן הָיִין שֶׁל כּוֹתִיִּים מִמָּקוֹם שֶׁשָּׁמוּ בְּרִיקָא, אֲסוּר, מִפְּנֵי גוּי בְּכַפֵּר
10 בְּרֵאשׁאִי הַסְמוּכִים לָשֶׁם וּמִצּוּיִם בְּבִרְקָא. וְכֵן שֶׁל וְגִידוֹר אֲסוּר מִפְּנֵי
11 בְּכַפֵּר שְׁלִים. אך לאחר זמן חָזְרוּ הַחֲכָמִים לִמְדָּה, דווקא חֲבִיּוֹת
12 פְּתוּחוֹת הַנִּמְצָאוֹת אצל הכותים אֲסוּרוֹת, אבל חביות סְתוּמוֹת,
13 מוֹתְרוֹת.
14 מבררת הגמרא: מַעֲיָקָא – בתחילה, מֵאִי סָבוּר – מה סברו חכמים,
15 ומה היה טעמם לאסור את כל היין, וְלְכַסּוֹף כִּשְׁשִׁינוּ חֲכָמִים אֵת
16 דעתם וחילקו ביניהם, מֵאִי סָבוּר, שהתירו את הסתומות.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם

~ יום ראשון י"ז תמוז ~

מעשר מתעורבת פירות

ותירץ הר"י קורקוס (הובא בכסף משנה):

בשעה שמפריש מהתבואה שני מעשרות (מעשר ראשון ומעשר נוסף), כבר איננה טבל, ואף אם שינה את ייעוד המעשר, כגון מעשר עני שהשתמש בו בתור מעשר שני במקום לתת אותו לעניים, אף שביטל את המצוה לתת מעשר לעניים, התבואה מותרת.

ולכן כאשר התערכו פירות שנה שנייה בשלישית, מאחר ובכל אופן מפריש מהם מעשר (בנוסף למעשר ראשון) אין כאן איסור טבל, אלא שלא קיים את מצות הנתינה, ובזה הולכים אחר הרוב כמו בשאר איסורי התורה.

והדין שטבל אינו בטל, נאמר רק לגבי פירות טבל שהתערכו בפירות מעושרים שאם נסתמך על ביטול ברוב לא נפריש מהם כלל מעשר והם יישארו בטבלם (ראה שבט הלוי ב, קפג).

הלכות מעשר שני פרק א, הלכה יא: פירות שנה שנייה שנתערכו בפירות שלישית... הולכין אחר הרב.

פירות השנה השנייה חייבים במעשר שני' (בנוסף למעשר ראשון), ופירות השנה השלישית מחויבים בהפרשת מעשר עני'. וכאשר התערכו פירות אלו באלו, לדעת הרמב"ם הולכים אחר הרוב, ואם לדוגמה רוב הפירות מחויבים במעשר שני ומיעוטם במעשר עני, המיעוט מקבל את דין הרוב, ומפריש על הכל מעשר שני.

והראב"ד משיג על הרמב"ם: הרי מפורש בגמרא (ע"ז עג, ב) שטבל אינו בטל ברוב, היינו שאם התערכו פירות של טבל ברוב פירות מעושרים, אין בטלים אלא חייב להפריש מעשרות על פירות הטבל, ואם-כן גם פירות של שנה שנייה שהתערכו בפירות שנה שלישית אינם בטלים שהרי כל עוד לא הופרש מהם מעשר שני כדינם, הרי הם טבל ואינם בטלים ברוב!

~ יום שני י"ח תמוז ~

פדיון מעשר שני במטבע נחושת

להשיג בו בקלות דבר מאכל. ולפי"זה ניתן לחלל גם על מטבע נחושת ואין צורך במטבע כסף דווקא, כי העיקר הוא שיהא מטבע היוצא בשוק (אבני השדה, מעשר שני עמ' ז).

ועל פי זה, יש להבין את דברי ה'שלחן ערוך' (יו"ד סי' שלא סע' קלח) בהלכה זו שאין פודים בחתיכת כסף שאינה מטבע: "ואפשר שאין דברים אלו אמורים אלא בזמן שבית המקדש קיים, אבל עכשיו שאין מעשר שני נאכל אין להקפיד בכך". ולכאורה תמוה: מאחר וגם בימינו נוהג דין המעשר ויש צורך לחלל את פירות המעשר כדי להחזיר אותם באכילה, כיצד יועיל חילול על אסימון שאינו מועיל מהתורה והעושה כן "לא עשה כלום" (כלשון הרמב"ם)?

ולפי האמור הדבר מובן כי הצורך במטבע היוצא בהוצאה אינו לעצם חילול הקדושה אלא כדי שיוכל לקנות דברי מאכל בירושלים ולקיים את הכתוב "ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך... ואכלת שם לפני ה' אלוקיך", אך בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואינו מעלה כלל לירושלים, אין כל מעלה במטבע (אבני השדה שם מע' נח).

הלכות מעשר שני פרק ד, הלכה ט: אין פודין פירות מעשר אלא בכסף, שנאמר: "וצרת חקסף"... ואין פודין בכסף שאינו ממנע, אלא בכסף מפתח שיש עליו צורה או כתב; ואם פדה בלשון של כסף וכיצא בו, הוא הנקרא 'אסימון' – לא עשה כלום.

נחלקו המפרשים בביאור דברי הרמב"ם. יש אומרים כי שני דינים נאמרו כאן: א. "אין פודין... אלא בכסף" – דווקא כסף ולא מתכת או חומר אחר. ב. דווקא מטבע ולא סתם חתיכת כסף ('אסימון'). ולפי"זה אין לפדות במטבע של נחושת, שאינו עונה לתנאי הראשון (ראה רדב"ז כאן).

אך יש שהקשו על דברי הרמב"ם, הרי לעיל (הלכה ב) פסק שאפשר לחלל פירות מעשר גם על פירות אחרים, הרי שאין צורך דווקא בכסף או במטבע!

וביאר מהר"י קורקוס: לדעת הרמב"ם ניתן לחלל את קדושת המעשר על פירות כי הם עצמם אוכל, אך כשפודה בכסף, המטרה היא שיוכל לקנות בו בירושלים פירות אחרים ולאוכלם שם, ולכן צריך דווקא מטבע היוצא בהוצאה שניתן

~ יום שלישי י"ט תמוז ~

מעשר שני שנתערב חוץ לירושלים

מתירין' אף שיכול להישאל על התרומה שהפריש כי אין מצוה להישאל עליה, ורק נדרים נחשבים 'דבר שיש לו מתירין' כי מצוה להישאל עליהם ולהתיר אותם (ראה נדרים נט, א).

וכן אינו נחשב 'דבר שיש לו מתירין' בגלל שיכולים להעלותו לירושלים, כיון שיש טורח להעלותו.

והקשה ה'פרי חדש' (שם):

משמעות הרמב"ם כאן היא שמעשר שני חוץ לירושלים בטל ואינו 'דבר שיש לו מתירין' כי יש טורח להעלותו לירושלים, ואילו להלן (הט"ז) כתב שמעשר שני שנכנס לירושלים ויצא משם ואחר כך נפלו חומות ירושלים, כיון שאי אפשר להחזיר את המעשר הרי הוא בטל ברוב ואינו 'דבר שיש לו מתירין'. ומשמע שאם אפשר להחזירו, אף שיש בזה טורח, הרי הוא 'דבר שיש לו מתירין'!

וביאר:

כאשר המעשר נמצא חוץ לירושלים במקום רחוק אזי יש טורח להחזירו, וזו משמעות ההלכה כאן שהוא 'דבר שאין לו מתירין', ואילו הוצאת המעשר חוץ לירושלים שלהלן (הט"ז) היא למקום קרוב ואין טורח להחזירו ולכן הוא 'דבר שיש לו מתירין'.

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ו', הלכה יד: פירות מעשר שנתערבו בפירות חלין – ואכל הכל במהרה במקום, או יפדה את המעשר. לפיכך, אם נתערבו בירושלים, אוסרין בכל שנה במינן – הואיל והוא בירושלים, הרי הוא כדבר שיש לו מתירין; ואכל הכל במהרה.

לדעת רש"י (נדרים נח, א ד"ה כגון) ותוספות (שם ד"ה ומע"ש),

פירות מעשר שני (שצריך לאוכלו בירושלים בטהרה) שנתערבו בפירות חולין, אפילו אם נתערבו חוץ לירושלים, אינם בטלים כי מעשר שני הוא 'דבר שיש לו מתירין', שהרי אפשר לפדותו והפירות יוצאים לחולין או שיכולים להעלותם לירושלים ולאוכלם שם בהיתר.

אך לדעת הרמב"ם, רק אם נתערבו בירושלים אינם בטלים (וצריך לאוכלם בטהרה) כי בירושלים הם 'דבר שיש לו מתירין', אבל אם נתערבו חוץ לירושלים הרי הם בטלים ואינם 'דבר שיש לו מתירין' (ויכול לאוכלם בתורת חולין).

וביארנו אחרונים (פרי חדש יור"ד סי' קב סק"ח, שער המלך מאכ"א

פט"ו ה"י) את שיטת הרמב"ם:

מעשר שני שנתערב חוץ לירושלים בטל, ואף שראוי לפדיון אינו נחשב 'דבר שיש לו מתירין' כי אין מצוה לפדותו. וכמו שאמרו בתרומה שאינה נחשבת 'דבר שיש לו

~ יום רביעי כ' תמוז ~

איזה חודש נחשב כשנה?

תפסת, תפסת מועט תפסת" (סוכה ה, א), וכשיש שני לימודים, על מספר גדול ועל מספר קטן – יש לתפוס את הקטן. ואם כן, מניין ששלושים יום נחשב שנה ולא עשרים ותשעה והרי עשרים ותשעה מועט משלושים, ותפסת מרובה לא תפסת! ומבאר ה'ערוך לנר' (ר"ה שם):

בדרך כלל, יש לתפוס את המועט ולא את המרובה מפני הוודאות שיש במועט שאין במרובה, כיון ש"בכלל מאתיים מנה" והמועט נכלל במרובה, הרי המועט נמצא ממה-נפשך ולכן "אם תפסת את המועט יפה תפשת, דבציר מהכי לא משמע, ואם ימצא שהיה לך לתפוס המרובה – הרי הוסיפו לך ולא נטלו ממה שבידך כלום" (רש"י סוכה שם) ואילו המספר המרובה הוא ספק, ואין תוספים את הספק אלא את הודאי. ומסיבה זו עצמה – שתופסים את המספר הוודאי – גם כאן לומדים ששנה היא שלושים יום, ולא עשרים ותשעה: אם עשרים ותשעה יום בשנה נחשבים שנה, כל-שכן

הלכות מעשר שני פרק ט, הלכה ח: ואינו מונה מראש השנה לראש השנה, אלא שלשים יום בשנה חשובין שנה. המקור לכך ששלושים יום בשנה נחשבים לשנה, הוא בגמרא (ראש השנה י, ב) ש"יום אחד בחודש חשוב חודש", והגמרא לומדת זאת מן הפסוק "ויהי.. בראשון באחד לחודש" – "ומדיום בחודש חשוב חדש – שלשים יום בשנה חשובין שנה, וחודש למנויו ושנה למנויה". כלומר: כשם שבנוגע לחודש, יום אחד נחשב לחודש ונמצא ש"אחד מן המנויין שלו חשוב חודש, שהחודש נמנה בימים" (רש"י) – כך גם בנוגע לשנה יש להחשיב חלק אחד מחלקי השנה (חודש) לשנה, כי השנה "נמנית בחדשים", ומכאן, ש"שלשים יום בשנה חשובין שנה".

והקשה ה'טורי אבן' (ר"ה שם):

בחדשי השנה יש חודש מלא בן שלשים יום, וחודש חסר בן עשרים ותשעה יום. והכלל הוא ש"תפסת מרובה לא

תוספים רק את 'המועט', היינו החידוש הקטן יותר – ששלושים יום נחשבים שנה, ולא את החידוש המרובה שגם עשרים ותשעה יום נחשבים שנה.

ששלושים יום בשנה נחשבים לשנה (כי בכלל שלשים – כ"ט) ונמצא שכאן המספר המרובה, שלושים, הוא ודאי ואילו המספר המועט, עשרים ותשעה, הוא הספק. ואם-כן אף כאן

~ יום חמישי כ"א תמוז ~

הבאת ביכורים מעבר הירדן

יוסי הגלילי חולק וסובר שאין חיוב כלל להביא מעבר הירדן. ופסק הרמב"ם כאן כתנא-קמא שמביאין בכורים מדבריהם מערי סיחון ועוג (עבר הירדן).

ומהר"ם שיק (על תריג מצוות, מצוה צא) ביאר: לדעת הרמב"ם (שמיטה ויובל פ"ד הכ"ח), עבר הירדן שביעית נוהגת בה מדבריהם, והספחים מותרים באכילה. וכתב הראב"ד שזהו משום שלא החזיקו עולי בבל בעבר הירדן ולא נתקדשה (יבמות טז, א). וקדושה ראשונה שנתקדשה על ידי עולי מצרים – בטלה לאחר שגלו ממנה (הל' תרומות פ"א ה"ה) ולכן גם הביכורים נוהגים בה רק מדרבנן.

הלכות בכורים פרק ב, הלכה א: מִצְוַת עֲשֵׂה לְהֵבִיא בְּכוֹרִים לַמֶּלֶךְ... וּמִבִּיאֵין בְּכוֹרֵיהֶם מֵעָרֵי סִיחֹן וְעוֹג. לדעת תנא-קמא במשנה (בכורים פ"א מ"י) מביאים ביכורים מעבר הירדן (ערי סיחון ועוג). ולדעת רבי יוסי הגלילי אין מביאים ביכורים משם, כי בהבאתו לבית המקדש הוא קורא בפרשת הביכורים "ויביאנו אל המקום הזה... ארץ זבת חלב ודבש" (דברים כו, ה) ועבר הירדן אינה 'ארץ זבת חלב ודבש'. ומבאר המהרי"ק (שו"ת סי' קכב, הביאו הכס"מ):

מהנאמר בספרי (דברים כו, ט) משמע שאף לדעת תנא-קמא אין מביאים ביכורים אלא מ'ארץ זבת חלב ודבש' ומדרבנן מביאים ביכורים מעבר הירדן אף שפטורים מן התורה. ורבי

~ יום שישי כ"ב תמוז ~

מתי נחשב איסור כ'דבר שיש לו מתירין?

'דבר שיש לו מתירין' לגבי אחרים, גם לגבי המבשל אין התבשיל בטל.

אך ה'חיות דעת' (יו"ד סוס"י קד) כתב שלגבי המבשל התבשיל בטל בתערובת ומותר, כי יש לחלק בין המקרים: הביכורים אסורים לזרים משום: א. איסור זרות – לזרים אסור לאכול ביכורים גם בירושלים. ומחמת זה אכן אין להם מתירין; ב. איסור אכילה חוץ לירושלים – שכולל גם זרים שאין להם היתר לאכול ביכורים כלל, אך מחוץ לירושלים יש להם איסור נוסף. ולכן הביכורים נחשבים 'דבר שיש לו מתירין' גם לזרים – כי בתוך ירושלים יש להם היתר לאיסור השני (אף שעדיין אסור להם לאכול ביכורים בפועל, מצד איסור זרות).

אבל המבשל בשבת, שלגביו נאסר התבשיל באכילה לעולם – אין שום צד איסור שיותר לו במוצאי שבת (ורק לאחרים התבשיל הותר במוצאי שבת). ונמצא ש'לדידיה אין לו מתירין מכל וכל' ולכן התבשיל בטל בתערובת.

הלכות ביכורים פרק ד, הלכה טו: וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַבְּכוֹרִים אֲסוּרִין לְזָרִים אֵף בִּירוּשָׁלַם – הָרִי הֵן אוֹסְרִין כָּל שָׁחַן.

הביכורים נחשבים 'דבר שיש לו מתירין' רק לגבי כהנים, להם אכן מותר לאכול את הביכורים בירושלים, אבל לגבי כל מי שאינו כהן ואסור לו לאכול את הביכורים גם בירושלים, נחשבים הביכורים כ'דבר שאין לו מתירין'. ומכל מקום, מאחר שלכהנים הביכורים הם 'דבר שיש לו מתירין' (שאינו בטל בתערובת) – תערובת של ביכורים אסורה.

ועל פי זה כתב ה'מגן אברהם' (או"ח סי' שיח סק"ב) שהמבשל בשבת במזיד והתבשיל התערב במאכלים אחרים, התערובת אסורה, כי לאחרים מותר לאכול את התבשיל במוצאי שבת, והרי זה 'דבר שיש לו מתירין'. ואף על פי שלמבשל בעצמו התבשיל אסור לעולם, מכל מקום, כשם שהביכורים נחשבים 'דבר שיש לו מתירין' לכולם כיון שמותרים לכהנים, כך גם בתבשיל שהתבשל בשבת והתערב, כיון שהתערובת היא

~ שבת קודש כ"ג תמוז ~

הפרשת חלה מן המוקף

אבל בדבר שאינו מקפיד על התערבותו, די בצירוף הכלי ואין צורך בנגיעה.

ולדעת הרע"ב (חלה פ"ב מ"ד) יש צורך בצירוף כלי או בנגיעה רק לענין צירוף שתי עיסות שאין בכל אחת מהן שיעור לחיוב חלה, אבל להפריש מן ה'מוקף' שתהא החלה הניטלת סמוכה לעיסה שמפריש ממנה, אין צורך לא בצירוף כלי ולא בנגיעה אלא די שיהיו סמוכות זו לזו.

וכן נפסק ב'שלחן ערוך' (יור"ד סי' שכה ס"א-ב): בשתי עיסות שאין באף אחת מהן שיעור לחיוב חלה, צריך שיגעו זה בזה, ולא נגיעה סתם אלא שיהיו נדבקות מעט זו בזו, כמבואר במשנה (חלה שם) שיהיו 'נושכות' זו בזו, היינו, "שיהיו כל כך דבוקות עד שאם ירצה להפרישם יתלש מעט עיסה מזו וידבק בחברתה" (ש"ע אדה"ז אורח סי' תנו ס"ב). ואילו כשמפריש מעיסה שיש בה שיעור לחיוב חלה, "אין צריך לא צירוף כלי ולא נגיעה, אלא כיון ששתיהן לפניו, מפרישין מזו על זו".

הלכות בכורים פרק ז, הלכה יב: שתי עפות, אחת טמאה ואחת טהורה - נוטל כדי חלת שתייהן מעפה שלא הורמה חלתה, ונותנו באמצע סמוך לעפה הטהורה, ומושיף מן הטמאה לטהורה כדי ביצה, כדי לתרם מן מקף.

כתבו התוספות (פסחים מו, ב ד"ה הויל) ש'מן המוקף' היינו שהחלה תיגע בעיסה שמפריש עליה (ולא די שיהיו סמוכות זו לזו) והוכיחו כך מהלכה זו שהצרכו להניח עיסה כשיעור ביצה באמצע, בין החלה הטהורה ובין העיסה הטמאה, כדי שהחלה תינטל מן המוקף ולא תיטמא מן העיסה הטמאה, ולא די בכך שמונחות בכלי אחד שיצרפם.

ומהר"י קורקוס (לעיל פ"ה הי"ג) הביא מ'פסקי חלה' להרשב"א (ועוד ראשונים) שדוקא בדבר שהוא מקפיד עליו שלא יתערב עם השני, צריך שתהא נגיעה וצירוף על ידי כלי אינו מועיל, ולכן בשתי עיסות, אחת טהורה ואחת טמאה, שמקפיד שהטמאה לא תיגע בטהורה, צריכה להיות נגיעה,

המשן ביאור למע' עבודה זרה ליום רביעי עמ' א

הגמרא מבארת את סכנת האבעבוע בעור ואת דרך רפואתה: **אמר רב ספרא, האי עינבתא** - אבעבוע בעור הדומה לגרגיר של ענב, **פרונוקא דמלאכא דמותא היא** - שליח של מלאך המוות היא, כלומר, מסוכנת היא וניתן לבוא ממנה לידי מיתה. שואלת הגמרא: **מאי אסותא של אבעבוע זו**. משיבה הגמרא: **יקח מינא** - מין עשב הנקרא פיוגם, וישחקנו ויערבנו **דבוכשא** - עם דבש, או שיקח **כרפסא** - כרפס, וישחקנו ויערבנו **כין חזק** מאד הנקרא **מליא**. ומוסיפה הגמרא: **אדחכי וחקי, ליתי עינבתא בת מינא** - ענב מענבי גפן הדומה לבעבוע, כלומר שגודלו כגודל האבעבוע, וינינוך עילוי - ויגלגל אותו על האבעבוע. וצריך לקחת חיוורת לחיוורת - ענב לבן לצורך רפואת אבעבוע לבנה, ואופקתי לאופקתי - וענב שחור לצורך רפואת אבעבוע שחור. הגמרא מבארת את סכנת הנפחות בבשר ודרך רפואתה: **אמר רבא, האי סימא** - נפחות בבשר האדם, **פרונוקא דאשתא היא** - שליח הוא של חולי ששמו חמה, כלומר הוא נוצר על ידי חולי ששמו חמה, והוא סימן לחולי זה. שואלת הגמרא: **מאי אסותא של נפחות זו**. משיבה הגמרא: **למתייה שיתין איתקולמי** - יכה שישים פעמים באצבע צרדה על הנפחות, ואחר כך ליתקעיה שתי וערב - יקרע את הנפחות בצורת שתי וערב. מוסיפה הגמרא: **זקני מילי** שרפואת הנפחות בבשר האדם היא בהכאה באצבע צרדה, אינו אלא באופן דלא חיור רישיה - שלא התלבן ראש הנפחות, אבל אם חיור רישיה, לית לו פה - אינו צריך לעשות כן, משום שהלובן מראה שהליחה בשלה לצאת, והוצאתה היא הרפואה. הגמרא מבארת את הרפואה לחולי בפי הטבעת: **רבי יעקב הש מיהוש של חולי**

לרבי יוחנן שהיה אדם חשוב להתרפאות על ידי המטרונותא. מקשה הגמרא: **והא רבי אבהו דאדם חשוב הוה, ורמא ליה יעקב מינא סמא אשקיה** - רופא אפיקורס בשם יעקב נתן סם לרפואה על שוקו, ואי לא רבי אמי ורבי אסי דלחכיהו לשקיה - שניקו היטב את שוקו של רבי אבהו מהסם שהיה חריף ביותר, פסקיה לשקיה - היה הסם גורם לקטעת השוק. הרי שאף באדם חשוב יש חשש שהגוי ירהגהו. מתרצת הגמרא: **המטרונותא דרבי יוחנן הלך אצלה, ורמא מומחה הוה** - היתה מוחזקת לרפואה מומחית, והתבאר לעיל (כו). שאין לחשוש שרופא מומחה יהרוג כיון שאינו רוצה לקלקל את חזקתו. מקשה הגמרא: **והרי רופאו דרבי אבהו נמי רמא מומחה הוה, ובכל זאת רצה להזיק לרבי אבהו**. מתרצת הגמרא: **שאני המקרה של רבי אבהו, דמוקמי ביה מיני בנפשיהו** - שקיימו האפיקורסים בעצמם מה שנאמר (שופטים טו ל) **תמות נפשי עם פלשתים**, כלומר, מחמת השנאה הגדולה ששנאוהו היו מוכנים להפסיד לעצמם כדי שיוכלו להזיקו, ומשום כך לא הועיל לו שהיה חשוב ושהלך לרופא מומחה, אולם לשאר ישראל בודאי ימנעו מלהזיק אם הוא חשוב או שהרופא מומחה, כדי שלא יפסידו לעצמם. הגמרא ממשיכה לעסוק בענייני רפואה, ומבארת את דין פצע מומכת חרב ואת רפואתה: **אמר שמואל, האי פדעקא** - פצע הבא מומכת חרב, **סכנתא היא** - יש בה סכנת נפשות ומחללין עליה את השבת. שואלת הגמרא: **מאי אסותא** - מה הרפואה למכה זו. משיבה הגמרא: **למיפסק דמא** - בכדי להפסיק את זרימת הדם המרובה, יניחו תחלי פחלא - שחלים בחומץ, וישקוהו. ובכדי לאסוקי - להעלות בשר שתתרפא המכה, יש לחבוש את הפצע בתחבושת שבה גידא דיללא וגידא דאסא - גרדים של שורשי עשב הנקרא יבלא וגרדים של עץ הסנה, או להניח בה גידא מןלחלא - תולעים שהתרנגולים מנקרים מאחשה.

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

~ יום ראשון י"ז תמוז ~

הלכות מעשר

פרק יג

על איזה פירות גזרו דמאי

א. פירות שחזקתן מן ההפקר - כגון השיתין [תאנים מדבריות], והרימין [שיף בר], והעזרין [פרי הדומה לתפוח זעיר], ובנות שוח [תאנים לבנות], ובנות שקמה [תאני עץ השקמה], והגפן [שומר], ונובלות תמרה, והן שעדין לא הטילו שאור [תמרים שנשרו קודם שגמר בישולם], והנצפה [צלף], והפספר [כוסברה], וכיוצא בהן - פטורין מן הדמאי. והלוקח אותן מעם הארץ - אינו צריך להפריש מהן לא תרומת מעשר ולא מעשר שני, מפני שחזקתן מן ההפקר. אפלו אמר לו עם הארץ 'אינן מעשרין' - הרי אלו פטורין מן המעשרות, עד שיודע לו שהן מן השמורי.

(א) ולא רק מהדמאי, אלא הם פטורים מתרומות ומעשרות גם אם הם לא מעושרים ודאי. (ב) למרות שבדרך כלל מי שקונה פירות מעם הארץ צריך להפריש מהם תרומות ומעשרות. (ג) ולא מההפקר.

ב. הפכורות [פירות שהבשילו ראשונים] והספפות [שהבשילו בסוף] שבבקעה, פטורין מן הדמאי; ושבגנה - חיבין, מפני שהן נשמרין. ואלו הן הפכורות? כל הפירות שבבקעה עד שלא [לפני ש]הושבו שומר על הבקעה לשמר פרותיה; והספפות - הן הפירות שישארו אחר שיקפלו המקצועות [מחצלות לייבוש] מן השדות, ויניחום בלא שומר. וכן החמץ העשוי מן התמרים, פטור מן הדמאי.

(ד) כי הבעלים לא משמרים אותם, ופירות הפקר פטורים ממעשרות. (ה) כלומר, שהתאנים שבכרו הם כל כך מועטים, שלא משתלם לשכור להם שומר. (ו) והתיאשו מהם הבעלים.

ג. כשגזרו על הדמאי [לעשרת], לא גזרו אלא על פירות הארץ שהחזיקו בה עולי בבל בלבד, שהוא מביז ולפנים [דרומה]; ובזיב עצמה, כלחוצ. וכל

הפירות הנמצאות מביז ולחוצ [צפונה] - פטורין מן הדמאי, שחזקתן מפרות מקום שנמצאו בו.

(ז) ופטורים גם מהוודאי, מפני שרוב הפירות הגדלים הם של גויים, ופטורים ממעשרות. (ח) ולא חוששים שאולי הם פירות מארץ ישראל, שהוציאו אותם לחוץ לארץ.

ד. פירות שידוע שהן מפרות הארץ שהחזיקו עולי בבל [והיא ארץ ישראל לענין תרומות ומעשרות], אף על פי שהן נמצאות בסוריה [החייבת במעשרות מדברי חכמים], ואין צריך לומר, בארץ שהחזיקו עולי מצרים בלבד [החייבת במעשרות מדברי חכמים] - הרי אלו חיבין בדמאי, ומפרישין מהן תרומת מעשר ומעשר שני.

(ט) מכיוון שהפירות באו ממקום שגזרו על הדמאי, לא פקע מהם החיוב.

לפיכך, הדבילה [תאנים דבוקות] השמנה שאין כמותה אלא בארץ שהחזיקו עולי בבל, וכן התמרים הגדולים, והחרובין הגדולים השוין [ישירים], והארזי הלבן ביותר, והפמון הגדול - מתעשרין דמאי בכל ארץ ישראל ובסוריה; וכן כל כיוצא בפרות אלו.

(י) גם במקום שהחזיקו בו עולי מצרים בלבד. (יא) שידוע שהם גדלים בארץ ישראל, שחייבים במעשר דמאי גם בסוריה.

ה. התמרים [המתפרנסים מהובלת מאשות ע"ג חמורים] שהביאו פרות לצור, חיבין בדמאי - שחזקתן מהארץ שהחזיקו עולי בבל, שהיא הקרובה לה; והארזי, אין חוששין לוי - אלא כל הארז הנמצא חוצה לארץ שהחזיקו עולי בבל, פטור מן הדמאי, אלא אם כן היה נפרט, כמו שבארנו.

(יב) שהיא בחוץ לארץ. (יג) של חוצה לארץ. (יד) שאולי הוא מארץ ישראל. (טו) שהיה לבן ביותר וניכר שהוא מארץ ישראל.

ו. הלוקח מבעלי אוצרות בצור - פטור מן הדמאי, ואין אומרין: 'שמא מפרות הארץ אצרו'. וכן חמור יחידי שנקנס לצור, והוא טעון פרות - פטור מן הדמאי, שחזקתן משדה העיר.

(טז) כי חזקת הפירות האלו שהם באו מסביבות העיר צור. (יז) למרות שארץ ישראל קרובה לה.

ז. הלוקח מבעלי אוצר בצידון - חיב בדמאי, מפני שהיא קרובה [לארץ ישראל] יתר מצור"ח, שחזקתה שאוצרין מפרות הארץ שהחזיקו עולי בבל; אבל הלוקח מן החמרים בצידון - פטור מן הדמאי, מפני שחזקתן שמביאין מחוצה לארץ"ט.

ח. הלוקח מן הגוי בארץ שהחזיקו עולי בבל - אם היה תגר [סוחר] גוי שהוא לוקח מישראל, הרי פרותיו דמאי; לפיכך, בראשונה, בזמן שהיה רב ארץ ישראל ביד ישראל, היה הלוקח מכל תגר גוי מעשר דמאי בלוקח מעם הארץ.

יג. רבו פרות חוצה לארץ בשוק"ח, ונתמעטו - חזר השוק לישנו [לעדמותו]: הלוקח ממנו חיב בדמאי.

יח. ודרך האוצרים פירות להביא ממקום קרוב. יט) כי דרך החמרים להביא ממקום רחוק.

כח. ופטור מתרומות ומעשרות את הפירות של השוק.

ט. איזה הוא תגר? זה שהביא וישנה ושלש [שהביא סחורות ג' פעמים]; אבל אם הביא פעם אחת, אפלו הביא שלשה משואין [כמות משא משולשת] בבת אחת, או שהביא הוא ויבנו ופועל - עדין לא החזק תגר. י. כשגזרו על הדמאי, לא גזרו על פרות חוצה לארץ שוכנסו לארץ"כא.

יד. ואלו דברים שלא גזרו עליהן בשעה שגזרו על הדמאי: הלוקח פרות"ט לזריעה או להאכיל לבהמה"לא, או קמח [עבד] לעורות או למלוגמא [רפואה] או לרטיה [תחבושות], שמן להדלקת הנר או לסוף [למרות] בו את הפלים, וזן לקילור [סס מרפא לעין], וחלת [הפרשת חלה של] עם הארץ, והמדמעי"ב, והלקוח בכסף מעשר שני"ג, ושיירי המנחות"ד, ותוספת הבפורים - כל אלו פטורין מן הדמאי; וכיון שאמר לו עם הארץ: 'מתקנין הן', אינו צריך לעשר.

כ. שגזרו בה על הדמאי.

כט. כלומר, חיטים או שעורים, מעם הארץ. ל) שאם היה זה טבל וודאי, היה חיב לעשר לפני שזורע. לא) שגם בזה אם היה טבל וודאי היה חיב במעשר. לב) פירות שחייבים במעשר ופירות שפטורים ממעשר מעורבבים יחד. לג) פירות שנקנו בירושלים מכסף של מעשר שני. לד) שהכהנים אוכלים ממה שנשאר מקרבן מנחה אחרי שהקריבו ממנה 'מלא קמצו'.

ט. איזה הוא תגר? זה שהביא וישנה ושלש [שהביא סחורות ג' פעמים]; אבל אם הביא פעם אחת, אפלו הביא שלשה משואין [כמות משא משולשת] בבת אחת, או שהביא הוא ויבנו ופועל - עדין לא החזק תגר. י. כשגזרו על הדמאי, לא גזרו על פרות חוצה לארץ שוכנסו לארץ"כא.

טו. הלוקח פרות לאכילה, ונמלך [החליט שוב] עליהן [שיהיו] לבהמה - הרי זה לא ימכרם לגוילה, ולא יאכילם לבהמה"ו אפלו לבהמת אחרים"ז, עד שיתקנם דמאי.

כא. לפני שנגמרה מלאכתם, ולכן למרות שבטבל ודאי הפירות חייבים בתרומות ומעשרות מדרבנן, אם הם דמאי הם פטורים לגמרי.

לה. כי בזמן שקנה את הפירות לעצמו כבר התחייבו בדמאי, ואסור למכר את הפירות לגוי כי יש לחשוש שהגוי ימכור את זה ליהודי והוא יאכל פירות שחייבים בתרומות ומעשרות. לו) שול, שאסור להאכילה עד שיעשר. כי הוא נהנה ומרוויח, בזה שהוא לא צריך לקנות לבהמה אוכל אחר. לז) בשכר, למרות שהוא לא חיב במזונותיה, שהרי הוא מוכר טבל.

יא. פרות הארץ שרבו [שהיו רוב] על של חוצה לארץ, הרי אלו"כ חיבין בדמאי"כ; ושל חוצה לארץ שרבו על פרות הארץ, וכן דברים שחזקתם תדיר [רגילות להביאם] מחוצה לארץ, כגון אגוזים ודרמסקניות [מין שזף] - הרי אלו פטורין מן הדמאי.

כב. כל הפירות שבארץ. כג) כי הולכים אחרי הרוב.

טז. שמן ערב [מבושם] - פטור מן הדמאי, שאין חזקתו לאכילה"ח. שמן שלוקח הסורק [מסרק הצמר] לתת אותו בצמר - פטור מן הדמאי, מפני שהוא נבלע בצמר"ט; אבל שהאורג לוקח לסוף בו

יב. לא הלכו חכמים בפרות חוצה לארץ"י, לא אחר המראה"ח, ולא אחר הטעם, ולא אחר הריח - אלא אחר הרב: כל שרבו לו"י, מתר; ושל לא רבו לו, אסור.

כד. כלומר, בפירות שהם ספק אם הם מהארץ או מחוץ לארץ. כה) כלומר, המראה הניכר בטביעת עין, אבל הולכים אחרי הצבע. כו) פירות חוצה לארץ על פירות הארץ.

כז. רבו בעיר אבל לא במדינה"י, או שרבו במדינה ולא רבו בעיר, רבו בהר ולא רבו בבקעה, או שרבו בבקעה ולא רבו בהר, רבו לחנוני [המוכר

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ולעני - לא עשה כלום, כי תרומה גדולה לא נחשבת תרומה, שהרי עם הארץ כבר הפרישה, ומעשר ראשון ומעשר עני הוא לא חייב לתת ללוי ולעני, אלא משאיר אצלו, כדין דמאי. ואם תיקן את הוודאי כדין דמאי ולא הפריש ממנו תרומה גדולה, הרי זו הפרשה בטעות, שאם היה יודע שזה וודאי, לא היה מקדים מעשר לתרומה גדולה, ולכן זה לא נקרא הפרשה.

כ. כל העיר מוכרין ונדאי ואחד מוכר דמאי, ולקח ואין ידוע ממי לקח - פיצד מתקן? מפריש תרומה^א ותרומת מעשר, ונותנן לכהן; ומפריש מעשר שני בלבד^ב, והרי הוא כמעשר שני של דמאי.

(נא) למרות שזה רק ספק טבל, בכל זאת בגלל שיש בו חיוב מיתה צריך להפריש גם כשיש ספק. (נב) אבל מעשר ראשון ומעשר עני לא צריך להפריש, אלא לקרוא להם שם בלבד, כמו בדמאי.

כא. וכן אם היו לפניו שתי קפות, אחת טבל ואחת מתקן, ואבדה אחת מהן^א - הרי זה מפריש מן השנייה תרומה גדולה ותרומת מעשר, ונותן לכל כהן שירצה; ומפריש מעשר שני בלבד, כדמאי.

(נג) והוא לא יודע איזה קופה היא שנאבדה.

פרק יד

מקרים שונים של הפרשת מעשר מפירות על פירות אחרים.

א. הלוקח מן הסיטון [=סיטונאי], וחזר ולקח ממנו פעם שנייה - לא יעשר מזה על זה^א, אף על פי שהוא מין אחד, אפלו מקפה אחת, אף על פי שמכיר את החבית שהיא היא; מפני שהסיטון לוקח מאנשים הרבה ומוכר^ב, ושמא לקח זה שמכר בתחלה מעם הארץ שפרותיו דמאי, וזה שלקח בסוף מחבר שפרותיו מתקנין; ויכרך בארנו^ג, שאין מעשרין מן החיב על הפטור, ולא מן הפטור על החיב. ואם אמר הסיטון: 'משל אחד הן' - נאמני.

(א) אבל הוא יכול לעשר ממה שקונה בכל פעם בפני עצמו, למרות שהסיטון לוקח מהרבה אנשים, מן הסתם הוא מוכר את פירות של כל אחד ואחד בנפרד. (ב) למרות שהם מין אחד ובקופה אחת, והיה מקום לומר שהם משל אדם אחד, בכל זאת חוששים ולא מעשרים מזה על זה. (ג) לעיל פרק

אצבעותיו, חיב בדמאי - מפני שהוא נבלע בגופו, וסיקה בשתייה היא בכל מקום.

(לח) אלא לסיכה. (לט) והוא כמו שמן שסכים בו את הכלים.

יז. גוי ששאל [=ביקש] מישראל לתן לו שמן [למרות] על מפתו - בודאי [טבל], אסור; ובדמאי, מתר^א. נתן הגוי שמן מא על גבי טבלה [=לוח] להתעגל [=להתגלגל] עליה - משעמד^ב, מתר לישראל לישב אחריו^ג.

(מ) בגלל שהוא חולה הקלו חכמים, כמו שהתירו להאכיל דמאי לעניים ולאורחים. (מא) בין של דמאי ובין של וודאי. (מב) הגוי, ונשאר קצת שמן על הטבלה. (מג) בגלל, שאחרי שהגוי התגלגל על השמן, זה כבר לא ראוי לאכילה.

יח. מי שגפל שמן דמאי על בשרו - משפשפו, ואינו חושש^א. הלוקח יין למוירס [=ציר דגים] או לאלונתית [=יין מעורב בשמן], קטניות לעשותן טחינין [לטוחנם ולערבם בדבש] - חיב בדמאי^ב. אכל הלוקח^ג מוירס שיש בו יין אלונתית, או שלקח טחינין - הרי אלו פטורין מן הדמאי; שלא גזרו על תערובת דמאי. ואם היה הדבר שחיב בדמאי שנתערב, כגון תבלין ושזור - הואיל וטעמו נפר, אינן בטלין, ונמצאת כל התערובת חיבת בדמאי^ד.

(מד) מכיוון שהוא לא התכוון לסוך מהשמן. (מה) לפני שהוא מערבב את היין עם הדברים האחרים. (מו) מעם הארץ. (מז) בגלל שהטעם מורגש בכל התערובת.

השנת הראב"ד

כל . . . כלום א"א תמה אני איך בלבד את הענינים ולא תפס לא דרך המשנה ולא דרך התוספתא המשנה אמרה תרם מן הדמאי על הודאי תרומה ויתזור ויתרום מן הודאי על הדמאי תרומה ולא יאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחד ובתוספתא אמרו דמאי שתקנו ודאי ודאי שתקנו דמאי לא עשה כלום דברי ר' עקיבא ור' יוסי אומר משום ר' יצחק ודאי שתקנו דמאי לא עשה ולא כלום דמאי שתקנו ודאי מעשרותיו מעשר ואין תרומתו תרומה שאין תרומה אחר תרומה ולפי התוספתא הלכה כר"י ולפי המשנה אין הלכה לא כרבי עקיבא ולא כרבי יוסי דברייתא ומסתברא להלכה כרבי יוסי.

יט. כל • אלו

הפטורין מן הדמאי שלא גזרו עליהן - אם התקנין דמאי^א והפריש מהן תרומת מעשר ומעשר שני, מה שעשה עשוי; אבל אם תקן את הדמאי בודאי והפריש ממנו תרומה גדולה ומעשרות^ב, או שתקן את הנדאי כדמאי - לא עשה פלוס^ג.

(מח) כלומר, תקנם כדרך שמתקנים דמאי. (מט) כלומר, מעשר ראשון, תרומת מעשר, מעשר שני או מעשר עני. (נ) כלומר: אם תיקן את הדמאי כדין וודאי, שהפריש תרומה גדולה, ומעשר ראשון ומעשר עני על מנת לתת אותם ללוי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"ז תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי צו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

א הלכה ו. ד) ומותר לעשר ממה שקנה בפעם הראשונה על מה שקנה בפעם השנייה ולהיפך.

ב. הִיָּה מוֹכֵר קְשׁוּת [=קישוא] או יֵרֶק, וְהָן [=סוחר הירק] מְבִיאִין וְצוֹבְרִין לְפָנָיו - הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ מַעֲשֹׂר מִכָּל קְשׁוּת וְקְשׁוּת, וּמִכָּל אֲגָדָה וְאֲגָדָה, וּמִכָּל תְּמָרָה וְתְמָרָה.¹

ה) שמכיוון שהרבה סוחרים מביאים לו ירקות, יש לחשוש שהפירות התערבבו.

ג. הַלּוֹקֵחַ מִכַּעַל הַבֵּית, וְחֵזֶר וְלֶקַח מִמֶּנּוּ שְׁנֵיָּה - מַעֲשֹׂר מִזֶּה עַל זֶה, אֲפֹלוּ מִשְׁתֵּי קִפּוֹת, אֲפֹלוּ מִשְׁתֵּי עֵירוֹת; שֶׁחֲזַקְתּוֹ שְׁאִינוֹ מוֹכֵר אֶלָּא מִשְׁלוֹ.

ו) שמוכר את מה שגדל אצלו בגינה. ז) כלומר, שכל פעם קנה ממנו בעיירה אחרת, והיה מקום לחשוש שמה במקום אחר לקח מפירות אחרים.

ד. כַּעַל הַבֵּית שֶׁהִיָּה מוֹכֵר יֵרֶק בְּשׁוּק - בְּזִמָּן שֶׁמְבִיאִין לוֹ מִגְּנוֹתָיו, מַעֲשֹׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל; וּבְזִמָּן שֶׁמְבִיאִין לוֹ מִגְּנוֹת אֲחֵרוֹת - אִם לָקַח מִמֶּנּוּ וְחֵזֶר וְלֶקַח מִמֶּנּוּ פַּעַם שְׁנֵיָּה, לֹא יַעֲשֶׂר מִזֶּה עַל זֶה.²

ח) כי יש מקום לחשוש שאולי הירקות בפעם הראשונה היו מעושרים, ובפעם השנייה לא או להיפך.

ה. הַלּוֹקֵחַ פֶּת מִן הַנִּחְתּוֹם [=אופה], לֹא יַעֲשֶׂר מִן הַחֻמָּה עַל הַצּוֹנֶנֶת [שנאפתה אתמול] - שְׁאֵנִי אוֹמֵר: 'חֻטִּים שֶׁל אָמֵשׁ הָיוּ מִשָּׁל אֶחָד, וְשֶׁל הַיּוֹם מִשָּׁל אֶחָד'.³

ט) ואולי אחד מהם מעושר והשני אינו מעושר, ונמצא שמפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור.

ו. הַלּוֹקֵחַ מִן הַפִּלְטֵר [=מוכר לחמים שנאפו בידי אופה אחד] - אֵף עַל פִּי שֶׁהָן דְּפוּסִין הֶרְבֵּה [=חבניות שונות] - מַעֲשֹׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל; שֶׁהַנִּחְתּוֹם שֶׁהוּא מוֹכֵר לַפִּלְטֵר עוֹשֶׂה עִסְתּוֹ דְּפוּסִין הֶרְבֵּה.⁴

י) והפלטור לוקח רק מנחתום אחד.

אָבֵל הַלּוֹקֵחַ מִן הַמִּנְפּוֹל [=מוכר לחמים שנאפו בידי כמה אופים] - מַעֲשֹׂר מִכָּל דְּפוּס וְדְפוּס⁵; שֶׁהַמִּנְפּוֹל לּוֹקֵחַ מִשְׁנֵי בִּתְּוִמִּין.

יא) אבל לא מכל ככר וככר מאותו דפוס, שבדפוס אחד אין חוששים שמה לקח המנפול משני נחתומים.

ז. תִּשְׁעָה מִנְפּוֹלִין שְׁלוּקָחִין מַעֲשֶׂרָה נִחְתּוֹמִין -

הוֹאִיל וְאֶחָד מֵהֶן לּוֹקֵחַ מִשְׁנֵי⁶ - כָּל הַלּוֹקֵחַ מֵאֶחָד מִן הַתִּשְׁעָה, מַעֲשֹׂר מִכָּל דְּפוּס וְדְפוּס.

יב) שהרי יש רק תשעה מנפולין לעומת עשרה נחתומים ובוודאי שמנפול אחד קנה משני נחתומים, ואנחנו לא יודעים מי מהם הוא זה שקנה משנים.

ח. הַלּוֹקֵחַ מִן הָעֲנִי [חבר], וְכֵן הָעֲנִי [חבר] שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ פְּרוּסוֹת פֶּת או פִּלְחֵי דְבָלָה - מַעֲשֹׂר מִכָּל אֶחָת וְאֶחָת.⁷ וּבִתְמָרִים וּבְגִרוֹגְרוֹת, בּוֹלֵל הַכֹּל וּמַעֲשִׂר.⁸ אֵימָתִי? בְּזִמָּן שֶׁהַמִּתְּנָה מְרַבֶּה⁹; אֲבָל בְּמִתְּנָה מוּעָטָה, מַעֲשֹׂר מִכָּל מִתְּנָה וּמִתְּנָה.

יג) כלומר, העני שיודע מה הוא קבל מכל אחד ואחד, מעשר ממתנת כל נותן ונותן, שאנו חוששים שמה אחד עישר והשני לא עישר. אבל הלוקח מן העני, צריך לעשר מכל פרוסה ופלת. יד) כלומר, מערבב הכל יחד ומעשר ממקום אחד על כל התערובת, בגלל שתמרים או גרוגרות מתערבבים טוב ביחד, ובדמאי הקלו שכאשר מפריש חלק מהתערובת נחשיב את מה שעלה בידו שזה מהחלק שעדיין לא עשרו ונמצא שמפריש מהחיוב על החיוב. טו) ומכיוון שהאנשים הם נדיבים, יש יותר סיכוי שהם גם הפרישו כבר את המעשר, ולמרות שעדיין הפירות נחשבים דמאי, בכל זאת יש יותר סיכוי שזה מעושר, ולכן הקלו לערבב את הפירות ולסמוך על זה שמה שיעלה בידו הוא מהחלק שלא עישרו.

ט. שֶׁחֻקִּי אֶת הַפֶּת וְעָשָׂה אוֹתָהּ פְּרוּרִין, וְאֵת הַגְּרוֹגְרוֹת¹⁰ וְעָשָׂה אוֹתָן דְּבָלָה - מַעֲשֹׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל.¹¹

טז) אם קיבל ככרות שלימות, שהן מתנה מרובה ו. יז) שקיבל מהם כמות מרובה. יח) כלומר, מפלח אחד או מיכיר מפורר אחד על הכל, שהקלו בדמאי במתנה מרובה, כמבואר לעיל.

י. פּוֹעֲלִים או אוֹרְחִים שֶׁהָיוּ מְסִבִּין וְאוֹכְלִין¹², וְהוֹתִירוּ פְּרוּסוֹת¹³ - מַעֲשֹׂר מִכָּל אֶחָת וְאֶחָת.¹⁴

יט) ולמרות שמותר להאכיל את האורחים דמאי, והאורחים לא צריכים לעשר (כדלעיל פק י הלכה יא) - יתכן שהאורחים עישרו מצד חומרה, שהרי כתב שם הרמב"ם "והרוצה לתקן יתקן". כ) ודינן כדין מתנה מועטת. כא) כלומר, מכל פרוסה ופרוסה.

ברוך רחמנא דסייע

הַלְכוֹת מַעֲשֹׂר שְׁנִי וְנִטְע רְבָעִי

יֵשׁ בְּכָלֶלֶן תִּשְׁעַ מַצּוֹת - שְׁלֹשׁ מַצּוֹת עֲשֶׂה, וְיֵשׁ מַצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶרֶטָן: (א) לַהֲפָרִישׁ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

את עצמו כדי שבהזדמנות הראשונה יוכל לפעול על יהודי אחר באופן המתקבל. ומובן שיש גם להשתדל לחפש את העני ולעזור לו, ומכיון ש"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה", ועל-אחת-כמה-וכמה כשיש אצלו את ההפרשה, מסבב לו הקב"ה כמה סיבות שיוכל לקיים גם את הנתינה בפועל.

(על-פי "יין מלכות" ספר זרעים, סימן י"ט)

(א) מהיכול שנשאר לאחר הפרשת המעשר הראשון.
(ב) בהלכות מעשר פרק ט הלכה ג.

ב. באחד בתשרי, הוא ראש השנה למעשר תבואה וקטניות וירקות; וכל מקום שנאמר [בדברי חז"ל] **"ראש השנה" סתם, הוא אחד בתשרי. ובחמשה עשר בשבט, ראש השנה למעשר האילנות.**
פיצד? תבואה וקטניות שהגיעו לעונת המעשרות לפני ראש השנה של [שנה] **שלישית - אף על פי שנגמרו ונאספו** [מהשדה] **בשלישית, מפרישין מהן מעשר שני; ואם לא באו לעונת המעשרות אלא לאחר ראש השנה של שלישית, מפרישין מהן מעשר עני.**

(ג) כאשר מוטלת על בעליהם חובת הפרשת מעשר - בתבואה, לאחר שהיא צמחה שליש מהגידול שלה, ובקטניות כאשר אם יזרעו אותן הן יצמיחו. (ד) אך זהו הדין דווקא בתבואה וקטניות, ואילו בירקות שנת המעשר שלהם נקבעת לפי זמן הליקוט שלהם מהשדה, כדלהלן.

וכן פרות האילן שבאו לעונת המעשרות קדם חמשה עשר בשבט של שלישית - אף על פי שנגמרו ונאספו אחרי כן בסוף שנה שלישית, מתעשרין לשעבר [=כפירות השנה שעברה] **ומפרישין מהן מעשר שני. וכן אם באו לעונת המעשרות קדם חמשה עשר בשבט של רביעית - אף על פי שנגמרו ונאספו ברביעית, מפרישין מהן מעשר עני. ואם באו לעונת המעשרות אחר חמשה עשר בשבט, מתעשרין להבא** [=כפירות השנה שמתחילה]⁷.

מעשר שני; (ב) שלא להוציא דמיו בשאר צרכי האדם, חוץ מאכילה ושתיה וסיכה; (ג) שלא לאכלו בטמאה; (ד) שלא לאכלו באנינות; (ה) שלא לאכל מעשר שני של דגן חוץ לירושלים; (ו) שלא לאכל מעשר תירוש חוץ לירושלים; (ז) שלא לאכל מעשר יצהר חוץ לירושלים; (ח) להיות נטע רבעי פלו קדש, ודינו להאכל בירושלים לבצעלו במעשר שני לכל דבר; (ט) להתנדות ודוי המעשר. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

זמן הפרשת מעשר שני

א. אחר שמפרישין מעשר ראשון בכל שנה - מפרישין מעשר שני, שנאמר: "עשר תעשר את כל תבואת זרעך"; ובשנה שלישית ושלישית [משנות השמיטה] **- מפרישין מעשר עני חלף** [=תמורת] **מעשר שני, כמו שבארנו.**

~ נקודות משיחות קודש ~

"אחר שמפרישין מעשר ראשון בכל שנה מפרישין מעשר שני בו ובשנה שלישית ושלישית מפרישין מעשר עני".

מלשוננו משמע שההקפדה על סדר ההפרשה מחייבת, אבל הנתינה בפועל יכולה להיות באופן אחר. וצריך להבין, הניחא בשאר המעשרות העיקר הוא ההפרשה ולא הנתינה כי עלידי ההפרשה מוציאים את התבואה מגדר טבל, אבל במעשר עני שגדרו נתינת צדקה העיקר צריך להיות שהעני יקבל את הצריך לו, ואיך אפשר לומר שההפרשה לבדה היא ענין עיקרי. אלא שזהו החידוש בדין זה, שגם כאשר נמצא במקום שאין בו עניים, ישנו חיוב של הפרשת מעשר עני. ועד"ז מובן בנוגע לצדקה שצריך להפריש מממונו לצדקה ואח"כ ימסור לעני כשימצאנו.

כך גם בצדקה רוחנית, היינו בהשפעה על יהודי אחר, שגם אם אין בסביבתו עני בדעת, חייב להיערך ולהכין

1. דברים-ראה, יד, כב.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"ז תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי צט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ה) כל פרי לפי עונת המעשרות שלו, כמפורט לעיל בהלכות מעשר פרק ב.

השנת הראב"ד

ו. ואף על פי שהולכין אחר לקיטתו, אֶתְרוֹג בַּת שְׁשִׁית שְׁנֹכְסָה לְשָׁבִיעִית [=שנת השמיטה הפטורה ממעשרות] - אֶפְלוּ הֵיתָה בְּזִית [=כגודל זית בערב ראש השנה] וְנִעֲשֶׂת כְּכֹד, חִיבָת בְּמַעֲשְׂרוֹתָיָהּ.

(יב) אך דין זה חל כמובן, רק אם האתרוג הגיע לעונת המעשרות בשנה השישית.

השנת הראב"ד

ז. הָאֲבִינּוֹת • [=הפרי] שֶׁל צֶלֶף [=שיח קוצני] י - נוֹתֵינָן עֲלֵיהֶן חֲמֵרֵי אֵילָן וְחֲמֵרֵי זָרְעִים: שְׁאֵם הָיוּ מְשֻׁנָּה שְׁנִיָּה שְׁנֹכְסָה לְשָׁלִישִׁית, וְנִלְקְטוּ קֳדָם חֲמֵשָׁה עָשָׂר בְּשָׁבָט - מִפְּרִישֵׁין מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, וְאַחֵר כֶּף מִפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר אַחֵר וּפְזֻדָּהוּ [כדין מעשר שני]; וְאַחֵר שְׁפֻזָּדָהוּ - נוֹתֵנוּ לְעֲנִיִּים, וְאוֹכֵל פְּדִיוָנוּ בְּתוֹרַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְנִמְצָא כָּמִי שֶׁהִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנִי וּמַעֲשֵׂר עֲנִי.

(יג) שרק הפרי שלו חייב במעשר.

השנת הראב"ד

ח. הָאֲרִז • וְהַדָּחָן וְהַפְּרָגִין וְהַשְּׁמֻשְׁמִין [=מיני קטנית] - אֵף עַל פִּי שֶׁהִשְׁרִישׁוּ קֳדָם רֹאשׁ הַשָּׁנָה - אֵין הוֹלְכִין בָּהֶן אֶלָּא אַחֵר גָּמַר הַפְּרִי, וּמִתְעַשְּׂרִין לְהִבָּא. וְכֵן פּוֹל הַמַּצְרִי - אֵף עַל פִּי שֶׁמִּקְצָתוֹ הִשְׁרִישׁ קֳדָם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמִקְצָתוֹ לְאַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה - צוּכֵר גָּרְנוּ לְתוֹכוֹ, וְתוֹרֵם וּמַעֲשֵׂר מִן הַכֹּל כְּפֶאֱחָד; שֶׁהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר גָּמַר הַפְּרִי.

(יד) כלומר, למרות שהיכול השריש בשתי שנים, מותר לערב יחד את כל הזרעים, מכיוון שגמר הפרי הוא הקובע בו למעשר, וכולם נגמרו באותה השנה. ומדובר כאן בפול שזרעו אותו כדי להשתמש עם הזרעים שלו לזרוע נוספת, אבל פול שזרעו אותו כדי לאכול ממנו דינו כירק שלקטתו קובעת את שנת המעשר שלו.

ט. הַבְּצָלִים הַסְּרִיסִים [=הזקוקים להשקיה מרובה] שֶׁמִּנְעָה מִהֶן מֵיִם טוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְשֶׁל פֶּעַל [=בצל רגיל] שֶׁמִּנְעָה מִהֶן שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת [של השקיה] לִפְנֵי

ג. וְהַחֲרוּבִין • - אֵף עַל פִּי שֶׁחֲנֻטוֹ פְּרוּתֵיהֶן [=התחילו להבשיל ונתחייבו במעשרות] קֳדָם חֲמֵשָׁה עָשָׂר בְּשָׁבָט - מִתְעַשְּׂרִין לְהִבָּא, הוֹאֵל וּמִתְעַשְּׂרֵיהֶן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים [=חכמים]. יִרְאֶה לִי, שְׁאֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים, אֶלָּא בְּחֲרוּבֵי צִלְמוֹנָה [=שם מקום] וְכִיּוּצָא בָּהֶן - שְׁאֵינָן רְאוּיִין לְמַאֲכֵל רַב אֲדָם, וְהֵן הֵן שֶׁמִּתְעַשְּׂרֵיהֶן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים; אֲכָל

שָׂאֵר הַחֲרוּבִין, יִרְאֶה לִי שֶׁהֵן פְּשָׂאֵר פְּרוּת הָאֵילָן. (ו) כלומר, כשנה שנלקטו בה. (ז) שחייבים במעשר מהתורה, ושנת המעשר נקבעת לפי עונת המעשרות שלהם.

ד. הִירֵק - בְּשַׁעַת לְקִיטָתוֹ [=זמן קטיפתו], עֲשׂוּרוֹ. מֵיִצֵּד? אִם נִלְקָט בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁלִישִׁית - אֵף עַל פִּי שֶׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת וְנִגְמְרִט בְּשָׁנָהּ, מִפְּרִישֵׁין מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר עֲנִי; וְאִם נִלְקָט בְּרִבִּיעִית, מַעֲשֵׂר שְׁנִי.

(ח) על ידי גוי. (ט) שגדל שליש ואף נהיה בשל לגמרי.

השנת הראב"ד

ה. וְכֵן • הָאֶתְרוֹג בְּלֶבֶד מְשָׂאֵר פְּרוּת הָאֵילָן - הֵרִי הוּא פִּירָק, וְהוֹלְכִין אַחֵר לְקִיטָתוֹ בֵּין לְמַעֲשֵׂר בֵּין לְשָׁבִיעִית. מֵיִצֵּד? אִם נִלְקָט בְּשָׁלִישִׁית אַחֵר חֲמֵשָׁה עָשָׂר בְּשָׁבָט • - מִפְּרִישֵׁין מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר עֲנִי, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְמַר בְּשָׁנָה; נִלְקָט בְּהַ קֳדָם חֲמֵשָׁה עָשָׂר בְּשָׁבָט, מִפְּרִישֵׁין מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְכֵן אִם נִלְקָט בְּרִבִּיעִית קֳדָם חֲמֵשָׁה עָשָׂר בְּשָׁבָט, מִפְּרִישֵׁין מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר עֲנִי.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ראש השנה - מתעשר לשעבר; **מנע מהן פחות**
מפאן" - אף על פי שהתחילו ליבש קדם ראש
השנה," מתעשרין להפאט."

(טו) מפסיקים להשקות את הבצלים אחרי שהם בשלים.
(טז) כי בבצלים, גמר הפרי קובע את שנת המעשר.
(יז) כלומר, פחות משלושים יום בסריסים, ופחות משלוש עונות בשל בעל. (יח) והיה אפשר להסיק מכך שנגמר בישולם. (יט) מכיוון שההבחנה האמיתית של זמן גמר הפרי, הוא לפי הפסקת ההשקיה.

ל. פול • המצרי

שהביא שלישי לפני
ראש השנה - אם זרעו
לירע [=גידול זרעים],
מתעשר לשעבר; **זרעו**
לירק [=לאכילה], **מתעשר**
להפאט. **זרעו לירע**
ולירק, או שזרעו לירע
וחשב עליו [לאחר מכן, שיהיה
גם] **לירק - מעשר מזרעו**
על ירקו, ומירקו על
זרעו.

(כ) שגדל שלישי מגידולו,
ונחשב כבר 'גמר הפרי' -

מכיוון שהוא כבר בשל. (כא) כלומר, עם פירות השנה שהסתיימה. ולא רק את הזרעים, אלא גם את הפירות שגדלים עליו מעשר עם פירות השנה שעברה - מכיוון שעיקר מטרתו בגידולו היה לזרע. (כב) עם פירות השנה שמתחילה, שבה מלקטים אותו מהשדה. (כג) כלומר, הזרע מתבטל לירק מכיוון שעיקר השימוש בפול המצרי הוא לירק, ומתעשר להבא.

לא הביא שלישי לפני ראש השנה - אם זרעו לזרע,
זרעו מתעשר לשעבר, וירקו בשעת לקיטתו;

השנת הראב"ד

והוא . . להבא א"א הירושלמי שהעתיק ממנו משובש ודבריו איך יהיו מתוקנים שאם לא הביא שלישי לפני ר"ה אינו מתעשר לשעבר שהרי פסק שמואל הלכה שהולכים בו אחר גמר פרי והשליש הוא גמר פרי כשזרעו לזרע והיה לו לומר מתעשר להבא ואם ליקט ממנו אחר ר"ה בין זרעו בין ירקו מתעשר להבא כך היה לו לומר.

השנת הראב"ד

זרעו . . אריות א"א לא ידענו מהו אריות והוא שהוציאו מן אורה וסלו והוא ענין לקיטה ואין במשנה אלא עונות ובירושלמי מורביות ובתוספתא מריעות וכולן אינן אלא מניעת השקאה מהם ודוקא בשל בעל אבל בשל שקיא שלשים יום והעונות האמורות כאן לא עונה של יום ושל לילה אלא כעונה של זקניה שהפסיקה ראיותיה שהיא לפי מה שהיתה רגילה וכן זה העונה לפי מה שהיה רגיל להשקות.

אבל . . אריות א"א נראה לי שהוא שבוש והיה ראוי להיות אע"פ שנמנעו והטעם שאין מחשבת זרע חלה על מחשבת ירק שיהיה מתעשר זרע וירק אלא בשני דברים שבהביא שלישי לפני ר"ה ושימנע ממנו מים שלשים יום שהם גידול הירק וכשמנע נראה כי דעת שלימה היתה לו לזרע ואז תחול עליו המחשבה ויעשר משניהם נראה מכאן דסתמו לירק קאי, ומה שכתב בסוף זרעו לזרע ועשה כולו קצצים גמורים וכו' אמת הוא כך מצא בירושלמי ולא ביאר שם כהוגן ובתוספתא נראה שלא בא אלא על דברי רשב"ג שאמר שאין הולכין לזרע לשעבר לא אפילו בתרמיל ולא אפילו בשליש אלא בקצצים גמורים כי אז נחשבו לשעבר ומי הוא שיאמרו עליהם אלא בדברים פשוטים וזה המחבר היה לו לומר זרעו לזרע וירק ואז יבא כהוגן לדעת רשב"ג וכל זה תמצא בשביעית ירושלמי פרק שני ובתוספתא דשביעית פרק שני ושם יבחנו דבריו.

מחשבתו. זרעו • לירק,
וחשב עליו לזרעה -
אין מחשבת זרע חלה
עליו, אלא אם כן מנע
ממנו שלש אריות;
והוא, שהביא שלישי
לפני ראש השנה;
אבל, הביא אחר ראש
השנה, אף על פי שלא
נמנע מלארות ממנו
שלש אריות.

(כד) כלומר, חזר בו מכוונתו הראשונה וכעת הוא רוצה אותו רק לירק. (כה) רק לזרע. (כו) כלומר, מנע ממנו שלוש השקיות, שבמעשה זה הוא מוכיח שאינו חפץ שיגדל יותר ויהיה ירק, אלא רצונו בזרעים ולא בירק. (כז) שאז מועילה מחשבתו, והכל מתעשר עם פירות שנה שעברה.

זרעו לזרע, ועשה פלו
קצצים גמורים לפני
ראש השנה - זרעו
מתעשר לשעבר, וירקו
בשעת לקיטתו; **מקצתו עשה קצצין גמורין,**
ומקצתו לא עשה - זה הוא שאמרו: 'צובר גרנו
לתוכו, ונמצא מעשר מזרעו על ירקו ומירקו על
זרעו.

(כח) כלומר, נגמרו הזרעים לגמרי, ולא גדלו רק שלישי. (כט) כי הירק מתבטל לזרע, דווקא כשהזרע עדיין לא נגמר לגמרי והגדילה המשותפת מצרפת אותם והירק מתבטל, אבל אם הזרע גדל לגמרי, והירק עדיין צריך גידול, אינו מתבטל. (ל) כלומר, מותר לו לערבב אותם ולעשרם כאחד. (לא) מכיוון שמקצת הזרע עדיין צריך לגדול, מתבטל הירק אגב המקצת הזה.

יא. פרות • שנה שניה
שנתערבו בפרות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ח תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי קא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

השנת הראב"ד חכמים. ויראה... עליהן א"א אלו דברי רוח.

ויראה... עליהן א"א אלו דברי רוח. ויראה... עליהן א"א אלו דברי רוח. ויראה... עליהן א"א אלו דברי רוח.

לט) שגם אותו לא מביאים מחוץ לארץ. (מ) ולא מביאים את המעשר שני עצמו, כי הוא טמא מארץ העמים. (מא) מכיוון שחכמים תיקנו להפריש בארצות הללו, כעין דאורייתא תיקנו, ולכן טעון פדיה והבאה לירושלים. (מב) שיהיו רגילים במקומות האלו להפריש מעשר עני. (מג) בפרט בשנת השמיטה כאשר בארץ ישראל לא מפרישים מעשר עני.

~ יום שני י"ח תמוז ~

פרק ב

דיני אכילת מעשר שני

א. מעשר שני נאכל [ענין לאכילה]^א לבעליו לפרנס מחומת ירושלים - שנאמר: "ואכלת לפני ה' אלהיך, במקום אשר יבחר לשפן שמו שם וגו'". ונוהג בפני הבית [בזמן המקדש] ושלם בפני הבית, אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית, שנאמר^ב: "מעשר דגנך תירשך ויצהרך, ובכרת בקרך וצאנך" - מפי השמועה [מסורת משה רבינו] למדו, מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית, אף מעשר שני לא יאכל אלא בפני הבית.

א) וכן לשתייה או לסיכה. (ב) או לכל אדם אחר, ואין חובה לתת אותו לכהן או ללוי.

ב. מדת חסידות, שפודין מעשר שני בזמן הזה בשויהו, פדרך שפודין אותו בפני הבית. והורו • הגאונים, שאם רצה לפדות שנה מנה

שלישית לב, או של שלישית פרביעית - הולכין אחר הרב. ^{לג}. מחצה למחצה [כמות שווה] - מפריש מעשר שני מן הכלל, אבל לא מעשר עני; שמעשר שני חמור, שהרי הוא קדש, ומעשר עני חל. וכן פירות שהן ספק אם פירות שניה הן או פירות שלישית, מפריש מהן מעשר שני.

לב) ולא ידוע כעת אם יש צורך לעשר עליהם מעשר שני או מעשר עני. (לג) מדובר כשהפירות התערבו לא במקום הקבוע, ואז ניתן לומר: כל דפריש, מרובא פריש. (לד) כלומר, מפריש מעשר מכל הכמות המונחת כאן, ופודה את כולו ומתנהג בו בקדושה כמעשר שני. (לה) שהרי יש לאוכלו בירושלים, והוא נחשב כהקדש.

יב. כל [יכול] הפטור ממעשר ראשון, פטור מן [המעשר] השני ומן העני; וכל שחייב בראשון, חייב בהן. וכל התורם [אדם הראוי לתורם]^ל, מעשר לו; וכל שאינו תורם, אינו מוציא מעשר זה. וכל מי שאם תרם, תרומתו תרומה [בדיעבד] - כך אם עשר מעשר זה, הרי הוא מעשר; וכל מי שאין תרומתו תרומה - כך אם הוציא מעשר זה, אינו מעשר.

לו) שאינו חרש, אילם, ערום, שיכור או עיוור. (לז) כלומר, מעשר שני או מעשר עני.

יג. פירות שהוציא מהן מעשר ראשון קדם שיקבעו למעשר - הרי זה אוכל מהן צראי [אכילה מקרית], קדם שיוציא מעשר שני; שאין הראשון קובע [מחייב] לשני. אבל משנקבעו למעשר לח - אף על פי שהוציא את הראשון - אסור לאכל מהם צראי, עד שיוציא את השני או את מעשר עני.

לח) על ידי אחד מששת הדברים שהוזכרו בהלכות מעשר פרק ג הלכה ג.

יד. מעשר • שני - הואיל והוא טעון הבאת מקום [לירושלים] - אין מביאין אותו מחוצה לארץ, בככור בהמה לט; לפיכך, לא חייבו להפריש מעשר שני בסורייה [החייבת במעשרות מרביר

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עצמו. לפיכך, אם אכל שלשתן חוץ לחומה, לוקה שלש מלקיות - שנאמר: "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך", ונאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך, מעשר דגנך וגו'"; למה פרטן, ולא נאמר 'לא תאכלם בשעריך'? לחיוב על כל אחד ואחד בפני עצמו.

(טו) כ-86 מ"ל. (טז) מדובר שהוציאו את המעשר מחוץ לירושלים לאחר שנכנס לתוכה והתקדש, כמובא בהלכה הבאה. (יז) דגן, תירוש (יין) ויצהר (שמן). (יח) לאחר שנכנסו פנימה.

ו. אינו לוקה מן התורה, עד שיאכל אותו אחר שנכנס לחומת ירושלים - שנאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך וגו'", "ואכלת לפני ה' אלהיך וגו'"; פיו שנכנס למקום אכילתו, ואכלו (לאחר שיצא לחוץ) - לוקה; אבל אם אכלו קדם שישכנס לירושלים, מכין אותו מפת מרדות מדבריהם [=מלקות מדברי חכמים].

ז. מקצת מעשר [נכנס] בפנים, ומקצתו בחוץ - האוכל מזה שעדיין לא נכנס, מכין אותו מפת מרדות; והאוכל בחוץ מזה שנכנס, לוקה.

ח. אין פוידין מעשר שני בירושלים אלא אם כן נטמא, שנאמר: "פי ירחק ממך המקום" - ברחוק מקום הוא נפדה, ואינו נפדה במקום [א"כ נטמא]. ה"ה הוא בפנים ומשאו בחוץ, אפלו ה"ה אוהו בקנה"ט - הואיל ולא נכנס המעשר, הרי זה מתר לפדותו שם בצד החומה.

(יט) ויכול להכניס את המעשר לירושלים על ידי משיכת הקנה, בלי לצאת מירושלים בשביל זה.

ט. מעשר שני שנכנס לירושלים - אפלו של דמאי [=יבול ספק מעושר] - אסור להוציאו משם, שכבר קלטוהו מחיצות [=חומות העיר]; וכן פרות הנלקחין [=שנקנו] בכסף מעשרי, שנאמר: "ואכלת שם, לפני ה' אלהיך".

(כ) שנכנסו לירושלים, אסור להוציאם משם.

עבר והוציאן, או שציצאו בשגגה - יחזרו ויאכלו בירושלים. וקליטת מחיצות, מדבריהם. אפלו

[מטבע יקר] בפרוטה [=מטבע זול]⁷ לכתחלה בזמן הזה - פודה; לא יהיה זה חמור מן ההקדש⁸; ומשליך הפרוטה לים הגדול.

(ג) ומצד הדין, לאחר חורבן בית המקדש ניתן לפדותו בפחות משוויו, כמו הדין בכל מה ששייך להקדש לאחר החורבן. (ד) אבל לא בפחות מפרוטה. (ה) שמותר לפדותו בזמן הזה לכתחילה ואפילו בפרוטה.

ג. וכן אם חלל [=פדה בפרי אחר] מעשר שנה מנה על שנה פרוטה מפרות אחרות, הרי זה מחללי; ושורף את הפרות שחלל עליהן⁹, פדי שלא יהיו תקלה לאחרים¹⁰, כפדיון נטע רבעי [=פירות השנה הרביעית] בזמן הזה, כמו שבארנו בהלכות אסורי מאכלות.

(ו) כלומר, פירות ממין אחר, או פירות רעים מאותו המין. (ז) למרות שיש כאן שני חסרונות - שפדה את פירות המעשר על פחות משוויו, ועשה זאת על פירות ממין אחר - בכל זאת בדיעבד החילול נחשב. (ח) כאשר הם נטמאו, ודינם הוא כמו תרומה טמאה - שריפה. (ט) כי מי שאוכל פירות מעשר שני בטומאה בירושלים, חייב מלקות.

ד. פשם שאין אוכלין מעשר שני בזמן הזה בירושלים - כף אין פוידין אותו שם¹¹, ואין מחללין אותו¹² שם, ואין מוכרין אותו¹³. ואם נכנס לירושלים, אף בזמן הזה - אין מוציאין אותו משם, אלא מניחין אותו שם עד שירקבו¹⁴. וכן אם עבר והוציאו משם, מניחין אותו עד שירקבו.

(י) מכיוון שבית המקדש והמזבח נחרבו. (יא) לא מחליפים בירושלים את המעשר השני לכסף, מכיוון שפדיית בירושלים הייתה נעשית גם לצורך אכילה שם. (יב) על פירות אחרים. (יג) אלא נשאר בקדושתו לעולם. (יד) בהתאם לדין במעשר שני, שמתקדש בקדושה נצחית כאשר נכנס לירושלים, ולכן כיום שלא ניתן לאכול אותו, יישאר עד שיירקב.

לפיכך, אין מפרישין מעשר שני בירושלים בזמן הזה, אלא מוציאין את הפרות בטבול [=קודם הפרשת מעשרות] חוץ לעיר, ומפרישין אותו שם, ופודהו. ואם הפרישו שם בזמן הזה, ירקב.

ה. כל האוכל בזה מעשר שני, או ששטה ממנו רביעית [ממידת לוג]¹⁵ יין חוץ לחומת ירושלים¹⁶ - לוקה, שנאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך, מעשר דגנך וגו'"; ולוקה על כל אחד ואחד בפני

4. דברים-ראה, יב, יז. 5. שם, יד, כג. 6. שם, יב, יז. 7. שם. 8. דברים-ראה, יד, כד.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ח תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי קג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יג. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים לִי? בְּשֶׁהֲכִנְסָן עַל מִנָּה שֶׁלָּא תִתְּפֹשֵׁן הַמְּחִיצוֹת^ל; אֲבָל אִם לֹא הִתְנָה - הוֹאִיל וְנִכְנַס וְהָיָה הוּא טָהוֹר מִן הַתּוֹרָה, שְׂאִין וְלֹד מְטַמֵּא שְׂנִיִּל מִן הַתּוֹרָה, כִּכָּר קִלְטוּהוּ מְחִיצוֹת, וְאֵינוֹ יוֹצֵא^ל.

(לב) שפירות שנטמאו בחוץ, אפילו בוולד הטומאה ונכנסו, נפדים ונאכלים בחוץ. (לג) ומכיוון שמדרבנן הפירות טמאים, התנאי שהבעלים עשו שהפירות לא יתקדשו, מועיל. (לד) כלומר, אוכל או כלי אחר. (לה) אלא נפדה ונאכל בירושלים.

יד. תִּלְתָּן • [=מין תבואה]

שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי - מִתָּר לְאֲכֹלָה צִמְחוֹנִין [=בתחילת גדילתם], שֶׁכֶּף הִיא רְאוּיָה לְאֲכִילָה^ל; וְכֵן פְּרִשְׁנִי [=מאכל בחמה] מַעֲשֵׂר שְׁנִי, יֵאָכְלוּ צִמְחוֹנִין. וְאֵם •

עֲשֵׂה מֵהֶם [-מהכרשינים] עֶסֶה - הָרִי זֶה מִתַּת לְהַכְנִס לִירוּשָׁלַיִם וְלִהְיוֹצֵאָהּ, שְׂאִינָן^ל בְּכֹלל הַפְּרוֹת^ל; וְאֵם נִטְמָאוּ בִירוּשָׁלַיִם, יִפְדּוּ וְיֵאָכְלוּ בַּחוּץ^ל.

(לו) לאכילת אדם, אבל אחרי שהיא מתקשה אינה ראויה לאכילת אדם. (לז) שאז אנשים אוכלים אותם בשעת הדחק. (לח) כלומר, הכרשינים, שנעשתה מהם עיסה. (לט) מכיוון שאוכלים אותם רק בשנות רעב.

טו. אֵילָן שֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנִים מִן הַחוּמָה, וְנוֹפֹ - נוֹטָה חוּץ לַחוּמָה - אֵין אוֹכְלִין תַּחַת נוֹפֹ מַעֲשֵׂר שְׁנִי; וּמַעֲשֵׂר שֶׁנִּכְנַס תַּחַת נוֹפֹ - אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ, שֶׁהָרִי הוּא פָּמָה שֶׁנִּכְנַס לִירוּשָׁלַיִם.

טז. בָּתִּים שֶׁבְּצֶד הַחוּמָה, שֶׁפִּתְחֵיהֶן לִפְנִים מִן הַחוּמָה וְחָלָל [חלל הבית] לַחוּץ - מִפְּנֶגֶד [=המקביל] הַחוּמָה וְלִפְנִים, כִּלְפָנִים לְכָל דְּבָר^ל; וּמִפְּנֶגֶד הַחוּמָה וְלַחוּץ, אֵין אוֹכְלִין שָׁם [מעשר שני] וְאֵין פּוֹדִין שָׁם לְהַחֲמִירָמָא. הֵיחָה חָלָל לִפְנִים וּפִתְחֵיהֶן לַחוּץ - מִפְּנֶגֶד הַחוּמָה וְלַחוּץ כִּלְפָנִים, פּוֹדִין בּוֹ וְאֵין אוֹכְלִין; וּמִפְּנֶגֶד הַחוּמָה וְלִפְנִים, אֵין אוֹכְלִין שָׁם וְאֵין פּוֹדִין לְהַחֲמִיר. וְהַחֲלוּנוֹת וְעֵבֵי הַחוּמָה, כִּלְפָנִים.

מַעֲשֵׂר שְׂאִין בְּחֻמְשׁוֹ שָׁנָה פְּרוּטָה^{כא}, שֶׁהוּא מִדְּבִרְיָה^{כב} - מְחִיצוֹת קוֹלְטוֹת אוֹתוֹ, וְאֶסוּר לְהוֹצִיאָו; אֲבָל מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי - נִכְנָסִין לִירוּשָׁלַיִם, וְיוֹצֵאִין.

(כא) כלומר, שהשווי שלו הוא פחות מארבע פרוטות - שאחרי הוספת פרוטה, חמישית ממנו שווה פרוטה (חומש מלבר). (כב) מעשר בשווי כזה, אינו קדוש מהתורה אלא רק מדרבנן.

יז. פְּרוֹת^{כג} שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתָּן [=הושלם הטיפול בהן], וְעֵבְרוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם, וְיֹצְאוּ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן מַעֲשֵׂר שְׁנִי מִפְּרוֹת אַחֲרוֹת שֶׁלֹּא נִכְנָסוּ לִירוּשָׁלַיִם; אֲלֹא יַחֲזֹר מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁלָּהֶן וְיֵאָכְל בִירוּשָׁלַיִם^{כד}, וְאֵינוֹ נִפְדָּה בַּחוּץ. אֲפֹלוּ עָשָׂה כָּל הַפְּרוֹת הָאֵלוּכָה מַעֲשֵׂר שְׁנִי אַחֵר שֶׁיֹּצְאוּ, עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת שֶׁלֹּא נִכְנָסוּ - יַחֲזֹרוּ כָּלֶם, וְיֵאָכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם^{כה}; חֲמֵר הוּא בְּמִחְצוֹת - הוֹאִיל וְקִלְטוּ, קִלְטוּ.

(כג) שעדיין לא הפרישו מהם מעשר שני. (כד) כדין מעשר שני שנכנס לירושלים ויצא. (כה) שכן נכנסו לירושלים ויצאו. (כו) ולא ניתן לפדות או לחלל אותם.

יח. פְּרוֹת שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן, שֶׁעֵבְרוּ בִירוּשָׁלַיִם וְיֹצְאוּ, כְּגוֹן סְלִי עֲנָבִים לְגַת^{כז}, וְסְלִי תְּאֵנִים בְּמִקְצָה [=ליבוש] - מִתָּר לְפָדוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁלָּהֶן בַּחוּץ^{כח}; וְכֵן פְּרוֹת דְּמָאִיט - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתָּן, וְעֵבְרוּ בִירוּשָׁלַיִם וְיֹצְאוּ - פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁלָּהֶן בַּחוּץ.

(כז) שמיועדים להכנת יין. (כח) מכיוון שכשהם עברו בירושלים, הם עדיין לא התחייבו בהפרשת מעשר. (כט) שעדיין לא הפרישו מהם מעשר שני.

יט. פְּרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁנִּטְמָאוּ בִירוּשָׁלַיִם, וּפְדִין - אִם נִטְמָאוּ בְּלֹד הַטְּמָאָה [בגון ממאכל שנטמא] - אֶסוּר לְהוֹצִיאָן^ל, אֲלֹא יֵאָכְלוּ בְּפָנִים; מִפְּנֵי שֶׁלֹּד הַטְּמָאָה מִדְּבִרְיָה^{לא}. וְאִם נִטְמָאוּ בְּאֵב הַטְּמָאָה [=טומאה מהתורה], או שֶׁנִּטְמָאוּ בַּחוּץ וְאֲפֹלוּ בְּלֹד הַטְּמָאָה - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּכְנָסוּ לִירוּשָׁלַיִם - הָרִי אֵלוּ נִפְדִין, וְנֵאָכְלִין בְּכָל מְקוֹם.

(ל) מירושלים, למרות שכבר פדה אותם והם חולין, כדי שאנשים לא יאמרו: ראינו מעשר שני שנכנס לירושלים ויצא. (לא) ויש כאן שני חסרונות: א. בכניסתם הפירות היו טהורים. ב. מהתורה הם טהורים גם עכשיו, ורק מדרבנן הם טמאים. ולכן, גם לאחר הפדיה אסור להוציאם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לוקה, שְׁנֵאֲמַר¹²: "לֹא אֶכְלֵתִי בָּאֵנִי מִמֶּנּוּ"; והוא, שִׂיאֵכֶל אוֹתוֹ בְּמָקוֹם אֶכְלֵתוֹ, בִּירוּשָׁלַיִם. אֲכַל אִם אֶכְלוּ בַחוּץ בְּאֵינִינֹת, אוּ שֶׁאֶכְלוּ בְּפָנִים בְּאֵינִינֹת שֶׁל דְּבָרֵיהֶם - מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת.

ז) אפילו לאחר שהיה בירושלים ויצא. ח) יבואר בהלכה הסמוכה.

ו. אֵיזָה הוּא אוֹנֵן? זֶה הַמִּתְאַבֵּל עַל אֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים שֶׁהוּא חַיֵּב לְהִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם [מהתורה]^ט. וּבָיֹום הַמֵּיתָה בְּלֶבֶד - הוּא אוֹנֵן מִן הַתּוֹרָה, וְלִלְיָלָה - אוֹנֵן מִדְּבָרֵיהֶם, שְׁנֵאֲמַר¹³: "וְאֶכְלֵתִי חֲטָאת הַיּוֹם, הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי ה'", הַיּוֹם אֲסוּר וְלִלְיָלָה מִתָּר [מהתורה].

ט) אביו, אימו, בנו, בתו, אחיו ואחותו מאביו.

נִשְׁתַּהֲהַ הַמֵּת יָמִים רַבִּים, וְאַחֵר כֶּן נִקְבַּר - כָּל אוֹתָן הַיָּמִים שֶׁאַחֵר יוֹם הַמֵּיתָה, עִם יוֹם הַקְּבוּרָה, הוּא אוֹנֵן מִדְּבָרֵיהֶם; וְאֵין יוֹם הַקְּבוּרָה תוֹפֵשׁ לִילּוֹ.

י) אלא בלילה שאחרי הקבורה, הוא כבר לא נחשב אוֹנֵן.

ז. וְלֹא מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּלֶבֶד, אֲלֹא כָּל הַקְּדָשִׁים כָּלָן - אִם אֶכְלָן בְּאֵינִינֹת שֶׁל תּוֹרָה, לוקה; וּבְאֵינִינֹת דְּבָרֵיהֶם, מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת.

ח. אֵין • נוֹתֵנִין פְּרוֹת

מַעֲשֵׂר שְׁנִי לְעַם הָאָרֶץ, וְלֹא פְרוֹת הַנִּלְקָחוֹת בְּמַעֲוֹת מַעֲשֵׂר, וְלֹא מַעֲוֹת מַעֲשֵׂר י - מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּחֻקֵּת טְמֵאָה י. וּמִתָּר לְאֶכֶל מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל דְּמָאֵי בְּאֵינִינֹת י, וְלִתְנוֹ לְעַם הָאָרֶץ; והוא, שִׂיאֵכֶל [בירושלים] כְּנֻגָּדוֹ [תמורת הפירות שנתן]¹⁴.

יא) שדינם כפירות מעשר שני. יב) ואסור לגרום טומאה למעשר שני, מפני

קדושתו. יג) מכיוון שאיננות אינה מצויה כמו טומאה, ובדבר שאינו מצוי חכמים לא גזרו לאסור. יד) כדי שהנותן לא יתרגל לתת פירות מעשר שני לעם הארץ.

השגת הראב"ד

אין... הארץ א"א לא מצאתי דבר זה בשום מקום ואין שום סמך לדבר ואם הוא כלום אין לו ריח וטעם אלא במעוֹת של מעשר שני שלא יפקיד אותם פקדון ארוך שיטמין אותן שמא ימות ולא יצוה ובניו יעלו אותם בחזקת שלהם ואפילו הם חברים אח"כ מצאתי אותה בתוספתא במע"ש פ"ד מפקידין מעשר שני של דמאי אצל חבר ושל ודאי אצל ע"ה אבא חילפי בן קרויה אומר בראשונה היו עושין כן חזרו לומר אפילו חבר אין מפקידין אצלו שאין אתה יודע מי עומד אחרי מ"מ של דמאי אין מפקידין אותו אצל עם הארץ מפני שמיקל בו ועם כל זה אין דעתי נוחה הימנו אלא במעוֹת שהוא פקדון ארוך ויש לחוש שמא ימות ואין ידוע מי יעמוד אחרי אבא בפירות שאינן לזמן ארוך כולי האי לא חיישינן.

פָּרָק נ

זהירויות באכילת מעשר שני

א. הָאוֹכֵל מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּטִמְאָה לוקה, שְׁנֵאֲמַר¹⁵: "וְלֹא בַעֲרֵתִי מִמֶּנּוּ בְּטִמְאָה" - בֵּין שֶׁהַמַּעֲשֵׂר טָמֵא וְהָאוֹכֵל טָהוֹר, בֵּין שֶׁהַמַּעֲשֵׂר טָהוֹר וְהָאוֹכֵל טָמֵא; והוא, שִׂיאֵכֶל אוֹתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם כָּדָם שִׁפְדָּה - שְׁאִינוּ לוקה עַל אֶכְלֵתוֹ בְּטִמְאָה, אֲלֹא בְּמָקוֹם אֶכְלֵתוֹ. אֲכַל אִם אֶכְלוּ בְּטִמְאָה חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת.

א) כי לאחר פדייה, הוא חולין. ב) כלומר, במקום שמצווה לאכול שם.

ב. וְאֶפְלוּ לְהַדְלִיק בּוֹי אֶת הַנֵּר אַחֵר שְׁנֵטְמָא - אֲסוּר עַד שִׁפְדָּה, שְׁנֵאֲמַר¹⁶: "וְלֹא בַעֲרֵתִי מִמֶּנּוּ בְּטִמְאָה". ג) בשמן של מעשר שני.

ג. כָּבֵר בְּאַרְנוֹי, שֶׁהַמַּעֲשֵׂר שְׁנֵטְמָא, אֶפְלוּ בִירוּשָׁלַיִם - פּוֹדִין אוֹתוֹ, וְיֶאֱכֹל; וְאוֹכְלִין אֶת [הנגעה] בַּדְּמָיו בְּטִהָרָה, בְּתוֹרַת פְּרוֹת מַעֲשֵׂר, כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר. אֶפְלוּ נְטִמָּאוּ הַפְּרוֹת כָּלָן כְּשֶׁהֵן טָבֵל - מִפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּטִמְאָה, וּפּוֹדָהוּ.

ד) לעיל פרק ב הלכה ח. ה) שאסור לפדות בה מעשר טהור.

ד. הָעֵרֶל - בְּטִמְאָה; וְאִם אֶכֶל מַעֲשֵׂר שְׁנִי - לוקה מִן הַתּוֹרָה, כְּדֶרֶךְ שְׁלוֹקָה עַל אֶכִּילַת תְּרוּמָה; שֶׁהַתְּרוּמָה קְרוּיָה 'קֶדֶשׁ', וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי קְרוּי 'קֶדֶשׁ' - שֶׁהָרִי נֶאֱמַר בּוֹ¹⁷: "קֶדֶשׁ לַה'". וְטָמֵא שֶׁטָּבֵל - אוֹכֵל מַעֲשֵׂר שְׁנִי, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָעֵרֵב שִׁמְשׁוּ.

ו) אפילו לפני שקיעת החמה - שאז נגמרת היטהרותו. ובדין זה הוא שונה מתרומה, שהרוצה לאוכלה לאחר שנטהר צריך להמתין לשקיעת החמה.

ה. הָאוֹכֵל מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּאֵינִינֹת שֶׁל תּוֹרָה [כדלהלן]

9. דברים-כ"חבוא, כו, יד. 10. שם. 11. ויקרא-בחוקותי, כו, ל. 12. דברים-כ"חבוא, כו, יד. 13. ויקרא-שמיני, י, יט.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ח תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי קה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יא. בַּמַּעֲשֶׂר - אוֹכַל דָּבָר שֶׁדָּרְכּוֹ לְהֶאֱכֹל, וְשׁוֹתָהּ דָּבָר שֶׁדָּרְכּוֹ לְשִׁתּוֹת, וְסֵף דָּבָר שֶׁדָּרְכּוֹ לְסוּף; וְלֹא יִסּוּף יֵיזַן וְחִמְקִין, אֲבָל סֵף הוּא אֶת הַשֶּׁמֶן. וְלֹא יִסְחֹט אֶת הַפְּרוֹת לְהוֹצִיא מֵהֶן מִשְׁקִין, חוּץ מִזֵּיתִים וְעֻבִּים בְּלֶבֶד. וְאִין מִפְּטָמִין אֶת הַשֶּׁמֶן [במיני מרקחת] כֹּא, אֲבָל מִפְּטָמִין אֶת הַיֵּיזֶכֶּב. וְאִין מִחִיבִין אוֹתוֹ לְאָכַל פֶּת שֶׁעַפְשָׁה וְשֶׁמֶן שֶׁנִּסְרַח; אֲלֹא כִּינֹן שֶׁנִּפְסַל מֵאֲכָל אָדָם, פִּקְעָה מִמֶּנּוּ קִדְשָׁה.

(כא) מכיוון שהטעם שלו נפגם בכך, וממעטים באכילתו. (כב) כי טעם היין לא נפגם בכך, אלא אפילו משתבח.

יב. כָּל שֶׁמֶתָר לְזֵרִים לְאָכְלוֹ בְּתֵרוּמָה [כגון קליפות], כֶּף מֶתָר בַּמַּעֲשֶׂר שָׁנִי [לכל אדם] לְאָכְלוֹ בְּתוֹרַת חֲלִין כִּי. שְׁמָרִים [-שמרי ענבים] שֶׁל מַעֲשֶׂר שָׁנִי שֶׁנֶּתַן עֲלֵיהֶן מִים - רִאשׁוֹנֵי הָרִי זֶה אֲסוּר בַּמַּעֲשֶׂר, וְשֵׁנִי־הַמֶּתָר כִּחֲלִין; שֶׁל דְּמָאִי, וְאֶפְלוֹ רִאשׁוֹן - מֶתָר.

(כג) כלומר, מחוץ לירושלים או בטומאה בירושלים. (כד) המים הראשונים שהוציא מהשמרים. (כה) כלומר, המים השניים שהוציא מהשמרים.

יג. יֵיזַן שֶׁל מַעֲשֶׂר [שני] שֶׁנִּפְּלָ לְתוֹכּוֹ דְּבֶשׁ וְתַבְלִין [-של חולין] וְהִשְׁבִּיחוּ, הִשְׁבַּח לְפִי חֲשֹׁבוֹנִי; וְכֵן דְּגִים שֶׁנֶּתַּבְּשָׁלוּ עִם קִפְלוֹטוֹת [-מִין חציר] שֶׁל מַעֲשֶׂר שָׁנִי וְהִשְׁבִּיחוּ, הִשְׁבַּח לְפִי חֲשֹׁבוֹן.

(כו) הדבש והתבלין הוסיפו בטעמו ובכמותו של היין. (כז) מבואר להלן בהלכה טו.

יד. עֶסֶה • שֶׁל מַעֲשֶׂר

שְׁאִפְיָה [-אפאה]

וְהִשְׁבִּיחָהּ, הִשְׁבַּח לְשָׁנִי

כָּל שֶׁשִּׁבְּחוּ נֶפֶר [בטעמו] -

אִם הוֹתִיר בְּמִדָּה, הִשְׁבַּח לְפִי חֲשֹׁבוֹן;

וְאִם לֹא הוֹתִירָה מִדָּה, הִשְׁבַּח לְשָׁנִי בְּלֶבֶד. וְכָל

שֶׁאִין שִׁבְּחוּ נֶפֶר -

אֶפְלוֹ הוֹתִיר בְּמִדָּה, הִשְׁבַּח לְשָׁנִי בְּלֶבֶד.

השגת הרמב"ד

עיסה . . בלבד א"א אין זה דרך הירושלמי ומשנה אמרה כל ששבחו ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין שבוני ניכר השבח לשני ואיפליגו עלה ר"י ור"ל ר"י סבר מאי ניכר ביתרון המדה אבל יתרון שבח בלא יתרון מדה השבח לשני ור"ל אמר ניכר בטעם אע"פ שאין שם יתרון מדה השבח לפי חשבון אבל מדה בלא שבח טעם הירושלמי לא איירי ביה ואפשר שתחזור המדה למדה שהיתה ולא דברו אלא בשבח שהותר על המדה ועל דמי התערובות אם היה לבעל התערובות חלק בו.

אִין מִפְּקִידִין מַעֲשֶׂר שָׁנִי אֶצֶל חֶבֶר [-תלמיד חכם], שְׁמָא יָמוּת וְנִמְצָא הַמַּעֲשֶׂר תַּחַת יָד בְּנוֹ עִם הָאָרֶץ; אֲבָל מִפְּקִידִין מַעֲשֶׂר שָׁנִי שֶׁל דְּמָאִי אֶצֶל עִם הָאָרֶץ.

ט. מַעֲשֶׂר שָׁנִי, אֲסוּר לְאִבְדּוֹ אֶפְלוֹ מַעוּטוֹ בְּדִרְכִּים טו, אֲלֹא מוֹלִיכּוֹ כָּל שֶׁהוּא, אוֹ מוֹלִיךְ דָּמִיו לִירוּשָׁלַיִם; וּמֶתָר •

לְאִבְדּוֹ מַעוּט מַעֲשֶׂר שָׁנִי שֶׁל דְּמָאִי בְּדִרְכִּים יו. וְכִמָּה הִיא מַעוּט? פָּחוֹת מִכְּבִיצָה בְּשֶׁלֶם כְּגִוּוּרָתָהּ.

מִכְּבִיצָה טו [תאנה מיובשת], בֵּין בָּאֵל שְׁלֹם בֵּין בְּפִרּוּד [-אוכל מפורד]; אֲבָל כְּגִוּוּרָתָהּ, אִין מֵאִבְדִּין אוֹתוֹ.

(טו) לזרוק או ללכות. (טז) למרות הקושי שהוא מוסיף בדרך. (יז) כי לא החמירו בדמאי כדי להקל על המשך הדרך לירושלים.

הַמַּפְרִישׁ • מַעֲשֶׂר שָׁנִי שֶׁל דְּמָאִי פָּחוֹת מִכְּבִיצָה טו, אֲבָל לֹא יִפְרִישְׁנוּ נוֹתְנוֹ לְעַם הָאָרֶץ, וְאוֹכַל כְּגִוּוּרָתָהּ. אֲבָל לֹא יִפְרִישְׁנוּ לְכַתְחָלָה לְאִבְדּוֹ, שֶׁאִין מַפְרִישִׁין לְאִבְדּוֹ.

(יח) למרות שבדרכים הקלו והתירו לאבד מעשר שני של דמאי שהוא פחות מכגורגרת, בנוגע לנתינתו לעם הארץ דינו ככל מעשר שני של דמאי שיש להפריש כגגורו.

י. מַעֲשֶׂר שָׁנִי נֶתַן לְאִכְלָה וְשִׁתְיָה, שְׁנַאֲמָר¹⁴: "וְאִכְלָתָּ לְפָנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְכוּ"; וְסִיכָה [-מריחת שמן על הגוף], כְּשִׁתְיָה. וְאֲסוּר לְהוֹצִיאָוּ בִּשְׂאֵר צָרְכֵינוּ, כְּגוֹן שִׁיקָה [-שיקנה] בּוֹ גָּלִים וּבְגָדִים וְעִבְדִּים - שְׁנַאֲמָר¹⁵: "לֹא נִתְּתִי מִמֶּנּוּ לְמֵת", כְּלוּמָר לֹא הוֹצֵאתִי אוֹתוֹ בְּדָבָר שֶׁאִינוּ מְקִים אֶת הַגּוֹף; וְאִם הוֹצִיא מִמֶּנּוּ בִּשְׂאֵר דְּבָרִים - אֶפְלוֹ בְּדָבָר מַצּוּה, כְּגוֹן שֶׁלָּקַח מִמֶּנּוּ אֶרֶץ וְתַכְרִיכִים לְמֵת מַצּוּה - הָרִי זֶה אוֹכַל כְּגִוּוּדוֹ בְּתוֹרַת מַעֲשֶׂר.

(יח) למרות שבדרכים הקלו והתירו לאבד מעשר שני של דמאי שהוא פחות מכגורגרת, בנוגע לנתינתו לעם הארץ דינו ככל מעשר שני של דמאי שיש להפריש כגגורו.

י. מַעֲשֶׂר שָׁנִי נֶתַן לְאִכְלָה וְשִׁתְיָה, שְׁנַאֲמָר¹⁴: "וְאִכְלָתָּ לְפָנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְכוּ"; וְסִיכָה [-מריחת שמן על הגוף], כְּשִׁתְיָה. וְאֲסוּר לְהוֹצִיאָוּ בִּשְׂאֵר צָרְכֵינוּ, כְּגוֹן שִׁיקָה [-שיקנה] בּוֹ גָּלִים וּבְגָדִים וְעִבְדִּים - שְׁנַאֲמָר¹⁵: "לֹא נִתְּתִי מִמֶּנּוּ לְמֵת", כְּלוּמָר לֹא הוֹצֵאתִי אוֹתוֹ בְּדָבָר שֶׁאִינוּ מְקִים אֶת הַגּוֹף; וְאִם הוֹצִיא מִמֶּנּוּ בִּשְׂאֵר דְּבָרִים - אֶפְלוֹ בְּדָבָר מַצּוּה, כְּגוֹן שֶׁלָּקַח מִמֶּנּוּ אֶרֶץ וְתַכְרִיכִים לְמֵת מַצּוּה - הָרִי זֶה אוֹכַל כְּגִוּוּדוֹ בְּתוֹרַת מַעֲשֶׂר.

(יט) ושתייה נכללת באכילה. (כ) אבל אכילה, שתייה וסיכה, שבהם המזון נאכל ונבלע באיברים, נחשבים שימוש לדבר "חי".

14. דברים-ראה, יד, כג. 15. דברים-כיתבוא, כו, יד.

טו. פיצד • השבח

השנת הראב"ד

פיצד . . הדברים א"א זו החלוקה
איני יודע מה היא שהשבח הוא זה
ובאותו זמן יטול בעל המעשר ג'
חלקים ובעל התבלין רביע נמצא
לבעל המעשר ד' זווים פחות רביע
ובעל התבלין זה ורביע וכן הדין.

לפי חשבון? זין של
מעשר ששונה שלשה
[זווים], שנפל לתוכו דבש
ותבלין שונה זה אחד,

והוסיפו במדתו, והשביחיהו [בטעמן] והרי הכל שונה
חמשה - חושבין [מחשבים] הפל בארבעה ורביע - [רבע
נחשב לחולין, ושלושה רבעים למעשר]. וכן על דרך זו בשאר
הדברים.

טז. מעשר שני - אף על פי שנתן לסיכה - אין
נותנין אותו לא על גבי צנית, ולא על גבי חזית
[פצעים]; ואין עושין ממנו קמיע וכיוצא בו: שהרי
לא נתן לרפואה כח.

(כח) אלא רק לאכילה, שתיה וסיכה.

יז. מעשר שני - ממון גבוה [שמים] הוא,
שנאמר¹⁶: "לה' הוא". לפיכך, אינו נקנה במתנה,
אלא אם נתן לו הטבל והמקבל מפריש המעשר;
ואין מקדשין בו את האשה, ואין מוכרין אותו,
ואין ממשכנין אותו¹⁷, ואין מרהינין¹⁸ ואין
מחליפין אותו.

(כט) בעל חוב לא ייקח מעשר שני מביתו של חברו שחייב
לו כסף, במקרה שמצד הדין מותר לו להיכנס לביתו ולתפוס
משכון. (ל) אין לקחת אותו כביטחון להחזרת הלוואה
שמלווה לחברו.

יח. פיצד אין ממשכנין אותו? לא יכנס לביתו,
וימשכנו מעשר שני שלו. עבר ומשכן, מוציאין
אותו מידו. פיצד אין מרהינין אותו? לא יאמר לו:
'הא לך מעשר זה ויהיה בידך, ותן לי עליו חלין'.
פיצד אין מחליפין אותו? לא יאמר: 'הא לך זין
מעשר, ותן לי שמן מעשר'¹⁹. אבל אומר לו: 'הא
לך זין, שאין לי שמן', ואם רצה חברו לתן לו
שמן, מתר - שהרי לא החליף עמו, אלא הודיעו
שאין לו, ואם רצה הלה לתן, יתן²⁰.

(לא) כלומר, אפילו באופן ששניהם מעשר שני, אסור
להחליף זה בזה, שהרי זה כמו מכירה. (לב) ומעשה כזה
לא נחשב חליפין, כי המבקש את השמן אינו יכול לחייב
את מי שקיבל את היין לתת לו שמן.

יט. מעשר שני - אין שוקלין פגגדו [אין משתמים

בו לשקילה] אפלו דינרי זהבלי, ואפלו לחלל עליהן
מעשר שני אחר²¹; גזרה - שמא יבון ממנו
משקלות, ונמצאו הפרות חסרינ²², והוא שוקל בהן
מעות לחלל עליהן מעשר אחר, ונמצא מוציא
מעשר לחלין בפחות מדמיו.

(ג) מכיוון שזהו ביזיון לדבר קדוש להשתמש בו כמשקל,
וסיבה נוספת כדלהלן. (ד) אבל אם הוא שוקל אותם כדי
לחלל עליהם את המעשר שני הזה - מותר. (ה) מבלי
שיידע שחסרו הפירות.

כ. האחים • שחלקו

השנת הראב"ד

האחין . . זה א"א נראה לי שהוא
מותר ובגמרא דאמר התם האחין
שחלקו מהו לחלק זה כנגד זה
פירוש מנה כנגד מנה ואמרינן
במסקנא הווי בעי מימר אסור
אשכח תני מותר.

בירושית] מעשר שני, לא
ישקלו זה כנגד זה.

וכן מעות מעשר שני -
אין שוקלין פגגדו, ואין
מוכרין אותן, ואין מחליפין, ולא מרהינין, ולא
יתנם לשלחני [חלפן כספים] להתנאות בהן²³, ולא ילוה
אותן להתגדל בהן [להיראות עשיר]; ואם הלון שלא
יעלו חלדה²⁴, מתר.

(לו) כלומר, כדי שהקונים יחשבו שיש לו כסף רב ויבואו
להחליף אצלו. (לז) כי על ידי השימוש בהם הם לא
מעלים חלודה.

כא. ואין פורעין מהן את המלוה [חוב]²⁵, ואין
עושין מהן שושבינות [מתנות נישואין]²⁶, ואין משלמין
מהן תגמולין [תשלום על מתנה], ואין פוסקין [נותנים]
מהן צדקה בבית הכנסת²⁷; אבל משלמין מהן
דברים של גמילות חסדים, וצריף להודיע²⁸.

(לח) מכיוון שהם של הקדש, ואינם שלו. (לט) מכיוון
שדמי השושבינות נגבים בבית דין והם כמו הלוואה
(כמבואר להלן בהלכות זכיה ומתנה פרק ז הלכה ב).
(מ) מכיוון שהם כבר נחשבים הקדש. (מא) למי שהוא
שולח לו, שזה מעשר שני כדי שיתנהג בהם כראוי.

כב. לא יאמר אדם לחברו: 'העל [תעלה] את
הפרות האלו לירושלים, ואתה נוטל מהן חלקך'²⁹ מב
- שנמצא זה פנותן שכר ממעשר שני על הבאתו
לירושלים; אבל אומר לו: 'העלם, [כדי] שנאכלם
ושנשתם [יחד] בירושלים'³⁰.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ח תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי קז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מב) כמה שמגיע לך עבור הבאתם לירושלים. מג) שנתינה כזו אינה שכר, אלא כמו מתנה.

כג. ואומר אדם לחברו בירושלים לסוף אותו בשמן מעשר שני, ואף על פי שידו נסוכה [נמרחת שמן]; ואין זה כשכר סיכותו.

כד. כבר בארנו, שהמעשר ממון גבוה. לפיכך אני אומר, שהגונב מעשר שני, אינו משלם תשלומי כפל^מ; והגוזל, אינו משלם חמש.

מד) לעיל הלכה יז. מה) אבל קרן - משלם.

כה. המקדיש מעשר שני שלו לברק הבית [תחזוקת המקדש] - הרי זה פודה אותו מי שפודהו [כל הרוצה]^מ, על מנת לתן להקדש את [השווי] שלו [ופודה שנית]; ולמעשר שני את שלו.

מו) שכל אחד יכול לפדות הקדש, ולא רק המקדיש.

פרק ד

דיני פדיון וחילול מעשר שני

א. הרוצה לפדות פרות מעשר שני, פודה אותן בדמיהן [=בערכם]; ואומר: 'הרי המעות האלו תחת הפרות האלו', או 'הרי הפרות האלו מחללות על המעות האלו'. ואם לא פרש, אלא הפריש מעות בלבד כנגד הפרות - דיו [די בכך], ואינו צריך לפרש; ויצאו הפרות לחלין. ויעלו המעות לירושלים ויוציאם שם^י, שנאמר^{יז}: "וכי ירבה מקד הדרך, פי לא תוכל שאתו".

א) מכיוון שזו טירחה עבורו להעלות את הפירות עצמם לירושלים, כדלהלן. ב) מכיוון שהפרשת המעות בעצמה, מראה שכוונתו לעשותם תמורה לפירות המעשר השני. ג) יקנה בהם דבר שהוא מאכל אדם וגדל מהארץ.

ב. וכן אם רצה

לחלל פרות מעשר על פרות אחרות - יעל הפרות השניות, ויאכלו בירושלים. ולא יחלל ממין [זן פירות] על שאינו

השנת הראב"ד

וכן... בירושלים א"א והראשונים לא יצאו לחולין ויעלו גם הם ולעולם פירות הראשונים של מעשר אינם מתחללין אלא על הכסף ואפילו דיעבד משמעתא דמסכת סוכה פרק לולב הגזול ופרי שני נמי דיעבד אין לכתחלה לא אלא בדמאי דמחלל לכתחלה.

מינו, ולא • מן היפה [פרי איכותי] **על הרע ואפלו באותו המין; ואם חלל, הרי אלו מחללות.**

ג. הפודה • מעשר שני, מברך על פדיון מעשר שני; ואם חלל על פרות אחרות, או

שחלל מעות על הפרות - מברך על חלול מעשר שני. והפודה או המחלל מעשר שני של דמאי, אינו צריך ברכה.

ד) כאשר בא לפדות את המעשר, לפני הפדייה.

ד. כשפודין • את המעשר, אין פודין אותו לשם מעשר אלא לשם חלין; ואומרים כמה שוין פרות חלין אלו, ואף על פי שהכל יודעין שהן מעשר - כדי שלא יתבזה^ה.

ה) בכך שפירות המעשר, שווים פחות מפירות רגילים כאלו שנמכרים בשוק.

ה. אין מחללין מעות מעשר שני על מעות אחרות - בין שהיו אלו ואלו כסף, או אלו ואלו נחשת, או הראשונות כסף והשניות נחשת, או הראשונות נחשת והשניות כסף; ואם עבר וחלל, הרי אלו מחללין.

ו) שאין שום תועלת בהחלפה שכזו. ז) למרות שהמטבעות של כסף, יותר חשובות מכיוון שהן לא מחלירות.

ו. אין מחללין [מחזין לירושלים] **מעות מעשר על הפרות; ואם חלל - יעלו הפרות, ויאכלו בירושלים. ולא יחללם על בהמה חיה ועוף חיים; ואם חלל - לא קנה מעשר** [=לא חלה קדושה על בע"ח],

השנת הראב"ד

ולא... המין א"א מה שהקפידו על מינו אינו אלא בדמאי וטעם ההקפדה הזאת לפי שהתורה אמרה על כסף והוא מחלל על פירות כשיחלל חטים על חטים לא יראה שיצא מעשר שני לחולין בפדיון אלא יאמרו הם הראשונים.

הפודה... אחרות א"א אני אומר שאם חלל פירות על פירות אינו מברך לפי שאינו רשאי לעשות כן ואם בירך ה"ז מנאץ.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

זמן ובאותו מקום - שְׁנָאֲמַר¹⁹: "וְנִתְּתָה הַפֶּסֶף כָּל אֲשֶׁר תֵּאָוֶה נֶפֶשׁ", עַד שֶׁיְהִי רָאוּי לְהוֹצֵא; וּמִטְבֵּעַ מְלָכִים הָרָאשׁוֹנִים [=קודמים]^ט - אִם יוֹצֵא מִשְׁמָם [=נסחר כמטבע]^כ, פוֹדִין בּוֹ.

(ט) כגון מטבעות של מלכי רומי שמתו, ולא מייצרים אותן יותר. (כ) שמשתמשים במטבעות הללו באופן רשמי.

יא. אִינוּ פוֹדֶה בְּמַעוֹת שְׁאִינוּ בְּרִשּׁוֹת^{כא}, שְׁנָאֲמַר²⁰: "וְצִרְתָּ הַפֶּסֶף בִּידֶךָ"^{כב}. נָפַל כִּיסוֹ [=ארנק] לְבוֹר, וְהוּא יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ - פוֹדֶה בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ.

(כא) כגון על מטבעות הנמצאים בארנק שלו שנפל לים. (כב) בידך - ברשותך.

יב. הִיָּה בָּא בִּדְרָךְ וּמַעוֹת בִּידוֹ, וְאָנֹס [=שוודר] בָּא בְּנִגְדוֹ^{כג} - אִם יָכוֹל לְהַצִּיל עַל יְדֵי הַדַּחֲק, פוֹדֶה בָּהֶן [בדעכד] פְּרוֹת שְׂבָבִיתוֹ; וְאִם אִינוּ יָכוֹל לְהַצִּיל, וְאָמַר: 'פְּרוֹת שֵׁשׁ לִי בַתוֹךְ בֵּיתִי מִחֻלְלִין עַל הַמַּעוֹת הָאֵלֹו' - לֹא אָמַר כְּלוּם.

(כג) ובוודאי ישדוד ממנו את המטבעות.

יג. הַמַּנִּיחַ מַעוֹת לְהִיּוֹת מִחֻלָּל עֲלֵיהֶן מַעֲשֵׂר שְׁנִי, הֵרִי זֶה פוֹדֶה בָּהֶן בַּחֲזָקָת שֶׁהֵן קִזְמִין; מִצָּאֵן שְׁאֲבָדוֹ, חוֹשֵׁשׁ לְכָל מָה שֶׁפָּדָה בָּהֶן לְמַפְרַע.

יד. מִי • שֶׁהִיָּה בְּטַבְרִיָּה, וַיֵּשׁ לוֹ מִמִּטְבֵּעַ [השייך ל] בִּבְבֶּל [ונמצא המטבע] בִּבְבֶּל - אִינוּ מִחֻלָּל עֲלֵיהֶן^{יד}; הֵיוּ לוֹ מַעוֹת מִמִּטְבֵּעַ טַבְרִיָּה בִּבְבֶּל, מִחֻלָּל עֲלֵיהֶן. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(כד) מכיוון שהמטבעות הללו לא נסחרו בשוק, במקום בו הוא נמצא כעת.

טו. הָאוֹמֵר: 'מַעֲשֵׂר

שְׁנִי מִחֻלָּל עַל סֵלַע' [=שם מטבע] שֶׁתַּעֲלֶה בְּיַדִּי מִכִּיס זֶה^{כה}, 'עַל סֵלַע שֶׁאֶפְרַט מְדִינָה זֶהָ, 'עַל

שְׁמָא יִגְדֵּל מִהֵן עֲדָרִים^ה. אָבַל אִם חֻלְלָן עַל הַשְּׁחוּטִין - הֵרִי הֵן כְּשֶׁאֵר הַפְּרוֹת, וַיַּעֲלוּ וַיֵּאָכְלוּ בִּירוּשָׁלַיִם, וַיֵּצְאוּ הַמַּעוֹת לְחֻלִּין.

(ח) מחשש שישאיר את בהמת הנעשר אצלו כדי שייולדו לה ולדות, ואסור לאדם להשהות את מעשרותיו. ומדובר בבהמה בעלת מום שלא יכולה להיות קרבן, אך בהמה טהורה וכשרה לא חוששים שיששה אותה, אלא בוודאי ישתמש בה כקרבן.

ז. בַּשָּׁעַת הַדַּחֲק, מֵתֵר לְחַלֵּל מַעוֹת הַפֶּסֶף עַל שֵׁל נַחֲשֶׁת - לֹא שִׁיקָם כֵּן [לזמן ארוך]^ו, אֲלָא עַד שִׁימָצָא רִנָּח^ז, וַיַּחֲזֹר וַיַּחֲלִל מַעוֹת הַנַּחֲשֶׁת עַל מַעוֹת הַפֶּסֶף.

(ט) מכיוון שמשתמשים בהן יותר בשוק, ולכן התירו בשעת הדחוק. (י) מכיוון שזהו ביזיון למעשר שני, שמטבעות הכסף שלו יוחלפו במטבעות נחושת. (יא) כלומר, עד שיהיו מעות כסף מצויות שוב בידו.

ח. מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֵׁל דְּמָאִי - מִחֻלְלִין אוֹתוֹ לְכַתְחֻלָּה^ח כֶּסֶף עַל כֶּסֶף, וְכֶסֶף עַל נַחֲשֶׁת, וְנַחֲשֶׁת עַל כֶּסֶף, וְנַחֲשֶׁת עַל נַחֲשֶׁת, וְנַחֲשֶׁת עַל הַפְּרוֹת; וַיַּעֲלוּ אוֹתָן הַפְּרוֹת^י, וַיֵּאָכְלוּ בִּירוּשָׁלַיִם^י.

(יב) גם שלא בשעת הדחוק, ראה בהלכה הקודמת. (יג) ולא התירו לחזור ולפדותם, כי אם יחלל זה על זה ושוב זה על זה, ישהה אותם ולא יעלה לירושלים. (יד) ובזמן שאין מקדש, ניחם עד שירקבו.

ט. אִין פוֹדִין פְּרוֹת מַעֲשֵׂר אֲלָא בְּכֶסֶף^{טו}, שְׁנָאֲמַר¹⁸: "וְצִרְתָּ הַפֶּסֶף"; וְכֵן אִם פָּדָה לַעֲצֻמוֹ^{טז} וְהוֹסִיף חֲמֹשׁ, לֹא יִהְיֶה הַחֲמֹשׁ אֲלָא כֶּסֶף בְּקָרְן. וְאִין פוֹדִין בְּכֶסֶף [גולמי] שְׁאִינוּ מִטְבֵּעַ, אֲלָא בְּכֶסֶף מִפְתָּח שֵׁשׁ עָלָיו צוּרָה אוֹ כֶּתֶב; וְאִם פָּדָה בְּלִשׁוֹן שֵׁל כֶּסֶף וְכִיּוּצָא בּוֹ^{יז}, וְהוּא הַנֶּקְרָא 'אַסִּימוֹן' - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. וְאִין פוֹדִין בְּפָחוֹת מִפּוּרְטָה^{יח}, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּפוֹדָה בְּאַסִּימוֹן.

(טו) כלומר, כשפודה את המעשר על מטבעו, צריך לפדות דווקא על מטבעות כסף. (טז) אבל הפודה מעשר שני שאינו שלו, אינו צריך להוסיף חומש. (יז) בכסף גולמי, שאין לו צורה. (יח) כלומר, לא פודים מעשר שני ששוה כמה פרוטות על כמה מטבעות כסף, ששווי כל אחת מהן הוא פחות מפרטה.

י. אִין פוֹדִין בְּמִטְבֵּעַ שְׁאִינוּ יוֹצֵא [=נסחר] בְּאוֹתוֹ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ט תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי קט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

תגרים [=סחורים]; וְאֶפְלוּ הֵיחָד אֶחָד מֵהֶן גּוֹי, אוּ בַעַל
הַמַּעֲשֶׂה, וְאֶפְלוּ אִישׁ וּשְׁתֵּי נָשִׁים - פּוֹדִין עַל פִּיהֶן.
וְכֹפִין אֶת הַבְּעָלִים
לְפָתַח [להציע מחיר]
רָאשׁוֹן. וְזֶה • חֹמֶר
בַּמַּעֲשֶׂה מִבְּהֶקְדָּשׁ.

לה) בהערכה ולא במידה מדויקת, מחשש שיפדה אותם
בפחות משווים.

כא. אין מוֹלִיכִין פְּרוֹת מַעֲשֶׂה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם
לְפִדּוֹתָן שָׁם^ל; וְהַמּוֹלִיךְ מִמָּקוֹם הֵיכָר לְמָקוֹם הַזּוֹל,
אוּ מִמָּקוֹם הַזּוֹל לְמָקוֹם הֵיכָר - פּוֹדֶה פְּשַׁעַר מָקוֹם
הַפְּדִיָּה. וְאִם הָיוּ דְּמָאִי - פּוֹדִין אוֹתוֹ פְּשַׁעַר הַזּוֹל,
הוֹאִיל וְנִרְאָו לְהַמְכֹּר בְּזוּלָיו.

לו) אפילו לא ממקום בו הם נמכרים בזול למקום שיימכרו
שם ביוקר, מחשש שבדרך ירדו המחירים במקום היקר
והפירות יימכרו שם בזול יותר אפילו מהמקום הזול.
לז) כלומר, מכיוון שהם היו ראויים להימכר בזול.

כב. הָיוּ לוֹ פְּרוֹת מַעֲשֶׂה שְׁנֵי בָגָרִין, וְהוֹצִיא
עֲלֵיהֶן יִצְיָאוֹת [=הוצאות] מִבֵּיתוֹ עַד שֶׁהִבִּיאָן לְעִיר,
וְהִשְׁבִּיחוּ - פּוֹדֶה פְּשַׁעַר הָעִיר [=ביוקר], וְהַפְסִיד
יִצְיָאוֹתָיו.

לח) מכיוון שכל עוד לא פדה את הפירות, הם ברשות
מעשר שני, וחייב לטפל בהם ולהביאם לירושלים על
חשבוננו, בלי ניכוי ההוצאות.

~ יום שלישי י"ט תמוז ~

פֶּרֶק ה'

דיני פריית מעשר שני על ידי הבעלים

א. הַפּוֹדֶה מַעֲשֶׂרוֹ לְעֶצְמוֹ^א - בֵּין שֶׁהוּא [המעשר]
שָׁלוּ, בֵּין שֶׁנָּפַל לוֹ בִּירְשָׁה, בֵּין שֶׁנָּתַן לוֹ בְּטָבְלוֹ
[קודם שהפריש מעשרות] מִתְּנָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ - הָרִי זֶה
מוֹסִיף עָלָיו חֹמֶשׁ; אִם הֵיחָד שָׁוָה אֲרָבַעָה, נֹתֵן
חֲמִשָּׁה [תוספת חומש מלבד], שֶׁנֶּאֱמָר²¹: "וְאִם גָּאֵל יִגְאֹל
אִישׁ מִמַּעֲשֶׂרוֹ - חֲמִשָּׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו".

פונדיון [=שם מטבע] שֶׁאֶפְרַט מִסְלַע זֶה - הָרִי זֶה
חֵלֶל; וְסֻלַּע שֶׁתַּעֲלֶה בִּידוֹ אוּ שִׁפְרִט^כ, תִּהְיֶה מַעֲשֶׂה.
כח) שיש בו עוד סלעים אחרים. כו) כלומר, אחרי שתעלה
או אחרי שיפרוט, ולא למפרע.

טז. אָמַר: 'הָרִי הַמַּעֲשֶׂה מִחֵלֶל עַל סֻלַּע שֶׁהִיָּתָה
בִּיד בְּנִי^כ - לֹא חֵלֶל; שָׁמָּה לֹא הִיָּתָה בִּידוֹ בְּאוֹתָהּ
שָׁעָה.

כו) כלומר, שהייתה בידו בזמן שראיתיו לאחרונה, ועכשיו
האב לא יודע אם היא בידו.

יז. הַפּוֹדֶה מַעֲשֶׂה שְׁנֵי קָדָם שִׁפְרִישׁ אוֹתוֹ, כְּגוֹן
שֶׁאָמַר: 'מַעֲשֶׂה שְׁנֵי שָׁל פְּרוֹת אֵלּוּ פְּדוּי בְּמַעוֹת
אֵלּוּ' - לֹא אָמַר כָּלוּם, וְלֹא קָבַע מַעֲשֶׂר^{כח}; אֲבָל אִם
קָבַעוּ, וְאָמַר: 'מַעֲשֶׂה שְׁנֵי שָׁלָהֶן בְּצַפּוֹן' [הערימה] אוּ
'בְּדָרוֹם מִחֵלֶל עַל מַעוֹת אֵלּוּ' - הָרִי זֶה פְּדוּי.

כח) מכיוון שהמעשר עדיין לא הופרש ולא התקדש.

יח. כְּשֶׁפּוֹדִין מַעֲשֶׂה שְׁנֵי, פּוֹדִין אוֹתוֹ בְּשִׁוּיוֹ. וְיֵשׁ
לוֹ לְפִדּוֹת פְּשַׁעַר הַזּוּלָט, כְּמֹת שֶׁהַחֲנוּנִי לֹקַח
[=קונה], וְלֹא כְּמֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר; וְנוֹתֵן הַמַּעוֹת
[כשמהלל מעות על מעות] כְּמֹת שֶׁהִשְׁלַחְנִי פּוֹרְטָל, לֹא
כְּמֹת שֶׁהוּא מַצְרֶה^{לא}. וְאִם עָבַר וּפְדָה שָׁוָה מְנָה
בְּפְרוּטָה, אוּ חֵלֶל שָׁוָה מְנָה עַל שָׁוָה פְּרוּטָה - הָרִי
זֶה מִחֵלֶל.

כט) כלומר, על מעות בשווי הפירות כשמוכרים אותם בזול,
כדלהלן. ל) מקבל סלע ונותן מעות עבורו - שנותן פחות.
לא) נותן סלע ומקבל מעות עבורו - שמקבל יותר.

יט. הִיָּתָה הַסֻּלַּע חֲסֵרָה לֵב שְׁתוֹת [=שישית מערכה], אוּ
פְּחוֹת מִשְׁתוֹת - אִם הִיָּתָה יוֹצֵאת עַל יְדֵי הַדַּחֵק -
מִחֵלֶל עָלֶיהָ לְכַתְחֹלָה בְּשָׁוָה סֻלַּע, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ;
פְּדָה בְּסֻלַּע^{לג}, וְנִמְצְאוֹת רָעָה לִד - יַחֲלִיף אוֹתָהּ.

לב) שנשחקה מרוב השימוש בה. לג) בהנחה שהיא
שלימה. לד) כלומר, שחסר בה שישיית או יותר.

כ. אִין פּוֹדִין מַעֲשֶׂה שְׁנֵי אֲכִסְרָה^{לה}; אֲלֹא מִדְּקָדֵק
בְּמִדָּתוֹ אוּ בְּמִשְׁקָלוֹ, וְנוֹתֵן דָּמָיו. אִם הָיוּ דָּמָיו
יְדוּעִים, יְפָדָה עַל פִּי אֶחָד [מומחה]. וְאֵת שֶׁאִין דָּמָיו
יְדוּעִין - כְּגוֹן יֵין שֶׁהִתְחִיל לְהַחְמִיץ, וּפְרוֹת
שֶׁהִרְקִיבוּ, וּמַעוֹת שֶׁהִחְלִידוּ - יְפָדֵן עַל פִּי שְׁלֹשָׁה

21. ויקרא-בחקותי, כו, לא.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

את המעשר גם שלא מדעת בעל הפירות. (י) ואף אם תוספת החומש שהבעלים צריכים לתת שווה יותר מפרוטה, בכל זאת השני זוכה בפדיון, מכיוון שהבעלים יכולים להתחכם ולפדות את המעשר באופן שהם פטורים מתוספת החומש, כדלהלן.

ח. מתר להערים [=להתחכם] על פדיון מעשרו. פיצד? אומר אדם לבנו ובתו הגדולים, ולעבדו העברי: 'הא לך את המעות האלו, ופדה לך בהן המעשר' - פדי שלא יוסיף חמש; אבל לא יאמר לו: 'פדה לי בהן'. וכן אם אמר לו: 'פדה לך משלך' - אינו מוסיף חמש.

(יא) גופו של העבד העברי לא קנוי לבעליו, אלא רק מעשה ידיו. (יב) כי במילים אלו הוא ממנה אותו כשליח שלו לפדית המעשר, ויהיה חייב להוסיף חומש. (יג) כלומר: הא לך מעות ופדה פירות מעשר שני שלי על המעות שלך.

ט. אבל לא יתן המעות לפדות לבנו ובתו הקטנים, לעבדו ושפחתו הפנענים - מפני שידן פדיו [=קנינם שייך לו] י. נתן לשפחתו העבריה - אם מעשר שני זה מדבריהם [=של חכמים], כגון שהיה מעצין שאינו נקוב - דבריו קימין; שאמה עבריה קטנה היא, ואין הקטן זוכה לאחרים^{טז} אלא בדבר שהוא מדבריהם.

(יד) וכך המעות עדיין ברשותו, וחייב בחומש. (טו) כלומר, אינו יכול להקנות לאחרים. וכמו כן לפדות מעשר שני של אחרים.

י. וכן מערים, ונותן המעשר מתנה כשהוא בטבלו ואומר הנותן: 'הרי הפירות האלו מחללין על מעות שפכתי'.^{יז}

(טז) וכך פטור מהחומש, כמו כל אדם שפודה מעשר שני שאינו שלו.

יא. שני אחין, שני שתפין, אב ובנו - פודין זה לזה מעשר שני, פדי שלא יוסיפו חמש.

אשה שהקניסה [בנישואיה] לבעלה מעשר שני - הואיל והוא קמון גבוה פמו שבארנו, לא קנה בעל; לפיכך, אם פדה אותו, אינו מוסיף חמש.

יב. הפודה מעשר שני לעצמו, ונתן את הקרן ולא נתן את החמש - אף על פי שאין החמש מעכב, והרי נתחלל - לא יאכל עד שיתן החמש, ואפלו בשבת; גזרה, שמא יפשע ולא יתן.

יג. מעות מעשר שני - אם רצה לצרף אותן

(א) כלומר, שגם הכסף שאתו הוא פודה את המעשר, שייך לו.

ב. ואשה שפדת [=פרתה] מעשר שני שלה לעצמה, אינה מוסיפה חמש - מפני השמועה [=מסורת ממש רבינו] למדו: "איש ממעשרו", ולא אשה.

(ב) אך אם הפירות של בעלה והיא פודה בשבילו, היא צריכה להוסיף חומש, כי שלוחו של אדם כמותו.

וכן אם פדה פדיון פירות המעשר לעצמו, מוסיף חמשי.

(ג) כלומר, כמו שהפודה פירות מעשר שני מוסיף חומש, כך הפודה את פדיון המעשר מוסיף חומש.

ג. פדה פירות מעשרו, והוסיף חמש, וחזר ופדה הפדיון לעצמו פעם שניה - מוסיף חמש שני על הקרן בלבד, ואינו מוסיף חמש על החמש.

ד. מעשר שני שאין בחמשו [שווה] פרוטה, אינו מוסיף עליו חמש; וכן מעשר שאין דמיו ידועין, דיו שיאמר: 'הוא וחמשו מחלל על הסלע הזה'. וכל מעשר שאינו הוא [=המעשר] ופדיונו משלו [=מרכוש], אינו מוסיף חמש; ומעשר שני של דמאי [=יכול ספק מעשר], אינו מוסיף עליו חמש.

(ד) שהמעשר כולו לא שווה ארבע פרוטות. (ה) ויכול להיות שהוא שווה פחות מארבע פרוטות. (ו) כלומר, ואינו צריך לפדות אותו על פי שלושה תגרים.

ה. הפודה מעשר שני, והיה לו מעשר שני אחר שלא נפדה - אם אין בחמשו שוה פרוטה - דיו שיאמר: 'הוא וחמשו מחלל על מעות הראשונות' [=של המעשר שני הראשון], לפי שאי אפשר לאדם לעצמם את מעותיו.

(ז) של המעשר שלא נפדה. (ח) אדם לא מסוגל לדייק בכסף בו הוא פודה את המעשר, ובוודאי בכסף הזה יש מעט יותר מהשווי הנצרך לפדית המעשר שלפניו ויכול לפדות עם הנותר את המעשר הנוסף.

ו. והפודה מעשר ביתר על דמיו [=ביותר משוויו], לא נתפסה התוספת למעשר.

ז. בעל הבית אומר [=רצה לפדות] בסלע, ואחד אומר בסלע - בעל הבית קודם, מפני שהוא מוסיף חמש. בעל הבית אומר בסלע, ואחד אומר בסלע ופרוטה - האחר קודם, מפני שהוסיף על הקרן.

(ט) מבואר להלן פרק ט הלכה ז, שאדם אחר יכול לפדות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ט תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי ק"א

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חֲשֹׁבֹן. וּמִתְּנָה וְאוֹמֵר: 'אִם אֵלֹו שְׂפִידֵי הֵן
הַמַּעֲשֵׂר, הַשָּׂאֵר חֲלִין; וְאִם הֵן חֲלִין, הָרִי מַעוֹת
הַמַּעֲשֵׂר בְּכָל מְקוֹם שֶׁהֵן מְחַלְלִין עֲלֵיהֶן'.

ב. סֵלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְשֶׁל חֲלִין שֶׁנִּתְעַרְבוּ -
מֵבִיא בְּסֵלַע מַעוֹת, וְאֶפְלוּ מַעוֹת נִחֲשֶׁת, וְאוֹמֵר:
'סֵלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא, מְחַלְלֵת עַל
הַמַּעוֹת הָאֵלֹו; וְאַחֵר כֶּף בּוֹרֵר אֶת הַיִּפְהָד
שֶׁבִשְׂתִּיהֶן וּמְחַלֵּל הַמַּעוֹת שֶׁל נִחֲשֶׁת עֲלֵיהָ, וְתִחְזוּ
הַסֵּלַע הַיִּפְהָד לְמַעֲשֵׂר.

(ד) כי אולי היא זו שהייתה של מעשר שני.

ג. הָאוֹמֵר לִבְנוֹ: 'מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּזוּיֵת זו', וְנִמְצְאָת
בְּזוּיֵת אַחֶרֶת - הָרִי אֵלֹו חֲלִין; אָמַר לוֹ: 'הָרִי שֵׁם
מְנָה' [= 100 דינרים], וּמִצָּא מֵאֲתִים - הַשָּׂאֵר חֲלִין;
הַשֵּׁם הָרִי • שֵׁם מֵאֲתִים,
הָרִי • מְנָה א"א הַמִּשְׁנָה אִמְרָה
הַכֹּל מַעֲשֵׂר.
חֲלִין. הַיֵּיטִב מְנָה מַעֲשֵׂר
וּמִצָּא מֵאֲתִים, מֵאֲתִים וּמִצָּא מְנָה - אֶפְלוּ הָיָה בְּשְׁנֵי
פִּסְיִן [= אַרְנָקִים], הַכֹּל חֲלִין.

(ה) כי אנו מניחים שפירות המעשר נלקחו, ואלו פירות
אחרים. (ו) כי אנו מניחים שהאבא ידע שיש שם מאתיים,
אך ראה צורך רק להזהיר אותו מהמאה המעשר כדי שיאכל
אותם בקדושה.

ד. אָמַר לוֹ אַבִּיו: 'פִּיס מַעֲשֵׂר שְׁנִי לִי בְּבֵית', הִלֵּךְ
וּמִצָּא שֵׁם שְׁלֹשָׁה פִּסְיִן - הִגְדֹּל שֶׁבְּכֶלֶן מַעֲשֵׂר,
וְהַשָּׂאֵר חֲלִין; וְאָף עַל פִּי כֵן לֹא יֵאָכֵל מִן הַקִּטְנִים,
עַד שֶׁיִּחְלַל עַל הִגְדֹּל.

(ז) כי באב השולח את בנו, לא אומרים שמה שהיה נלקח,
אלא רק שהאב לא טרח לומר לבנו שיש שם פירות נוספים
חולין, כמובא בתחילת ההלכה הקודמת.

ה. מִי שֶׁנִּשְׁתַּמֵּת [= נעשה אילם], וְאָמַר לוֹ: 'מַעֲשֵׂר
שְׁנִי שֶׁלִּי בְּמִקְוֵם פְּלוֹנִי', וְהִרְכִּין בְּרֹאשׁוֹ - בּוֹדֵקִין
אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים כִּדְרֵךְ שֶׁבּוֹדֵקִין לְגִטִּין, וְהָיָה
דְּבָרֵינוּ קִימִין.

(ח) אם עונה תשובות נכונות לשאלות ששואלים אותו, כדי
לראות שלא השתבשה דעתו.

ו. אָמַר לוֹ בְּחֻלּוֹם: 'מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל אַבִּיךָ שְׂאֵתָה
מִבִּקְשׁ, הָרִי הוּא בְּמִקְוֵם פְּלוֹנִי' - אָף עַל פִּי שֶׁמִּצָּא
שֵׁם מֵה שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ, אֵינוֹ מַעֲשֵׂר; דְּבָרֵי חֲלוּמוֹת, לֹא
מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין [= אין להם משמעות מעשית].

[=להמיר מטבעות רבים בעלי ערך נמוך] בְּדִינָרִי זֶהָ בְּדִי לְהַקֵּל
מִשְׁאָן, מִצָּרֶף; וְאִם צָרְפֵן לְעֶצְמוֹ - אֵינוֹ מוֹסִיף
חֲמֹשׁ, שְׂאִין זֶה דֶּרֶךְ פְּדִיָּה.

י. הַפּוֹרֵט סֵלַע מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, בֵּין
בִּירוּשָׁלַם בֵּין חוּץ לִירוּשָׁלַם - לֹא יִצָּרֶף [-יפורט]
אוֹתָהּ כִּלְהַ מַּעוֹת הַנִּחֲשֶׁת, אֲלֹא בְּשֶׁקֶל מַעוֹת
בְּסָף וּבְשֶׁקֶל מַעוֹת נִחֲשֶׁת.

(יז) כלומר, יש לו סלע של מעשר שני ורוצה לפרטו על
מעוֹת של נחֹשֶׁת. (יח) מכיוון שבוודאי הוא לא ישתמש
בכל מטבעות הנחֹשֶׁת בבת אחת, ויותר מכובד למעשר
השני להיות במטבעות כסף.

טו. מִתֵּר לְחַלֵּל בְּסָף מַעֲשֵׂר עִם פְּרוֹת הַמַּעֲשֵׂר, עַל
הַכֶּסֶף; וְהוּא, שִׁיחֵהָ בַּפְּרוֹת פְּחוֹת מִשְׁוֵה דִּינָרִי.

אָבֵל אִם הָיָה שְׁוֵה דִּינָר -
לֹא • יִחְלַל אוֹתָן עִם
הַכֶּסֶף, אֲלֹא בִּפְנֵי עֶצְמָן.

(יט) למרות שכסף מעשר
לבדו לא מחללים אותו
לכתחילה על כסף.
(כ) שאז קשה לחלל אותם
בפני עצמם.

פִּיצֵד? הָיָה לוֹ פְּרוֹת שְׁוֵה דִּינָר, וְשִׁלְשָׁה דִּינָרִין שֶׁל
מַעֲשֵׂר שְׁנִי - אֵינוֹ מְחַלֵּל הַכֹּל עַל סֵלַע אַחַת; אָבֵל
אִם הָיָה לוֹ חֲצִי דִּינָר פְּרוֹת, וְחֲצִי דִּינָר מַעוֹת -
מְחַלֵּל שְׁנֵיהֶן עַל דִּינָר אֶחָד.

פֶּרֶק ו

דיני תערוכות וספיקות במעשר שני

א. מַעוֹת חֲלִין וּמַעוֹת מַעֲשֵׂר שֶׁנִּתְפָּזְרוּ, וְלִקֵּט
מִבָּאֵן וּמִבָּאֵן [בלא הבחנה] - מֵה שֶׁלִּקֵּט, לִקֵּט לְמַעֲשֵׂר
עַד שִׁשְׁשָׁלִים; וְהַשָּׂאֵר חֲלִין. וְאִם בָּלָל [= ערבב]
וְחִפְּיָה, אוֹ שֶׁלִּקֵּט מִצֵּד אֶחָד [ויש בידו חולין בוודאות], וּמִצָּא
חֶסֶר - הָרִי זֶה לְפִי חֲשֹׁבֹן.

(א) כי אולי שאר המטבעות יאבדו. (ב) עד שיאסוף
מטבעות כשווי המעשר השני שהיה כאן. (ג) ואסף מהן
מלוא חופניו.

פִּיצֵד? הָיָה מֵאֲתִים מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּמֵאָה חֲלִין, נִתְפָּזְרוּ
וּבִלְלָן וְחִפְּיָן הַכֹּל, נִמְצְאוּ מֵאֲתִים וְשִׁבְעִים - הָרִי
מֵאָה וּשְׁמוֹנִים מִהֵן מַעֲשֵׂר, וְתִשְׁעִים חֲלִין. זֶה
הַכֹּל: הַמִּתְלַקֵּטִין, לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי; וְהַנִּבְלָלִין, לְפִי

קִיב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ט תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כג) כלומר, רוב האנשים שמינים את מעותיהם בתיבה זו, מניחים בה מעות מעשר. (כד) כלומר, מחצית המשתמשים, מניחים חולין, ומחציתם מעשר. (כה) מכיוון שרוב המעות חולין.

יב. מִצָּא פְּרוֹת בֵּין פְּרוֹת מַעֲשֵׂר לְפְרוֹת תְּרוּמָה, יִפְּלוּ לְקָרוֹב [=דינם כדין הפירות הקרובים]. **מִחֲצָה לְמִחֲצָה** [=מרחק שווה], **יֵאָכְלוּ בְּחֻמְרֵי שְׁנֵיהֶן; אֲסוּרִין לְזָרִים וְטַעֲמוֹנִין רַחֲצֵת יָדֵם וְהַעֲרֹב** [=שקיעת] **שֶׁמֶשׁ** [לטובל מטומאתו], **בְּתְרוּמָה; וְאֲסוּרִין לְאוֹנָן** [=אבל ביום המיתה] **וְטַעֲמוֹנִין הִבָּאת מְקוֹם** [לירושלים], **בְּמַעֲשֵׂר. וְכֵן בְּמַעוֹת הַנִּמְצְאוֹת בֵּין חֲלִין לְמַעֲשֵׂר.**

יג. מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁל דְּמָאֵי וְשָׁל וְדָאֵי [=יבול לא מעושר] **שְׁנַתְעָרְבוּ, יֵאָכְלוּ בְּחֻמְרֵי שְׁלֵהֶן.** (כו) באופן שאין באחד מהם לבטל את השני.

יד. פְּרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנַתְעָרְבוּ בְּפְרוֹת חֲלִין כִּי - יֵאָכְל הַכֹּל בְּטָהֳרָה בְּמָקוֹם [=בירושלים], **אוּ יִפְדָּה אֶת הַמַּעֲשֵׂר. לְפִכֶּךָ, אִם נִתְעָרְבוּ בִּירוּשָׁלַיִם, אֲסוּרִין בְּכָל שָׁהֶן** [=כמות מוערית] **בְּמִינָן** [=מאותו חוץ] - **הוֹאִיל וְהוּא בִּירוּשָׁלַיִם, הָרִי הוּא כְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירֵיכָה; וַיֵּאָכֵל הַכֹּל בְּטָהֳרָה.**

(כז) מחוץ לירושלים, ובאופן שאין באחד לבטל את השני. (כח) כדבר שניתן לאוכלו בהיתר אף לאחר התערובת.

טו. הַזֹּרֵעַ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אַחֵר שֶׁנִּכְנַס לִירוּשָׁלַיִם, הַגְדוּלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִיכָט. אָכֹל אִם זָרְעוּ קֶדֶם שְׁיִכְנַס - הַגְדוּלִין חֲלִין, וְאִפְּלוּ בְּדָבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ בָּהּ [=אינו נרקב]; **וּפּוֹדִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַת זְרִיעָתוֹ לֹא.**

(כט) מכיוון שבירושלים זרעי המעשר שני דינם כדבר שיש לו מתירים, ולכן הם לא מתבטלים בגידולים והכל ייחשב מעשר שני. (ל) כי דינו כדבר שאין לו מתירים והזרע מתבטל בגידולים ואינו נחשב מעשר שני. (לא) מכיוון שלכתחילה אסור לבטל את המעשר השני ככל איסור.

טז. מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, בְּטֵל בְּרַב. בְּאִיזָה מַעֲשֵׂר אֶמְרוּ? בְּמַעֲשֵׂר שֶׁנִּכְנַס לִירוּשָׁלַיִם וְיָצָא, וְנִפְּלוּ מִחִיצוֹת [=חומות העיר] - **שֶׁהָרִי אֵין שָׁם מִחִיצוֹת לְהַחֲזִירוֹ לְשֵׁם לֵכִי, וְאִי אִפְּשֵׁר לְפָדוֹתוֹ מֵאַחַר שֶׁנִּכְנַס, וְאִף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ** [=בחומשו] **שְׁנָה פְּרוּטָה; וְנִמְצָא דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מִתִּירִין, וְבְטֵל בְּרַב, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת.**

(לב) ולכן הוא נחשב כעת כדבר שאין לו מתירים, שבטל

ז. הָאוֹמֵר לְבָנָיו: 'אִפְּלוּ אִתָּם מִתִּים', אֶל תִּגְעוּ בְּזֵרֵית זֶה, וּמִצָּאוּ שָׁם מַעוֹת - הָרִי אֵלוֹ חֲלִין; טָמֵן מַעוֹת בְּפִנְיֵהם, וְאָמַר לָהֶם: 'שָׁל פְּלוֹנִי הֵן, אוּ 'שָׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הֵן' - אִם כְּמַעֲרִים, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְדַבְּרוֹ; וְאִם כְּמַתְכוּן, דַּבְּרוּ קָמִין.

(ט) כלומר, אפילו אם אתם עומדים למות מרעב. (י) כי אנו מניחים שהוא אומר זאת רק כדי לגרום לבניו שלא ייקחו את המעות האלו ללא רשות. (יא) אם המעשים שלו מראים, שהוא אומר להם כך רק כדי שלא יקחו אותן. (יב) למסור להם עדות.

ח. הַמוֹצֵא פְּלִי [חֶרֶס], וְכָתוּב עָלָיו מִם י - הָרִי מַה שֶּׁבָּתוּכוּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי; דִּלֵּת, דְּמָאֵי; טִית, טָבֵל; תו, תְּרוּמָה; קוּף, קָרְפֵּן; וְאִם הָיָה שָׁל מִתְּכָת, הוּא [הכלי עצמו] וּמַה שֶּׁבָּתוּכוּ קָרְפֵּן ט; שֶׁפֶן הָיָה כּוֹתֵבִין אוֹת אַחַת מִן הַשֵּׁם בְּשַׁעַת הַסִּכָּנָה טו.

(יג) ובוודאי ציין כך כדי שיזהרו בקדושת תכולת הכלי. (יד) כי אנשים רגילים להקדיש כלי מתכת. (טו) שם משנה יא. וזה מוסב על כל ההלכה. (טז) כשמלוכיות גזרו שלא לקיים מצוות.

ט. מַעוֹת הַנִּמְצְאוֹת [בשווקים] **בִּירוּשָׁלַיִם - אִפְּלוּ דִּינָרֵי זָהָב** [מעורבים] **עִם הַכֶּסֶף וְעִם הַמַּעוֹת י - הָרִי אֵלוֹ חֲלִין, הוֹאִיל וְשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם מִתְּכַבְּדִין** [=מתנקים] **בְּכָל יוֹם י. מִצָּא בְּתוֹכָן חֶרֶשׁ, וְכָתוּב בּוֹ מַעֲשֵׂר - הָרִי אֵלוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנִי. בְּמָה דַּבְּרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה ט; אָכֹל בְּשַׁעַת הַרְגֵּל, הַכֹּל מַעֲשֵׂר.**

(יז) באופן שאנשים לא רגילים להניח את מטבעותיהם. (יח) והמעשר שהיה בהם כבר אינו נמצא. (יט) כשרוב המטבעות שבעיר הן חולין. (כ) שכל עם ישראל עולים לרגל ומגיעים לירושלים, וכל מי שיש אצלו מעות מעשר שני, מביא אותן אתו.

י. מַעוֹת הַנִּמְצְאוֹת לְפָנֵי סוֹחְרֵי בִּהְמָה בִּירוּשָׁלַיִם, לְעוֹלָם כ. מַעֲשֵׂר - שְׁחִזְקָת רַב הָעֵם מְבִיאִין מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְקוֹנִין בּוֹ בִּהְמוֹת; וְהַנִּמְצְאוֹת בְּהַר הַבֵּית, לְעוֹלָם כ. חֲלִין - שְׁחִזְקָתָן מִתְּרוּמַת הַלְשָׁפָה [=תְּרוּמַת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל], **שֶׁחֲלָלָם הַגְּזָבְרִין עַל הַבִּהְמָה.**

(כא) אף בשאר ימות השנה. (כב) אפילו ברגל.

יא. תִּבְהַ שְׁנֹשְׁתָּמֶשׁ בְּהַ חֲלִין וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּמִצָּא בְּתוֹכָהּ מַעוֹת - אִם רַב מִנִּיחֵי מַעֲשֵׂר כ. הָרִי הַמַּעוֹת מַעֲשֵׂר; וְאִם רַב מִנִּיחֵי חֲלִין, חֲלִין; מִחֲצָה לְמִחֲצָה כ. חֲלִין כ.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ט תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי ק"ג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ברוב. ולא רק כשנפלו החומות, אלא אפילו אם החומות עומדות ורק התרחק מעט שזו כבר טירחה עבורו לחזור לאוכלו בירושלים, המעשר שני כבר נחשב כדבר שאין לו מתירים.

פרק ז

דיני השימוש במעשר שני

א. פרות הנלקחות בכסף מעשר שני - אינן נפדין ברחוק מקום, אלא אם כן נטמאו באב הטמא [טומאה מן התורה]; אלא יעלו הן עצמן, ויאכלו בירושלים;

~ נקודות משיחות קודש ~

"פרות הנלקחות בכסף מעשר שני - אינן נפדין ברחוק מקום... אלא יעלו הן עצמן ויאכלו בירושלים".

ויש לבאר ההוראה בעבודת האדם לקונו, העולה מהלכה זו: במעשר שני, רואים חיבור שני קצוות, שמצד אחד ניתן לאכילת הבעלים, ומצד השני יש לאוכלו בירושלים עיר הקודש - "המקום אשר יבחר ה'". היינו, אכילת בעלים שהיא אכילת מצוה בתכלית הרוחניות. ובזה גופא ישנה התחשבות בדרכי הטבע "כי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו גו'" או "ונתתה בכסף כו'", כלומר שהתורה מתחשבת בלבושי הטבע והגבלותיו. אעפ"כ ישנה הגבלה אחת: שאם נלקחו כבר פירות בכסף מעשר שני, אין לפדותן שוב אלא "יעלו הן עצמן ויאכלו בירושלים".

ונקודת הביאור בזה היא, שאף שהדבר נעשה כבר בדרך הטבע, אסור להוסיף ולהורידו עמוק יותר בלבושי הטבע. כך גם עבודת האדם צריכה להיות מלוכשת בדרכי הטבע "היות הגוף בריא כו'", שהרי "אי אפשר שיבין וישתכל בחכמות והוא רעב וחולה כו'", ולכן נותן ה' את כל הברכות בכל המצטרך בבני חיי ומוזני רויחי, וכאן באה ההוראה שלא להוריד עוד את ענייניו לעומק יותר בדרכי הטבע אלא להישאר עם כל הברכות מאתו ית', בתכלית השלימות והקדושה.

(על-פי "יין מלכות" ספר זרעים, סימן כ"א)

א) מחוץ לירושלים, ואסור לעשות כך. ב) אם הם לא נטמאו.

ב. זהו חמור בלקוח בכסף מעשר, מפרות מעשר עצמן. ואם נטמאו בולד הטמא [כגון שנגעו במאכל טמא], יפדו ויאכלו בירושלים.

ג) הדין המובא בהלכה הקודמת. ד) מכיוון שטומאה כזו היא רק מדרבנן, אבל מהתורה הפירות טהורים, ולכן עליהם להיפדות בירושלים.

ג. אין נלקח בכסף מעשר אלא מאכל אדם שגדולו מן הארץ, או גדולי גדוליו מן הארץ [הניזונים מפירות] - כגון הפרט"ה המפרש בתורה²², "בבקר ובצאן, וביין ובשכר".

ה) כוונת הרמב"ם היא לדין שלמדו חז"ל מהדרשה "כלל ופרט וכלל": הפסוק "ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך" הוא כלל, "בבקר ובצאן וביין ובשכר" - פרט, "ובכל אשר תשאלך נפשך" - חזר וכלל. והכלל שלומדים כאשר יש "כלל, ופרט וכלל" שאין לדרוש שיותר הכל (כי בסוף יש כלל), ולא רק את הפרט (למרות שהתורה מפרטת דברים מסויימים), אלא התורה מרבה דברים שדומים לפרטים שהוזכרו. לכן, מהפרט שכתוב בפסוק למדו חז"ל שיותר לקנות רק דברים שהם פרי מפרי וגידולי קרקע (כגון: בעלי חיים הניזונים מן הקרקע או פירות), אף כל מה שיותר לקנות - יהיה דווקא פרי מפרי וגידולי קרקע.

ד. לפיכך, אין לוקחים בכסף מעשר מים ומלח, כמהין ופטירותי - לפי שאין גדוליהן מן הארץ; ולא פרות מחפרין לקרקע, ולא פרות שאינן יכולים להגיע לירושלים - לפי שאינן דומין לבקר וצאן".

ו) למרות שהם נחשבים מאכל אדם. ז) אלא ירקבו בדרך. ח) שגדלים מהארץ (מהעשב הצומח בה), והם תלושים ואינם נרקבים ומתכלים במהירות.

ה. הדבש והחלב והביצים, הרי הן כבקר וצאן - שאף על פי שאינן גדולי קרקע, הן גדולי גדוליהן.

ט) את הדבש הדבורים אוספות מהפרחים המחוברים לקרקע, וכן החלב והביצים נוצרים מבעלי החיים שניזונים מהגדל בקרקע.

ו. התמיד - עד שלא החמיץ - אינו נלקח בכסף מעשר, מפני שהוא כמים; ומשהחמיץ, נלקח כגין

22. דברים-ראה, יד, כו.

הלכה א: ביאור ההלכה בעבודה הרוחנית - יין מלכות ספ"ח, פ"ט. הלכה ב: הסברת דברי הרדב"ז; ג' אופנים בגדר פדין מע"ש - לקו"ש חל"ד ע' 75.

קיד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ט תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שכלול בתוכו גם השווי של המים והמלח, ומבקש ממנו שכביכול ייתן לו את המים והמלח בחינם.

ובשכר. לקחו עד שלא החמיץ, והחמיץ - קנה מעשר^א.

(י) פסולת ענבים שמעורבת במים ועתידה להיות חומץ. (יא) כי התגלה למפרע שזהו חומץ.

ז. במה דברים אמורים^ב? בשנתן שלשה [מידות של] מים, ומצא פחות מארבעה^ג; אבל אם נתן שלשה, והוציא ארבעה - הרי זה פנין מזוג, ונלקח בכסף מעשר^ד.

(יב) שתמד שעוד לא החמיץ, אינו נלקח בכסף מעשר. (יג) ובמקרה כזה למרות שהתווסף מיץ למים ויש בו טעם יין, הוא עדיין אינו נחשב יין. (יד) אף אם לא החמיץ.

ח. לולבי זרדין [=ענפים רכים]^{טו} והחרובין^{טז} - עד שלא נמתיקו^{יז}, אין נלקחין^{יח}; ואחר שמתיקו, נלקחין. אבל הלויף [=מין בצל] והחרדל והתורמוסין [=מין קיטנית] ושאר פל הנכבשין [=הנשרים במי מלח], בין משמתיקו בין עד שלא נמתיקו - נלקחין. והקור [=לכבות דקל] - נלקח בכסף מעשר.

(טו) שהיה נהוג לאכול אותם אחרי כבישתם בחומץ או במי מלח. (טז) כלומר, הלולים של החרובים. (יז) כל עוד הטעם שלהם עדיין לא הפך למתוק על ידי הכבישה. (יח) מכיוון שבשלב זה הם עדיין לא ראויים לאכילה מרוב מרידותם.

ט. הפרכם - אינו נלקח בכסף מעשר, שאינו אלא למרא^{יט}; וכן פל פיוצא בו מנותני ריח ומרא^כ וטעם - הואיל ואינו לאכילת גופן אלא לטעם שנותן, אין נלקחין בכסף מעשר.

(יט) משתמשים בו רק כדי להוסיף צבע למאכל.

לפיקה, ראשי בשמים, והפלפלן, והקשט^{כא} [=כושם], והחלתית [=ירק חריף], וחלות חריץ [=פרח המשמש לצביעת מאכלים], וכל פיוצא באלו - אין נלקחין בכסף מעשר.

י. השבת [=שמיר] - אם לתן טעם בקדרה, אינה נלקחת; ואם לקמף [=תערובת מי חלב ולחם] וכיוצא בו שהוא אוכל גופה, נלקחת בכסף מעשר. ערב מים ומלח - אם נתן לתוכן שמן - הרי הן פמורס^{כב} [=רוטב], ולוקח מהן בכסף מעשר; ומבליע דמי המים והמלח בדמי השמן^{כג}.

(כ) כלומר, נותן למוכר כסף מעשר שני עבור השמן במחיר

יא. אין לוקחין תרומות בכסף מעשר^{כד} - מפני שהוא ממעט [-מגביל] אכילתו^{כה} ואכילתה^{כו}: שאין אוכלין אותה אלא פהנים [שטבלין] מערבי שמש מקום; והמעשר מתר לזרים, ולטבול יום [שאינו ממתיך לשקיעה], ואסור לאונן, ואינו נאכל אלא בירושלים. נמצא ממעט אכילת המעשר ואכילת התרומה.

(כא) לכהן אסור לקנות פירות תרומה בכסף מעשר שני. (כב) של המעשר. (כג) של התרומה.

יב. לוקחין בהמה לזבחי שלמים מכסף המעשר^{כז}, מפני שהשלמים נאכלין לזרים^{כח}. בראשונה היו לוקחין בהמות לאכלן חלין מכסף מעשר שני, כדי להבריחה [=שלא תקרב] מעל המזבח^{כט}; גזרו בית דין, שאין לוקחין בהמה ממעות מעשר אלא לשלמים בלבד. אבל חיה ועוף - לוקחין [חולין], שאינן ראויין לשלמים.

(כד) ועל הבהמה חלות שתי הקדושות: קדושת השלמים וקדושת המעשר. (כה) ואם כן, לא מתווספת הגבלה בשימוש המעשר השני בקנייתם. (כו) כדי שלא יפסידו את מתנות כהונה שצריכים לתת לכהנים כשמקריבים על המזבח.

יג. ואין לוקחין פרות שביעית מכסף מעשר - לפי שהוא חייב לבער^כ, כמו שיתבאר^{כא}.

(כז) את פירות השביעית בשנה שלאחר שנת השמיטה, ואילו כסף מעשר שני מבערים רק בשנה הרביעית (כדלהלן פרק יא הלכה ג). (כח) בהלכות שמיטה ויובל פרק ז הלכה א.

יד. הלוקח • מים חלוקה^{כב} . לחולין א"א זה שבוש חלוקה . יחזור הדמים למקומן אם לקחן מאחר ואם הלך לו יאכל כנגדן והכי קאמר שמואל בירושלמי ובגמרא דידן.

- לא קנה המעשר^{כג}, אף על פי שיצאו המעות לחלין.

(כט) כלומר, לא חלה עליהם קדושת המעשר. (ל) שעל ידי מעשה הקניין, פקעה מהם הקדושה.

טו. הלוקח פרות חוץ לירושלים בכסף מעשר - בשוגג^{כד}, כופין את המוכר להחזיר הדמים לבעלים^{כה}, והן [המעות] מעשר כמות שהיו^{כז}, במזיד,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ' תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי קטו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יט. המתפסים [=הקדיש] מעות מעשר לשלמים - לא קנו שלמים^מ; שקדשת שלמים אינה חלה על קדשת מעשר, שהמעשר ממון גבוה הוא. ואין צריך לומר, אם התפסים פרות המעשר עצמן לשלמים, שלא קנו שלמים.

(מ) הן לא נחשבות שלמים, ויכול לקנות בהן מה שירצה.

כ. האוכל • **מעשר** השנת הראב"ד
האוכל . . . שמים א"א יצעק לשמים.

ואם . . . למקומן א"א וישלם מה שאכל ויעלו ויאכלו בירושלים או יאכלו כנגדן בירושלים אם אינו יכול להחזיר את הדמים.

ואם • **כסף מעשר** אוכל מח - יחזרו דמים למקומן, ויעלו ויאכלו בירושלים; או יאכל כנגדן בירושלים, אם אינו יכול להחזיר את הדמים.

(מז) כלומר, יבקש מה' שימחל לו, אבל תקנה אחרת אין לו, כי הפירות כבר אינם בעולם. (מח) שקנה בכסף פירות ואכלם בתורת חולין, או ששילם בכסף חוב ולא יצאו המעות לחולין.

~ יום רביעי כ' תמוז ~

פרק ח

דיני שימוש נוספים בכסף פדיון מעשר שני

א. הלוקח בהמה לזבחי שלמים [מכסף מעשר שני], וחייה לבשר תאנה [=חולין]^מ, ממזי שאינו תגר [=סוחר], ואינו מדקדק^מ - יצא העור לחלין, אפלו היה דמי העור מרבין על דמי הבשר; אכל הלוקח מן התגר, לא יצא העור לחלין.

(א) כלומר, מחשב את מחיר הבשר ללא העור. (ב) כלומר, העור לא נחשב מעשר שני מכיוון שהמוכר נותן אותו לקונה כמתנה, וכאשר הקונה ימכור אותו הוא לא יצטרך לנהוג בכסף שיקבל ככסף מעשר שני. (ג) ודינו כקונה עבדים וקרקעות ובהמה טמאה.

ב. וכן הלוקח פדי זין סתומות, מקום שדרךן להמכר סתומות, ממזי שאינו תגר - יצא הקנזן

(לא) שלא ידע שהן מעות מעשר שני. (לב) ולקחת בחזרה את הפירות ממנו. (לג) כי קנייה כזו נחשבת כמקח טעות, מכיוון שאם הקונה היה יודע שהם דמי מעשר, לא היה קונה בהם את הפירות הללו. (לד) ואסור לו לפדות אותם.

טז. וכן אין לוקחין בהמה בכסף מעשר חוץ לירושלים^מ. ואם לקח - בשוגג, יחזרו הדמים למקומן; במזיד, תעלה ותאכל בירושלים. ואם אין מקדש, תקבר היא ועורה.

(לה) כמו שאסור לקנות פירות חוץ לירושלים.

יז. לקח עבדים וקרקעות ובהמה טמאה^מ, בין במזיד בין בשוגג - אם ברח המוכר, הרי זה [הקונה] יאכל כנגד אותן המעות^מ לירושלים בתורת מעשר. זה הפלל: כל שהוציא חוץ לאכילה ושתיה וסיכה מדמי מעשר, וברח המוכר או מת - יאכל כנגדו; ואם היה המוכר קים, יחזרו דמים למקומן. וכן אם הביא עולות וחסאות ואשמות מדמי מעשר, יאכל כנגדן^מ.

(לו) שאסור לקנות אותם בכסף מעשר, מכיוון שקונים בו רק דברים שניתן לאכול אותם. (לז) של המעשר, שבידי המוכר. (לח) מכיוון שהבעלים לא יכולים לאכול את הקרבנות הללו.

יח. לקח חיה לזבחי שלמים^מ, ובהמה לבשר תאנה [=חולין]^מ - הרי זה כמי שקנה שור לחרישה^{מא}, ולא קנו שלמים. לקח בהמה לשלמים^{מב}, ונפל בה מום - פקעה ממנה קדשת מעשר^{מג} [ונותרה קדושת שלמים],

ופודה אותה^{מד}; ואין הדמים מעשרמה. ואף על פי כן, אם פדיה לעצמו - מוסיף חמש.

(לט) ואסור להקריב חיה כקרבן. (מ) למרות שהיא ראויה להיות קרבן שלמים. (מא) שאסור לעשות כך. (מב) כלומר, לקח בהמת חולין מכסף מעשר, וחלו עליה שתי קדושות: קדושת מעשר וקדושת שלמים, כמבואר לעיל. (מג) כי קנה אותה רק כדי להקריב אותה, ולכן במצב שאי אפשר להקריב אותה היא לא נחשבת מעשר. (מד) מקדושת שלמים, כדין כל שלמים שנהיה בהם מום. (מה) כי קדושת המעשר פקעה מהכסף על ידי מעשה הקנייה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

קִנְיָנוּ לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂר [=אחסן יין מעשר בקנקני חולין] - **אֵף עַל פִּי שְׁסֻתָּם אֶת פִּיהֶן י**, **לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר אֶת הַקִּנְיָנִים** [=לא התקדשו הקנקנים]. **כֵּן אֶת הַיֵּין לְתוֹכָן סֻתָּם כֹּא - אִם קָרָא שֵׁם וַעֲשָׂהוּ מַעֲשֵׂר עַד שֶׁלֹּא סֻתָּם אֶת פִּיהֶן י**, **לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר י**; **וְאִם מִשְׁסֻתָּם קָרָא שֵׁם וַעֲשָׂהוּ מַעֲשֵׂר - קָנָה מַעֲשֵׂר אֶת הַקִּנְיָן**.

(יט) של הקנקנים, ובעקבות זאת הם בטלים ליין, כי הוא יתקלקל אם ייפתחו הקנקנים. (כ) מכיוון שהוא אמר במפורש שהוא רק משאיל אותם למעשר שני, ובנוסף מקרה כזה דומה למי שהפריש פירות מעשר שני אחרי שקילף אותם ולאחר מכן הוא החזיר אותם לקליפתם, שאז בוודאי הקליפות לא נחשבות מעשר שני. (כא) בלי שהוא אמר במפורש שהוא רק משאיל את הקנקנים. (כב) אם הוא עשה את היין הזה מעשר, לפני שסתם את הקנקנים. (כג) מכיוון שהוא כמפריש מעשר פירות בלי קליפתם, ואחר כך מכניסם לקליפתם.

הַפֶּקֶד לְתוֹךְ הַקִּנְיָן רִבְעִיעִית [ממדת לוג] **חֲלִיץ י**, או **שְׁכָנִס לְתוֹכָן שְׁמֶן או חֶמֶץ או צִיר** [דגים] **וְדִבֵּשׁ שֵׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי סֻתָּם כ** - **בֵּין שְׁסֻתָּם בֵּין שֶׁלֹּא סֻתָּם, לֹא קָנָה מַעֲשֵׂר אֶת הַקִּנְיָנִין י**.

(כד) כלומר, לפני שהכניס יין של מעשר לקנקן, הכניס בו רביעית יין חולין ובמצב כזה הקנקן לא בטל למעשר שייכנס אחר כך. (כה) אפילו שלא אמר שהוא רק משאיל הקנקנים למעשר. (כו) מכיוון שכל אלו אינם צריכים את הקנקן כמו יין, אלא נשמרים בלעדיו, ולכן הוא לא בטל אליהם.

ו. צָבִי שֶׁלְקָחוּ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וְמַת - יִקְבֹּר בְּעוֹרֹי; **לְקָחוּ חֵי, וְשִׁחְטוּהֶם, וְנִטְמָא - הָרִי זֶה יִפְדֶּה בְּשָׂר פְּרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִטְמָאו**.

(כז) בגלל שהצבי מת, העור קדוש בקדושת מעשר שני, מכיוון שזהו הדבר היחיד בעל הערך שנשאר מהצבי. לכן, אסור להשתמש בעור הצבי לשימוש חולין או למכירה, אלא צריך לקבור אותו. (כח) ובעיקרון הוא ראוי לאכילה.

הַמִּנִּיחַ דִּינָר שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, לְהִיּוֹת אוֹכֵל בְּנֶגְדוֹ כֵּס עַד שֶׁיֵּצֵא לְחִלִּין, וְהָיָה הַדִּינָר יוֹצֵא [=שווה] **בְּעֶשְׂרִים מָעָה, אֲכָל עָלָיו בְּעֶשֶׂר מָעִין, וְהוֹזְלוּ הַמְּעוֹת לְאַחַר זֶמֶן, וְהָרִי הַדִּינָר יוֹצֵא בְּאַרְבָּעִים מָעָה - צִירָה לְאַכֵּל עָלָיו בְּעֶשְׂרִים מָעָה** [נוספות] **לָא, וְאַחַר כֵּן יֵצֵא לְחִלִּין; הוֹקֵרָו** [=התיקרו] **הַמְּעוֹת, וְהָרִי הַדִּינָר יוֹצֵא בְּעֶשֶׂר מָעִין - אוֹכֵל עָלָיו בְּחֶמֶשׁ מָעִין, וְאַחַר כֵּן יֵצֵא לְחִלִּין**.

השנת הראב"ד

לפיכך צריך המוכר א"א לא ידעתי מה צורך ומה הנאה יש לו אם לא יצא לחולין ולא עוד אלא אם פתח הפסיד שלא יצא לחולין ויאכלו כנגד קנקנו.

ואם . . במדה א"א פירוש שמדקדק על היין שיטעם את מעותיו בלא הבלעת הקנקן הרי הוא חולין שלא חלה עליו קדושת המעות.

לְחִלִּין; לְפִיכָּה, • צִירָה הַמוֹכֵר לְפָתַח רֹאשִׁי הַפֶּדִין, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצֵא הַקִּנְיָן לְחִלִּין. וְאִם רָצָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמוֹ וְלִמְכֹּר בְּמִדְהָט - יֵצֵא הַקִּנְיָן לְחִלִּין.

(ד) כי המוכר לא מקפיד על הקנקן ונותן אותו בחינם לקונה. אבל הקונה כדי יין פתוחים, או אפילו סתומים במקום שמוכרים בדרך כלל כדים פתוחים, לא יצא הקנקן לחולין. (ה) במקום שבדרך כלל מוכרים את כדי היין סתומים. (ו) ובכך הוא מגלה את דעתו שהוא מקפיד עליהם, והקונה משלם בכסף המעשר גם עבור הכדים. (ז) וכך תהיה כמות גדולה יותר של מעשר. (ח) המוכר שאינו תגר. (ט) כלומר, למדוד את היין בדיוק, כדי שלא תהיה כאן הונאה. (י) גם אם הוא פתח את ראשי הכדים כדי למדוד את היין, כי בקרה כזה פתיחת ראשי הכדים אינה הוכחה לכך שהוא מקפיד על הקנקנים.

ג. לְקָחַן • פְּתוּחוֹת או לְקָחַן בְּמָקוֹם שְׁדִרְכָן לְהַמְכִּיר פְּתוּחוֹת י, או **שֶׁלְקָח מִן הַתֵּגֶר שְׁמִדְקָדָק בְּמִכְרָתוֹ - לֹא יֵצֵא הַקִּנְיָן לְחִלִּין**.

(יא) וההרגילות במקום זה היא למכור את היין ואת הקנקן כל אחד בפני עצמו.

לְקָח סָלִי תְּאֵנִים וְעֻבִּים עִם הַפְּלִי, לֹא יֵצֵאוּ דְמֵי הַפְּלִי לְחִלִּין י.

(יב) שמניחים את הסלים בתוכו. (יג) כי בוודאי המוכר מתכוון למכור את הכלי בפני עצמו אף אם אינו תגר. אבל הסלים יצאו לחולין, שאינו מקפיד עליהם, אף אם הוא תגר.

ד. לְקָח אֲגוּזִים וְשִׁקְדִים וְכִיּוּצָא בְּהֵן, יֵצֵאוּ קְלָפֵיהֶן [=הקליפות] **לְחִלִּין י**. **לְקָח חוֹתָל** [=סל] **תְּמָרִים, יֵצֵא הַחוֹתָל לְחִלִּין י**. **קָפָה שֶׁל תְּמָרִים - אִם דְּרוֹסוֹת, יֵצֵאוּ הַקְּפוֹת לְחִלִּין י**; **וְאִם אֵינָן דְּרוֹסוֹת, לֹא יֵצֵאוּ הַקְּפוֹת לְחִלִּין י**.

(יד) כי בוודאי המוכר לא מקפיד עליהם, אף אם הוא תגר. (טו) כי המוכר לא מקפיד עליו, ודינו כסלי תאנים וענבים. (טז) ובעקבות זאת הם דבוקות לקופה. (יז) מכיוון שהן נדרשות לתמרים ובטלות אליהן, והמוכר לא מתכוון למכור אותן בנפרד. (יח) מכיוון שבמקרה כזה יש לקופות חשיבות בפני עצמן.

ה. מִי שֶׁהָיָה לוֹ יֵין שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, וְהִשְׁאִיל

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אחתי; ומוסיף עליה סלע שניה מן החליץ, ונותן למוכר. ואם היה המוכר עם הארץ, הרי זה מתר לתן לו סלע שניה ממעות מעשר שני של דמאי.

(לו) מכיוון שעכשיו, בזמן החילול, הפירות שווים רק סלע אחד. (לז) מכיוון שהוא קנה את הפירות כבר בזמן המשיכה, ואז הם היו שווים שני סלעים. (לח) מכיוון שעם הארץ מתנהג במטבעות דמאי כמו עם חולין, אבל לתלמיד חכם הנזהר בקדושת מעשר שני של דמאי, צריך לתת דווקא חולין כמו שהתחייב בזמן המשיכה.

נתן לו [-הקונה למוכר] **סלע של מעשר, ולא הספיק למשך את הפירות, עד שעמדו בשמים - מה שפדה פדה** לט, **והדין ביניהן** [-ניתן לבטל המיקח]².

(לט) כלומר, כל הפירות נחשבים כעת מעשר שני, מכיוון שמעשה הפדייה התרחש כאשר הם היו שווים סלע. (מ) כמו הדין בכל קנייה שהקונה עדיין לא משך.

ט. נתן לו שני סלעים של מעשר, ולא הספיק למשך הפירות, עד שחזרו להיות בסלע - מה שפדה פדה מא, **ומדת הדין ביניהן; שמעשר שני, פדיתו היא משיכתו** מב.

(מא) כלומר, הסלעים נעשו חולין, והפירות שעכשיו שווים רק סלע אחד נחשבים פירות מעשר. (מב) כלומר, כמו שהמשיכה קונה בחולין, כך נתינת הכסף במעשר שני קונה את הפירות והופכת אותם להיות מעשר שני.

י. מי שהיו לו פרות חליץ בירושלים, והיו לו מעות מעשר שני חוץ לירושלים - אומר: 'הרי המעות הן מחללין על הפירות האלו', ואכל הפירות שם [-בירושלים] **בטהרה, ויצאו אותן המעות לחליץ במקומן**.

יא. היו לו מעות מעשר שני בירושלים, ויש לו פרות חוץ לירושלים - אומר: 'הרי המעות האלו מחללין על הפירות הן', ויצאו המעות לחליץ, ויצלו הפירות ויאכלו בירושלים; ש"אני צריך להיות המעות והפירות במקום אחד בשעת החילול.

(מג) אך דווקא כשפירות חולין או מעות מעשר שני בירושלים, אבל פירות מעשר שני שנמצאים בירושלים, לא מחללים אותם על מעות בכלל.

(כט) כלומר, הניח מטבע מעשר שני במקום שמור, כדי שבכל פעם שיקנה פירות יחלל עליהם חלק מהמטבע והם ייעשו מעשר שני ויאכל אותם בירושלים בקדושה. (ל) כלומר, עד שיאכל פירות בשוויו של כל המטבע. (לא) כמו השווי העכשווי של חצי המטבע שעוד לא חולל.

השנת הראב"ד

ז. הלוקח לב • פרות בסלע של כסף מעשר, ומשך הפירות, ולא הספיק לתן הסלע, עד שהוקרו הפירות ועמדו בשמים [=עלה מחירם לשני סלעים] - **הרי זה מפריש עליהן סלע בלבד, שנאמר²³: "ונתן את הכסף, וקם לו", בנתינת הכסף קונה; והשקר למעשר** לה.

דבריו וכל שאמר שהרי אמרו על זאת המשנה מתניתין דלא כרשב"ג דתנינן רשב"ג אומר לעולם משיכת מעשר שני הוא פדיונו מכלל דמתני' אינו נקנה במשיכה, ולפי זה הגמרא מה שאמר במשנה נותן לו סלע ומשתכר בסלע ומע"ש שלו המוכר משתכר בסלע קאמר ומעשר שני של מוכר קאמר שאם רצה ליתול מן המעשר בסלע נוטל. ועם כל זה אין דעתי נוחה ואומר לי לבי שכל המשנה הולכת על מדת הדין שהמעשר אינו מתחלל אלא בשעת מתן מעות מיהו המוכר והלוקח נדונין כשעת משיכה הילכך משך בסלע ועמד בשמים נותן סלע ומשתכר הלוקח בסלע הפירות ויהיו שלו בתורת מעשר ויאכלם בירושלים או יפדם לעצמו וזהו שאמר מעשר שני שלו ואם משך בשמים והחולל ועמדו בסלע פודה אותה בסלע של חולין כשעת פדיונו מ"מ נותן למוכר סלע אחר כשעת משיכה ואפילו הוא של מעשר שני שאין זה אלא כפורע חוב בעלמא ואע"פ שאין פורעין חוב ממעשר שני שאין הכא שמשעה ראשונה ממעשר היה החוב והכי איתא בגמרא בראש המסכתא ואם היה המוכר ע"ה נותן לו אותו הסלע הב' מן הדמאי אבל לא מן הודאי ועל אותו הסלע השני שנותן ממעשר שני אמרו בגמרא כשיפדה אותו אינו מוסיף עליו חומש פירוש אם יבא הלוקח לפדותו לא נחשוב אותו כפודה ממעשרו אלא כפודה מעשר של מוכר שכבר קנאו בפרעונו, וכל זו המשנה דלא כרבי'ג דהוא דאמר חללו כשעת משיכתו, וזה דרך הישר בעיני וערב עלי.

(לב) הקונה בירושלים. (לג) מתוך כוונה לחלל עליהם סלע של מעשר שני שבידו. (לד) כלומר, נותן למוכר סלע אחת בלבד ובכך מקדש את כל הפירות למעשר שני, מכיוון שבמשיכה הוא קנה כבר את הפירות, ונותן רק להעביר אליהם את קדושת המעשר שני, על ידי נתינת הסלע למוכר. (לה) כלומר, כל הפירות, ששוים עכשיו שני סלעים, נתפסים בקדושת המעשר.

ח. משך פרות בשתי סלעים, ולא הספיק לתן המעות, עד שהוזלו הפירות ועמדו בסלע - אינו מפריש עליהן ממעות מעשר שני אלא סלע

קִיחַ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ' תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יב. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ מַעוֹת מֵעֵשֶׂר בִּירוּשָׁלַיִם, וַיֵּרָךְ
[=היה צריך] לָהֶם, וַיֵּשׁ לַחֲבֵרוֹ פְּרוֹת חֲלִין שְׂרוּעָה
לְאֶכְלָן - אוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: 'הָרִי הַמַּעוֹת הָאֵלּוּ מִחֲלִין
עַל פְּרוּתֶיךָ, וְנִמְצְאוּ אוֹתָן הַפְּרוֹת לְקוֹחִין בְּכֶסֶף
מֵעֵשֶׂר, וַיֵּאָכֵל אוֹתָן חֲבֵרוֹ בְּטַהֲרָה^מ; וְלֹא הִפְסִיד
כָּלוּם^מ, וַיֵּצְאוּ הַמַּעוֹת לְחִלִּין.
(מד) כְּמוֹ כָּל פְּרוֹת שֶׁנִּקְנוּ בְּכֶסֶף מֵעֵשֶׂר שָׁנִי. (מה) בַּעַל
הַפְּרוֹת, אֲלֵא הוּא רֶק צָרִיךְ לְטַבּוֹל טְבִילַת טַהֲרָה לְשֵׁם
אֲכִילַת מֵעֵשֶׂר שָׁנִי.

יג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמִוּרִים^מ? בְּשֶׁהָיָה חֲבֵרוֹ בַּעַל
הַפְּרוֹת חֲבֵר [=תלמיד חכם] - שָׁאִין מוֹסְרִין פְּרוֹת מֵעֵשֶׂר
שָׁנִי שֶׁל וְדָא אֵלֶּא לַחֲבֵר^מ; לְפִיכָךְ, אִם הָיוּ הַמַּעוֹת
שֶׁל דְּמָאִי, אוֹמֵר בֶּן אָף
לְעַם הָאֶרֶץ מַח. וּמִתָּר •
לְחַלֵּל מֵעֵשֶׂר שָׁנִי [של
דמאי] עַל פְּרוֹת עִם הָאֶרֶץ,
וְעַל מַעוֹתָיו; וְאִין
חוֹשְׁשִׁין לָהֶן שְׁמָא שֶׁל
מֵעֵשֶׂר שָׁנִי הֵן.

(מו) שֶׁהִתִּירוּ לְחַלֵּל מַעוֹת מֵעֵשֶׂר שָׁנִי, עַל פְּרוֹת חוֹלִין שֶׁל
חֲבֵרוֹ. (מז) אֲבָל לְעַם הָאֶרֶץ לֹא, כִּי הוּא בַּחֲזָקַת טוֹמְאָה.
(מח) כִּי פְּרוֹת מֵעֵשֶׂר שָׁנִי דְּמָאִי שְׁקוּדוּשִׁים רֶק מִסְפֵּק, מוֹתֵר
לְתַת לְעַם הָאֶרֶץ.

יד. הַמִּנִּיחַ דִּינָר שֶׁל מֵעֵשֶׂר לְהִיּוֹת אוֹכֵל כְּנָגְדוֹ
וְהוֹלֵךְ מִט - בִּינּוֹן שָׂאֵכֵל עָלָיו עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ
אֵלֶּא פָחוֹת מִפְּרוּטָה, יֵצֵא לְחִלִּין. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמִוּרִים? בְּשֶׁל דְּמָאִי; אֲכָל בְּשֶׁל וְדָא - לֹא יֵצֵא
לְחִלִּין עַד שֶׁיִּשְׁאַר מִמֶּנּוּ פָחוֹת מִשְׁוֶה פְּרוּטָה אַחֵר
שְׁמוֹסִיפִין אֶת הַחֶמֶשׁ,

כגון • שֶׁנִּשְׁאַר מִמֶּנּוּ
פָּחוֹת מֵאַרְבַּעָה חֲמִשִּׁי
פְּרוּטָה.

(מט) כְּלוּמֹר, כְּדִי לְחַלֵּל עָלָיו פְּרוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹאֲכֹלֵם שֵׁם.
(נ) שָׁאִין צוֹרֵךְ לְהוֹסִיף עָלָיו חוֹמֶשׁ כְּשֶׁמַּחֲלִילִים אוֹתוֹ.

טו. טְמֵאִין וְטַהוֹרִין שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין אוֹ שׁוֹתִין
בְּאֶחָד בִּירוּשָׁלַיִם, וְרָצוּ הַטַּהוֹרִין לְהִיּוֹת אוֹכְלִין

פֶּרֶק מ

דיני נטע רבעי

א. נָטַע רְבִיעִי [=פירות העץ בשנתו הרביעית] - הָרִי הוּא
קֹדֶשׁ, שְׁנֵאמַר^מ 24: "וּבִשְׁנָה הָרְבִיעִית, יִהְיֶה כָּל פְּרִי
קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לַה'"; וְדִינוֹ לְהֵאָכֵל לְבָעָלָיו
בִּירוּשָׁלַיִם, כְּמֵעֵשֶׂר שָׁנִי. וְכַשֵּׁם שָׁאִין מֵעֵשֶׂר שָׁנִי
בְּסוּרִיָּה [החייבת במעשרות מדברי חכמים], כֵּךְ אִין נָטַע רְבִיעִי
בְּסוּרִיָּה. וּבְנָטַע רְבִיעִי הוּא אוֹמֵר^מ 25: "וְאִישׁ אֶת
קֹדֶשׁוֹ, לוֹ יִהְיֶה" - שָׁאִין לֶךְ קֹדֶשׁ שֶׁלֹּא נִתְפָּרֵשׁ
דִּינוֹ בַּתּוֹרָה לְמִי הוּא, חוּץ מִנָּטַע רְבִיעִי.

ב. הַרְוּעָה לְפָדוֹת נָטַע רְבִיעִי, פּוֹדָה כְּמֵעֵשֶׂר
שָׁנִי; וְאִם פָּדָהוּ לְעֶצְמוֹ^א, מוֹסִיף חֶמֶשׁ. וְאִין
פּוֹדִין אוֹתוֹ, עַד שֶׁיִּגְיַע לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת [=גדל
שליש ונתחייב במעשרות] - שְׁנֵאמַר^מ 26: "לְהוֹסִיף לָכֶם
תְּבוּאָתוֹ", עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּבוּאָתוֹ; וְאִין פּוֹדִין אוֹתוֹ
בְּמַחֲכָר [לקרקע], כְּמֵעֵשֶׂר שָׁנִי. וְהָרִי הוּא מָמוֹן
גְּבוּהָ, כְּמֵעֵשֶׂר שָׁנִי; לְפִיכָךְ^ב, אִינוֹ נִקְנָה בְּמִתְנָה,
אֵלֶּא אִם נִתְּנוּ בֶסֶר [-קודם שנתחייב]. וְדִינוֹ בְּשֶׁאֵר
הַדְּבָרִים, לְעִנְיָן אֲכִילָה וּפְדִיָּה - כְּמֵעֵשֶׂר.

(א) אִם בַּעַל הַפְּרוֹת פּוֹדָה אוֹתָם עִם כֶּסֶף הָאִישִׁי.
(ב) כְּלוּמֹר, מִכּוּיוֹן שֶׁהוּא מָמוֹן גְּבוּהָ וְדִינוֹ כַּהֲקֹדֶשׁ.

ג. וְהַפּוֹדָה כָּרֶם רְבִיעִי - רָצָה, פּוֹדָהוּ עֲנָבִים,
רָצָה, פּוֹדָהוּ יֵין; וְכֵן הַזֵּיתִים. אֲכָל שֶׁאֵר פְּרוֹת,
אִין מְשַׁנִּין אוֹתָן מִבְּרִיתָן.

(ג) בִּיכּוּלָתוֹ לַעֲשׂוֹתָם שֶׁמֶן וּלְפָדוֹתָם אִם הוּא רוּצָה.

ד. כָּרֶם רְבִיעִי - אִין לוֹ לֹא [דינ] שְׂכָחָה, וְלֹא פָּאָה,
וְלֹא פָּרֵט, וְלֹא עוֹלָלוֹת [=מתנות עניים]; וְאִין מְפָרִישִׁין
מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת, כְּמוֹ שָׁאִין מְפָרִישִׁין

24. ויקרא-קדושים, יט, כד. 25. במדבר-נשא, ה, י. 26. ויקרא-קדושים, יט, כה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ' תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי קיט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ממעשר שני, אלא כלו עולה לירושלים, או נפדה ויעלו הדמים ויאכלו בירושלים - כמעשר.

ה. ענבים של כרם רבעי - התקינו בית דין, שיהיו עולין לירושלים^ד [מרחק של] מהלך יום לכל צד, כדי לעטר שוקי ירושלים בפרות^ה; ומשחרב בית המקדש, נפדה אפלו סמוך לחומה. ושאר כל הפרות, אפלו בזמן המקדש, נפדין סמוך לחומה.

ד) ולא יפרו אותם בכסף. ה) כלומר, שבעלי הפירות ימכרו אותם בירושלים לבעלי החנויות והם ימכרו אותם בשוק. ו) וירושלים נכבשה על ידי אויבי ישראל, לא דואגים לעטר אותה בפירות.

ו. כיצד פדיון נטע רבעי? - מניח את הסלי על פי [=בפני] שלשה, ואומר: 'כמה' אדם רוצה לפדות לו בסלע, על מנת שיוציא [-בהתחשב עם] יציאות השומרים מביתו, והחמרים והפועלים מביתו^ה [-עלויות ההובלה]? ואחר שקוצבין [=קובעים] את השער^ז, מניח את המעות, ואומר: 'כל הנלקט מזה [-מהשדה הזו] - מחלל על המעות האלו, משער כף וכן סלים בסלע'.

ז) עם פירות רבעי בתוכו. ח) כלומר, כמה סלי פירות כאלו. ט) כלומר, את כמות הפירות עבור סלע אחד. ובשביעית, פודהו בשויו^י; שאין שם לא שומרים, ולא פועלים; ואם היה הפקר^{יב}, אין לו אלא שכר לקיטה בלבד^{יג}.

י) בשנת השמיטה, שלא עובדים את עבודת האדמה. יא) כפי שווי הפירות עצמם, מבלי לחשב בנוסף את העלויות הנלוות. יב) כלומר, פירות רבעי שגדלו בהפקר - בשאר השנים. יג) בפדיון הפירות, יוסיף את שווי עבודת לקיטת הפירות בלבד ולא את שאר ההוצאות הנוספות.

ז. מי שהיה לו נטע רבעי בשנת השמיטה, שיד הפל שנה [=שהכל הפקר] - צריך לצינו [=לסמון] בקוזות [=תלויות] אדמה, כדי שיכירו בו, ולא יאכלו ממנו עד שיפדו. ואם היה בתוך שני [=שנות] ערלה^{יד} - מצינין אותו בחרסית, כדי שיפרשו ממנו; שאם צינו בקוזות אדמה, שקא יתפדו - שאסור ערלה חמור הוא, שהיא אסורה בהנחה. והצנועין

י) מהדרים^{טו} היו מניחין את המעות בשנת השמיטה, ואומרים: 'כל הנלקט מפרות רבעי אלו, מחלל על

יח) שהם שבועיים של קליטת הנטיעה, ועוד שלושים יום שנחשבים כשנה. יט) מאסור ערלה. כ) כלומר, הפירות שנחנטו (=הגיעו לעונת המעשרות שלהם) מט"ו בשבט של השנה השלישית או הרביעית ואילן.

י. כיצד? הנוטע אילן מאכל בחמשה עשר באב משנה עשירית ביוכל - הרי הוא בתוך שני ערלה, עד חמשה עשר בשבט משנת שלש עשרה; וכל מה שיוציא האילן בתוך זמן זה^{כא} - הרי הוא ערלה^{כב}, אף על פי שנגמרו לאחר כמה ימים^{כג}.

כא) כל הפירות שנחנטו והגיעו לעונת המעשרות שלהם בזמן הזה. כב) ואסור בהנאה. כג) כלומר, למרות שהפירות האלו הבשילו לאחר טו בשבט.

יב) ומחמשה עשר בשבט משנת שלש עשרה ביוכל, עד חמשה עשר בשבט משנת ארבע עשרה - הוא נטע רבעי; וכל מה שיוציא בתוך זמן זה - הרי הוא רבעי, וצריך פדיון. ואם נתעברה השנה, נתעברה לרבעי או לערלה^{כד}.

כד) כלומר, החודש הנוסף לא גורם שנתיר את הפירות לפני ט"ו בשבט.

פֶּרֶק י

עצים החייבים והפטורים בנטע רבעי.

א. פל [עץ] שְׁהוּא חֵיב בְּעֶרְלָה, יֵשׁ לוֹ רֶבְעִי, וְכָל שִׁפְטוֹר מִן הָעֶרְלָה, אֵינוֹ חֵיב בְּרֶבְעִי - שֶׁנֶּאֱמַר²⁷: "שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים, לֹא יֵאָכֵל. וּבִשְׁנָה הָרְבִיעִית, יִהְיֶה כָּל פְּרִיו קֹדֶשׁ הַלֹּלִים לַה'".
ב. הַנוֹטֵעַ אֵילָן מֵאָכֵל, וְדַעְתּוֹ עָלָיו²⁸ שִׁיְהִי סִיג - לְגִנָּה, אוֹ שֶׁנֶּטְעוֹ לְקוֹרוֹת הָאֵילָן, לֹא לְפְרוֹתָיו - הֲרִי זֶה פֶּטוּר מִן הָעֶרְלָה; נִטְעוֹ לְסִיג, וְחִזְרָה²⁹ וְחָשַׁב עָלָיו³⁰ לְמֵאָכֵל, אוֹ שֶׁנֶּטְעוֹ לְמֵאָכֵל, וְחִזְרָה וְחָשַׁב עָלָיו לְסִיג - פִּיּוֹן שֶׁעָרַב בּוֹ מִחֲשֶׁבֶת חִיּוּב, חֵיב. נִטְעוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים לְסִיג, וּמִכָּאן וְאֵילָךְ לְמֵאָכֵל - אֵין לוֹ רֶבְעִי; שֶׁכָּל שָׁאֵין לוֹ עֶרְלָה, אֵין לוֹ רֶבְעִי.

(א) המטרה העיקרית בנטיעתו. (ב) לאחר זמן, כשעדיין לא חלפו שלוש שנים מנטיעתו. (ג) חייב בדיני ערלה וחשוב השנים נעשה מזמן הנטיעה. (ד) כלומר, אחרי שחלפו שלוש שנים הוא חוזר בו וייעד אותו למאכל.

ג. נִטֵּעַ אֵילָן וְחָשַׁב שִׁיְהִי הַצֵּד הַפְּנִימִי שֶׁלוֹ לְמֵאָכֵל וְהַחִיצוֹן לְסִיג, אוֹ שִׁיְהִי הַצֵּד הַתַּחְתּוֹן לְמֵאָכֵל וְהָעֲלִיּוֹן לְסִיג - זֶה שֶׁחָשַׁב עָלָיו לְמֵאָכֵל, חֵיב בְּעֶרְלָה; וְזֶה שֶׁחָשַׁב עָלָיו לְסִיג אוֹ לְעֵצִים, פֶּטוּר; שֶׁהִדְבֵּר תְּלוּי בְּדַעְתּוֹ שֶׁל נוֹטֵעַ. וְהַצֵּלָף³¹ קְרוֹעִין³² - חֵיב בְּעֶרְלָה הָאֲבִיּוֹנוֹת³³ [הפרץ] בְּלִבָּד, אֲכָל הַקְּפָרִיסִין³⁴ [עלים] מִתְּרוֹת.

ד. הַנוֹטֵעַ לְרִבִּים³⁵ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ, חֵיב בְּעֶרְלָה - שֶׁנֶּאֱמַר²⁸: "וְנִטְעַתֶּם", אֲפֹלוּ לְרִבִּים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲכָל בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, פֶּטוּר. (ה) שמתכוון שכל אדם יוכל להיכנס לשדה ולקחת פירות מהעץ הזה כרצונו.

ה. הַנוֹטֵעַ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים³⁶, וְהַנוֹטֵעַ בְּסִפִּינָה, וְהַעוֹלָה מֵאֵלָיו בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִידִי³⁷, וְהַנִּכְרִי שֶׁנֶּטְעַ בֵּין לְיִשְׂרָאֵל בֵּין לְעַצְמוֹ, וְהַגִּזְלָן שֶׁנֶּטְעַ - חֵיבִין בְּעֶרְלָה וּבְרֶבְעִי.

(ו) לצורך שימוש האישי. (ז) עץ שאף אדם לא נטע אותו. (ח) שאז האילן שייך לבעל השדה.

השנת הראשונה

נִטְעוֹן . . . סוּפָה א"א דבר זה הוציא מן הירושלמי של מסכת ר"ה כשאמרה הברייתא פירות נטיעה זו אסורה עד ט"ו שבט א"ר בא בר ממל קומי רבי זעירא נראים דברים בשנטע שלשים יום לפני ר"ה אבל אם נטע פחות מל' יום לפני ר"ה שנה שלימה מונין לו וחומר הכי אלמא כל היכא שיש לו ג' שנים שלימות אין מוסיפין לו, והאי סברא מסתייעא מדקתני ופירות נטיעה זו מכלל דאיכא נטיעה דלא אמרינן הכי ועוד מדאמרין פעמים שברביעית ועדיין אסורה משום ערלה פעמים הוא דאמרין הכי ולא כל שעה ומאי דאקשו עלה אי הכי אפילו נטעו שלשים יום לפני ר"ה יהא אסור עד שלשים יום לפני ר"ה כלומר כיון דקפדינן על ג' שנים שלימות ולמה אין מוסיפין לה אלא עד שבט תהא אסורה עד שלשים יום לפני ר"ה של שנה רביעית שלא יהו שנים מקוטעות מאי כדון א"ר מנא מתוך שעומד בתוך שנתו של אילן משלים שנתו פירוש שנתו של אילן והוא שבט כלומר די לנו בכך עתה לזה הטעם דוקא בשנטעה ל' יום לפני ר"ה מוסיפין לו עד שבט אבל פחות מל' יום הואיל ויש לה ג' שנים שלימות חוץ מקליטתה אין מוסיפין לה כלום אלא מראש תשרי לראש תשרי.

מונה . . . ליום א"א מיום ליום שאמר מט"ו שבט עד ט"ו לשבט דוקא ולא מראש תשרי לראש תשרי לפי שאין שלימות שהרי חסרו הקליטה ומה שיצא אחר תשרי קודם נטיעה.

יא. נִטְעוֹ • בְּשָׂשָׂה

עֶשֶׂר בָּאָב מִשְׁנַת עֶשֶׂר (לשנות היובל) - לֹא עֲלָתָהּ לוֹ שְׁנַת עֶשֶׂר, אֲלָא הֲרִי הוּא עֲרָלָה שְׁנַת אַחַת עֶשְׂרֵה וּשְׁנַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה וּשְׁנַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בָּלָה; וְהֲרִי הוּא נִטֵּעַ רֶבְעִי מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה, עַד סוּפָה.

יב. נִטֵּעַ הַנְּטִיעָה מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ [תשרי] עַד חֲמֵשֶׁה עֶשֶׂר יוֹם בְּשִׁבְט - מוֹנֶה • לֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם לְיוֹם³⁸ לְעֶרְלָה, וּמִיּוֹם לְיוֹם לְרֶבְעִי. וְרֵאִיתִי לְגִאוֹנִים דְּבָרִים בְּחֻשְׁבוֹן עֶרְלָה וּרֶבְעִי - אֵין רָאוּי לְהִאָרִיךְ וּלְהִשִּׁיב עָלֶיהָ, וְיֹדָא טְעוֹת סוֹפְרִים הֵן; וְהָאֵמַת - כָּבֵד בְּאֶרְנֹה דְּרִבְקָה.

(כה) מתאריך הנטיעה.

יג. הָעֲלִין, וְהַלּוּלִבִּין, וּמִי גִפְנִים³⁹, וְהַסְמֵד⁴⁰ [הפרח שממנו יוצא הפרץ] - מִתְּרִין בְּעֶרְלָה וּבְרֶבְעִי⁴¹. וְהַעֲנָבִים שֶׁשֹּׁדֶפֶן הַקָּדִים [שהתייבשו ברוח] וְהַפְּסִידוֹן, וְהַחֲרָצִין [גרעינים] וְהַזִּיגִין [קליפות] וְהַתְּמָד⁴² [פסולת ענבים מההול במים] שֶׁלֶהֶן, וְקִלְפֵי רִמּוֹן וְהַגִּזְלָן [פרח] שֶׁלוֹ, וְקִלְפֵי אֲגוֹזִים, וְהַגִּרְעִינִין⁴³ - אֲסוּרִין בְּעֶרְלָה⁴⁴, וּמִתְּרִין בְּרֶבְעִי⁴⁵; וְהַנוּבָלוֹת [פירות שנפלו טרם שבשלו], כֶּלֶן אֲסוּרוֹת⁴⁶ לֹא.

(כו) מי-שרף שיוצאים מענפי הגפן כשחותכים אותם. (כז) מכיוון שהם לא נחשבים פרי. (כח) גרעיני כל הפירות. (כט) מכיוון שרגילים להכין מהם צבע, וערלה אסורה גם בהנאה. (ל) מכיוון שנטע רבעי מותר בהנאה. (לא) מכיוון שבכל זאת הם נקראים פרי.

27. ויקרא-קדושים, יט, כג-כד. 28. ויקרא-קדושים, יט, כג.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ' תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי קכא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו. העולה מאליו במקום טרשים ^[י=ערות]ט, פטור; אפלו הנוטע במקום שאינו ישוב, פטור; והוא, שלא יהיה עושה^א כדי טפול ^[כמות שמשתלם] שטפול בפרותיו עד שמביאן לשוב. אבל אם היה עושה כדי טפולו, חייב בערלה.

^(ט) כלומר, במקום שאין בו ישוב, אף שהמקום של אדם פרטי. ^(י) מכיוון שהאדמה במקומות הללו אינה טובה, והעצים שצומחים בה מגיבים מעט פירות ולא משתלם לעסוק בהם, ולכן העץ שגדל בה נחשב שאינו מיועד למאכל ופטור מערלה. ^(יא) שהאילן לא יניב פירות.

ז. הנוטע למצוה - כגון שנטע ^[עץ] אתרוג ללולבי^ב, או זית למנורה^ג - חייב בערלה^ד. הקדיש ואחר כך נטע, פטור מן הערלה^ה; נטע ואחר כך הקדיש, חייב בערלה^ו.

^(יב) כלומר, עבור מצוות ארבעת המינים, שהלולב הוא העיקר שבהם וכולם נקראים על שמו. ^(יג) נטע עץ זית כדי להפיק מפירותיו שמן למנורה בבית המקדש. ^(יד) למרות שאינו אוכל את הפירות הללו, מכיוון שהוא משתמש בפירות עצמם ולא רק בענפים, חייב בערלה. ^(טו) כי חיוב הערלה הוא רק על עצים השייכים לאדם פרטי. ^(טז) כי ההקדש לא יכול להפקיע את חיוב הערלה שחל בזמן הנטיעה.

ח. הנוטע בעציץ שאינו נקוב ^[בתחתיתו] - חייב בערלה; אף על פי שאינו בארץ ^[=כגול בקרקע] לזרעים^ז, הרי הוא בארץ לאילנות^ח.

^(יז) שזרע יונק מהארץ רק בעציץ נקוב. ^(יח) מכיוון שהעץ יונק מהאדמה גם דרך עציץ שאינו נקוב.

ט. ואילן שנטעו בתוך הבית, חייב בערלה. זה שנטעו גוים עד שלא באו אבותינו לארץ, פטור; אבל משבאו לארץ, אף מה שנטעו גוים חייב - שנאמר²⁹: "פי תבאו אל הארץ, ונטעתם", משעת ביאה.

י. וגוי שהרפיב ^[ענף] אילן מאכל על גבי אילן סרק ^[=שאינו נוטל פרי], חייב בערלה^י. ויש לזכרי נטע רבעי - שאם בא ^[הגוי] לנהוג במצוה זו, הרי הוא קדש בנטע רבעי של ישראל.

^(יט) כי הרכבה היא כמו נטיעה חדשה.

יא. אחד הנוטע גרעינה ^[=גרעין], או יחור ^[=ענף] מן האילן, או שעקר את כל האילן במקום ונטעו במקום אחר - הרי זה חייב בערלה^כ, ומונה משעת נטיעתו.

^(כ) ששתילה כזו נחשבת כנטיעה חדשה.

יב. וזעזע את האילן ולא עקרו, ואחר כך מלא סביבותיו בעפר^{כא} - אם יכול ^[היה] לחיות אלו לא מלא סביבותיו, הרי זה פטור^{כב}; ואם לאו - הרי זה כמי שעקר ונטע, וחייב.

^(כא) כדי לכסות את הבקעים שנוצרו מהזעזוע. ^(כב) מכיוון שהוא לא השתנה בכלל, אלא נטוע כמו שהיה.

יב. וכן אילן שנטע, ונשאר ממנו בארץ שרש אחד, אפלו כמחט ששלפפין עליה הרוקמים את החוט ^[חוט] השני, והחזירו למקומו ונטעו - פטור, מפני שיש יכול לחיות^{כג}.

^(כג) העץ היה יכול להמשיך להתקיים, גם אם הוא לא היה נטוע אותו מחדש.

יג. אילן שנטעו בלילה, ונעקרה הסלע^{כד} ששרשיו בה עמו, וחזר ונטעו כמה שהוא, בכל ^[=עם כל] האדמה שסביבות שרשיו - אם יהיה יכול לחיות מאותה אדמה אלו לא נטעו, הרי הוא כמי שלא נטע; ואם לאו, חייב. ^(כד) גוש האדמה שדבוק לשורשי העץ.

יד. אילן שקצצו מעם ^[=עד פני] הארץ, והחליף ^[=חזר וגדל] - חייב בערלה^{כה}, ומונין לו ^[לשנות ערלה] משעת קציצה^{כו}.

^(כה) כי הוא כמו נטיעה חדשה. ^(כו) שהיא כמו הנטיעה של העץ החדש.

יד. אחד הנוטע, ואחד המבריך ^[=טומן ענף בקרקע], ואחד המרפיב - חייב. כמה דברים אמורים? בשחתף בד ^[=ענף] אחד מן האילן והבריכו בארץ, או הרפיכו באילן אחר; אבל אם מתח בד אחד מן האילן הזקן והבריכו בארץ, או הרפיכו באילן אחר ועקר הבד מערה ^[=מחובר] באילן הזקן - הרי זה פטור^{כז}.

^(כז) מכיוון שהוא מחובר לעץ הזקן, אין זו נטיעה חדשה.

קכב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"א תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טו. גדל זה הילד ^[הענף] שהבריו וְעָשָׂה פְּרוֹת, ואחר כך נפסק עָקְרוּ שֶׁהָיָה מְעֵרָה בְּאֵילָן הַזָּקֵן - מוֹנֶה מַשְׁעָה שֶׁנִּפְסַק כח. ואותן הפרות כט מתרין, מפני שגדלו בהתר; ואם הניחל אחר שֶׁנִּפְסַק העָקָר, עד שהוסיפו בְּמֵאֲתָיִם ^[=חלק אחד ממאתים מכפי שהיו] - הרי אלו אסורין.

(ל) ואם יראו שאוכלים מפירותיה, יחשבו שאוכלים פירות ערלה. (לז) בפני עצמה, או בתוך כרם.

כ. נוטעין יחור של ערלה^ל; ואין נוטעין אגוז של ערלה - מפני שהוא פרי, ופרות ערלה אסורין בהניה ^[=הנאה], כמו שבארנו בהלכות אסורי מאכלות. ואם עבר ונטע אגוז של ערלה, הרי הצומח מתר בשאר האילנות.

(לח) כי ענפי הערלה מותרים בהנאה.

כא. וכן אין מרביבין בפניות ^[=לולבי תמרים] של ערלה בדקלים, מפני שהפניות כפרי. עבר והרביב, מתר; שכל דבר שיש לו שני גורמין, אחד אסור ואחד מתר - הרי זה הנגזר משניהם מתר. לפיכך, הצומח מפרות ערלה - מתר, שהרי גרם לו לצמח הפרי האסור והארץ המתרת.

~ יום חמישי כ"א תמוז ~

פֶּרֶק יא

דיני 'ידוי מעשר'

א. מצות עשה להתנדות לפני ה', אחר שמוציאין^א כל המתנות שבזרע הארץ; וזה הוא הנקרא 'ידוי מעשר'.

(א) לאחר שהבעלים מוציאים מרשותם. (ב) תרומות ומעשרות, ומתנות עניים.

ב. ואין מתודין ודוי זה, אלא אחר השנה שמפרישין בה מעשר עניי - שנאמר³⁰: "כי תכלה לעשר ואמרתי לפני ה' אלהיך, בערתי הקדש מן הבית".

(ג) כלומר, בשנה הרביעית והשביעית שהן לאחר השנה השלישית והשישית, שהן שנות מעשר עני. (ד) וזו היא מצוות ידוי מעשר.

יז. אילן שהבריו ממנו בד בארץ, ואחר כך נעקר האילן כלו, והרי הוא חזיה ^[=יונק חיות] מן הפד שהבריו בארץ - נעשה אותו אילן כאלו עתה נטע, וחיב בערלה; ומונה לאילן ולמה שצמח מן ההברכה, משעה שנעקר.

יח. הרי שהבריו בד בארץ, וצמח, והבריו בד אחר ממה שצמח בארץ, וצמח, וחזר והבריו מן השלישי, אפלו הן מאה מערין זה בזה - הואיל ולא נפסקו מן העקר הראשון, הכל מתר; ואם נפסק עקר הראשון, מונה לכל משעה שנפסק.

יט. ואילן היוצא מן הגזע ^[=מעל הקרקע], פטור מן הערלה^ל; מן השרשין, חיב בערלה^{לה}.

(לד) מכיוון שהוא יוצא מגזע עץ קיים, הוא נחשב המשך שלו. (לה) כי הוא כמו נטיעה חדשה.

ילדה (בגובה) פחות מטפח, חיבת בערלה כל שנותיה - מפני שהיא נראית כנטיעה בת שנתה^{לי}. במה דברים אמורים? בנטיעה אחת^{לי}, או שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב ^[=ארבעה אילנות בריבוע והחמישי כנוב];

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"א תמוז - ספר זרעים - הלכות מעשר שני ונטע רבעי קבג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ט. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים שְׁשׁוּרָף וּמִבְעָר [בערב החג] ? בְּשֹׁשְׁאָרוֹ אֶצְלוֹ פְּרוֹת שְׁאִינוּ יָכוֹל לְאָכְלָן כְּלָן קִדְּם שִׁנְכֵּנס יוֹם טוֹב. אָבָל אִם נִשְׁאָר לוֹ תִּבְשִׁיל שֶׁל מַעֲשֶׂר שְׁנֵי וְנָטַע רִבְעִי, אִינוּ צָרִיךְ לִבְעֹרוֹ - שֶׁהַתִּבְשִׁיל מִמִּבְעָר^ט; וְכֵן יֵין וְתַבְלִין, הֲרִי הֵן מִמִּבְעָרֵין.

ט) מכיוון שאם ישאר את התבשיל אפילו בלי שהוא יגע בו הוא יתקלקל לאחר זמן. (י) שהיין יחמיץ ללא טיפול, והתבלין, יפוג טעמו.

י. פְּרוֹת שֶׁלֹא הִגִּיעוּ לְעֹנַת הַמַּעֲשֹׂרוֹת בְּשַׁעַת הַבְּעוּרָא - אֵינָן מִעֲפָבִין [=מנעים] אוֹתוֹ לְהַתְּנוּת, וְאִינוּ חֵיב לִבְעֹר אוֹתָן.

(יא) כלומר, בערב יום טוב אחרון של פסח.

יא. מִי שֶׁהָיוּ פְּרוּתֵיכֶם רְחוּקִין מִמָּנֹה, וְהִגִּיעַ יוֹם הַבְּעוּר - הֲרִי זֶה קוֹרָא שֵׁם [מעשר] לְמַתָּנוֹת^י, וּמִזְכָּה בָּהֶן לִבְעָלֵיהֶן [-כגון לכהן] עַל גַּב קִרְקַע^י, אוֹ לְמִי שְׁזֻכָּה בָּהֶן [כשליח] לִבְעָלֵיהֶן, וּמַתָּנָה לְמַחֵר; שְׁנֵיתֵיהֶן הַמִּטְלָטְלִין עַל גַּבֵּי קִרְקַע, אִינָה אֶלָּא מִתְּנָה שֵׁשׁ בָּהּ חֲזוּקִי^ט; אָבָל אִינוּ יָכוֹל לְהַקְנוֹת לָהֶן הַמַּעֲשֹׂרוֹת בְּחִלְפִין, מִפְּנֵי שְׁנִירָאָה מְכִיכָה, וְהַמַּעֲשֹׂרוֹת וְהַתְּרוּמוֹת, נֶאֱמָר בָּהֶן נִתְּנָה לֹא מְכִיכָה.

יב) שהם טבל. (יג) וצריך לציין את מקום המתנות בערמה. (יד) ביחד עם אדמה כלשהי שהוא מוכר להם. טו) כלומר, למרות שאת הקרקע הוא מוכל להם בכסף, התרומות והמעשרות נחשבים כמתנה נפרדת שהם זוכים בה אגב קניית הקרקע.

יב. וּמִנֵּין שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַתְּנוּת, עַד שִׁיּוּצִיא כָּל הַמַּתָּנוֹת ? שְׁנֵאֲמָר: "בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבֵּית" [יג]. "הַקֹּדֶשׁ" - זֶה מַעֲשֶׂר שְׁנֵי וְנָטַע רִבְעִי, הַקְּרוּיִן קֹדֶשׁ; "מִן הַבֵּית" - זוֹ חֵלָה, שֶׁהִיא הַמַּתָּנָה שֶׁל כֹּהֲנִים בְּבֵית; "נִתְּמִיו לַלֵּוִי", זֶה מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן; וְגַם נִתְּמִיו - מִכָּל שֶׁקִּדְּמָתוֹ מִתְּנָה אַחֲרָת, וְהִיא תְּרוּמָה גְּדוּלָּה וְתְּרוּמָת מַעֲשֶׂר. "לִגְר לִיתוֹם

ג. אֵימָתִי מִתְּנוּדִין ? בְּמִנְחָה בְּיוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל פֶּסַח שֶׁל [שנה] רִבְעִית וְשֶׁל שְׁבִיעִית - שְׁנֵאֲמָר: "כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר", בְּרִגְלָה שֶׁכָּל הַמַּעֲשֹׂרוֹת כָּלִין [=מסתיימים] בו; וְאִין הַפֶּסַח מִגִּיעַ מִשְׁנָה [=של שנה] רִבְעִית, אֶלָּא וְכָל [=רק כשכל] פְּרוֹת שְׁלִישִׁית [כבר] נִתְּעָשְׂרוּ, בֵּין פְּרוֹת הָאֵילָן בֵּין פְּרוֹת הָאֲרֵץ.

ד. אִין מִתְּנוּדִין אֶלָּא בְּיוֹם, וְכָל הַיּוֹם כָּשֶׁר לְוִדּוֹי הַמַּעֲשֶׂר; וּבֵין •

ה) ולא מתוודים שניים בבת אחת. (ו) כלומר, אחד אומר וכולם שומעים.

ה. וְדוֹי זֶה, נֶאֱמָר כָּל לְשׁוֹן - שְׁנֵאֲמָר: "וְאֶמְרָתָּ לְפָנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ", כָּל לְשׁוֹן שְׁאֵתָה אוֹמֵר. וְכָל אֶחָד וְאֶחָד אוֹמְרוֹ בְּפָנֵי עַצְמוֹ^ה; וְאִם רָצוּ רַבִּים לְהַתְּנוּת בְּאֶחָד, מִתְּנוּדִין.

ו) ומצותו במקדש, שְׁנֵאֲמָר: "וְאֶמְרָתָּ לְפָנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ"; וְאִם הַתְּנוּת בְּכָל מְקוֹם, יֵצֵא.

ז. אִינוּ מַתָּנָה אֶלָּא עַד שֶׁלֹא יִשְׁאָר אֶצְלוֹ אֶחָד מִן הַמַּתָּנוֹת, שֶׁכֵּן הוּא אוֹמֵר בְּוִדּוֹי³¹: "בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבֵּית וְכוּ". וְעַרְב יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן, הִיָּה הַבְּעוּר; וְלִמְחֹר מִתְּנוּדִין.

ח. פִּיצֵד הוּא עוֹשֶׂה ? אִם נִשְׁאָר אֶצְלוֹ תְּרוּמָה וְתְּרוּמַת מַעֲשֶׂר, נִתְּנָה לְכֹהֵן; מַעֲשֶׂר רִאשׁוֹן, נִתְּנָה לַלֵּוִי; מַעֲשֶׂר עֲנִי, נִתְּנָה לְעֲנִיִּים; נִשְׁאָר אֶצְלוֹ פְּרוֹת מַעֲשֶׂר שְׁנֵי וְדָאִי, אוֹ נָטַע רִבְעִי, אוֹ מַעוֹת פְּדִיתָן - הֲרִי זֶה מִבְּעָר אוֹתָן, וּמִשְׁלִיךְ לָיִם אוֹ שוֹרֵף; נִשְׁאָר אֶצְלוֹ מַעֲשֶׂר שְׁנֵי וְדָמָי, אִינוּ חֵיב לִבְעֹרוֹ. נִשְׁאָר אֶצְלוֹ בְּכוֹרִים, הֲרִי הֵן מִתְּבַעְרִין בְּכָל מְקוֹם^ה.

ז) כלומר, כסף שפדה בו את המעשר. ח) כלומר, למרות שמצוות עשה להביא בכוורים למקדש, אפשר לבערם בכל מקום כשמגיע זמן הביעור.

31. דברים-כ"חבוא, כו, יג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אֱלֹהֵי, שֶׁהֵבִיאוּ לְבֵית הַבְּחִירָה כִּי. "עֲשִׂיתִי כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִּי" - שְׁשֻׁמָּה וְשֻׁמָּה בּוֹ, שְׁנֹאֲמָר: "וְשֻׁמָּתָ בְּכָל הַטּוֹב".

(כא) מכיוון שאכל את המתנה שלא כדין. (כב) כלומר, את הביכורים. אבל את המעשר שני, מספיק שיביא לירושלים.

טז. "הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְשָׁךְ מִן הַשָּׁמַיִם וְכוּ" עַד "פֶּאֶשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתִּינִי, אֶרֶץ זִבְת חֶלֶב וְדִבְשׁ", זוּ בִקְשָׁה שִׁיתָן [ה] טַעַם בְּפִרוֹת.

יז. יִשְׂרָאֵל וּמִמְזֵרִים [=הנולדים מפסולי חיתון], מִתְּנִידִין; אֲבָל לֹא גֵרִים וְעֲבָדִים מְשֻׁחָרְרִים - מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם חֶלֶק בָּאֶרֶץ, וְהָרִי הוּא אוֹמֵר: "פֶּאֶשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתִּינִי". כֹּהֲנִים וְלוֹוִיִּם מִתְּנִידִים, שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁלֹא חִלְקוּ [ק=קיבלו חלק] בָּאֶרֶץ, יֵשׁ לָהֶם עֲרִי מִגֵּרָשׁ [=הסמוכים לערי ישראל].

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

הלכות בפורים עם שאר מתנות בהנה שפגבולין

יֵשׁ בְּכֻלָּן תִּשְׁעַ מִצְוֹת - שְׁמוֹנֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאַחַת מִצְוָה לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶרֶטָן: (א) לְהַפְרִישׁ בְּפוֹרִים וּלְהַעֲלוֹתָן לְמִקְדָּשׁ; (ב) שֶׁלֹא יֹאכַל הַכֹּהֵן בְּפוֹרִים חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; (ג) לְקָרוֹת עֲלֵיהֶן; (ד) לְהַפְרִישׁ חֲלָה לַכֹּהֵן; (ה) לָתֵת זֵרוֹעַ וְלִחְמִים וְקֶבֶה לַכֹּהֵן; (ו) לָתֵן לוֹ רֹאשִׁית הַגֶּזֶז; (ז) לְפָדוֹת בְּכוֹר הַבֶּן, וְלָתֵן פְּדִיוֹנוֹ לַכֹּהֵן; (ח) לְפָדוֹת פֶּטֶר חֲמוֹר, וְלָתֵן פְּדִיוֹנוֹ לַכֹּהֵן; (ט) לְעֶרֶף פֶּטֶר חֲמוֹר, אִם לֹא רָצָה לְפָדוֹתוֹ. וּבִאִוֵּר מִצְוֹת אֵלּוּ - בְּפָרְקִים אֵלּוּ.

פרק א

עשרים וארבע מתנות הכהנים.

א. אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מִתְּנֹת כֹּהֵנָה נִתְּנוּ לַכֹּהֲנִים, וְכֻלָּן מִפְּרִשֵׁין בְּתוֹרָה; וְעַל כֵּלָּן נִכְרְתָה בְּרִית לְאַהֲרֹן. וְכָל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בְּהֵן - אֵין לוֹ חֶלֶק בְּכֹהֲנָה, וְאֵין נוֹתֵנִין לוֹ מִתְּנָה מֵהֵן.

(א) נכרתה ברית שמתנות אלו שייכות לאהרן הכהן ולזרעו לעולם. (ב) שאינו מאמין שמתנות אלו ניתנו מאת ה'.

וְלֹא לְמִנְהָ - זֶה מַעֲשֵׂר עֲנִי, וְלִקְט שְׂכָחָה וּפֶאֶה, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין לָקֵט שְׂכָחָה וּפֶאֶה מִעֲפָבִין אֶת הַהֲדוּדִיטוֹ.

(טז) מכיוון שלא נאמרה לגביהם "נתינה", אלא "עזיבה", ולכן הם לא נכללים במילים "וגם נתתיו", האמורים בפרשת הוידוי.

יג. וְצִרִיף לְהַפְרִישׁ אֶת הַמִּתְּנֹת עַל הַסֶּדֶר, וְאַחֵר כֶּף יְתוּדָה - שְׁנֹאֲמָר: "כָּכֵל מִצְוֹתָךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִנִּי", הָאֵם הַקָּדִים מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְרֹאשׁוֹן, אֵינוֹ זָכוֹל לְהַתְּנִידוֹת; נִשְׂרָף טָבֵלוֹ, אֵינוֹ זָכוֹל לְהַתְּנִידוֹת - שֶׁהָרִי לֹא הַפְרִישׁ מִתְּנֹת, וְלֹא נִתֵּן לְבַעֲלֵיהֶן. וּבִזְמַן שֶׁהָיוּ נוֹתֵנִין מַעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן לַכֹּהֲנִים - לֹא הָיוּ מִתְּנִידִין, שְׁנֹאֲמָר: "וְגַם נִתְּתִי לְלוֹוִי".

(יז) בזמנו של עזרא הסופר.

יד. מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלֶּא מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּלֶבֶד - מִתְּנִידָה, שֶׁעֲקָר הַדּוּדִי בְּמַעֲשֵׂר הוּא יי; וְכֵן אִם לֹא הָיָה לוֹ אֶלֶּא בְּפוֹרִים בְּלֶבֶד - מִתְּנִידָה יי, שְׁנֹאֲמָר: "בַּעֲרִיתִי הַקֶּדֶשׁ", הַקֶּדֶשׁ הָרֹאשׁוֹן שֶׁהוּא הַבְּכוֹרִים כ. אֲבָל מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלֶּא תְּרוּמָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה - אֵינוֹ מִתְּנִידָה; שֶׁאֵין הַתְּרוּמָה טְעוּנָה וְדוּי, אֶלֶּא בְּכֻלָּל שֶׁאֵר הַמִּתְּנֹת.

(יח) מכיוון ששורפים אותו, והמילה "ביערתיו" שבוידי, שייכת בו יותר משאר המתנות. (יט) כי גם את הביכורים שנשארו מבערים. (כ) כי את הביכורים מפרישים לפני כל שאר המתנות.

טו. "לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ" - שֶׁלֹא הַפְרִישׁ מִמֵּין [=פירות] עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, וְלֹא מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמִּחְפֵּר [לעץ], וְלֹא מִן הַמִּחְפֵּר עַל הַתְּלוּשׁ, וְלֹא מִן הַחֲדָשׁ [=תבואת השנה הנוכחית] עַל הַיֶּשֶׁן [=תבואת השנה שעברה], וְלֹא מִן הַיֶּשֶׁן עַל הַחֲדָשׁ. "וְלֹא שְׂכַחְתִּי" - שֶׁלֹא שָׂכַח מִלְּבָרְכוֹ וּלְהַזְכִּיר שְׁמוֹ עָלָיו [בברכת המזון].

"לֹא אֲכַלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ" - הָאֵם אֲכָלוּ בְּאַנְיָה, אֵינוֹ מִתְּנִידָה כ. "וְלֹא בַעֲרִיתִי מִמֶּנּוּ בְּטָמָא" - הָאֵם הַפְרִישׁוֹ בְּטָמָא, אֵינוֹ מִתְּנִידָה. "וְלֹא נִתְּתִי מִמֶּנּוּ לְמֵת" - שֶׁלֹא לָקַח מִמֶּנּוּ אֶרֶץ וְתַכְרִיכִין לְמֵת, וְלֹא נִתְּנוּ לְאוֹנָנִים אֲחֵרִים. "שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל ה'

הלכה יד: המשמעות הפנימית במעשר שני - סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 424. שלא חלקו בארץ: אך לעתיד לבוא יקבלו הם חלק בארץ ככל בני ישראל - יין מלכות ס"ז. הלכה א: טעם לזה שכלל רבינו כל כ"ד המתנות בהל' ביכורים - סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 425.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"א תמוז - ספר זרעים - הלכות ביכורים

קכה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ג) כלומר, אין נותנים לו לעבוד בעבודות הכהונה, כגון הקרבת קרבנות וברכת כהנים.

ב. וְכָל הָאוֹכֵל מִתֵּנָה שְׂוִיש בֶּה קִדְשָׁה מִהֵן, מִבְּרֵךְ: 'אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּקִדְשָׁתוֹ שֶׁל אֱהֲרֹן, וְצִוֵּנוּ לֹאכֹל בָּךְ וְכָךְ'.

(ד) ראה להלן הלכה ו.

ג. שְׂמוּנָה מִתֵּנָה מִהֵן - אין אוֹכְלִין אוֹתָן הַכֹּהֲנִים אֲלָא בְּמִקְדָּשׁ, לִפְנֵים מִחוּמַת הָעֶזְרָה; וְחֻמֶּשׁ מִתֵּנָה - אין אוֹכְלִין אוֹתָן אֲלָא בִירוּשָׁלַיִם, לִפְנֵים מִחוּמַת הָעִיר; וְחֻמֶּשׁ מִתֵּנָה - אין [והכהנים] זֹכִין בָּהֶן מִן הַתּוֹרָה, אֲלָא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד; וְחֻמֶּשׁ מִתֵּנָה מִהֵן - זֹכִין בָּהֶן בֵּין בְּאַרְץ בֵּין בְּחוּצָה לְאַרְץ; וּמִתֵּנָה אַחַת - זֹכִין בֶּה מִן הַמִּקְדָּשׁ. (ה) מעשרים וארבע המתנות הנ"ל. (ו) בעזרת ישראל.

ד. מַה הֵן הַשְּׂמוּנָה שְׂאִין נֹאכְלִין אֲלָא בְּמִקְדָּשׁ? בְּשֵׁר הַחֲטָא, אֶחָד חֲטָא הָעוֹף וְאֶחָד חֲטָא הַבְּהֵמָה, וּבְשֵׁר הָאָשָׁם, בֵּין [אשם] תְּלוֹי בֵּין וְדַאי, וְזִבְחֵי שְׁלָמִי צָבוּר, וּמוֹתֵר הָעֶמְרִי, וְשִׁירֵי מִנְחֹת יִשְׂרָאֵל, וְשִׁתֵּי הַלֶּחֶם [שמקריבים בשבועות], וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְלֶג שֶׁמֶן שֶׁל מִצְרַע - אֵלּוּ אֵין נֹאכְלִין אֲלָא בְּמִקְדָּשׁ.

(ז) כלומר, מה שנשאר לאחר שהכהן קומץ ומקטיר מקרבן העומר. (ח) מה שנשאר, לאחר שהכהן קומץ ומקטיר מקרבן מנחה. (ט) אבל מנחה של כהנים לא נקמצת, אלא נשרפת כולה.

ה. וּמַה הֵן הַחֻמֶּשׁ שְׂאִין נֹאכְלִין אֲלָא בִירוּשָׁלַיִם? חֻצָּה וְשׁוּק שֶׁל שְׁלָמִים, וְהַמּוֹרֶם [המופרש] מִן הַתּוֹרָה, וְהַמּוֹרֶם מֵאֵיל נֶזִיר, וּבְכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, וְהַבְּכוֹרִים - אֵלּוּ אֵין נֹאכְלִין אֲלָא בִירוּשָׁלַיִם.

ו. וּמַה הֵן הַחֻמֶּשׁ שְׂבָאֲרֵי יִשְׂרָאֵל? הַתְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְהַחֲלָה, וְשִׁלְשֶׁתָּן קִדְשׁ, וְרֵאשִׁית הַגֶּז [צמר] וְשִׁדָּה אֲחֻזָּה [שנפדתה מהקדש, ניתנת לכהנים בשנת היובל], וְשִׁנְיָהן חֲלִין - אֵלּוּ אֵין זֹכִין בָּהֶן מִן הַתּוֹרָה אֲלָא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. וְאֵין אוֹכְלִין תְּרוּמוֹת וְחִלּוֹת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲלָא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

1. במדבר-קרח, יח, י.

ז. וּמַה הֵן הַחֻמֶּשׁ שְׂוִיש בֶּהן הַכֹּהֲנִים בְּכָל מְקוֹם י? הַמִּתְנָת [זרוע, לחיים וקִיבָה], וּפְדִיּוֹן הַבֶּן, וּפְטָר [בכור] חֲמוּר, וְגִזְל [שנגול מ] הַגֵּר [ומת בלי יורשים]², וְהַחֲרָמִים [האומר "הרי זה חרם"]; וְחֻמֶּשֶׁתָּן חֲלִין לְכָל דָּבָר.

~ נקודות משיחות קודש ~

על פי פשט משמע, שגדר פדיון פטר חמור הוא שפודין את החמור מן הכהן, היינו שפטר חמור שייך לכהן מיד כשנולד, כדמוכח מפשטות הכתובים בפרשת קורח "כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה יהיה לך..." אלא שאח"כ ממעט הכתוב פטר אדם ופטר בהמה שהם עצמם אינם ניתנים לכהן אלא רק פדיונם. ונמצא שגדר פטר חמור הוא פדיית החמור מיד הכהן ששייך לו מיד כשנולד, וכ"כ במהרי"ט אלאגזי. אבל בצפע"נ הל' כלאיים (יט, ד) כתב: "דמצות מתנות כהונה לא חל רק לאחר פדיון".

ואולי זהו דיוק לשון הרמב"ם כאן "החמש שזוכין בהן הכהנים בכל מקום כו' ופדיון הבן ופטר חמור" ולא נקט "פדיון פטר חמור", כי גדר מתנות כהונה הוא שחל על פטר חמור עצמו (אלא שחייבים לפדות אותו מיד הכהן).

(על-פי לקו"ש חלק ל"ו עמוד 63 והערה 39 ושוה"ג)

יא) הן בארץ והן בחוץ לארץ. יב) שצריך לשלם את הגזילה בתוספת חומש לכהנים.

ח. וְהַמִּתְנָה שְׂוִיש בֶּה מִן הַמִּקְדָּשׁ, היא עורות העולות³; והוא הדין לְשֶׁאֵר עוֹרוֹת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים - פֶּלֶן לַכֹּהֲנִים.

יג) כלומר, לא מה שהישראל נותן לכהן, אלא מה שהכהנים נוטלים חלקם מהמקדש. יד) שהן קדשי קדשים.

ט. הַשְּׂמוּנָה מִתֵּנָה שְׂאִין נֹאכְלִין אֲלָא בְּמִקְדָּשׁ - פֶּלֶן קִדְשֵׁי קִדְשִׁים הֵן, וְאֵין נֹאכְלִין אֲלָא לְזָכְרִי בְּהֵנָה, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר בְּמִקְוֵמוֹ⁴; וּבִהֵן נֶאֱמָר⁵: "כָּל זָכָר יֹאכֵל אֹתוֹ וְגו'".

(טו) בהלכות הקורבנות.

י. הַחֻמֶּשׁ שְׂבִירוּשָׁלַיִם - קִדְשִׁים קִלִּין הֵן.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְנִאֲכָלִין לְזִכְרִים וּלְנִקְבוֹת; וּבִהֵן נֶאֱמַר²: "לֶךְ נְתַתִּים וּלְכַנְיָךְ וּלְכַנְיָךְ אֶתְּךָ לֶחֶק עוֹלָם". וְאַף עַל פִּי כֵן, אֵין נִתְּנִין אֶלָּא לְזִכְרִי [=זכרים] כִּהְנָה, שֶׁהָרִי לְאַנְשֵׁי מִשְׁמֶר [השבועי במקדש] הֵן; וְהַבְּכוֹר³ מִקְרִיבִין חֶלְבוֹ [=שומן] וְדָמוֹ, וְאֵין מִקְרִיב אֶלָּא אִישׁ⁴.

טז) שלא ניתן לאנשי משמר. יז) היות ורק הכהן יכול להקריב את הבכור, לכן נותנים את הבכור לזכרי כהונה בלבד.

וְכֵן עוֹרוֹת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, וְשָׂדֶה אֶחָדָה, וְהַחֲרָמִים, וְגִזְלֵי הַגֵּר - אֵין זֹכִין בִּהֵן אֶלָּא אַנְשֵׁי מִשְׁמֶר, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר; וְכֵן פְּדִיּוֹן הַבֵּן לְזִכְרִי כִּהְנָה, שֶׁכֵּן נֶאֱמַר בַּיָּד⁵: "וְנִתְּנָה הַפֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְכַנְיָו". וּפֶטֶר חֲמֹר, לְזִכְרִי כִּהְנָה - שְׂדֵי הַבְּכוֹרוֹת כֶּלֶן שָׂדֶה, לְזִכְרִים וְלֹא לְנִקְבוֹת.

יב) מְנוֹ חֲכָמִים מִתְּנוֹת אֱלֹוֹ עַל דֶּרֶךְ אַחֲרֵת, וְאַמְרוּ: עֲשִׂים וְאַרְבַּע מִתְּנוֹת כִּהְנָה נִתְּנוּ לְאַהֲרֹן, וְאֵלֹוֹ הֵן - עֶשֶׂר בַּמִּקְדָּשׁ⁶, וְאַרְבַּע בִּירוּשָׁלַיִם, וְעֶשֶׂר בְּגִבְלוֹן [=חור לירושלים]⁷:

יג) עֶשֶׂר בַּמִּקְדָּשׁ - חֲטָאת, וְחֲטָאת הָעוֹף, אֶשֶׁם וְדָאִי, וְאֶשֶׁם תְּלִי, זִכְחֵי שְׁלָמִי צָבוֹר, וְלֵג שְׁמֹן שֶׁל מִצְרַע, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, שְׁיָרֵי מִנְחוֹת, וּמוֹתֵר הָעֶמֶר.

יד) אַרְבַּע בִּירוּשָׁלַיִם - הַבְּכוֹרָה, וְהַבְּכוֹרִים, וּמוֹרָם מִתּוֹדָה וְאֵיל נִזִּיר, וְעוֹרוֹת קִדְשִׁים.

טו) עֶשֶׂר בְּגִבְלוֹן - תְּרוּמָה, וְתְרוּמַת מַעֲשֶׂר,

כ) כלומר, עם החזה והשוק. כא) זבח השלמים. כב) עם הזרוע. כג) המורמים עם הזרוע, מאיל הנזיר. כד) שלמים, תודה ואיל נזיר.

טז) כָּל הַמִּתְּנוֹת שֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בְּקִרְבָּנוֹת, תִּתְּבָאָר כָּל אַחַת וְאַחַת מִהֵן בַּמִּקְוָמָה מִהֲלֹכוֹת הַקִּרְבָּנוֹת⁸; וְכֵן גִּזְלֵי הַגֵּר יִתְּבָאָר בְּהֲלֹכוֹת גִּזְלָה⁹. וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ דִּין שָׂדֶה אֶחָדָה וְדִין הַחֲרָמִים בְּהֲלֹכוֹת עֶרְכִין, וְדִין תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֶׂר בְּהֲלֹכוֹת תְּרוּמוֹת.

כה) הלכות מעשה הקרבנות, פרק י הלכות ג"ה. כו) פרק ח הלכה ה ואילך.

ובְּהֲלֹכוֹת אֱלֹוֹ, אֲבָאָר מִשְׁפָּטֵי הַמִּתְּנוֹת שֶׁאֵין תְּלוּיִין בְּקִרְבָּנוֹת; וְהֵן - הַבְּכוֹרִים, וְהַחֲלָה, וְהַמִּתְּנוֹת, וְרֵאשִׁית הַגֵּז, וּפְדִיּוֹן הַבֵּן, וּפֶטֶר חֲמֹר.¹⁰

פֶּרֶק ב

מצוות ביכורים וסדר הפרשתם.

א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהִבְיָא בְּכוֹרִים לְמִקְדָּשׁ; וְאֵין הַבְּכוֹרִים נוֹהֲגִין אֶלָּא בְּפָנֵי הַבֵּית [=בזמן המקדש] וּבְאַרְצָן¹¹ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד, שֶׁנֶּאֱמַר¹²: "רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמָתְךָ", תְּבִיא בֵּית ה' אֶלְהִיךָ". וּמִבְּיֵאִין בְּכוֹרִים מִדְּבָרֵיהֶם [של חכמים] מַעֲרֵי סִיחוֹן וְעוֹג [שבעבר חירון המזרחי] וּמִסְוִרְיָה, שֶׁהִקְוָה בְּסוֹרְיָה כְּקוֹנָה בִּירוּשָׁלַיִם.

א) והמשמעות היא, אדמה שלך ולא אדמה של גוי, וחורץ לארץ היא גם של גויים.

אָבֵל עֲמוֹן וּמוֹאָב, וּמִצְרִים וּבְכָל [=בסביבות ארץ ישראל] - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן חִיבִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֵׁרוֹת מִדְּבָרֵיהֶם,

2. במדבר-קרח, יח, יא. 3. במדבר, ג, מח. 4. דברים-שופטים, יח, ד. 5. שמות-משפטים, כג, יט.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"א תמוז - ספר זרעים - הלכות ביכורים קבו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בפורים אחר חנכה - שְׁהַבְּכֹרִים שְׁבִכְרוּ [=הבשילו ראשונים] **אחר חנכה, הן חשבוין משנה הבאה; ויניח אותן עד אחר העצרת.**

(ו) כלומר, בעזרה, מכיון שכבר הביאם - יצא ידי חובתו. (ז) ולמרות שאם הביא קודם את הביכורים הוא יצא ידי חובה, בכל זאת הוא לא קורא עליהם, כי חששו שמא יטעו וביאו לכתחילה ביכורים קודם עצרת.

ז. אין מביאין בפורים לא מן החדש על הישן, ולא מן הישן על החדש. כיצד? לא יביא מפורת שחנטו [=התחילו להבשיל] **קדם חמשה עשר בשבט, על פרות שחנטו אחר חמשה עשר בו.**

(ח) ודווקא פירות האילן שראש השנה שלהם בטו בשבט, אבל תבואות וכדומה שראש השנה שלהן באחד בתשרי, לא יביא ממה שגדל לפני ראש השנה על מה שגדל אחרי ראש השנה.

אחד הנוטע ואחד העולה מאליו, שנאמר: "בפורי כל אשר בארצם".

ח. ופרות של שתפין חיבין בפורים, שנאמר: "בפורי כל אשר בארצם".

ט. הגדל בעציו, אף על פי שהוא נקוב [בתחתיתו]^ט, **והגדל בספינה - אינו מביא ממנו כל עקר, שנאמר: "בארצם"; אבל • מביא מן הגדל בגג ובחריבה.**

(ט) ובדרך כלל אומרים, שמה שגדל בעציו נקוב נחשב כאילו גדל באדמה.

י. הנוטע אילן בתוך שדהו, והבריכו [=השחיל ממנו] **ענף בקרקע והוציאן לתוך שדה חברו או לרשות הרבים, או שהיה נוטע בשדה חברו או לרשות הרבים, והבריכו בתוך שדהו, או שהיה עקרו** [=גזע] **בתוך שדהו והבריכו קצתו בתוך שדהו, ודרך הרבים או דרך היחיד מפסקת באמצע בין העקר והצד המכרך - אינו מביא בפורים, לא ממה שהוציא**

אין מביאין מהן בפורים; ואם הביא בפורים מחוצה לארץ, אינן בפורים.

ב. אין מביאין בפורים אלא משבעת המינין האמורים [בתורה] **בשבח הארץ, והן: החטים והשעורים והענבים והתאנים והרמונים והזיתים והתמרים; ואם הביא חוץ משבעת המינין, לא נתקדשו.**

ג. אין מביאין לא מתמרים ש[גדלים] **בהרים, ולא מפורת שבעמקים, ולא מזיתי שמן שאינן מן המכר; אלא מתמרים שבעמקים ומפורת שבהרים, לפי שהן מן המכר. ואם הביא שלא מן המכר - בגון תמרים שבהרים, ותאנים סכות ומרקבות, וענבים מאבקות ומעשנות - לא נתקדשו.**

ד. אין מביאין בפורים משקין^ז, חוץ מזיתים וענבים בלבד, שנאמר: "פרי האדמה"; ואם הביא משה, אין מקבלין ממנו.

(ב) כלומר, אין מביאים בתור ביכורים, משקה שיוצא מסחיטת פירות הביכורים.

ה. הקרובים לירושלים, מביאין תאנים וענבים לחיים; והרחוקים, מביאין אותן גרוגרות [=תאנים מיובשות] **וצמוקין^ה.**

(ג) שהם איכותיים יותר מגרוגרות וצמוקים. (ד) את התאנים והענבים. (ה) ענבים מיובשים, שהם נשמרים יותר טוב בדרך רחוקה.

ו. אין מביאין בפורים קדם עצרת [=חג השבועות], **שנאמר: "וחג הקציר בפורי מעשיו". ואם הביא, אין מקבלין ממנו; אלא יניחם שם עד שתבוא עצרת, ויקרא עליהן** [פרשת ביכורים]. **וכן אין • מביאין**

שנאמר: "וחג הקציר בפורי מעשיו". ואם הביא, אין מקבלין ממנו; אלא יניחם שם עד שתבוא עצרת, ויקרא עליהן [פרשת ביכורים]. **וכן אין • מביאין**

6. דברים-כ"ב, כו, ב. 7. שמות-משפטים, כג, טז. 8. במדבר-קרח, יח, יג.

הלכה ג: הענין הפנימי בביכורים ושייכותם למעשר שני - סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 424. הלכה י: חלות החיוב במצות ביכורים - לק"ש חל"ד ע' 149.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פעם לא נקנית לגזלן, אלא תמיד היא ברשות הבעלים, גם אם התייאשו הבעלים. (כ) וכל אלו, הקרקע לא שלהם.

בְּרִשּׁוֹת זֹי, וְלֹא מִן הַצֵּד שֶׁבְּרִשּׁוֹת הָאֶחָד, שְׁנֵאמַר: "בְּכֹרֵי אֲדָמָתְךָ", עַד שִׁיְהִיו כָּל הַגְּדוּלִין מֵאֲדָמָתְךָ.

יג. הקונה • אילן

בְּתוֹךְ שָׂדֶה חִבְרוּ - אֵינוּ מְבִיא, לְפִי שְׁאִין לוֹ קֶרְקַע־א. וְהַקּוֹנֶה שֶׁלֹּשׁ אֵילָנוֹת, יֵשׁ לוֹ קֶרְקַע־כ; וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין לוֹ אֶלָּא הָאֵילָנוֹת בְּלִבְד־ג, הֲרִי הוּא כְּמִי שֶׁקֹּנֶה קֶרְקַע־ד. קֹנֶה אֵילָן אֶחָד וְקֶרְקַע־ה, הֲרִי זֶה מְבִיא.

השנת הראב"ד

הקונה . . חבירו א"א לא כי אלא מפני שבסתם קנה עמהם קרקע ואם פירש בלא קרקע אינו מביא ואינו דומה לשנים סתם לפי שהשנים ספק אם קנה קרקע אם לא קנה ואם דימה אותו למבדוק ברשות לשעה טעה שהרי אף השנים יש לו להעמידם שם כל ימי היותם ואם לא מפני הספק לא היה מביא ולמבדוק ברשות אינו דומה כלל שהמבדוק עיקרו ברשות עצמו וניקת ההברכה מעוטה היא וכוון שהוא ברשות אינה אוסרת.

(כא) כלומר, אין לו שום זכות שימוש בקרקע חוץ מעצם ניקת האילן בקרקע של חבירו, ולכן זה לא נכלל ב"אדמתך". (כב) כלומר, זכות שימוש בקרקע שסביבות האילנות, כדי לטטוח שם פירות וכיוצא בזה, מכיון שמכר לו שלשה אילנות, מן הסתם מכר לו גם את זכות השימוש בשטח שסביב האילנות. (כג) ואין לו קנין בעלות בגוף הקרקע, אלא זכות לשימוש בלבד. (כד) והרי זה בכלל "אדמתך", ומביא וקורא. (כה) שעשה תנאי בעת הקנייה, שקונה גם את הקרקע.

יד. הַלּוֹקֵחַ פְּרוֹת תְּלוּשִׁין, וְלִקַּח הַקֶּרֶע - הֲרִי זֶה מְבִיא בְּפוּרִים, שֶׁהֲרִי יֵשׁ לוֹ^י קֶרְקַע וּפְרוֹתֶיהָ. מְכַר לוֹ פְּרוֹת חוּץ מִן הַקֶּרֶע, אֶפְלוּ מִחֲבָרִין - מוֹכֵר אֵינוּ מְבִיא, שֶׁהֲרִי אֵין לוֹ פְּרוֹת; וְלּוֹקֵחַ אֵינוּ מְבִיא, שֶׁהֲרִי אֵין לוֹ קֶרְקַע. חִזּוּר הַמוֹכֵר וְלִקַּח הַפְּרוֹת מִן הַלּוֹקֵחַ - הֲרִי זֶה מְבִיא, שֶׁהֲרִי יֵשׁ לוֹ קֶרְקַע וּפְרוֹתֶיהָ.

(כו) בשעת הבאת הביכורים.

טו. המוכר שדהו

לְגוֹי, וְחִזּוּר וְלִקַּחָהּ מִמֶּנּוּ^י - הֲרִי זֶה מְבִיא

השנת הראב"ד

הרי . . התורה א"א אע"פ שבכרו ברשות העכו"ם.

מִמֶּנָּה בְּפוּרִים מִן הַתּוֹרָה; שְׁאִינָה נִפְקַעַת מִן הַמְּצוֹת בְּקִנְיֵן הַגּוֹי, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּכָה.

(כז) כלומר, חזר וקנה מהגוי את השדה בחזרה. (כח) לעיל הלכות תרומות פרק א הלכה י.

טז. אֲשֶׁרָה [=עץ לעבודה זרה] שֶׁבְּטָלָהּ כֹּט - אֵין מְבִיאִין מִמֶּנָּה בְּפוּרִים; שֶׁהַבְּפוּרִים כְּקֶדְשִׁי מִקְדָּשׁ הֵי'.

נקודות משיחות קודש ~

"...שְׁנֵאמַר: בְּכֹרֵי אֲדָמָתְךָ - עַד שִׁיְהִיו כָּל הַגְּדוּלִין מֵאֲדָמָתְךָ."

ברוב המצוות התלויות בארץ, חלות החיוב תלוי בכיבוש הארץ ובחלוקתה, שהם הגורמים את חיוב המצוה. משא"כ לגבי ביכורים חלות החיוב תלוי בביאה לארץ בלבד, והתנאי "וירשתה וישבת בה" אינו גורם חלות החיוב אלא שהוא רק כהסרת "ארי דרביע עליה", כי קיום המצוה אפשרי רק כשיש לאדם שדה, כמו שאומר "הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה'", היינו לאחר ירושה ושיבה שלו כשיש לו חלק מבורר בארץ, אבל חלות החיוב הוא מיד בביאה לארץ ואינו תלוי בירושה ושיבה.

(על-פי לקו"ש חלק ל"ד עמוד 149)

(י) ללא רשות חברו. (יא) והוא לא רשאי לעשות כן. (יב) כלומר, מהפירות שיצאו מהגזע. (יג) כלומר, מהצד המוכר.

יז. נָתַן לוֹ חִבְרוֹ רִשּׁוֹת לְהַבְרִיךְ בְּתוֹךְ שָׂדֶה, אֶפְלוּ לְשַׁעֲהֵי^י - הֲרִי זֶה מְבִיא^{טו}. וְאִם הָיָה הָאֵילָן סְמוּךְ לְמִצֵּר [=גבול שדה] חִבְרוֹ, אוֹ נוֹטֶה לְשָׂדֶה חִבְרוֹ - אֵף עַל פִּי שֶׁחֵבֵב לְהַרְחִיק^{טז}, הֲרִי זֶה מְבִיא מִמֶּנּוּ וְקוֹרָא; שְׁעַל מִנֵּת כֵּן הִנַּחִיל יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָאָרֶץ^{יז}.

(יד) כלומר, לתקופה מסוימת. (טו) אפילו מן הפירות שגדלו ברשות של חבירו, שמכיון שנתן לו רשות להבדוק, הרי זה נכלל במה שכתוב: "ביכורי אדמתך". (טז) למרות שמן הדין אסור לנטוע אילן סמוך ובתוך ד' אמות לשדה חברו. (יז) יהושע התנה בחלוקת הארץ, שאם אדם נטע אילן סמוך לשדה חברו, שלא יקפידו על כך, ולעניין ביכורים יחשב כאילו נטע בתוך שדהו, ויוכל להביא מהאילן ביכורים.

יח. הָאֲרִיסִין [=עובד בשדה תמורת אחוזה מהיבול], וְהַחוֹכְרִין [=שוכר שדה], וְכַעֲלֵי זֶרַע שְׁאוּנְסִין [=מכירתם] אֵת הַבְּעָלִים וְלֹקְחֵין [=קונים] אֲרֻצֹּתָם [=קרקעות] מִקֵּחַ בְּפִחוֹת [משוין], וְהַגְּזֵלָנִין^י - אֵינָן מְבִיאִין בְּפוּרִים, וְאֶפְלוּ נִתְּנָאֻשׁוּ הַבְּעָלִים^ט, שְׁנֵאמַר: "בְּכֹרֵי אֲדָמָתְךָ^כ."

(יח) שגוזלים ואינם נותנים כסף כלל. (יט) כי קרקע אף

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ל) שלא קשר אותם בגמי, כנ"ל. (לו) מפירות טהורים. (לז) טהורים. (לח) שבתרומה טמאה אפשר להשתמש בהם בתור הסקה לתנור.

(כט) מדובר באשירה של גוי והגוי ביטל אותה. (ל) וכמו שעצי אשירה שביטלו אותה פסולים לעצי המערכה, כך גם פירות שגדלו בעץ אשירה למרות שביטלו אותה, אין מביאים מהם ביכורים.

כ. המפריש בפוריו, ונמקו או נכזו או אבדו או שנגנבו או שנטמאו¹ - חייב להפריש אחרים תחתיהן, שנאמר²: "תביא בית ה' אלהיך - מלמד שהוא חייב באחריותו³, עד שיביאם להר הבית.

(לט) ואינם ראויים לאכילה, והם כמו תאנים רקובות שאין מביאים מהם ביכורים. (מ) שאם יפסלו, חייב להעמיד אחרים תחתיהם.

יז. הבפורים - אין להן שעור מן התורה, אבל מדבריהם [של חכמים] צריך להפריש אחד מששים; והרצה לעשות כל שדהו בפורים, עושה. **יח.** הפריש בפוריו, וחזר והוסיף עליהן, או עטרן [=קישט בפירות] - הרי התוספת בפורים.

במה דברים אמורים? בשהביא מארץ ישראל; אבל אם הביא מעבר הירדן, או מסוריה⁴ - אין תוספת הבפורים בפורים. ואף על פי שאינה בפורים, אינה נאכלת אלא בטורה. ואין מעטרין את הבפורים בכל מקום⁵, אלא משבעת המינים.

(לא) שמביאים מהם ביכורים רק מדרבנן. (לב) אפילו אם הביא ביכורים מסוריה.

יט. כיצד מפרישין הבפורים? יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שבפירה [שבשלה], אשכול שבפר, ורמון שבפר - קושרן בגמי [=צמח לת], ואומר: 'הרי אלו בפורים⁶'; והן נעשין בפורים במחבר, משקרא להם שם⁷, ואף על פי שעדין לא בשלו כל צרכן. ומשיגמרו [=בשילן] ויתלש אותן מן הקרקע, אינו צריך לחזר ולקרות להם שם.

(ג) כלומר, חייב לקרוא 'שם' לפירות, ולומר "הרי אלו ביכורים", בעודם באילן. (ד) אבל אם לא קרא 'שם', הפירות לא נחשבים ביכורים.

לא הפרישין במחבריה, ולא קרא להם שם, ותלש את הפירות - הרי זה מפריש אחר שנתלשו. ואם נטמאו הפירות כלן, אינו מפריש בפורים בטמאה; אלא מפריש מן הטהור⁸ על הטמא, לכתחלה. ואם אין לו פרות אחרות⁹ להפריש מהן - יראה לי שאינו מפריש בטמאה, שאין מפרישין [בשביל] לאבד. וכן יראה לי, שהבפורים שנטמאו - אינו מסיק בהן התנור בתרומה טמאה¹⁰, מפני שהן בקדשי מקדש.

~ יום שישי כ"ב תמוז ~

פרק ג

דיני הבאת הביכורים

א. הבפורים נתנין לאנשי משמר [השבועי במקדש], והן מחלקין אותן ביניהן כקדשי המקדש. וכבר בארנו, שהן קרויין 'תרומה'; ולפיכך, זר שאכל בפורים בכל מקום¹, חייב מיתה בידי שמים² - והוא שיאכל אותן מאחר שנגנבו לחומת ירושלים.

(א) בין בירושלים ובין מחוץ לירושלים. (ב) כמו מי שאוכל תרומה.

ב. היו מקצצתן [של הפירות] בפנים³ ומקצצתן בחוץ -

10. שמות-משפטים, כג, יט.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לְאֶכְלָן בְּשִׂמְחָה, לֹא בְּאֲנִינֹת. וְהָאֹכְלָן בְּאֲנִינֹת,
מִכֵּין אוֹתוֹ מִפֶּת מִדְּרוֹת. [מלכות מדברי חכמים].

זֶה שֶׁבִּפְנִים, חִיבִין עָלָיו מִיָּתֵד^ד; וְהָרִי הוּא הֶקְדֵּשׁ
לְכָל דְּבָרָיו. וְזֶה שֶׁבַחוֹן, הָרִי הוּא כְּחֵלִין לְכָל
דְּבָרָיו.

(ג) בתוך ירושלים. (ד) אם זרים אכלו אותם.

ג. כֹּהֵן שֶׁאֵכָל בִּפְּוִרִים חוּץ לִירוּשָׁלַם מֵאֲחֵר
שֶׁנִּכְנָסוּ לְפָנִים מִן הַחֹמָה^ה - לֹקָה מִן הַתּוֹרָה,
שֶׁנֶּאֱמַר^י: "לֹא תֹכֵל לְאֶכָל בִּשְׂעָרֶיךָ וְגו' וְתִרְוַמַת
יָדְךָ", וְהֵן הַבִּפְּוִרִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת תְּרוּמָה.

(ה) שהרי לפני שנכנסו הפירות הם כמו חולין.

וְכֵן אִם אֶכְלָן הִכָּהֵן בִּירוּשָׁלַם קֹדֶם הַנֶּחֱךָ בְּעֶזְרָה
- לֹקָה מִן הַתּוֹרָה כְּמִי שֶׁאֶכְלָן בַּחוּץ; לְפִי שֶׁהֵן
טְעוּנִין הַנֶּחֱךָ בְּעֶזְרָה, שֶׁנֶּאֱמַר^י: "וְהִנֵּחְתוּ לְפָנֶי
מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ".

ד. וּמִשְׁהִנִּיחַן הַמִּבְיָא אוֹתָן בְּעֶזְרָה - הִתְּרוּ לִפְהֵן,
וְאֵף עַל פִּי שְׂעִידֵן לֹא הִתְּרָה עֲלֵיהֶן [אמירת פרשת
ביכורים]; שֶׁאֵין הִקְרִיָּה מְעַכֶּת אֲכִילָתָן. וּבִפְּוִרִים
שֶׁיֵּצְאוּ חוּץ לְמִחְצָתָן [חזון לירושלים] וְחִזְרוּ, מִתְּרִין
בְּאֲכִילָה.

(ו) אבל כשהפירות עדיין בחוץ, אסורים.

ה. אֲכִילַת בִּפְּוִרִים, כְּאִילַת תְּרוּמָה לְכָל דְּבָר.
וְיִתֵּר בִּפְּוִרִים^י - שֶׁהֵן אֲסוּרִין לְאוּגֵן [ביום הראשון למיתת
קרב משפחה], וְטְעוּנִין הִבָּאת מְקוֹם [לירושלים]; וְכִתְּחֵן
טְהוֹר שֶׁאֵכָל בִּפְּוִרִים טְמֵאִים - לֹקָה, כְּשֶׁם שֶׁלֹּקָה
יִשְׂרָאֵל טְהוֹר שֶׁאֵכָל מְעַשֵּׂר שְׁנִי שֶׁנֶּטְמָא^א; מֵה
שֶׁאֵין כֵּן בְּתִירוּמָה^ט.

(ז) דינים אלו חמורים יותר בביכורים מתרומה. (ח) שהרי
הוקשו ביכורים למעשר שני. (ט) שהיא לא אסורה לאונן,
ולא צריכים להביא אותה לירושלים, וכהן שאכל תרומה
טמאה, אמנם עבר על מצוות עשה אבל לא לוקה על כך.

ו. וּמִנֵּין שֶׁהַבִּפְּוִרִים אֲסוּרִין לְאוּגֵן? שֶׁהָרִי נֶאֱמַר
בְּהֵן^י: "וְשִׂמְחָתָ בְּכָל הַטּוֹב" - מִפְּלֵל שֶׁהוּא חֵיב

ז. הַבִּפְּוִרִים טְעוּנִין כָּלִי, שֶׁנֶּאֱמַר^י: "וְשִׂמְחָתָ
בְּטָנָא". וּמִצָּוָה מִן הַמִּבְּחָר לְהִבְיָא כָּל מִין וּמִין
בְּכָלִי בְּפָנֶי עֶצְמוֹ; וְאִם הִבְיָא בְּכָלִי אֶחָד, יִצָּא. וְלֹא
יִבְיָא^א בְּעֶרְבּוֹב - אֲלֹא שְׂעוּרִים מְלֻמָּטָה, וְחֻטִּים
עַל גְּבִיָּהֵן, וְזִיתִים עַל גְּבִיָּהֵן, וְתִמְרִים עַל גְּבִיָּהֵן,
וְרִמּוֹנִים עַל גְּבִיָּהֵן, וְתִמְרִים לְמַעַלָּה מִן הַפֶּל; וְיִהְיֶה
דְּבָר אֶחָד מִפְּסִיק בֵּין מִין וּמִין, כְּגוֹן הוֹצִין [עלי דקל]
וְחֵלְף [מין צמח], או עֲלִין וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן. וּמִקִּיף [מעטר]
לְתִּמְרִים, אֲשֶׁכּוּלוֹת שֶׁל עֲנָבִים מִבַּחוּץ^י.

(י) משבעת המינים, שחייבים בביכורים. (יא) את כל
המינים יחד. (יב) כלומר, בתור אחד מהמינים.

ח. הִבְיָא בְּכָלִי מִתְּכוֹת - נוֹטֵל הִכָּהֵן הַבִּפְּוִרִים,
וְחִזְרוּ הַכָּלִי לְבַעֲלֵיו^י. וְאִם הִבְיָא בְּסִלִּים שֶׁל
עֶרְבָה וְחֵלְף וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן, הָרִי הַבִּפְּוִרִים וְהַסִּלִּים^ט
לְפָנֶיהֶם^י; וְאִם נִטְמָאוּ הַבִּפְּוִרִים^{טו}, אֵין הַסִּלִּים^{טז}
לְפָנֶיהֶם^{יז}.

(יג) ובגלל שהכלי יקר, הוא לא בטל לביכורים. (יד) כי
הסלים בטלים לביכורים. (טו) ואינם ראויים לאכילה, ולכן
לא ניתנים לכהנים. (טז) העשויים מערבה וחלף, שניתנים
לכהנים. (יז) בגלל שהכהנים לא מקבלים את הביכורים,
שהם העיקר, לכן הם גם לא מקבלים את הסלים, שהם
טפלים לביכורים.

ט. כְּשֶׁהָיָה מִבְּיָאִין אֶת הַבִּפְּוִרִים, הָיָה מִבְּיָאִין
בְּיָדָם תּוֹרִין וּבְגִי יוֹנָה^י; וְכֵן הָיָה תּוֹלִין מִצָּדִי
הַסִּלִּים^י תּוֹרִין וּבְגִי יוֹנָה, כְּדִי לַעֲטֹר אֶת הַבִּפְּוִרִים.

אלו • שְׁעָם הַסִּלִּים, הָיָה
הַשָּׁנָה הַרְבֵּב^ד
אלו • עוֹלוֹת א"א אוֹמֵר אֵין מֵה
שְׁבִידִים נִתְּנִים לְכַהֲנִים עַל הַפִּירוֹת
הוּא אוֹמֵר בְּמִשְׁנָה אֲבָל גּוֹלוֹת אֵין
בִּידָם כִּי אִם אוֹתָן שְׁעָם הַסִּלִּים.
קָרְבִּים עוֹלוֹת; וְאֵלֹ
שְׁבִידֵיהֶן, הָיָה נִתְּנִין
לְכַהֲנִים.

(יח) להידור מצוה. (יט) ולא היו נותנים אותן על גבי
הסלים, שלא יהרסו את פירות הביכורים.

11. דברים-ראה, יב, יז. 12. דברים-כי־תבוא, כו, ד. 13. דברים-כי־תבוא, כו, יא. 14. שם, פסוק ב.

הפניות לשיחות קודש
הביכורים טעוּנִין כָּלִי: הביאור - סה"ש תנש"א ח"ב ע' 820. הלכה ה: בגדר חיוב נתינת הסל לכהנים ובמצות ביכורים - לקו"ש חכ"ט ע' 145, יין
מלכות סצ"א. (וחלף) (קלופה): ככל הנראה, טעה המעתיק והשמיט תיבה זו, והכניס במקומה "חלף", מילה שאינה מופיעה במקור הדברים, במשנה
- יין מלכות סצ"א הע' 3 ושוה"ג.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ב תמוז - ספר זרעים - הלכות ביכורים קלא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כג) ולמדו בגזירה שווה "יד-יד" מקרבן שלמים שצריך תנופה.

יג. ואימתי קוראין בשיר עליהן? פשיגעיכו לעזרה, מתחילין היו הלויים וקוראין²²: "אשר נתת לי ה'", כי דליתני".

(כד) מביא הביכורים.

יד. הפורין טעונים לינה. פיצד? הביא בפוריו למקדש, וקרא, והקריב שלמיו - לא יצא באותו היום מירושלים לחזור למקומו, אלא ילין שם ויחזור למחר לעירו, שנאמר²³ כה: "ופנית בבקר, והלכת לאחריך" - כל פונות [=פניות] שאתה פונה מן המקדש לכשתבוא לו [אליו], לא יהיו אלא בבקריי.

(כה) לגבי מי שמקריב קרבן פסח. (כו) דהיינו, כאשר אתה פונה מן המקדש אחרי שהגעת אליו.

נמצאת אומר, שהפכורים טעונים שבועה דברים: הבאת מקום, בכלי, וקריאה, וקרבן, ושיר, ותנופה, ולינה שם בירושלים²⁴.

(כז) ומוזה לומדים שכל מי שמקריב קרבן צריך להשאר לישון בירושלים.

פרק ד

מי קורא את פרשת הביכורים, זמן הביכורים, דין ביכורים שהתערבו בחולין, וסדר העלאת הביכורים לירושלים.

א. כל המביא בפורים, טעון קרבן ושיר ותנופה ולינה; אבל הודוי אינו שונה בכל - לפי שיש שחיבין להביא בפורים, ואינן קוראין עליהן.

ב. ואלו מביאין, ולא קוראין: האשה; והטמטום [=שאינו ניכר מינו] והאנדרוגינוס [=שיש בו סימני זכר ונקבה] - לפי שהם ספק אשה, ואין יכולין לומר²⁴ "אשר נתת לי ה'".

(א) כי ארץ ישראל נתחלקה רק לזכרים.

י. מצות עשה להתנדות על הפכורים במקדש בשעה שמביאין. מתחיל וקורא¹⁵: "הגדתי היום לה' אלהיך, כי באתי אל הארץ וגו' ארמי אבד אבי", עד שגומר כל הפרשה, עד "אשר נתת לי ה'". ואין קורין אותה אלא בלשון הקדש - שנאמר¹⁶: "וענית ואמרת", בלשון הזאת.

(כ) להודות לה'.

יא. בראשונה, כל מי שהיה יודע לקרות, קורא; וכל מי שאינו יודע לקרות, מקרין אותו [=מקריאים לו]. נמנעו אלו שאין יודעין לקרות מלהביא [ביכורים], כדי שלא יפלומו. התקינו בית דין שיהיו מקרין את מי שהוא יודע, כמי שאינו יודע.

(כא) את פרשת הביכורים בלשון הקודש.

יב. המביא את הפכורים - יש לו רשות לתנם לעבדו וקרובו בכל הדרך, עד שמגיע להר הבית. הגיע להר הבית - נוטל הסל על כתפו הוא בעצמו, ואפלו היה מלך גדול בישראל, ונכנס²⁵ עד שמגיע לעזרה, וקורא¹⁷ ועודו הסל על כתפו, "הגדתי היום לה' אלהיך וגו'". ומוריד הסל מעל כתפו, ואוחז בשפתיו [=בידיו הכלי], והפכה מניח את ידיו תחתיו ומניח, וקורא [הבעלים]¹⁸: "ארמי אבד אבי, ויירד מצרימה וגו' עד שגומר. ומניחו בצד המזבח בקרן דרומית מערבית, בדרומה של קרן; וישתחוה ויצא.

(כב) להר הבית.

ומניין שהפכורים טעונים תנופה? שנאמר¹⁹: "ולקח הפכה הטנא מידך"²⁰, לרבות הפכורים לתנופה. וכשם שטעונין תנופה, כך טעונין קרבן שלמים ושיר, שנאמר בהן²⁰: "ושמחת בכל הטוב", ולהלן הוא אומר ברגלים²¹: "ושמחת בחגך" - מה שמחת החג בשלמים, אף כאן בשלמים. ואין הקרבן מעבב.

15. דברים-כ"חבוא, כו, ג"י. 16. שם, פסוק ה. 17. בפסוק ג. 18. פסוקים ה"י. 19. שם, פסוק ד. 20. שם, פסוק יא. 21. דברים-ראה, טז, יד. 22. תהלים, ל, ב. 23. דברים-ראה, טז, ז. 24. דברים-כ"חבוא, כו, י.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְכֵן הָאֲפִיטְרוּפִין [=אפוטרופוס] **וְהַעֲבֹד וְהַשְׁלִיחַ אֵינָן קוֹרְאִין, לְפִי שְׁאֵינָן יוֹלִין לומר "אֲשֶׁר נָתַתְּ לִי ה'".**

(ב) כי הפירות לא שלהם.

ג. אָבֵל הָגֵר מְבִיא וְקוֹרֵא - לְפִי שְׁנֹאֲמַר לְאַבְרָהָם²⁵: "אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּמִיד", הָרִי הוּא אֵב כֹּל הָעוֹלָם בְּלוֹ שְׁנִכְנִסִין תַּחַת כַּנְפֵי שְׂכִינָהּ, וְלֹא־כִרְהֶם הֵיטָה הַשְׁבוּעָה תַּחֲלֵהּ, שְׁיִירְשׁוּ בְּנֵי אֶת הָאָרֶץ. וְכֵן כִּהְנִים וְלִוְיִים מְבִיאִין וְקוֹרְאִין, מִפְּנֵי שֵׁשׁ לָהֶן עָרֵי מִגְרָשׁ [=ערי הלויים].

~ נקודות משיחות קודש ~

"...הרי הוא אב כל העולם בלו..."

יסוד והתחלת קירובו של אברהם אבינו להקב"ה הוא הציווי "לך-לך מארצך וממולדתך כו", בשעה שעדיין לא נודעו כלל מעלותיו האחרות, כי הוא עיקר גדול בעבודת ה' שהדרך לחיבור עם הקב"ה היא על-ידי ציות מוחלט לציווי באמונה וקבלת עול פשוטה.

ולכן יובן מדוע אברהם אבינו הוא אב לגרים, כי קירובו להקב"ה הוא כמציאות חדשה בלי שום הקדמה לפני זה, וכמו גר שבא להתגיר.

(על-פי לקו"ש חלק כ"ה עמוד 50 והערה 46)

(ג) ולכן הוא יכול לומר: "אשר נשבע ה' לאבותינו", וגם יכול לומר: "לתת לנו", כי לעתיד לבוא הגרים יקבלו חלק בארץ. (ד) כלומר, לפני שנשבע ליצחק וליעקב. ואם כן "נשבעת לאבותינו" הכוונה לאברהם, שהוא אב לגרים, ולא (רק) ליצחק וליעקב.

ד. הַקּוֹנֶה שְׁנֵי אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבֵרוֹ - מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא, לְפִי שֶׁהַדָּבָר סָפֵק אִם יֵשׁ לוֹ קֶרֶקַע אוֹ אֵין לוֹ²⁶. וְכִיצַד עוֹשֶׂה? מְקַדֵּשׁ אוֹתָן תַּחֲלֵהּ לְבָדֵק הַבֵּית [=תחזוקת המקדש] **- מִפְּנֵי שֶׁהֵן סָפֵק חֲלִין, וְאֵין מְכַנְסִין חֲלִין לְעֹזְרָה; וְהִכְהֵן פּוֹדָה אוֹתָן מִיַּד הַהֶקְדֵּשׁ, וְאַחֵר בֶּן אוֹבֶלֶן. וּמִפְּרִישׁ מִהֶן תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן סָפֵק חֲלִין; וְנוֹתֵן מַעֲשְׂרוֹת שְׁלֵהֶן לַכֹּהֲנִים, שְׁמָא בְּפוּרִים הֵן וְאִסּוּרִין לְזָרִים. וְאֵינוֹ מְבִיא אוֹתָן בְּעֶצְמוֹ, אֲלָא מְשַׁלַּח אוֹתָן בְּיַד**

(ה) ולכן הוא לא קורא, כי אם זה נחשב שאין לו קרקע, הוא לא חייב בביכורים כלל. (ו) לפני שמביא לבית המקדש. (ז) ושליח אינו קורא. (ח) הדין שאם הבעלים לא קראו, אין הקריאה מעכבת את הכוהנים מלאכול את הביכורים, נאמר רק כאשר אין ספק שחייבים לקרוא את פרשת הביכורים, רק בפועל הבעלים לא קראו. אך כאשר יש ספק האם חייבים בקריאה או לא, ורק מחמת הספק לא קוראים – אי הקריאה מעכבת את הכוהנים מלאכול את הביכורים. לכן הוא מביא באמצעות שליח, ואז אין חייבים כלל לקרוא.

ה. הַפְּרִישׁ בְּפוּרֵיוֹ, וּמְכַר אֶת שְׂדֵהוּ - מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא; שְׁאֵינָן יוֹלֵם לומר: "אֲשֶׁר נָתַתְּ לִי, ה'".²⁶ שֶׁהָרִי אֵין לוֹ²⁷. וְהַלּוֹקֶחַ [=קונה] אֵינוֹ חַיֵּב לְהַפְּרִישׁ בְּפוּרִים אַחֲרֵים מֵאוֹתוֹ הַמִּין, שֶׁכֹּכֵר הַפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ מוֹכֵר; וְאִם הַפְּרִישׁ, מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. אָבֵל מִמִּין אַחֵר, מִפְּרִישׁ וּמְבִיא וְקוֹרֵא²⁸.

(ט) ולמרות זאת הוא צריך להביא ביכורים, בגלל שהוא כבר התחייב, שוב אינו נפטר. (י) ולמרות שהמוכר לא קרא, ואם כן עדיין לא קראו על הפירות משנה זו כלל - בכל זאת אינו קורא, כי הוא לא יכול לומר: "הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה", כי הם לא ראשית פירות השדה. (יא) כי ביכורים ממין אחד, שהביא המוכר, לא פוטרים את המין השני מהפרשת ביכורים.

ו. הַמוֹכֵר אֶת שְׂדֵהוּ לְפָרוֹת²⁹ - הַלּוֹקֶחַ מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא, שֶׁקֶנֶן הַפָּרוֹת אֵינוֹ קֶנֶן הַגּוֹף³⁰. אָבֵל מְבִיא אֶדָם מִנְכָּסִי אֲשֶׁתוֹ³¹ בְּפוּרִים, וְקוֹרֵא - אֶף עַל פִּי שְׁאֵין לוֹ גּוֹף הַקֶּרֶקַע, שְׁנֹאֲמַר בְּהֵן²⁷: "אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ - וּלְבֵיתְךָ"³²; אֶף עַל פִּי שֶׁמֵּתָה אֲשֶׁתוֹ אַחֵר שֶׁהַפְּרִישׁ, וְהוּא בְּדֶרֶךְ³³ - מְבִיא וְקוֹרֵא³⁴.

(יב) שאמר במפורש שהוא מוכר רק את הפירות, אבל אם מכר סתם, כוונתו למכור גם את השדה. (יג) והוא לא יכול לומר "האדמה אשר נתת לי". (יד) נכסי מלוג, שגוף הנכסים שייך לאישה, ורק הפירות שייכים לבעל. (טו) "וביתך" הכוונה לאשתו. (טז) וכבר יצא מביתו כדי לעלות לירושלים. (יז) מכיוון שכעת יש לו גם גוף הקרקע, כי הוא יורש את אשתו.

25. בראשית-לך, יז, ה. 26. דברים-כי-תבוא, כו, י. 27. דברים-כי-תבוא, כו, יא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כז) והוא כבר לא חייב להביא במקומם פירות אחרים לביכורים. (כח) כי אין קריאה אלא בשעת שמחה, ובגלל שנטמאו אין כאן שמחה.

יא. הביא בפניו מאחד מן המנייני^{כט}, וקרא, וחזר והביא בפניו ממין אחר - אינו קורא עליהן, שנאמר^ל: "הגדתי היום לה' אלהיך" - פעם אחת בפשנה הוא מגיד, ואינו מגיד וחוזר ומגיד בפשנה אחת.

(כט) כלומר, משבעת המינים.

יב. הפריש בפניו, ויבש המעין [המשקה שדהו], או שנקצץ האילן [=שממנו הביא את הביכורים] - מביא ואינו קורא; לפי שזה פניו שאין לו קרקע, שהרי אבדה. **יג.** המביא בפניו מאחד חג הספות, ועד חגה ל - אף על פי שהפריש קדם החג [סוכות]^{לא}, מביא ואינו קורא, שנאמר^{לב}: "ושמחת בכל הטוב", ואין קריאה אלא בשעת שמחה, מחג השבועות ועד סוף חג הספות^{לג}. ושאר כל המביאין חוץ מאלו^{לד} - מביאין וקוראין.

(ל) ואחרי חנוכה לא מביאים ביכורים. (לא) שאז מתחילים להביא ביכורים, ונאמר בהם: "ושמחת בכל הטוב". (לב) שנאמר בו: "ושמחתם לפני ה' אלהיכם". (לג) שהזכרנו בפרק זה, ולעיל פרק ב סוף הלכה יג.

יד. הפכורים, והתרומות^{לז}, והחלה, והקרבן והחמש^{לח}, ומתנות בהמה^{לט} - הם נכסי הפהן; יש לו [רשאי] לקנות מהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, ובעל חוב נוטלן בחובו, והאשה בכתבתה, וקונה בהן ספר תורה^{לז}.

(לד) תרומה גדולה ותרומת מעשר. (לה) שמשלם זר שאכל תרומות בשגגה, ודינם כתרומה. (לו) זרוע ולחיים וקיבה. (לז) ונחשב שקנה מהכסף שלו, וקיים מצוות כתיבת ספר תורה.

טו. אף על פי שהפכורים והתרומות אסורין להאכל לזרים. אף על פי שהפכורים עולין [בטלים] אם נתערבו בחולין] באחד ומאה, כתומה - אם נתערבו בחולין בירושלים, אסורין בכל שהן^{לח} במינן כמעשה שני; שהוא מקום אכילתן^{לט}, עשו אותם כדבר שיש לו מתירין [שאינו בטל]^{לא}. ואף על פי

ז. המוכר שדהו^א או שמכר אילנות וקרקעין^ב, בזמן שהיבול נוהג [והקרקעות חוזרות לבעליהן בשנת היובל] - הרי זה מביא וקורא ביוכל ראשון בלבד, שעדין לא סמכה דעתו [לא חזר בתודעתו] של מוכר שתחזור לו הקרקע^א; אבל אם חזר ומכרה ביוכל שני, הרי זה מביא ואינו קורא - שעכבר סמכה דעתו שאין לו אלא הפרות^ב, וקנן פרות אינו קננן הגוף.

(יח) סתם, שאז הכוונה בין לקרקע ובין לפירות. (יט) כלומר, מכר אילן אחד או שני אילנות, ואמר במפורש שהוא מוכר גם הקרקע עמהם. (כ) במשך השנים של היובל הראשון, עד שהשדה תחזור למוכר, הקונה מביא וקורא, למרות שבפעם הקרקע שייכת למוכר, כי היא תחזור אליו בשנת היובל. (כא) מפני שהמוכר עדיין לא חזר בתודעה שהשדה תחזור אליו, ונכון לעכשו הוא התכוון למכור אותה לצמיתות. (כב) אם המוכר שב ומכר את הקרקע אחרי שהיא חזרה אליו ביוכל, אנו יודעים שהמוכר כבר יודע שהקרקע הזאת לא נמכרת לצמיתות, ולכן מראש הוא מוכר את הקרקע על מנת שהיא תחזור - לכן הקונה אינו יכול לקרוא, כי הקרקע אינה שלו.

ח. הפריש בפניו וחלה, והרי הוא מסכן [=נוטה למות] - זה שראוי לירשו^א, מביא^ב ואינו קורא^כ. הפריש בפניו, ושלחן ביד אחר, וימת השליח בדרך - אף על פי שחזר הוא^כ והביאן, אינו קורא, שנאמר^ל: "ולקחת .. ובאת", עד שתהיה לקיחה^כ והבאה כפאחד.

(כג) שמן הסתם הוא רוצה שמי שראוי לרשת אותו, הוא יהיה השליח להבאת הביכורים, אבל אם רק חלה ולא נטה למות, לא מביאים את הביכורים עד שהוא יעשה שליח במפורש. (כד) כמו כל שליח שלא קורא. (כה) המשלח, בעל הפירות. (כו) כלומר, לקיחה מן הבית.

ט. הפריש בפניו, ואבדו קדם שנגיע להר הבית, והפריש אחרים תחתיהן - מביא השניים, ואינו קורא; לפי שאינו יכול לומר^ל: "את ראשית פרי האדמה", לפי שאין ראשית. ואילו השניים, אין חיבין [זר שיאכלם] עד שירקבו או עד שיתמססו. עליהן חמש בפכורים.

י. הביא • בפניו, ונטמאו בעזרה^כ - נופץ אותן שם [=משליכן לארץ], ואינו קורא^כ.

28. דברים-כ"תבוא, כו, ב' ג. 29. דברים-כ"תבוא, כו, י. 30. דברים-כ"תבוא, כו, ג. 31. דברים-כ"תבוא, כו, יא.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וּפְרָכְסוּ ^[קישטו] אוֹתָם; וְאִם הָיָה לָהֶם [יכול] לַח וְיָבֵשׁ, מֵרֵאִין אֶת הַלַּח מִלְמַעְלָה מִדִּ. וְהַפְּחֹת [ראשי ישראל] וְהַסְגִּימִים [ראשי הכהנים] וְהַגְזָבְרִים [הממונים על כנסי ההקדש], יוֹצְאִין לְקֶרְאָתָם מִירוּשָׁלַיִם. לְפִי הַבָּאִים הֵן יוֹצְאִין: אִם בָּאוּ אֲנָשִׁים הֶרְבֵּה, יוֹצְאִין לְקֶרְאָתָם רַבִּים; וְאִם מְעַט, מְעַט. וּכְשִׁיכְנִסוּ בְּלֶן בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם, יִתְחִילוּ לְקֶרֶת ³⁵: "עֲמֻדֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בְּשַׁעְרֶיהָ, יְרוּשָׁלַיִם".

(מד) כי הלח, נאה ומהודר יותר מהיבש.

יז. כָּל בְּעָלֵי אֲמָנוּת שֶׁבִירוּשָׁלַיִם, עוֹמְדִין לְפָנֵיהֶם וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָם: 'אֲחִינוּ אֲנָשֵׁי מְקוֹם פְּלוֹנִי, בָּאתֶם בְּשִׁלּוּם? וְהֵם מְהֻלְכִין בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם, וְהַחֲלִיל מִכָּה ^[מנגן] לְפָנֵיהֶם, עַד שֶׁהֵם מַגִּיעִים לְהַר הַבֵּית.

הַגִּיעוּ לְהַר הַבֵּית, נָטַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד סֹלוּ עַל כַּתְּפוֹ, וְאוֹמְרִין ³⁶: "הֲלָלוּ יְהוָה, הֲלָלוּ אֵל בְּקֶדְשׁוֹ וְכוּ", עַד "כָּל הַנְּשָׁמָה תִּהְלֹל יְהוָה, הֲלָלוּ יְהוָה"; וְהֵם מְהֻלְכִים בְּהַר הַבֵּית, וְקוֹרְאִין עַד שֶׁמַּגִּיעִין לְעֶזְרָה. הַגִּיעוּ לְעֶזְרָה, דִּבְרוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר ³⁷: "אֲרוֹמְמָהּ ה', כִּי דִלִּיתָנִי וְגו'".

פֶּרֶק ה

מצוות הפרשת חלה, דיני עיסה שנטמאה, שלושה ארצות לעניין חלה, וברכת החלה.

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִן הָעֶסָה לִפְנֵהוּ, שְׁנֵאֲמַר ³⁸: "רֵאשִׁית עֲרֹסְתְּכֶם - חֲלָה, תְּרִימוּ תְּרוּמָה". וְרֵאשִׁית זו, אֵין לָהּ שְׁעוֹר מִן הַתּוֹרָה - אֲפִלוּ הַפְּרִישׁ בְּשַׁעְרָהּ, פָּטַר אֶת הָעֶסָה; וְהָעוֹשָׂה כָּל עֲשֻׁתָּהּ חֲלָה, לֹא עֲשָׂה כָּלוּם - עַד שִׁישֵׁר מִקְצַת. (א) שְׁעוּשִׁיָּה מִחֲמַשֶּׁת מִיני דגן.

ב. וּמִדְּבָרֵי סוּפְרִים ^[חכמים], שֶׁמִּפְרִישִׁין אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה מִן הָעֶסָה, כְּדִי שִׁיְהִיָּה בֵּה כְּדִי מִתְּנָה לִכְהֵן - שְׁנֵאֲמַר ³⁹: "תֵּתֶנּוּ לוֹ", תֵּן לוֹ דָּבָר

שֶׁהַכֹּפּוּרִים אֲסוּרִין לִזְרִים אֶף בִּירוּשָׁלַיִם ^{מב} - הֲרִי הֵן אוֹסְרִין בְּכָל שָׁהֵן. אֲפִלוּ זֶרַע הַכֹּפּוּרִים אַחֵר שֶׁנִּכְנָסוּ לִירוּשָׁלַיִם - הֲרִי הַגְּדוּלִין אֲסוּרִין; וְאוֹסְרִין בְּכָל שָׁהֵן, אִם נִתְעַרְבוּ בִּירוּשָׁלַיִם. אֲכָל הַזֶּרַע בְּכּוּרִים קָדָם שֶׁיִּכְנָסוּ לִירוּשָׁלַיִם - הַגְּדוּלִין חֲלִין ^{מג}.

(לח) כלומר: אסורים באכילה לזרים, כמו ביכורים, וכהנים חייבים לאכלם בקדושה. (לט) לכהנים. (מ) חכמים. (מא) כלל קבוע חכמים: דבר שאסור כעת אך עתיד להיות מותר - אינו בטל, כי אפשר להמתין ואין צורך להתירו דרך ביטול. ולכן במקרה של ביכורים שהתערבו בפירות חולין - אם התערובת מחוץ לירושלים, ואין דרך לאכול את הביכורים, כי הם אסורים לאכילה מחוץ לירושלים, לכן נשתמש בהיתר שהם בטלים באחד ומאה. אבל אם התערובת היא בירושלים - כיוון שכעת הביכורים מותרים לכהנים, כי ירושלים היא מקום אכילת הביכורים, אין כאן צורך בביטול, והם אינם בטלים, כי זו תערובת של דבר שיש לו מתירין. (מב) ולגבי הזרים הם דבר שאין לו מתירין, והיה צריך להיות הדין שהם יתבטלו בתערובת. (מג) כי מאחר שהם לא נמצאים במקום שהם ראויים להיאכל בו, לא גזרו בזה חכמים.

טז. פִּיצַד מַעְלִין אֶת הַכֹּפּוּרִים? כָּל הַעֲצֵרוֹת שֶׁבַמַּעֲמָד ^[=נציגות שבועית הנוכחת בעבודת המקדש], מִתְּכַנְסוֹת לַעֲרִיזָה שֶׁל מַעֲמָד, כְּדִי שֶׁלֹא יַעֲלוּ יְחִידִים, שְׁנֵאֲמַר ³²: "בְּרַב עַם, הִדְרַת מֶלֶךְ". וְכֵאֵין וְלִנְיָן בְּרִחוּבָה שֶׁל עִיר, וְלֹא יִכְנָסוּ לְבָתִּים - מִפְּנֵי אֶהֱלֵה הַטְּמֵאָה ^[שֶׁמֶא יֵשׁ טְמֵאָה בְּבֵית]; וּבִשְׁחַר הַמִּמְנָה אוֹמַר ³³: 'קוּמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן, אֵל ה' אֱלֹהֵינוּ'.

וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם, וְקִנְיֹו מַצָּפוֹת זָהָב; וְעֲטָרָה שֶׁל זֵית בְּרֵאשׁוֹ, לְהוֹדִיעַ שֶׁהַכֹּפּוּרִים מִשְׁבַּעַת הַמִּינִין. וְהַחֲלִיל מִכָּה לְפָנֵיהֶם, עַד שֶׁהֵם מַגִּיעִין קְרוֹב לִירוּשָׁלַיִם. וְהֵם הוֹלְכִין בְּכָל הַדֶּרֶךְ, וְקוֹרְאִין ³⁴: "שְׁמַחְתִּי בְּאֲמָרִים לִי, בֵּית ה' גִּלְךָ"; וְלֹא הָיוּ מְהֻלְכִין כָּל הַיּוֹם, אֲלָא שְׁתֵּי יָדוֹת בְּלֶכֶד ^[שני שליש מהיום].

הַגִּיעוּ קְרוֹב לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁלְּחוּ לְפָנֵיהֶן שְׁלוֹחִין לְהוֹדִיעַ לְאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם. וְעֲטְרוּ אֶת כֹּפּוּרֵיהֶם,

32. משלי, יד, כח. 33. ירמיהו, לא, ה. 34. תהלים, קכב, א. 35. תהלים, קכב, ב. 36. תהלים, קנ. 37. שם, ל, ב. 38. במדבר-שלח, טו, כ. 39. דברים-שופטים, יח, ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מביאין חלת חוצה לארץ לארץ, פשם שאין מביאין תרומה וביכורים משם; ואם הביא - מניח אותה עד ערב הפסח, ותשרף בתרומה.

ח. שלשה דינין לחלה, בשלש ארצות: כל הארץ שהחזיקו [=התיישבו] בה עולי בבל עד פזיב [שבצפון] - מפרישין בה חלה אחת בשעור, והיא נאכלת לפניהם.

(ט) בזמן עזרא. (י) אחד מעשרים וארבע או מארבעים ושמונה (כלעיל הלכה ב).

ושאר ארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים ולא החזיקו בה עולי בבל, שהיא מפזיב [וצפונה] ועד אמנה - מפרישין בה שתי חלות: האחת נשרפת, והאחת נאכלת. ומפני מה מפרישין בה שתי חלות? מפני שהחלה הראשונה טמאה^א - שהרי לא נתקדשה אותה הארץ בימי עזרא, וקדשה ראשונה בטלה משגל^ב; והואיל והיא ארץ ישראל^ג - מפרישין בה חלה אחד מארבעים ושמונה, ושורפין אותה.

(יא) ב'טומאת ארץ העמים' - טומאה שגזרו חכמים על חוץ לארץ. (יב) והיות בחלק זה לא החזיקו עולי בבל, לכן גם עליה גזרו חכמים את טומאת ארץ העמים. (יג) כלומר, כשהחזיקו בה עולי מצרים היא הייתה חלק מארץ ישראל, ואז הייתה חייבת בחלה מן התורה.

ומפרישין חלה שניה, ונותנין אותה לפהן לאכלה - כדי שלא יאמרו: 'תרומה טהורה נשרפת', שהרי נשרפה הראשונה, אף על פי שלא נטמאת טמאה ידועה לפלי'. וזו השניה, אין לה שעור; אלא כל שרוצה מפריש - מפני שהיא מדבריהם.

(יד) ולא כולם יודעים מה הסיבה שהחלה נשרפת, כי הם לא ראו שהיא נטמאה, ולא יודעים שיש על חלק הארץ הזאת טומאת ארץ העמים.

וכל הארץ שמאמנה ולחוצה [=צפונה], בין בסוריה בין בשאר הארצות - מפרישין שתי חלות: אחת לשרפה, כדי שלא יאמרו: 'ראינו תרומה טמאה^{טו} נאכלת', ואחת לאכילה, כדי שלא תשתפח תורת חלה מישראל. והואיל וזו וזו מדבריהם, מוטב לרבות בנאכלת; לפיכך, של שרפה, אין לה שעור

הראוי לתנו מתנה. והנחתום [=אופה] העושה למכר בשוק, מפריש אחד מארבעים ושמונה - לפי שעשתו מרבה, יש בשעור זה כדי מתנה.

ג. העושה עסה למשתה [=חתונה] בנו - אף על פי שהיא מרבה - מפריש אחד מעשרים וארבעה, שלא לחלק [=לשנות] בעסת בעל הבית. והנחתום שעשה עסה קטנה - מפריש אחד מארבעים ושמונה, שלא לחלק בעסת הנחתום.

(ב) כמו עיסה של נחתום.

ד. נטמאת העסה בשוגג או באנס - מפריש אחד מארבעים ושמונה; ואם טמאה בזדון - מפריש אחד מעשרים וארבעה, כדי שלא יהיה חוטא נשקר [=מרויח]. וחלה טמאה - לפהן להסקה, בתרומה טמאה.

(ג) של בעל הבית. (ד) בגלל שהיא לא ראויה לאכילה לכהן, אלא להסיק בה את התנור בלבד, לכן הקלו בשעורה.

ה. אין חיבין בחלה מן התורה, אלא בארץ בלבד, שנאמר⁴⁰: "והיה באכלכם מלחם הארץ וגו'"; ובזמן שכל ישראל שם, שנאמר⁴¹: "בבאכם אל הארץ" - ביאת פלכם, ולא ביאת מקצתכם. לפיכך, חלה בזמן הזה, אפלו בימי עזרא, בארץ ישראל - אינה אלא מדבריהם⁴² [של חכמים], כמו שבארנו בתרומה.

(ה) שהיה בית המקדש בנוי. (ו) מכיון שעלו מבבל רק חלק מעם ישראל.

ו. פרות חוצה לארץ שנכנסו לארץ, חיבין בחלה; ופרות הארץ שניצאו לחוצה לארץ⁴³, פטורין, שנאמר⁴²: "אשר אני מביא אתכם שמה" - שמה אתם חיבין, בין על פרות הארץ בין על פרות חוצה לארץ.

(ז) ולשו אותם בארץ, שזה הזמן שהעיסה מתחייבת בחלה. (ח) ונילושו שם.

ז. מפרישין חלה בחוצה לארץ מדברי סופרים, כדי שלא תשתפח תורת [=דיני] חלה מישראל. ואין

40. במדבר-שלח, טו, יט. 41. שם, פסוק יח. 42. שם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שהראשונה נאכלת, שוב לא תשתכח תורת חלה, ולא חששו שמא יאמרו ראינו תרומה טמאה נאכלת.

יא. וכן אם היה שם כהן גדול ששטבל משכבת זרעו, או מדיבתו - אף על פי שלא העריב שמשו [=שקעה השמש]^{כח}, ואף על פי שהוא טמא מת כט - הרי זה מתיר לאכל החלה הראשונה, ואינו צריך להפריש שניה בחוצה לארץ.

(כה) בחוץ לארץ. (כו) בוגר, שראה קרי. (כז) כלומר, מטומאה שיצאה עליו מגופו. (כח) וטמאים אוכלים בתרומה (וחלה - כתרומה) רק כשתשקע השמש. (כט) וצריך הזאה ביום השלישי וביום השביעי, והוא לא יכול להיטהר היום.

כל • המפריש חלה,
מברך תחלה: 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש חלה, בין בארץ, בין בחוצה לארץ; כשם שהוא מברך על הטהורה, כך הוא מברך על הטמאה. לפיכך^{לא}, אין האיש הערם מפריש חלה, שאינו יכול לברך; אבל האשה הערמה שישבה וכל פניה [הערווה] טוחות [דבוקות] בקרקע, מברכת ומפרישת חלה.

(ל) ואפילו מי שאסור לו לאכלה בגלל טומאתו. (לא) בגלל שחייבים לברך על הפרשת חלה.

יב. הנדה וכיוצא בה^{לב}, מברכת ומפרישת חלת חוצה לארץ^{לג} - שאינה מזהרת על מגעיה, אלא על אכילתה. ואם היה שם כהן קטן, או כהן ששטבל, שהיא מתרת לו לאכילה, כמו שבארנו^{לד} - הרי זה מתיר לאכלה עם הזר על שלחן אחד; לפי שאינה מדרמעת [אינה אוסרת אם מתערבכת באחרות], ואפילו נתערבה שנה בשנה. ונותנין אותה לכהן עם הארץ, מפני שהיא טמאה באויר ארץ העמים [=חורלי]. ואין בה משום כהן המסייע במתנותיו, שהוא אסור [אין אסור על הכהן לסייע ליטלם]. ואם רצה לאכל תחלה, ואחר כך יפריש החלה בחוצה לארץ - מתיר, שאין עקרה אלא מדבריהם.

(לב) כלומר, שאר הטמאים בטומאה שיוצאת מגופם. (לג) שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים. אבל חלת ארץ ישראל, אפילו בזמן הזה, אסורה אפילו בנגיעת נדה וכיוצא בה. (לד) הלכה י.

השנת הראב"ד
ו.ו. . ולזכות א"א נ"א אסורה
לזבים ולזבות ואין צ"ל לשאר
טמאים.
אֵלָא כָּל שֶׁהוּא, וְשֵׁל
אֲכִילָה, אֶחָד מֵאַרְבָּעִים
וְשִׁמּוּנָה. וְזוּ • שֵׁל
אֲכִילָה, מִתֵּרֶת לְזָבִים וּלְזָבוֹת; וְאִין צָרִיךְ לֹמַר,
לְשֹׂאֵר טְמָאִים טו.

(טו) בטומאת ארץ העמים, ומכיון שהיא בחוץ לארץ ממש - טומאתה ידועה לכולם. (טז) שנטמאו על ידי שנגעו בטומאה, שטומאתם יותר קלה מטומאת אלו, שיוצאת מגופם.

ט. בְּזִמְנֵי הַזֶּה, שֶׁאִין שָׁם עֶסֶה טְהוֹרָה, מִפְּנֵי טְמֵאת הַמֵּתִי - מִפְּרִישֵׁין חִלָּה אַחַת בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל^{טז}, אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וְשִׁמּוּנָה^{טז}, וְשׁוֹרְפִין אוֹתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא טְמָאָה, וְיֵשׁ לָהּ שָׁם עֶקֶר מִן הַתּוֹרָה^{כז}. וּמִפְּנֵי עַד אֲמָנָה^{כח} - מִפְּרִישֵׁין שְׁנִיָּה לְכַהֵן לְאֲכִילָה, וְאִין לָהּ שְׁעוֹר; כִּשְׁהִיָּה הַדָּבָר מִקִּדְמָה^{כט}.

(יז) שכולנו טמאי מתים, ואין לנו אפר פרה אדומה כדי להזות עלינו. (יח) כלומר, גם בארץ שהחזיקו בה עולי בבל. (יט) כדן חלה שנטמאה באונס, כלעיל הלכה ד. (כ) כלומר, היות ובזמן שכל ישראל עליה חייבים בחלה מהתורה, לכן גם בזמן הזה מפרישים כשיעור. (כא) כלומר, במקום שהחזיקו בו עולי מצרים ולא החזיקו בו עולי בבל. (כב) כלומר, למרות שעכשיו היא טמאה טומאת מת שידועה לכל, ואין מה לחשוש שאולי יאמרו שתרומה טהורה נשרפת (ראה בהלכה הקודמת), והיה מן הדין שלא יצטרכו להפריש חלה שניה - בכל זאת השאירו את הדבר כפי שהיה.

י. חִלָּת חוּצָה לְאֶרֶץ - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא טְמָאָה, הוֹאִיל וְעֶקֶר חִיּוּבָהּ מִדְּבָרֵיהֶם - אֵינָה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה, אֵלָא עַל כֵּהֵן שֶׁטְמָאָה יוֹצֵאָה עָלָיו מִגּוּפּוֹ, וְהֵם: בְּעָלֵי קְרָאִין [שְׂרָאוֹ קְרָאִין], וְזָבִים, וְזָבוֹת, וְנָדוֹת, וְיוֹלָדוֹת, וּמִצְרַעִין. אֲבָל שֹׂאֵר הַטְּמָאִים בְּמַגַּע שֹׂאֵר הַטְּמָאוֹת, אֲפִלּוּ טְמָאֵי מֵת - מִתֵּרִים לְאֲכִילָה.

לְפִיכָךְ, אִם הָיָה שָׁם כֵּהֵן קָטָן בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, בֵּין בְּסוּרֶיהָ^כ בֵּין בְּשֹׂאֵר אֶרְצוֹת, וְרָצָה לְהַפְרִישׁ חִלָּה אַחַת - מִפְּרִישׁ אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וְשִׁמּוּנָה, וְהִיא נֶאֱכָלֶת לְקָטָן שְׁעִדִּין לֹא רָאָה קָרִי, אוֹ לְקָטָנָה שְׁעִדִּין לֹא רָאָתָה [דס] נְדָה; וְאֵינּוּ •
צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ שְׁנִיָּה
לְאִשְׁכֵּי.

השנת הראב"ד
ו.ו. . היה א"א כבר כתבנו מה
שנראה לנו מן הגמרא ומהלכות
הרב.

(כג) שהיא לא כמו חוץ לארץ לענין חלה, כנ"ל. (כד) כיון

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש כ"ג תמוז - ספר זרעים - הלכות ביכורים קלו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יג. החלה נקראת 'תרומה'. לפיכך, אינה נטלת אלא מן המקף [מאותה עיסה החייבת], בתרומה; ואינה נטלת מן הטהור על הטמא לכתחלה לה. (לה) אבל בדיעבד זה כן נחשב חלה, כמו בתרומה.

יד. וכל שאמרנו בתרומה 'לא יתרום, ואם תרום אינה תרומה' לי - כך בחלה. וכל שאינו אוכל תרומה, אינו אוכל חלה; וכל האוכל תרומה לי, אוכל חלה.

(לו) כגון חרש שוטה וקטן. (לז) כגון זר וטמא.

טו. הסומא והשכור לה, מפרישין חלה לכתחלה - שאין בעסה רע ויפה, כדי שיכינו ויפרישו מן היפה.

(לח) שלא מפרישים תרומה גדולה, בגלל שהם לא יכולים לכוון ולהפריש את היפה, וטעם זה לא שייך בחלה כי אין בה חלק שהוא רע וחלק שהוא טוב.



~ שבת קודש כ"ג תמוז ~

פרק ו

איזה עיסה חייבת בחלה, וכמה שיעור החלה.

א. הלוקח [כיכר לחם] מן הנחתום [=אופה] - מפריש מן [הכיכר] הנמכה על הצוננת ומן הצוננת על הנמכה, אפילו מדפוסין הרבה [צורות שונות].

ב. אין חיבין בחלה אלא חמשה מיני תבואה בלבד, והן: החטים, והשעורים, והפסמין, ושבלת שועל, והשפון, שנאמר⁴³: "באכלכם מלחם הארץ", ואין קרוי לחם אלא פת הנעשית מאלו. אכל העושה פת ארו או דחן, וכיוצא בהן מן הקטניות - אינן חיבין בחלה כלל.

ג. הלוקט והשקחה והפאה [=מתנות כהונה], וההפקר, ותבואה שלא הביאה [גדלה] שליש - אף על פי שהן פטורין מן התרומה, הרי הן חיבין בחלה. וכן מעשר ראשון שהקדימו בשבילים [הקדים הלוי ליטול מעשר לפני שקיבל הכהן תרומה גדולה] שנטלה תרומתו [תרומת מעשר],

(א) מכיוון שבשעה שהעיסה נהייתה בצק, שזה הזמן שהעיסה מתחייבת בחלה, הם כבר לא היו הפקר. (ב) מכיוון שבשעה שהעיסה נהייתה בצק, היא הייתה עיסת חולין.

ד. עסה של מעשר שני בירושלים, ועסת שביעית, וספק מדמע [עיסת חולין שספק אם נפלה בה תרומה] - חיבין בחלה; אבל המדמע [=תרומה מעורבת בחולין], פטור מן החלה.

(ג) שהיא כמו עיסת הפקר.

ה. חלות [הבאות עם קרבן] תודה ורקיקי [=מצות] נזיר - עשה אותן לעצמו - פטורין מן החלה, מפני שהן קדש; עשאן למכרן בשוק לנזירים ולמקריבי תודה - חיבין בחלה, לפי שבדעתו שאם לא תמכר יאכלנה.

ו. עסת השתפין, והעושה עסה לרביס - חיבת בחלה.

(ד) למרות שלכל אחד אין שיעור חלה.

ז. העושה עסה מן הטבל [=יבול לא מעושר] - בין שהקדים חלה לתרומה, בין שהקדים תרומה לחלה - מה שעשה, עשויה; ואם החלה הפריש תחלה, לא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ותרומת מעשר; ואם תרומה הפריש תחלה, לא תאכל עד שיוציא עליה חלה.

(ה) כלומר, למרות שצריך להפריש קודם את התרומה שכבר התחייב בה, ורק אחרי זה להפריש את החלה, שמתחייב בה רק מאז שנעשית בצק, בכל זאת אם הפריש קודם את החלה, יצא ידי חובתו, ולא צריך להפריש שוב.

ח. העושה עסה להאכיל הפת שלה לבהמה או לחיה, פטורה; עסת הכלבים - בזמן שהרועים אוכלים ממנה, חיבת בחלה. עסת הנכרי, פטורה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ט. **היו ישראל ונכרי שתפין בעסה - אם היה בחלק ישראל שעור עסה החיבת בחלה, הרי זו חיבת.**
אדם יח.

(ו) כל העיסה, גם החלק של הגוי.

(טו) ולא לאפות אותה. (טז) שהם משבעת המשקים שאם לש את העיסה בהם, מתחייב בחלה. אבל אם לש במי פירות פטור מחלה, אפילו אם הוא אפה את העיסה. (יז) כלומר, שהוא לש את העיסה על דעת שלא יאפו אותה לחם. (יח) כלומר, שהוא לש על דעת שיאפו אותה, למרות שבפועל לא אפה אותה.

יג. **עסה שלשה תחלה יט לעשותה מעשה חמה, והשלימה [ולאחר הלישה החליט] לעשותה פת, או שהתחיל בה לאפותה פת, והשלימה לעשותה מעשה חמה, וכן קלי שלשו לאפותה פת - חיבין בחלה.**

(יט) התחיל ללוש אותה. (כ) שאז היא פטורה מחלה.

יד. **לחם העשוי לכתח [תערוכות מי חלב ולחם], מעשיה מוכיחין עליה: עשיה פעכין [כלחם רגיל], חיבת בחלה כא; עשיה פלמודין [לא נאה צורתה], פטורה מן החלה כב.**

(כא) כי עשה את העיסה ללחם, ולא לכותח. (כב) כי זה לא נקרא לחם.

טו. **במה שעור העסה שחיבת בחלה? מלא העמר [=אלומה] קמח - בין מאחד מחמשת המינים, בין מחמשתן - בלן מצטרפין לשעור כב. וכמה הוא שעור העמר? שני קבין פחות חמש כ; והקב ארבעת לגין, והלג ארבע רביעיות. והרביעית [היא נפח] אצבעים על אצבעים ברום [=בגובה] אצבעים וחצי אצבע וחמש אצבע; וכל האצבעות, הם רחב גודל [אגודל] של יד.**

(כג) אם לשו אותם ביחד, אבל אם לשו אותם בנפרד, ואחרי זה העיסות נדבקו אחד לשני, הם לא מצטרפים. (כד) 1.8 קבים.

נמצאת למד, שהמדה שיש בה עשר אצבעות על עשר אצבעות ברום שלש אצבעות ותשיע אצבע בקרוב, הוא העמר; וכן מדה שיש בה שבע אצבעות פחות שני תשיעי אצבע ברום שבע אצבעות פחות שני תשיעי אצבע, היא מדת העמר. ושתי המדות -

- באחד הן עולין [=מידות שוות].

ט. **היו ישראל ונכרי שתפין בעסה - אם היה בחלק ישראל שעור עסה החיבת בחלה, הרי זו חיבת.**

י. **נכרי שהפריש חלה, אפלו בארץ ישראל - אינה חלה; אלא מודיעין אותו שאינו צריך, ותאכל לזר. ולמה לא חששנו לה שמא עסה של ישראל היא, ותלה [=נתן] אותה ביד גוי פרי לפטרה? שאם ירצה ישראל, יפטור עצמו ויעשה עשתו פחות משעור חלה.**

(ז) מעיסה שלו. (ח) שחיוב הפרשת חלה בארץ הוא חמור יותר, כי הוא מהתורה. (ט) כלומר, שהוא פטור מהפרשת חלה.

יא. **המערב • קמח חטים וקמח ארזי, ועשה מהן עסה - אם יש בה טעם דגן, חיבת בחלה; ואם לאו, פטורה. אפלו • היה השאור [שמרים] חטים לתוף עסת ארזי - אם יש בה טעם דגן, חיבת; ואם לאו, פטורה.**

(י) שהוא מחמשת מיני דגן שחייבים בחלה. (יא) שהוא לא מחמשת המינים. (יב) כלומר, לקח שאור מעיסת חטים שלא הפרישו ממנה חלה, ועירבב בתוך עיסת אורז.

יב. **עסה שנלושה בין, או שמן, או דבש, או מים ורתחין, או שנתן לתוכה תבלין, או שהרתיח המים והשליף הקמח לתוכו ולשו - אם אפיה, בין בתנור, בין בקרקע, בין על המנחת והמרחשת [=מין מחבת], בין שהדביק את הפצק במנחת ובמרחשת ואחר כך הרתיחין באש מלמטה עד שנאפת הפת, בין שהרתיחין ואחר כך הדביק הפצק - כל אלו חיבין בחלה.**

(יג) כמו שאופים לחם. (יד) כלומר, לא כמו שאופים בתנור שקודם כל מרתיחים ואחרי זה מדביקים את הפצק.

אבל העושה עסה ליבשה בחמה בלבד, או לבשלה בקדרה ט - הרי היא פטורה מן החלה; שאין מעשה חמה לחם, בין שלשה במים בין בשאר

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יט. נחתום שעשה

עשה לה לעשותה שאורו
לחלקו, חיבת בחלה -
שם לא תמכר, יעשה
אותה פתל. אבל
העושה לט עשה לחלקה •
בצק, פטורה מא.

השנת הראב"ד

לחלקה בצק פטורה א"א נראה מן הגמרא שאף האשה שעשתה עיסתה לחלק חייבת בחלה שמה תמלך לעשותה עיסה מההיא איתתא דאתת ושאלת לרבי מונא בגין דאנא בעיא מעבד עיסתי אטרינא מהו דנסיבנא ותהא פטורה מן החלה א"ל ולמה לא אתא שאיל לבאבה אמר ליה אסור שמה תמלך לעשות עיסה וממתניתין גופא איכא למשמע נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בכל אחת כשיעור פטורה מן החלה דייקנן הא אשה אחת דומיא דחמש חייבת ואע"ג דרבי יוחנן הוא דאמר פטורה ר"ל פליג עליה דאמר דנחתום לאו דוקא וחמש נשים דוקא לענין חלוק הא אשה אחת חייבת בחלוק ומעשה דההיא אתתא מוכח דבכל אשה נמי חיישין לאימלוכי.

וכמה מכילה מדה זו? כמו שלש וארבעים ביצים בינוניות וחמש ביצה; והן משקל ששה ושמונים סלעים ושני שלישי סלע מקמח החטים שבמצרים, שהן משקל חמש מאות זוז ועשרים זוז מזוזי מצרים בזמן הזה. ומדה שהיא מכילה במשקל הזה מקמח החטים הזה, בה מודדין לחלה בכל מקום. טז. אסור לאדם לעשות עסות פחות מפשעור, כדי לפטרה מן החלה^כ; והמפריש חלה מעסה שהיא פחותה מפשעור - לא עשה פלוס^כ, והרי היא^כ חלין בפשייתה.

(כה) כלומר, יש לו עסה בכמות שיכול להיות בה שיעור חלה, אבל הוא רוצה לפטור את עצמו מהחיוב, ולכן הוא מכין מה עיסות בכמויות קטנות. (כו) וגם אם אחר כך חיבר את העיסות לשיעור חלה, הוא לא נפטר בהפרשה הראשונה, וחייב להפריש חלה מחדש. (כז) החלה שהפריש.

עשה עסה פחותה מפשעור, ואפיה ונתן הפת לסל, וחזר ואפה פת אחרת ונתן לסל - אם נתקבץ בסל שיעור חלה, הסל מצרפן לחלה^כ, ומפריש החלה מן הפת - שנאמר^כ: "והיה באכלכם מלחם הארץ", מלמד שהוא מפריש מן האפוי. ואין התנור מצרפן לחלה^{כט}.

(כח) למרות שכשהיו עיסות הם לא נדבקו אחד לשני. (כט) בגלל שבתנור זה עדיין לא נקרא "לחם" ולכן צריך להפריש חלה אחרי זה, אבל זה כבר לא נקרא עיסה, ולכן הם לא מצטרפות.

יז. היו הפירות נושכות זו בזו [=דבוקות], ונתקבץ מן הכל שיעור חלה - חיבין בחלה, אף על פי שאינן בסל. אפה מעט מעט^ל, וקבץ הפל על הלוח שאין לו תוף [=משטח ללא דפנות] - הרי זה ספק; ואם חלה של [=שחובה מ] דבריהם היא - אינו חיב להפריש, עד שיצטרף אותן [בתוך] פלי שיש לו תוף^{לב}.

(ל) שאין בכל אחד מהם לבד, שיעור חלה. (לא) פחות מכשיעור חלה. (לב) כי בספק דרבנן, מקילים.

יח. קמח שלא רקדו [=ניפה], אלא לשו בפסין שלו - הואיל ויש בכל הקמח עמר^{לג}, חיב בחלה; אבל אם נטל המרסן [=קליפות] מן הקמח, וחזר והשלים שיעור העסה במרסן שהחזירו לקמח - אינו חיב בחלה^{לד}. (לג) שזה הוא שיעור חלה. (לד) כי המורסן לא חייב בחלה.

(לה) שיש בה שיעור חלה. (לו) שלש עיסה כדי שתחמין ותיעשה שיאור, וימכור את זה לאנשים שיחמיצו עם זה את העיסות שלהם. (לז) ואין בכל חלק, שיעור חלה. (לח) ולכן זה נחשב שכאילו גלגל את העיסה לשם פת. (לט) כלומר, מי שהוא לא נחתום. (מ) לכמה אנשים, ובכל חלק לא יהיה שיעור חלה. (מא) ואין חוששין שמה יימלך לעשות אותה עיסה אחת.

כ. נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור - אם אין בשל [כל] אחת מהן [בנפד] פשעור - אף על פי שיש בכללן פשעור, פטורה^{מב}.

(מב) שהרי הוא כעושה עיסה על מנת לחלקה.

פרק ו

צירופי עיסות להפרשת חלה.

א. שתי עסות שיש בשתייהן שיעור החיב בחלה, ואין באחת מהן פשעור, שנגעו זו בזו, ונשכו זו את זו - אם היו של שנים - אפלו הן ממין אחד, פטורין מן החלה; שסתם שנים מקפידין. ואם ידוע שאינן מקפידין על ערוב העסות, הרי אלו מצטרפות.

(א) ביחד. (ב) שהתחברו.

ב. היו שתייהן של איש אחד - אם היו ממין אחד, מצטרפין וחיבות בחלה; ואם היו שני מינין, אין מצטרפין; שסתם אחד אינו מקפיד. ואם היה מקפיד שלא תגע עסה זו בזו, ולא תתערב עמה - אפלו היו מין אחד, אין מצטרפות.

(ג) ולכן אם היו העיסות ממין אחד, הם מצטרפות. (ד) כלומר, ידוע שהוא מקפיד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ג. וְכִיצַד מִצְטָרְפוֹת אִם הָיוּ שָׁל אֶחָד מִמֵּיין אֶחָד?
עַסְתָּ הַחֲטִיִּים שֶׁנִּגְעָה בָּעֵסֶת הַכֶּסֶּמִּין, מִצְטָרְפוֹת;
נִגְעָה בְּשָׂאֵר הַמֵּינִין, אֵינן מִצְטָרְפוֹת. וְכֵן עֵסֶת
שְׁעוֹרִין שֶׁנִּגְעָה בָּעֵסֶת הַכֶּסֶּמִּין, או שְׁבֵלֶת שְׁוֹעֵל, או
שְׁפוֹן, וְכֵן עֵסֶת כֶּסֶּמִּין וְשָׁל שְׁבֵלֶת שְׁוֹעֵל וְשָׁל שְׁפוֹן
שֶׁנִּגְעָה כָּל אַחַת מִשְׁלֹשֶׁת בְּחִבְרָתָהּ - הֲרִי אֵלֶּי
מִצְטָרְפוֹת.

ד. עֵסֶת חֲדָשׁ [=מיבול השנה החדשה] **אֵינָה מִצְטָרְפָה לְשָׁל יֶשֶׁן,**
אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מִמֵּיין אֶחָד - כִּדִּי שָׁלֹא יֹאמְרוּ:
'תּוֹרְמִין מִן מֶן הַחֲדָשׁ עַל הַיֶּשֶׁן'; וְלֹא יִתְּרוּ מֵאֲמָצֵעַ
שְׁתִּיחָן - אֲלֵא יִבְיֵא עֶסֶת אַחֶרֶת חֲדָשׁ או יֶשֶׁן,
וַיִּצָּרֶף לָהֶן לְהַשְׁלִים הַשְּׁעוֹרִיא.

(ה) והתחברה. (ו) כי הכוסמין הם גם מין חטים וגם מין שעורים.

(ז) ולימרות שיש ביניהם את העיסה האמצעית שפטורה מחלה, היא לא מפסיקה ביניהם, בגלל שיש עליה 'שם חלה' אלא שכבר נפטרה מהחיוב ולכן היא מצרפת את שתי העיסות. (יז) ובגלל שהיא נחשבת ראויה לחלה, היא מצרפת את העיסות שבצדדים. (יח) מחמשת המינים, ולמרות שהיא לא ראויה להצטרף עם העיסות שבצדדים, בכל זאת היא ראויה להצטרף למין אחר ולהתחייב בחלה. (יט) ולמרות שהוא מקפיד שהעיסה שלו לא תתחבר עם העיסות שבצדדים, בכל זאת אם היא כן תתחבר היא תתחייב בחלה. (כ) ולמרות שאי אפשר להפריש חלה מהעיסה החדש על הישנה, בכל זאת חיוב חלה חל על שלושת העיסות.

(ז) ליבול של השנה הקודמת. (ח) תרומה גדולה. (ט) כי גם באופן כזה יש חשש, שמא יאמרו, שמותר לתרום מהחדש על הישן. י כלומר, אי אפשר להפריד את העיסה ולעשותה שתי עיסות, כי מהתורה העיסה הזו (של החדש והישן) כבר התחייבה בחלה. (יא) כלומר, אם יביא עיסת חדש, נמצא שיש עיסת חדש בשני הצדדים, וישן באמצע, והוא מצרפם, וכן להיפך, וכשהוא מפריש, מפריש על כל העיסה, כי באופן כזה, אין חשש שמא יאמרו: שמותר לתרום מהחדש על הישן, כי רואים שצירף עיסה נוספת, וחושבים שהוא מתקן מחדש על חדש ומישן על ישן.

ז. שְׁתֵּי עֲסוֹת שֶׁכָּל אַחַת מֵהֶן פְּחוּתָה מִכֶּשֶׁעוֹר,
שֶׁהַפְּרִישׁ מִזֹּו חִלָּה וּמִזֹּו חִלָּה, וְחִזְרוּ וְנִגְעוּ זֶו בְּזֹו,
וְהֲרִי בְּשְׁתֵּיהֶם בְּשִׁעוֹר - חִיבִין לְהַפְּרִישׁ מֵהֶן חִלָּה;
שֶׁהַחֲלוֹת הָרֵאוּשׁוֹנוֹת אֵינָן פְּלוּם.^א

(כא) כי הופרשו בזמן שהיו פטורים.

(ז) ליבול של השנה הקודמת. (ח) תרומה גדולה. (ט) כי גם באופן כזה יש חשש, שמא יאמרו, שמותר לתרום מהחדש על הישן. י כלומר, אי אפשר להפריד את העיסה ולעשותה שתי עיסות, כי מהתורה העיסה הזו (של החדש והישן) כבר התחייבה בחלה. (יא) כלומר, אם יביא עיסת חדש, נמצא שיש עיסת חדש בשני הצדדים, וישן באמצע, והוא מצרפם, וכן להיפך, וכשהוא מפריש, מפריש על כל העיסה, כי באופן כזה, אין חשש שמא יאמרו: שמותר לתרום מהחדש על הישן, כי רואים שצירף עיסה נוספת, וחושבים שהוא מתקן מחדש על חדש ומישן על ישן.

ח. שְׁנֵי גוֹיִם שֶׁעָשׂוּ עֶסֶת בְּשִׁעוֹר, וְחִלְקוּ אוֹתָהּ^ב,
וְאַחֵר כֶּף נִתְּנָהּ, וְהוֹסִיף כָּל אֶחָד עַל חֶלְקוֹ אַחֵר
שֶׁנִּתְּנָה עַד שֶׁהַשְּׁלִימוֹ לְשִׁעוֹר - הֲרִי זֶו חִיבִית; שֶׁלֹּא
הֵיחָד לְהֵיכָּה שֶׁעָשָׂה חוֹבָה בְּשִׁעוֹר גוֹיִם, שֶׁהֲרִי פְּחוּת
מִכֶּשֶׁעוֹר הֵיחָד כִּד כָּל אֶחָד מֵהֶן.^כ

(כב) כלומר, תכננו לחלק את העיסה. (כג) לעיסה. (כד) כי בשעת החיוב, שעשו את העיסה בצק, לא היה בה שיעור חלה.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים^י? בְּעֶסֶת שֶׁנִּגְעָה^י בְּעֶסֶת אַחֶרֶת;
אֲבָל הַבּוֹלֵל קֶמַח חֲמִשֶּׁת הַמֵּינִין, וְעֶסֶת מֵהֶן עֶסֶת אַחַת - הֲרִי חֲמִשֶּׁת מִצְטָרְפִין לְשִׁעוֹר
עֵסֶת חִלָּה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

(יב) שהחטים מצטרפות רק עם הכוסמין בלבד (כנ"ל בחלכה הקודמת). (יג) והתחברה.

ט. אֲבָל שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים
שֶׁעָשׂוּ פֶּן^כ, וְחִזְרוּ כָּל אֶחָד אַחֵר שֶׁחִלְקוּ וְהוֹסִיף עַל חֶלְקוֹ עַד שֶׁהַשְּׁלִימוֹ לְשִׁעוֹר - הֲרִי זֶו פְּטוּרָה; שֶׁכִּבֵּר הֵיחָד לָה שֶׁעָשָׂה חוֹבָה^כ, וְהִי פְּטוּרִין בְּאוֹתָהּ שֶׁעָשָׂה, מִפְּנֵי שֶׁעָשׂוּ אוֹתָהּ לְחֶלֶק.

(כה) שעשו עיסה בשיעור חלה בשביל לחלקה אחר כך. (כו) כי בשעה שנהיתה בצק היה בה שיעור חלה והייתה של יחודי.

ה. עֶסֶת שֶׁהִיא פְּחוּתָה מִכֶּשֶׁעוֹר מִכָּאן, וְעֶסֶת פְּחוּתָה מִכֶּשֶׁעוֹר מִכָּאן^י, וְעֶסֶת שֶׁאֵינָה חִיבִית בְּחִלָּה בְּאֲמָצֵעַ,
בְּגוֹן עֵסֶת אֶרֶז או עֵסֶת תְּרוּמָה^{טו} או מִדְּמַע או עֵסֶת גּוֹי - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְעָה זֶו בְּזֹו - אֵינָן מִצְטָרְפוֹת; שֶׁהֲרִי דְּבַר הַפְּטוּר מִן הַחֲלוּהָ מְבַדִּיל בְּאֲמָצֵעַ.

(יד) ושתייה ממיין אחד. (טו) כלומר, עיסה שעשויה מקמח של תרומה. והתרומה פטורה מן החלה.

ו. הֵיחָד בְּאֲמָצֵעַ עֶסֶת שֶׁהוֹרְמָה [=הופרשה] **חֲלָתָה - מִצְטָרְפוֹת; שֶׁהָעֶסֶת שֶׁבִּינֵיהֶן כִּבֵּר הֵיחָד מִחִיבִית**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

השנת הראב"ד

(לב) ועדיין לא הפריש מהם חלה, ורוצה להפריש משתיהן חלה טהורה ולתת לכהן שיאכל אותה בטהרה. (ג) כלומר, הוא לוקח חתיכה בגודל 'כביצה' מהעיסה הטהורה ומחבר אותה לעיסה הטמאה ועל ידי זה העיסה הטהורה והטמאה מחוברות ותורם על שתיהן יחד, ויוצא שהעיסה הקטנה שבגודל כזית נטמאת מהעיסה הטמאה ונעשית 'שני לטומאה' אבל לא מטמאה את העיסה הטהורה כי דבר שנטמא בגלל שהוא נגע בדבר טמא, לא מטמא דבר שהוא חולין שנוגע בו ולכן למרות שהעיסה הקטנה נטמאה היא לא מטמאה את העיסה הטהורה.

יג. עושה אדם עסה טהורה, ואינו מפריש חלתה, ומניחה או מניח מקצתה להיות מפריש עליה והולך חלות של עסות אחרות, ואפילו נטמאו העסות - עד שתעשה העסה שהניח בלה חלה, ויתננה לפה; והוא, שלא תפסל מאכל [ל=מאכל] **אדם; אבל משתסרח, אינו מפריש עליה.**

(לד) אם רוצה להפריש על עיסות אחרות שיעשה, מחלה טהורה שיש לו כעת.

במה דברים אמורים? בשהיו אותן העסות שמפריש עליהן ספק אם הורמה מהן חלה או לא הורמה - שחלת דמאי [פס=] **נטלת מן הטהור על הטמא לכתחלה, ושלא מן המקף.**

פרק ח

ממתי העיסה מתחייבת בחלה, וחלת חוץ לארץ.

א. המפריש חלתו קמח - אינה חלה, וגזל ביד כהן [צריך להחזירו לבעלים], **ושאר העסה חייבת בחלה; ואותו הקמח שהפריש לשם חלה - אם יש בו עמרי, ועשהו עסה - הרי זה מפריש ממנו חלה, בפשאר כל קמח חלין.**

(א) לפני שהעיסה נהייתה בצק. (ב) הבצק שנעשה אחר כך משאר הקמח, חייב שוב בהפרשת חלה. (ג) שהוא שיעור חלה.

השנת הראב"ד

ב. אימתי • מפרישין

החלה? פשיטן המים, ויתערב הקמח במים - מפריש החלה ממנו, מתחלת דבר שנלוש,

שנאמר⁴⁵: "ראשית ערסתכם". והוא, שלא ישאר

אימתי . . המים א"א אין יפה לעשות כן אלא אם עשה כן הרי קיים ראשית ערסותיכם שהוא נחשבת עיסה ואם חיוב הוא לעשות כן איך יאכל ממנה עראי עד שתגלגל והוא טבל ולשון הירושלמי הטעהו.

השנת הראב"ד

ונתנו באמצע א"א הוא פסק כר"א וחכמים אוסרין לעשות כן מפני שהוא מטמא חלתה פחות מכביצה וביירושלמי לא הסיכמו בסוף כר"א לעשות מעשה כמותו.

י. היתה • העסה בין הגוי והישראלי בשתפות, וחלקו, ואחר כך נתגיר הגוי, והוסיף הגיר על שלו והישראלי על שלו עד שהשלים כל אחד עסותו לשעור - של ישראל חייבת, ושל גוי פטורה כח.

(כז) כי החלק של הגוי לא מצטרף לחלק של היהודי להשלים לשיעור חלה, והחלק של היהודי מעולם לא התחייב בהפרשת חלה, ולכן כשמשלים את העיסה לשיעור חלה, היא מתחייבת. (כח) כי כשהעיסה של הגוי הייתה מחוברת לעיסה של היהודי, זה כאילו היה עליה חיוב חלה ונפטרה, ולא מתחייבת שוב.

יא. הנוטל שאור מעסה שלא הורמה חלתה, ונתנו לתוך עסה שהורמה חלתה - הרי זה מביא עסה שניה שהיה בה עם שאור זה שעור עסה שחייבת בחלה⁴⁶, ונותן אותה בצד העסה שהורמה חלתה, ומפריש מן העסה השניה שעור חלה עליה ועל השאור, כדי שישל מן המקף [מאותה עיסה החייבת]. **ואם אין לו עסה שניה - נעשת זו בלה טבל, ומפריש חלה על הפל; שהטבל במינו אוסר בכל שהוא.**

(כט) ולכן השאור הוא טבל. (ל) ואסור לאכול את כל העיסה בגלל השאור שמעורבב בה. (לא) מביא עיסה שאין בה שיעור חלה ורק ביחד עם השאור יש בה שיעור חלה.

יב. עסה הטבולה לחלה [שלא הופרש ממנה חלה] **אינה בחלה, והרי היא בחלין לענן טמאה - שאין השני** [לטומאה, כגון מאכל שנגע בדבר שנטמא] **עושה שלישי** [מטמא במגעו]

בחלין, כמו שיתבאר במקומו; ומתר לגרם טמאה לחלין שבארץ ישראל. לפיכך, שתי עסות, אחת טמאה ואחת טהורה לב - נוטל כדי חלת שתיהן

מעסה שלא הורמה

חלתה, ונותנו • באמצע

סמוך לעסה הטהורה,

ומושף מן הטמאה

לטהורה כדי ביצה, כדי

לתרם מן המקף⁴⁷.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ז. הקדישה קדם שנתגלגל, ונתגלגל ביד
ההקדש, ואחר כך פדיה - פטורה; שפשעת
חובתה^{טו}, היתה פטורה^{טז}.

(טו) כלומר, מתי שהעיסה נהייתה בצק. (טז) ולכן למרות
שעכשיו היא חולין, בכל זאת אין עליה חיוב הפרשת חלה.

ח. וכן נכרי שנתן לישראל לעשות לו עסה,
ונתנה לו במתנה עד שלא גלגלה - חיבת^{יז}; ואם
נתנה לו אחר שנתגלגלה, פטורה^{יח}.

(יז) כיון שבזמן החיוב, העיסה הייתה של יהודי. (יח) כיון
שבזמן החיוב העיסה הייתה של גוי.

ט. גר שנתגגר והיתה לו עסה - אם נתגלגלה עד
שלא נתגגר, פטורה^{יט}; ואם משנתגגר נתגלגלה,
חיבת. ואם ספק - חיבת בחלה, לפי שהוא עון
מיתה; וזר שאכל חלת ספק זו וכיוצא בו, אין חיב
עליה [קנס] חמש^כ.

(יט) כי עיסת גוי פטורה, כנ"ל. (כ) למרות שאם אדם שהוא
לא כהן, אכל חלה הוא חייב לשלם חוץ מהשווי של החלה
עצמה עוד חמישית מהשווי, אבל אם זה ספק חלה הוא לא
חייב לשלם את החומש.

י. עסה שנולד בה ספק טמאה קדם שנתגלגל -
יעשנה [=יבין הבק] בטמאה, לפי שמותר לטמא חלין
שבארץ ישראל; ותשרף חלתה. נולד לה אחר
שנתגלגלה ספק טמאה, שודאה מטמא את החלין
מן התורה^{כא} - יגמנה בטהרה; שכל שודאו
מטמא את החלין - גזרו על ספקו בחלין הטבולים
לחלה^{כב}, שלא יטמאו אותן הואיל ונטבול לחלה.
ותהיה החלה הזאת תלויה, לא נאכלת^{כג} ולא
נשרפת^{כד}.

(כא) התעורר ספק טומאה שאם היא הייתה טומאה ודאית
היא הייתה מטמאה את החולין. (כב) למרות שספק
טומאה מטמא רק חלה ולא חולין, בכל זאת גזרו שיטמא
גם חולין שמיועדים להיות חלה. (כג) שמא היא טמאה,
ואסור לכהן לאכול חלה טמאה. (כד) שמא היא טהורה,
ואסור לשרוף חלה טהורה.

יא. לא יעשה אדם עסו בטמאה לכתחלה, אלא
יזהר^{כה} וישתדל^{כו}; ויטהר^{כז} הוא וכליו, כדי להפריש
חלה בטהרה. הנה [המרחק] בינו וביין הפנים יתר
מארבעת מילין [=8000 אמה] - יעשנה בטמאה, ויפריש
חלה טמאה^{כח}.

שם קמח בערבה [קערה] שלא נתערב במים, שעור
עמרי; ואם אמר: 'הרי זו חלה על העסה' ועל
השאור ועל הקמח שנשפיר, ולכשתעשה כלה עסה
אחתי תתקדש זו שפידו לשם חלה' - הרי זה מותר.

(ד) מכיוון שאין במה שנשאר שיעור חלה, הוא לא נחשב
בפני עצמו, והוא מצטרף לקמח שכבר נתערב במים, ולא
צריך להפריש ממנו בנפרד. (ה) כלומר, על הקמח המעורב
במים. (ו) כלומר, כשיתערב כל הקמח במים, כנ"ל.
(ז) כי במקרה כזה הפרשת החלה היא על קמח שכולו מעורב
במים.

ג. הניח העסה עד שלש הכל וערבה, ואחר כך
הפריש - אין בכך כלום; ואם לא הפריש החלה
בצק, אלא אפה הכל - הרי זה מפריש מן הפת,
כמו שבארנו.

(ח) ולא הפריש את החלה מיד כששפך את המים לקמח.

ד. מאימתי תתחייב העסה בחלה? משנתגלגל
[נעשית עיסה אוורירית] בחטים ויתערב הקמח במים, או
שתטמטם [=תידבק] בשעורים ותעשה כלה גוף אחד;
ואוכלין עראי מן העסה, עד שנתגלגל בחטים
ותטמטם בשעורים. והפסמין בחטים, ושבולת
שוועל והשפון בשעורים.

ה. נתגלגלה בחטים ונטמטמה בשעורים -
האוכל ממנה קדם הפרשת חלה חיב מיתה^ט, מפני
שהיא טבלי. לפיכך, אם היתה העסה חיבת בחלה
מן התורה, האוכל ממנה לוקה ככל אוכל טבלי;
ואם היתה חיבת בחלה מדבריהן, מפין אותו מפת
מדרות [=מלקות מתקנת חכמים].

(ט) בידי שמים. (י) שהרי הדין של חלה כמו הדין של
תרומה, ומי שאוכל תרומה חיב מיתה בידי שמים.

ו. עסה שנדמעה^{יא} עד שלא [קדם ש] נתגלגל,
פטורה^{יב}; ומשנתגלגלה, חיבת^{יג}. וכן המקדיש
עסו או המפקיר אותה קדם שנתגלגל, ופדיה או
זכה בה, ואחר כך גלגלה, או שהקדישה או הפקיר
אותה אחר שנתגלגלה, ופדיה וזכה בה - הרי זו
חיבת בחלה^{יד}.

(יא) שהתערבה בה תרומה. (יב) כי עדיין לא התחייבה
בחלה. (יג) מכיוון שכבר התחייבה בחלה כשנעשתה בצק,
עדיין נשאר עליה החיוב. (יד) וההקדש וההפקר לא
מפקיעים את חיוב החלה, שכבר התחייב קודם, בשעה
שהעיסה נהייתה בצק.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עוֹרְכִין עִמּוֹ, שְׂאִין מְחֻזְקִין יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֶרָה; אֲבָל מוֹלִיכִין עִמּוֹ פֶּת לַפִּלְטָר [=מוכר לחם].

(לג) למרות שיכול להיות שיתערבב מהתבואה של עם הארץ, בכל זאת היות ורוב עמי הארץ כן מעשרים, לא גזור, מפני דרכי שלום. (לד) שאז תקבל העיסה טומאה. (לה) ואסור לסייע בעשיית חלה טמאה, כנ"ל.

יד. הַלּוֹקֵחַ מִנְחָתוֹם עִם הָאָרֶץ בְּסוּרְיָהּ, וְאָמַר לוֹ: 'הַפְּרִשְׁתִּי חֲלָה' - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ חֲלָה מִסִּפְקֵי; כִּשֵּׁם שֶׁלֹּא נִחְשְׁדוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָרֶץ עַל תְּרוּמָה גְּדוּלָּה, כִּף לֹא נִחְשְׁדוּ בְּסוּרְיָה עַל הַחֲלָה יֵת.

(לו) שחיוב החלה שם הוא מדרבנן. (לז) למרות שבגלל שהחיוב הוא רק מדרבנן, היה מקום לומר שעמי הארץ יזלזלו בזה יותר. (לח) בגלל שאפשר להתיר את העיסה על ידי כמות קטנה של חלה, האמינו על זה גם לעמי הארץ.

טו. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ בְּחוּצָה לָאָרֶץ מִן הַנְּחָתוֹם [=עם הארץ], צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ חֲלָה מִסִּפְקֵי; אֲבָל הַלּוֹקֵחַ

מִבְּעַל הַבֵּית [=עם הארץ], **וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר הַמִּתְאַרְחָ אֶצְלוֹ - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִסִּפְקֵי.**

(לט) אפילו בחוץ לארץ. כי המארח נותן לו לאכול ממה שהוא בעצמו אוכל, ועמי הארץ גם בחוץ לארץ, לא חשודים שאוכלים בלי להפריש חלה, אלא חשודים למכור עיסה שלא הופרשה ממנה חלה.

(כה) שלא יתקרב לטומאה. (כו) להתרחק מטומאה הקרבה אליו. (כז) כלומר, אם נטמא. (כח) ולא מטריחים אותו, שילך כל כך רחוק כדי להטהר.

יב. אֵין עוֹשִׂין חֲלָת עִם הָאָרֶץ בְּטַהֲרָהָּ, אֲבָל עוֹשִׂין עֶסֶת הַחֲלִין בְּטַהֲרָהָ. בֵּיצֵד? מְגַבֵּל [=לש] **הָעֶסֶת זֶה הַחֶבֶר** [=תלמיד חכם], **וּמִפְרִישׁ מִמֶּנָּה כְּדֵי חֲלָתָהּ; וּמִנִּיחָה בְּכָלִי גָּלִילִים** [=צואה] **אוּ כְּלִי אֲבָנִים אוּ כְּלִי אֲדָמָה, שְׂאִין מְקַבְּלִין טֻמְאָה. וּכְשִׁיבֹא עִם הָאָרֶץ - נוֹטֵל אֶת שְׂתִיחָהּ, אֶת הָעֶסֶת וְאֶת הַחֲלָה; וְאוֹמְרִין לוֹ: 'הִזְהָר, שֶׁלֹּא תִגַּע בַּחֲלָה, שֶׁלֹּא תַחֲזוֹר לְטַבְּלָהּ'. וּמִפְּנֵי מָה הִתִּירוּ לוֹ זֶה לֹא? מִשּׁוּם כְּדֵי חֲתִירוֹ** [=פרנסתו] **שֶׁל מְגַבֵּל יֵב.**

(כט) כלומר, אם עם הארץ הביא לחבר' עיסה ואמר לו שיפרי שממנה חלה טהורה אסור לחבר להסכים, כי העיסה כבר נטמאה על ידי שהעם הארץ כבר נגע בה. (ל) אומרים לעם הארץ שאם הוא יגע בחלה היא תחזור להיות טבל, ולא חוששים שהוא יטמא את החלה. (לא) כלומר, למה לא חוששים שמא עם הארץ יגע ויטמא את החלה. (לב) שאם נאסור עליו לגבל עיסות של עמי הארץ, נמצאת פרנסתו מקופחת.

יג. אִשֶּׁת חֶבֶר, מְרַקְדָּת וּבוֹרֶרֶת עִם אִשֶּׁת עִם הָאָרֶץ; אֲבָל מִשְׁתַּטִּיל מִים לְעֶסֶת יֵב - לֹא תִסְיַע אוֹתָהּ [=לח], **מִפְּנֵי שֶׁהִיא עוֹשֶׂה עֶסֶתָה בְּטֻמְאָה יֵב. וְכֵן הַנְּחָתוֹם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטֻמְאָה - לֹא לָשִׁין וְלֹא**

כיוון שזוכה לידיעת אור תורת החסידות על כל פנים
במקצת וידוע הדרכותיה ומנהגיה, עליו להתנהג בזה גם
בצבא ומוטלת עליו הזכות והאחריות להכיר את חבריו
בקבוצה ובפלוגה את כל זה, ולשמש סמל ודוגמא
ממכתב ו' תמוז, תשט"ו

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

~ יום ראשון י"ז תמוז ~

הלכות מכירה

פרק שבעה ועשרים

(1) נתבארו בו הדברים הנכללין במכירת הספינה ושאינן נכללין, וכן בכל שאר המטלטלין אם בהמות ואם עבדים ואם שאר הדברים.

א. המוכר² את הספינה - מכר את התרין³, ואת הגס⁴, ואת העגנים⁵ שלה, ואת כל המשוטין⁶ המנהיגין⁷ אותה⁸, ואת הפכש⁹ והאסכלא¹⁰ שעולין בהן לספינה ויורדין עליה, ואת בית המים¹⁰ שבתוכה; אבל לא מכר¹¹ את הפצית¹², והיא הספינה הקטנה¹³ שהולכים בה על המים הקרובים ליבשה¹⁴; ולא מכר הדוגית¹⁵, והיא הספינה הקטנה שצדין¹⁶ בה המלחים את הדגים; ולא מכר את העבדים העושין בהן¹⁷, ולא את המרצופין¹⁸, ולא את הסחורה¹⁹ שבתוכה. ובזמן שאמר לו "היא וכל מה שבתוכה אני מוכר" - הרי כלן מכורין.

(2) משנה בבבא בתרא עג. וברייתא שם. (3) עמוד גבוה, שעליו תולין את הנס (ראה להלן). (4) הוילון או המפרש שפורסין על התורן, להוילין את הספינה ברוח. (5) ברזלים כעין מזלגות של ברזל הקשורים בשלשלאות, שמשליכים לתוך הים, לעגן את הספינה ולהעמידה. (6) כן הוא בגמרא, בפירוש למילה "מנהיגין" שבמשנה. והם עצים שבהם משוטטים ומושכים את הספינה (יד רמ"ה). ויש מפרשים "החבלים שבהם מושכים את הספינה ומכניסים אותה לנמל" (מגיד-משנה בשם ר"י מיגאש). (7) משוטטים אלו, מנהיגים ומושכים את הספינה בים. (8) בנוסח הגמרא שלנו, חסרה מילה זו לגמרי. ו"אסכלא" שבברייתא (שהובאה בסמוך) היא ה"כבש של הספינה שעולים בו" (רשב"ם בשם רב האי ור"ח), אבל יש מפרשים שהיו שם שני סולמות: האחד שבו עולים מהיבשה אל הספינה, והשני שבו יורדים מפתח הספינה אל קרקעית הספינה. לאחד קראו "כבש", ולשני - "אסכלא" (סמ"ע סימן רב ס"ק ד). וזהו מה שכתב רבינו "שעולין - ויורדין עליה". (9) מקום בספינה, שאוצרים בו מים מתוקים, כיון שמי הים הם מלוחים ובלתי ראויים לשתיה. (10) שכל אלו המנויים להלן, אף שהם עשויים לצרכי הספינה, אין שם הספינה עליהם, ואפשר להשתמש בהם גם לצרכים אחרים. (11) כתנא קמא, ולא כרבי נתן (שם). (12) הקשורה לגדולה, ועוברים מן הגדולה עליה סמוך ליבשה. (13) לפי שאין הספינה הגדולה יכולה להתקרב אל היבשה, מפני שאין שם נמל-מים-עמוק, ולפיכך עוברים ממנה לספינה

קטנה ועל-ידה יורדים אל היבשה. (14) כתנא קמא, ולא כסומכוס (שם). (15) בגמרא (שם) אמר רבא "ביצית היינו דוגית", והפרש השמות תלוי רק במוצא הגיאוגרפי של התנאים: רבי נתן הוא בבלי, ובמקומו קראו לספינה קטנה: ביצית. וסומכוס הוא מארץ-ישראל, ושם קראו לה: דוגית. אבל דעת רבינו שיש ששינוי השם כרוך גם בשינוי המהות, והוא: שבבבל שהימים והנהרות לא היו עמוקים אצל שפתם, ולפיכך היה צריך לעבור בהם מהספינה הגדולה לקטנה והיא הביצית. ואולי על שם הביצה שעל שפת היאורות הבבליים. ובא"י היו המים שעל שפת הים עמוקים, לא היו משתמשים בספינות הקטנות האלו אלא לשם צידת דגים. ומה שאמר רבא ש"ביצית היינו דוגית", רוצה לומר שהמדובר כאן באותה הספינה הקטנה, אלא משתמשים בה לצרכים שונים, וכתוצאה מזה העלו לה שמות שונים במקומות שונים (כסף-משנה). (16) העובדים בספינות (משנה, שם). (17) שקים גדולים שבהם משימים הסחורה שבספינה (רשב"ם שם עז:). (18) פירושו של רב פפא (שם עז:): למלה "אנתיקי" שבמשנה, ולכאורה זה מיותר, אחרי שגם השקים, הקבועים יותר בספינה, אינם נמכרים אתה, ואולי לא הובא זה אלא להשמיענו, שאף הסחורה כלולה בכיטוי: "היא וכל מה שבתוכה" (כן כתבו ה'תוספות' שם עג. ד"ה ולא את האנתיקי). (19) משנה (שם עז:).

ב. המוכר²⁰ את הקרון²¹ - לא מכר את הפרדות²², בזמן²³ שאינן קשורות עמו²⁴; מכר את הפרדות - לא²⁵ מכר את הקרון. מכר את הצמד²⁶ - לא מכר²⁷ את הבקר; מכר את הבקר - לא מכר את הצמד, ואפילו²⁸ במקום שקורין מקצתן²⁹ לצמד³⁰ בקר.

(20) "מין מן העגלות" (פירוש המשניות). (21) בפירוש המשניות (שם) הביא רבינו שני פירושים, וזה לשונו: "ופרדות עצים הנפרדים ממנו, שמושכות אותו. ויש מפרשים - קיבוץ פרדה. כלומר, הבהמות שמושכות את הקרון". (22) גמרא שם. על רקע של סתירה בין הברייתא והמשנה. (23) בשעת מכירה, ואם קשורות עם הקרון בשעת מכירה - נמכרות הן עמו (מגיד-משנה). ויש אומרים, שכל זה אינו אלא במוכר, אבל במשכיר, שאין דרך לשכור פרדות מאחר וקרון מאחר - נמכרות הן עם הקרון אע"פ שאינן קשורות עמו (נמוקי-יוסף). (24) כנראה, מסתימת הלשון, שאף אם הקרון והפרדות קשורים - אין הקרון נמכר עמהן. וכן הביא הרמ"א (סי' רב סעיף ב) בשם ה'טור'. והטעם, שהפרדות אפשר לרכוב עליהן בלי הקרון, ולא כן בקרון בלי הפרדות, ולפיכך אין הפרדות קשורות כל-כך בקרון כמו שהקרון קשור בהן (סמ"ע, שם ס"ק ז). (25) "העול שבצוארי השוורים, המחבר אותם" (פירוש המשניות). (26) ולא הזכיר את הפרט של "קשורות", ולדעת ר"י בן מיגאש והרמב"ן דין צמד ובקר לענין קשורות, כדין קרון ופרדות (מגיד-משנה). [וכן יש ללמוד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יותר על ערך האחד, אין זה משמש הוכחה לטיב הקנין, ועיין להלן הלכה ה. ושם כל פרטי הדין ואף הנמקתו. (37) שהלשון המקובלת נוגדת לראיית הדמים.

ד. וְכֵן³⁸ הַמּוֹכֵר³⁹ אֶת הַחֲמֹר - מְכַר⁴⁰ אֶת הַמְּדַדֶּת⁴¹ וְאֶת הָאֶפְקָה⁴², אֵף עַל פִּי שְׁאִינָן עָלָיו⁴³; אֲבָל לֹא מְכַר⁴⁴ אֶת הַשֶּׁק⁴⁵ וְלֹא מְרַבֵּת הַנְּשִׁים⁴⁶, וְאֶפְלוּ⁴⁷ הָיוּ עָלָיו⁴⁸ בְּשַׁעַת הַמְּכָר.

(38) מילת ההשוואה שהוסיף רבינו, מכוננת, כנראה, למה שנאמר בהלכה ה, שגם בענינים אלה אין הדמים ראייה. (39) משנה בבא-בבא ע"א. בהתאם לפירושו של עולא בגמרא שם. (40) הכלל בזה הוא כדלהלן: כלי הרכיבה הם בכלל מכירת החמור (ואין בזה שום מחלוקת תנאים), שסתם חמור עומד לרכיבה, אבל כלי המשא שלו אינם בכלל (כדעת תנא-קמא של נחום המדי במשנה שם), וכך יוצא מתוך המימרא של עולא. (41) "כעין אוכף (= כר) שמניחים על החמור כל היום כולו כדי שיתחמם" (רמ"א, רב סעיף ז). (42) כעין "כלי עץ נתון על המרדעת לרכיבה או כדי למנוע חיכוך המשאות" (רמ"א שם). (43) זו היא דעת ר"י בן מיגאש, והוא מוכיח כן מתוך זה שנסתפק בגמרא, אם פלוגת התנאים בכלי המשא היא כשאנים עליו, או בעודם עליו. ואילו בכלי רכיבה, שעליהם אמר עולא שלדברי הכל הם מכורים – בהם לא ציין שהמדובר בעודם עליו, הרי שבהם אין הבדל זה קיים. אך ראשונים אחרים סוברים, שדבר זה תלוי בפתרון הבעיא: אם בכלי משא מדובר כשאנים עליו, ברור שכלי רכיבה אף אם אינם עליו – הם בכלל. אבל אם בכלי משא מדובר בעודם עליו, מסתבר שגם בכלי רכיבה לא קנה אלא אם עודן עליו. ומכיון שהבעיא לא נפתרה, אין מוציאים מידי הנתבע, היינו, מידי המוכר. יוצא במסקנא, שכלי משא אינם מכורים אף בעודן עליו, וכלי רכיבה מכורים רק אם עודם עליו (מגיד-משנה). (44) כתנא-קמא ולא כנחום המדי, במשנה שם. (45) העשוי לשים בתוכו משא. (46) שזה גם כן כעין כלי משא, שהאשה אינה רוכבת כגבר, אלא יושבת כמשא. [כן הוא ברשב"ם שם ובסמ"ע (סי' רב ס"ק יב)]. וראה בפסחים ג. ולהלן פ"ד מהלכות שכירות הלכה ה. (47) דבר זה הוא, כאמור, בעיא בגמרא שלא נפתרה, ולפיכך פסק שלא קנה, לפי שהמוציא מחבירו עליו הראיה, וכן כתב הרי"ף. (48) בכרייתא שם אמרו: "שאם אמר הוא וכל מה שעליה – כולן מכורין", והביאו הרמ"א בסימן רב סעיף ז. ופלא שרבינו השמיטו.

ה. וְאִין⁴⁹ הַדָּמִים רְאִיָּה⁵⁰. שְׁאִם⁵¹ טָעָה⁵² בְּכַדִּי שֶׁהִדַּעַת⁵³ טוּעָה - יֵשׁ לוֹ⁵⁴ אֲוֹנָה⁵⁵ אוּ בְטוּל מְקָח⁵⁶, בְּדִין קָל הַמּוֹכֵר וְלוֹקֵחַ⁵⁷; וְאִם⁵⁸ טָעָה בְּכַדִּי שְׁאִין⁵⁹ הַדַּעַת טוּעָה - לֹא⁶⁰ בְטוּל הַמְּקָח, שְׁנֵה⁶¹ מִתְּנֵה⁶² נָתַן לוֹ, וְאִין לוֹ אֲלֵא⁶³ הַחֲמֹר⁶⁴ בְּלֹא שְׁקִים⁶⁵. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא⁶⁶ בְּזֶה אֵין מְבִיאִין בּוֹ רְאִיָּה מִן הַדָּמִים.

(49) משנה, שם עז: כחכמים ולא כרבי יהודה. (50) היינו, שאם נתן הלוקח דמים, שסכומם עולה על ערך נושא

מדברי התוספתא (בבא-בבא תחלת פ"ד): "מכר את הצמד מכר את הבקר, מכר את הבקר לא מכר את הצמד". וזהו בניגוד למשנה: "מכר את הצמד לא מכר את הבקר". ועל-כרחו שהתוספתא עוסקת באופן שהם קשורים, בדומה לתירוק הגמרא בענין קרון ופרדות. אבל דעת הרשב"ם שבצמד ובקר לא קנה אפילו אם הם קשורים, והוכיח כן ממה שאמרו בגמרא (עז:): "תנא, מילי מילי קתני", ואין ללמוד דבר מדבר. והרמ"א (רב סעיף ד) פסק כדעת ר"י בן מיגאש, וראה להלן הלכה ג והערה לא. (27) יוצא מתוך השקלא-וטרין (שם עז:). (28) אבל אם כולם קוראים כך, הם נמכרים יחד (בסוגיא שם). וראה להלן פרק כח הלכה טו והערה קכד. (29) כלומר, לצמד עם בקר ביחד, קוראים "בקר". וזה מוסב על "מכר את הבקר, לא מכר את הצמד" (ועיין סמ"ע שם ס"ק י'). (30) הראב"ד ציין כאן את המקור בתוספתא, ואמנם נמצאת הלכה זו שם (בבא-בבא בתחילת פ"ד), אלא שלשונה קטוע כדלהלן: "מכר את העול, מכר את הפרות, לא מכר את העול". אבל בספר "המקח והממכר" לרב האי, שער כ הביא הלכה זו במלואה, ונראה שמקורו בתוספתא זו. וזה לשונו: "דגרסי" מכר את העול מכר את הפרה, מכר את הפרה לא מכר את העול" (תוספות ראשונים).

ג. הַמּוֹכֵר³¹ אֶת הָעֵל³² - מְכַר אֶת הַפָּרָה³³; מְכַר אֶת הַפָּרָה - לֹא מְכַר אֶת הָעֵל. מְכַר אֶת הָעֵגְלָה³⁴ - מְכַר אֶת הַבָּקָר³⁵; מְכַר אֶת הַבָּקָר - לֹא מְכַר אֶת הָעֵגְלָה. וְאִין הַדָּמִים רְאִיָּה³⁶ פְּכָל אֱלוֹ הַדְּבָרִים וְכִיּוּצָא בְּהֵן³⁷.

(31) במסכת כלים (פי"ד משנה ד) פירש רבינו, עול של עגלה שהוא "העץ הנמשך בין שתי הבהמות, אשר יוליכו העגלה יקרא עול". וכיוצא בזה צריך לפרש עול של פרה, שהוא העץ ששמים על צווארי הפרה למשוך אותה בו. (32) לכאורה, הצמד וזה עם העול, ויש כאן סתירה להלכה הקודמת, שהמוכר את הצמד לא מכר את הבקר, ורמז על זה המגיד-משנה. וגם עצם הלכה זו תמוה, האיך תימכר הפרה אגב העול ('טור' סימן רב). ואמנם הראב"ד השיג בזה על רבינו, בטענה, ש"אע"פ שהוא כן בתוספתא אין סומכין עליה, שאין הטעם שלה ברור". אבל הסמ"ע (שם ס"ק יא) כתב שכאן בעול, מדובר שהוא קשור עם הפרה, ובאופן זה גם בצמד נמכר הבקר עמו, ראה למעלה שם הערה כה. (33) אף כאן ישנה סתירה למה שכתוב בהלכה הקודמת "המוכר את הקרון לא מכר את הפרדות" (ראה במגיד-משנה וכסף-משנה). ולדעת הסמ"ע (שם ס"ק יא) אף כאן מדובר כשהבקר קשור לעגלה, ובאופן זה גם בקרון ופרדות – קנה הפרדות. (34) כנראה מהראב"ד, שאף כאן המקור הוא התוספתא. וכן ציין ב"באר הגולה" (סימן רב אות י'), וכן הוא בספר "המקח והממכר" שם: "דגרסי' כו' מכר את העגלה מכר את הפרה, מכר את הפרה לא מכר את העגלה". אבל לפנינו בתוספתא ליתא. (35) משנה (שם עז:): כחכמים, ולא כרבי יהודה. (36) שאף שנתן הלוקח סכום כסף גדול, המתאים לקנין שני הדברים, ועולה הרבה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כאדם החונק את עצמו" (וראה בשו"ע חו"מ סימן רכ, סעיף ט). (73) כן בתוספתא שם.

ז. האומר⁷⁴ לחברו: שפחה מעפרת אני מוכר לך, פרה מעפרת אני מוכר לך - מכר לו את הולד⁷⁵. שפחה מניקה⁷⁶ אני מוכר לך, פרה מניקה⁷⁷ אני מוכר לך - לא מכר לו את הולד⁷⁸. חמורה⁷⁹ מניקה אני מוכר לך - מכר לו את הסיח⁸⁰; שאין⁸¹ אדם קונה חמורה לחלבה⁸².

(74) תוספתא פ"ד בבא-בבא (הוצאת צוק. עמ' 3, 403). (75) שהרי אמר לו: "מעוברת". (76) תוספתא שם. (77) משנה בבא-בבא עח: (לפי פירושו של רב פפא). וכן הוא בתוספתא שם (לפי כ"י ווין ודפוס ראשון - תוספות ראשונים). (78) מפני שיד הלוקח על העליונה, והמוכר יכול לומר שהתכוון במילה "מניקה", שיוכל הלוקח להשתמש בחלב הפרה, ולנצל את השפחה בתור מינקת לבנו של הלוקח, אבל לא התכוון למכור את הוולד של הפרה או של השפחה (סמ"ע שם ס"ק כ). (79) משנה שם, לפי פירושו של רב פפא שם. (80) חמור קטן. ובגמרא (שם) דרשו את המילה מלשון סיחה נאה, שחמור קטן הולך אחרי קריאה אליה, הנאמרת בנחת, ולא כן חמור זקן הזקוק לרסן ולמרדעת (ועיין שם רשב"ם ד"ה שמהלך אחרי סיחה נאה). (81) הוא הטעם שנתן בגמרא. (82) "שידוע שחלב האתון לא יצלה לכל, אם כן לאיזה תועלת אמר חמור מניקה, אלא כדי שימכור הסיח עמה" (רבינו בפירוש המשנה).

ח. האומר⁸³ לחברו: ראש⁸⁴ עבד זה או ראש חמור זה אני מוכר לך - הרי זה מכר חציו⁸⁵. וכן הדין בכל איבר שהנשמה⁸⁶ תלויה בו⁸⁷. אמר לו: יד⁸⁸ עבד זה או יד חמור זה אני מוכר לך - משמניני⁸⁹ ביניהם. וכן הדין בכל איבר שאין הנשמה תלויה בו. אמר לו: ראש פרה זו אני מוכר לך - לא מכר אלא הראש בלבד⁹⁰; שהרי⁹¹ ראשה נמפרת⁹² תמיד במטבחיים⁹³.

(83) ערכין ד: וירושלמי בבא-קמא פ"ה הלכה א. וראה עוד להלן. (84) והוא אבר שהנשמה תלויה בו. ראה להלן. (85) של העבד או של החמור. מאחר שהוא אבר שהחיות תלויה בו, רואים אותו כחצי הגוף. בערכין ד: אמר: "ראש עבד זה הקדש, הוא והקדש שותפין בו. ראש עבד מכור לך, משמנין ביניהם. ראש חמור זה הקדש, הוא והקדש שותפין בו. ראש עבד מכור לך, משמנין ביניהם. ראש חמור זה הקדש, הוא והקדש שותפין בו. ראש חמור מכור לך, משמנין ביניהם". ונראה שרבינו גרס שם: "ראש עבד מכור לך, הוא וחבירו שותפין. יד עבד זה מכור לך, משמנין ביניהם" (לחם-משנה בפ"ה מהלכות ערכין הלכה יז, ועיין ביאור הגר"א סימן רכ, ס"ק טז). וראה להלן שיש סמך לנוסחא זו בירושלמי. (86) החיות. (87) הרי זה מכר חציו. כן מפרש בירושלמי (בבא-קמא פ"ה הלכה א) "רגלה

המכירה, אין אומרים שזה ראייה שהתכוון לכלול במכירה זו עוד דברים, כגון אם קנה צמד, ונתן מאה זהובים, אין אומרים: כיון שבעד צמד לבדו לא היה נותן סכום גדול כזה, אלא ודאי התכוון גם לצירוף הבקר (סמ"ע שם ס"ק טו). (51) כלומר, ודינו של העודף כדלהלן. (52) היינו, הטעות היא, שהוסיף דמים יותר ממשוה מחיר נושא המכירה. (53) שהטעות אינה מופרזת, רק שאפשר להניח שהלוקח טעה, ונתן יותר מכפי שצריך, מתוך אי-הבנה. (54) אין אנו אומרים שהתוספת בדמים באה לכלול תוספת בחפצים, אלא שהתכוון באמת רק לנושא המכירה, ואשר לעודף דמים שנתן - היה זה מחמת טעות. וזה כלול במסגרת "אונאה", ולכן הדין הוא כמו בכל אונאה. (55) אם ההפרש הוא ב"שתות". (56) אם ההפרש הוא ביותר מ"שתות". (57) ראה למעלה פרק יב. (58) כלשון האחרון בגמרא, וכפי הנמקת הרשב"ם (ד"ה בכדי שהדעת טועה) שהתשובה הראשונה היא דוחק. (59) שההפרש הוא מוגזם, ואין להניח שהיתה כאן טעות, שאין אדם טועה עד כדי כך. (60) אף כאן, אין אנו אומרים, שהתכוון בתוספת דמים זו לתוספת דברים. ולא עוד אלא שכאן אף אין דנים דין אונאה, ואין המוכר יכול לתבוע את העודף, שבו נתאנה. (61) העודף הזה. (62) שמכיון שלא יתכן שאדם טועה בשיעור כזה, אנו אומרים שהתכוון לתת לו את העודף הזה בתורת מתנה. וזה הוא כלל בכל דיני אונאה, שאם האונאה היא מופרזת, בכדי שאין הדעת טועה - אין בה דין אונאה, והיא נחשבת כמתנה. וראה בפ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה י. (63) כלומר, אינו מקבל את דמיו שנתן יותר משווי של נושא המכירה בחזרה, וכן אינו מקבל תוספת דברים על זה שכרגיל. (64) רבינו נותן דוגמא מההלכה האחרונה שעסק בה. (65) היינו, כלי המשא. (66) בכל השטחים, שאפשר היה כאילו להניח, שהדמים ישמשו הוכחה להכליל יותר דברים בנושא המכירה.

ו. המוכר⁶⁷ את השפחה - מכר פלים⁶⁸ שעליה, אפלו הם מאה; אבל לא⁶⁹ מכר השירים⁷⁰ ולא הנזמים⁷¹ ולא השפעות ולא את הקטלאות⁷² שפצצארה. ואם⁷³ אמר לו: שפחה וכל מה שעליה - הרי פלן מכורין, אף על פי שיש עליה פלים של מאה מנה.

(67) תוספתא בבא-בבא פ"ד, והביאה הרי"ף פרק המוכר את הספינה. (68) בגדים. (69) והכלל הוא: מכר את הבגדים ולא את התכשיטים שעליה, כי כל אלו שהוא מונה להלן ושמוציאם מכלל המכירה - אינם מלבושים אלא תכשיטים. (70) אצערות. (71) טבעות ששמים באף או באוזן (ועיין שבת נט: ורמב"ם פ"ט מהלכות שבת הלכה ז). (72) תכשיט של אשה הנתון בצואר בדוחק, והאשה חונקת עצמה בה כאילו היא קוטלת את עצמה, כדי שתראה בעלת בשר, וכך הם דברי רבינו בפירוש המשניות (פרק במה אשה, שבת נז:). "וקטלא - חונקת, והיא חוטיין שעורכין בה גרגרי זהב וקושרין אותה על הצואר בדוחק

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אומרים לו בַּיְחוד וְלֹא שְׁתוּף¹⁰⁹ - הוֹלְכִין אַחֵר אֵלָיו הַכֹּלֵלוֹת שֶׁבְּאָרוֹ חֻקִּים, כְּמוֹ שֶׁבְּאָרְנוּ¹¹⁰.

105) חזרה על הסיכום, שנאמר בסוף הפרק הקודם, וכן נמצא גם במקומות אחרים. וריבוי החזרות נראה מזור קצת. 106) יסור, מלשון הכתוב (משלי ג, כא): "בני אל ילזו מעיניך". 107) העיקר הזה, תכנו הוא: מנהג המדינה. שבכל עניני מקח וממכר - הולכים לפי הנהג המקומי. 108) שבכל דיון על קביעת נושאי המכירה, קובעים השמות, שהנהג הוא לתת במקום המכר לנושאים אלו. 109) היינו, ששם זה מיוחד רק לנושא זה, ואיננו שם שיתופי לנושאים הרבה. 110) פרק כו הלכה ח.

~ יום שני י"ח תמוז ~

פֶּרֶק שְׁמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים

1) נבארו בו משפט הקרקע אי זה דבר נמדד עימו וכן כל המשפטים התלויים בעניין המדידה והשיעור כשהזכירו הלוקח או המוכר (מודה) [מידה], וכל הנמשך אחר זה.

א. האומר לחברו²: בית פורץ עפר אני מוכר לך, והיו בתוך השדות גאיות קטנים⁵ עמקים עשרה טפחים⁶, אף על פי שאין בהן מים⁸, או סלעים גבוהים עשרה טפחים - אין נמדדין⁹ בכלל הבית פורץ; שאין אדם רוצה לתן מעותיו במקום אחד, ונראין פשונים או שלשה מקומות¹⁰. ולוקח אלו הגאיות והסלעים בכלל הבית פורץ בלא דמים¹¹. הין¹² פחות מכאן - נמדדין עמה¹³.

2) משנה בבבא בתרא קב: (3) שטח שראוי לזרוע בו שלושים סאה. והנה, מידת סאה על סאה, היא חמישים על חמישים (=אלפיים וחמש מאות בסך הכל), ואם כן כור, שהוא שלושים סאה הוא שבעים וחמש אלף אמה. וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. (4) היינו, שהוא ראוי לזריעה, ויש דין ודברים בין הרשב"ם ותוספות (שם) אם זה פרט הכרחי בקביעת הלכה זו, שאם אמר בית כור סתם, לדעת הרשב"ם, שמה התכוון הלוקח לשימוש בקרקע זו לצרכים אחרים ולא לזריעה, שאז מצב השדה המתואר לקמן אינו מפריע לתכניתו, וידו על התחתונה. (5) תרגום עברי למלה ארמית "נקעים" שבמשנה. (6) לדעת רשב"ם (דיבור המתחיל אין נמדדין עמה) המדובר כשרחבם ארבעה טפחים, שאז הם מהווים רשות נפרדת בדיני שבת. ראה בפרק י"ד מהלכות שבת הלכה א. (7) מסקנת הגמרא (שם קג). (8) והרי אפשר לזרוע בהם. (9) לא מצטרפים, גאיות או סלעים אלו, למידת השטח, שנקבע בין הצדדים במכר. (10) שהרי גאיות וסלעים אלו הם רשות בפני עצמם. (11) ייתכן כי למד זאת רבינו מלשון המשנה "אין נמדדין עימה" - אין נמדדין עם השדה, אבל נכללים בה ונמכרים איתה. וסובר רבינו כי הם דומים לכל הנמכרים בכלל שדה, בית, עיר ומרחץ (למעלה פרק כה ופרק כו). והמגיד משנה הביא דברי ר"י בן מיגאש שהפודה שדה

מכורה לך, מכר חציה". וחסרון רגל בבהמה עושה אותה טריפה, אם נחתכה מן הארכובה ולמעלה (פ"ח מהלכות שחיטה הלכה יא). וראה בתמורה יא. שדבר שעושה אותה טריפה, הוא אבר שהנשמה תלויה בו (אור שמח). ועיין בראב"ד ובמגיד-משנה. (88) והוא אבר שאין הנשמה תלויה בו, ודין זה לא הוזכר לא בברייתא בערכין שם ולא בירושלמי שם, אבל יש ללמדו ממה שהזכירו שם ראש ורגל, מכלל שאם מכר אבר שאין הנשמה תלויה בו - לא מכר חציו. ולדעת הלחם-משנה (בהלכות ערכין שם) גרס רבינו כן בערכין שם. (89) "לשון שומא. כלומר, שישומו אותו אבר שמכר לאיזה מלאכה הוא ראוי, ולפי שוויו יטול" (סימן רכ, סעיף יב) וראה למעלה פרק כא הלכה כב. (90) ברייתא שם. (91) כדברי רב פפא, בגמרא שם. (92) שרגילים למכור את הראש של פרה לחוד, מכיון שהוא ראוי לאכילה, אבל ראש העבד או ראש החמור, שאינם לאכילה, אין דרך למכרם לחוד, וכוונתו היתה למכור חציים. (93) מקום ששוחטים הבהמות.

ט. מכר את הראש⁹⁴ בבהמה גסה⁹⁵ - לא⁹⁶ מכר את הרגלים; מכר את הרגלים - לא מכר את הראש. מכר את הקנה⁹⁷ - לא מכר את הפבד; מכר את הפבד - לא מכר את הקנה. אבל בבהמה דקה: מכר את הראש - מכר את הרגלים; מכר את הרגלים - לא מכר את הראש. מכר את הקנה - מכר את הפבד; מכר את הפבד - לא מכר את הקנה.

(94) משנה בבא-בתרא פג: (95) בקר (פירוש המשניות, שם). (96) כך היו, כנראה, שימושי הלשון המקובלים באותה התקופה. (97) הריאה, ונקראת על שם הקנה שלה (רשב"ם), כלומר, הקנה בצירוף הריאה. וב'תוספות' (שם ד"ה מכר) הוסיפו גם לב.

י. המוכר⁹⁸ את הבור⁹⁹ - לא מכר את מימיו¹⁰⁰. מכר את האשפה¹⁰¹ - מכר את זבלה¹⁰². מכר פורת¹⁰³ - מכר דבורים. מכר שובך¹⁰⁴ - מכר את היונים.

(98) כתנא-קמא בברייתא (ב"ב עט:): ולא כרבי נתן (שם). (99) שמכונסים בו מים לשתייה. (100) במשנה (שם עח:): נאמר שהמוכר בו מכר את מימיו. אך בגמרא (שם עט:): אמרו שמשנה זו היא דעת יחיד, הוא רבי נתן. וכן פסק הרי"ף שאין הלכה כמשנה. ואע"פ שכלל בדינו: "סתם במשנה, ומחלוקת בברייתא, הלכה כמשנה" - כיון שאמרו בגמרא שהמשנה היא יחידאה, אין הלכה כמותה (כסף-משנה). ויש פוסקים הלכה כמשנה (רשב"ם). (101) מקום מיוחד, שמחזיקין בו זבל. (102) שבלט אגב האשפה. (103) מקום שמגדלים בו דבורים. (104) מקום שמחזיקים בו יונים.

יא. אל¹⁰⁵ לזוז¹⁰⁶ מעיניך העקר הגדול בדברים אלו, שהוא מנהג המדינה¹⁰⁷ והשמות¹⁰⁸ הידועים בַּיְחוד לְכָל דָּבָר וְדָבָר. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מִנְהַג וְלֹא שֵׁם שֶׁהִפֵּל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

להעביר את המחרשה בשטח שביניהם, ומפסיד, על כן, את השימוש אף ביתר השדה. (27) בגמרא: "כשורה". (28) בגמרא "כשיר". (29) מלה זו אינה בגירסתנו בגמרא, אבל בגירסת רב האי שם: "כחצובה" (מגיד-משנה), והיינו, שלוש רגלים. (30) בגמרא שם: "איצטדין", והיינו, שקרניים יוצאים מהסלעים לצדדים אחרים של השדה. (31) הסלעים מפוזרים בצורה של קו מעוקם. (32) שכל הבעיות האלו לא נפתרו בגמרא. (33) נאמר על כל אחד מהצדדים כמו שמפרש הטור (ריח). שאם הלוקח לא שילם עדיין, אין המוכר יכול להוציא ממנו את כסף התמורה, ואם הלוקח כבר שילם מוכרח הוא לקבל את הקרקע כמו שהיא. (34) אף היא בעייה בגמרא (שם קג:), שהובאה בשם רב אשי (אחרי שהובאה שם הברייתא בעניין סלע יחיד, ושלכן פירושה הרשב"ם ור"י מיגאש שהיא מוסבת על הברייתא הנ"ל). (35) היינו, סלעים גבוהים עשרה. (36) כלומר, ואפשר במידת מה לזרוע בעפר זה, אם כי היניקה מופרעת על ידי הסלע שתחתיו (סמ"ע שם, סעיף קטן כ), וזרעים מסויימים אפשר לזרוע בעפר זה (ר"ן). (37) מפני שאם הסלע הוא רק למעלה, אפשר בנקל לעקור אותו ולזרוע בעפר שתחתיו (סמ"ע שם, סעיף קטן כא). (38) אף זו היא בעייה שלא נפתרה (שם).

ג. היה³⁹ ביה סלע יחיד, אפילו בית רבע⁴⁰ לכור - אין נמךד עמה. ואם היה⁴¹ סמוך למצער⁴², אפילו כל שהא⁴³ - אין זה נמךד עמה⁴⁴. הפסיק⁴⁵ עפר בין סלע למצער⁴⁶ - הרי זה ספק⁴⁷.

(39) ברייתא שם. (40) לפי גירסת רב האי ורבינו תם, ולפנינו בגמרא: "אפילו כל שהוא". והמדובר בסלעים שאינם גבוהים עשרה טפחים, שנמדיים עימה אם אינם אלא ארבעה קבים, ועל זה אמר שאם הייתה אבן גדולה אחת - אפילו אינה אלא כשיעור בית רובע הקב לכור - אינה נמדדת עימה (רשב"א - מגיד משנה). (41) שם. (42) ליד גבול השדה. (43) אפילו רק אבן קטנה אחת. (44) שרק הסלעים שבתוך השדה בטלים לגבי השדה, אבל אלה הנמצאים בסופה, קרוב לגבול, אינם בטלים לגבה. (45) שם, בעייה של רב פפא. (46) אם נשאר שטח קטן של עפר בין הסלע לגבול, שאז היא בעייה (שם), אם סלע זה נחשב עוד לקרוב למיצר, או לא. (47) הבעייה לא נפתרה בגמרא.

ד. אמר⁴⁸ לו: כבית כור עפר אני מוכר לך, אפילו היו בה גאיות עמקות עשרה טפחים או יותר, או סלעים גבוהים עשרה טפחים או יותר - הרי אלו נמךדין עמה⁴⁹.

(48) משנה שם קב: (49) מפני שלא אמר לו "בית כור עפר", אלא "כבית כור עפר" - "משמע כמות שהוא בין סלעים בין עפר [ובין גאיות] - כבית כור עפר ולא בית כור עפר ממש" (רשב"ם שם דיבור המתחיל כבית כור, ומגיד משנה). ומכיוון שלא חילק רבינו כאן בין אם יש בהם ארבעת קבים או יותר מזה, כמו שחילק בהלכה ב - נראה

מהקדש לוקח הסלעים והגאיות בלי פדיון והוא הדין לקונה שדה, שהם שלו בלא דמים. (12) משנה שם. (13) שאינם רשות בפני עצמם.

ב. במה דברים אמורים¹⁴? כשלא היה בהן¹⁵ אלא בית ארבעה קבין¹⁶, והיו¹⁷ הארבעה קבין מבלעין בתוך חמשת¹⁸ קבין¹⁹, ומבלעין בתוך רבה²⁰ של שדה; אבל היתה יותר על ארבעה קבין, או שהיו מפורין הרבה²¹, או אין מבלעין²², אף על פי שאין בהן עשרה - אין נמךדין עמה. היו נבלעין רבין²³ במעוט²⁴ או מעוטין²⁵ ברבה, או שהיו מחלקין²⁶ כמו חוט²⁷ שורה או כמו עגול²⁸ או כמו משלש²⁹, או שהיו בצדדין³⁰, או שהיו דרך עקלתון³¹ - כל אלו ספק³², והמוציא³³ מחברו עליו הראיה. וכן³⁴ אם היו³⁵ עפר מלמעלה³⁶ וסלע מלמטה, או³⁷ סלע מלמעלה ועפר מלמטה - הרי זה ספק³⁸.

(14) שגאיות וסלעים פחותים מעשרה טפחים - נמדדים עם השדה. מימרא של רבי יצחק שם קג. (15) בכל הגאיות או הסלעים יחד. (16) היינו, לכור, ולפי ערך זה למידות-שטח אחרות (רשב"ם דיבור המתחיל טרשין, וסמ"ע שם סעיף קטן ח) - היינו חלק אחד מארבעים וחמישה, שהרי הכור הוא מאה ושמונים קבים - שאין אדם מותר על יותר מזה. (17) הסתייגות, שהוסיף רב עוקבא בר חמא (שם). (18) לפני הכסף-משנה הייתה הגירסה: "עשרת" וכן הוא בדפוס רומי. (19) ולא בפחות מזה, שאז נחשב כסלע יחיד (להלן הלכה ג). ולא ביותר מזה, שנמצא מקלקל לו את כל השדה (סמ"ע שם סעיף קטן יב). (20) מימרא של רב חייא בר אבא בשם רבי יוחנן, שם. וכפי נוסחת כתב יד מינכן שם: "אמר רב חייא בר אבא" (ולא "רב חייא בר אבא אמר", כלפינו) ולפי זה לא בא רב חייא בר אבא לחלוק אלא להוסיף. וכן גירסת הרי"ף והרא"ש. וצריך שיהיו רצועה צרה וארוכה המובלעת ברובה של שדה, דהיינו, שיש עשר סאה לבית כור, כשאין בה אלא ארבעה קבים, ועוד קב אחד בר זריעה ביניהם, ביחד חמישה קבים, ראה בסמ"ע שם סעיף קטן י. (21) יותר מחמישה קבים. (22) לא בחמישה קבים אלא בפחות מזה, ולא ברובה של שדה. (23) בעייה בגמרא (שם קג:). (24) היינו, שרוב השטח של ארבעת קבים אלו מפוזר בתוך מיעוט של השדה ורק חלק קטן ממנו מפוזר בתוך הרוב, כגון, שהייתה הרצועה רחבה במיעוט של השדה וצרה ברוב השדה. והשאלה אם זה נחשב כמפוזר בתוך רוב השדה, אחרי שכללות השטח נמצאת בו, או מכיוון שרוב השטח הוא רק במיעוט של השדה הרי זה כאילו לא נתמלא התנאי של מובלעין בתוך רובה של השדה. (25) כן הוא בדפוס רומי ובכתב יד תימן. אבל המגיד משנה כתב שהנוסחה המדויקת היא "ומיעוטן" וכן כתב רשב"ם שם: "והכי גרסינן רובן במיעוט ומיעוטן ברובה, מהו "תיקן". וחדא בעייה היא. (26) שורה של בעיות בגמרא (שם קג: קג:). ועניין הבעייה, שאם הסלעים יש להם צורות אלו זה מכביד

ז. ומה הוא מחזיר לו?⁶⁵ אם היתה התוספת פחותה מתשעה קבין⁶⁶ - מחזיר לו דמים בשעת המקירה⁶⁷, לנפות פח המוכר⁶⁸; ואם היתה התוספת סמוכה לשדה אחרת של מוכר - מחזיר לו אותה התוספת קרקע; שהרי סומך אותה לשאר שדותיו ואינו מפסיד כלום. היתה התוספת יתרה על תשעה קבין⁶⁹ - נותנין⁷⁰ רבע לכל סאה וסאה, והנשאר⁷¹ יתר על הרבעים, אם יש בו תשעה קבין - נותן לו כל הרבעים פלן עם היתר מן הקרקע, ונותנו לו⁷² פשעה שלקחה ממנו⁷³.

(65) הלוקח למוכר, במקרה שיש יתרון על המידה, האם בדמים או בקרקע? (משנה קג:). (66) מידת שטח קרקעי הראוייה להיקרא: "שדה" (בבא בתרא יא.). (67) היינו, אם הייתה בזול בשעת המכירה והוקרה אחר כך - נותן לו לפי הזול (ראה להלן בתחילת הלכה ח). ומקור הדברים שם קד. ולא ייפו כוחו של מוכר, להכריח את הלוקח שיקנה ביוקר, שהרי הלוקח אומר לו: אני איני רוצה לקנות קרקע שלך, ואם אתה רוצה להכריחני לפי תקנת חכמים, תן לי אותה בשער הזול (ר"י בן מיגאש)) ומה שאמר רבינו "לייפות כוח המוכר" - אינו אלא לומר שאם רצה, לוקח הקרקע כדלהלן. (68) שאם רצה - מחזיר לו הלוקח את הקרקע, כי בעצם היה צריך לקבל את הקרקע שלו בחזרה, אלא שייפו חכמים את כוחו לקבל דמים, כיוון שהיתרון הוא פחות מלהיות שדה, והוא נטול ערך בשבילו. (69) שאז היא ראוייה להיקרא שדה (שם יא.), ואין המוכר מפסיד כלום, אם הוא מקבל את הקרקע שלו בחזרה. (70) אין נותנים ללוקח, אלא מחשבין ומנכים מן התוספת את החלק שהיה ראוי להיות שייך ללוקח, ורק את היתר מצרפים לתשעה קבים. (71) מקור דברי רבינו שם קד: "ואי איכא מילתא יתירא לתשעת קבין הדרי" וכפירוש ה"ש מפרשים" שברשב"ם: "שצריך ט' קבין יותר לבד כל הרבעים כולם". אבל הדברים צריכים עיון שהרי כל דבר ראוי למוכר - כשיש שדה בת תשעה קבין ביחד עם הרבעים - למה לא יתן לו הלוקח קרקע ולמה נכריח את הלוקח לתת לו דמים עד שיהיו תשעה קבין חוץ מהרבעים (מגיד משנה). (72) בכתב יד תימן: "ונותנה לו". (כלומר, אם המוכר משאירה ביד הלוקח, וראה להלן). (73) כלומר, כשער הזול (כדלהלן תחילת הלכה ח). וקל וחומר הוא ממה שאמרו למעלה בפחות מתשעה קבין שהלוקח מחזיר הדמים, לפי תקנת חכמים שתיקנו לטובת המוכר, ואף על פי כן לא כפו את הלוקח לקנות כשער של עכשיו אלא כשער הזול - ביותר מתשעה קבין שלא תיקנו חכמים שיחזיר הלוקח הדמים, אלא הלוקח מכריח את המוכר לקבל בחזרה את הקרקע - על אחת כמה וכמה שאין המוכר יכול להכריח את הלוקח לקנותה כשער היוקר.

ח. במה דברים אמורים?⁷⁴ פשהיא בזול בשעת ממקרה והוקירה בשעת החזרת היתר⁷⁵; אבל אם היתה ביקר והוזלה⁷⁶ - אומרין ללוקח: אם רצית

שאיין חילוק בזה מאחר שאמר "כבית כור עפר". ומה שאמר רבי יצחק (שם קג.) "טרשים שאמרו בית ארבעת קבין" זה מוסב רק על הרישא של המשנה כשאמר "בית כור עפר", וכן נראה מזה שמימרא זו של רבי יצחק נקבעה אחרי הפיסקא של המשנה "פחות מכאן נמדדין עימה", שהיא מהרישא של המשנה. ודעת רשב"ם שמימרת רבי יצחק מוסבת גם על הסיפא של "כבית כור" - וזה מתאים לנוסחת ספרים אחרים שלא גרסו שם את הפיסקא מהמשנה.

ה. האומר⁵⁰ לחברו: בית כור עפר אני מוכר לך, מדה בחבל⁵¹, אם פחת פל שהוא - מנכה⁵² לו מן הדמים⁵³; ואם הותיר⁵⁴ פל שהוא - יחזיר לו⁵⁵.

(50) משנה שם קג: (51) "כלומר, בצמצום - כמו שמודדים במידת החבל לא פחות ולא יותר" (רשב"ם שם). ורבינו בפירוש המשניות כתב: "ומידה בחבל מורה על הקפדה על מדידת אותה קרקע". שמעלה לכתחילה את ההנחה משיעור הבית כור. (52) בערך הפחת. (53) אף על פי שאין אונאה בקרקעות (למעלה פרק י"ג הלכה ח) - זו אינה אונאה, אלא טעות, וטעות לעולם חוזרת, בהתאם לכלל הידוע של רבא: "כל דבר שבמידה ושבמשקל ושבמניין, אפילו פחות מכדי אונאה חוזר (בבא בתרא צ.). וראה למעלה פרק ט"ו הלכה ב, שדעת רבינו שבמקרה זה "נקנה המקח ומחזיר את הטעות". וראה במגיד משנה. (54) שיש יותר מבית כור. (55) למוכר.

ו. אמר⁵⁶: בית כור עפר אני מוכר לך⁵⁷ - הרי⁵⁸ זה כמי שפרש ואמר⁵⁹: בית כור עפר, בין חסר בין יתר⁶⁰. ואם פחת מן המדה אחד מארבעה ועשרים, שהוא רבע⁶¹ לכל סאה⁶², או הותיר כף רבע לכל סאה - הגיעו⁶³ יתר על כן - יחשב עמו על פל הרבעים פלן⁶⁴ שחסרו או הוסיפו; וכל שפחת מבית כור - ינכה לו מן הדמים, וכל שהוסיף על בית כור יחזיר לו.

(56) משנה שם קג: וגמרא שם קד. (57) ולא הוסיף בדבריו, לא "מידה בחבל" ולא "בין חסר ובין יתר", וזהו "בית כור סתם", המהווה בעייה בגמרא, אם דינו כראשון או כשני. (58) מסקנת הגמרא (שם קד.). (59) זה הובא במשנה שם. (60) היינו, בערך בית כור, ובלשונו של רבינו בפירוש המשניות: "שנתפייסו שניהם בקרוב המידה". ולפיכך אין הקפדה אם קצת פחות או יותר, אבל לא במידה מופרזת, שהרי סוף סוף הזכיר "בית כור". (61) רבע הקב. (62) היא שיש קבים, ורבע הקב הוא אחד מארבעה ועשרים בסאה. ובבית כור, זהו שלשים רבעי הקב שהם שבעה קבים ומחצית הקב. (63) קיבל מה שקיבל, היינו, שהמקח קיים כמו שהוא, ואין אחד יכול לתבוע מהשני, לא את הפחת ולא את היתרון. (64) היינו, שאם יש חיסרון או יתרון יותר על המידה הראוייה, חייבים לעשות חשבון לא רק במה שיותר על המידה, אלא על כל מה שחסר או יתר (גמרא שם קד:).

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הפרש איזו לשון נאמרה בראשונה ואיזו באחרונה, בניגוד לשיטת בן ננס שהולכים אחרי הלשון האחרונה. (93) לשון הגמרא, שם קה. והטעם, שספק לנו איזו לשון היא עיקר, ולפיכך הולכין אחרי הפחות שבלשונות. (94) בפירוש המשנה שם כתב רבינו: "ואין הלכה כבן ננס, אבל יקח הלוקח וכו' הפחות שבשעורין, וזהו שאמר וכו' הפחות שבלשונות". הרי דעתו כדעת רשב"ם. ראה להלן. (95) "כלומר: כדין המוציא מחבירו, שעליו הראייה" (ב"ח סימן ריח). ודעת רשב"ם שהלוקח הוא המוציא מחבירו לפי שהמוכר יש לו "חזקת מרא קמא" וכדעת רב נחמן בבבא מציעא קב: וראה בפרק ז מהלכות שכירות הלכה ב. וכן מפורש בדברי רבינו בפירוש המשניות. ראה למעלה.

יב. מוכר לו בית כור, ואמר לו: בסימנין ובמזכרים⁹⁶, פחת שתות או הותיר שתות - הגיעו⁹⁷; פחת יתר על שתות - ינקה לו מן הדמים; הוסיף⁹⁸ לו יתר על שתות - יתן לו דמים או קרקע, הכל לפי השיור. אם הנשאר בפדה פחות מתשעה קבין, ובגנה פחות מחצי קב, ולא היה סמוך לפדה המוכר - מחזיר לו הדמים⁹⁹.

(96) גבולות, שהגדיר לו את הסימנים והגבולות של הקרקע העומדת למכירה. (97) כלומר, הרי זו מחילה, שאין הלוקח יכול לתבוע נכיו אם חסר, ולא המוכר לתבוע חזרה אם יתר. ואף על פי שאם אמר לו "בית כור" סתם, או אמר לו "בית כור הן חסר הן יתר" אין שם מחילה אלא אם פחת או הותיר חלק אחד מעשרים וארבעה (למעלה הלכה ו) - כאן שסימן לו המצרים, הרי זה כאומר לו "שדה מכורה לך, בין שהיא גדולה, בין שהיא קטנה" ומה שאמר לו בתחילת דבריו "בית כור" מועיל שאם פחת או הותיר יותר משתות שאין זו מחילה (רשב"ם שם). (98) מסקנת הרמב"ם עצמו, המשווה דין זה עם אלו הקודמים, וכנראה אף לענין זה, שאם יש יותר משתות שחייב להחזיר אף את השתות, וכן בחיסרון, שלכל עניין הם שווים (כסף משנה, והמגיד משנה העלה את הדבר בצריך-עיון). (99) כמו שכתב רבינו למעלה הלכה ז-ט.

יג. המוכר לחבירו שדה שהלוקח יודע אותה ואת מצריה וכבר הרגל בה, אפלו אמר לו ייש במשיחתה¹⁰⁰ מאתים¹⁰¹, ונמצאת מאה וחמשים - הגיעתו, שהרי ידעה וקבל עליו. וזה שהזכיר לו החשבון - כלומר, שהוא יפה כמו שדה אחרת שיש במשיחתה מאתים¹⁰².

(100) במידתה. (101) בגמרא יש: "עשרים, וחמש עשרה" במקום "מאתים, ומאה וחמשים" אבל היחס הוא זהותי, והיינו, שההפרש הוא ברבע. וכתב המגיד משנה שיש אומרים שאף עד למחצית קיים המקח. (102) ולהשביח מקחו התכוון, אף על פי שלאמיתו של דבר אינה שווה כן (רשב"ם. וכן נראה מדברי רבינו - ב"ח שם).

יד. האומר לחבירו: בית כור פלוני¹⁰³ אני מוכר לך,

לתן לו דמי התוספת פלה⁷⁷ - תן לו דמים פפי הממכר⁷⁸, ואם רצית לתן לו קרקע - תן לו כמו ששדה עכשו⁷⁹.

(74) שייפו חכמים כוחו של לוקח שמחזיר לו דמים כשער הזול. בין בתשעה קבין ובין בפחות, כנ"ל. (75) והמוכר רוצה להכריח את הלוקח לקבלה כשער היוקר. בבא בתרא שם: "כשהוא נותן לו (=מוכר ללוקח) נותן לו כשער שלקח ממנו - דהוה זולא מעיקרא ויקרא לה השתא". (76) והלוקח רוצה להכריח את המוכר למכרה לו בזול. (77) בין אם הייתה התוספת תשעה קבין שצריך להחזירה למוכר ובין אם הייתה פחות מזה שאם רצה המוכר מקבל דמיה, כדלעיל. (78) ואינך יכול להכריח את המוכר למכרה לך כשער הזול של עכשיו. (79) כלומר, אין המוכר יכול לסרב לקבל את הקרקע שלו בחזרה אף על פי שהזולה בהיותה בידי הלוקח.

ט. ודין חצי קב בגנה - פדין תשעה קבין בפדה: שאם הותיר בגנה פחות מחצי קב על הרבעים - אינו מחזיר לו אלא דמים⁸⁰; הותיר חצי קב⁸¹ - מחזיר לו את כל הרבעים עם היתר בדמים⁸² או קרקע פשעת הזול של עת החזרה⁸³.

(80) ואינו יכול להכריחו לקבל הקרקע. אבל משלם לו כשער הזול של שעת המכירה, כנ"ל בהלכה ז. (81) חוץ מהרבעים, כנ"ל. (82) ואם הייתה ביוקר והזולה, מקבלה הלוקח ביוקר, ואינו יכול להכריח את המוכר למכרה לו בזול, כנ"ל הלכה ח. (83) ואין המוכר יכול לסרב לקבלה, לאחר שהזולה ביד הלוקח, כנ"ל בהלכה ח.

י. מוכר שדה⁸⁴ ונעשית גנה⁸⁵ ביד לוקח, או גנה ונעשית שדה⁸⁶ - הרי זה ספק⁸⁷ אם מחשב לו פדין שהיתה בעת המכר או פדין שהוא עתה⁸⁸.

(84) שאם אין בה תשעה קבין מחזיר לו הלוקח דמים. (85) כגון, שנתגלו בה מים. וכפי שהיא עתה, אין לכופ את הלוקח להחזיר לו דמים, כיוון שיש בה חצי קב. (86) כגון, שייבש בו המעיין. (87) שהבעייה שם לא נפתרה. (88) ולא פירש רבינו מהו דינו של ספק זה. ונראה שאין כופין את הלוקח, שהמוציא מחבירו עליו הראייה. ועיין במגיד משנה.

יא. האומר⁸⁹ לחבירו: בית כור עפר אני מוכר לך, מדה בתכל⁹⁰, בין חסר בין יתר⁹¹, ואמר: בית כור אני מוכר לך, בין חסר בין יתר, מדה בתכל - הלך⁹³ אחר הפחות שבלשונות⁹⁴, ואין לו אלא פדין⁹⁵, אם חסר אם יתר.

(89) כחכמים בגמרא שם קה. (90) שלפי זה מנכה או מחזיר אפילו כל שהוא (למעלה הלכה ה). (91) שלפי זה אם חסר או יתר אחד מעשרים וארבעה הרי זו מחילה (למעלה הלכה ו), והרי סתירה בדבריו. (92) כלומר, שאין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולחקנות את הדמים (כשהם הקונים), אבל מתנה לא הזכיר. ונראה שהוא סובר שבמתנה יש להם קנין מן התורה, מפני שדעת אחרת מקנה להם. וכן נראה בפ"ח מהלכות לולב הלכה י', ועיין שם בהערה עב. וראה בפ"ד מהלכות זכיייה ומתנה הלכה ז. (6) משנה וגמרא, גיטין נט. (7) אבל בשוטה לא תיקנו (להלן הלכה ד). (8) שם, אצל קטן, והוא-הדין לחרש (מגדל עוז). (9) ראה להלן הלכה ו, שכל זה במטלטלין אבל לא בקרקע.

ב. החרש¹⁰ פיצד נושא ונותן? חרש שאינו שומע ולא מדבר¹¹, או מדבר ואינו שומע כלום - מוכר ולוקח המטלטלין פרמיה¹², אבל לא בקרקע¹³. ואף במטלטלין לא יתקנו מעשיו עד שבדקין¹⁴ אותו בדיקות רבות¹⁵ ומתלישין בדבר.

(10) משנה, בגיטין נט. "חרש רומז ונרמז, וכן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין". (11) והוא החרש ש"דיברו בו חכמים בכל מקום" (תרומות פ"א משנה ב). (12) כתנא-קמא ולא כבן בתירא במשנה שם. (13) סובר רבינו, שמה שנאמר במשנה שם "במטלטלין" - אינו לבן-בתירא בלבד אלא גם לתנא-קמא. והראב"ד חולק על זה (מאירי גיטין שם עמוד 234, ועיין מגיד-משנה). ומה שאמרו במשנה שם: "חרש" - גם חרש שמדבר ואינו שומע בכלל. ומה שאמרו (בתרומות שם) שחרש שדיברו בו חכמים בכל מקום, הוא חרש שאינו שומע ואינו מדבר - אין זה אלא חרש הנמנה ביחד עם שוטה וקטן, אבל אם נאמר חרש לחוד, בלי סמיכות לשוטה וקטן, - אף חרש שמדבר ואינו שומע בכלל. וזהו מה שאמרו בגיטין עא. "מדבר ואינו שומע - זהו חרש", שלכאורה אין הלכה מיוחדת לחרש זה, אבל הכוונה למשנה בגיטין הנ"ל, שחרש רומז ונרמז, ועל זה אמרו שגם מדבר ואינו שומע זהו חרש לענין זה (הגר"א בחושן-משפט סימן רלה ס"ק נד, ונתיבות-המשפט ב'משפט האורים' שם ס"ק כ). [ומה שאמרו בגיטין שם: "מדבר ואינו שומע זהו חרש, שומע ואינו מדבר זהו אלם, וזה זהו הרי הן כפקחין לכל דבריהם" - אין הכוונה ב"זה וזה" גם למדבר ואינו שומע, אלא "זה וזה" היינו גם "שומע ואינו מדבר" וגם "אלם" שדיבר ושוב נשתתק, ועל זה אמר ששניהם כפקחין (אלא שבתוספתא פ"א דתרומות, הנוסחא להיפך: "שומע ואינו מדבר זהו אלם, מדבר ואינו שומע זהו חרש, וזה זהו הרי הוא כפיקח לכל דבר". וראה ב'דרישה' סימן רלה, ס"ק יט בסופו). וכן נראה שפירש המאירי שם (עמוד 251 ד"ה אע"פ שבפקח), אבל מדבר ואינו שומע אינו כפקח לכל דבריו. ואינו מוכר בקרקעות, לפי שבקרקעות צריך חריפות יתירה, שהרי גם בן יג שנה אינו יכול למכור קרקעות, עד שיהא יודע בטיב משא ומתן, כמו שכתב רבינו להלן הלכה יב ('נתיבות' שם). וראה במגיד-משנה וכסף-משנה]. (14) כמו שבדקין לגיטין. וראה להלן הלכה ג שבדקין מי שנשתתק. (15) יותר ממה שבדקים את מי שנשתתק, שאין דעתו צלולה כל-כך (סמ"ע שם ס"ק מח).

ג. אלם¹⁶ ששומע ואינו מדבר, או מי שנשתתק¹⁷ -

אף על פי שאין במשיחתו אלא לתף¹⁰⁴ - הגיעו; שלא מוכר לו אלא מקום הנקרא בית כור. לפיכך צריך המוכר¹⁰⁵ להביא ראיה שהוא נקרא בית כור. וכן האומר לחברו: כרם שלי במקום פלוני¹⁰⁶ אני מוכר לך, אף על פי שאין בו גפנים¹⁰⁷ - הגיעו; והוא שיהיה קורין אותו כרם. וכן האומר לחברו: פרדס זה אני מוכר לך, אפילו אין בו רמונים¹⁰⁸ - הגיעו; והוא שיקרא פרדס. וכן כל פיוצא בהן.

(103) כן כתב הראב"ד (בשיטה מקובצת שם): "האומר לחבירו בית כור זה אני מוכר לך - זה וזה גרסינן". ומשמע דווקא אם אומר "זה" או "פלני", אבל אם אמר לו בית כור סתם, צריך לתת לו בית כור שלם (קצות החושן, סימן ריח סעיף קטן א). (104) חצי כור. (105) בכרייתא שם נאמר: "והוא שנקרא בית כור", ומזה נראה שהמוכר צריך להוכיח שזה נקרא כך. וכן כתב רבינו למעלה פרק כא הלכה כא, עיין שם. (106) ביטוי זה - כביטוי "בית כור פלוני", ראה למעלה. (107) שזה הנותן את השם "כרם". (108) כמו שנאמר (שיר השירים ד, יג): "שלחך פרדס רימונים" (שיטה מקובצת בשם הרב יהונתן). וראה למעלה פרק כד הלכה יד.

טו. וכל הדברים האלו - במקום שאין שם מנהג, כמו שבארנו; אבל במקום שיש מנהג - הלך אחר המנהג, ואחר לשון רב אנשי המקום¹⁰⁹ הידועים להן.

(109) אף על פי שאין הולכים בממון אחר הרוב (למעלה פרק כו הלכה ה) - בעניין הלשון, הכל מודים שהולכים אחר הרוב, שהוא קובע הלשון לכל העולם, וגם המיעוט יודע שזוהי הלשון המקובלת, וראה למעלה פרק כז הלכה ב (אבן האזל).

~ יום שלישי י"ט תמוז ~

פרק תשעה ועשרים

(1) נתבארו בו דיני החרש והשוטה והקטן והשיכור וכל פרטיהן במקח וממכר.

א. שלשה אינן מקנה² מקח ואין מקפין⁴ ממכר⁵, דין תורה: החרש, השוטה והקטן. אבל⁶ חכמים תקנו שיהיה החרש והקטן נושא ונותן ומעשיו קיימין, משום⁸ פדי חייו⁹.

(2) כמו שמפורש בהרבה מקומות בש"ס, ולדוגמא במשנה (גיטין נט): שמציאת חרש שוטה וקטן אין בה איסור גזל מן התורה, אלא חכמים אסרוה מפני דרכי שלום (וראה פ"ח מהלכות גזילה ואבידה הלכה ב) - הרי שאין קנינם קנין מן התורה. (3) כשהם קונים. (4) כשהם מוכרים. (5) לא הזכיר רבינו אלא מקח וממכר, שאנו זקוקים להקנאתם של אלו: להקנות את המקח (כשהם המוכרים)

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לחבריו - בוודאי קיבל ממנו איזו טובת הנאה מקודם. (39 שם. 40) שבוודאי עשה לו המקבל טובה מרובה. (41) שזה רק בדיבור. (42) משנה, שם. וראה למעלה הערה יב. (43) דקדק לכתוב "אינו מוכר ולא נותן" להורות שלקנות הוא יכול, כמו שהסביר להלן הלכה יא.

ז. במה⁴⁴ דברים אומרים? בקטן שאין לו אפטרופוס; אבל אם היה⁴⁵ לו אפטרופוס - אין מעשיו פלוס⁴⁶, אפילו במטלטלין, אלא מדעת האפטרופוס; שאם רצה לקיים מקחו וממכרו ומתנתו במטלטלין⁴⁷ - קיים.

(44) מימרא של רפרם, בכתובות ע. (45) שאז אין כאן חשש יותר משום כדי חייו. (46) בין במקח וממכר ובין במתנה, כמו שכתב להלן, ובניגוד לדעת הר"ח שהובאה בהגהות מיימוניות כאן, וב'תוספות' כתובות שם ד"ה אבל, שבמתנה אפילו אם היה לו אפטרופוס - מתנתו מתנה. (47) ולא בקרקע.

ח. בודקין⁴⁸ את הקטן אם יודע בטיב משא ומתן⁴⁹ או אינו יודע; לפי שיש קטן חכם ונבון, שהוא יודע והוא בן שבע⁵⁰, ויש אחר, שאפילו בן שלש עשרה אינו יודע בטיב משא ומתן. קטן היודע בטיב משא ומתן שאין לו אפטרופוס, שנשא ונתן במטלטלין וטעה - דינו כדין הגדול: פחות משתות - מחילה⁵¹, שתות - מחזיר ההונאה, יתר על שתות - בטל מקחו, כמו שבארנו⁵². ואני אומר⁵³, שאין מקח הקטן וממכרו במטלטלין קיימין אלא בשמשוך או המשיך⁵⁴; אבל אם נתן מעות על המקח וחזר בו - אינו מקבל מי שפרע, ואחרים שחזרו בו - מקבלין מי שפרע.

(48) גיטין נט. שהכל תלוי בחריפותו של הקטן. (49) פירוש: במטלטלין (מגיד-משנה). (50) היינו בתחילת השנה השביעית, ראה למעלה הלכה ו והערה לב. (51) גיטין שם: "עד שתות כגדול" כלומר עד שתות - מחילה. והראב"ד תמה על זה, על-פי הכלל הידוע: "יתומים אינם בני מחילה", וכנראה שפירש "עד שתות כגדול" - מלמעלה, כלומר עד שתות בטל מקח, ואילו בפחות משתות לא דיברו (מאירי). ולדעת רבינו צריך לומר, שדין מחילה ביתומים אינו חמור יותר מגוף הדין של מקח וממכר, שאע"פ שאינם בני משא ומתן - תיקנו להם חכמים את אלו, משום כדי חיייהם, כמו כן תיקנו להם גם דיני אונאה, מאותו הטעם. (52) לעיל פ"ב ה"ב.ד. (53) למד כן ממה שאמרו גיטין נב. (ופסקה רבינו למעלה פ"ט ה"ד ואילך) בנכסי יתומים שיש להם אפטרופוס, שאין קונים מהם בכסף, ולמד מזה גם לקטן עצמו (מגיד-משנה). (54) וגם נתנו לו מעות. אבל במשיכה לחוד לא קונים מהם, ואם רצו חוזרים בהם (למעלה שם ה"א). (55) שגם גדול אינו קונה בכסף, אלא שחייב ב"מי שפרע", וראה למעלה בפרק ט.

מקחו¹⁸ מקח וממכרו ממכר ומתנותיו קיימות בכל, בין במטלטלין בין בקרקע¹⁹. והוא שידבק בדרך שבדקין לגטין²⁰, או יכתב בכתב ידו²¹.

(16) גיטין עא. (17) אחרי שמקודם ידע לדבר, בניגוד לשומע ואינו מדבר - שאינו יכול לדבר מיום הוולדו. (18) ברייתא, גיטין שם: "כשם שבדקין אותו (=את הנשתתק - רש"י) לגיטין, כך בודקין אותו למשאות ולמתנות (=למשא ומתן)". (19) שהרי אף לגיטין הוא כפיקח ממש. (20) ראה פ"ב מהלכות גירושין הלכה טז. (21) ראה בהלכות גירושין, שם.

ד. השוטה²² - אין²³ מקחו מקח ואין ממכרו ממכר ואין מתנותיו קיימות. ובית דין²⁴ מעמידיים אפטרופוס לשוטים, בדרך שמעמידין לקטנים.

(22) ראה הגדרתו בחגיגה ג: ובפ"ט מהלכות עדות הלכה ט. (23) בהרבה מקומות בספרות התלמודית, מהם: כתובות כ. ובבא-בבא קנא: (24) נלמד ממימרא של מר עוקבא בכתובות מח. וראה בפ"א מהלכות נחלות הלכה יא.

ה. מי²⁵ שהוא עת שוטה ועת שפוי²⁶, כגון אלו הנקפין²⁷ - בעת שהוא שפוי כל מעשיו קיימין, וזוכה לעצמו ולאחרים ככל בן דעת. וצריך לזכור העדים לחקר הדבר היטב, שמא בסוף שטותו²⁸ או בתחלתו²⁹ שטותו עשה מה שעשה³⁰.

(25) כתובות כ. וראש השנה כח. (26) בדעה צלולה. (27) חולי נופל. (28) היינו, שעדיין לא עברה שטותו לגמרי. (29) שכבר התחילה השטות, וראה בסמ"ע סימן רל"ה ס"ק נב. (30) שאז אין מעשיו כלום.

ו. קטן³¹ עד שש שנים - אין הקנתו לאחרים פלוס³²; ומשש שנים³³ עד שיגדיל³⁴, אם יודע³⁵ בטיב משא ומתן - מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנתו³⁷ קיימת³⁸. בין³⁹ בדבר מרובה⁴⁰, בין בדבר מועט; בין במתנת בריא, בין במתנת שכיב מרע⁴¹. ודבר זה מדברי חכמים, כמו שבארנו, כדי שלא יבטל, ולא ימצא מי שימכר לו, ולא יקח ממנו. והכל במטלטלין⁴²; אבל בקרקע - אינו מוכר ולא נותן⁴³ עד שיגדיל.

(31) גיטין נט. משנה וגמרא. וראה בפ"ד מהלכות אישות הלכה ז. (32) אבל לעצמו זוכה לפני זה, כמו שיוצא מהמימרא של רבא בגיטין סה. וראה במגיד-משנה ובסמ"ע סימן רלה ס"ק ב. (33) [היינו שגמרו שש שנים, והוא נכנס בתחילת השנה השביעית (מאירי שם עמוד 235). וראה להלן הלכה ח והערה מט]. (34) שיהיה גדול - בן שלש-עשרה שנים ויום אחד. (35) יוצא מתוך השקלא-טריא בגיטין שם. וראה להלן הלכה ח. (36) ענין (סמ"ע ס"ק ד), או טבע ('ערוך' ערך טיב). (37) שם, כמו בר רב אשי. (38) וגם כאן משום כדי חייו, שכל נותן מתנה

ממקורו ממפר עד שיהיה בן עשרים שנה⁸⁶, אף על פי שהביא שתי שערות ויודע בטיב משא ומתן⁸⁷; שמא ימכר בזול, מפני שדעתו נוטה אחר המעות⁸⁸, ועדיין לא נתישבה דעתו בדרכי העולם.

טז. מִיֵּי 99 שְׁמֹכֶר בֵּין בְּנֹכְסֵי בֵּין בְּנֹכְסֵי אָבִיו וְמֵת,
וּבָאָו קְרוֹבָיו וְעִרְעְרוּ שְׁהִיָּה קֹטָן בְּשַׁעַת הַמָּכֹר 100,
וּבִקְשׁוּ לְבִדְקוֹ 101 - אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם לִנְלוֹ 102. וְעוֹד,
שְׁהִסְמִינִים מִשְׁתַּנִּין בְּמִיתָה 103. וְחִזְקָה הִיא, שְׁאִין
הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטָר אֲלֵא אִם כֵּן יֵדְעוּ בְּדֵאֵי
שְׁהַמּוֹכֶר גְּדוֹל 104.

יז. פחות מבין עשרים שמכר קרקע אביו¹⁰⁵ - חוזר¹⁰⁶ ומוציא מיד הלוקח, בין קדם עשרים בין אחר עשרים. ומוציא מן הלוקח כל הפרות שאכל¹⁰⁷. ואם הוציא הוצאות או שנטע וזרע - שמין לו¹⁰⁸ ומחזיר את השאר. בדין הזה הורו רבותי. ואני אומר, שאפילו קטן שמכר קרקע מנכסי אביו, וכשנעשה בן עשרים לא מחה - אינו יכול לחזור¹⁰⁹; שבין שלקח המעות ונשתמש הלוקח בקרקע זו לפניו כשהוא בן עשרים ולא מחה - נתקומה בידי הלוקח, שהרי רצה בממכרו.

(83) שקנה אחר שהגדיל, וידע בטיב משא ומתן (למעלה הי"ב), או אפילו כשהיה קטן (למעלה הי"א). (84 מימרא של שמואל, בבבא-בתרא קנו. ושל רבא, בגיטין סה. (85) אע"פ שבגמרא (שם ושם) לא נזכרו אלא "נכסי אביו" — סובר רבינו שאין הבדל ביניהם, שכיון שלא טרח בנכסים אלו — עלול הוא למכרם מתוך קלות דעת (הגר"א סימן רלה, ס"ק כו.) והרשב"א חולק וסובר ש"נכסי אביו" דוקא, שלא תיקנו חכמים אלא בדבר המצוי, וזה אינו אלא ירושה מאב (מגיד-משנה). (86) כרבא בגיטין שם, וכרב הונא בר חיננא בשם רב נחמן, ולא כרבא בשמו (ב"ב קנה.) ובאופן זה ממכרו ממכר אפילו אם אינו יודע בטיב משא ומתן (מגיד-משנה בשם ר"י בן מיגאש). (87) שאם אינו יודע בטיב משא ומתן — אינו יכול למכור אפילו בנכסיו. ואם כן, מה שאמר "בנכסי אביו עד שיאה בין עשרים" — הכוונה אפילו באופן שיודע בטיב משא ומתן. (88) בבא-בתרא קנו. "זימנין דמקרקשי ליה זוזי. אבל נכסים שקנה כיון שטרח בהם, אין דעתו קלה למכרם (הגר"א, הובא למעלה הערה פד). [ודין מטלטלין שירש, לא נזכר כאן, ובשו"ע סימן רלה סעיף ט כתב: "וכשהוא בין עשרים שנה שלימות והביא שתי שערות, מוכר בין במטלטלין בין בקרקעות, בין שלו בין של אביו". והעיד הגר"א (שם ס"ק לג) ש"בין במטלטלין" מיותר, שהרי במטלטלין מוכר אפילו בפחות מבין כ'. ואם נניח כי בשל אביו אינו מוכר אפילו במטלטלין כל זמן שאינו בן כ' — הדברים מיושבים, וראה להלן הלכה זו והערה קד].

(89) שם קנה: מימרא של אמימר. (90) אבל הוא יותר מבן שלש-עשרה (מגיד-משנה). (91) נלמד מפעוטות למעלה הלכה ו (מגיד-משנה). (92) שם קנו. (93) ועל דבר שאינו מצוי לא גזרו חכמים, כמפורש בכמה מקומות בתלמוד, ועייין מגיד-משנה הלכה יג (הובא למעלה הערה פד). (94) אפילו בנכסי אבותיו, ואפילו אינו יודע בטיב משא ומתן (מגיד-משנה בשם ר"י בן מיגאש). (95) גמרא בבא-בטרא שם.

טו. בַּמָּה ⁹⁶ דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁהוּא מוֹכֵר קִרְקַע אֲבִיו בְּשֶׁהוּא בֶּן עֲשָׂרִים? בְּשֶׁהִבִּיא שְׂמִי שְׁעָרוֹת אוֹ בְּשֶׁנִּלְדוֹ לוֹ סִימָנִי סְרִיס ⁹⁷; אֲבָל אִם לֹא הִבִּיא שְׂמִי שְׁעָרוֹת וְלֹא נַעֲשֶׂה סְרִיס - קִטֵּן הוּא, וְאִין מִמֶּכְרֹ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לחזור, אם המוכר מזכה לו בלי ידיעתו. (8) משנה בבא-בטרא קסז: (9) היינו, אפילו במקרה המפורט לקמן. (10) משנה, שם. (11) שכותב את שטר המכירה. שכן תיקנו חכמים, שמי שנשכר יתן שכר הסופר (מלאכת שלמה בשם רשב"א). [נרמז לדבר, מה שנאמר בירמיה (לב, מד): "שדות בכסף יקנו, וכתוב בספר וחתום" - הרי שהקונה הוא הכותב]. (12) גמרא שם, קסח. "כדאמרי אינשי זבנית קנית, זבנית אוביד" (= פתגם עממי אומר: קנית - נשכרת, מכרת - הפסדת) - ר"י בן מיגאש ורמ"ה, מהגמרא בבא-מציעא נא.

ב. וכן¹³ העבד שקנה¹⁴ או מכר, או נתן מתנה או נתנה לו - יד האדון על העליונה; אם רצה¹⁵ לקנס מעשיו - הרי אלו קנימין¹⁶, ואם לא רצה - בטלו כל מעשיו¹⁷. ובדברים בלבד הוא שמקנס האדון או מבטל, ואינו צריך לקנות ממנו כלום.

(13) ספר "המקח והממכר" שם. וזהו בהתאם לכלל הידוע בספרות התלמודית: מה שקנה עבד קנה רבו (קידושין כג: ולהלן פ"ג מהלכות זכיה ומתנה הלכה יב). (14) [כעין זה מצאנו בתוספתא פ"ט דבבא-בטרא (הוצאת צוקמ. עמ' 41019): "המוכר שדה חבירו במעמד חבירו לא עשה כלום, כתב מקיימני אחריו דבריו קיימין". הרי שהסכמתו אח"כ משווה לקנין מעמד משפטי (אור שמח). וכן הוא בקידושין נב: במי שקידש אשה בדבר שאינו שלו, ובא בעל הדבר ונתן הסכמתו, שהרי אלו קידושין. והוא-הדין לתורם פירות חבירו ובא בעל הפירות והסכים, שהרי זו תרומה, וראה בדברי רבינו בפ"ד מהלכות תרומות הלכה ג]. (15) הסכים והודיע על כך מיד. (16) ואין צורך בפעולת קנין חדשה של האדון. (17) "שמה שאמרו שיד העבד כיד רבו - לזכות בעבורו, ולא לחייב כלל, אפילו במה שהוא בזכות (כגון שקנה בזול גדול, או מכר ביוקר גדול) - נתייבט המשפט" סימן רלה, משה"א ס"ק לד) - מגיד-משנה. והמוכר צריך להחזיר את דמי המקח לאדון (מגיד-משנה בשם רב האי). ואין העבד קונה המתנה לפי שאין לו קנין בלי רבו, ועיין אור-שמח ואבן-האזל.

ג. וכן¹⁸ האשה שמכרה או נתנה מתנה, בין בנכסי בעלה בין בנכסי צאן ברזל¹⁹ שהכניסה לו, בין בדברים שיחד²⁰ לה בכתבתה בין בנכסי מלוג²¹, בין בקרקעות בין במטלטלין, וכן אם לקחה או נתנה [לה מתנה] - יד הבעל על העליונה; ואם רצה לקנס²² - יקנס²³, אם רצה לבטל - יבטל²⁴ הפל. אבל²⁵ הבעל שמכר או נתן, בין קרקע שהכניסה²⁶ לו אשתו בכתבתה או קרקע שהכניס לה שום משלו²⁸ בין קרקע שיחד לה בכתבתה, אף על פי שקנו²⁹ מיד האשה אחר שקימה מעשיו - הרי כל מה שעשה בטל³⁰; מפני³¹ שהיא אומרת³²: נחת רוח עשיתי לבעלי³³.

(18) מקור דברי רבינו, בספר "המקח והממכר" שער ד.

יפסיד את השדה כיון שידוע שבכל שעה אפשר להוציאה מידו, וכמו שמצאנו בבעל בנכסי אשתו קטנה (כתובות פ. - הגר"א שם ס"ק מה, והסמ"ע שם ס"ק מא נסתפק בזה). (109) כמו שמצאנו בקטנה שנתקדשה, שאם גדלה שעה אחת ושתקה, שזקוקה לגט, ואינה יוצאה במיאון (פי"א מהלכות גירושין הלכה ו). וכמו כן בקטן שנתגייר ע"י ב"ד ולא מיחה כשנתגדל, ששוב אינו יכול לחזור בו (פי" מהלכות מלכים הלכה ג). ועיין עוד בפ"כ מהלכות אישות הלכה יג (מגיד-משנה והגר"א ס"ק מו).

יח. השפור¹¹⁰ - מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנותיו קנימין. ואם¹¹¹ הגיע לשכירתו של לוט, והוא השפור שעושה ואינו יודע מה עושה¹¹² - אין מעשיו כלום, והרי הוא כשופט¹¹³ או כקטן פחות מכן שש¹¹⁴.

(110) תוספתא תרומות פ"ג, ובבלי עירובין סה. (111) מימרא של רבי חנינא בעירובין שם. (112) כמו שנאמר (בראשית יט, לג): "ולא ידע בשכבה ובקומה". וראה בפ"ד מהלכות אישות הלכה יח. (113) למעלה הלכה ד. (114) למעלה הלכה ו.

~ יום רביעי כ' תמוז ~

פרק שלשים

(1) נתבארו בו משפטי המוכר דבר לאחר שלא מדעתו, וכן דין העבד עם אדון, ודין האשה עם הבעל, ודין האפוסטרוסין בנכסי יתומים. ונסתיים הפרק בדין המוכר או הנותן ביום שבת קודש, ונסתיימו ההלכות.

א. המוכר שמכר קרקע או מטלטלין, וזכה בהן הלוקח שלא מדעתו² - יד הלוקח על העליונה³; ואם רצה לוקח - אין המוכר יכול לחזור בו⁴, ואם לא רצה⁵ - תחזור לבעליה⁶. לפיכך⁷ פותבין⁸ שטר למוכר אף על פי שאין הלוקח עמו. ולעולם⁹ הלוקח¹⁰ נותן שכר הסופר¹¹, ואפילו מכר שדהו מפני רעתה¹².

(2) כגון שזיכה לו המוכר על-ידי אחר (ראה להלן פ"ד מהלכות זכיה ומתנה הלכה ב). (3) כדי שתהיה זאת זכות גמורה. בהתאם לכלל הידוע: "זכין לו לאדם, שלא בפניו, ואין חבין לו אלא בפניו" (הלכות זכיה ומתנה שם). (4) לפי שקנאה הלוקח. כן הוא בקידושין ז. שאם אמר לחבירו הילך מנה ותהא שדך מכורה לפלוני, קנה אותו פלוני השדה, מדין עבד כנעני. וכן בבבא-קמא קב: שאם קנה מישהו שדה בשביל ראש הגולה, קנה האחרון (ביאור הגר"א סימן רלה ס"ק סד). (5) כששמע שמכרו לו הקרקע או המטלטלין - התנגד מיד ולא רצה לקבל (להלן פ"ד שם הל' ב-ג). (6) "שזכות היא שתנתן לו מתנה [או מקח], אם ירצה. אבל אם לא ירצה, אין נותנין מתנה לאדם בעל-כרחו" (שם הלכה ב). ומקור הדברים בבבא-בטרא קלו: קלח. (7) אחרי שאין כל חשש הפסד ללוקח, שתמיד יכול

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שְׁעָבִיד הַתּוֹבָה. וְאִם תְּבוֹא⁴⁸ לְטָרֶף⁴⁹ - טוֹרֶפֶת; אֶלֶּא אִם בֵּין⁵⁰ תְּתִבָּה⁵¹ לְלוֹקֵחַ תַּחֲלָה⁵² וְקָנוּ⁵³ מִיָּדָה.

(40) בכ"י תימן ובדרפוס רומי: שנתן לה. וכ"ה בשו"ע אבן-העזר סימן צ סעיף טו. (41) שאז דינם כדין נכסי צאן ברזל. ועיין שם ב'חלקת מחוקק' ס"ק מט, וב'בית שמואל' ס"ק נב. (42) בבלי יבמות סו: ומגיד-משנה בשם ירושלמי, כתובות פרק מציאת האשה. (43) כל ההמשך, לשון הירושלמי. (44) מביטוי זה למד רבינו, כנראה, שאינו רשאי לכתחילה, אבל בדיעבד - הקנין קיים. (45) זו היא גם דעת רב האי ב"מקח וממכר", שער ו. וראשונים אחרים, ביניהם הרשב"א, חולקים עליו. (46) ואין זה דומה לקרקע, שנשארת תמיד קיימת, והאשה שמה את בטחונה עליה, משא"כ במטלטלין, שאין דעתה סומכת עליהם, שהרי בנכסי צאן ברזל הוא יכול בלעדי זה לכלות אותם עד גמירא (מגיד-משנה בשם הרשב"א), ובין כך ובין כך הרי הוא נושא באחריות והיא תקבל את התמורה, אף אם הוא מוכר (חלקת מחוקק שם). (47) כתובות פא: ושם מובא הדבר כפשוטו ביותר ומובן מאליו. (48) במקרה של גירושין או אלמנות. (49) לגבות את כתובתה מקרקע זו שמכר הבעל, ושהיתה, כמו כל נכסי הבעל, משועבדת לכתובתה. (50) כתובות צה. (51) שדין ודברים אין לה עם לוקח זה. (52) היינו קודם שמכר הבעל, אבל לאחר שמכר הבעל, יכולה היא לטעון: "נחת רוח עשיתי לבעלי", שם. (53) בקנין חליפין, גם זה שם.

ו. הָאִשָּׁה⁵⁴ שֶׁמָּכְרָה אוֹ נִתְּנָה נִכְסֵי צֶאֱן בְּרִזָּל לְבַעֲלָהּ - לֹא קָנָה⁵⁵, וְיִשְׁ⁵⁶ לָהּ לְחֹזֵר וּלְהוֹצִיא מִיָּדוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵי בְּהִלְכוֹת אִישׁוֹת⁵⁷. בֵּית דִּין שֶׁמָּכְרוּ⁵⁸ אוֹ לָקְחוּ בְּנִכְסֵי יְתוּמִים, בֵּין בְּקָרְקַע בֵּין בְּמִטְלָטְלִין, וְכֵן⁶⁰ הָאֲפוּטְרוֹפוּסִין⁶¹, בֵּין⁶² שֶׁמָּנוּ אוֹתָם בֵּית דִּין בֵּין שֶׁמָּנָה אוֹתָן אֲבִי יְתוּמִים - מְקַחֵן מְקַח וּמִמְכְּרֵן מִמְכָּר⁶³, אֲבָל⁶⁴ מִתְּנָתָם אֵינָה פְּלוּם; שְׁאִין אָדָם נוֹתֵן דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שְׁלוֹ.

(54) בבא-בבא-בבא נ. (55) שיכולה היא לטעון: "נחת רוח עשיתי לבעלי". אבל בנכסי מלוג, אינה יכולה לטעון כן. וראה למעלה הלכה ד והערה לו, ובפכ"ב מהלכות אישות הלכה יז. (56) שהאשה יכולה לתבוע במקרה של גירושין ואלמנות את נכסי צאן הברזל כמו שהם - אם הם קיימים. (57) פכ"ב הלכה יח. (58) סמיכות ההלכות האלו, הנראות רחוקות אלו מאלו, היא בזה, שהן דנות בהגבלות המוטלות על בא"כ בנכסים. (59) שהם אינם גרועים מאפוטרופוס המתמנה עליהם (ראה להלן), והם נקראים "אביהן של יתומים" (וראה ביאור הגר"א חושן-משפט סימן רלה, ס"ק סח). (60) תוספתא תרומות פ"א, והובאה בגיטין נב. (61) מילה מורכבת משתי מילים רומיות: "פטר" (= אב), ו"פוס" (= בן): מפקח. (62) גיטין שם. (63) וראה פריט"ם בפ"א מהלכות נחלות. (64) כמו שמנמק הרמב"ם בסמוך, ויוצא מתוך התוספתא הנ"ל, שאין האפוטרופוס רשאי לתת אפילו צדקה בשביל היתומים, וגם במקח וממכר הם נתונים

(19) נכסים שהאשה מכניסה לבעלה, והוא זוכה אף בגופם של אלו, אלא שהוא נושא באחריות במקרה של אבדון או כליון, ומכאן המונח "ברזל", שהאשה יכולה לבטוח בהם בבטחון של ברזל. (20) כל נכסי הבעל משועבדים לכתובת האשה, ועם זה יש שהוא מייחד שדה מסויים לגביית הכתובה, ואז אין הבעל יכול למכור שדה זה בלי הסכמתה. (21) נכסים שהאשה מכניסה לבעלה, והבעל אינו זוכה בגופם אלא בפירותיהם, אבל אינו נושא באחריות להם ואם אבדו או כלו, אבדו לאשה. ו"מלוג" היינו מריטה ותלישה, כמורט השערות ומניח הראש, כן הוא אוכל הפירות ומניח הקרן ('ערוך' ערך מלג, וראה בפט"ז מהלכות אישות הלכה א והערה ט). (22) בנכסים שלו הטעם פשוט: יד האשה כיד בעלה, ואם הוא מקיים הרי שפעולת האשה נחשבת כפעולתו, ובנכסים המשותפים כגון נכסי צאן ברזל ומלוג, צריך בעצם הסכמת שניהם, והרי בזה שהיא הקדימה למכור, יש גם משום הסכמתה. (23) משנה, בגיטין נה: (24) שהאשה יכולה רק לעשות פעולות לזכות בעלה, ולא לחובתו כמו בעבד, ובנכסים המשותפים בכל אופן הרי צריך גם הסכמתו. (25) משנה בגיטין שם. ולפי ההסתיוגות של האמוראים בבבא-בבא-בבא מט: וראה בפכ"ב מהלכות אישות הלכה יח. (26) והיינו נכסי צאן ברזל (וראה לחם-משנה בהלכות אישות שם). (27) שהבעל כותב לה שדה נגד הנדוניא שהיא הכניסה לו. (28) כן גירסת ה'תוספות' שם בניגוד לגירסת הרשב"ם. (29) ולכאורה יש הסכמת שניהם. (30) המגיד-משנה מפרש שהמקח בטל על אתר, אך רבינו בפירוש המשניות בגיטין, אומר מפורש: "יכולה להוציא מידי הלוקח כשתגבה כתובתה", הרי שעד אותו הזמן המקח קיים. (31) וטענה זו ישנה רק בנכסים אלו המגויים, שהיא בוטחת עליהם במיוחד ואינה להוטה למכרם. (32) היינו אם היא באמת אומרת כך, וראה 'בית שמואל' אבן-העזר סימן צ ס"ק נח. (33) אבל לא הסכימה לכך בלב שלם.

ד. מָכַר אוֹ נָתַן נִכְסֵי מְלֹג, בֵּין בְּקָרְקַעוֹת בֵּין בְּמִטְלָטְלִין - יָד הָאִשָּׁה עַל הָעֲלִיָּוָה; רִצְתָּהּ³⁴ לְבִטֹּל - מִבְטָלָה³⁵, וְאִם³⁶ קָקְמָה³⁷ מַעֲשִׂיוֹ³⁸ - קָנוּ הַלְקוּחוֹת³⁹.

(34) שבנכסים שלה צריך הסכמת שניהם, של הבעל ושל האשה. (35) ובטל המכר אף לפירות, שהם לגמרי ברשות הבעל, כתובות צ: (36) בבא-בבא-בבא ג. (37) שבנכסי מלוג, אין היא יכולה לטעון טענת "נחת רוח עשיתי לבעלי", מכיון שהם כולם שלה, ואין כאן חשש לעורר איבת הבעל, אם לא תסכים. וראה להלן הלכה ו והערה נה. (38) בכ"י תימן: מעשיו. (39) בקנין הבעל, ואין צורך בפעולת-קנין שלה.

ה. בַּעַל שֶׁמָּכַר מִטְלָטְלִין שֶׁל נִכְסֵי צֶאֱן בְּרִזָּל אוֹ מִטְלָטְלִין שֶׁנָּתַן⁴⁰ לָהּ מִשְׁלוֹ⁴¹, אֵף עַל פִּי⁴² שֶׁאֵינוֹ⁴³ רִשְׁאִי⁴⁴, אִם עָבַר וּמָכַר אוֹ נָתַן - קָנוּ⁴⁵ הַלְקוּחוֹת, וְאִין⁴⁶ הָאִשָּׁה יְכוּלָה לְהוֹצִיא מִיָּדָה. וְכֵן⁴⁷ יֵשׁ לוֹ לַבַּעַל לְמָכַר פֶּל נִכְסִיו, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן תַּחַת יָד

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"א תמוז - ספר קנין - הלכות זכיה ומתנה קנו

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כרבי שמעון בן אלעזר בתוספתא בבא קמא פרק ח שאמר: "תלושין שבמדבר (בבבלי בבא קמא פא: "תלושין שבהרים") הרי הן של כל השבטים, ומחוברין הרי הן של אותו השבט", שלדעת רבינו דעת יחיד היא ואין חכמים מודים לו. והראב"ד בהשגה שכתב: "דווקא לאותו השבט" כוונתו לפסוק כרבי שמעון בן אלעזר הנ"ל, וראה מגיד משנה ולחם משנה ואבן האזלן.

ב. הַצֵּד דָּגִים מִן הַיָּמִים⁷ וּמִן הַנְּהָרוֹת, או שֶׁצֵּד עוֹפּוֹת או מִיְּנֵי חַיֹּת⁸ - הוֹאִיל וְאֵין לָהֶם בְּעָלִים, זָכָה. וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יֵצוּד בְּשָׂדֶה חֲבֵרוֹ⁹. וְאִם צֵד שֶׁם - קָנָה¹⁰. וְאִם הָיוּ הַדָּגִים בְּבִיכָרִים¹¹ שֶׁל בְּעָלִים, וְכֵן חָזָה וְעוֹף שֶׁבְּבִיכָרִים, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא בִּיכָר גָּדוֹל, וְהוּא מִחֲסֵר צִידָה - הָרִי זֶה שֶׁל בְּעָלִים בְּבִיכָרִים¹², וְהַצֵּד מִשֵּׁם - הָרִי זֶה גִּזְלָן¹³.

(7) כלומר, הימים הגדולים. פרט לימה של טבריא, שיש לו דינים מיוחדים לעניין זה, ראה בפרק ה מהלכות נזקי ממון הלכה ג. (8) במדברות וביערות שהם הפקר, כנ"ל. (9) לפי שאין לו להיכנס לשדה חבירו שלא ברשותו. ורק להציל את נחיל הדבורים שלו, שברח, התירו לו להתהלך בשדה חבירו (בבא קמא קיד.). (10) אם עשה קניין. והמדובר בשדה שאינה משתמרת, ובעל השדה אינו עומד בצד שדהו, ולפיכך לא זכה מטעם קניין חצר, – שאין חצרו של אדם קונה לו אלא אם היא משתמרת, או אם עומד בצידה (בבא מציעא יא.). וראה להלן הלכה ד. (11) [ביכר הוא כלי להחזקת חיות-בר ודגים]. (12) שהרי הם משתמרים בביכרים, וחצר המשתמרת קונה לו לאדם אפילו שלא מדעתו (בבא מציעא שם). (13) כלומר, עובר על "לא תגזול" מן התורה, ואפשר להוציאה בדיינים כמו שמפרש הראב"ד בהלכה ג (לחם משנה שם).

ג. אֲבָל¹⁴ הַלּוֹקֵחַ דָּגִים מִתּוֹף מְצוּדָתוֹ¹⁵ שֶׁל חֲבֵרוֹ כְּשֶׁהוּא¹⁶ בְּתוֹף הַיָּם¹⁷, או שֶׁלֹּקֵחַ חִיָּה מִמְּצוּדָתוֹ¹⁸ כְּשֶׁהוּא פְּרוֹסָה בַּמִּדְבָּר - הָרִי זֶה אֲסוּר¹⁹ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים²⁰. וְאִם²¹ הָיָה²² הַמְּצוּדָה כְּלִי²³, וְלֹקֵחַ מִתּוֹף הַמְּצוּדָה - הָרִי זֶה גִּזְלָן²⁴.

(14) משנה בגיטין נט: וכתנא קמא. (15) מצודה זו היא: חוט ארוך ובו כמה מחטים שעל ידם ניצודים הדגים. (16) בכתב יד תימן: "כשהיא". (17) בניגוד לביכרים, שלמעלה. (18) גם מצודה זו היא על ידי חוט ובה מחטים לתפיסת החיות. (19) אבל אין בו משום גזל ממש, שיהא אפשר להוציאו בדיינים, "מפני שעדיין לא הגיעו ליד הזוכה בהן" (לשון רבינו בפרק ו מהלכות גזילה הלכה יב), לפי שאין בית קיבול למצודות אלו, וראה להלן. (20) "מפני דרכי שלום" (משנה שם). (21) גיטין ס: וסא. (22) בכתב יד תימן: "הייתה". (23) שיש לה בית קיבול. (24) ואפשר להוציאו בדיינים (ראב"ד). שכלי של אדם קונים לו (גיטין שם, שבזה אין פלוגתא בין תנא קמא ורבי יוסי).

ד. הַפְּרוֹס מְצוּדָה²⁵ בְּשָׂדֶה חֲבֵרוֹ וְצֵד בָּהּ חִיָּה או

להגבלות, ויש הרבה דברים שאינם רשאים לעשות (מגיד-משנה).

ז. הַמּוֹכֵר⁶⁵ או הַנוֹתֵן בְּשֵׁבֶת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם טוֹב, אָף עַל פִּי שֶׁמִּכֵּין אוֹתוֹ⁶⁶ - מַעֲשִׂיו קָמִין. וְכֵן כָּל מִי שֶׁקָּנִי⁶⁷ מִיָּדוֹ בְּשֵׁבֶת - הַקָּנִין קַיָּם, וְכוֹתֵבִין לְאַחֵר הַשֵּׁבֶת וְנוֹתֵנִין.

(65) מקור הלכה זו בתוספתא ביצה פ"ד (הוצאת צוקמ. עמ' 207): "אין דנין וכו' ולא מקדשין ולא מעריכין (ואיסורם משום מקח וממכר – ביצה לז.). וכו' וכולן שעשאן בין אנוסין ובין שוגגין ובין מזידין ובין מוטעין – מה שעשה עשוי [בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב] – דפוס ראשון]" והובאה ברי"ף פ"ה דביצה בשם ירושלמי. ולומד משם לדין קנין בשבת וביום טוב. (66) מכת מרדות, "על שעבר על דברי חכמים" (ש"ע, סימן רלה סעיף כח). (67) קנין חליפין, שאף זה אסור בשבת.

סליקו ליה הלכות מכירה בסייעתא דשמיא

~ יום חמישי כ"א תמוז ~

הַלְכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה

עֲנִין אֱלוֹ הַהֲלָכוֹת לִידֵעַ דִּין זֹכָה מִן הַהֶפְקֵר הַיָּאֵף יִקְנֶה וּבִמָּה יִקְנֶה. וְדִין נוֹתֵן מִתְנָה וּמִקְבָּל מִתְנָה. וְאֵין זֶה מִתְנָה חוֹזֶרֶת וְאֵין זֶה אֵינָה חוֹזֶרֶת. וּבְאִוָּר כָּל הַדִּינִין אֱלוֹ בְּפָרְקִים אֱלוֹ:

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

(1) נתבארו בו אלו דברים הם העיקר שכל המחזיק בהם זכה בהם, ומה משפטי המחזיק בהם, במה קנה בחזקתו, ודין גוי עם ישראל בקנייתו שיש צד שהנכסים הם כהפקר.

א. הַהֶפְקֵר, כָּל הַמַּחְזִיק בּוֹ - זָכָה². וְכֵן הַמְּדַבְּרוֹת וְהַנְּהָרוֹת וְהַנְּחָלִים⁴, כָּל שֶׁבָּהֶן⁵ - הַפָּקֵר, וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן - זָכָה. כְּגוֹן הַעֲשָׂבִים וְהַעֲצִים וְהַפְּרוֹת שֶׁל אֵילָנוֹת שֶׁל יַעַר⁶ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן.

(2) נדרים מג. ומקומות רבים אחרים בתלמוד. וראה בפרק ב מהלכות נדרים הלכה יד שכתב רבינו: "ומה הוא ההפקר, הוא שיאמר אדם נכסים אלו הפקר לכל, בין במטלטלין בין בקרקעות. וכיצד דין ההפקר, כל הקודם וזכה בו קנהו לעצמו ונעשה שלו". (3) היינו, צורה שנייה של הפקר, דברים שהם מופקרים ועומדים, שאף פעם לא היו שייכים לאיש. וראה בבא קמא יג: (4) מלשון הכתוב (דברים ח, ז) "ארץ נחלי מים". וראה בפרק ג מהלכות מתנות עניים הלכה ב ובפרק ט מהלכות רוצח הלכה ב. (5) מה שמוצאים בהם, כמו שמפרש רבינו בסמוך. (6) יער הוא הפקר וכן נראה במכות ז: "יער רשות לניזק ולמזיק ליכנס לשם" (מגדל עוז). ומה שכתב רבינו "של יער" – מוסב על כל הנ"ל, היינו על עשבים ועצים ופירות. ונסתחמת לשון רבינו נראה, שהכוונה גם לתלושים וגם למחוברים ולא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ז. שְׁתִּי⁴² שְׁדוֹת בְּנִכְסֵי הָגֵר וּמִצָּר⁴³ אֶחָד בִּינִיהֶן: הַחֲזִיק בְּאֶחַת מֵהֶן לְקִנְיָתָהּ - קָנָה⁴⁴. הַחֲזִיק בָּהּ לְקִנְיָתָהּ אֹתָהּ וְאֶת חֲבֶרְתָּהּ - זוֹ שֶׁהַחֲזִיק בָּהּ קָנָה, אֲבָל חֲבֶרְתָּהּ לֹא קָנָה⁴⁵. הַחֲזִיק בָּהּ כְּדִי⁴⁶ לְקִנְיָתָהּ אֶת חֲבֶרְתָּהּ - לֹא קָנָה אֶחַת מֵהֶן; חֲבֶרְתָּהּ - מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הַחֲזִיק בָּהּ, וְאֹתָהּ - מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הַחֲזִיק בָּהּ כְּדִי לְקִנְיָתָהּ. הַחֲזִיק⁴⁷ בָּהּ כְּדִי לְקִנְיָתָהּ וְלִקְנֹתָ אֶת חֲבֶרְתָּהּ וְאֶת הַמִּצָּר שֶׁבִּינֵיהֶן⁴⁸, אוֹ שֶׁהַחֲזִיק בַּמִּצָּר לְקִנְיָתָהּ שֶׁתִּי⁴⁹ - הִרִי זֶה סִפְקָא⁵⁰; וְאִם בָּא אֶחָד וְהַחֲזִיק בָּהּ כְּדִי לְקִנְיָתָהּ - זָכָה הָאֲחֵרוֹן⁵¹.

(42) בבא בתרא נג. מימרא של רב אסי בשם רבי יוחנן. (43) משעול בין שדות (רמ"א סימן רעה, סעיף ד) או נקע וגדר, המהווים גבול בין השדות, וראה פירוש רבינו גרשום שם נה. דיבור המתחיל המצר. (44) כלומר, קנה כולה, כדלהלן הלכה י ששדה המצוינת במצריה (=בגבולות סביב לה), כיוון שהכיש מכרש אחד קנה כולה. (45) אבל במכר, אם החזיק בשדה אחד קנה שדות הרבה, ואף הנמצאים במדינות רחוקות (קידושין כז). ולמעלה פרק א מהלכות מכירה הלכה טו), משום שמתן הדמים מצרף את כל השדות לחטיבה אחת (הגהות מיימוני ורשב"ם שם), ויש שכתבו דמתנה הרי היא כמכר בעניין זה מפני שדעת אחרת מקנה אותו (מגיד משנה, ועיין משנה למלך). (46) "שאין אדם קונה שלא מדעתו" (רשב"ם שם, דיבור המתחיל אף אותה לא קנה). (47) בעייה בגמרא (שם). (48) והבעייה היא אם קנה אף את השדה השניה, כיוון שנתכוון לקנות גם את המצר, או אולי לא קנה גם את המצר (רשב"ם שם, דיבור המתחיל או דלמא). (49) אף זו בעייה שם, שמא קנה שתייה, מאחר שהמצר הוא ה"אפסר" (=החבל) של השדות. (50) כי הבעייה לא נפתרה. (51) שחזקתו ברורה, ואין חזקת הראשון המפוקפקת יכולה לעמוד נגדה (מגיד משנה).

ח. וְכֵן⁵² שְׁנֵי בָתִּים זֶה לְפָנִים מִזֶּה⁵³, שֶׁהַחֲזִיק בְּאֶחָד מֵהֶן⁵⁴ לְקִנְיָתוֹ וְלִקְנֹתָ אֶת הַשְּׁנִי - לֹא קָנָה אֶלָּא זֶה שֶׁהַחֲזִיק בּוֹ בְּלִבְדּוֹ. הַחֲזִיק בְּאֶחָד מֵהֶן כְּדִי לְקִנְיָתָהּ הַשְּׁנִי - אֵף זֶה שֶׁהַחֲזִיק בּוֹ לֹא קָנָה.

(52) בבא בתרא שם, מימרא של רב נחמן בשם רבה בר אבוא. (53) אחד פנימי ואחד חיצוני, שמן הפנימי עוברים אל החיצוני. (54) בין בפנימי, בין בחיצוני, כן הוא לפי גירסת הרי"ף. בניגוד לגירסת רשב"ם, שלפיה, אם החזיק בפנימי קנה אף החיצון שמשועבד לפנימי.

ט. הַמְּחִזִּיק⁵⁵ בַּשְּׁטָר⁵⁶ מִנְכָּסִי הָגֵר כְּדִי לְקִנְיָתָהּ הַקָּרָקַע הַבְּתוּכָה בְּאוֹתוֹ שְׁטָר - לֹא קָנָה⁵⁷ אֶלָּא הַשְּׁטָר בְּלִבְדּוֹ, לְצֹר⁵⁸ עַל פִּי צְלוּחִיתוֹ⁵⁹ וְכִיּוּצָא⁶⁰ בְּזֶה.

(55) בבא קמא מט: (56) שטר קניין, או שטר מתנה של הגר, ולא שטר חוב כפירוש רש"י שם. (57) שהרי לא עשה בה קניין, כן הובא בגמרא שם: "המחזיק בשטרותיו של גר

עוֹף, אֵף עַל פִּי שְׁאִין לוֹ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה²⁶ - קָנָה²⁷. וְאִם הִיָּה²⁸ עוֹמֵד בַּעַל הַשְּׂדֵה בְּתוֹף שְׂדֵהוּ²⁹ וְאָמַר³⁰: זָכָתָה לִי שְׂדֵי - קָנָה בַּעַל הַשְּׂדֵה³¹, וְאִין לְבַעַל הַמִּצְוָה כָּלוּם.

(25) מצודה סתם היא חוט ארוך ובה מחט, כמבואר למעלה בהלכה ג, וראה להלן. (26) כמו שכתב למעלה בהלכה ב. (27) מדברי סופרים, משום דרכי שלום, כמו שכתב למעלה בהלכה ג. (28) בבא מציעא יא. (29) המדובר בשדה שאינה משתמרת שהרי במשתמרת אינו צריך לעמוד בצד שדהו (פרק י"ז מהלכות גזילה ואבידה הלכה ח). (30) לאחר שהחיה והעוף כבר היו ניצודים במצודה. (31) ובטל קניינו של בעל המצודה, ואין כאן משום "דרכי שלום", שלא תיקנו תקנה זו אלא בפורס מצודה בשדה הפקר, אבל לא לפורס בשדה חבירו שלא ברשות, ובייחוד כשבעל השדה עומד וצווח שהוא עצמו רוצה לזכות בזה, ראה מגיד משנה. ולא חילק רבינו בין אם החכה רצה כדרכה לבין אם הייתה רגלה שבורה כמו שחילק בהלכות גזילה (שם הלכה יא) - שהרי כאן המדובר כשכבר היו ניצודים במצודה, ודינם כצבי שבור וכגוזלות שלא פרחו שנקנים לבעל השדה (אף על פי שאינה משתמרת, אם עומד בצד שדהו) וראה בראב"ד ובמגיד משנה, כסף משנה ולחם משנה.

ה. דְּגִים³² שֶׁקָּפְצוּ לְתוֹף הַסְּפִינָה - קָנָה בַּעַל הַסְּפִינָה; שֶׁזָּו פָּחַצַּר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת הִיא³³. וְאִינָה חֲצָר הַמְּהַלֶּכֶת³⁴, שֶׁהַמִּים הֵן שְׁמוּלִיכִין אֹתָהּ, וְאִינָה הוֹלֶכֶת מִחֶמֶת עֲצָמָה³⁵.

(32) בבא מציעא ט: (33) וקונה, כאמור, בלי עמידת בעל החצר בחצרו ובלי אמירתו. (34) שאינה קונה (למעלה פרק ג מהלכות מכירה הלכה יג). (35) כן בגמרא שם.

ו. גֵּר³⁶ שְׁמֵת וְלֹא הוֹלִיד יִשְׂרָאֵל אַחֵר שְׁנִתְגַּיֵּר³⁷ - אִין לוֹ יוֹרְשִׁין, אֶלָּא כָּל הַקּוֹדֵם וְהַחֲזִיק בְּנִכְסֵי - זָכָה. וְאִין בַּעַל הַמִּצָּר³⁸ יְכוֹל לְסַלֵּק³⁹ בְּדָמִים, שֶׁזָּו בְּמִתְנָה⁴⁰ הִיא⁴¹.

(36) משנה בבבא בתרא מב. וגמרא שם נג. ועוד. (37) היינו, שלא הוליד אחרי שנתגייר, אף על פי שלידתו הייתה בקדושה, אחר שנתגייר, כיוון שהולידו טרם שנתגייר (מגיד משנה). ובלשון השולחן ערוך (רעב סעיף א): "ולא הניח בן, שהורתו ולידתו בקדושה". וראה קידושין יז:יח. ותוספות שם דיבור המתחיל כאן שהורתו, ובבא בתרא קמט. בעובדא דאיסור גיורא. (38) בעל השדה, הגובל עם שדה הגר. (39) כדין בעל מצרא (פרק י"ב מהלכות שכנים הלכה ה). (40) ובמתנה אין דין בעל מצרא (פרק י"ג שם הלכה א). (41) שכשם שבמתנה, אין בעל המצר יכול לטעון, - כמו שהוא טוען במכר - "קנה לך במקום אחר ואל תיכנס בגבול", שרק זה רצה לתת לו מתנה ורק במקום זה ולא במקום אחר - אף בהפקר הדבר כן, שהרי אינו יכול למצוא נכסי הפקר במקום אחר, ראה בלחם משנה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חברתה, ראה בפרק ג מהלכות מתנות עניים הלכה א. (73) אין דבר זה מפורש בתלמוד, אבל למדו רבינו בקל וחומר מפאה, שכן אמרו בבבא בתרא נה. "המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר, אבל לענין פאה וטומאה לא" – ואם כן דברים המפסיקים בפאה בוודאי מפסיקים בנכסי הגר (מגיד משנה). (74) שמפסיקים לפאה, פאה פרק ב משנה א, ורבינו שם הלכה ב. (75) לענין הוציא חצי שיעור לרשות אחת וחצי שיעור לרשות אחרת ויש הפסק ביניהן, שאין חצאי השיעור מצטרפים (פרק י"ח מהלכות שבת הלכה כד). (76) אף זה אינו מפורש וגם זה נלמד בקל וחומר משבת שכן אמרו שם נה: "אבל לשבת לא", כלומר המצר והחצב שהם מפסיקים בנכסי הגר, אינם מפסיקים לשבת, ואם כן דברים המפסיקים לשבת, בוודאי שהם מפסיקים לפאה (מגיד משנה). (77) הלכות שבת שם. (78) כלומר, אפילו כרמלית שאינה מפסקת ברשויות שבת (הלכות שבת שם) – מפסקת כאן, שהרי גם החצב שאינו אלא "מקום פטור" (רשב"ם בבא בתרא נו. דיבור המתחיל רבא אמר) חוצץ כאן (למעלה הלכה י), וכל שכן שהכרמלית מפסיקה, שהרי הכרמלית חשובה יותר כרשות בפני עצמה מאשר מקום פטור (ראה בפרק י"ד מהלכות שבת הלכה יא), ועיין לחם משנה. (79) היינו, אפילו מקום פטור, עיין ברשב"ם שם. וראה להלן. (80) היינו, שאם השאיל הבעל מקום בחצירו לאשתו, על מנת לזרוק שמה הגט, וזרק ונפל בעמוד העומד על יד המקום המושאל, נחשב עמוד זה כרשות אחרת, ואינו כלול במקום המושאל, ואם השאיל לה מקום אחד, לא השאיל לה שני מקומות. וכמה דברים חולקים שם רשות בענין גיטין: א. מקום שיש בו ארבע אמות על ארבע אמות. ב. מקום שגבוה עשרה טפחים אף על פי שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות. ג. מקום שיש לו שם לווי אף על פי שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות ואינו גבוה עשרה טפחים (פרק ה מהלכות גירושין הלכה ט). הרי שגם מקום פטור חולק רשות לענין גיטין, והוא הדין לנכסי הגר. וראייה לזה ממה שאמר רבא (בבא בתרא נו): "רשות שבת כרשות גיטין", הרי שהשווה שניהם, ואם רצו לומר שלענין נכסי הגר המצר והחצב מפסיקין ולענין שבת אינם מפסיקין (שם נו:), הוא הדין שבנכסי הגר יותר מפסיק מלענין גיטין.

יב. פל דבריו⁸¹ המפסיק לטמאה - מפסיק בנכסי הגר⁸². פיצד? פגון שנקנס אדם לבקעה זו, וטמאה בבקעה פצדה אחרת⁸³, ואינו יודע אם הגיע למקום הטמאה⁸⁴ אם לאו - פל מקום שמחזיקין אותו לטמאה, הרי הוא במקום אחר מחלק בפני עצמו.

(81) משנה טהרות פרק ו משנה ה ומובאה בבבא בתרא נו: (82) שהרי (שם נו.) רצו לומר שהמצר והחצב שמפסיקין בנכסי הגר אינם מפסיקין לענין טומאה, ואם כן אלו שמפסיקין לענין טומאה כל שכן שמפסיקין בנכסי הגר. (83) כלומר, בבקעה אחרת, שאף על פי שהנקנס לבקעה שיש בה כמה שדות וטומאה באחת מהן ואינו יודע לאיזה שדה נכנס, הרי הוא טמא וכדעת חכמים ולא כרבי אליעזר בבבא בתרא שם (פרק כ מהלכות אבות הטומאה הלכה ט)

וכו' אדעתא דארעא הוא דמחזיק [בשטר] ובארעא הא לא אחזיק – הרי שפשוט הדבר שלא קנה הקרקע בהגבהת השטר. (58) שימוש אפשרי של הנייר. (59) בגמרא שם הסתפקו באופן שהחזיק בשטר בסתם, אם כוונתו לקרקע ולא קנה השטר או שנתכוון גם לשטר, ולא נפשטה הבעיית. ואילו באופן שנתכוון בוודאי לקנות הקרקע, לא הסתפקו כלל, שוודאי לא קנה השטר. ואם כן דברי רבינו תמוהים משני צדדים, שהוא כתב שהמחזיק כדי לקנות את הקרקע, קנה השטר. אבל יש אומרים שסוגיא זו אינה סוברת שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו (בבא מציעא יא.) – אבל לפי מה שאנו פוסקים להלכה, שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו (פרק י"ז מהלכות גזילה הלכה ח), אין ספק שאפילו אם לא נתכוון כלל לקנות השטר – קנה השטר (ש"ך סימן ערה סעיף קטן ג, ועיין תוספות בבא בתרא נד. דיבור המתחיל אדעתא). (60) שימושים דומים של הנייר.

י. שדה⁶¹ המציינת⁶² במצריה - פיון שהפיש⁶³ בה מבוש אחד⁶⁴ - קנה את פלה; ואם⁶⁵ אינה מציינת במצריה - קונה ממנה באותו מבוש⁶⁶ פדי שילוף הצמד⁶⁷ בשעת חרישה ויחזור⁶⁸. המצר⁶⁹ והחצב⁷⁰ שמתחמין בו תחומין⁷¹ מפסיקין בנכסי הגר, וכל המחזיק בשדה - לא קנה אלא עד המצר או עד החצב.

(61) בבא בתרא נד. כרב נגד שמואל מפני שרב נחמן עשה מעשה כמותו (מגיד משנה). (62) שגבולותיה בולטים וגלויים (רבינו גרשום שם דיבור המתחיל המסוימת). והמדובר בנכסי הגר, שאילו במכירה ונתן דמים קונה במכוש אחד כמה שדות (פרק א מהלכות מכירה הלכה יט וראה למעלה הלכה ז). (63) היכה, חפר. (64) חפירה אחת. (65) גמרא שם. (66) כן מפרש רבינו מה שאמר שם: "אינה מסוימת במצריה, עד כמה? אמר רב פפא כדאזיל תיירא דתורי והדר", כלומר, עד כמה הוא קונה במכוש אחד. ורשב"ם מפרש אחרת, ועיין תוספות שם. (67) שני שוורים החורשים יחד. (68) שהצמד עושה תלם אחד באורך מסויים של השדה, – לא כל האורך – וחזור. ושיעור אורך זה הוא קונה במכוש אחד. (69) =הגבול. שם נה. מימרא של רב אסי בשם רבי יוחנן. (70) צמח שיש לו שרשים יורדים בעומק הארץ – אינם נוטים לכאן ולכאן, ובו תיחם יהושע חלקי השבטים (בבא בתרא נו.) ועל כן נקרא חצוב (פירוש המשניות לרבינו בפרק א מכלאים משנה ח). (71) שעושים תחומין.

יא. פל המפסיק לפאה⁷² - מפסיק בנכסי הגר⁷³. פיצד? הנה שם נחל או אמת המים ופיוצא בה⁷⁴ - לא קנה אלא עד הנחל או עד האמה. וכל המפסיק ברשות שבת⁷⁵ - מפסיק בנכסי הגר⁷⁶, פגון שהיה בין שתי השדות רשות היחיד⁷⁷ או פרמלית⁷⁸, אפילו היה ביניהם רשות⁷⁹ שחולקת לגטין⁸⁰.

(72) היינו, שהפסקה זו מהווה גבול בין השדות, וצריך לתת פאה לכל שדה לחוד, שאין מניחין את הפאה משדה על

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וכן שם עובדא, שרב נחמן עשה בה כשמואל. (94) שנסתלק הגוי מן הקרקע (כדלהלן בדברי רבינו), שהרי אצלו נגמר הקניין על ידי קבלת הכסף, אלא שהישראל אינו קונה בזה מאחר שלא סמכה דעתו על הגוי בלי שטר (גמרא שם). (95) אבל קדם הראשון והחזיק בה - קנה הוא מן ההפקר, שהחזקה שלו אינה גרועה מזו של השני, ויש חולקים על רבינו בזה (מגיד משנה). (96) מפני שחזקה בנכסי הגר שונה מזו הרגילה, כמו שיבואר להלן בפרק ב הלכה א"ב. (97) כן כתב רב האי בספר המקח והממכר שער יד. לפי שקרקע זה כמשכון ביד הלוקח הראשון, על מעותיו שנתן לגוי, והרי זה דומה למשכון הגר ביד ישראל ובא ישראל אחר והחזיק בו, שלוקח ממנו הראשון כנגד מעותיו, כמו שכתב רבינו להלן פרק ב הלכה טו (רא"ש בבבא בתרא פרק ג סימן סה). (98) כלומר, הפקר. ראה למעלה הלכה א.

טו. במה דברים אמורים? במקום שאין משפט ידוע למלך; אבל⁹⁹ אם דין אותו המלך ומשפטו שלא יזכה בקרקע אלא מי שפוטב בשטר או הנותן דמים וכיוצא בדברים אלו - עושין כפי משפט המלך; שכל¹⁰⁰ דיני המלך בממוץ¹⁰¹ על פיהן דיני.

(99) בבא בתרא שם. (100) בהתאם לכלל הידוע של שמואל: "דינא דמלכותא דינא" בבא בתרא שם, ועוד. (101) דווקא בממון, אבל לא באיסורים, וכן הוא במשנה גיטין י: שכל השטרות של גויים כשרים משום "דינא דמלכותא דינא", חוץ מגיטי נשים.

~ יום שישי כ"ב תמוז ~

פרק שני

(1) נתבאר בו אי זו חזקה קונה בנכסי ההפקר ומהות החזקה, וכל הנמשך אחר זה.

א. נכסי גר שאין לו יורשים², ונכסי ההפקר, ושההפקר שמוכרה העכו"ם לישראל ועדין לא החזיק בה³ - כלם דינם שוה⁴: כל המחזיק בהם בדרך מדברי החזקה, כמו שבארנו בהלכות מכירה⁵ - קנה⁶, חוץ מאכילת הפרות⁷.

(2) ראה למעלה פרק א הלכה ו. (3) שם הלכה יד. (4) לפי שכולם הפקר. (5) פ"א הלכה ח. (6) משנה בבא בתרא מב. (7) בבא בתרא נז. ונד. שאינו קונה אלא כשעושה דבר לטובת השדה, כדלהלן.

ב. פיצד? הלקח קרקע מחברו, והחזיק בה באכילת פרותיה - קנה, כמו שבארנו⁸; אבל בנכסי הפקר או נכסי הגר, אפילו אכל פרות האילן במה שנים - לא קנה גוף האילן ולא גוף הקרקע, עד שיעשה מעשה בגוף הארץ או יעבד עבודה באילן. ומעשה⁹ באשה אחת, שאכלה פרות דקל¹⁰ שלש עשרה שנה, ובא אחד והחזיק באילן בעבודה

- כאן שהוא מסופק אם נכנס לבקעה זו, גם לחכמים דרבי אליעזר, הוא טהור (לחם משנה). (84) כלומר, אותה הבקעה שבה נמצאת אותה השדה הטמאה..

יג. בקעה⁸⁵ גדולה שיש בה שדות רבות, וכלן של גר אחד, ולא היה ביניהן⁸⁶ לא מצר ולא חצב ולא דבר מדברים המפסיקין, ובא אחד והחזיק במקצת הבקעה לקנות את כלל - כל הנקרא על שם אותו. הגר קונה אותו.

(85) בבא בתרא נו. מימרא של רבי מרינוס. (86) [ביניהם, כלומר, בין השדות לא היה מצר ולא שום דבר המפסיק, אבל מסביב הייתה כל הבקעה מסוימת במצירה, שאם לא כן לא קנה אלא "כדי שילך הצמד בשעת חרישה ויחזור" (למעלה הלכה י). ועיין מגיד משנה מה שהאריך בדברי רבינו, ולפי הנ"ל הכל מבורר].

יד. עפ"ם שפבר מטלטלין לישראל, או קנה מטלטלין מישראל - קונה במשיכה⁸⁷ ומקנה במשיכה או בדמים⁸⁸. אבל הקרקע - אינו קונה אותו מישראל אלא בשטר⁸⁹, ואינו מקנה אותו לישראל אלא בשטר⁹⁰; שאין דעתו⁹¹ סומכת אלא על השטר⁹². לפיכך⁹³, ישראל שלקח שדה מן העכו"ם ונתן הדמים⁹⁴, וקדם⁹⁵ שיחזיק בה בא ישראל אחר והחזיק בה בדרך שמחזיקין בנכסי הגר⁹⁶ - זכה אחרון, ונותן לראשון את הדמים⁹⁷. מפני שהעכו"ם מעת שלקח הדמים סלק רשותו, לישראל לא קנה עד שיעשה השטר לידו, ונמצאו נכסים אלו בנכסי מדבר⁹⁸, שכל המחזיק בהן - זכה.

(87) כאמיר ולא כרב אשי, עבודה-זרה עא. (88) כלומר, קונה ומקנה במשיכה וקונה ומקנה בדמים (מגיד משנה וכסף משנה), כמו שנראה בעבודה-זרה שם. בניגוד למה שנאמר בבכורות יג. שאין הגוי קונה אלא או בדמים או במשיכה. ועיין תוספות עבודה-זרה שם דיבור המתחיל שקילו ומגיד משנה וכסף משנה. (89) עם נתינת הכסף (למעלה פרק א מהלכות מכירה הלכה יז). מקור הדברים בבבא בתרא לה: מימרא של רב יהודה בשם רב: "גוי אין לו חזקה אלא בשטר" ומפרשה רבינו לענין חזקת קניין ולא לענין חזקת שלוש שנים, ועיין רשב"ם שם. וטעם הדבר: שאם יקנה בחזקה יבוא להחזיק באלומות (מגיד משנה שם). (90) שם במימרא של רב: "ישראל הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי - אין לו חזקה אלא בשטר" ופירשה כנ"ל בחזקת קניין. וישראל הבא מחמת גוי היינו הקונה מן הגוי (כסף משנה שם). ועוד שם נד: מימרא של שמואל. (91) של הישראל הקונה מן הגוי (משנה למלך, וראה מגיד משנה וכסף משנה שם). (92) שמה יחזור וייתקנו הגוי ממנו באלומות. והיינו, אפילו במקום שאין כותבין את השטר, שהרי במקום שכותבים, אף ישראל מישראל אינו קונה אלא בשטר (למעלה פרק א שם הלכה ד - לחם משנה). (93) שם נד: מימרא של רב יהודה בשם שמואל,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הדברים מהפסוק "ושבו בעריכם אשר תפשתם" (ירמיה מ, י) - במה תפשתם בישיבה (רשב"ם, וכן הוא בקיצור במגיד-משנה). [אבל בדברי רבינו אי-אפשר לפרש כן, שבאופן זה קונה גם בלוקח מחבירו. וקל-וחומר הוא: אם אכילת פירות קונה - זה שנהנה מגוף הקרקע, בוודאי שקונה. וכן כתב רבינו בפ"א מהלכות מכירה הט"ו שאם שטח בה פירות או העמיד בה בהמה - קנה]. (26) חרש, שם נז. (27) לכאורה נראה מכאן שבמכר לא קנה בניר. ובפ"א מהלכות מכירה הלכה טז כתב רבינו: המוכר שדה לחבירו ונכנס בה הלוקח זורעה או נרה - הרי זה קנה". ואע"פ שבדפוס רומי וכ"י אברבנאל חסרה כאן בבא זו (של "הנר את השדה בנכסי הגר - קנה") - ברור שנשמטה בדילוג. וחזן מזה, בלי בבא זו ישנה סתירה בדברי רבינו, שכאן נראה בדבריו שבלוקח שדה מחבירו אינו קונה אלא באכילת פירות, ולא בפעולה שעשה לטובת השדה, ולפיכך הדגיש בסייד וצר צורה וכו' שדווקא בנכסי הגר קונה, ואילו בפ"א מהלכות מכירה כתב רבינו שורה זורעה (הלכה טז) ופתח לה מים (הלכה יב) - קונה. ולפירושו של רבינו יהושע הנגיד (למעלה הערה יא) שכוונת רבינו כאן להוציא חזקת שלש שנים ולא חזקת קנין - הכל ברור ופשוט. (28) חותך, שם נד. מימרא של שמואל. (29) ענפי. (30) שהוא מגלה אותה ע"י מעשיו, כלהלן בהלכה הבאה. (31) שמתכוון לעשות תיקון באילן, על-ידי חיתוך הענפים המיותרים. (32) שתיקון באילן הוא מדרכי החזקה. (33) שזו היא אכילת פירות, שאינה קונה בנר. ואף-על-פי שממילא נתקן האילן, כיון שאינו מכוון לתקן, אינו קונה (הגהות מיימוניות).

ה. פיצד? ³⁴ היתה ³⁵ פורת מִכָּאן וּמִכָּאן ³⁶ - הרי חֲזָקָתוֹ שֶׁנִּתְּפַן לַעֲבֹדֶת הָאֵילָן; הִיָּה פֹרֶת מְרוֹחַ אֶחָת - אֵינוֹ מִתְּפַן אֶלָּא לַעֲצִים. וְכֵן ³⁷ הַמִּלְקֵט עֲצִים וְעֹשִׂים וְאֲבָנִים מִן הַשָּׂדֶה: אִם דָּעָתוֹ לְתֵקֵן הָאֵרֶץ ³⁸ - קָנָה ³⁹; וְאִם לַעֲצִים ⁴⁰ - לֹא קָנָה ⁴¹.

(34) כלומר, איך אנו יודעים אם דעתו לאילן או להאכיל העצים לבהמה. (35) שם נד. (36) כלומר, מכל צדי האילן. (37) שם, מימרא שניה של שמואל. (38) לנקותה ולהכשירה לחרישה. (39) שזה תיקון בגוף הקרקע. (40) להכין לו עצים או עשבים או אבנים, לתשמישו. (41) שזו היא אכילת פירות.

ו. פיצד? לִקְטֹט ⁴² הַגֶּסֶס ⁴³ וְהַדֶּק ⁴⁴ - הרי זו בְּחֻזְקָת שֶׁנִּתְּפַן לְתֵקֵן אֶת הָאֵרֶץ; לִקְטֹט הַגֶּסֶס וְלֹא הַדֶּק - הרי זֶה בְּחֻזְקָת שֶׁנִּתְּפַן לַעֲצִים ⁴⁵. וְכֵן הַמְשֻׁוּהָ ⁴⁶ פְּנֵי הָאֵרֶץ: אִם דָּעָתוֹ לְתֵקֵן הָאֵרֶץ - קָנָה; וְאִם דָּעָתוֹ לְהַשְׁוֹת מְקוֹם שִׁיעָמִיד ⁴⁷ בּוֹ גֶרֶן ⁴⁸ - לֹא קָנָה ⁴⁹.

(42) שם. (43) עצים גדולים. (44) עצים קטנים. (45) שרק הגדולים ראויים לשימוש. (46) שם. (47) שזו היא הנאת שימוש, ולא תיקון, הואיל והקרקע עומדת לחרישה. (48) לדוש שם תבואה. (49) לדעת רשב"ם שם אין זה אלא בגורן שאינו קבוע, שכיון שאחרי הדישה

שֶׁעָבַד בְּגוֹף הָאֵילָן ¹¹; וְכֹא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: זֶה הָאֲחֵרוֹן קָנָה.

(8) בפ"א מהלכות מכירה הלכה ט"ז. והראב"ד חולק על דברי רבינו, כאן ושם. (9) שם נד. (10) של הפקר. (11) בגמרא שם: "רפיק תותיה פורתא (= חרש תחתיו מעט)".

ג. יִשְׁלַח ¹² דְּבָרִים רַבִּים, שֶׁאִם הִחֲזִיק בְּהֵן הַלֹּקֶחַ ¹³ - לֹא קָנָה עֲדֵין, וְאִם הִחֲזִיק בְּאֶחָד מֵהֵן בְּנִכְסֵי הָגֵר אוֹ בְּנִכְסֵי הַפֶּקֶר - קָנָה. פִּיצֵד? הַמוֹצֵא ¹⁴ פְּלִטְרִים ¹⁵ גְּדוּלִּים ¹⁶ בְּנוֹיִין בְּנִכְסֵי הָגֵר אוֹ בְּנִכְסֵי הַפֶּקֶר, וְסִיד ¹⁷ בְּהֵן סִיד אֶחָד אוֹ פִּיר ¹⁸ בְּהֵן פִּיר אֶחָד, כְּגוֹן אִמָּה אוֹ יוֹתֵר ¹⁹ כְּגֹדֶר ²⁰ הִפְתַּח - קָנָה.

(12) שם נז. ושם מנו את ההבדלים, שבין נכסי הגר לבין נכסי חבירו. (13) לא כתב רבינו "הלוקח מחבירו" (כמו שכתב למעלה בתחילת הלכה ב) לפי שכאן לא מדובר בחזקת קנין אלא בחזקת שלש שנים, שבזה אינו קונה אם נרה או היטיבה בדברים אחרים, אלא-אם-כן אכל פירותיה, כמפורש בפ"ב מהלכות טוען ונטען הלכה ט. כן פירש רבינו יהושע הנגיד, נכדו של רבינו (הובא בכסף-משנה), ואילו בלוקח שדה מחבירו - קנה בכל פעולה שעושה לטובת השדה אע"פ שלא אכל פירותיה, וכן מפורש בפ"א מהלכות מכירה הלכה יב, שאם חיבר המים לשדה כיון שהועיל לה קנה, ואם כן פשוט שהוא-הדין לנרה וכיוצא בה. וראה להלן הערה כה. (14) שם נג: (15) ארמונות. (16) כן הוא בגמרא שם (והרשב"ם מוחק גירסא זו) - וכוונתו להדגיש, כנראה, שאף בארמונות גדולים קונים בציור קטן. (17) טח. (18) צייר, והיינו, ציורים פעוטים כגון פרחים וצעצועים, בניגוד לצורה (להלן הלכה ד) שהיא צורה של בעל-חי. (19) וברורה שיטת רבינו, שאף ביותר מאמה צריך שיהיה נגד הפתח (שלא כדעת רשב"ם). ועיין מגיד-משנה ולחם-משנה. (20) בכותל מול הכניסה, ששם נראה יותר ויש לו חשיבות מיוחדת.

ד. הַצֵּר ²¹ צוֹרֵחַ ²² בְּנִכְסֵי הָגֵר - קָנָה. וְהַמַּצִּיעַ ²³ מַצָּעוֹת ²⁴ בְּנִכְסֵי הָגֵר - קָנָה ²⁵. הַנֶּר ²⁶ אֶת הַשָּׂדֶה בְּנִכְסֵי הָגֵר - קָנָה ²⁷. הַמַּפְצֵל ²⁸ זְמוּרוֹת הַגֶּפֶן אוֹ שְׂרִיגֵי ²⁹ אֵילָנוֹת וְכַפּוֹת תְּמָרִים בְּנִכְסֵי הָגֵר: אִם דָּעָתוֹ ³⁰ לַעֲבֹד ³¹ הָאֵילָן - קָנָה ³²; וְאִם דָּעָתוֹ לְהַאֲכִיל הָעֲצִים לְבִהמָה - לֹא קָנָה ³³.

(21) מימרא של רב, שם נד. (22) של חיה ושל עוף (רשב"ם). וכיון שהיא חשובה ביותר, אין צריך שיעור אמה כמו בכיור, שלמעלה הלכה ג (רשב"ם). ודרך אגב למדנו מכאן, שאין איסור בעשיית צורות של חיה ושל עוף (הגהות מיימוניות אות ב). (23) שם נג: מימרא של רב ששת, המסתמך על ברייתא אחת. (24) מחצלאות לשכיבה. (25) כיון שייפה הקרקע בהצעתו (מגיד-משנה בשם ר"י מיגש). ויש מפרשים שאע"פ שלא ייפה הקרקע, קנה. ואינו דומה לאכילת פירות, כיון שנהנה מגוף הקרקע. ומקור

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(62) שם נג: נד. מימרא של רב יהודה. (63) אמנם בגמרא שם הוזכר זרע מסויים - "לפת". (64) חריצים, שהיו כבר לפניו. והוא לא כיסה את הזרע (רשב"ם שם). (65) אחרי שלא כיסה את הזרע.

יא. היתה⁶⁶ מחיצה בנכסי הגר, ובא זה ועשה מחיצה אחרת על גבה - לא קנה⁶⁷, ואפילו⁶⁸ נכלעה מחיצה התחתונה והרי העליונה קנינה; שפעת שפנה לא הועיל, ובעת שהועיל - מאליה פא המעשה.

(66) עירובין כה. מימרא של רב חסדא. (67) לפי שהיא מיותרת ואין בה כל תועלת. (68) בגמרא שם הוסקה הלכה זו מתוך השוואה למימרא המשמשת מקור להלכה הקודמת. יב. המחזיק⁶⁹ בנכסי הגר ובהפקר והוא אין דעתו לקנות, אף על פי שפנה וגדר - לא קנה⁷⁰.

(69) נלמד מן ההלכה הבאה, וראה שם ציון המקור. (70) יש אומרים, שכל זה אינו אלא בהפקר או בנכסי הגר, אבל במתנה - קנה, כיון שדעת אחרת מקנה אותו (קצות-החושן סימן רעה, ס"ק ד).

יג. העודר⁷¹ בנכסי הגר וכסבור⁷² שהן שלו - לא קנה. עדר⁷³ בנכסי גר זה וכסבור של גר אחר - הואיל ונתפון במעשיו אלו לזכות מן ההפקר, הרי זה קנה.

(71) החורש. יבמות נב: מימרא של רב יוסף. (72) כגון שהוא שכן, ונכסיו גובלין עם נכסי הגר. (73) שם, מימרא של אביי.

יד. היה⁷⁴ משפון⁷⁵ ישראל ביד הגר, וכשמת הגר פא ישראל והחזיק במשפון זה - מוציאין⁷⁶ אותו מידו; שפיון שמת הגר בטל שעבודו⁷⁷.

(74) בבא-קמא מט: מימרא של רבה. (75) אפילו משכנו שלא בשעת הלואתו (מגיד-משנה, וראה בש"ך סימן רעה, ס"ק ז). (76) שאין בו לגר (= הבעל-חוב) במשכון זה, אלא שעבוד להלוואתו, ומה שאמרו: "בעל-חוב קונה משכון" (בבא-מציעא פב.) - אינו אלא להתחייב באחריות שמירתו (פ"י מהלכות שכירות הלכה א), אבל אינו זוכה בו להיות כשלו, שהרי הלואה יכול תמיד לפדותו בדמים (ראה 'תוספות' שם ד"ה משכנו של ישראל). (77) וזוכה בו הלואה, מיד עם מיתת הגר.

טו. היה⁷⁸ משפון הגר ביד ישראל, ובא ישראל אחר והחזיק בו⁷⁹ - לוקח ממנו הראשון כנגד מעותיו⁸⁰, והאחרון קנה את השאר.

(78) בבא-קמא שם, המשך המימרא של רבה. (79) אם לא הקדימו בעל החוב, כדלהלן הלכה טז. (80) שהשעבוד שחל על נכסי הגר אינו נפקע מנכסיו, אף שמת הגר, ולא דוקא שיש משכון בידי המלוה, אלא אף אם יש לו על הגר מלוה בשטר או בעדים (מגיד-משנה בהלכה טז).

יחרוש מקומו, אין זה תיקון לשדה. אבל אם עשהו גורן קבוע - קנה, שזהו תיקון לשדה.

ז. פיצד? היה⁵⁰ לוקח עפר ממקום גבוה ונותנו למקום הנמוך - הרי זה מתקן הארץ; ראינוהו שאינו מקפיד על זה, אלא משליך העפר והצורות בכל מקום בלא הקפדה - הרי זה פחזקת שאינו מתפון אלא להשוות מקום לדיש. וכן הפותח⁵¹ מים לתוך הארץ: אם למקן הארץ - קנה; ואם לצוד⁵² הדגים לא קנה.

(50) שם. (51) שם. (52) אף זו הנאת שימוש.

ח. פיצד? עשה מקום שפכנסו בו המים בלבד⁵³ - הרי זה מתפון למקן⁵⁴ הארץ; עשה שגני פתחים, אחד להכניס ואחד להוציא - הרי זה מתפון לצוד דגים.

(53) בלי שער יציאה. (54) שיתעכבו המים במקום וישקו את השדה.

ט. הבונה⁵⁵ פלטרין גדולים בנכסי הגר, ובא אחר והעמיד להם דלתות⁵⁶ - קנה האחרון⁵⁷; שהראשון לא עשה בגוף הארץ כלום⁵⁸, והרי⁵⁹ הוא כמי שעשה גל אבנים על הארץ שאינו קונה, שהרי לא הועיל בגדרו⁶⁰ זה, מפני שהוא רחב ביותר ומפלט, ואין צורת אותו הבנין מועלת⁶¹ לו עד שיעמיד דלתות.

(55) שם נג: מימרא של רב נחמן בשם רבה בר אבוח. (56) יש מפרשים, שהעמיד הדלתות ונעלן, שאם לא נעל, גם הוא לא עשה כלום, כמו הראשון, ואע"פ שבמכירה קונה בנעילת דלת לחוד (פ"א מהלכות מכירה הלכה י, ועיין שם בכסף-משנה) - בגר שאין דעת אחרת מקנה צריכים גם העמדה (לחם-משנה). ויש מפרשים, שגם בלא נעל - קנה, שכיון שעל-ידי העמדת הדלתות ישנה אפשרות לנעול, הרי זו עשייה גמורה וקנה, ראה בהגהות מיימוניות. (57) נראה מדברי ר"י בן מיגש, שגם מה שבנה הראשון הוא הפקר וזכה בו השני (מגיד-משנה). (58) כיוון בזה לדברי רבו ר"י בן מיגש, שכתב: "שלא חפר הראשון יסודות, שחפירות הקרקע ליסודות - כנר את השדה, שמתקנה לזריעה ואע"פ שלא זרעה - קנה" (ועיין מגיד-משנה וכסף-משנה בשם הר"ן). (59) שם. (60) כלומר, אין לומר שבנין זה יהווה תיקון מבחינת היותו גדר. (61) כלומר, אין עדיין כל תועלת בבנין שהוא בלי דלתות, שאי-אפשר עדיין להנות ממנו ולגור בו כמו שהוא. ומכאן שאם יש תועלת, כגון שעשה מקום לזבל או לדיר בהמות - קנה (מגיד-משנה וכסף-משנה).

י. המפיץ⁶² הזרע⁶³ לתוך התלמים⁶⁴ - לא קנה; שפעת שהשליך הזרע לא השפית כלום⁶⁵, ובעת שצמח והשפית - שבח הפא מאליה הוא, ואינו קונה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ואף רבא לא חלק עליו, אלא שתיקן באופן אחר. ראה למעלה הערה פז. (91) לפני שהחזיקו בראשונה. שאם מת אחר-כך אין כל חידוש של קנו בראשונה, שהרי הנכסים של העובר. ראה למעלה. (92) גם כאן מדובר כשהפילה אשתו מקודם, שאם לא כן, אין שום חידוש בזה כנ"ל. (93) בפעם השניה, אחרי שהראשונים החזירו את הנכסים. (94) אלה שהחזיקו הראשונים בנכסים אלו. (95) שבזה שהחזירו, גילו דעתם שלכתחילה היה הקנין רופף בידם, ולא נתכוונו לקנין של ממש, וזהו הפירוש בדברי רבא: "ורפויי רפיא בידיהם".

~ שבת קודש כ"ג תמוז ~

פרק שלישי

(1) נתבאר בו שווי המתנה למכר בעניינן ותנאיהם ומהות המקבלים כגון גוי ועבר ואשה.

א. הנותן מתנה לחברו - אין המקבל זוכה בה אלא באחד מן הדברים שהקונה זוכה בהן במקחו²: אם מטלטלין רוצה לתן לו - עד שיגביה, או שימשוך דבר שאין דרכו להגביה³, או יקנה באחד משאר הדברים שהמטלטלין נקנין בהן⁴; ואם קרקע או עבדים נתן לו - עד שיחזיק בדבר שמתחיל הלוקח⁵, או עד שיגיע שטר מתנה לידו⁶. אבל בדברים לא זכה המקבל, אלא כל אחד מהן עדין יכול לחזור בו⁷.

(2) בבא-בבא קנא. מעשה באמו של רב עמרם חסידא, שרצתה לתת מתנה, ועל זה שואלת שם הגמרא: "והא לא משך (המקבל)?" וכן יש בכמה מקומות בגמרא (מגיד-משנה). (3) ראה פ"ג מהלכות מכירה, הלכה א"ב. (4) קנין חצר (שם הלכה ז). קנין אגב קרקע (שם הלכה ח) וקנין סודר (שם פ"ה הלכה ח). (5) חזקת קנין בקרקע בפ"א מהלכות מכירה הלכה ג"ח, וחזקת קנין בעבדים שם פ"ב הלכה א"ב. (6) ראה שם פ"א הלכה ג"ז, ופ"ב הלכה א. (7) ואין בזה אפילו משום מחוסר אמנה, חוץ ממתנה מועטת (פ"ז מהלכות מכירה, הלכה ט).

ב. מחל⁸ לחברו חוב שיש לו עליו, או נתן⁹ לו הפקדון שהיה מפקד אצלו - הרי זו מתנה הנקנית בדברים בלבד, ואין צריף דבר אחר, כמו שפאננו¹⁰.

(8) קידושין טז. ועוד מקומות אחרים, ראה ב'תוספות' סנהדרין ו. ד"ה צריכה קנין. (9) מכאן שבפקדון כיון שהוא בעין, צריך לשון מתנה דוקא ולא מועילה לשון מחילה (לחם-משנה ומשנה-למלך). (10) פ"ה מהלכות מכירה הלכה יא, וראה במגיד-משנה שם.

ג. וכן האומר לחברו: מנה שיש לי בידך תנהו לזה - קנה¹¹, ואין אחד¹² מהן יכול לחזור בו. בין שנתן הקנה בחוב שיש לו אצלו¹³, בין שנתנו לו מתנה; בין שהיה חוב אצלו¹⁴, בין שהיה פקדון אצלו, כמו שפאננו¹⁵.

טז. כמה דברים אמורים? פשאל היה המשפון בחצר הראשון; אבל אם היה בחצר - חצרו קונה לו שלא מדעתו⁸², כמו שפאננו בענין מציאה⁸³, ואין לזה האחרון פלוג.

(81) מסקנות הגמרא שם. (82) ואף-על-פי שאינו עומד בצד חצרו. כלל ידוע של רבי יוסי בר חנינא, בבבא-מציעא יא. וכל זה אינו אלא בחצר המשתמרת, אבל אם אינה משתמרת, אינה קונה אלא אם עומד על ידה, וראה לעיל פ"א הלכה ד. (83) פ"ז מהלכות גזילה ואבירה ה"ח.

יז. גר⁸⁴ שמת, ובזבזו ישראל את נכסיו⁸⁵, והיו בהן עבדים גדולים - קנה⁸⁶ עצמן בני חורין; אבל העבדים הקטנים - הרי הן כבהמה, וכל המחזיק בהן⁸⁷ - זכה בהם. וכבר פאננו⁸⁸ דרכי החזקה שיקנו בהם את העבדים.

(84) גיטין לט. (85) כלומר, תפסו נכסיו וזכו בהם מן ההפקר, כדין גר שמת ואין לו יורשין שנכסיו הפקר, ראה למעלה הלכה א. (86) שהם קודמים לאחרים, לזכות בעצמם. (87) בקטנים שאין להן יד לזכות בעצמם (וראה 'תוספות' שם ד"ה קטנים). כאבא שאול ולא כחכמים, שכן הכריע רבי יהושע בן לוי (גיטין שם). וראה 'תוספות' קידושין כג. ד"ה ואיכא דאמרי. (88) בפ"ב מהלכות מכירה, הלכה א"ד.

יח. גר⁸⁹ שמת, ובזבזו ישראל את נכסיו, ושמעו שעדין לא מת, או שיש לו בן, או שאשתו מעברת⁹⁰ - פלן חביבין להחזיר. החזירו פלן, ואחר כך שמעו ששמועה ראשונה אמת היתה ובראשונה מת, או מת בנו מקדם⁹¹, או הפילה אשתו⁹², כל המחזיק בשניה⁹³ - קנה, ובראשונה⁹⁴ - לא קנה⁹⁵.

(89) בבא-בבא קמב. בבביתא. וכתב הגר"א (סימן רעה, ס"ק כט) שרבינו גרס במסקנת הגמרא שם: "איכא בינייהו (בין אביו שאמר שלפיקך לא קנו בחזקה הראשונה, מפני ששם מדובר באופן שנתברר שבזמן החזקה הראשונה היה העובר קיים ויש לו זכות בירושה הבאה מאליה, לבין רבא שאף הוא מודה שיש לעובר זכות בירושה (ועיין ב'אבן האזל'), אלא שכאן מדובר אף באופן שנתברר לבסוף שבזמן החזקה הראשונה כבר מת הבן או כבר הפילה, ואעפ"כ לא קנה, מפני שרפוי הדבר בידי המחזיקים ולא נתכוונו לקנות, והא ראייה שמיד ששמעו שיש לו בן החזירו הנכסים) ששמעו בו שמת, ולא מת, ומת" (וכ"ה בתוספות רי"ד - אור שמח). וזהו פירושו: שמעו בו, כלומר בגר עצמו, שמת (ואז החזיקו בנכסיו). ולא מת, כלומר, שוב שמעו בו שלא מת והחזירו הנכסים. ומת, כלומר, שוב שמעו ששמועה ראשונה אמת. לאביו, כיון שנתברר שמת לפני החזקה - קנו. ולרבא, לא קנו - כיון שגם כאן היה הדבר רפוי בידם. ופסק רבינו כרבא. (90) שאע"פ שהמזכה לעובר לא קנה (פ"ב מהלכות מכירה הלכה י), בירושה הבאה מאליה - יש לו לעובר זכות, כאביו שם.

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לא נתקיימו הקידושין) (28) במשנה-למלך ובשו"ע (רמא, סעיף ט) "נתקיימה" (29) היינו, מעת קיום התנאי ואילך (פ"ו מהלכות אישות, הלכה טו). (30) בבא-מציעא סה: וכ"כ רבינו בפ"א מהל' מכירה, הלכה יא. (31) ראה להלן בהלכה ז.

ז. **כָּבֵר בְּאַרְנוֹתָי, שֶׁכָּל תְּנָאִין שְׂיֵשׁ בְּמִתְנֹת אוֹ בְּמִקָּח וּמִמְכָּר צָרִיף שְׂיִהֶיָּה תְנָאִי כְפֹול, וְהֵן קוֹדֵם לְלֵאוֹ**³⁴, וְתֵנָאִי קוֹדֵם לְמַעֲשֶׂה³⁵, וְיִהִי תְנָאִי שְׂאִפְשֵׁר לְקִיּוּמָא³⁶. וְאִם חֲסֵר אֶחָד מֵאלוֹ - הִתְנָאִי³⁷ בְּטֵל, וְכֵאלוֹ אֵין שֵׁם תְנָאִי³⁸.

(32) בפ"ו מהלכות אישות, הלכה א"ב. (33) התנאי החיובי. (34) גיטין עה: דברי רבא. (35) בבא-מציעא צד. במשנה וגיטין עה. והיינו שהתנה לפני שעשה הקונה מעשה הקנין (שם הלכה ד). ולדעת הראב"ד (שם הלכה א) צריך שדיבור התנאי יקדים לדיבור על המעשה. (36) כרבי יהודה בן תימא (בבא-מציעא שם), ולא כחכמים החולקים עליו. וטעם כל אלו, לפי שדיני תנאי נלמדו מתנאי בני גד ובני ראובן, ושם היו כל ארבעה דברים אלו. קידושין סא. גיטין עה. ופד. ו'תוספות' שם ד"ה על-מנת. (37) על יתר משפטי התנאי שלא הזכירם רבינו, ראה מגיד-משנה בפ"ו מהלכות אישות, הלכה א. (38) כן כתב גם בהלכות אישות שם, הלכה ב.

ח. **וְכָל הָאוֹמֵר 'עַל מְנָת' - כְּאוֹמֵר 'מַעֲכָשׁוֹ דְּמִי³⁹, וְאֵינוֹ צָרִיף לְכַפֵּל הִתְנָאִי⁴⁰. כֶּף הוֹרוֹ מְקַצָּת הַגְּאוּנִים⁴¹, וְלִזְה דְּעֵתִי נוֹטָה. וְרַבּוּתִי⁴² הוֹרוֹ, שְׂאִין צָרִיף לְכַפֵּל הִתְנָאִי וּלְהַקְדִּים הֵן לְלֵאוֹ אֲלֵא בְּגִטִּין וּבְקִדּוּשִׁין בְּלִבְד⁴³. וְאֵין לְדָבָר זֶה רְאִיָּה⁴⁴.**

(39) גיטין עד. ושם מימרא של רב הונא בשם רבי (וכן הוא בהלכות אישות שם, הלכה יז. ובפ"ח מהלכות גירושין, הלכה א). כלומר, כשם שבאומר "מעכשיו" נתקיים המעשה למפרע, לכשיתקיים התנאי, כמו באומר "על מנת". (40) והוא-הדין ליתר משפטי התנאי, חוץ מתנאי שאי-אפשר לקיימו, ראה בהלכות אישות שם. והטעם בזה הוא: שרק בתנאי של "אם" שאין המעשה מתקיים מיד אלא עם קיום התנאי, ונמצא התנאי מבטל המעשה, שהרי אילו לא התנאי היה המעשה מתקיים מיד. אבל בתנאי של "מעכשיו" או של "על מנת", שהוא כמו "מעכשיו", שהמעשה מתקיים למפרע ואין התנאי בא לבטל לגמרי את המעשה – בזה אין צורך לשלשה ממשפטי התנאי: תנאי כפול, הן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה (הלכות אישות שם, הערה נז בשם הראב"ד, וראה במשנה-למלך כאן). (41) רב האי גאון, הובא ברא"ש גיטין פ"ו אות ט (הלכות אישות שם, הערה נג). (42) ובהלכות אישות שם הלכה יד, כתב: "יש מקצת גאונים אחרונים", והם הרי"ף ורבינו שמואל בן חפני הכהן (שם הערה מד). (43) ולא בדיני ממון: כי אין הלכה כרבי מאיר (קידושין סא). ש"כ תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, ורק בגיטין וקידושין החמירו (מגיד-משנה בהלכות אישות שם, הערה מה שם). (44) ובהלכות

(11) והוא דין מעמד שלשתן (גיטין יג:). (12) מכל השלשה. (13) כלומר, הנותן פרע למקבל חוב שהיה חייב לו. ראה בשו"ע חושן-משפט סימן כז, סעיף א. ומקור הדברים לפי גירסת הרי"ף בגיטין יד. "הנהו גינאי וכו' יחבינהו ניהליה למרי ארעא בטסקא" (הגר"א שם). (14) אצל הנפקד. (15) פ"ו מהלכות מכירה, הלכה ח.

ד. **כְּשֵׁם שְׂאִין צָרִיכִים עֲדִים לְעֵינֵן מִקָּח וּמִמְכָּר אֲלֵא לְגִלּוֹת הַדָּבָר בְּלִבְד אִם הִיתָה שֵׁם טַעֲנָה וּכְפִירָה¹⁶, כֶּף בְּמַחֲלוֹת וּמִתְנֹת אֵין צָרִיכִין עֲדִים אֲלֵא מִפְּנֵי הַמְשָׁקִיִּים¹⁷.**

(16) קידושין סה: "לא איברו סהדי אלא לשקרי (= לא נבראו עדים אלא כנגד השקרנים)". (17) כן כתב בפ"ה מהלכות מכירה, הלכה ט.

ה. **כְּשֵׁם שְׂמוּכָר צָרִיף לְסִיִּים¹⁸ הַמְמָכָר, כְּמוֹ שְׂבִאֲרֵנוֹ¹⁹, כֶּף הַנּוֹתֵן. כִּיצֵד? הַנּוֹתֵב לְחִבְרוֹ 'קִרְקַע מְנַכְסִי²⁰ נְתוּנָה לָךְ', אוֹ²¹ שְׂפֹתֵב לוֹ 'כָּל נָכְסִי קִנְיִינִי לָךְ חוּץ מִמְקַצָּתִי²² - הוֹאִיל וְלֹא סִיִּים הַדָּבָר שְׁנֵתָן לוֹ²³ וְאֵינוֹ יָדוּעַ, לֹא קָנָה כְּלוֹם; וְאֵינוֹ יָכוֹל לִזְמַר לוֹ 'תֵּן לִי פָחוֹת שְׂבִנְכָסִיד', עַד שְׂסִים לוֹ הַמְקוֹם שְׁנֵתָן לוֹ. אֲבָל²⁴ אִם אָמַר לוֹ 'חֲלַק כֶּף וְכֶף בְּשָׂדֶה פְּלוֹנִית' - הוֹאִיל וְסִיִּים הַשָּׂדֶה, אָף עַל פִּי שְׁלֹא סִיִּים הַחֲלַק, נוֹטֵל אוֹתוֹ חֲלַק מִן הַפָּחוֹת שְׂבִאֲוֹתָה שָׂדֶה²⁵.**

(18) להגדיר את נושא המכירה, מהותו ומקומו. (19) בפרק כא מהלכות מכירה, הלכה א"ג. (20) יוצא מתוך הפסקא הבאה. (21) פאה פ"ג משנה ח. הובאה בגיטין ח: – ט. כפי שהובנה ע"י הרי"ף והר"י מיגש (הובאו דבריהם במגיד-משנה). (22) ולא הגדיר מה הם מקצת הנכסים שלא נתן לו. (23) ש"נכסים" ו"קרקע" הם שמות כוללים לכל הסוגים: שדות וכרמים, גנות ופרדסים, יערות, הרים וגבעות וכו' וכו' שהכל נקרא "נכסים" ו"קרקע". אבל אם סיים לו סוג מיוחד, כגון אם אמר לו בית מבתי אני מוכר לך – מכירתו מכירה, ונותן לו הקטן שבהם (פכ"א מהלכות מכירה, הלכה יט). וכמו כן אם אמר לו חלק כך וכך בשדה פלונית, כדלהלן (מגדל עז). (24) בבא-בתרא קז: במשנה. וראה בפכ"א מהלכות מכירה, הלכה כב. (25) שיד הלוקח על התחתונה.

ו. **כָּל הַנּוֹתֵן²⁶ מִתְנָה עַל תְּנָאִי, בֵּין שֶׁהִתְנָה נּוֹתֵן בֵּין שֶׁהִתְנָה הַמְקַבֵּל²⁷, וְהַחֲזִיק הַמְקַבֵּל וְזָכָה בָּהּ: אִם נִתְּמִים הִתְנָאִי - נִתְּמִים²⁸ הַמִּתְנָה²⁹; וְאִם לֹא נִתְּמִים הִתְנָאִי - בְּטֵלָה הַמִּתְנָה, וְיִחְזִיר פְּרוֹת שְׂאֲכָל³⁰. וְהוּא שְׂיִהֶיָּה הִתְנָאִי כְּרִאִי³¹.**

(26) נזכר בכמה מקומות בתלמוד. ומקור הדברים בתנאם של בני גד ובני ראובן, שמשא רבינו כשנתן להם את עבר הירדן, התנה עמם על-מנת שיעברו את הירדן (במדבר לב). (27) קידושין מט: במשנה "וכן היא (= האשה מקבלת את הקידושין) שהטעתו (= שהתנתה עמו ולא נתקיים תנאה –

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

58) עבודה זרה כ. כרבי יהודה ש"דברים ככתבם" ולא כרבי מאיר. (59) גוי שקיבל עליו שבע מצוות בני נח, ואז מותר לנו להושיבו בינינו, ולכן נקרא "גר תושב". ואין מקבלים אותו אלא בזמן שהיוכל נוהג (פ"ד מהלכות איסורי ביאה, הלכה ז"ח. וראה עוד בפ"י מהלכות עבודה זרה הלכה ו, בפ"כ מהלכות שבת הלכה יד, ובפ"ח מהלכות מלכים הלכה י"א). (60) בגמרא עבודה זרה שם, הביאו גם הפסוק: "לא תחנם". וגם בפ"י מהלכות ע"ז הלכה ד הביאו רבינו רק פסוק זה: "לגר אשר בשעריך וגו'". ועיין ב'ספר המצוות' (ל"ת ג) וב'מנחת חינוך' (מצוה תכו). (61) כלומר, לא הכריחו התורה לתת לו במתנה, אלא רשות בידו לתת, אבל יכול גם למכור. וראה 'תוספות' שם ד"ה ורבי מאיר. (62) שם כ. וסה. כלומר, ומשום כך חייב הוא למכור לו, על-כל-פנים.

יב. הנותן מתנה לעבד או לאשה - קנה הפעל והאדון⁶³; אלא שהאדון קונה לגוף⁶⁴, והפעל קונה אותה לפירות⁶⁵.

63) קידושין כג: לדברי הכל, גם לרבי מאיר וגם לרבנן, גם לרב ששת וגם לרבי אלעזר. (64) כפי שיוצא מסתימת הלשון: "אין קנין לעבד בלא רבו" (ראה 'תוספות' שם ד"ה ורבי אלעזר). (65) כן כתב גם בפ"י מהלכות נדרים הלכה יז, ומקור הדברים בירושלמי, כתובות פ"ו שאמר: "אע"ג דלרבי מאיר עביד יד העבד כיד רבו, זכתה האשה זכה בעלה, — מודה שאין עליה אלא אכילת פירות בלבד". וראה 'תוספות' שם.

יג. נתן מתנה לאשה על מנת שאין לפעלה רשות בה, ולעבד על מנת שאין לרבו רשות בו - קנה האדון וקנה הפעל⁶⁶. אבל⁶⁷ הנותן מתנה לאשה או לעבד, והתנה עמה הנותן בגופה של מתנה שתהיה לכהן וכהן⁶⁸ - לא קנה האדון ולא קנה הפעל.

66) קידושין שם כרב ששת ולפי דברי רבי מאיר, או כרבי אלעזר ולפי דברי הכל, ונדרים פח. כרב כשמואל. (67) נדרים שם כשמואל, וראה להלן הלכה יד. (68) כלומר, חוץ מהתנאי השלילי שהתנה, שלא יזכה האדון או הפעל, אלא התנה גם תנאי חיובי, שהעבד או האשה יזכו בחפץ לשימושים מסויימים, וממילא אין הפעל יכול לקנות, שאף שלאשה ולעבד עצמם אין בו קנין, אלא לדבר זה, אין בו שום קנין לאדון או לבעל.

יד. פיצד? הנותן מתנה לאשה ואמר לה: הרי המעוה האלו נתונים לך במתנה על מנת שתלכשי בהן, או על מנת שתשתי בהם, ותעשי מה שתירצי⁶⁹ בלא רשות הפעל⁷⁰ - לא קנה הפעל. וכן אם אמר לעבד⁷¹: על מנת שתאכל בהן ותשתה בהן, על מנת שתצא⁷² בהם לחרות, או על מנת שתעשה בהם כל מה שתירצה בלא רשות אדון שלך - לא קנה האדון. וכן כל פיוצא בזה.

אישות שם מביא רבינו גם ראייה לדעתו, וכתב: "ואין ראוי לסמוך על דבר זה, שכל שכפילת התנאי עם שאר הארבעה דברים וכו' למדו אותם חכמים אם יעברו וכו' ותנאי זה לא היה בגיטין ולא בקידושין, ובזה הורו גדולי הגאונים הראשונים (= השאילתות ובה"ג - שם הערה מו), וכן ראוי לעשות". ועיין ראב"ד כאן שקיים דעת רב האי, ודחה הראיה מבני גד ובני ראובן.

ט. הנותן⁴⁵ מתנה על מנת להחזיר - הרי זו מתנה⁴⁶. בין שהתנה להחזיר⁴⁷, בין שהתנה להחזירה⁴⁸, או לממן קצוב, או כל ימי חייו של אחד מהם⁴⁹, או כל ימי חייו של פלוני - הרי זו מתנה, בין במטלטלין⁴⁹ בין בקרקע⁵⁰. ואוכל⁵¹ פירות כל זמן המתנה.

45) בבא-בבא קלז: מימרא של רבא. (46) אם קיים תנאו וחזר לבסוף (פ"ח מהלכות לולב הלכה י, ושו"ע חושן משפט סימן רמא, סעיף ו). ואם אמר כל ימי חייו של מקבל, כדלהלן, יחזירו יורשיו. ואם אמר כל ימי חיי הנותן, יחזיר המקבל ליורשי הנותן. (47) כגון אתרוג לצאת בו (בבא-בבא שם). (48) בעובדא של האשה ורב ביבי בר אבבי (בבא-בבא שם), מדובר בנתן לכל ימי חיי המקבל. וסובר רבינו שהוא-הדין בנותן לכל ימי חיי הנותן. (49) כגון אתרוג ושו"ר. שם. (50) בעובדא הנזכרת ברב ביבי בר אבבי (שם). (51) כמו בעובדא הנ"ל שהאשה נתנה האילן במתנה על-מנת להחזיר, לרב ביבי בר אבבי, והוא אכל פירותיו.

י. האומר⁵² לחבירו: שור זה אני נתן לך במתנה על מנת שתחזירהו, הקדישו והחזירו - הרי זה מקדש⁵³ ומחזר⁵⁴. אמר לו: על מנת שתחזירהו לי⁵⁵ - אינו קדוש⁵⁶; שלא התנה עליו אלא שיחזיר דבר הראוי לו. וכן כל פיוצא בזה⁵⁷.

52) בבא-בבא שם, מימרא של רבא בשם רב נחמן, וכפירושו של רב אשי. (53) שכל זמן שהוא זוכה במתנה, היא כולה שלו ויכול לעשות בה הכל. (54) שהגוף מוחזר בעין, ובזה נתמלא התנאי, ואף שהמצב החוקי של החפץ נשתנה בינתיים, הרי סוף-סוף התנאי היה על החזרת אותו החפץ, והוא הוחזר. (55) ומילה מיותרת זו באה להדגיש: דבר הראוי לי, שאוכל להשתמש בו, וההנמקה שם בגמרא, בדברי רב אשי. (56) שמכיון שבטל תנאי, בטלה המתנה, ואין בידי המקבל להקדישה. (57) אם החזירו באופן שאינו ראוי לו לנותן.

יא. אסור⁵⁸ לישראל לתן לעכו"ם מתנת חנם; אבל נותן הוא לגר תושב⁵⁹. שנאמר: לגר אשר בשעריך⁶⁰ תתננה ואכלה, או מכר לנכרי - במכירה ולא במתנה; אבל לגר תושב - בין במכירה בין בנתינה⁶¹, מפני שאתה מצוה להחיותו⁶², שנאמר: גר ותושב וחי עמך.

מתוך מהדורת חזק

גָּמֹר, שְׁהֲרִי שִׁיר⁷⁷ בּוּ בָּגֶט⁷⁸, וּמִתּוֹף שְׁלֹא נִשְׁתַּחֲרַר
לֹא קָנָה פְּלוּם.

(73) פאה פ"ג מ"ח, והובאה בגיטין ח: ובבא-בבא קמט:
(74) שם. (75) בבא-בבא קמט. מימרא של רב דימי בר יוסף
בשם רבי אלעזר. ולא דוקא אם שייר קרקע, שבזה בוודאי
לא יצא לחירות, שאפשר לפרשו שהכוונה לשייר העבד
עצמו שהוא כקרקע. (76) ההנמקה של רב אשי בגיטין ט.
ושל רב נחמן בבבא-בבא קמט: (77) גט אשה – צריך
שיהיה כורת לגמרי היחסים בין הבעל והאשה, לפי שנאמר
"ספר כריתות", וכמו-כן גט חירות של עבד, שנלמד בגזירה
שזה "לה לה" מאשה, צריך שיכרות היחסים שבין האדון
והעבד. (78) בשטר השחרור. ואף-על-פי שאמר לו: עצמך
וכל נכסי קנויים לך וכו' חוץ מטלית פלונית – אין כורת
והגט בטל (להלן פ"ז מהלכות עבדים ה"א) וראה מגיד-
משנה ולחם-משנה.

(69) כלומר: "או תעשי מה שתרצי וכו'". וכן כתב להלן
בעבד (משנה-למלך). ודלא כרב (נדרים שם) שאמר: צריך
לפרט, אבל אם אמר לה: "מה שתרצי תעשי", קנה אותה
בעלה – אלא כשמואל (שם) שאף באופן זה לא קנה הבעל
(מגיד-משנה). (70) שצריך שני תנאים: השלילי, – ע"מ
שאין וכו', והחיובי, התנאי בגוף החפץ (מגיד-משנה).
(71) דעת רבינו שדין העבד והאשה שוים בתחום זה, וראה
הגהות מיימוניות אות ג. (72) קידושין שם, כרבי אלעזר
לדעת חכמים. וכאן אין צריך להוסיף "בלא רשות אדון" –
כיון שאמר לו: "שתצא בהם לחירות". וכן נראה מדברי
רבינו בפ"ה מהלכות עבדים ה"א, וכן אמנם לא נזכר זאת
בגמרא קידושין שם (לחם-משנה).

טו. הַנּוֹתֵן⁷³ כָּל נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ - קָנָה, וַיֵּצֵא בֶן חוּרִין,
וְקָנָה שְׂאֵר הַנִּכְסִים. וְאִם⁷⁴ שִׁיר כָּל שְׁהוּא, אָפְלוּ
מִשְׁלֹטְלִין⁷⁵ - לֹא קָנָה פְּלוּם; שְׁאִין⁷⁶ זֶה גִּט חֵירוֹת

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

~ יום ראשון י"ז תמוז ~

מצות עשה כבו. קבח.

מצות לא תעשה קנב.

הַמְצֹנֶה הַקִּכ"ז – הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר
מִצִּמְחַ הָאָרֶץ, וְהוּא אָמְרוּ תַעֲלֶה: "וְכָל-מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ וְגו'
לֵה" (ויקרא כו, ל) [כִּי אֶת-מַעֲשֵׂר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְמּוּ
לֵה' תְּרוּמָה" (במדבר יג, כד)]. וְכָבֵר בָּאֵר הַכְּתוּב (במדבר
יח, כא), שֶׁהַמַּעֲשֵׂר הַזֶּה לַלְוִיִּם. וְכָבֵר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוַת
זוּ בְּמִסְכַּת מַעֲשָׂרוֹת; וְזֶהוּ הַנִּקְרָא: מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וְאִינוּ
חֹבֶה מִן-הַתּוֹרָה אֲלָא בְּאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל.

הַמְצֹנֶה הַקִּכ"ח – הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר
שְׁנִי, וְהוּא אָמְרוּ תַעֲלֶה: "עֲשֵׂר תַעֲשֵׂר אֶת כָּל-תְּבוּאֹת
זֶרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה" (דברים יד, כב), וּלְשׁוֹן סְפָרִי
(פרשת ראה): "שְׁנָה שְׁנָה – מִלְּמַד שְׁאִין מַעֲשִׂין אוֹתוֹ
מִשְׁנָה לְחִבְרָתָהּ (אין לעשר יבול שנה אחת על-ידי הפרשת
מעשר מיבול שנה אחרת). אֵין לִי אֲלָא מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁבּוּ
דְּבַר הַכְּתוּב, מִנֵּין לְרִבּוּת שְׁאֵר מַעֲשָׂרוֹת? תִּלְמֹד לִזְמַר,
עֲשֵׂר תַעֲשֵׂר" וּמִפְּרֵשׁ בַּתּוֹרָה (שם, כג), שֶׁמַּעֲשֵׂר שְׁנִי זֶה
עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם וּבְעָלִיו אוֹכְלִים אוֹתוֹ שֶׁם. וְכָבֵר הַפְּרָנִי
מִקֶּדֶם (מצות עשה קיט) אֶת דְּבָרֵיהֶם בְּעֶנְיָן זֶה וְכָבֵר עֶסֶק
הַכְּתוּב בְּהִלְכוֹת מִצְוַת זוּ וְאָמַר, שֶׁמָּה שְׁאִי אֶפְשָׁר

לְהַבְיֹאוּ מִחֲמַת רְחוּק הַדֶּרֶךְ, יִפְדֶּה וַיַּעֲלֶה דָּמִיו לְבֵית
הַבְּחִירָה וַיּוֹצִיאֵם שָׁם עַל מִזְוֵן בִּלְבָד, וְהוּא אָמְרוּ תַעֲלֶה:
"וְכִי-יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ" (שם, כד),
גַּם אָמְרָה הַתּוֹרָה בְּהִלְכוֹת מִצְוָה זוּ, שְׁאֵם יִפְדֶּה אוֹתוֹ
לְעַצְמוֹ יוֹסִיף חֲמֵשׁ וְהוּא אָמְרוּ תַעֲלֶה: "וְאִם-גָּאֵל יִגְאֹל
אִישׁ מִמַּעֲשָׂרוֹ חֲמִשָּׁתוֹ יִסֹּף עָלָיו" (ויקרא כו, לא). וְכָבֵר
נִתְבָּאֲרוּ כָל-דִּינֵי מִצְוָה זוּ בְּמִסְכַּת מַעֲשָׂר שְׁנִי. וְגַם הִיא
אֵינָה חֹבֶה מִן-הַתּוֹרָה אֲלָא לְפָרוֹת אָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵין
מַעֲשֵׂר זֶה נֶאֱכָל אֲלָא בְּפָנֵי הַבֵּית. וּלְשׁוֹן סְפָרִי (פרשת
ראה): "מִקִּישׁ אֲכִילַת בָּכוֹר לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי: מָה בָּכוֹר אֵינוּ
נֶאֱכָל אֲלָא בְּפָנֵי הַבֵּית אֶף מַעֲשֵׂר שְׁנִי לֹא יִהְיֶה נֶאֱכָל אֲלָא
בְּפָנֵי הַבֵּית".

הַמְצֹנֶה הַקִּנ"ב – הַצּוּרָה שֶׁהַזְהָרָנוּ מִלְּהוֹצִיא דָּמִי
מַעֲשֵׂר שְׁנִי (שהיה רחוק מירושלים ונפדה -), בְּזוּלַת
הָאֲכִילָה וְהַשְׁתִּיָּה, וְהוּא אָמְרוּ בּוּ: "וְלֹא-נִתְּתִי מִמֶּנּוּ
לְמֵת" (דברים כו, יד), וּלְשׁוֹן סְפָרִי (ריש פרשת כי תבוא):
"שְׁלֹא לְקַחְתִּי מִמֶּנּוּ אֶרֶץ וְתִכְרִיכִין". וְאִם הוֹצִיא מִמֶּנּוּ
אֵיזָה דָּבָר – יֵאָכֵל כְּנֶגְדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקּוֹמוֹ. וְהַזְכִּיר
אֶת-הַמֵּת לְחִזּוּק כְּאִלּוּ יֵאָמַר: אֶף-עַל-פִּי שְׁהִיא מִצְוָה –
לֹא יוֹצִיא עָלָיו כְּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְנִרְאֶה לִי שֶׁפִּינֵן שְׁעוֹנָה
יַחֲעֹלָה לְהוֹצִיא דָּמִי מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּמִזְוֵן בִּלְבָד, כְּמוֹ
שְׁאָמַר: "וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף וְגו'" (שם יד, כו) – הָרִי הַמוֹצִיא

"לא-תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותרשף" (שם);
והאוכלו – לוקה, ובאותו התנאי שנתבאר במעשר דגן.

המצוה הקמ"ג – האזהרה שהזהרנו מלאכול מעשר שני של יצהר (שמן זית) חוץ לירושלים, והוא אמרו: "לא-תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותרשף ויצהרך" (שם); והאכל חייב מלקות ובאותו תנאי שקדם במעשר דגן. ושם תתמה על שמנינו מעשר דגן ומעשר תירוש ומעשר יצהר, שלש מצוות; דע שאם אכל שלשון באחד – לוקה על כל-אחת ואחת: לפי שלא זו שבפסוק זה אינו לאו שבכללות שאין לוקין עליו, אלא הוא לחלק. ובפרוש אמרו בגמרא ברתות (ד:): "אכל מעשר דגן ותרשף ויצהר – חייב על כל-אחת ואחת. וכי לוקין על לאו שבכללות? קרא יתירא בתיב (מצאנו פסוק מיותר ללמד שלוקה). מפדי (הנה), בתיב: "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך וכו'" (שם יד, כג) ולמה לי למקדור למכתבינהו לכלהו (לצורך מה חוזר ומפרט את כולם?) שמע מינה לחלק" (בכוונת הפסוק, בפרוט הנוסף, "לחלק": להפריד. להחשיב כל מין כאיסור בפני עצמו). ובגמרא מכות אמרו: "מפדי, בתיב: "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך", לכתוב רתמנא: לא-תוכל לאכל אותם בשעריך, מקדור פרושינהו (חוזר ומפרש) לכלהו למה לי? שמע מינה ליחודי (ליחד) לאו לכל-חד וחד". הרי נתבאר שכל-מה שהזהיר עליו בפסוק זה, כל-ענין וענין לאו בפני עצמו. ואחזר להשלים שאר הלאוין שכלל אותם הפסוק.

~ יום רביעי כ' תמוז ~

מצות עשה קיט.

המצוה הקי"ט – הצווי שנוצטוינו שיהא נטע רבעי (פירות שמוציא האילן בשנה רביעית לנטיעתו) פלו קדש, והוא אמרו: "יהיה כל-פריו קדש הלולים לה'" (ויקרא יט, כד), ודינו: שיעלה לירושלים ויאכלוהו בעליו שם כמו מעשר שני, ואין לכהנים בו כלום. ולשון ספרי (פרשת נשא): "ואיש את-קדשיו לו יהיו" (במדבר ה, י) – "משך הכתוב כל-הקדשים ונתנם לכהן ולא שיר מהם אלא תודה ושלמים ופסח ומעשר בהמה ומעשר שני ונטע רבעי שיהיו לבעלים". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בשלמות בפירק אחרון ממסכת מעשר שני.

~ יום חמישי כ"א תמוז ~

מצות עשה קלא.

קבה.

המצוה הקל"א – הצווי שנוצטוינו להתנדות לפניו

אותו בזולת המזון, פאלו נתנו למת, שאין תועלת למת בכך (ולכן הזכיר צרכי המת).

~ יום שני י"ח תמוז ~

מצות לא תעשה קנ.

המצוה המושלמה מאה וחמשים – האזהרה שהזהרנו מלאכול מעשר שני בטמאה אפלו בירושלים, עד שיפדה. לפי שהכלל אצלנו שמעשר שני שנטמא פודין אותו אפלו בירושלים, כמו שנתבאר במכות (יט). והאזהרה על זה הוא אמרו: "ולא-בערתי ממנו בטמא" (דברים כו, יד), ובא בקבלה (מכות, שם): בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא. ובגמרא מכות נתבאר עוד, שהמעשר והבכורים אסור לבער (לאכול) מהם בטמאה, והאוכלם בטמאת עצמן – לוקה, ובתנאי שיאכל מעשר זה בטמאה בירושלים בלי פדיון ואז ילקה, כמו שזכרנו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בסוף מכות (שם).

המצוה הקנ"א – האזהרה שהזהרנו מלאכול מעשר שני באנינות (באותו יום שמת אחד מקרוביו עליהם חייב להתאבל מן התורה – נקרא "אונן"), והוא אמרו יתעלה: "לא-אכלתי באני ממנו" (שם), ולשון המשנה (בכורים פרק ב משנה ב), שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום (לירושלים) וטעונין ודי ואסורין לאונן. וכן כל-אונן אסור לאכל בקדשים מפסוק זה. ולשון התורה גם כן: "ותקראנה אותי פאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'" (ויקרא י, יט). וכבר נתבאר דיני האנינות בפירק ח' מפסחים (צא): ופירק ב' מזבחים (טז), והאכל קדשים או מעשר שני באנינות – לוקה.

~ יום שלישי י"ט תמוז ~

מצות לא תעשה קמא.

קמב. קמג.

המצוה הקמ"א – האזהרה שהזהרנו מלאכול מעשר שני של דגן (שם כולל לחמשת מיני תבואה) חוץ לירושלים, והוא אמרו יתעלה: "לא-תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך" (דברים יב, יז). והאכל מעשר שני בלי פדיון – לוקה; ודוקא בתנאי שנתבאר בסוף מכות (יט), והוא: שיאכלנו בחוץ (לירושלים) אחר שראה פגי הבית, כלומר: לפנים מחומת ירושלים והוא אמרם שם: מאימתי חייבין עליו? משיראה פגי הבית (ואחר כך יצא מירושלים ואכלו).

המצוה הקמ"ב – האזהרה שהזהרנו מלאכול מעשר שני של תירוש (יין) חוץ לירושלים, והוא אמרו יתעלה:

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בַּעֲזָרָה; אֲבָל מְשִׁינִיחִם בַּעֲזָרָה – הָרִי הוּא פְּטוּר עֲלֵיהֶם, אֲף־עַל־פִּי שְׁלֹא קָרָא. וְגַם בַּכּוֹרִים אוֹתוֹ הִתְנַאי שְׂבַמְעֶשֶׁר שְׁנִי, כְּלוֹמַר שְׁאִין כְּלָמִי שְׁאֲכַלְם בַּחוּץ חֵיב עֲלֵיהֶם, עַד שִׁירָאוּ פָּנֵי הַבֵּית; וְאִם אֲכַל מֵהֶם מִי שִׂיאֲכַל אַחֵר שִׁירָאוּ פָּנֵי הַבֵּית קָדָם הִנָּחָה בַּעֲזָרָה – חֵיב מִלְּקוֹת בְּלִבָּד אִם הוּא כֹהֵן; אֲבָל הַיִּשְׂרָאֵלִי – הָרִי הוּא מְחֻיָּב מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים, אִם אֲכַל בַּכּוֹרִים, אֲפֹלוּ אַחֵר קָרִיאָהּ. וּבַפְּרוֹשׁ אָמְרוּ (בַּכּוֹרִים פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה א'): הַתְּרוּמָה וְהַכּוֹרִים חֵיבִין עֲלֵיהֶן חֲמֵשׁ וּמִיתָה וְאֶסְרוּן לְזָרִים. אִם אֲכַלְם בְּזָרוֹן – חֵיב מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים וּבִשְׁגָגָה מוֹסִיף חֲמֵשׁ כְּדִין הַתְּרוּמָה. לְפִי שְׁכִינִן שְׁקָרָאִם יִתְעַלָּה תְּרוּמַת יָדָךְ, חָלוּ עֲלֵיהֶם כָּל־דִּינֵי הַתְּרוּמָה. וְרָאוּ לָךְ לְהַכִּין בָּאֵן הַיֵּטֵב כְּדֵי שְׁלֹא יִשְׁתַּבֵּשׁ לָךְ הַעֲנֻגִים וְהוּא: שֶׁהִכְהֵן אִם יֵאָכַל הַכּוֹרִים מִשְׁרָאוּ פָּנֵי הַבֵּית קָדָם הִנָּחָה בַּעֲזָרָה – לִזְקָה, וְאַזְהָרְתִּיהָ מִ"לֹא תוּכַל לֵאכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ וְגו' וְתְרוּמַת יָדָךְ", כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּגִמְרָא מְכוּת, כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשֶׁר שְׁנִי שְׁלוּקָה עַל אֲכִילָתוֹ חוּץ לְמִקְוֵם אֲף־עַל־פִּי שֶׁהוּא שָׁלוּ; אֲבָל הַיִּשְׂרָאֵלִי שְׂאֲכַל בַּכּוֹרִים אַחֵר שִׁירָאוּ פָּנֵי הַבֵּית בְּכָל־מְקוֹם שִׂיאֲכַלְם (בֵּין בִּירוּשָׁלַיִם וּבֵין מַחוּצָה לָהּ) – חֵיב מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים, וְאַזְהָרְתִּיהָ מִן "וְכָל־זֶר לֹא־יֵאָכַל קֹדֶשׁ" (שם י'), כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּמַצָּה קל"ג מַמְצוֹת אֵלוּ. וְכָכָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מַצָּה זוֹ בְּגִמְרָא מְכוּת.

~ שבת קודש כ"ג תמוז ~

מצות עשה קלג. קמג. קמד.

הַמַּצָּה הַקַּל"ג – הַצֹּוֹי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהַפְרִישׁ חֲלָה מִכָּל־עֶסֶה וְלִתְנָה לִפְהֵן, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "רֹאשִׁית עֶרְסָתְכֶם חֲלָה תְרִימוּ תְרוּמָה" (בַּמִּדְבָּר טו, ב). וְכָכָר נִתְבָּאָרוּ כָל־דִּינֵי מַצָּה זוֹ בְּמִסְכַּת חֲלָה וּבְמִסְכַּת עֲרֻלָּה (פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה א) וְאֵינָה חוֹבָה מִן־הַתּוֹרָה אֲלָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד.

הַמַּצָּה הַקַּמ"ג – הַצֹּוֹי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לִתֵּן לִפְהֵן אֶת הַזֵּרוּעַ וְהַלְחִיץ וְהַקְבָּה מִכָּל־בְּהֶמָה טְהוֹרָה שֶׁאֵינוּ שׁוֹחֲטִים, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "וְזֶה יְהִי מִשְׁפֹּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זִבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה" (דְּבָרִים יח, ג). וְכָכָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מַצָּה זוֹ בְּפֶרֶק י" מַחֲלִין (קל) וְאִין הַלּוּיִם חֵיבִים בְּמַצָּה זוֹ.

הַמַּצָּה הַקַּמ"ד – הַצֹּוֹי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהַפְרִישׁ רֹאשִׁית הַגֶּזֶז (חֶלֶק מִהַצֶּמֶר הַגִּזּוּז מִהַצֶּאֱן) וְלִתְנָה לִפְהֵן, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "רֹאשִׁית גֶּזֶז צֹאנֶיךָ תִּתֵּן־לוֹ" (שם, ד), וּמַצָּה זוֹ אֵינָה נִוְהָגָת אֲלָא בְּאֶרֶץ וְכָכָר נִתְבָּאָרוּ כָל־דִּינֵי מַצָּה זוֹ בְּפֶרֶק י"א מַחֲלִין (קלח).

יִתְעַלָּה, שֶׁהַפְּרָשׁוֹ אֶת חֻבַּת הַמַּעֲשֵׂרוֹת וְהַתְּרוּמוֹת וְלִהְתַּנְקוֹת מֵהֶם (מִכָּל אֲשֶׁמָה שֶׁל הַתְּנַהּגוֹת בִּלְתִּי רֹאוּיָהּ בַּמַּעֲשֵׂרוֹת, וְלִהְכִּיזוּ זֹאת) גַּם בְּדַבּוּר, כְּדָרָךְ שֶׁהַתְּנַקִּינוּ מִלְּהַחֲזִיק בָּהֶן בְּפֶעַל, וְזֶהוּ הַנִּקְרָא: "וְדוּי מַעֲשֶׂר". וְהַצֹּוֹי בָּנָה הוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "וְאִמְרַתְּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעִרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן־הַבֵּית וְגַם נִתְּתִיו לְלוֹי וְלִגֵּר לִיתֹום וְלֵאלְמָנָה וְגו'." (דְּבָרִים כו, ג). וְכָכָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מַצָּה זוֹ וְאִפְּן הַבַּעֲוֵר וְעֻנָּיו בְּפֶרֶק אַחֲרוֹן מִמַּעֲשֶׁר שְׁנִי.

הַמַּצָּה הַקַּכ"ה – הַצֹּוֹי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהַפְרִישׁ אֶת־הַכּוֹרִים (רֹאשׁוֹנֵי פְרוֹת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים) וְלִהְכִּיֶּאֱם לְמִקְדָּשׁ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "רֹאשִׁית בַּכּוֹרִי אֲדַמְתִּיךָ תְּבִיאָה בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ" (שְׁמוֹת כג, יט). וּפְשׁוּט, שֶׁמַּצָּה זוֹ אֵינָה נִוְהָגָת אֲלָא בְּפָנֵי הַבֵּית, וְאֵינָם בָּאִים אֲלָא מִפְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְסוֹרֵקָה וְעָבֵר הִיָּדָן – וּמִשְׁבַּעַת הַמִּינִים בְּלִבָּד. וְכָכָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מַצָּה זוֹ בְּמִסְכַּת בַּכּוֹרִים. וְשֵׁם (פֶּרֶק ג' מִשְׁנָה יב) נִתְבָּאָר שֶׁהֵם, כְּלוֹמַר: הַכּוֹרִים, נִכְסֵי כֹהֵן (שִׁיכִים לִכְהֵן).

~ יום שישי כ"ב תמוז ~

מצות עשה קלב.

מצות לא תעשה קמט (קמח*).

הַמַּצָּה הַקַּל"ב – הַצֹּוֹי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְסַפֵּר חֲסָדִיו יִתְעַלָּה אִתְּנוּ, וְאִיךָ הִצִּילָנוּ מֵאִזְ רֹאשִׁית מַצְבּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ וּמִשְׁעַבְדּוֹ הַמִּצְרִים וְעֻנָּיִם לָנוּ, וְלִהְדוֹת לָהּ עַל כָּל־זֶה, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שִׁיתְמִיד הַבְּרָכָה – (כֹּל זֹאת אֵנוּ אוֹמְרִים) בְּזִמְן שֶׁאֵנוּ מְבִיאִים אֶת־הַכּוֹרִים. וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "וְעֻנָּיִתְּ וְאִמְרַתְּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבָד אָבִי" (דְּבָרִים כו, ה) וְשֶׁאֵר כָּל־אוֹתָהּ הַפְּרָשָׁה. וּמַצָּה זוֹ נִקְרָאת "מִקְרָא בַּכּוֹרִים". וְכָכָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵיהָ בְּמִסְכַּת בַּכּוֹרִים וּבְפֶרֶק ז' מִסוּטָה" (לב): וְאֵינָה חוֹבָה לְנָשִׁים.

הַמַּצָּה הַקַּמ"ט – הַאֲזָהָרָה שֶׁהִזָּהָר הִכְהֵן מִלְּאָכּוֹל אֶת הַכּוֹרִים בַּחוּץ (מִירוּשָׁלַיִם) וְהוּא אָמְרוּ: "לֹא־תוּכַל לֵאכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ וְגו' וְתְרוּמַת יָדָךְ". כֹּא בְּפֶלְהָ (מְכוּת יז): "וְתְרוּמַת יָדָךְ" – אֵלוּ הַכּוֹרִים. לְפִי שְׁלֹא הֵנִיחַ – בְּפֶסוּק זֶה דָּבָר הַטְּעוֹן הִבָּאת מְקוֹם (לִירוּשָׁלַיִם) שְׁלֹא הִזְכִּירוּ בְּפְרוּשׁ, וְאָמַר בְּכָלֶם "וְתְרוּמַת יָדָךְ" – הָרִי אֵלוּ הַכּוֹרִים בְּלִי סֶפֶק, שֶׁבִּאֲרָה בָּהֶם שֶׁהֵם טְעוּנִין הִבָּאת מְקוֹם, וְהִיאֵף יִזְהִיר עַל אֲכִילָתָהּ בְּשַׁעֲרֶיךָ! וְלִשׁוֹן סִפְרִי (פֶּרֶשׁת רֹאֵה שֵׁם): "לֹא כֹא הִכְתוּב אֲלָא לֹאֲכַל בַּכּוֹרִים שְׁלֹא קָרָא עֲלֵיהֶם (רֹאֵה מִצְוֹת עֲשֵׂה קִלֵּב מַה שִׁישׁ לִקְרוֹא עִם הַבָּאת הַכּוֹרִים), שֶׁהוּא עוֹבֵר כָּל־תַּעֲשֶׂה". וְכָכָר נִתְבָּאָר בְּסוֹף מְכוּת (ט). שְׁאִינוּ חֵיב עֲלֵיהֶם אֲלָא קָדָם שְׁיִנִּיחִם

נביאים

עמוס פרקד י"ג

י' שִׁלַּחְתִּי בְכֶם לְכָל בְּדֶרֶךְ מִצְרִים הֲרַגְתִּי בַחֲרֹב בְּחֹרִיכֶם עִם שְׂבִי סוּסֵיכֶם וְאַעֲלֶה בְּאֵשׁ מַחֲנֵיכֶם וּבִאֲפֻכְכֶם וְלֹא־שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם־יְהוָה: יא הִפַּכְתִּי בְכֶם כְּמַהֲפַכַת אֱלֹהִים אֶת־סֶדֶם וְאֶת־עַמּוּזָה וְתַהֲיוּ כְּאֹד מִצֵּל מִשְׁרָפָה וְלֹא־שִׁבְתֶּם עָדִי נְאֻם־יְהוָה: יב לִכֵּן כֹּה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ יִשְׂרָאֵל עֲקֹב כִּי־זֹאת אֶעֱשֶׂה־לָּךְ הַכּוֹן לְקִרְאֵת־אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל: יג כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לָאָדָם מַה־שָּׁחַף עֹשֶׂה שֹׁחַל עֵיפָה וְדֶרֶךְ עַל־בְּמַתִּי אֶרֶץ יְהוָה אֱלֹהֵי־צִבְאוֹת שְׁמוֹ: (פ)

רש"י

(י) בדרך מצרים. כדרך ששלחתי עליכם במדבר בצאתכם ממצרים: עם שבי סוסיכם. שיהרגו גם הסוסים: ואעלה באש מחניכם. ריח פגריכם מבאיש באפכם העליתי אותם: (יא) כאור. טיסו"ן בלע"ז כלומר שחורים וחשוכים וקדרים: (יב) לכן. יען אשר לא שבתם עדי: כה אעשה לך. ככל הרעות האלה: עקב. כי אתה שומע מפי נביאי אשר זאת אעשה לך:

הכון לקראת. לשוב מרשעתך: (יג) מה שיחו. כל מעשיו פורטין לפניו בשעת מיתתו: עושה שחר. לצדיקים כאור נוגה: עיפה. הופך נוגהן של רשעים לחשך אפלה כמו (ישעיה ח) והנה צרה וחשכה מעוף צוקה וכן (איוב י) ארץ עיפתה תעופה כבקר תהיה (שם יא) חשך כבקר יהי מאיר: ודורך על במתי ארץ. משפיל גבוהים וגסי הרוח:

מצודת ציון

(י) עם שבי. כמו ושבי וכן עם יפה עינים (ש"א טז): באש. ענין סרחון: מחניכם. חבורת אנשים קרובים מחנה: ובאפכם. מל' אף וחוטם: (יא) כאור. הוא העץ שמנדנדים בו האש הנחרך מסביב וכן זנבות האורים (ישעיה ז): (יב) כה. ענינו כמו כן: עקב. בעבור כמו עקב תשמעון (דברים ז): הכין. מל' הכנה: (יג) שחו. דבורו כמו או שיח לארץ (איוב יב): שחר. אור השחר: עיפה. ענין חושך כמו ארץ עיפתה (שם י): ודורך. מל' דריכה ורמיסה: במתי. ענין גבהות ורוממות כמו ועל במותי יעמידני (תהלים יח):

ידו ואמר כמהתל ומלעיג וכאומר אף שידעת הרבר אין בידך להיות נשמר ממנה: (יג) כי הנה יוצר הרים. כי הנה ה' הוא היוצר את ההרים והוא הבורא את הרוח והכל שלו ובידו והוא מגיד לאדם מה יהיה דבורו כי יודע הוא תעלומות לב ובידו להפך אור השחר להיות חושך והוא דורך על במתי ארץ ר"ל משפיל הוא את הרמים, כי שמו ה' אלהי צבאות כי הוא מושל בצבאות מעלה ומטה וכאומר אה כל אלה בו מי א"כ יוכל להיות נשמר מהרעה שהוא מיעד להביא:

מצודת דוד

(י) בדרך מצרים. כשהלכו בחוריכם ורכבי סוסים לרדת מצרימה לשבור בר כי שם יש הרבה תבואה הנה בדרך אלה בתחילת מלכותו כמ"ש (בס"ע): ותהיו. אתם בני שומרון לבד תשארו כאור המוצל מן השרפה: ולא שבתם. ר"ל ידעתי שלא תקחו מוסר ולא תשובו אלי ואמר בלשון עבר כדרך הנבואה בהרבה מן המקומות כי הנבואה ברורה כאלו כבר נעשתה: (יב) לכן. הואיל ולא שבתם עד הנה לכן אעשה לך כה כמו שאמרתי שאהפוך בכם כמהפכת וגו': עקב. בעבור אשר אעשה לך את זאת האמור למעלה וידעת א"כ מזה לכן הכון עצמך אתה ישראל לקראת אלהיך להלחם בו לעכב על



ככל שיהיה יותר חזק בהמשמעת וקבלת עול תוקדם
עלייתו מדרגא לדרגא וטוב יהיה לו בכל ענייניו

ממכתבו' תמוז, תשט"ו



כתובים

תהלים פרק ג ז

ו לא־אִירָא מִרְבָּבוֹת עִם אֲשֶׁר סָבִיב שְׁתּוֹ עָלַי: ח קוֹמָה יְהוָה | הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהֵי פִי־הַפִּית אֶת־פֶּלְאֵי־יָדָיו
לְחֵי שְׁנֵי רִשְׁעִים שְׁפָרַת: ט לַיהוָה הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה:

תהלים פרק ד א

א לִמְנַצֵּחַ בְּנִינֹת מְזֻמֹּר לְדוֹד: ב בְּקִרְאִי עֲנֵנִי | אֱלֹהֵי צִדְקִי בְּצַר הִרְחַבְתָּ לִּי חֲזָנִי וְשָׁמַעַתְּ תַּפְלָתִי: ג בְּנִי
אִישׁ עַד־מָה כְּבוֹדִי לְבָלָמָה תִּאָּהָבֹן רִיק תִּבְקָשׁוּ כֹזֵב סֵלָה: ד וְדַעוּ פִי־הַפִּלָּה יְהוָה חֲסִיד לֹא יִהְיֶה
יִשְׁמָעַת בְּקִרְאִי אֱלֹהֵי: ה רְגֹזוּ וְאֶל־תַּחַטָּאוּ אִמְרוּ בְּלִבְכֶּם עַל־מִשְׁפַּכְכֶּם וְדַמּוּ סֵלָה:

רש"י

אברהם יצחק ויעקב הקרוים איש, באברהם נאמר (בראשית כ) השב את אשת האיש, ביצחק נאמר (שם כד) מי האיש הלזה ביעקב נאמר (שם כה) איש תם: ער מה כבודי לכלימה. עד מתי אתם מבזים אותי (ש"א כב) הראיתם את בן ישי, (שם כה) מי דוד ומי בן ישי, (שם כב) בכרות בני עם בן ישי, (שם כ) כי בוחר אתה לבן ישי, אין לי שם: תבקשו כוזב. תרדפו למצוא כזבים כגון הזיפים שמלשינים עלי ולי היו מראים שלום וכיוצא בהם דילטורין שהיו בימי שאול (שם כג) הלא דוד מסתתר בגבעת החכילה וכן הרבה: (ד) הפלה. הבדיל: (ה) רגזו. חרדו מלפני הקב"ה ואל תחטאו: אמרו בלבבכם על משכבכם. השיבו על לבבכם שהזהיר הקב"ה על כך:

מצודת ציון

(ז) שתו. שמו וכן שתו בשמים פיהם (לקמן ע"א): (ח) לחי. הוא המקום הסמוך אל העין מתחת: (א) למנצח. בעלי השיר יקראו מנצחים כי דרכם לנצח זה את זה בהרמת הקול ובהכרעתו: בננינות. מלשון נגינה וזמר העשוי בהכרעת הקול: (ג) איש. ר"ל גדול וחשוב וכן הלא איש אתה (שמואל א' כ"ח): עד מה. עד מתי כמו עד מה ה' תאנף (לקמן ע"ט): (ד) הפלה. הפריש כמו והפילתי ביום ההוא (שמות ל"ב): (ה) רגזו. ענין תנועת הרעדה כמו שמעו עמים ירגזון (שם ט"ז): ודמו. ושתקו כמו וידום אהרן (ויקרא י':)

וכאומר לא אתפלל על מפלתם כ"א על תשועתי: (א) למנצח. ר"ל המזמור הזה של דוד נמסר לבן לוי המנצח לנגנו בנגון בבית המקדש: (ב) בקראי. בעת אקרא לך ענני: אלהי צדקי. אתה אלהי העושה עמדי צדקה הלא מעולם כשהייתי בצר ובדוחק העמדתי במרחב לכן גם עתה חנני: (ג) בני איש. אתם בני אדם גדולים עד מתי תהפכו כבודי לכלימה ר"ל במקום הכבוד הראוי אלי תכלימו אותי וכאומר הלא משפט החשובים לכבוד את מי הראוי לכבוד. תאהבון ריק. מוסב על עד מה לומר עד מתי תאהבון לדבר דברי ריק וכזב מבלי הפסק: (ד) ודעו. תנו לב לדעת כי כמו שהבדיל ה' את כל חסיד להיות לו ולחלקו כ"כ הבדילני לחלקו וישמע בקראי אליו ולא תוכלו לו: (ה) רגזו. חרדו מה' ואל תחטאו בי לדבר עלי כזב: אמרו וגו'. בהיותכם על משכבכם שהיא עת אשר מחשבות האדם פנוים מן הטרדה אז חשבו בלבבכם אשר הכזב הוא רע בעיני המקום ושתקו לעולם מדבר כזב:

מצודת דוד

(ז) לא אירא. לזה לא אירא מרוב העם אשר את אבשלום אשר שמו פניהם להלחם בי: (ח) קומה ה'. הואיל ובטחתי בך מהראוי שתקום להושיעני: כי הכית. הלא מעולם הכית את אויבי על הלחי ר"ל מכת בזיון וכמ"ש יתן למכהו לחי ישבע בחרפה (איכה ג) ור"ל הכאת הלחי תחשב לחרפה: שני רשעים. אשר היו חורקים עלי שנימו בחרות אפם בי הלא מעולם שברת ולזה גם עתה אל תרף ירך ממני: (ט) לה' הישועה. הלא התשועה היא ביד ה' וכל יוכל להושיעני מידם ואף על עמך תהיה ברכתך לעולם ר"ל תושיע לי לבל יוכלו להרע לי ואף עליהם תהיה ברכתך שלא יהיו נגפים גם המה

משניות מסכת הוריות

ב כהן משיח שעבר ממשחתו ואחר כך חטא, וכן הנשיא שעבר מגדלתו ואחר כך חטא – כהן משיח מביא פה, והנשיא כהדיוט.

ג חטאו עד שלא נתמנו, ואחר כך נתמנו – הרי אלו כהדיוט. רבי שמעון אומר: אם נודע להם עד שלא נתמנו – חיבין, ומשנתמנו – פטורין. ואיזהו הנשיא? זה המלך, שנאמר (ויקרא ה, כב): "ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו" – נשיא, שאין על גביו אלא ה' אלהיו.

ד ואיזהו המשיח? המשוש בשמן המשחה, לא המרבה בבגדים. אין בין כהן המשוש בשמן המשיחה למרבה בגדים, אלא פר הבא על כל המצות. ואין בין כהן משמש לכהן שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית

פירוש ברטנורא

ב כהן משיח שעבר ממשחתו וכו'. אע"פ שאינו עובר, בקדושתו הוא עומד. שאין בין כהן העובר לכהן שעבר, אלא עבודה ופר יום הכפורים ועשירית האופה שמקריב בכל יום, כדלקמן. אבל נשיא כיון שהעבירוהו הרי הוא כהדיוט:

ג הרי אלו כהדיוט. שנאמר בנשיא (ויקרא ד') אשר נשיא יחמא, שחמא כשהוא נשיא. וכן בכהן המשיח נאמר (שם) אם הכהן המשיח יחמא, שחמא כשהוא משיח:

ד המרובה בבגדים. לאחר שנגזרה צלוחית של שמן המשחה היה כהן גדול נכנס לכהונה גדולה בלבישת שמונה בגדים, כדכתיב (שם כ"א) ומלא את ידו ללבוש את הבגדים: אלא פר הבא על כל המצות. שאין מרובה בבגדים מביא פר על שגתו, דכהן המשיח כתיב: בעבודת יום הכפורים. שאין עבודת

משניות מבוררות – קהתי

אלא ה' אלהיו, אף נשיא שאין על גביו אלא ה' אלהיו.

~ יום שני ~

באור משנה ד

בימי הבית הראשון היה הכהן הגדול נמשח בשעת מינויו בשמן המשחה, ולכן היה נקרא: "הכהן המשיח" או "המשיח" סתם, כפי שנוצר פעמים רבות במסכתו. מימי המלך יאשיהו ואילך ובזמן בית לא היה שמן המשחה, כי נגנז על ידי יאשיהו, ולכן היה הכהן הגדול מתחנך בלבישת שמונה בגדים, שכן כהן הדיוט משמש בארבעה בגדים, וכהן גדול – בשמונה בגדים, מכאן נקרא אז הכהן הגדול: "מרובה בגדים" (משנה יומא ז. ה. מכות ב. ו.).

ואיזהו המשיח – שכתוב עליו (ויקרא ד, ג): "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, והקריב על חטאתו... פר בן-בקר? המשוש בשמן המשיחה – כהן גדול שנמשח בשמן המשחה, והיינו כהנים גדולים שהיו בבית ראשון עד מות המלך יאשיהו, כמבואר לעיל, לא המרבה בבגדים – דהיינו הכהנים הגדולים שהיו מימי יאשיהו ואילך ובזמן בית שני, כמו שבארנו לעיל, שאם כהן גדול המרובה בבגדים הורה לעצמו היתר בדבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, ועשה שוגג על פי הוראתו, אינו מביא פר לחטאת אלא כשבה או שעירה, כהדיוט שחטא בשגגה; ומכאן, אין בין כהן המשוש בשמן המשיחה למרבה בגדים, אלא פר הבא על כל המצות – שכהן גדול המשוש בשמן המשחה חייב להביא פר על חטאתו, כשעבר על אחת "מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה" בשגגת הוראה ומעשה, ואילו מרובה בגדים אינו מביא פר, כמבואר לעיל, שכן ברין הפר כתוב: "הכהן המשיח". ברם, בשאר מצוות הכהונה הגדולה זה וזה שווים. ואין בין כהן משמש לכהן שעבר – שכן אם אירע פסול בכהן גדול היו ממנים אחר תחתיו, וכשעבר פסולו של הראשון, חזר לעבודתו, ומאז נקרא הראשון "כהן משמש", והשני נקרא "כהן שעבר ממשחתו"; ובאה המשנה למדנו, שהוראיל והשני נתמנה כהן גדול כל מצוות כהונה גדולה עליו, וכבר שנינו לעיל (משנה ב): "כהן משיח שעבר ממשחתו ואחר כך חטא (בשגגת הוראה ומעשה) – מביא פר", ואין בין כהן משמש לכהן שעבר ממשחתו אלא פר יום הכפורים – שהכהן הגדול המשמש מקריבו, ולא הכהן שעבר,

~ יום ראשון ~

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה ללמד דיני כהן משיח ונשיא, אם חטאו לאחר שעברו מגדלתם. כהן משיח שעבר ממשחתו ואחר כך חטא, וכן הנשיא שעבר מגדלתו ואחר כך חטא, כהן משיח מביא פר – שאף על פי שאינו עובר, עדיין בקדושתו הוא עומד, כפי שנלמד להלן (משנה ד), ולכן אם חטא מביא פר, ככהן משיח; והנשיא כהדיוט – מביא כשבה או שעירה כדין הדיוט שחטא בשגגה, שכתוב בנשיא (ויקרא ד, כב): "אשר נשיא יחמא" – כשהוא נשיא מביא שעיר, אבל כשהוא הדיוט אינו מביא שעיר (גמרא).

באור משנה ג

משנתנו באה ללמד דיני כהן משיח ונשיא שחטאו קודם שנתמנו. חטאו עד שלא נתמנו – קודם שנעשה זה כהן משיח וזה מלך, ואחר כך נתמנו – קודם שהביאו קרבנותיהם, הרי אלו כהדיוט – שהולכים אחר שעת החטא, כפי שבארנו במשנה א, והרי בשעה שחטאו הדיוטות היו. רבי שמעון אומר: אם נודע להם עד שלא נתמנו – אם קודם שנתמנו נודע להם שחטאו, חיבין – קרבן חטאת כהדיוט, ומשנתמנו – אבל אם נודע להם חטאם לאחר שנתמנו, פטורין – מכל קרבן, שלדעת רבי שמעון הולכים אחר חטא וידיעה גם יחד; והוא הדין שחולק רבי שמעון במשנה א בענין נשיא שחטא ואחר כך עבר מגדלתו, שאם נודע לו חטאו לאחר שעבר מגדלתו, אינו מביא שעיר, שצריך שהיה חטא וידיעה בזמן חיוב הקרבן, דהיינו בזמן שהוא נשיא. ואיזהו הנשיא – ששונה קרבנו מקרבן הדיוט, והוא מביא שעיר: זה המלך, שנאמר: "אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו", נשיא, שאין על גביו אלא ה' אלהיו – והיינו מלך. בביריתא בגמרא מובא (חוריות יא, א): "נשיא" – יכול נשיא שבת כנחשון בן עמינדב? תלמוד לומר: "מכל מצוות ה' אלהיו", ולהלן הוא אומר (בפרשת החלק – דברים יז, יט): "למען ילמד ליראה את ה' אלהיו", מה להלן שאין על גביו

הַאִיפָה. זֶה זֶה שְׁוִין בְּעֹבֶדֶת יוֹם הַפְּפוּרִים, וּמִצְוִין עַל הַבְּתוּלָה, וְאֶסוּרִין עַל הָאֵלְמָנָה, וְאֵינָן מִטְּמְאִין בְּקְרֹבִיהָ, וְלֹא פּוֹרְעִין, וְלֹא פּוֹרְמִין, וּמִחְזִירִין אֶת הָרוּצָה.
הַ כֵּהֵן גְּדוֹל פּוֹרֵם מְלֻמָּטָה, וְהַתְּדִירִים – מְלֻמָּעָלָה. כֵּהֵן גְּדוֹל מְקָרִיב אוֹנִין וְלֹא אוֹכֵל, וְהַתְּדִירִים – לֹא מְקָרִיב וְלֹא אוֹכֵל.
וְכָל הַתְּדִירִים מְחַבְּרִין קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ, וְכָל הַמְקָדֵשׁ מְחַבְּרִי קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ. פֶּר הַמִּשְׁשִׁים וּפֶר הָעֵדָה עוֹמְדִים,

פירוש ברטנורא

אותו היום כשרה אלא ככה גדול בלבד, וכהן המשמש וכהן שעבר שוין בה: ולא פורעין ולא פורמין. כדכתיב בכהן גדול (שם) את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרס: ומחזירין את הרוצח. אם מת אחד מהם, חזר הרוצח מעיר מקלטו, כדכתיב (במדבר ל"ה) עד מות הכהן הגדול:
ה כהן גדול פורם מלמטה. אם מת לו מת שחייב לקרוע עליו קורע מלמטה בכנה בגדו הסמוך לרגליו. והוא דכתיב ובגדיו לא יפרס, שאינו פורם כשאר כל אדם: מלמעלה. כנגד החזה סמוך לכתף, כשאר העם: אוֹנִין. מי שמת לו אחד משבעה קרובים שחייב להתאבל עליו, יום המיתה כולו בין נקבר המת בין לא נקבר הוא אוֹנִין דאורייתא, ומיום המיתה ואילך כל זמן שלא נקבר המת הוא אוֹנִין דרבנן, ויום הקבורה הוא אוֹנִין דרבנן כל אותו היום אפילו לאחר קבורה, ומשנקבר המת ביום ראשון של מיתה כל הלילה שלאחריו הוא אוֹנִין דרבנן: כֵּהֵן גְּדוֹל מְקָרִיב אוֹנִין וְלֹא אוֹכֵל. מן הקדשים. שכן מצונו באהרן ביום שמתו נרב ואביהוא אמר ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה', על האכילה היה מקפיד לא על ההקדשה. ודוקא אהרן שהוא כהן גדול, אבל בניו שהיו כהנים הדיוטות היו אסורים אותו היום בין להקריב בין לאכול:
ו תדיר מחבירו הוא קודם. דאמר קרא (במדבר כ"ה) מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד. מכדי כתיב עולת הבוקר, אשר לעולת התמיד למה לי, אלא אמר רחמנא האי משום תדיר, קדים ברישא: וכל המקדש מחבירו וכו'. דהכי אשכחן בכהן, דכתיב ביה וקדשתו, ואמרין לפתוח ראשון ולברך

משניות מבוארות – קהתי

ועשירית האִיפָה – שכתוב בתורה (ויקרא ו, יג-טז): "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו עשירית האפה סלת מנחה תמיד, מחציתה בבקר ומחציתה בערב... והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה" – קרבן זה נקרא "מנחת חבייתין", שהכהן הגדול מקריב כליל בכל יום; ואין מנחה זו נוהגת אלא בכהן גדול המשמש ולא בכהן גדול שעבר ממשיתחו. **זֶה זֶה שְׁוִין** – ברם שווים הם הכהן המשמש והכהן שעבר, **בְּעֹבֶדֶת יוֹם הַפְּפוּרִים** – שאין עבודת אותו היום כשרה אלא בכהן גדול בלבד, ושניהם – הכהן המשמש והכהן שעבר – כשרים לה, שכל אחד מהם יכול להקריב קרבנות היום; ואף הכהן שעבר משמש בשמונה בגדים; ו**מִצְוִין עַל הַבְּתוּלָה** – שאף הכהן שעבר מצווה לישא בתולה, כמו שכתוב בכהן גדול (ויקרא כא, יג): "והוא אשה בבתוליה יקח"; ו**אֶסוּרִין עַל הָאֵלְמָנָה** – כמו שכתוב (שם שם, יד): "אלמנה וגרושה... לא יקח" ואף הכהן שעבר מוזהר על כך; ו**אֵינָן מִטְּמְאִין בְּקְרֹבִיהָ** – כמו שכתוב בכהן גדול (שם שם, יא): "ועל כל נפשות מת לא יבוא, לאביו ולאמו לא יטמא"; ברם, לכהן הדיוט מותר להיטמא לשבעה קרוביו: לאשתו, לאמו, לאביו, לבנו, לבתו, לאחיו, לאחותו (שם שם ב-ג); ו**לֹא פּוֹרְעִין, וְלֹא פּוֹרְמִין** – כמו שכתוב בכהן גדול (שם שם, י): "את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרס"; ו**מִחְזִירִין אֶת הָרוּצָה** – שכן אדם שהרג בשוגג וברא עיר מקלט, כתוב בו (במדבר לה, כה): "וישב בה עד מות הכהן הגדול", ואם מת אחד מהם – הכהן המשמש או הכהן שעבר ממשיתחו – חזר הרוצח מעיר מקלטו לעירו (ענין משנה מכות ב, ו).

באור משנה ה

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שאחד הכהן הגדול המשמש ואחד הכהן הגדול שעבר ממשיתחו "לא פורעין ולא פורמין", באה משנתנו ללמד, שיש פרימה (קריעה על מות) שהיא נוהגת בכהן גדול, כפי שיבואר. כן באה המשנה להשמיענו – דרך אגב – מה בין כהן גדול לכהן הדיוט כשהם אוננים.

כֵּהֵן גְּדוֹל פּוֹרֵם מְלֻמָּטָה – אם מת לו אחד מקרוביו שחייב לקרוע עליו, קורע בשפת בגדו למטה, סמוך לרגליו; וזה שכתוב בכהן גדול (ויקרא כא, י): "ובגדיו לא יפרס", אין פירושו שאינו פורם כל עיקר, אלא שאינו פורם כדרך שבני אדם פורמין, שכן הוא פורם מלמטה, ו**וְהַתְּדִירִים, מְלֻמָּעָלָה** – כהן הדיוט קורע על מתו בשפת בגדו למעלה שסביב לצוארו, סמוך לכתף, כשאר העם. **כֵּהֵן גְּדוֹל מְקָרִיב אוֹנִין** – האונן הוא מי שמת לו אחד מן הקרובים שחייב להתאבל

~ יום שלישי ~

באור משנה ו

משנתנו באה ללמד, שאם עמדו להקריב פר המשיח ופר העלם דבר של ציבור, פר המשיח קרב קודם. אגב ענין זה פותחת משנתנו בשני כללים לקביעת דין קרימה בדברים ובאנשים.

כָּל הַתְּדִירִים מְחַבְּרִין קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ – דבר הנוהג לעתים קרובות מקדימים אותו לפני דבר שאינו תדיר כמותו; בגמרא (חוריות יב, א) למדים זה מן הכתוב (במדבר כה, כג): "מלבד עולת הבוקר אשר לעולת

פר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו.

ז האיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אברה, והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציאה מבית השבי. בזמן ששניהם עומדים לקלקלה – האיש קודם לאשה.

ח כהן קודם ללוי, לוי לישראל, ישראל לממזר, וממזר לנתין, ונתין לגר, וגר לעבד משחרר. אימתי? בזמן שפלו שוין, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ – ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.

סליק מסכת הוריות הדרן עלך סדר נזיקין

פירוש ברטנורא

ראשון וליטול מנה יפה ראשון: פר משיח קודם. הואיל ומשיח מכפר ועדה מתכפרת, בין הוא שיקדים מכפר למתכפר. וכן הוא אומר (ויקרא ט"ז) וכפר בעדו ובעד ביתו, ואח"כ ובעד כל קהל ישראל:

ז האיש קודם לאשה. שהוא מקודש ממנה, שהאיש חייב בכל המצות והאשה אינה חייבת במצות עשה שהזמן גרמא: והאשה קודמת לאיש בכסות. שבושתה מרובה מבושתו של איש: לקלקלה. לביאת. ולמשכב זכור: האיש קודם. שזו דרכה בכך וזה אין דרכו בכך:

ח לוי קודם לישראל. דכתיב (דברים י) בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי מתוך בני ישראל: ישראל קודם לממזר. האי מיוחס והאי לאו מיוחס: ממזר קודם לנתין. זה בא מטפה כשרה וזה בא מטפה פסולה: נתין קודם לגר. זה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה: גר קודם לעבד. זה לא היה בכלל ארור וזה היה בכלל ארור: ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ. דכתיב (משלי ג) יקרה היא מפנינים, יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים:

משניות מבוארות – קהתי

קודם לאשה, שבושתה של אשה מרובה משל איש; והוא הדין למזונות, שטעם אחד הוא (יתוספות יום טוב): ולהוציאה מבית השבי – שאם איש ואשה שבוים בידי הגויים, יש לפדות את האשה תחילה, מפני חשש זנות. אבל בזמן ששניהם עומדים לקלקלה – למעשה זימה על ידי הגויים, האשה לזנות והאיש למשכב זכור, האיש קודם לאשה – יש להוציא מבית השבי קודם את האיש, לפי שהאיש אין דרכו בכך ובושתו מרובה יותר.

~ יום רביעי ~

באור משנה ח

משנתנו מוסיפה ללמד בסדר קדימת האנשים מבחינת הקדושה והיחוס. כהן קודם ללוי – לכל דבר של רווח או של כבוד (תפארת ישראל), שנאמר (דברי הימים א כג, יא): "בני עמרם אהרן ומשה, ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים הוא ובניו עד עולם" (גמרא הוריות יג, א). לוי קודם לישראל – שנאמר (דברים י, ח): "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי" (שם). לישראל קודם לממזר – שזה מיוחס וזה אינו מיוחס (שם). וממזר קודם לנתין – נתין הוא מן הגבעונים שנתגיירו בימי יהושע (כמו שבארנו לעיל א, ד); ומבואר הטעם בגמרא (שם): זה בא מטפה כשרה וזה בא מטפה פסולה, כלומר שממזר הוא מזרע ישראל ונתין בא מעם אחר. ונתין קודם לגר – שזה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה (שם). וגר קודם לעבד משחרר – שגר לא היה בכלל ארור, ועבד כנעני היה בכלל ארור (שם), שכן כתוב (בראשית ט, כה): "ארור כנען, עבד עבדים יהיה לאחיו". אימתי – נוהג סדר זה של היחסין? בזמן שפלו שוין – בתורה. אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ – שכן בזמן בית שני היו ממנים לפעמים כהן גדול עם הארץ על ידי מומן שנתן למלכות (תפארת ישראל: "תוספות יום טוב"), בכגון זה ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ – שנאמר (משלי ג, טו): "יקרה היא מפנינים", ודרשו: יקרה היא התורה מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים (גמרא הוריות יג, א).

התמיד תעשו את אלה, שכן מה תלמוד לומר "אשר לעולת התמיד"? אלא בא הכתוב ללמד שקדמה עולת הבוקר לשאר קרבנות היום, מפני שהיא עולת התמיד, כלומר משום שהיא תדירה, שמקריבים אותה בכל יום, ומכאן – שכל התדיר קודם. וכן שנו (משנה זבחים י, א): "כל התדיר מחברו קודם את חברו: התמידים קודמין למוספין (קרבן התמיד קרב לפני קרבן מוסף שבת), מוספי שבת קודמים למוספי ראש חודש, מוספי ראש חודש קודמין למוספי ראש השנה (שם) חל ראש השנה בשבת מקריבים תחילה קרבן תמיד, אחריו – קרבן מוסף של שבת, אחריו – מוסף של ראש חודש, ואחריו – מוסף של ראש השנה). וכל המקדש מחברו קודם את חברו – שכן מצינו ככהן שכתוב בו (ויקרא כא, ח): "וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב, קדוש יהיה לך" – לכל דבר שבקדושה: לפתור ראשון (במריאת התורה). ולברך ראשון (בברכת הוימו). וליטול מנה יפה ראשון. פר המשיח – פר שהובא על ידי הכהן המשיח על חטאתו בשגגת הוראה ומעשה, ופר העדה – שהובא על העלם דבר של ציבור, עומדים – שניהם להקרבה, פר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו – ומבואר הטעם בבבליא בגמרא (הוריות יג, א): "הואיל ומשיח מכפר ועדה מתכפרת, דין הוא שיקדים המכפר למתכפר"; וכן הוא אומר (ויקרא טז, יז): "וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל" (קודם "בעדו", ואחר כך "בעד ביתו", ואחר כך "בעד כל קהל ישראל"); ומכאן שקרבנו של הכהן המשיח מקודש יותר מקרבן העדה, הלכך פר המשיח קודם לפר העדה.

באור משנה ז

אגב המשנה הקודמת באה משנתנו ללמד בענין איש ואשה, שיש דברים שבהם האיש קודם לאשה, ויש דברים שבהם האשה קודמת לאיש. האיש קודם לאשה להחיות – אם יש להציל ממוות איש ואשה, מצילים קודם את האיש, ולהשיב אברה – שיש להקדים השבת אבדת האיש לאבדת האשה; הרמב"ם, בפירושו למשנתנו, מבאר הטעם, לפי שהאיש מקודש יותר מהאשה, שהאיש חייב בכל המצוות, והאשה אינה חייבת במצוות עשה שהזמן גרמא. והאשה קודמת לאיש לכסות – שאם איש ואשה זקוקים לכסות (למלבוש), דואגים

משניות מסכת זבחים

פרק ראשון

א כל הזבחים שנובחו שלא לשמן – בשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת:

פירוש ברטנורא

א כל הזבחים שנובחו שלא לשמן. כגון שנשחטה עולה לשם שלמים: בשרים. וזרז דמן ויקביר אמוריהן לשמן. דקדושתיהו קיימו ואסור לשנוי בהו: אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו וישחטנו לשמו. דאמר קרא (דברים כג) מוצא שפתך תשמור ועשית כאשר

משניות מבוארות – קהתי

בדיני קרבנות אלו.

סדר קדשים

מתוך הקדמת המשנה להרמב"ם ז"ל

...חילק המאמר בענין "קדשים", והחל בקרבנות הבהמה, שהם מסכת "זבחים".

ואחר "זבחים" – "מנחות", כפי סידורם בתורה.

וכשהשלים ענין זבחי קדשים ומה שנלוו עליהם, דיבר על ענין שחיטת שאר הזבחים, על סדר הכתוב; שהרי אחר שאמר (דברים יב, יא): "והיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו" וגו', אמר (שם, טו): "רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר", והביא אחר "מנחות" – "חולין".

ואחר "חולין" – "בכורות". על סדר הכתוב כמו כן; כי אחר שאמר: "רק בכל אות נפשך", אמר (שם, יז): "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגן ותירוש ויצהרן ובכורות בקר וצאנך".

וכשהשלים לדבר בעניני הקדושות, סידר דמי הערכים שהם כמו כן קודש, והביא אחר "בכורות" – "ערכין".

ואחר "ערכין" – "תמורה", על פי סידורם בכתוב כמו כן.

וכשהשלים לדבר על המינין האלו הביא אחר כן מסכת "כרתות". ודיבר בה על כל המצוות שיתחייב בהן כרת וכל הנלוו לאותו הענין. והטעם שבשבילו סידר המין הזה ב"קדשים" – שכל דבר שחייבין על זדונו כרת, חייבים על שגגתו חטאת, חוץ מדברים מעטים, כמו שיתבאר שם.

והביא אחר "כרתות" – "מעילה". מפני שהדברים שחייבין עליהם מעילה יותר קלים מהדברים שחייבים עליהם חטאת.

והביא אחר "מעילה" – מסכת "תמיד". והניח אותה באחרונה, בשביל שאין בה דיבור לא על דרך החכמה ולא על איסור והיתר, אלא הסיפור, שהוא אומר, היאך היו מקריבים התמיד, כדי לעשות כן לעולם.

והביא אחר "תמיד" – "מידות". ואין בו ענין אחר אלא סיפור, שהוא זוכר מידת המקדש וצורתו ובניינו וכל ענינו. והתועלת שיש בענין ההוא – כי כשיבנה במהרה בימינו, יש לשמור ולעשות התבנית ההיא והערך ההוא, מפני שהוא ברוח הקודש, כמו שאמר (דברי הימים א כח, יט): "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל".

וכשהשלים לדבר בקרבנות הבהמות ובכל הנלוו עליהם, ותבנית הבית שמקריבין בו אותם הקרבנות – סידר אחריו מסכת "קנים". ואין ענין במסכת ההיא אלא לדבר בתעריבי העופות: כשיתערבו קרבנות העופות אלו עם אלו. והניח זה הענין באחרונה, מפני שאינו מוכרח, לפי שאפשר שיתערבו ולא יתערבו. ועוד, שהדיבור עליו מעט מזער, כמו שיתבאר במקומו, ובהם חתם "סדר קדשים".

ועלו חלקי המאמר ב"סדר קדשים" לעשתי עשרה מסכתות.

פתיחה למסכת זבחים

מסכת זבחים עוסקת בדיני הקרבנות של בהמות ועופות; ומכאן השם "זבחים", שכולל הוא בלשון חכמים כל הקרבנות של בעלי חיים, שצריכים זביחה היינו שחיטה. ברם, קרבנות הבאים מסולת חטים או שעורים נקראים "מנחות", והמסכת הבאה, מסכת מנחות, עוסקת

שבעה מיני זבחים הם: א. העולה, ב. החטאת, ג. האשם, ד. שלמים (ובכללם התורה), ה. הבכור, ו. מעשר בהמה, ז. קרבן פסח. שלשת הראשונים – העולה, החטאת והאשם – הם קדשי קדשים; השאר, דהיינו שלמים (חוץ משני כבשי הנצרת הקרבים לזבח שלמים, שהם קדשי קדשים), הבכור, מעשר בהמה וקרבן פסח – קדשים קלים הם. בפרק חמישי של מסכתנו יבוארו פרטי הזבחים הללו וההבדלים שביניהם.

ארבע עבודות הן, המכשירות ("מתירות") את הזבחים להקטרה ולאכילה: א. השחיטה; ב. קבלת הדם מצואר הבהמה בכלי שרת; ג. הולכת הדם למזבח;

ד. זריקת הדם על המזבח. בקרבן עוף שתי עבודות הן: מליקת הראש ומיצוי הדם. כל העבודות הללו אינן כשרות אלא בכהנים, חוץ מן השחיטה שהיא כשרה גם בזר, דהיינו במי שאינו כהן.

אין שוחטים זבחים אלא ביום, ואין זורקים הדם אלא ביום השחיטה; ואף ההקטרה מצוותה ביום, אלא שמכל מקום אם נזרק הדם ביום, מותר להקטיר את האימורים (החלבים והנתחיים של הקרבן ששורפים על גבי המזבח) כל הלילה; ואם לא הועלו על המזבח עד אחר עלות השחר, נפסלו.

כל הזבחים, חוץ מן העולה, בשרם נאכל, אלא שיש הבדל בענין זה בין הקרבנות השונים, שכן החטאת והאשם, שקדשי קדשים הם, בשרם נאכל רק לכהנים (וזכרים). ובתוך העזרה, ליום ולילה; ואילו קדשים קלים – בשרם נאכל לבעליהם, בכל ירושלים, לשני ימים ולילה אחד, חוץ מתורה ואיל נזיר, שאינם נאכלים אלא ליום ולילה בקדשי קדשים. קרבן הפסח אינו נאכל אלא בליל הפסח.

בשר הזבח שנשאר לאחר זמנו הקבוע לאכילתו נקרא "נותר", והאוכל ממנו חייב כרת.

בשר הזבח שיצא חוץ למקומו. והיינו בקדשי קדשים שיצא חוץ לעזרה, או בקדשים קלים שיצא חוץ לירושלים, נפסל הבשר ואסור לאוכלו. ואם יצא בשר קדשי קדשים חוץ לעזרה לפני זריקת הדם, נפסל כל הקרבן.

העושה אחת מארבע עבודות הזבח – שחיטה או קבלת הדם או הולכת הדם או זריקתו, כפי שבארנו לעיל – על מנת לאכול בשרו לאחר הזמן הקבוע לאכילתו, או על מנת להקטיר אימוריו למחר (שלא בזמנו). הריהו פוסל את הזבח ועושהו "פיגול", והאוכלו חייב כרת. וכן אם עשה אחת מעבודות הזבח על מנת לאכול בשרו חוץ למקומו, או על מנת להקטיר אימוריו חוץ לעזרה, הרי זה פסל את הזבח. ברם, האוכלו אינו חייב עליו כרת אלא עובר בלאו.

בשעת ארבע העבודות של הזבח, שמנינו לעיל, צריך העובד לכוון מחשבתו לשם אותו הזבח ולשם בעליו. ואם נעשתה אחת מן העבודות שלא לשם אותו הזבח אלא לשם זבח אחר – בענין זה עוסק הפרק הראשון של מסכתנו.

הבאנו כאן את הפרטים ההכרחיים בלבד, לשם כניסה לשער

הַפֶּסֶח בְּזִמְנוֹ, וְהַחֲטָאת בְּכָל זֶמֶן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵף הָאֶשֶׁם: הַפֶּסֶח בְּזִמְנוֹ, וְהַחֲטָאת וְהָאֶשֶׁם בְּכָל זֶמֶן. אֹמֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הַחֲטָאת בָּאָה עַל הַטָּא, וְהָאֶשֶׁם בָּא עַל הַטָּא, מִה הַחֲטָאת פְּסוּלָה שְׁלֵא לְשִׁמְהָ, אֵף הָאֶשֶׁם פְּסוּל שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ.

פירוש ברטנורא

נדרת לה' אלהיך נדבה, אם נדבה אינו נדר, ואם נדר אינו נדבה, אלא הכי קאמר, אם כמה שנדרת עשית שנשחט לשם נדר ולשם הבעלים, יהא נדר ויצא הבעל ידי חובת נדרו. ואם לאו, שלא נשחט הובח לשם בעלים, יהא נדבה, כלומר כשר הוא כאילו הביאו לנדבה, אבל לא יצא ידי נדרו, שלא עלה לבעלים לשם חובה. ודוקא קרבן יחיד שיש לו בעלים, אבל קרבנות צבור שנשחטו שלא לשמן, עלו לצבור לשם חובה, שהשחיטה מושכת למחשבתו של הציבור. ודוקא כששחטו בפירוש שלא לשמן, או אמרין דלא עלו לבעלים לשם חובה. אבל שחטן סתם, עלו לבעלים לחובה: חוץ מן הפסח. דבפסח כתיב (שם) ועשית פסח, עד שיהיו כל עשיותיו לשם פסח, ועוד כתיב (שמות יב) ואמרתם זבח פסח הוא, שתהא זביחה לשם פסח, והנהו תרי קראי, חד לפסול אם נעשה שלא לשם פסח, וחד לפסול אם נעשה שלא לשם בעלים: והטאת. דבטאת נמי כתיבי תרי קראי, כתיב (ויקרא ד) ושחט אותה לחטאת, שתהא לשם חטאת, וכתיב (שם) ולקח חכה מדם החטאת, עד שתהא קבלת הדם וזריקתו לשם חטאת, וכפר עליו הכהן, עליו ולא על חברו, והיינו שתהא לשם בעלים. מחטאתו אשר הטא, שתהא לשם אותו החטא. ולא אמרין דחטאת שלא לשמו פסול, אלא כששחטו לשם קדשים אחרים, אבל שחט לשם חולין, כשר, ולא עלה לבעלים לשם חובה, דכתיב (שם כב) ולא יחללו את קדשי בני ישראל, קדשים מחללין קדשים, ואין חולין מחללין קדשים: הפסח בזמנו. פסול שלא לשמו כל זמן שחיטתו, דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב. אבל קודם לכן ואחר מכן, קיימא לן פסח בשאר ימות השנה שלמים הוי, וכל דינו כשלמים: אף האשם. כדמפרש מעמא ואיל, החטאת באה על החטא וכי' כתיב חטאת כאשם. ורבנן סברי, חטאת דכתיב ביה מיעוטא, פסול. אשם דלא כתיב ביה מיעוטא, כשר. ואם תאמר, אשם נמי כתיב ביה אשם הוא, האי לא נאמר אלא לאחר הקטרת אימורין, ואם בא למעט

משניות מבוארות – קהתי

היום עד הערב; ואם נשחט קרבן הפסח שלא בזמנו, כגון בשלושה עשר בניסן או בששה עשר בניסן או ביום אחר בשנה, הריהו קרבן שלמים, וכל דינו כשלמים. אבל אם נשחט קרבן הפסח בזמנו שלא לשמו, הקרבן פסול: שכן בפסח כתוב (דברים טז, א): "שמור את חודש האביב ועשית פסח" – שיהיו כל עשיותיו לשם פסח; ועוד כתוב (שמות יב, כז): "ואמרתם זבח פסח הוא" – שתהא זביחה לשם פסח; שני הכתובים הללו באים ללמד, שבין אם נעשה שלא לשם פסח ובין אם נעשה שלא לשם בעלים, הרי הוא פסול (גמרא). וְהַחֲטָאת בְּכָל זֶמֶן – שאם נשחטה שלא לשמה (אלא לשם קרבן אחר) או שלא לשם בעליה או שלא לשם אותו החטא שבאה עליו, הרי היא פסולה, שכתוב (ויקרא ד, לג-ה): "ושחט אותה לחטאת" – שתהא שחיטה לשם חטאת; וזלזל הכהן מדם החטאת – שתהא קבלת הדם לשם חטאת; וכפר עליו הכהן על חטאתו – שתהא כפרה (וזריקת הדם) לשם חטאת; "עליו" – ולא על חברו, היינו שתהא החטאת לשם בעליה; "על חטאתו" אשר חטא – שתהא החטאת לשם אותו החטא (גמרא זבחים ט, א). ברם, החטאת שנשחטה לשם חולין, כשרה היא, ולא עלתה לבעלים לשם חובה, שכתוב (ויקרא כב, טז): "ולא יחללו את קדשי בני ישראל" – קדשים מחללים קדשים ואין חולין מחללים קדשים (שם ט, ב). רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵף הָאֶשֶׁם – שנשחט שלא לשמו פסול, כמבואר הטעם לקמן במשנתנו: הַפֶּסֶח בְּזִמְנוֹ, וְהַחֲטָאת וְהָאֶשֶׁם בְּכָל זֶמֶן – כמבואר לעיל. אֹמֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הַחֲטָאת בָּאָה עַל הַטָּא – לכפר על חטא שעשה אדם בשגגה, שכל עבירה שחייבים על זדונה כרת, מביאים על שגגתה חטאת, וְהָאֶשֶׁם בָּא עַל הַטָּא – על הגזלות, על המעילות ועוד, כמו שבארנו בחוריות (פרק ב משנה ז). ואף על פי שיש חטאת ואשם שאינם באים על חטא, כגון החטאת של יולדת ואשם מצורע, מכל מקום רובם של קרבנות אלו באים על חטא (תוספות); ומכאן, דינו של האשם כדינו של החטאת, מִה הַחֲטָאת פְּסוּלָה שְׁלֵא לְשִׁמְהָ – כשם שחטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה, כפי שהבאנו לעיל ראיות מן המקרא, אֵף הָאֶשֶׁם פְּסוּל שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ – אם נשחט האשם שלא לשמו פסול. בברייתא בגמרא מובא משא ומתן בין רבי אליעזר לחכמים (רבי יהושע) שדחו את דינו, ורבי אליעזר מביא לבסוף ראיה מן הכתוב (ויקרא ז, ז): "כחטאת כאשם" – מה (קרבן) חטאת שלא לשמו פסול, אף אשם שלא לשמו פסול. ברם חכמים למדים מפסוק זה דין סמיכה באשם, "מה חטאת טעונה סמיכה, שכתוב בה (ויקרא ז, כט): "וסמך את ידו על ראש החטאת", אף אשם טעון סמיכה".

ה"חכמה", כמו שדרשו חז"ל את הכתוב (ישעיהו לג, ו): "והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת" – "אמונת" זה סדר זרעים. "עתיך" זה סדר מועד... "חכמת" זה סדר קדשים. – פרטים נוספים בדיני מעשה הקרבנות לסוגיהם השונים ובהלכות פסולי המוקדשין יבוארו בעזרת "המלמד לאנוש בינה" תוך ביאור המשניות, כדרכנו בקודש.

מסכת זבחים

באור משנה א

כבר הזכרנו בפתיחה, כי פרקנו דין זבחים, שאת מארבע העבודות שלהם – שחיטה או קבלת הדם או הולכתו או זריקתו – נעשתה במחשבת שינוי השם של הזבח. משנתנו נוקטת "כל הזבחים שנזבחו", משום שהשחיטה היא העבודה הראשונה בזבח, והוא הדין לשאר העבודות שהזכרנו לעיל (תוספות). **כָּל הַזִּבְחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ** – כל הקרבנות שנשחטו שלא לשמם, אלא לשם קרבן אחר, כגון קרבן עולה שנשחט לשם שלמים, והיינו שחשבתו של השוחט היתה לשם קרבן שלמים (רמב"ם); ולפי מפרשים אחרים, כל המחשבה האמורה בקדשים פירושה: הוצאה כפה (רש"י; תוספות); עיין משנה למלך על הרמב"ם הלכות פסולי המוקדשין ג, א; פְּשָׁרֵי; ואם הם קרבנות הנאכלים, מותר לאכול את כשרם, כאילו נשחטו לשמם, אֲלָא שְׁלֵא עָלוּ לְבָעֲלִים לְשִׁם חֻכָּה – שאם הביאו קרבן זה לתשלום חובתם או נדרם, אינם נפטרים בו מחיובם, מאחר שנשחטו שלא לשמו, וצריכים הם להביא קרבן אחר ולשחטו לשמו; והוא הדין לזבחים שנזבחו שלא לשם בעליהם (רמב"ם); ויש סוברים, ששינוי שם הבעלים אינו שייך אלא בזריקת הדם, כגון ששחט או מקבל או מוליך על מנת לזרוק דמו לשם מי שאינו בעליו (תוספות). – בגמרא מבואר הטעם, משום מה לא עלו לבעלים לשם חובה, שנאמר (דברים כג, כד): "מוצא שפתך תשמר ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה" – אם "נדרת" הרי אין זה "נדבה"? – (נדר" – כגון שאמר: הרי עלי עולה; "נדבה" – הרי זו עולה) – אלא בא הכתוב ללמד: אם כמה שנדרת עשית (שנעשו עבודות הקרבן לשם הנדר ולשם הבעלים), יהא נדר (יעלה הקרבן לתשלום נדרך); ואם לא (שלא נעשו העבודות לשם הנדר ולשם הבעלים), נדבה יהא (הקרבן כשר הוא כאילו הבאת לנדבה, אלא אינך יוצא בו ידי חובת נדרך); חוץ מן הפסח ומן החטאת – שאם נשחטו שלא לשמם, הרי הם פסולים, הפסח בְּזִמְנוֹ – זמן שחיטתו של קרבן הפסח הוא ביום ארבעה עשר בניסן, בערב חג הפסח, מחצות

ב יוסי בן חוני אומר: הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת – פסולים. שמעון אחי עזריה אומר: שחטן לשם גבוה מהם – פסולין; לשם גבוה מהם – פסולין. ביצד? קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים – פסולין, קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים – פסולין, הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים – פסולין, ושלמים ששחטן לשם בכור, לשם מעשר – פסולין.

ג הפסח ששחטו בשחרית בארבעה עשר שלא לשמו – רבי יהושע מכשיר, כאלו נשחט בשלשה עשר. בן בתירא פוסל, כאלו נשחט בין הערבים. אמר שמעון בן עזאי: מקבל אני מפי שבעים ושנים זקן, ביום שהושיבו רבי אלעזר בן עזריה בבישיבה, שפל הזבחים הנאכלים שגזבחו שלא לשמן – פסולים, אלא שלא עלו לבעלים

פירוש ברטנורא

שלא לשמו דפסול, קודם הקטרת אימורין היה צריך לכתבו. ואין הלכה כר' אלעזר:

ב הנשחטים לשם פסח. כל שאר זבחים שגזבחו בארבעה עשר בניסן לשם פסח, פסולים. וכן שגזבחו לשם חטאת בכל זמן, פסולים. כי היכי דאיתנו פסולים לשם אחרים. ופליג אתנא קמא דמתניתין דאמר כל הזבחים שגזבחו שלא לשמן כשרים. ואמר איהו, ובלבד שלא ישחטם לשם פסח ולא לשם חטאת: שמעון אחי עזריה. נקרא כן, על שם שעזריה עסק בפרקמטיא ודיה מספק צרכי שמעון אחי עזריה עוסק בתורה, והתנו ביניהם שיהא חלק לעזריה בשכר תלמודו של שמעון: שחטן. לשאר זבחים: לשם גבוה מהם. כשרים: לשם נמוך מהן. לשם זבח שהוא פחות מהן בקדושה: פסולים. דכתיב (ויקרא כ"ב) ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה, במזבח מהם אין מתחללים, בנמוך מהם מתחללים. ואין הלכה כר' יוסי בן חוני, ולא כשמעון אחי עזריה: בכור ומעשר, בהמה. נמוכין משלמים, מפני שהשלמים מעונים מתן ארבע, כלומר שתי מתנות שהן ארבע, וסמיכיה ונסכים, ותנופת חזה ושוק. משא"כ בבכור ובמעשר דרמן טעון מתנה אחת, ואין סמיכה ונסכים נהנת בהן, ולא תנופת חזה ושוק:

ג רבי יהושע מכשיר. דחשיב ליה כפסח בשאר ימות השנה, הואיל ואין זמנו עד בין הערבים: בן בתירא פוסל. הואיל ומקצת היום ראוי, הוה ליה כפסח בזמנו. והלכה כן בתירא: שבעים ושנים זקן. להודיע שבישיבה אחת היו יושבים וכולן הורו כאיש אחד, לכך תני זקן ולא תנא זקנים: כל הזבחים הנאכלים. אבל עולה לא: ולא חוסיה בן עזאי. על דברי חכמים לפסול חוץ מפסח וחטאת, אלא עולה:

משניות מבוארות – קהתי

מה שאין כן בבכור ובמעשר, שדמם טעון מתנה אחת, ואין בהם לא סמיכה ולא נסכים ולא תנופת חזה ושוק. ושלמים ששחטן לשם בכור – בהמה, או לשם מעשר – בהמה, היינו לשם הנמוך מהם, כפי שבארנו לעיל, פסולין – הקרבן פסול. ואין הלכה כיוסי בן חוני ולא כשמעון אחי עזריה.

באור משנה ג

במשנה א שנינו, שאם קרבן הפסח נשחט בזמנו שלא לשמו, הריהו פסול. ברם, אם נשחט קודם זמנו או לאחר זמנו שלא לשמו, הריהו קרבן כשר, שדינו כקרבן שלמים, והרי שנינו (שם): "כל הזבחים שגזבחו שלא לשמן, כשרים". וכבר בארנו (שם), שזמן שחיתתו של קרבן הפסח הוא ביום ארבעה עשר בניסן מחצות היום עד הערב: הזמן הזה נקרא "בין הערבים". משנתנו דנה בקרבן פסח שנשחט שלא לשמו ביום ארבעה עשר בניסן, קודם חצות היום, היינו קודם זמנו, ונחלקו תנאים, אם דינו של הקרבן כפסח שנשחט בשאר ימות השנה והריהו כשלמים, או דינו כפסח בזמנו, וכיון שנשחט שלא לשמו הריהו פסול.

הפסח – קרבן הפסח, ששחטו בשחרית בארבעה עשר – בניסן, היינו קודם "בין הערבים", שהוא הזמן להקרבת הפסח, שלא לשמו – שלא לשם קרבן הפסח אלא לשם קרבן אחר, רבי יהושע מכשיר – את הקרבן. כאלו נשחט – שלא לשמו, בשלשה עשר – בניסן, דהיינו שלא בזמנו, והרי הפסח שלא בזמנו קרבן שלמים הוא, ושלמים שנשחטו שלא לשמן כשרים הם. בן בתירא פוסל – את הקרבן, כאלו נשחט בין הערבים – שהוא היום ומקצתו של יום ארבעה עשר בניסן ראוי להקרבת הפסח, הרי כל אותו היום נקרא "זמנו" של קרבן הפסח, ולכן אם נשחט בו, אפילו בשחרית, שלא לשמו, דינו כפסח בזמנו שפסול שלא לשמו (משנה א). והלכה כבן בתירא. אמר שמעון בן עזאי: מקבל אני מפי שבעים ושנים זקן, ביום שהושיבו רבי אלעזר בן עזריה בבישיבה – שמיניהו ראש הישיבה ביבנה, לאחר שהעבירו את רבן גמליאל מנשיאותו על שהעליב את רבי יהושע (עיי' גמרא ברכות כו, ב), ובו ביום נתחדשו בבית המדרש הרבה הלכות, ולא היתה הלכה שהיתה תלויה (בספרא) בבית המדרש שלא פירשו; והעיד שמעון בן עזאי שבאותו יום הורו שבעים ושנים זקן (כאיש אחד). שפל הזבחים הנאכלים שגזבחו שלא לשמן, פסולים, אלא שלא עלו לבעלים משום חובה

~ יום חמישי ~

באור משנה ב

במשנה הקודמת למדנו: "כל הזבחים שגזבחו שלא לשמן... כשרים"... ונחלקו על כך במשנתנו יוסי בן חוני ושמעון אחי עזריה, שלדעתם יש להבחין בענין "שלא לשמן". לשם איזה קרבנות נשחטו, כפי שיבואר. – עזריה עסק במסחר והיה מספק צרכי שמעון אחי עזריה עוסק בתורה, ותנאי התנו ביניהם שיהא חלק לעזריה בשכר תלמודו של שמעון, ומכאן נקרא שמעון על שם עזריה אחי (רש"י סוטה כ"א, א). לדעת הרמב"ם (בהקדמתו לפירושי המשניות) היה עזריה אביו של רבי אלעזר בן עזריה.

יוסי בן חוני אומר: הנשחטים לשם פסח – כל הקרבנות הנשחטים ביום ארבעה עשר בניסן לשם קרבן הפסח, ולשם חטאת – או הנשחטים בכל זמן לשם חטאת, פסולים – כשם שפסולים הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן כשנשחטו לשם קרבנות אחרים, אף לדעת תנא קמא (משנה א). שמעון אחי עזריה אומר: ששחטן – שחט את הקרבנות, לשם גבוה מהם – לשם קרבן שהוא מקודש מהם, כמבואר לקמן במשנתנו, פסולין – הקרבנות: לשם גבוה מהם – אבל אם שחט את הקרבנות לשם קרבן שקדושתו נמוכה מקדושתם, פסולין – שכתוב (ויקרא כב, טז) "ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה", ודורש שמעון אחי עזריה: "במזבח מהם אין מתחללים, בנמוך מהם מתחללים" (גמרא זבחים י"א, ב). ביצד – כלומר מהי כוונת הדברים "לשם גבוה מהם או לשם נמוך מהם"? קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים – היינו לשם נמוך מהם, פסולין – כגון עולה שנשחטה לשם שלמים (עיי' בפתיחה למסכתנו, שם מנינו אלו הם קדשי קדשים ואלו קדשים קלים). הקרבן פסול: קדשים קלים ששחטן לשם קדשים קלים – כגון שלמים ששחטם לשם עולה, פסולין – הואיל ושחטם לשם גבוה מהם. הבכור – בכור בהמה, והמעשר – או מעשר בהמה, ששחטן לשם שלמים – לשם קרבן שלמים, פסולין – לפי שקרבן שלמים מקודש מבכור ומעשר, שכן השלמים טעונים מתן ארבע (שתי מתנות של הדם על המזבח שהן ארבע. דהיינו אחת בזוית מזרחית צפונית ואחת בזוית מערבית דרומית, ונמצא הדם מתפשט סביב לארבע רוחות המזבח) וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, כפי שיבואר להלן (י, ב),

משום חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת. ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה, ולא הודו לו חכמים. ד הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן, קבל, והלך, וזרק שלא לשמן, או לשמן ושלל לשמן, או שלא לשמן ולשמן – פסולים. כיצד לשמן ושלל לשמן? לשם פסח ולשם שלמים; שלא לשמן ולשמן? לשם שלמים ולשם הפסח. שהזבח נפסל בארבעה דברים: בשחיטה, ובקבלה, ובזריקה. רבי שמעון מכשיר בהלך; שהיה רבי שמעון אומר: אי אפשר שלא בשחיטה, ושלא בקבלה, ושלא בזריקה; אבל אפשר שלא בהלך: שזחט בצד המזבח וזרק. רבי אלעזר אומר: המהלך במקום שהוא צריך להלך – המחשבה פוסלת; ובמקום שאין צריך להלך – אין המחשבה פוסלת.

פרק שני

א כל הזבחים שקבל דמן זר, אוגן, טבול יום, מחסר בגדים, מחסר בפורים, שלא רחון ידים וגללים, ערל, טמא, פירוש ברטנורא

ד קבל והלך וזרק, או או קטני. ששחטו שלא לשמן, או קבל הדם במזרק, או הוליד הדם למזבח, או זרק. כל אחת מארבע עבודות הללו שעשה שלא לשמן, בפסח ובחטאת, פסל. ובשאר זבחים, לא עלו לבעלים לשם חובה. ואפילו עשה אחת מארבע עבודות הללו לשמן ושלא לשמן יחד, בין שהקדים מחשבת לשמן למחשבת שלא לשמן מהשבת לשמן, בכל ענין פסול: אבל אפשר שלא בהלך. הלכך לא חשיבא למפסל. וחכמים אומרים, אע"ג דאפשר שלא בהלך, מחשבה פוסלת בה. דעבודה שאפשר לבטלה שמה עבודה, והולכת הדם עבודה היא, שהרי פסולה בזה, דכתיב ושחט והקריבו בני אהרן הכהנים, מקבלה ואילך מצות כהונה: המהלך במקום שהוא צריך להוליד. הולכה זו, מחשבה פוסלת בה. כיצד, קבלו בחוץ להלן מן המזבח והכניסו בפנים, שקריבו לצד המזבח, והו הולך שצריך להלך, ומחשבה פוסלת בו. קבלו בפנים סמוך למזבח והוציאו לחוץ, והו הולך שאינו צריך, ואין מחשבה פוסלת בו. חזר והכניסו, והו הולך הצריך. ואין הלבח כר' אלעזר ולא כר' שמעון:

ב א כל הזבחים שקבל דמן זר. שאינו כהן, פסל. דכתיב (ויקרא כ"ב) ויגורו מקדשי בני ישראל, ולא יחללו, למד על הור שעבד, שחלל את הקדשים:

משניות מבוארות – קהתי

אחת מעבודות אלו שנעשתה בפסח ובחטאת שלא לשמן, הרי זה פוסל את הקרבן. ובשאר זבחים, לא עלו לבעלים לשם חובה, כמו ששינו במשנה א. רבי שמעון מכשיר בהלך – אם בשעת הולכת הדם חשב מחשבת "שלא לשמן", הקרבן כשר, שהיה רבי שמעון אומר: אי אפשר שלא בשחיטה, ושלא בקבלה, ושלא בזריקה – אין אפשרות להקריב קרבן מבלי לשחוט אותו ומבלי לקבל דמו ולזרוק על המזבח, ולכן נפסל הזבח באחת משלוש עבודות אלו, אם נעשתה שלא לשמן, אבל אפשר שלא בהלך – יש אפשרות להקריב קרבן מבלי להוליד את הדם, כגון שהוא שוחט בציד המזבח וזרק – ומכאן שהולכת הדם אינה נחשבת עבודה שמחשבה פוסלת בה. ברם, חכמים סוברים, שהואיל והולכת הדם פסולה בזה, אף על פי שאפשר לבטלה, הרי היא עבודה, והיא פוסלת במחשבה כשאר העבודות; ברם, שחיטה נחשבת עבודה אף על פי שכשרה בזה, שהרי אי אפשר לבטלה (תפארת ישראל); וב"חוספות יום טוב" מבואר, ששונה שחיטה, משום שבאותם הפסוקים הבאים ללמד על פסח וחטאת שפסולים שלא לשמן, כתוב בהם במפורש וזיחה ושחיטה. רבי אלעזר אומר: המהלך במקום שהוא צריך להלך – המוליך את הדם למזבח במקום שהוא צריך להוליכו, כגון שקיבלו בריחוק מן המזבח והוא מביאו אל המזבח, בשעת הולכה זו המחשבה פוסלת – שאם חשב בה שלא לשמן אותו קרבן, הקרבן פסול, ובמקום שאין צריך להלך – כגון שקיבל את הדם סמוך למזבח והוציאו לחוץ, אין המחשבה פוסלת – בהולכה זו, שהרי לא היה צורך בה. ברם, כשחזר והכניסו, הרי זה הילוך שצריך בו ומחשבה פוסלת בו (גמרא זבחים טו, ב; ברטנורא). – ברש"י (סם) מבואר, שאין מחלוקת בין רבי אלעזר לתנא קמא, אלא רבי אלעזר חולק כאן על רבי שמעון אביו. מכל מקום הלכה כתנא קמא. שמחשבת שינוי השם בשעת הולכת הדם, אף היא פוסלת את הזבח.

באור משנה א

כבר הזכרנו בפתיחה למסכתנו, שכל עבודות הזבח, מחוץ לשחיטה, אינן כשרות אלא בכהנים. משנתנו מונה את הפסולים לעבודות הזבח, שאם קיבל אחד מהם את הדם (וכן אם הוליכו וזרקו). פסל את הזבח.

כל הזבחים שקבל דמן – בכלי שרת מצואר הבהמה, זר – מי שאינו כהן, אוגן – מי שמת לו אחד מן הקרובים שהוא חייב להתאבל

– לשם חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת – שאם שחטם שלא לשמן פסולים. ולא הוסיף בן עזאי – פיסקה זו היא תוספת למשנתנו, הבאה לפרש את דברי בן עזאי, שלא הוסיף בן עזאי על דברי חכמים (ששינו במשנה א) לפסול קרבן שלא לשמן, מלבד הפסח והחטאת, אלא העולה – שהרי אמר "כל הזבחים הנאכלים", ומכאן שהעולה, שהיא כולה נשרפת על גבי המזבח, פסולה אם נשחטה שלא לשמן, ולא הודו לו חכמים – אבל חכמים לא הסכימו עם בן עזאי וסוברים הם שאף העולה שנשחטה שלא לשמה כשרה היא, כדין שאר הזבחים.

בגמרא מבואר, שכן עזאי נקט "זקן" ולא זקנים, כדי להודיענו, שבישיבה אחת היו יושבים וכולם הורו כאיש אחד.

~ יום ששי ~

באור משנה ד

משנתנו באה ללמד, שמחשבת שינוי השם פוסלת את הזבח בארבע עבודות הזבח – בשחיטה ובקבלה ובהולכה ובזריקה.

הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן – כמו ששינו לעיל (משנה א), או קבל – שקיבל את דם בכלי שרת, והלך – או שהוליד את דם למזבח, וזרק – או זרק דם על המזבח, שלא לשמן – שעשה אחת מארבע עבודות אלו שלא לשם הפסח או החטאת אלא לשם קרבנות אחרים, או לשמן ושלל לשמן – שעשה אחת העבודות בתחילה לשמן ואחר כך שלא לשמן, או שלא לשמן ולשמן – שתחילה עשה שלא לשמן ואחר כך לשמן, כלומר בין שהקדים מחשבת "לשמן" למחשבת "שלא לשמן" ובין שהקדים מחשבת "שלא לשמן" למחשבת "לשמן", פסולים – הפסח והחטאת. כיצד לשמן ושלל לשמן? לשם פסח ולשם שלמים – כגון בשעה שעשה אחת העבודות בקרבן הפסח, חשב תחילה לשם קרבן פסח ואחר כך לשם קרבן שלמים. שלא לשמן ולשמן? לשם שלמים ולשם פסח – שכשעשה אחת העבודות בקרבן הפסח חשב תחילה לשם קרבן שלמים ואחר כך לשם קרבן פסח, – בכל אלו הזבח פסול, שהזבח נפסל בארבעה דברים: בשחיטה, ובקבלה – בקבלת הדם מצואר הבהמה בכלי שרת, ובהלך – בהולכת הדם למזבח, ובזריקה – בזריקת הדם על גבי המזבח; כל

יִשָּׁב, עֹמֵד עַל גְּבֵי בָלִים, עַל גְּבֵי בְּהֶמָה, עַל גְּבֵי רִגְלֵי חֲבֵרוֹ – פָּסֹל. קָבֵל בְּשֹׁמָל – פָּסֹל. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְכַשִּׁיר. נִשְׁפָּךְ עַל הָרֶצֶף וְאֶסְפוֹ – פָּסוּל. נִתְּנוּ עַל גְּבֵי הַכֶּבֶשׂ; שְׁלֹא בִּגְגֵד הַיִּסּוֹד; נִתֵּן אֶת הַנֶּתְנִין לְמִטָּה, לְמַעַל; וְאֶת הַנֶּתְנִין לְמַעַל, לְמִטָּה; אֶת הַנֶּתְנִים בְּפָנִים, בַּחוּץ; וְאֶת הַנֶּתְנִין בַּחוּץ, בְּפָנִים – פָּסוּל וְאִין בּוֹ כֶּרֶת.

פירוש ברטנורא

אונן. מי שמת לו אחד מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהם, כל יום המיתה קרוי אונן, ואסור לאכול בקדשים. ואם עבר חילול. חוץ מכהן גדול שהוא מקריב אונן; וטבול יום. שאין טהרתו נגמרת עד שעיריב שמשו, כדכתיב (שם) ובא השמש וטהר: ומחוסר בגדים. כהן הרויט ששמש בפחות מארבעה בגדים. וכהן גדול ששמש פחות משמונה. וכשם שמחוסר בגדים פסול, כך מיותר בגדים פסול. וכן אם היה דבר חוצץ בין בשרו לכתנות או למכנסים, פסול, דרחמנא אמר (שם ו) ילבש על בשרו, שלא יהא דבר חוצץ בין הבגדים לבשרו. הלכך כהן בשעת עבודה לא היה מניח תפילין של יד, לפי שהן חוצצים בין הכהן לבשרו. אבל תפילין של ראש היה מניח, לפי שהן מונחין על שערו שהוא נראה בין ציצן למצנפת: ומחוסר כפורים. כגון זב וזבה ומצורע ויולדת שנגמרה טהרתן ולא הביאו קרבנותיהם. ואשכחן דכתב רחמנא ביולדת (שם יז) וכפר עליה הכהן וטהרה, מכלל שעד כאן טמאה היא. והוא הדין לכל שאר טמאים הטעונים קרבן, שהן בטומאתן עד שיביאו כפרתן לענין אכילת קדשים ולבא במקדש: ושלא רחיצו ידים ורגלים. לפי שנאמר בקידוש ידים ורגלים חוקת עולם, ונאמר בבגדי כהונה חוקת עולם, מה בגדי כהונה אם עבר מחוסר בגדים פסול, אף אם עבר שלא רחץ ידיו ורגליו פסול. וסדר קידוש ידים ורגלים, לא עומד ולא יושב אלא מוטה, ומניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומשפשף רגליו בידיו בשעה שהוא מקדש. ואינו רשאי לקדש בתוך הכיור עצמו, אלא מן המים שיוציאים ממנו, שנאמר (שמות ל) ורחצו אהרן ובניו ממנו, ולא בתוכו. וכל המימות כשרים לקידוש. ואפילו שאינן מים חיים: ועל. אם עבר פסול. דכתיב ביהזקאל (מ"ד) כל בן נכר ערל לב וערל כשר, הקיש ערל לבן נכר, מה בן נכר אם עבר פסול, אף ערל כן: וישב. דכתיב (דברים י"ח) לעמוד לשרת, שלא יהא שירות אלא מעומד: עומד על גבי בליים. הואיל ורצפת העזרה מקדשת, וכלי שרת מקדשין הדבר הנוגע בהן, מה כלי שרת צריך שלא יהא דבר חוצץ בינו לכלי שרת, אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה. ולא מביעא כלים שאינן מין בשר דודאי חיצין, אלא אפילו בהמה שהיא מין בשר. ולא מביעא בהמה שאינה מין אדם, אלא אפילו רגלי חבירו שהן מין אדם חוצצים: קבל בשמאל פסול. דכתיב (ויקרא ד') ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן, מלמד שלא תהא קבלת הדם ולא נתינה אלא בימין. דכל מקום שנאמר יד או אצבע אינו אלא בימין, דילף ממצורע דכתיב ביה (שם י"ד) וטבל הכהן את אצבעו הימנית: ור"ש מכשיר. סבר מקרא נדרש לאחריו ולא לפניו, הלכך אצבע אונתן דכתיב בתריה קא, ולא אולקח דכתיב לקמיה. ורבנן סברי מקרא נדרש לפניו ולאחריו, וכי כתיב אצבע אתרוייהו קא, אלקיחה דלפניו ואנתינה

משניות מבוארות – קהתי

ולא נתינתו אלא בימין, שכל מקום שנאמר "יד" או "אצבע" אינו אלא בימין, כמו שפירש הכתוב במצורע (ויקרא יד, טז): "וטבל הכהן את אצבעו הימנית". רַבִּי שְׁמַעוֹן מְכַשִּׁיר – שלדעת רבי שמעון תיבת "באצבעו" שבפסוק "ולקח הכהן מדם החטאת" מוסבה על "נתת" שכתוב אחריה, ולא על "ולקח" שכתוב לפניה, כלומר שאין ימין מעכבת אלא לגבי יריקת הדם, אבל קבלת הדם, אף על פי שהיתה בשמאל, אינה פוסלת את הקרבן. ברם חכמים סוברים, שתיבת "באצבעו" נדרשת לפניה ולאחריה, שגם קבלת הדם כזריקתו צריכה להיות בימין. והלכה כחכמים. נִשְׁפָּךְ עַל הָרֶצֶף – נשפך הדם מצואר הבהמה על הרצפה, דהיינו שלא קיבלו בכלי, וְאֶסְפוֹ – מן הרצפה, פָּסוּל – הדם, שכתוב (ויקרא טז, יד): "ולקח מדם הפר", ודורשים כאילו היה כתוב: "ולקח דם מהפר" – מן הפר יקבלנו ולא מן הרצפה (עיינו ברטנורא). נִתְּנוּ – זרק את הדם, עַל גְּבֵי הַכֶּבֶשׂ – של המזבח, והוא כמין גשר משופע שבו עלו הכהנים על המזבח, או שְׁלֹא בִּגְגֵד הַיִּסּוֹד – שזרק את הדם על המזבח אבל לא כנגד יסודו, נִתֵּן אֶת הַנֶּתְנִין לְמִטָּה, לְמַעַל – גובה המזבח היה עשר אמות, ובאמצעו, דהיינו בגובה חמש אמות, היה חוט של סיקרא (קו של צבע אדום). שהבדיל בין דמי חטאת בהמה ועולות העוף הניתנים למעלה מחוט הסיקרא לדמי שאר הקרבנות הניתנים למטה מחוט הסיקרא; ובאה המשנה ללמדנו, שאם את דמי הקרבנות, שדינם להיות נזרקים למטה, נתן למעלה מחוט הסיקרא, וְאֶת הַנֶּתְנִין לְמַעַל, לְמִטָּה – או דמי חטאת בהמה ועולות העוף, הניתנים למעלה, נתנם למטה מחוט הסיקרא; אֶת הַנֶּתְנִים בְּפָנִים – דמי הקרבנות שדינם להיות ניתנים על המזבח שבהיכל (כפי שיבאר להלן פרק ה). נתנם בַּחוּץ – על המזבח החיצון שבעזרה, וְאֶת הַנֶּתְנִין בַּחוּץ, בְּפָנִים – או שהיו קרבנות שצריך לזרוק דמם על המזבח החיצון ונתנם בפנים, פָּסוּל – הקרבן, וְאִין בּוֹ כֶּרֶת – האוכל מבשרו של קרבן פסול זה, אינו חייב כרת. בגמרא מבואר, שמשנתנו באה בעיקר להשיענו, שאפילו נתן את המתנות הללו על מנת לאכול בשרו חוץ לזמנו, אין הקרבן נעשה פיגול, הואיל ולא הותר הבשר באכילה, אלא פסול הוא ואין בו כרת.

עליהם, הרי כל יום המיתה נקרא אונן, ואסור לו לעבוד בעבודת המקדש; ואם עבר עבודתו פסולה (חוץ מכהן גדול שמקריב כשהוא אונן – עיין הוריות ג, ה ובאורנו שם): טָבֹּל יוֹם – טמא שטבל מטומאת ועדיין לא העריב עליו השמש, מְחַסֵּר בְּגָדִים – כהן הרויט ששימש בפחות מארבעה בגדים או כהן גדול ששמש בפחות משמונה; שכן כהן הרויט מצווה לשמש במקדש בארבעה בגדים והם: כתנת ומכנסים, מצנפת ואבנט; וכהן גדול – בשמונה בגדים, דהיינו נוסף על ארבעת הבגדים של כהן הרויט עוד ארבעה: ציצן, חושן, אפוד ומעיל; וכשם שמחוסר בגדים פסול לעבודה כך מיותר בגדים פסול, וכן אם היה דבר חוצץ בין בשרו לכתנות או למכנסים פסול (ומביא: ברטנורא). מְחַסֵּר כְּפֻרִים – כגון זב ומצורע שצריכים להביא קרבנות לכפרתם למחרת יום טבילתם, וכל זמן שלא הביאו קרבנותיהם נקראים הם "מחוסרי כפורים", ואסורים להקריב או לאכול קדשים; שְׁלֹא רִחוּץ יָדַיִם וְרַגְלָיו – לאחר שלבש הכהן את בגדי הכהונה בשביל עבודת המקדש, היה צריך לרחוץ ידיו ורגליו מן הכיור; וכל זמן שלא רחץ, פסול הוא לעבודה; עָרֵל – כהן שלא מלו אותו משום שמתו אחיו מחמת מילה, ומכל מקום פסול הוא לעבודה, טָמֵא – כהן שנטמא בשרץ וכדומה (גמרא; ועיין "תוספות יום טוב" ו"תפארת ישראל"), יִשָּׁב – שכן כל עבודה במקדש צריכה להיות נעשית בעמידה, וכל העושה עבודה בישיבה, עבודתו פסולה, עֹמֵד עַל גְּבֵי בָלִים, או עַל גְּבֵי בְּהֶמָה, או עַל גְּבֵי רִגְלֵי חֲבֵרוֹ – שאסור שתהא חציצה בין רגליו של הכהן לרצפת העזרה, שכן אמרו: רצפה מקדשת וכלי שרת מקדשין, כלומר רצפת העזרה מקדשת את הנכנס בתוכה כמו שמקדשים כלי שרת את הדבר הנכנס בהם, מה כלי שרת צריך שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הכלי, כך רצפת העזרה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה, ואין הבודל אם החוצץ הוא כלי או בהמה או אדם (רגלי חבירו); ואם אחד מכל אלו, שנימנו במשנה, קיבל את הדם מצואר הבהמה, שנשחטה לקרבן, בכלי שרת, פָּסֹל – את הקרבן; ובגמרא למדים כל אלו מן המקראות, שעבודתם פסולה. קָבֵל בְּשֹׁמָל – קיבל הכהן את הדם בידו השמאלית, פָּסֹל – את הקרבן, שכתוב (ויקרא ט, כח): "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן", מלמד הכתוב, שלא תהא קבלת הדם

ב השוחט את הזבח לזרוק דמו בחוץ, או מקצת דמו בחוץ, להקטיר את אמוריו בחוץ, או מקצת אמוריו בחוץ, לאכול בשרו בחוץ, או בנית מבשרו בחוץ, או לאכול בנית מעור האליה בחוץ – פסול ואין בו פרת. לזרוק דמו למחר, או מקצת דמו למחר, להקטיר אמוריו למחר, או מקצת אמוריו למחר, לאכול בשרו למחר, או בנית מבשרו למחר, או בנית מעור האליה למחר – פגול וחיבין עליו פרת. ג זה הפלל: פל השוחט, והמקבל, והמהלך, והזורק; לאכול דבר שדרבו לאכול, להקטיר דבר שדרבו להקטיר,

פירוש ברטנורא

דאחריו. והלכה כחכמים: נשפך על הרצפה. שלא נתקבל הדם בכלי: ואספו פסול. דכתיב (שם ט"ז) ולקח מדם הפר, מאי מדם הפר, אי סלקא דעתך ואפילו מקצת דם, והא כתיב (שם ד') ואת כל דם הפר ישפוך, אלמא צריך שיקבל כל הדם, אלא קרי ביה ולקח דם מהפר, מן הפר יקבלנו ולא מן הארץ. שנועין אות מתיבה זו ומוסיפין אותה על תיבה אחרת ודורשים אותה: נתנו על הכבש שלא כנגד חיסוד פסול. ומכל מקום נתכפרו הבעלים. אלא שהבשר אינו נאכל. דאמר רחמנא גבי דם (שם י"ז) ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר, כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו הבעלים: נתן את הנתנים למטה. מחוט הפיקרא שהיה חגור למזבח באמצע, והדמים הנתנים בחמש אמות העליונות שהן למעלה מן החוט נקראים נתנים למעלה והניחין בה אמות תחתונות שהן למטה מן החוט, נקראים הנתנים למטה: הנתנים בפנים. שרמן מעון היה על מזבח הזהב: בחוץ. על מזבח החיצון: פסול. ואסור באכילה: ואין בו פרת. האוכל מבשר הקדשים שנפסל דמו בפסולים הללו, אינו ענוש כרת:

ב השוחט את הזבח. שלמים או שאר הנאכלים: בנית מעור האליה. הא קמשמע לן דעור האליה לאו כאליה דמי, והוי מחשב לאכול דבר שדרכו לאכול, ולפיכך פסול. דאי כאליה דמי, הוי מחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר ולא היה פסול, כדתנן לקמן בסמוך, לאכול דבר שדרכו לאכול, להקטיר דבר שדרכו להקטיר, פסול: ואינו ענוש כרת. האוכל. ואפילו בחוץ, אינו ענוש כרת: לאכול את בשרו למחר. הא ליכא לאוקמא בשלמים, אלא בתודה וחמאת. דאילו בשלמים, זמנו הוא. אבל לזרוק דמו או להקטיר אמוריו, אפילו בשלמים הוי למחר חוץ לזמנו: פגול וחיבין עליו כרת. האוכל ואפילו, בזמנו ענוש כרת: ג השוחט והמקבל והמהלך והזורק. אם כשהוא עוסק באחת מארבע עבודות הללו חשב על הזבח לאכול ממנו דבר שדרכו לאכול דהיינו הבשר, או להקטיר ממנו דבר שדרכו להקטיר דהיינו אימורים, חוץ למקומו, הבשר אסור באכילה, והאוכלו אינו ענוש כרת. ואם חשב על הזבח לאכול חוץ לזמנו, הזבח פגול, והאוכלו אפילו בתוך זמנו ענוש כרת, דכתיב (ויקרא י) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול ידיו, ובמחשב לאכול מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר. או אינו מדבר אלא באוכל מזבחו ביום השלישי, אמרת, אחר שהוכשר יחזור ויפסל, בתמיה. ועוד, הרי הוא אומר לא יחשב, במחשבה הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי. ומדקאמר קרא האכל יאכל, דרשינן דבשתי אכילות הכתוב מדבר, אחת אכילת אדם דהיינו הבשר, ואחת אכילת מזבח דהיינו האימורים. ועל שתיהן הוא אומר לא יחשב פגול ידיו: ובלבד שיקרב המתיר. הדם שהוא מתיר: כמצותו.

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ג

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה לקבוע כלל דיני מחשבת "חוץ למקומו" ומחשבת "חוץ לזמנו": כן באה היא ללמד, שמחשבת "פיגול" אינה חלה אלא כשאין בקרבן פסול אחר, כפי שיבואר.

זה הפלל – דיני "חוץ למקומו" ו"חוץ לזמנו": פל השוחט – את הזבח, והמקבל – או המקבל את הדם בכלי שרת, והמהלך – או המוליך את הדם, והזורק – או הזורק את הדם על המזבח; כלומר העושה אחת מארבע עבודות אלו במחשבה לאכול דבר שדרבו לאכול – לאכול מהזבח דבר שהדרך לאכול, כגון הבשר או העור שתחת האליה, או על מנת להקטיר דבר שדרבו להקטיר דהיינו האימורים, חוץ למקומו – חוץ לעזרה, או בשר קדשים קלים לאכול חוץ לירושלים, פסול ואין בו פרת – הבשר אסור באכילה, והאוכלו אינו חייב כרת. אבל העושה אחת מארבע עבודות אלו – השוחט או המקבל או המהלך או הזורק – על מנת לאכול את בשר הזבח או להקטיר את האימורים חוץ לזמנו – לאחר הזמן הקבוע לאכילה ולהקטרה, פגול וחיבין עליו פרת – הזבח פיגול, והאוכלו אפילו בתוך זמנו חייב כרת, שכתוב (ויקרא ז, יח): "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול ידיו. והנפש האוכלת ממנו עוונה תשא", ודרשו חכמים, שכתוב זה אינו מדבר אלא בחושב בשעת הקרבת זבח השלמים שיאכל ממנו בשלישי, והוא הדין לכל קרבן שחשב עליו, בשעה שעשה אחת מעבודותיו, שיאכל ממנו לאחר הזמן הראוי לאכילתו, וכן אם חשב להקטיר ממנו דבר, שראוי להקטרה, לאחר זמנו הקבוע להקטרתו, שכן כתוב (שם): "האכל יאכל", ודורשים: בשתי אכילות הכתוב מדבר, אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח, דהיינו הקטרת האימורים, ועל שתיהן נאמר: "לא יחשב לו פיגול ידיו", ובלבד שיקרב המתיר – שייזרק הדם המתיר את הזבח להקרבה ולאכילה, כמצותו – כדינו, כלומר שמלבד מחשבת הפיגול לא יהא בו פסול אחר. אבל אם יש בו פסול אחר, יוצא הקרבן מידי פיגול, כפי שיבואר מיד במשנה הבאה.

~ שבת קודש ~

באור משנה ב

משנתנו באה ללמד בענין מחשבת "חוץ למקומו" ומחשבת "חוץ לזמנו"; ונקטה המשנה "השוחט את הזבח"... משום ששחיטה היא העבודה הראשונה, כמבואר בתחילת מסכתו, והוא הדין לשאר העבודות של הזבח, כפי שנלמד במשנה הבאה. השוחט את הזבח – על מנת לזרוק דמו בחוץ, או מקצת דמו בחוץ – מחוץ לעזרה; או על מנת להקטיר את אמוריו בחוץ, או מקצת אמוריו בחוץ – "אמורים" הם החלקים של הקרבן ששורפים על גבי המזבח, – ולפי הרמב"ם (בהקדמותו לסדר קדשים) נקראים הם "אמורים" מלשון "אמר", שכן אמור (מחשבתו) כדורו על החלקים הללו שיש להקטירם על גבי המזבח; ברם ב"ערוך" ערך "מר" מבואר, שנקראים כך מלשון "מר" (מזא). כלומר המובחרים משאר האברים; – וכן השוחט את הזבח על מנת לאכול בשרו בחוץ, או בנית מבשרו בחוץ – מחוץ לעזרה (בשר קדשי קדשים). או מחוץ לירושלים (קדשים קלים). או לאכול בנית מעור האליה בחוץ – כלומר על מנת לאכול העור שתחת האליה, שראוי הוא לאכילה; בכל אלו פסול – הקרבן; אסור להקריבו, ובשרו אסור באכילה. ואין בו פרת – שאם אכל מבשרו, אינו חייב כרת. אבל השוחט את הזבח על מנת לזרוק דמו למחר, או מקצת דמו למחר – דהיינו לאחר זמנו הקבוע לזריקת דמו, או על מנת להקטיר אמוריו למחר, או מקצת אמוריו למחר – דהיינו לאחר הזמן הקבוע לאכילתו; ומה שנקטה המשנה "למחר" לאו דווקא, שכן בשלמים הזמן הקבוע לאכילתו הוא שני ימים ולילה, אלא יש מחר שהוא לאחר זמן, ואף כאן הכוונה היא, שחשב לאכול בשרו לאחר זמנו שמוחר באכילתו, פגול – הקרבן הוא פיגול, וחיבין עליו פרת – האוכל מבשרו, אפילו בזמנו, חייב כרת.

חֹזֵן לְמִקְוָמוֹ – פָּסוּל וְאֵין בּוֹ פֶּרֶת; חֹזֵן לְזִמְנוֹ – פָּגוּל וְחֵיבִין עָלָיו פֶּרֶת, וּבְלִבְדּוֹ שִׁיקְרָב הַמַּתִּיר פְּמֻצוֹ.

פירוש ברטנורא

[כאילו היה כשר] שלא יהא בו פסול אחר. אבל אם יש בו פסול מחשבה אחרת, יצא מידי פגול. כדמפרש ואזיל. דגבי פגול כתיב לא ירצה, כדכתיב גבי כשר, לומר לך כהרצאת כשר כך הרצאת פגול. מה הרצאת כשר לא קרי לה הרצאת אלא בורקה שהיא סוף ארבע עבודות המתירות, אף פגול אינו קבוע, ולעולם הוא תלוי ועומד עד שיוק הדם שהוא סוף כל המתירין:

משניות מבוארות – קהתי

[אין הקרבן נרצה אלא בוריקת הדם שהוא סוף ארבע העבודות המתירות], אף "הרצאת" פיגול עד שיקריבו כל מתיריו (שפיגול אינו קבוע עד שיוק הדם שהוא סוף כל מתיריו).

בגמרא מבואר הטעם, לפי שכתוב (שם): "לא ירצה", כלשון הכתוב בקרבן כשר (ויקרא א, ז): "ונרצה לו לכפר עליו", ובא זה ללמדנו: כהרצאת כשר כן הרצאת פסול, ומה הרצאת כשר עד שיקריבו כל מתיריו

המשן ביאור למס' עבודה זרה ליום שישי עמ' א

מקפידים לכסות מחשש שתיית נחש, אך אֲמַנְקְרוּתָא מִיָּהָא קִפְדִּי –
 על נקיון המים הם מקפידים, ומכסים את המים כדי שלא יפול
 לתוכם כלל, ולכן אפשר לסמוך על כך ולא לחשוש משום גילוי.
 אִיבָא דְאִמְרִי – ויש אומרים, שרוב לא שְׁתִּי מִיָּא מְבִיָּא, אֲבָל
 מְבִיָּא אֲרַמְלָתָא שְׁתִּי – לא היה שותה מים של גוי, אך היה שותה מים
 של אלמנה, וכמבואר בלשון ראשון, אך שְׁמוּאֵל היה מחמיר ולא
 שְׁתִּי מִיָּא לֹא מְבִיָּא אֲרַמְלָתָא, וְלֹא מְבִיָּא אֲרַמְלָתָא – לא של גוי ולא של
 אלמנה.
 הגמרא מביאה עוד סוגי יינות שאין לחשוש בהם משום גילוי:
 אִמְרִי רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוִי, שֶׁלֹשׁ סוּגֵי יֵינֹת הֵן, וְאֵין בָּהֶן מְשֹׁם אִיסוּר
 גִּילּוֹי, וְאֵלּוּ הֵן, יֵין חֹד – חריף, שאין נחש שותה ממנו. יֵין מֶר, שמתוך
 מריירתו נמנע הנחש מלשתותו. ויֵין מְתוּק, שהמתקות
 פוגמת את טיבו של היין, ואין הנחש תאב לשתות ממנו. מבאר
 הגמרא מה הוא כל סוג, 'חֹד', זהו מִיָּלָא דְרִיפָא – מין יין חזק, חסר
 מתקות וטעמו כטעם החומץ, דְּמִצְרִי וְיֵין – אשר מרוב חריפותו
 נבקעים הנאדות שהוא נתון בתוכם. 'מֶר', זהו וְרִנְיָא – מין רע
 ונמר. 'מְתוּק', חוֹלִיא – יין הנעשה מענבים שבראש הגפן, שמחמת
 השמש הזורחת עליהם תמיד נעשים מתוקים יותר מדאי, וטיבו
 של היין הנעשה מהם נפגם.
 רַבִּי חֲמָא מְתִנִּי לְעִלּוּיָא – היה שונה ומבאר שהשינוי שנעשה
 בשלשה יינות אלו הוא שינוי לשבת, 'חֹד', היינו חֲמֵר וּפְלִפְלִין – יין
 שהוסיפו בו פילפלין ונעשה חריף מחמתם. 'מֶר', היינו יין שלצורך
 רפואה נתנו בו אֲפִסְתִּינִין – לענה, שהיא עשב מר. 'מְתוּק', היינו מִי
 בָאֶרֶג – משקה משובח. וכל שלשה אלו אין נחש שותה מהם.
 הגמרא מביאה דין של יין נוסף: אִמְרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ, 'קְרִינָא',
 אֵין בּוֹ מְשֹׁם אִיסוּר גִּילּוֹי. מבאר הגמרא: מֵא – מה הוא קְרִינָא,
 אִמְרִי רַבִּי אֲבָהוּ, חֲמָא חֲלִיא דְאִתִּי מַעְסָא – יין מתוק שהובא
 ממקום ששמו עסיא.
 אִמְרִי רַבָּא, וּבְמִקְוָמוֹ – אבל במקום שנעשה היין, והיינו בעסיא, יֵשׁ
 בּוֹ מְשֹׁם אִיסוּר גִּילּוֹי. מבאר הגמרא: מֵא מַעְסָא – מה הטעם
 לכך, משום שבאותו מקום חֲמֵר מְרִינָה הוּא – יין המקום הוא,
 כלומר, בני עסיא רגילים בשתייתו במקום יין רגיל, ואף הנחשים
 רגילים בו ושותים ממנו, הגם שאין טעמו כטעם שאר יינות
 העולם.
 הגמרא מבאר את דין היין שהתחיל להחמיץ: אִמְרִי רַבָּא, הֵא
 חֲמָא דְאִקְרִי – יין שנפגם טעמו והחל להחמיץ, אך אינו חומץ
 ממש, עַד תֵּלְתָא יוֹמֵי – עד שלשה ימים מעת שנפגם הטעם, יֵשׁ
 בּוֹ מְשֹׁם גִּילּוֹי – צריך לכסותו כדי שלא ישתה ממנו נחש, וכן יש
 בו מְשֹׁם יֵין נָסֶה, אם נגע בו עובד כוכבים, משום שעדיין דינו כיוין
 לכל דבר,

וראי שאין לסמוך על התירוצים והדחיות, אלא יש להזהר מגילוי
 בכל סוגי מזיגת יין.
 הגמרא מביאה את ההלכה בדין יין מוזג ויין מבושל: אִמְרִי רַבָּא,
 הַלֵּבְתָא – כך היא ההלכה, יֵין מוּזָג יֵשׁ בּוֹ מְשֹׁם אִיסוּר גִּילּוֹי, וְיֵשׁ
 בּוֹ מְשֹׁם אִיסוּר יֵין נָסֶה, שאין המים נותנים בו טעם חדש, אלא
 מחלישים את הטעם החזק של היין, אך יֵין מְבוּשֵׁל, אֵין בּוֹ מְשֹׁם
 גִּילּוֹי וְאֵין בּוֹ מְשֹׁם יֵין נָסֶה, כיון שהבישול משנה את טיבו של
 היין, ואין הנחש שותה ממנו, ואין הגוים מנסכים אותו.
 הגמרא מבררת האם יש חשש גילוי כשהיה אדם ישן בצד מים
 המגולים: שְׁמַעֲיָה – שמשו דְּרַב חֶלְקִיָה בַר מוֹכִי, אִיגְלִיא הוּא
 קִיסְתָא דְמֵיָא – נתגלו לו מים בכמות מסוימת המכונה 'קיסתא',
 וְהָיוּ יָמִים נְפִיָה – וישן בצד המים, אֲתָא לְנִפְיָה דְּרַב חֶלְקִיָה בַר מוֹכִי
 – בא השמש לרב חלקיה בר טובי ושאלו כיצד ינהג במים הללו,
 אִמְרִי לֵיה רַב חֶלְקִיָה, חֲרִי אֲמָרוּ חֲכָמִים אִמְתָּ יֵשׁן עָלֵיהֶן – פחד
 האדם הישן מוטל על הנחשים, שחושש הנחש שיהרגו ואינו בא
 לשתות ממים שאדם ישן בצידם, וכיון שישנת בצד המים אין בזה
 משום גילוי. הוסיף רב חלקיה ואמר, וְהָנִי מִיָּל – דבר זה, שאימת
 הישן על הנחש, היינו בְּיָמָא – ביום, שאין דרך לישן זמן רב,
 וחושש שיקץ האדם משנתו ויהרגו, אֲבָל בְּלֵילִיא, לֹא – אבל
 בלילה שדרך בני אדם לישן זמן רב, אין הנחש חושש לשתותם,
 ואין תועלת בכך שהאדם ישן בצד המים, אלא המים אסורים
 משום גילוי.
 דוחה הגמרא: וְלֹא הִיא – אין דינו של רב חלקיה נכון, אלא לֹא שָׁנָא
 בְּיָמָא וְלֹא שָׁנָא בְּלֵילִיא – אין חילוק בין היום ללילה, אִמְתָּ יֵשׁן
 עָלֵיהֶן לֹא אֲמָרִינן – אין אומרים שפחדו של האדם הישן מוטל על
 הנחש, אלא אין הנחש חושש מכך, ואף אם היה אדם ישן בצד
 המים המגולים, הרי הם אסורים משום גילוי.
 הגמרא דנה האם יש להזהר ולהנמנע משתיית מים אצל גוי או
 אלמנה: רַב, לֹא שְׁתִּי מְבִיָּא אֲרַמְלָתָא – לא היה שותה מים של נכרי,
 ואִמְרִי טַעַם לְמַנְהַג, משום שהנכרים לא וְהִירִי – אינם נוהרים
 בְּגִילּוֹי, ויש במים שלהם חשש סכנה, אבל מים מְבִיָּא אֲרַמְלָתָא –
 מבית אלמנה ישראלית, שְׁתִּי – היה שותה, אף על פי שאינה
 בקיאה בהלכות גילוי, ואִמְרִי רַב טַעַם לְמַנְהַג, סִירְבָא דְגִבְרָא נִקְרָא
 – מסתבר שעדיין היא נוהגת כמו שהורגלה בחיי בעלה, ומדקדקת
 בהלכות גילוי.
 ואילו שְׁמוּאֵל נהג באופן הפוך, לֹא שְׁתִּי מִיָּא מְבִיָּא אֲרַמְלָתָא – לא
 היה שותה מים שבאו מבית אלמנה, אִמְרִי, לֵית לָהּ אִימָתָא דְגִבְרָא
 וְלֹא מִיכְסָא מִיָּא – כיון שמת בעלה אין אימתו עליה ואינה
 מקפידה על כיסוי המים. אֲבָל מְבִיָּא אֲרַמְלָתָא שְׁתִּי – אבל מים של גוי
 היה שותה, וביאר טעמו, נְהִי דְאִיגְלִיא לֹא קִפְדִּי – אמנם אין גוים

עין יעקב - מסכת ברכות

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

דף נח עמוד ב. הגמרא חוזרת למקרא שהביאה 'עושה עש כסיל וכימה' ומבררת מהו 'עש'. שואלת הגמרא: **מאי** – מהו המזל **עש**, **אמר רב יהודה**, הוא הנקרא **יונתא**. שואלת הגמרא: **מאי יונתא** – היכן נמצא מזל זה. אומרת הגמרא: **אמרי לה** – יש אומרים, שהוא נמצא **בזנב מזל טלה**, **ואמרי לה** – ויש אומרים, שהוא נמצא **ברישא דעגל** – בראש צורת העגל, ועגל הוא מזל שור. אומרת הגמרא: **ומסתברא כמאן דאמר** – ומסתבר שהוא כפי מי שאמר שהוא נמצא **בזנב טלה**, **דכתיב** (איוב לח לב) **'ועיש על פניה תנחם'**, שהוכיח ה' את איוב ואמר לו, התוכל להנהיג את מזל עיש [עש, יותא], יחד עם הכוכבים השייכים לו שאבדו לו, **אלמא חסרה** – ומוכח שמזל עיש יש לו כוכבים ששייכים לו, והם חסרים ממנו, שאינם קבועים בו, **ומתחזיא** – וזנב הטלה נראה **בטרפא דטרף** – כדבר חסר שהיכו אותו בקורנס [פטיש], ועל ידי כך נתפשט ונסתם המקום החסר, וכיון שעיש היא מזל שחסרים בו כוכבים, ודאי שהוא זנב הטלה.

הגמרא מבארת את המשמעות שמזל עיש נמצא בזנב הטלה ונראה כרודף אחר ראש מזל טלה. אומרת הגמרא: **והאי דאזלא בתרה** – ומה שהולכת עיש אחר מזל כימה, שהוא חלק ממזל טלה, ונראית כרודפת אחריו, הוא משום **דאמרה לה** [עיש לכימה] **הב לי בני** – החזיר לי את הכוכבים שלי שקבועים כך. שהכוכבים החסרים בעיש, קבועים בכימה מזמן המבול, **שפשעה שחקדוש פרוה הוא פקש להביא מבול לעולם**, **נמל שני בוכבים מבימה**, ובכך נוצרו שני נקבים, שעל ידם **הביא מבול לעולם**, **וכשפקש לסתמה** – וכשרצה הקדוש ברוך הוא למלאות את הנקבים שנוצרו כדי להפסיק את המבול, **נמל שני בוכבים מעיש וסתמה**.

שואלת הגמרא: **וליהדר לה** – מדוע לא החזיר ה' לכימה את שני הכוכבים שנטל ממנה, ולמה הוצרך ליטול כוכבים מעיש כדי למלאותה. משיבה הגמרא: **אין תבור מתמלא מחוליתו** – החופר בור, אם יחזור ויתן את העפר שהוציא מהבור לתוכו, לא יתמלא הבור בכך, ואף כאן, לא היה די בכוכבים של כימה כדי לחזור ולסתום את הנקבים שנוצרו. **אי נמי** – באופן אחר יש לומר, **אין קטיגור נעשה סניגור** – אין המלמד חובה חוזר ומלמד זכות, ואותם הכוכבים שעל ידם בא המבול, בכלל 'קטיגור' הם, ואי אפשר שיעשו 'סניגור', כלומר שיפסק המבול על ידם.

שואלת הגמרא: **וליהדר לה תרי בכבי אחריני** – מדוע לא ברא ה' לכימה שני כוכבים חדשים, כדי למלאות את נקביה, ולמה נטל כוכבים מעיש. משיבה הגמרא: משום שנאמר (קהלת א ט) **'אין כל חדש תחת השמש'**, כלומר, שלא נעשתה שום בריה חדשה אחר שנברא העולם.

אמר רב נחמן, לעתיד לבוא **עתיד תקדוש פרוה הוא לתחזירן לה** – להחזיר לעיש את הכוכבים שניטלו ממנה, **שנאמר** (איוב לח לב) **'ועיש על פניה תנחם'**, כלומר שעתידיה עיש להתנהל יחד עם כל הכוכבים שלה.

זכות התעסקותו בתוככי הנוער החב"די לקרב לב בני ישראל לאבינו שבשמים יעמוד לו לבשר טוב בקרוב

ממכתב יו"ד תמוז, תשט"ו

נמצא שעמידתו של השמש היתה כיום תמים האמור בפסוק,
 שהוא עשרים וארבע שעות, לבד משנים עשרה נוספות
 באותו יום בהן הלכה השמש.
 רבי אלעזר אמר, שלשים ושש שעות נוספו ליום, אזיל השמש שית
 שעות, וקם תריסר - ועמדה שנים עשרה, ושוב אזיל שית שעות,
 וקם עשרים וארבעה שעות, וזהו שנאמר 'ולא אין לבוא כיום תמים',
 דהיינו שעמידת השמש בפעם השניה היתה עשרים וארבע שעות
 כיום תמים.
 רבי שמואל בר נחמני אמר, ארבעים ושמונה שעות נוספו ליום,
 אזיל השמש שית שעות, וקם עשרים וארבעה שעות, ושוב אזיל
 שית שעות, וקם עשרים וארבעה שעות נוספות. דבר זה שלפני
 השקיעה עמדה השמש עשרים וארבע שעות, למדנו מהפסוק
 'ולא אין לבוא כיום תמים', דהיינו שעמידתה השניה היתה כיום
 תמים וכמבואר לעיל לשיטת רבי אלעזר, ומנין שאף עמידתה
 הראשונה בחצי היום היתה עשרים וארבע שעות, מקיש עמידתו
 לביאתו - אנו דורשים היקש בין תחילת הפסוק שנאמר בו
 'יעמוד השמש' לסופו שנאמר בו 'ולא אין לבוא' מה ביאתו בסוף
 היום ארכה כיום תמים, אף עמידתו הראשונה בחצי היום היתה
 כיום תמים.
 מחלוקת נוספת של רבי אלעזר, רבי יוחנן ורבי שמואל בר נחמני
 בענין אחר: תנא, כשם שעמדה לו חמה ליהושע, כך עמדה לו חמה
 למשה כשנלחם בסיוון מלך חשבון, וכן עמדה לנקדימון בן גוריון.
 מבררת הגמרא: אכן לגבי יהושע שהעמיד החמה, קרא - מפורש
 הדבר בפסוקים כמובא לעיל, ולגבי נקדימון בן גוריון, נקרא -
 קבלה היא ביד האמוראים שעמדה לו החמה, אך שעמדה למשה,
 מן.
 משיבה הגמרא: אתיא - באה גזירה שוה בין תיבות 'אחל אחל'
 ללמדנו שעמדה חמה למשה, בתיב קא לגבי משה (דברים ב כה)
 'היום הזה אחל תת פחדך על פני העמים' וגו', ובתיב תת ביהושע
 (י א) 'היום הזה אחל תת פחדך' וגו', ולמדנו שעמדה חמה למשה כשם
 שעמדה ליהושע אחריו.
 דעות נוספות בענין זה: ורבי יוחנן אמר, למדנו שעמדה חמה
 למשה ממקום אחר, אתיא - באה גזירה שוה בין התיבות 'תת
 תת', בתיב קא במשה 'אחל תת פחדך', ובתיב ביהושע (י א) 'אז
 ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את האמור ללפני בני ישראל', ומכאן
 למדנו שעמדה חמה למשה כשם שעמדה ליהושע.
 רבי שמואל בר נחמני אמר, מנפיה דקרא שמעת ליה - מגוף הפסוק
 המובא לעיל לגבי משה למדנו שעמדה לו חמה, שנאמר שם
 (דברים ב כה) 'היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת
 כל השמים, אשר ישמעון שמעך וירגו ויחלו מפניך, אומות נתקיים
 דבר זה ש'רגו ויחלו מפניך' כל העמים, בשעה שעמדה לו חמה
 למשה, שראו זאת כל אומות העולם ויראו ממנו.
 מיתיבי - הקשו בני הישיבה, כיצד יתכן שעמדה החמה למשה
 ולנקדימון, הרי נאמר בעמידת החמה ליהושע 'ולא היתה כיום
 ההוא לפני ואחריו', כלומר שליהושע בלבד עמדה החמה.
 מיישבת הגמרא בשני אופנים: איבעית אימא - אם תרצה תיישב,
 שאצל משה ונקדימון שעות הוא דלא הוו נפיש בולאי האי - לא
 עמדה שעות רבות כפי שעמדה ליהושע, וזו הכוונה באמור לגבי
 יהושע שלא היה באותו יום לפני ולא אחריו. ואיבעית אימא, שאין
 כוונת הפסוק 'ולא היתה כיום ההוא לפני ואחריו' לעמידת השמש,
 אלא אפני כד לא הו - לא ירדו אבני ברד מהשמים בנס אלא
 בימי יהושע, דבתיב במלחמת יהושע במלכי האמורי (יהושע י א),
 'והי בנס מפני בני ישראל הם כמורד בית חורן, וחי' השליד עליהם
 אבנים גדולות מן השמים עד עוקה וקמתו' וגו', ונס זה הוא שלא
 היה לפני כן ולא עתיד להיות.

אגב מחלוקתם של רבי אלעזר ורבי שמואל בר נחמני בענין שירת
 הפרות, מביאה הגמרא ענין נוסף שבו נחלקו: כאשר נלחמו
 ישראל במלכי האמורי, העמיד יהושע את השמש ממחלכה בנס,
 ואמר שירה על הדבר, ונאמר שם (יהושע י א) 'וידם השמש וירח
 עמד עד יקם גוי אויביו, הלא היא כתובה על ספר הישר' - וכבר
 נזמן בספר הישר שעתיד להעשות נס זה. שואלת הגמרא: מאי
 ספר הישר. משיבה הגמרא: אמר רבי חיאי בר אבא אמר רבי יוחנן,
 זה ספר אברהם יצחק ויעקב - ספר בראשית שבו מסופרים מעשי
 האבות שנקראו 'ישרים', ועל כן נקרא ספר הישר, והיכן נקראו
 האבות כך, שנאמר בנבואת בלעם (במדבר כג י) 'תמת נפשי מות
 ישרים' - הלאי ואמות במיתת אברהם יצחק ויעקב, שנאמרה
 בהם 'גויעה'.
 שואלת הגמרא: והיכא רמזו - והיכן רמזו בספר בראשית
 שעמדה חמה ליהושע. משיבה הגמרא: שנאמר בברכת יעקב
 לאפרים (בראשית מח יט) 'וורעו ויהיה מלא תמים' - כל הארצות
 יתמלאו באימה ויראה מזרעו של אפרים, ואומות נתקיים דבר זה
 שהיה זרעו מלא תמים, בשעה שעמדה לו חמה ליהושע שהיה
 מזרע אפרים, שנס זה נראה לכל העולם, וידעו כולם שניצח
 במלחמה ויראו ממנו.
 הגמרא מבארת כמה זמן עמדה השמש ממחלכה: נאמר לגבי
 עמידת השמש, 'ועמד השמש בחצי השמים, ולא אין לבוא כיום
 תמים' (יהושע י א), ומשמע מכפל הלשון שעמדה השמש פעמיים,
 פעם אחת בחצי השמים, ופעם שניה לפני השקיעה. שואלת
 הגמרא: וקמה שעות ארץ היום שעמדה בו השמש. משיבה
 הגמרא: אמר רבי יהושע בן לוי, עשרים וארבעה [שע] (ו-שעות)
 ארץ היום, בתחילת היום אזיל שית - הלכה השמש כדרכה שש
 שעות עד חצי השמים, וקם שית - ועמדה שם שש שעות, שנאמר
 'ועמד השמש בחצי השמים', ושוב אזיל שית - הלכה עוד שש
 שעות עד הערב, וקם שית - ועמדה שם שש שעות נוספות,
 שנאמר 'ולא אין לבוא', נמצא שכולה מלתא - היום כולו מעלות
 השחר עד צאת הכוכבים, עם זמן הילוך החמה ועמידתה, היה
 'כיום תמים' שנאמר בפסוק, דהיינו יום שלם שהוא עשרים וארבע
 שעות, כיום ולילה יחד בשאר ימים.
 דעות נוספות בענין זה: רבי אלעזר אמר, שלשים ושש - שלשים
 ושש שעות ארץ היום, בתחילה אזיל שית - הלכה השמש שש
 שעות עד חצי השמים, וקם תריסר - ועמדה שם שנים עשרה
 שעות, ושוב אזיל שית שעות עד הערב, וקם שם תריסר שעות
 נוספות, נמצא שעל זמן עמידתו של השמש נאמר 'כיום תמים',
 דהיינו עשרים וארבע שעות, ויחד עם שנים עשרה השעות בהן
 הלכה השמש הרי היום כולו שלשים ושש שעות.
 רבי שמואל בר נחמני אמר, ארבעים ושמונה שעות ארץ היום,
 בתחילה אזיל השמש שית שעות עד חצי השמים, וקם תריסר -
 ועמדה שנים עשרה שעות, ושוב אזיל שית עד הערב, וקם שם
 עוד עשרים וארבעה שעות, ומנין, [שנאמר] לגבי העמידה השניה
 'ולא אין לבוא כיום תמים' דהיינו עשרים וארבע שעות, וכיון
 שפירש הפסוק כך רק לגבי העמידה השניה, מכלל - למדנו מכך,
 דמערך לאו כיום תמים [היה] - שהעמידה הראשונה לא ארכה
 יום תמים אלא פחות מכך, ועל כן מן הסתם היא היתה שנים
 עשרה שעות, כזמן עמידת השמש בכל לילה.
 לשון אחרת במחלוקתם של אמוראים אלו: איבא דאמר, לא
 נחלקו האמוראים כמה שעות ארץ היום כולו עם זמן הליכת
 השמש, אלא בתוספתא פליגי - נחלקו הם כמה שעות נוספו ליום
 עד על ידי עמידת השמש, רבי יהושע בן לוי אמר, עשרים וארבעה
 שעות נוספו ליום, אזיל השמש שית שעות, וקם תריסר - ועמדה
 שנים עשרה שעות, ושוב אזיל שית שעות, וקם תריסר שעות,

- 1 וידוע השמש - ביהושע כתיב, כשנלחם עם חמשת המלכים הצרים על הגבעונים. והבא
- 2 נקט לה, משום דפליגי לעיל רבי אלעזר ורבי שמואל בר נחמני במדרש פסוקא
- 3 "ד'ישראל", ופליגי נמי במדרש "ד'יעמך השמש". וידוע - שחק מלומר שירה. שבכל עת
- 4 לבתו אינו שוקק, ובעמידתו שוקק, ויהושע אומר שירה בשבילה, דכתיב: "או ידבר
- 5 יהושע לה' ביום תת ה' וגו'. עד יקום גוי -
- 6 יקום ישראל מארצו. הלא היא כתובה על מפר
- 7 הישר - שתעיד ליעשות לי נס. ספר אברהם ב'
- 8 - היינו ספר בראשית, שמעשה אבות כתובים
- 9 בו. מות ישרים - בלעם מבקש על עצמו שימות
- 10 מיתה של גיעה כמותו. והיבא רמזא -
- 11 בבראשית שעתיד יהושע לבא לנס זה? יהושע
- 12 משבט אפרים בא. כדכתיב (במדבר יג) "למטה
- 13 אפרים תושע בן נון", וכתוב באפרים: "והרעו
- 14 יהודה מלא הגוים", כל הארצות נתמלאו
- 15 מיראתו ומאומתו. ודעו של אפרים יהיה מלא
- 16 הגוים; אדם נוצח כאן מלחמה ואין בני
- 17 אספריא יודעין בה, אבל בשעה שעמדה לו
- 18 חמה ליהושע נראה לכל העולם ויראו מפניו.
- 19 ספר משנה תורה - וספר שופטים לא גרסין
- 20 הכא. ואגב ריהטא גרידא דלקמן ניקבעה היא,
- 21 ושכחא היא. דהא לא רמיזא ביה. ויעמד
- 22 השמש - יש במשמעה שתי עכבות: אחת בחצי
- 23 השמים והייתי בחצי היום, ואחת סמוך
- 24 לשקיעתו. דכתיב ולא אין לבוא - אלא שהיה
- 25 כיום תמים, דהיינו עשרים וארבע שעות, דיום
- 26 אינו תמים ושלים אלא עם לילו. עשרים וארבעה
- 27 - היה אותו יום מעלות השחר עד יציאת
- 28 הכוכבים, "ויום תמים" אכולה מילתא קא,
- 29 אולחך ואעמידה. אויל שית - עד חצי השמים
- 30 וקם שית - דכתיב: "ויעמד השמש". ואויל שית
- 31 - עד ערב. וקם שית. כדכתיב: "ולא אין לבוא".
- 32 כולה מילתא - דלילכו ועמידתו כיום תמים,
- 33 עשרים וארבע של יום ולילה דשאר ימים.
- 34 שלשים ושית - ד"ויום תמים" דקרא - אעמידה
- 35 לחוד קא. ארבעים ושמונה - ד"ויום תמים"
- 36 דקרא אשהיה דשקיעה קא, וקמייתא דלא
- 37 כתיב ביה "כיום תמים" - סתם עמידה שנים
- 38 עשר שעות, כעמידה שדרכו לעמוד ולשתוק
- 39 בלילה. איבא דאפרי - דהך שיעורי דהך רבנן
- 40 - בתוספתא שנינו דהוסף על היום קאמרי להו. רבי
- 41 יהושע בן לוי אמר עשרים וארבע הואי -
- 42 התוספתא. ו"יום תמים" אעמידה קא. ורבי
- 43 אלעזר אמר שלשים ושית חוי - תוספתא. ו"יום
- 44 תמים" דקרא אעמידה דלא אין לבוא" קא,
- 45 בתוספתא סתמא שנים עשר שעות כחורת לילה.
- 46 ורבי שמואל בר נחמני סבר - ד"כיום תמים"
- 47 אעמידה ד"ולא אין לבוא" קא. ומיהו מקש
- 48 עמידתו ד"חצי השמים" לכיאתו ד"ולא אין
- 49 לבוא". נקריבין בן גוריון נגמרא - שילוחו
- 50 הגמון (אחד) ושתים עשר מעינות בו, במסכת
- 51 תענית בפרק "סדר תענית אלול" (ט, טו). למשה
- 52 - במלחמת סיחון. לא היה כיום ההוא -
- 53 במעשה יהושע כתיב. אבני כרד - דלא חיו
- 54 במשה. ויאמר ללמד בני יהודה קשת - בקניה
- 55 שקטן דוד על שאלו כתיב. הלא היא כתובה -
- 56 דבני יהודה היו מושכי קשת. ידו כנגד עורף - המורש בקשת נותן ידו כנגד עינו, דהיינו מול העורף. הסר"ל בלעו. דכתיב כשנלחם תורה - "ועשית הישר והטוב". איחוד היא מלחמה
- 57 שצריכה לימוד בו. ומנלן - דקרא ביהודה כתיב: דכתיב - ברישא דסיפרא: "מי יעלה בתחלה אל הכנעני להלחם בו, ויאמר השם יהודה יעלה", אלמא סתם מלחמה דסיפרא איחודה
- 58 קיימי. וירם הטבח את השוק ואת העליה - משום פלוגתא דהני אמוראי גופיהו נקט לה. והעליה - מה שעליה. דמספבא שוק לאליה - השוק סמוך לאליה, שהאליה מלמעלה
- 59 ונסמכה על השוק, ושוק הוא עצם של צומת הגיד הממוצע בין קולית לארכובה, ואיכרם התחתונים סומכין את העליונים. דמחית - מניח חוה על השוק גבי חוה ושוק של שלמים
- 60 בשעת תנופה. והיא סעודתא. אף על פי דבזה חוה כדכתיב (שמואל א טו) "כי הוא יברך (את) הובא" - לא חוה חוה ושוק ידיו לכוך, דבמה קטנה חוה, וקיימא לן בפרק בתרא
- 61 דבדוכים (קט, ב) חוה ושוק בבמה גדולה ואין חוה ושוק בבמה קטנה. שופי - כף הירך הסובב עצם הקולית, וקורין פולפ"א. לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים - שדנשים דעתן
- 62 קלות ושתוקן תתריצנה לעבירה.

לא צריכא באשתו עמו - לכאורה מוקי לה כרבי שמעון דאמר בפרק "עשרה יוחסין" (קדושין פ, ב): בזמן שאשתו עמו ישן עמוך בפונדקי שאשתו משמרתו. ואם תאמר: אמאי לא מוקי לה בבייש עמה תנוקת, דכבי האי גונא בישראל שרי ליחודי, דאמר רבא דהם בגמרא: מתייחד אדם עם אשה ותינוקת שידעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה? ויש לומר: דלשון "לא תתייחד" משמע

שאין שום שום ישראלית אלא היא.

איכא בנייהו אשה חשובה בין האנשים ושאינה חשובה בין הנשים - פירש הקונטרס: חשובה למלכות ואינה יפה. לרבי ירמיה דמוקי לה בקרובה למלכות. הא לאו הכי לא אמרנן אשה כלי זינה עליה - אלמא איכא אשה דקטלי לה ולא הדיב גוי עלה דעתה לביאה בגון מכוערת, ודכא שהיא חשובה למלכות ואינה יפה שריא ליחודי, דליכא למחש לשפיכות דמים כיון שהיא קרובה למלכות, ולביאה נמי ליכא למחש כיון שאינה יפה. ולרב אידי אסורה ליהודי, ודכולהו כלי זינין עליון וחישינן לערה, דהא רב אידי סתמא אמר דמילוליה ולא קאמר: "כאב באשה יפה דכלי זינה עליה". עד כאן פירוש הקונטרס. וקשיא: דהא, דלשנא דחשובה לא משמע יפה. ועוד, דכבי אינה יפה נמי מאי הוי? הא אמרנן ברש פירקין (עבודה זרה כב, ב): חביבה עליהם בחמתן של ישראל יורר מנשותיהן. קל וחומר לנשותיהן של ישראל ושמא נש לומר דמכל מקום דבאשה לא טרדי לאנסה כיון דאינה יפה. מיהו קשה, דלרבי ירמיה לא מישתמיש חנא או אמורא בשום מקום לחלק בשבויה בין יפה לאינה יפה לחתירה לכחונה. ועוד קשה, דלפרשש הקונטרס משמע דאשה חשובה בין האנשים ושאינה חשובה בין הנשים חרא מילתא, ואם כן היה לו לומר: חשובה בין האנשים ואינה חשובה בין הנשים, מדקאמר "ושאינה חשובה" כו' - אלמא תרי מילי ניהוו לכך נראה לפרש דהאי חרי מילי ניהוו, דהא דקאמר אשה כלי זינה עליה - לא מושב דרעתיהו לביאה ומשום הכי לא קטלי לה, אלא טעמא - מפני שאינה בעלת מלחמות ומריבות כאיש מרומים עליה. והכי פירושו: איכא בנייהו אשה חשובה בין האנשים - קרובה למלכות אם מותרת לחתייך עם האנשים גוים, ולרבי ירמיה אסורה לחתייך בדקאמר

טעמא באשה חשובה, וא לא נפק לן מדי משום שפיכות דמים אי לאו משום טעמא דעירות. לרב אידי שריא, דאמר טעמא דליכא למחש לשפיכות דמים דאשה כלי זינה ומרחמי עליה, אבל לעריות איכא למחש, כשהיא חשובה דמיתתה מינה אף לעריות לא חישינן. ושאינה חשובה בין הנשים נמי - אם היא מותרת לחתייך בין הנשים גויות איכא בנייהו, דלרבי ירמיה כיון דאינה חשובה קטלי לה, דלית לה טעמא דמרחמי, ולרב אידי שריא דכלי זינה עליה, כלומר דמרחמי עליה, ואם משום עירות כדאמרנן ברש פירקין שהגוי מצוין אצל נשי חבריו - בת דעת היא וכשתראה שיבא הגוי תצא מיד. ובירושלמי גרס: אשה אינה בכלל שפיכות דמים? אמר רבי ירמיה: תפטר בבריאה. ורבי בון אמר: אפילו בתשה, יכולה אשה להטמין ולומר "גויה אני", ואין האיש יכול להטמין עצמו ולומר "גוי אני". ונראה לפרש אף כאן בפירוש הירושלמי - באשה חשובה בריאה ובעלת כח, אבל לעריות איכא למחש, דחישינן דלמא מתפתה לה. ורב אידי אמר: אשה כלי זינה עליה מפני שיכולה להטמין עצמה ולא קטלי לה, ושרי אי לאו משום עירות. ובעי מאי בנייהו? בין למר בין למר משום שפיכות דמים ליכא משום עירות איכא! ומסיק: איכא בנייהו אשה חשובה בין האנשים בריאה ובעלת כח, דלרבי ירמיה אסורי דאיכא למחש שמא תתפתה. ורב אידי לא חיש אלא דלמא מאניס לה, ואי בריאה שריא, דכיון שהיא בעלת כח אין לחוש לא לאונס ולא לשפיכות דמים. אי נמי, ושאינה חשובה בין הנשים איכא בנייהו, דלרב אידי שריא לחתייך דכולהו להטמין עצמה, הילכך לשפיכות דמים ליכא למחש, ולעריות נמי, כיון שהיא בין הנשים. ולרבי ירמיה משום שפיכות דמים, דדוקא בבריאה לא חשו. ואם תאמר: בפרק "האשה שהלכה" (יבמות קיד, ב) דבעי: החזיקה היא מלחמה בעולם מהו ואמרה "מת בעלה" אי מהמינא או לא, ובעי למיפשט דנאמנת מהדיא ד"נפלו עלינו גוים" "נפלו עלינו ליסטינן" נאמנת, דהחזיקה מלחמה הוא, ודחי: דהם כדרב אידי, דאמר אשה כלי זינה עליה, ולא אמרנן בדמי אלא דהיא המיניה עד שתראהו מת. וקשה לרבי ירמיה דלית לה כלי זינה תפשוט דנאמנתו יש לומר: דהי דלית לה היא טעמא לענן התירה לחתייך, מכל מקום סומכת על זה שיכולה להטמין עצמה להמתין שם שתראה שימות ולא תעיד בדדימי.

אלא בתלתא, דכוותה גבי ישראל בפרוצים מי שרי?
והתנן: אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים; ואמר רב הונא אמר שמואל: לא שנו אלא בכשרים, אבל בפרוצים - אפילו עשרה נמי לא, מעשה היה והוציאוה עשרה במפתח! - לא צריכא - באשתו עמו, גוי אין אשתו משמרתה, אבל ישראל אשתו משמרתה. ותיפוק ליה משום שפיכות דמים! אמר רבי ירמיה: באשה חשובה עסקינן, דמיתתה מינה; רב אידי אמר: אשה כלי זינה עליה. מאי בנייהו? איכא בנייהו: אשה חשובה בין אנשים ושאינה חשובה בין הנשים. תניא בנותיה דרב אידי בר אבין: האשה אף על פי שהשלוש עמה - לא תתייחד עמה, מפני שהשודין על העריות. "לא יתייחד אדם עמה". תנו רבנן: ישראל שזדמן לו גוי בדרך - טופלו לימנו; רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: בספיף - טופלו לימנו, במקל - טופלו לשמואל. היו עולין במעלה או יורדין בירידה - לא יהא ישראל למפתח וגוי למעלה, אלא ישראל למעלה וגוי למפתח; ואל ישוה לפניו, שפא ירין את גולגלתו. שאלו להיכן הולך - ירחיב לו את הדרך, בדרך ששעשה יעקב אבינו לעשו הרשע, דכתיב: "עד אשר אבא אל אדני שעירה", וכתבי: "יעקב נסע סכתה". מעשה בתלמיד רבי עקיבא שהיו הולכים לכיבו, פגעו בהן ליסטים, אמרו להן: לאן אתם הולכים? אמרו להן: לעכו. פון שהגיעו לכיבו פירשו. אמרו להן: תלמיד מי אתם? אמרו להן: תלמיד רבי עקיבא. אמרו להן: אשר רבי עקיבא ותלמידיו, שלא פגע בהן אדם רע מעולם. רב מנשה היה אול

לבי

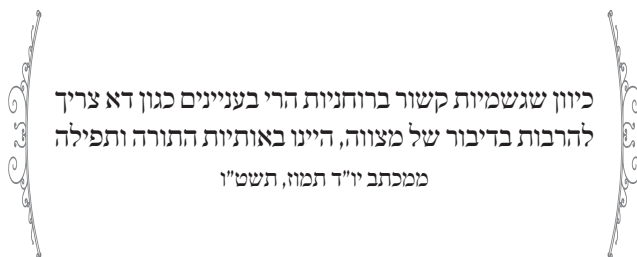
אלא בתלתא - להכי נקט תלתא, דבישראל בתלתא שרו בין בעיר בין בדרך, אבל תרי - בעיר אין, בדרך לא, שמו צטרך אחד מהן לנקיבו ונמצא אחד מהן יתייחד עם הערה, בפרק "עשרה יוחסין" (קדושין פא, א). **בפרוצין מי שרי** - וגוים למא ליה לתנא לאשמועינן הא אפילו ישראל דכוותיהו אסורי הוציאוה עשרה פרוצים - לאשת איש וזונה. **במפתח** - חוץ לעיר לעבירה, כעין קוברי מת, שלא יכינו. **באשתו** - של גוי עמו. **גוי אין** - משמרתו - דלא חשבה, דאדור בקרי ואיתתיה בבוציני. **אבל ישראל אשתו משמרתו** - שרי, כדתנן ב"עשרה יוחסין": בזמן שאשתו עמו - ישן עמוך בפונדקי, מפני שאשתו משמרתו. **ותיפוק ליה** - בלאו עבירה נמי לא תתייחד, משום שפיכות דמים **באשה חשובה** - בין האנשים ובין הנשים, אשה יפה וקרובה למלכות, דמיתתה מינה ולא קטלי לה, אבל משום עריות איכא דיפה היא. ואצטרך לאשמועינן דלא תתייחד חישינן שמא תתפתה. אבל אשה שאינה חשובה בין האנשים וחשובה בין הנשים - משום צריחה נמי איכא, דבא עליה ואחר כך הורגה, דלא סבירא ליה אשה כלי זינה עליה. וחשובה בין האנשים ולא בין הנשים - מותרת לחתייך, ומשום עריות ליכא, דאינה יפה. **אשה כלי זינה עליה** - אף על גב דאינה חשובה לא בין האנשים ולא בין הנשים - אין חורג אותה, אלא בא עליה, וכוין שבא עליה אינו הורגה. ואפילו אינה קרובה למלכות נמי, אי לא אשמועינן דחישינן לעריות לא היה מסתברא דמיתסרא משום שפיכות דמים. **מאי בנייהו** - בין לרבי ירמיה דמוקי לה באשה חשובה - הא לאו חשובה חישינן לשפיכות דמים, בין לרב אידי דאמר כלי זינה עליה, וליכא משום שפיכות דמים, מכל מקום משום ערה איכא בה ולא מתייחדת. **איכא בנייהו** - אשה חשובה בין האנשים - קרובה למלכות, ואינה חשובה בין הנשים - אינה יפה; לרבי ירמיה דמוקי לה באשה חשובה, דמשמע חשובה בין האנשים ובין הנשים, דקרובה למלכות היא ולא קטלי לה, אבל משום עריות איכא למחש דיפה היא - הכא חשובה בין האנשים ולא בין הנשים שריא ליחודי, דמשום שפיכות דמים ליכא אלא קרובה למלכות, ומשום עריות נמי ליכא דהא מכוערת היא. לרב אידי אסורי ליחודי, ודכולהו חישינן לערה, דהא סתמא קאמר: "אשה כלי זינה עליה", ולא קאמר: הכא באשה יפה עסקינן דכלי זינה עליה. **אף על פי שהשלוש עמה** - דדאי לא ידרגוה, דהא כלי זינה עליה, לא תתייחד עמה כו'. והיינו כרב אידי בר אבין, "השלוש עמה" משמע: היא נושאת את שלומה ואינה צריכה שלום מלכות. **טופלו לימנו** - מחברו לגוי לימנו של ישראל, שאם ירצה הגוי להורגו - ישלח ישראל יד ימינו ויחזו בו. **בספיף** - דאם היה הגוי חגור סייף טופלו ישראל לימנו, כדי שיהא יד שמואל של גוי שהסיק חגור בו לצד ימנו של ישראל, ומוזמנת לימין ישראל לאחור בה. **במקל** - אם ביד גוי מקל. **טופלו ישראל לשמואל** - שתהא יד ימין הגוי שהמקל בה סמוכה לישראל, ואם ירים יד ימינו אחאשו שמואלו של ישראל במקל הסמוך לה. דאי טופלו לימנו, יהא המקל רחוק מידו של ישראל. **במעלה** - בדר או בסלע. **לא יהא ישראל למפתח אלא לשמואל** - בעליתה יולך ישראל לפני הגוי, דהיינו למעלה, אלא שטופלו לימנו דלא היו אחרינו ממש, ובירידה יולך הגוי לפניו. **ואל ישוה לפניו** - אפילו במישור אל ישחה ישראל לפני הגוי ליטול כלום. **שפא ירין את גולגלתו** - ירוץ, ירחיב **לו את הדרך** - אם היה צריך לו לילך עד פרסה יאמר לו: שתי פרסאות אני צריך לילך, אולי ימתין הגוי מלחכותו עד פרסה שניה וזה יפרשו ממנו קודם לכן. **נפע סכותה** - ולא היה עד שעיר. **לכבו** - רחוק מכיבו.

לבי

מת בעלה" אי מהמינא או לא, ובעי למיפשט דנאמנת מהדיא ד"נפלו עלינו גוים" "נפלו עלינו ליסטינן" נאמנת, דהחזיקה מלחמה הוא, ודחי: דהם כדרב אידי, דאמר אשה כלי זינה עליה, ולא אמרנן בדמי אלא דהיא המיניה עד שתראהו מת. וקשה לרבי ירמיה דלית לה כלי זינה תפשוט דנאמנתו יש לומר: דהי דלית לה היא טעמא לענן התירה לחתייך, מכל מקום סומכת על זה שיכולה להטמין עצמה להמתין שם שתראה שימות ולא תעיד בדדימי.

אין לחשוש שיבוא עליה שהרי אינה יפה, אך לרב אידי אסור לה
להתייחד עמו משום חשש עריות, שיבוא עליה אף שאינה יפה.
ראה לשיטת רב אידי: תנאי פְּנוּתָהּ ו-כמותו דְּרַב אִידִי בְּרֵי אֲבִין,
הַאֲשֶׁה, אֶף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁלוֹם עִמָּה ואין לחשוש שיהרגה, לא
תתייחד עִמָּהּ מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוּדִין עַל הַעֲרִיּוֹת, ומשמע ששלוש אשה
עמה ואינה צריכה שלום מלכות כדי שלא יהרגה, והיינו כרב
אידי שכל אשה כלי זינה עליה אף אם אינה חשובה, שכיון
שהגוי בא עליה אינו הורגה.
שנינו במשנה: לא יתניח אדם עִמָּהּ - עם עובדי כוכבים, מפני
שחשודין על שפיכות דמים.
ברייטא בענין זה: תנא רבנן, וְיִשְׂרָאֵל שְׂנוּדָמִן לוֹ עוֹבֵד בּוֹכְבִּים בְּדֶרֶךְ,
מוֹפְלֵי לְיָמִינוֹ - מחברו לצד ימינו, דהיינו שיהיה הגוי מצד ימינו
של ישראל, כדי שאם ירצה להורגו ישלח ישראל את יד ימינו
החזקה ויאחו בו. זו דעת תנא קמא, אך רבי יִשְׁמָעֵאל בְּנֵי שֵׁל רַבִּי
יִחְזֶקֶל בֶּן בְּרוּקָה אָמְרַי, חילוק יש בדין זה, אם הגוי חגור בְּסִרְיָה,
מוֹפְלֵי יִשְׂרָאֵל לְיָמִינוֹ כמבואר לעיל, כדי שתהיה ימינו קרובה
לחורב החגורה בשמאלו של הגוי, ויוכל לאחוז בה אם ירצה הגוי
להורגו. אך אם הגוי אווזו בְּמִקְלָא ביד ימינו, מוֹפְלֵי לְשֻׁמְאָלוֹ - ילך
ישראל מצד ימין ויהיה הגוי לשמאלו, כדי שיהיה המקל קרוב
אליו, שאם ירצה הגוי להכותו במקל ישלח ישראל את יד שמאלו
ויחזיק בו.
היו ישראל גוי עולין יחד בְּמַעְלָה או יורדן בְּיַרְדִּיתָה, לא יהא יִשְׂרָאֵל
לְמַטָּה ועובד בּוֹכְבִּים לְמַעְלָה, אִלָּא יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה ועובד בּוֹכְבִּים
לְמַטָּה - בעליה ילך לפני הגוי ובירידה ילך אחריו, כדי שיהיה
מעליו. ואל יִשְׁוֶה ו-יתכופה לְפָנָיו אפילו במישור כדי ליטול חפץ
מהארץ, שְׂמָא רִיזִין ו-ישבורן אֶת גּוּלְגֻלְתָּה.
שְׂאֵלֵי הגוי לְהִיכֵן הוֹלָה, יִרְחִיב לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ - אם צריך ללכת
פרסה אחת יאמר לו שהולך שתי פרסאות, שמא ימתין הגוי
מלהכותו עד הפרסה השניה, והוא יעובנו לפני כן, בְּדֶרֶךְ שֶׁעָשָׂה
יַעֲקֹב אֲבִינוּ לַעֲשׂוֹ הָרָשָׁע, [דְּכַתִּיב] דברבי יעקב לעשו כשנפגש
עמו (בראשית לג יד), וְאֲנִי אֲתַנְהִילָה לְאִשִּׁי וגו' עַד אֲשֶׁר אֲבֵא אֶל אֲדוֹנִי
שְׁעִירָה, וְכַתִּיב שם (לג יז) וַיַּעֲקֹב נָסַע בְּפֹתָהּ, שלא נסע לשעיר.
מעשים בענין זה: מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים לְבָיִת.
פָּגְעוּ בָהֶן ו-פגשוהו לְיִסְמִים יהודים, אָמְרוּ לָהֶן הַלִּסְתִּים לָאֵן אַתֶּם
הוֹלְכִים, אָמְרוּ לָהֶן לַעֲבֹד - עיר הרחוקה מכזיב, והלכו יחד. כִּיּוֹן
שֶׁהָיוּ לְבָיִת, פִּירְשׁוּ הַתַּלְמִידִים ונכנסו לעיר. אָמְרוּ לָהֶן הַלִּסְתִּים,
[תַּלְמִידִי] מִי אַתֶּם, אָמְרוּ לָהֶן תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמְרוּ לָהֶן, אֲשֶׁרִי
רַבִּי עֲקִיבָא וְתַלְמִידֵי שְׁלֹא פָּגַע בָּהֶן אָדָם רַע מְעוֹלָם, דהיינו שהיתה
דעת הלסטים לשדוד ממונם בדרך לעכו, וכיון שהרחיבו להם את
הדרך ניצלו מהם.
רב מְנַשֶּׁה הָהוּ אָמַר - היה הולך

מוסיפה הגמרא לברר: אִלָּא בְּתַלְתָּא - ואף אם כוונת המשנה
שאסור לאשה להתייחד עם שלושה גוים, עדיין קשה, דְּכַוְנָתָה
נָבִי יִשְׂרָאֵל בְּפְרוּצִים מִי שָׂרִי - וכי עם ישראל פרוצים מותר
להתייחד באופן זה, וְהִתְנַן בקידושין שם, לא יתייחד איש אחד עם
שתי נשים, אֲבָל אִשָּׁה אַחַת מְתִיחֶתָה עִם שְׁנֵי אַנְשִׁים כיון
שיתביישו זה מזה לחטוא עמה, וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל לגבי
דין זה, לא שְׁנֵי שְׂמוּתֵי הַתִּיחָד עִם שְׁנֵים אִלָּא בְּכַשְׂרִים, אֲבָל
בְּפְרוּצִים שאינם בושים זה מזה לחטוא, אֲפִילוּ עֲשָׂרָה נָמִי ו-גם לא
ייתחדו עם אשה. ומוסיפה הגמרא ראייה שבפרוצים יש לחשוש
לעבירה אף בעשרה: מַעֲשֶׂה הָיָה בִּאֲשֶׁת אִישׁ זוֹנָה, וְהוֹצִיאָהָ עֲשָׂרָה
פְּרוּצִים בְּמַטָּה מוֹחוֹץ לַעִיר בדרך קורבי מתים, כדי לחטוא עמה
בלי שיכירו בהם. לפי זה נמצא שאף בישראל יש אופן שאסור
להתייחד עם שלשה, ואם כן אין לפרש את משנתנו באופן זה,
שהרי היא עוסקת באיסור יחד עם עובדי כוכבים דווקא.
אלא מבארת הגמרא את דברי המשנה באופן אחר: לא צְרִיכָא -
לא נצרכה משנתנו לאסור יחד עם גוי, אלא בְּאֲשֶׁתוֹ של הגוי
עִמּוֹ, שבאופן זה בישראל הדבר מותר אפילו בפרוצים, אך בגוי
הוא אסור. ומזה החילוק ביניהם, עוֹבֵד בּוֹכְבִּים אֵין אֲשֶׁתוֹ מְשֻׁמְרָתָה
ממהטא כיון שאינה מקפידה אם יחטא עם אחרת, אֲבָל יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁתוֹ מְשֻׁמְרָתָה שלא יחטא, ועל כן כאשר היא עמו מותר לו
היחוד עם אחרת.
שנינו במשנה: לא תתייחד אשה עמהן מפני שחשודים על
העריות. מקשה הגמרא: הרי גם בלא חשש זה, וְתִפּוּק לִיה -
תלמוד שהיחוד עמהם אסור לה משום שְׁפִיכוֹת דָּמִים, וכמבואר
בהמשך המשנה לגבי כל אדם.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, משנתנו בְּאִשָּׁה חֲשׂוּבָה עֲסָקִין
- אנו עוסקים באשה יפה וקרובה למלכות, דְּמִיֶּדְתִּי מִיָּגָה -
שהגוים חוששים ממנה מפני אימת המלכות, ואין לחשוש
שיהרגה, אך כיון שהיא יפה יש לחשוש שיבואו עליה.
תירץ נוסף: רַב אִידִי אָמַר, משנתנו אוסרת לאשה להתייחד עם
גוי רק מחשש עריות ולא משום שפיכות דמים, כיון שֶׁאֲשָׁה בְּלִי
זִינָה עָלֶיהָ - כלי מלחמתה עליה, דהיינו שהגוי מתפתה לבוא
עליה ומפני כך אינו הורגה, ואף אם אינה יפה ואינה קרובה
למלכות.
מקשה הגמרא: מַאי בִּינְיָהּ - מה החילוק בין רבי ירמיה לרב אידי,
הרי לשניהם אסור לאשה להתייחד עם גוי מחשש עריות, וכל
מחלוקתם היא האם כשאינה קרובה למלכות יש גם חשש
לשפיכות דמים או לא. מתרצת הגמרא: אִיכָא בִּינְיָהּ - יש חילוק
ביניהם בְּאִשָּׁה חֲשׂוּבָה בֵּין הָאֲנָשִׁים - קרובה למלכות, וְשְׂאִינָה
חֲשׂוּבָה בֵּין הָאֲנָשִׁים - ואינה יפה, לרבי ירמיה מותר לה היחוד עם
גוי, כיון שאין לחשוש שיהרגנה שהרי היא קרובה למלכות, וכן



52 דְּאִמְרָה לְהַבְרִיתָהּ - וכמו מעשה שהיה בעובדת כוכבים
 53 שהתקוטטה עם חברתה, שהיתה מיילדת, ואמרה לה בלשון גנאי
 54 'מוֹלְדָא יְהוּדִיתָא בַּת מוֹלְדָא יְהוּדִיתָא' - מיילדת יהודית בת
 55 מיילדת יהודית. אִמְרָה לָהּ הַמִּיילדת, נִפְשִׁין בִּישְׁתָּא דְּהֵיאָא
 56 אִיתָתָא, דְּקָא מְשַׁפְּלִינָא מִיַּיְהוּ דָּמָא כִּי אִופִּיא דְּהֵרָא - יבואו
 57 עליך רעות כמנן הולדות של היהודיות שהשפלתו מהן והרגתי
 58 בהן, ושפכתי דמם כקצף שעל גבי הנהר.
 59 מביאה הגמרא את דחיית חכמים: וְרַבֵּן אָמְרוּ לָהּ, לֹא תֵּיָא - אין זו
 60 אמת, ולא הרגה מהם כלל, וּבְמִילָתָא כְּעִלְמָא הוּא דְּאוֹקִימָתָה -
 61 בדברים בלבד דחתה את חברתה, כדי שלא תקללנה.
 62 שנינו במשנה: 'בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תֵּנִיק בְּנָה שֶׁל עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים'.
 63 הגמרא מביאה מחלוקת אף בדיון זה: תֵּנוּ רַבָּנָן, בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא
 64 תֵּנִיק בְּנָה שֶׁל עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שְׁמַנְדְּלָתָא בֵּן לְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים.
 65 וְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לֹא תֵּנִיק אֶת בְּנָה שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוֹדָה
 66 עַל שְׂפִיכוֹת דָּמִים, ויש לחשוש שתהרג את התינוק, דְּכָרִי רַבִּי
 67 מֵאִיר. וְחֻקִּים אוֹמְרִים, עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מְנַקָּה אֶת בְּנָה שֶׁל בַּת
 68 יִשְׂרָאֵל, בְּזֶמַן שִׁישְׂרָאֵלִיּוֹת אַחֲרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גִּבָּה וְרוֹאוֹת אֶת
 69 מַעֲשֵׂיהָ, אֲכָל לֹא בִּינוּ לְבִינָה - כשהיא עם התינוק לבדה.
 70 מבארת הגמרא את סברת רבי מאיר: וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אִפִּילוּ
 71 אַחֲרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גִּבָּה נִמֵּי - גם כן לא, דְּיוֹמִינִן דְּשִׁיפָא לִיה סָמָא
 72 לְדָד מֵאֲבָרָא - שלפעמים יכולה העובדת כוכבים להניח סם
 73 המוות על דדיה מבחוץ, וְקָמְלָא לִיה - ותהרג בכך את התינוק.
 74 הגמרא מבארת מדוע הוצרכו חכמים ורבי מאיר לחלוק גם
 75 במיילדת וגם במניקה: וְצִירָא - הוצרכו חכמים ורבי מאיר
 76 להשמיענו את שתי המחלוקות, דְּאִי אֲשַׁמְעִינוּ - שאם היו נחלקים
 77 רק בְּמִילָדָה, האם מניחים לעובדת כוכבים ליילד את בת ישראל
 78 כשאחרות עומדות על גבה, היינו סבורים דְּהֵיאָא קְאָמְרִי רַבָּנָן
 79 דְּשִׁיר - רק בזה אמרו חכמים שמותר, דְּלֹא אֲפִשָּׁר - שהרי אינה
 80 יכולה להרוג את הולד, מִשּׁוּם דְּאַחֲרוֹת רֹאוֹת אוֹתָהּ, אֲכָל לגבי
 81 מְנִיקָה, דְּאֲפִשָּׁר דְּשִׁיפָא לִיה סָם לְדָד מֵאֲבָרָא וְקָמְלָא לִיה - שיתכן
 82 שתניח סם המוות מבחוץ, קודם שתיכנס לבית, ולא יראו זאת,
 83 ותהרגנה, אִמָּא מוֹדִי לִיה לְרַבִּי מֵאִיר - היינו סבורים שהם מודים
 84 בזה לרבי מאיר, האוסר להניק אפילו כשאחרות עומדות על גבה.
 85 ממשכינה הגמרא ומבארת: וְאִי אֲשַׁמְעִינוּ אֶת מַחְלוקְתָּא רַק לגבי
 86 מְנִיקָה, היינו סבורים דְּרַק בְּהֵיאָא קְאָמְרִי רַבִּי מֵאִיר דְּאִסוּר לעובדת
 87 כוכבים להניק תינוק ישראל אפילו שאחרות עומדות על גבה,
 88 מִשּׁוּם דְּשִׁיפָא לִיה סָם לְדָד מֵאֲבָרָא וְקָמְלָא לִיה - מחשש שתניח
 89 סם המוות מחוץ לבית, ותהרג את התינוק, אֲכָל לגבי מִילָדָה, דְּלֹא
 90 אֲפִשָּׁר - שאינה יכולה להרוג את התינוק וְיִכָּא - באופן דְּאַחֲרוֹת
 91 עוֹמְדוֹת עַל גִּבָּה, כיון שהן חושדות בה ומתבוננות היטב במעשיה,
 92 אִמָּא מוֹדִי לָהּ לְרַבָּנָן - שמא הוא מודה לחכמים שהתירו, צִירָא
 93 - הוצרך רבי מאיר להשמיענו שאף בזה הוא אוסר על עובדת
 94 כוכבים ליילד את הישראלית, מחשש שאף על פי כן תצליח
 95 להרוג את התינוק.
 96 שנינו במשנה: בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תֵּיילֵד אֶת הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי
 97 שמיילדת בן לעובדת כוכבים.
 98 מקשה הגמרא: וְדִמְיָנָהּ - יש סתירה בין משנתנו לברייתא, וכך
 99 שנינו בברייתא, 'יהודית, מִילָדָה - רשאית ליילד עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים
 100 בְּשִׁכָּר, אֲכָל לֹא בְּחָנָם, ואילו במשנה מבואר שאסור לה ליילד את
 101 העובדת כוכבים משום שמיילדת לעובדת כוכבים, ואין סברא
 102 לחלק בזה בין שכר לחינם.
 103 מתרצת הגמרא: אִמָּר רַב יוֹסֵף, אֵף שטעם האיסור הוא כמבואר
 104 במשנתנו, משום שמיילדת בן לעובדת כוכבים, מכל מקום בְּשִׁכָּר
 105 שָׂרִי, מִשּׁוּם אִיבָה - מותר ליילד את העובדת כוכבים בשכר,
 106 כמבואר בברייתא, מחשש שתתעורר שנאה של אומות העולם על

1 לְבִי תוֹרְתָא, פִּנְעוּ בֵּיה נִבְי - פגשוהו גנבים, אָמְרוּ לִיה, לֹאן קְאָוֵלָת
 2 - להיכן אתה הולך, אָמַר לָהֶן לְפִימְבְּרִיתָא, והלכו יחד. כִּי מָטָא
 3 (כשהגיעו) לְבִי תוֹרְתָא, פָּרִישׁ - פרש מהם ונכנס לעיר. אָמְרוּ לִיה
 4 הגנבים, תִּלְמִידָא דִּיהוּדָה רַבָּמָה אַתָּה - אתה תלמיד של יהודה
 5 הרמאי, כלומר, מרבי יהודה למדת לרמותנו שהינך הולך
 6 לפומבדיתא, דהיינו שרצו לגנוב רכשו, וכיון שהרחיב להם
 7 הדרך ניצל מהם. אָמַר לָהֶן רַב מַנְשָׁה, יָדְעִיתוּ לִיה - וכי מכירים
 8 אתם אותו שרמאי הוא, יָהּ רַעְיָא - יהי רצון, דְּלִיהוּ נִהְיֹ אִינְשֵׁי
 9 בְּשַׁמְרִיתָה - שיהיו אנשים אלו בנידוי.
 10 אָוִלוּ - הלכו אותם גנבים, עָבְדוּ גִּנְיָתָא עֲשָׂרִין וְתַרְסִין שָׁנִין - גנבו
 11 במשך עשרים ושנים, וְלֹא אֲצִלְהוּ - ולא הצליחו. כִּיֹּן דְּהוּ
 12 - כיון שראו כך, אָתוּ פּוֹלְהוּ תַבְעוּ שְׁמַתִּיהוּ - באו כולם לפני רב
 13 מנשה ובקשו שיתיר נידוים, והתיר להם. וְהוּא בָּהוּ חַד גִּירְדָנָא -
 14 והיה בהם אורג אחד, דְּלֹא אָתָא לְשִׁרְוִיה שְׁמַתִּיה - שלא בא
 15 להתיר נידויו, ואֲבָלִיה אִרְיָא - אבלו אריה. מוסיפה הגמרא: תִּיַּינו
 16 דְּאָמְרִי אִינְשֵׁי - זהו שאומרים בני אדם, גִּירְדָנָא דְּלֹא מִיַּיִן - אורג
 17 שאינו עניו, שְׁתָּא בְּצִיר מִשְׁנֵי - שנה נחסרת משני חייו, דהיינו
 18 שעל ידי עזות פניו סופו למות קודם זמנו, ואף כאן מת זה כיון
 19 שלא נכנע לבקש התרה לנידויו.
 20 מסיימת הגמרא: תָּא חַי - בא וראה, מַה בֵּין נִבְי בְּכָל שִׁפְגּוֹשׁוּ בִּרְב
 21 מַנְשָׁה וְחִרְפּוֹ אָדָם גְּדוֹל, וְלִפְסִין דְּאָרְזִין יִשְׂרָאֵל שִׁפְגּוֹשׁוּ בַתְלַמִּידִי
 22 רַבִּי עֲקִיבָא וְסַפְרוּ שִׁבְחוּ. כלומר, מלמדנו מכאן שבח ארץ
 23 ישראל, שאף שסתם לסטים פרוצים יותר מגנבים, כיון שהיו
 24 לסטים אלו בארץ ישראל היו פרוצים פחות מגנבי בבל.

משנה

25 משנתנו מביאה דברים נוספים שאסורים משום חשש שפיקות
 26 דמים, וכן דברים שאסורים משום סיוע לעובדי כוכבים: בַּת
 27 יִשְׂרָאֵל לֹא תֵּיילֵד אֶת הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, כלומר, לא תסייע לה
 28 ללדת, מִפְּנֵי שֶׁבֶכֶךְ הִיא מִילָדָה בֵּן לְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, שהרי אותו
 29 בן עתיד לעבוד עבודת כוכבים. אֲכָל עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מִילָדָה -
 30 מניחים לה ליילד בת ישראל.
 31 דין נוסף: בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תֵּנִיק בְּנָה שֶׁל עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, כיון שהיא
 32 מגדלת בן לעובדת כוכבים, אֲכָל עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מְנַקָּה בְּנָה שֶׁל
 33 יִשְׂרָאֵל, בְּרִשְׁוֹתָהּ שֶׁל הִישְׂרָאֵלִית, אך לא תיטול העובדת כוכבים
 34 את בנה של הישראלית לביתו כדי להניקו, מחשש שתהרגנה.

גמרא

35 הגמרא מביאה מחלוקת בענין הדינים האמורים במשנה: תֵּנוּ רַבָּנָן
 36 בברייתא, בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תֵּיילֵד אֶת הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי
 37 שְׁמַנְדְּלָתָא בֵּן לְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, וְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לֹא תֵּיילֵד אֶת בַּת
 38 יִשְׂרָאֵל, אפילו אם ישראליות אחרות עומדות שם, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוֹדִין
 39 עַל שְׂפִיכוֹת דָּמִים, ויש לחשוש שתהרג את הולד, דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר.
 40 וְחֻקִּים אוֹמְרִים, עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מִילָדָה אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל, בְּזֶמַן
 41 שִׁישְׂרָאֵלִיּוֹת אַחֲרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גִּבָּה שֶׁל הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים וְרוֹאוֹת
 42 אֶת מַעֲשֵׂיהָ, אֲכָל לֹא בִּינָה לְבִינָה, כשרק היולדת והמיילדת
 43 נמצאות שם, מחשש שתהרג את הולד.
 44 מבארת הגמרא את דעת רבי מאיר: וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אִפִּילוּ אם
 45 אַחֲרוֹת עוֹמְדוֹת עַל גִּבָּה שֶׁל הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, נִמֵּי - גם כן לא
 46 תיילד את בת ישראל, דְּיוֹמִינִן דְּמַנְחָא לִיה יָדָא אִפִּוִּתָא, וְקָמְלָא לִיה
 47 - כיון שלפעמים היא עשויה להניח ידה בחזוקה על מצח הולד,
 48 במקום שמחו רופס, ותהרגו בכך, וְלֹא מַתְיָהּ - ולא יהא הדבר
 49 ניכר לישראליות שיעמדו שם שהיא הרגתו. כִּי תֵּהִיא אִיתָתָא

לבי תורתא - מקום. תלמידא יהודה רמא את - תלמידו של רב יהודה הזה. וקר ליה
רמא, כלומר ממנו למדת לרמוזותיו. ליסתיך ישראל חזי. ויעיתו ליה - שהוא רמאי.
בשפתיה - לפי שהיה אדם גדול ושמתייה חילא, לייסנהו בשמתייה. [גירנא = אורג].
גירן דלא טיין - עניו. סתם גירן אין לו בושת פנים. נגבי דבבל - שפגעו ברב מנשה,
נתפקרו לחרף אדם גדול. ולספין דארין ישראל
שפגעו בתלמיד רבי עקיבא, ספרו בשבחו,
ואף על פי שסתם לטין פרוצין מנגבים,
להודיעך שבחה של ארץ ישראל. **משנה**
מניקה בנה של ישראל ברשותה - וישראלית,
אבל לא תמסרו להוליכו בביתה, שלא תהרגה.
גמרא נכרית לא תילד את בת ישראל -
ואפילו אחרות ישראליות עומדות על גבה,
אמרת - על מצחו של תינוק, מקום שמודות של
תינוק רופס. ולא מתחו - לא מינכרא שהרגתו.
נפישן בישראל דהיא איתתא - כך וכך רעות
יבאו עליך כמנחן שהשפלתו מזה וחרגתי בהן.
כי אופיא דנהרא = אשקומיא. ורבנן - קסבר:
בזמן שאחרות עומדות על גבה שרי, אמרי לה:
במילתא בעלמא הוא דאוקמתה. דשייפא סמא
- סם חמות שפה בדדיה. ולא מיתחיו מאבראי
לא גרס הכא עד לקמיה. ואחרות רואות - דאי
מנחא ידא אפוחא חזי ליה, דאגב דחשדרי יתבי
ישראליות ענייהו עלה ומירתתא. אבל מניקה,
דאפשר דשייפא סמא לרד מאבראי קודם
שתכנס לבית ישראל, אימא מודו ליה לרבי
מאיר. כשבר שרי משום איבה - ומתניתין בתנא
קמרי, דמצי לאישמונטי ולמימרי: צריכה אני
לשבר מזונותי. אולודי גויה בשבתא שרי -
בשבר כבכול, משום איבה, דהא אינהו חזו
דמילדין לנשי ידן בשבת כבכול. אסוקי בשבר
שרי כו. קאי ברי אמרינא - ואם לא אורידנו
ימות, ונח לי להפסיד שכרי ולהציל. נקיפא לי
זימנא לבי דואר - השלטון קבע לי זמן ליום
וועד, ואם לא אלך יצא שכרי בהפסדי.
אופיא דנהרא - ורבנן אמרו לה: לא היא, במילתא בעלמא הוא דאוקמתה. **בת ישראל**
לא תניק. תנו רבנן: **בת ישראל** לא תניק בנה של נכרית - מפני שמגדלת בן לעבודה
זרה, ונכרית לא תניק את בנה של בת ישראל - מפני שחשודה על שפיכות דמים, דכרי
רבי מאיר, וחקמים אמרים: נכרית מניקה את בנה של בת ישראל בזמן שאחרות עומדות
על גבה, אבל לא בינו לבניה. ורבי מאיר אמר: אפילו אחרות עומדות על גבה נמי
לא, דזימנן דשייפא ליה סמא לרד מאבראי וקטלא ליה. וצריכא, דאי אשמעין מגדלת -
בהיא קאמרי רבנן דשרי, דלא אפשר, משום דאחרות רואות אותה, אבל מניקה דאפשר
דשייפא ליה סם לרד מאבראי וקטלא ליה - אימא מודי ליה לרבי מאיר, ואי אשמעין
מניקה - בהיא קאמרי רבי מאיר דאסור, משום דשייפא ליה סם לרד מאבראי וקטלא
ליה, אבל מגדלת דלא אפשר היכא דאחרות עומדות על גבה - אימא מודי להו לרבנן,
צריכא. וזימנא: יהודית מגדלת ארמית בשכר, אבל לא בחנם! אמר רב יוסף: בשכר שרי
משום איבה. סבר רב יוסף למימר: אולודי נכרית בשבתא בשכר שרי משום איבה, אמר
ליה אבין, וכלה למימר לה: דידן דמינמרי שבתא מחללינן עליהו, דידכו דלא מינמרי
שבתא לא מחללינן. סבר רב יוסף למימר: אנקין בשכר שרי משום איבה, אמר ליה אבין:
וכלה למימר, אי פנויה היא: **"בעינא לאינסובי"**, אי אשת איש היא: **"לא קא מודהמנא באפי גברא"**. סבר רב יוסף למימר, הא
דתניא: הגוים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורדין, אסוקי בשכר שרי משום איבה, אמר ליה אבין, וכול לומר לו: **"קאי**
ברי אמרינא", אי נמי: **"נקיטא לי זימנא לבי דואר"**. תני רבי אבהו קמיה דרבי יוחנן: הגוים ורועי בהמה דקה - לא מעלין
ולא

גירנא דלא טיין - פירש הקנטרס: עניו, כי סתם גירן על פנים הוא. ובערך גרס:
גירנא דלטייה = קללה, כלומר דלייט מזליה. שחא בצרא משניה, כלומר בתר
ענייא אול עניותא. **נכרית** מניקה בנה של ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה אבל
לא בינו לבניה - פירוש: ואפילו ברשות הישראלית, דפלוגתא דהנקה דמאי דמילת,
ומילתא סתמא ברשות ישראל היא, ואפילו הכי
אינו שרי אלא באחרות עומדות על גבה. ומיהו
בישראל יוצא ונכנס שרי, דעמוד שרי, דעמוד שרי, דעמוד שרי, דעמוד שרי
ביה כדמכוח פרק **"רבי ישמעאל"** (עבודה זרה סא,
א), ואם כן צריך לחזור שלא להניח ישראלית
ההולכת חוץ לעיר את בנה יחיד בבית ביד מניקה
גויה אם אין ישראלית בעיר יצאות ונכנסות
תמיד שם. ואפילו הכי, בזמן שכביה ואילך אסור
להניחו יחיד. ועל תינוק ותינוקת שמשוחן בבית
הגוי יחידים לרפאותן, הורה רבינו יצחק דאסור
מכמה ענינים: שהם חשודים על שפיכות דמים,
ואפילו הם גדולים קצת ימשיכום למיתו.
ירושלמי: גויה מניקה בנה של ישראל, דכתב
(שעיה שט): **"היו מלכים אומנין ושרותיהם**
מניקותיה". תני יונק התינוק הולך מן הגויה
ומכמה טמאה, ומביאין לו חלב מכל מקום, ואין
חוששין לא משום שקץ ולא משום טומאה.
ורמינא יהודית מילדת ארמית וכו' -
ודמקשה לא עלה ברעתו להעמיד
המשנה בחנם, משום דתלי טעמא מפני שמילדת
בן לעבודה זרה. ורב יוסף אסוקי דאפילו הכי בשבר
שרי משום איבה. **סבר** רב יוסף למימר אולודי
בשבת בשכר שרי - תימא: לרב יוסף דסלקא
דעתיה דשרי, ולאבי נמי דמשני דליכא איבה,
משמע: הא איכא איבה שרי - הדין שרינן משום
איבה מילתא דאית ביה איסורא דאורייתא,
דאמרינן בפרק **"שמונה שריצים"** (שבת קו, ב),
דחוש ידו למעי בהמה ולדול עובר שבמעיה
חייב משום עקר דבר מגידולו, דהוא תולדה
דרגוזו יש לומר: דהכא בידשבת על המשבר, שכבר
נעקר לצאת. אי נמי דכלו לו חדשיו פסקו
גדילוי.
והרועים בהמה דקה - פירוש: בשלח, דאי
בשל אחרים - הא אמרינן בפרק
קמא דבבא מציעא (ה, ב), אין אדם חוטא ולא לו.
ואם תאמר: מאי האי דאחמור רבנן ברעיים,
שיאנם פסולים אלא מדרבנן, וגם הם כשרים
לעדות אשה כדאיתא בסוף פרק קמא דראש
השנה (כב, א), ואילו בגולגין שהם פסולין מן
התורה לכל עדות שבתורה לא אחמור בול? האי?
וכן משומד אוכל נבלות לתיאבון, דלכולי עלמא
אמרינן הכא דאיתרבי בין השבת גופו והשבת
ממנו, דחייב להעלות ואסור להוריד! ואומר
רבינו יצחק: דהיא הנותנת, משום דלא פסילי אלא
דרבנן עשו חכמים חיזוק כדי שיתנו לב לשוב,
ובית דין מכין ועונשין שלא מן התורה.
לא מעלין - ואפילו לרבי מאיר דאמר בפרק
קמא (כ, א): לנו בנתניה.
ולא

ולא מורדין - ואם תאמר: הא אמרין במסכת סופרים (פרק טו:) כשר שבגים הרוגו וש לומר: דבירושלמי דקדושין מפרש דהיינו בשעת מלחמה, ומביא ראייה מ'זיקה' ש מאת רכב ב'חור', ומזהיר דהו' - 'מ'הירא את דבר ה'". ואף על פי שסתם גוים עובדי עבודה זרה הם ועוברין על שבע מצות, מכל מקום אין מורדין, דרבינו בקרא להתיירא. דבתיב:

"והיה לך למס ועבור" (דברים כ).

אני שונה לכל אבידת אחיק לרבות משומר -

תימה: מאי פריך? דלמא לעולם אימא לך

דמורדין, ואפילו הכי משיבין לו אבידת, דהא

בבבא אור על פי שמורדין אותו ממונו אסור

לאבד ביד משום דדלמא נפיק מיניה ברא מעליא,

דבתיב: "כין רשע וגדיק ילכש", ואפילו הכי

מורדין? ויש לומר: דשאני הכא, דמהווא קרא

דמריבין השבת אבידתו ילפינן השבת גוף

בישראל, "והשבתו" לרבות אבידת גופו, וכמו

דאתרבי ישראל איתרבי לכולוהו בין לממונו בין

לגופו, ואפילו להעלותו צריך ולפדותו, כדמשמע

בפרק "השולח" (גיטין מז, א) בדעי רבי אמי

למפרקיה אם היה משומר לחיבתו, אלא לפי

שהיה משומר להכעיס קאמר: "לא שבקינן לי

למפרקינן". וגם להלותו ברביית אסור כדמשמע

בפרק "איהו נשך" (בבא מציעא סב, א) "אהור

לך גדידי ב'חור", ומשומר לחיבתו אתה מצוה

להחיותו, ומיהו משומדים של עכשיו - להכעיס

הו, דשבקי החיור ואבלי אסורא ומטעני בין

הגוים, וכל להכעיס אי אתה מצוה להחיותו

כדמשמע מהדיא גיטין (פז, א) דלא מחיב

למפרקיה, ומותר עכשיו ליקח מהם רבית, ואף על

פי שאסור ליתן להם רבית משום "לא תשיך"

ומשום "לפני עור", והי ליה למיירי: כל היכא

דקרינא ביה "לא תשיך" קרי ביה "לא תשיך",

מכל מקום כיון דאין אתה מצוה להחיותו אינך

מצוה להלותו בלא רבית, דלא קרינא ביה "וחד

אחיק עמי", ואמרין בירושלמי דמכילין: כותלי

דקרי מותר להלותו ברבית. והא דאמרין:

עובדיה לוח מיהורם בן אחאב ברביה כדי לפרס

הנביאים, אף על גב דיהורם ישראל משומר היה

ואסור ליתן לו רבית - שאני התם לפיקוח נפש

הוה מצוה, אבל על מסור מיערע גרע מיניה, ובכל

מקום שונה מסור אצל מין ולא איתרבי אצל

אברה. ושמן מאן דאית ליה ממון מסור אסור

לאבדו ביד - אית ליה נמי דמשיבין אבידת,

ומטעמא ד"כין רשע וגדיק ילכש". **סמי**

מיתא משומר - נראה דדוקא לגבי הורדה לבור מסמי רבי יוחנן משומר מלמתייה בדיה מינים, אבל לדברים אחרים מצוה בכמה מקומות שונה

מינים ומשומדי יחד, בפרק קמא דרבי אבהו (גיטין מז, א) ובפרק "השולח" (גיטין מז, ב) ספר תורה שכתבו מין ומשומדי ומסור וכו'.

וחד אמר להכעיס נמי משומר - תימה: מדתי בפרק שני דהוריות (יא, א) אבל חלב דהי זה משומר, ואיהו משומר - אוכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים. ובעי תלמודא: מאי קאמר?

ומסיק, הכי קאמר: אבל חלב לתיאבון - הרי זה משומר, להכעיס - הרי זה מין, ואיהו משומר שסתמו מין? פירוש: דמחלב לא ידעינן, דשמן אכלו לתיאבון משום שהוא טוב לאכול.

ומשום הכי קאמר: זה האוכל נבילות וטרפות, פירוש: נבלה שמתה מחמת חולי, וטרפה שנשברה מפיקתה שמתה ודולכלת ואניה ראייה לאבילה, ואם כן לא אכל אלא להכעיס. אבל לא

מיידי בשנשחטה בסכין, דלא היה קריו מין בסתמא, דשמן אכלה לתיאבון שהיא טובה לאכול. ובשלמא לרבי יוחנן ניהא, דקאמר דמשומר אוכל נבלות להכעיס מין הוא, אלא למאן דאמר

משומר מאי איכא למימר? הרי זה אוכל נבלות שקצים ורמשים? יש לומר: דמאן דאית ליה חלב דהוי משומר מפרק לברייתא דבי: אבל חלב - הרי זה משומר, סתמו לתיאבון, שטוב הוא

לאכול, ומכילין על אבידתו ואין מורדין אותו. ואיהו משומר להכעיס ואין מכירין על אבידתו וגם מורדין אותו לבור - אוכל נבלות וטרפות דמאסי דומאי דשקצים ורמשים.

איהו מין זה העובר עבודה זרה - הכא משמע דישאל משומר לעבודה זרה נקרא מין, ותניא בפרק קמא דחולין (ג, א) שחית מין לעבודה זרה, פתו פתו כותי וכו'. וקשה: דבפרק קמא

דחולין (שם עמוד ב) אמרין: אין מינין באמות. ובעי: למאי הלכא, לשחיתו ויין נסך? השתא שחית מין דישאל אסורה. דגוים מביעאי: ומאי קשיא? הא השכתא ישראל עובד עבודה

זרה חמור מגוי, דאילו ישראל משומר לעבודה זרה הרי זה מין, ולכולי עלמא משמע הכא דמורדין, וגוים אף על פי שכולם עובדי עבודה זרה אין מורדין? ואף לענין שחיתה, כיון דהוי מין

שחיתא התם: שחית מין לעבודה זרה, ואילו גוי לא אשכתא דאמר סתם מחשבת גוי לעבודה זרה אלא רבי אליעזר? יש לומר: דהא דאמר שחית מין לעבודה זרה - היינו בכומר לעבודה

זרה, שחית מין לעבודה זרה, אבל ישראל העובר עבודה זרה אין שחיתו שחיתות מין. וראיה במאמר בפרק שני דחולין (לט, א) השחית לזרוק דפסל לעבודה זרה, ר' יוחנן אמר: אסורה, ורבי

שמעון בן לקיש אמר: מותרת, ופירש הקונטרס לשם דמותה אף באבילה ואף על פי שהשחית חייב מיתה, כדאמר פרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סד, א) עד כאן לא אמר רבי שמעון בן

לקיש אלא בתמה אבל גברא בר קטלא הוא, מיידי דהוה אמתתוהו לזר, דדור מותר ועובדו בסיק. אלא, אף עובד עבודה זרה אין שחיתו נאסרת בסתם. **התם** בעי למיטעם טעמא

דאסורא - תימה: מאי שניא אוכל פירוש או יתוש מאוכל שקצים ורמשים, דהוא מין אף בסתמא בברייתא דהוריות (יא, א) שהבאני לעלי? יש לומר: דהכא מיידי במפרש בהדיא ולכך הוא

עושה. אי נמי, קתני "אוכל שקצים ורמשים", דמשמע הרבה בזה אוזר זה, דמקמייתא טעם טעמא, אבל הכא קתני פירוש אחד או יתוש אחד. **דלא** תיחות חילתא עילוי - משמע

דאמר הכי לאשתמוטי כי הכי ולא תהוי איבה. ותימה: מאי איבה שייכא דהא? הא (אין) מורדין ואפילו לכתחלה יש לומר: דמורדין היינו כשידינו תקיפה, אבל לא מיעולא אף אם אין ידיו

תקיפה ודאית ליה לאשתמוטי. ומעיקרא הכי פריך: השתא אחורי מתחין כשידינו תקיפה, אסוקי השתא מביעאי. כיון שיכול לאשתמוטי וליכל לז

לאפוקי לשם מורגא דלא - כפירוש הקונטרס, דאסור לרפאות בתנא, אבל בשכר שרי משום איבה. וראיה בפרק "מי שאחור" (גיטין ע, א) דרב שימי בר אשי עבדא ליה להדורא גוי לדבר

אדור ואיתס, אלמא שרי לרפאות גוי, אלא דאי בשכר הוה. ועוד יש לומר: דהתם נמי בתנא הוה, ולהתחכם ברפאות יכול להיות מותר. וכן משמע מפני שלא היה בדיק ברפאות

עשה לגוי ולא לישראל.

ולא מורדין, **אכל** המינין והמסורות והמשומדים -

מורדין ולא מעלין. **אמר** ליה, **אני** שונה: "**לכל** אבדת

אחיד" - לרבות את המשומר, ואת אבדת מורדין?

סמי מכאן משומר! **ולישני** ליה: **כאן** במשומר אוכל

נבילות לתיאבון, כאן במשומר אוכל נבילות להכעיס!

קסבר: אוכל נבילות להכעיס מין הוא. **איתמר**:

משומר, פליגי רב אחא ורבינא, **חד** אמר: **לתיאבון** -

משומר, להכעיס - מין הוי; **וחד** אמר: **אפילו** להכעיס

נמי משומר, **אלא** איהו מין? **זה** העובר עבודה זרה.

מיתבי: **אכל** פירוש אחד או יתוש אחד - **הרי זה**

משומר; והא הכא **להכעיס** הוא, **וקתני**: **משומר!**

התם בעי למיטעם טעמא דאסורא. **אמר** מר:

מורדין **אכל** לא מעלין. **השתא** אחותי מחתינן, **אסוקי**

מביעאי? **אמר** רב יוסף **בר** קמא **אמר** רב ששת: **לא**

נצרכא, שאם היתה מעלה בבור - **מגורה, דנקיט**

ליה **עילא ואמר**: **לא** תיחות חילתא עילוי. **רבה ורב**

יוסף דאמרי תריוהי: **לא** נצרכא, **שאם** היתה **אין**

על פי **הבאר** מכסה, **אמר**: **לעבורי** חילתא עילוי.

רבינא אמר: **שאם** היה סולם מסלקו, **אמר**: **בעינא**

לאחורי **ברי** מאירא. **תנו** רבנן: **ישראל** מל את הוי **לשום** גר, **לאפוקי** לשום מורגא דלא;

גוי לא ימול **ישראל**, **מפני** שחשודין על שפיכות דמים, **דברי** רבי מאיר, **וחקמים** **אומרים**: **גוי**

מל את **ישראל** **בזמן** שאחרים עומדין על גבו, **אכל** בינו לבינו לא. **ורבי** מאיר **אומר**: **אפילו**

אחרים עומדים על גבו **נמי** לא. **דיומנין** דמצלי ליה **סבינא** ומשוי ליה **פרות** שפקה. - **וסבר**

רבי מאיר: **גוי** לא? **ורמינא**: **עיר** שאין בה **רופא** **ישראל** **יש** בה **רופא** פותי **ורופא** **ארמאי** -

ימול **ארמאי** **ואל** **ימול** פותי, **דברי** רבי מאיר; **רבי** יהודה **אומר**: **ימול** פותי **ואל** **ימול** **ארמאי**!

אפוקי, רבי מאיר **אומר**: **ימול** פותי **ולא** **ארמאי**, **רבי** יהודה **אומר**: **ארמאי** **ולא** פותי. -

וסבר **רבי יהודה**: **ארמאי** שפיר דמי? **והתניא**, **רבי** יהודה **אומר**: **מנן** למילה **בגוי** **שהיא**

פסולה? **שנאמר**: "**ואתה** את **בריתי** **תשמר**!" **אלא**, **לעולם** לא תיפוד, **והכא** **במאי** **עסקינן?**

רופא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

ברפא

56 שאמרה הבריייתא היינו שאין מניחים אותם לעלות.
57 מביאה הגמרא תירוצ' נוסף: דָּבָהּ רַבִּי יוֹסֵף דַּאֲמָרִי תְּרוּיְהוּ - אמרו
58 שניהם תירוצ' זה, לֹא נִצְרָקָא הבריייתא להשמיענו דין זה, אלא
59 שָׂאם נפל אותו מין או מומר לבאר, וְהִיתָה אֲבָן עַל פִּי הַבָּאָר, כלומר,
60 בסמוך לבאר, מְקַבֵּה - מכסה בה את פי הבאר, שלא יוכל
61 לצאת, וכדי שלא ירגיש שכונתו שימות, אָמַר לוֹ, לְעֹבְדֵי חֵיתָא
62 עֵלְיָנָה - רצוני להעביר את צאני על שפת הבאר, ואני חושש
63 שיפלו לבאר, ולכן לא מכסה אותה באבן.
64 תירוצ' נוסף: רַבִּינָא אָמַר, באה הבריייתא לחדש שָׂאם הָיָה סוֹלֵם
65 בבאר, מְסַלְקוּ מִשֵּׁם כְּדִי לִמְנוַע מִמֶּנּוּ לַעֲלוֹת, וכדי שלא יבין את
66 כוונתו, אָמַר לוֹ, בְּעֵינָא לֹאֲהוּתִי בְּרִי מֵאִינְרָא - רצוני להוריד את בני
67 מהגג.
68 הגמרא מביאה דינים נוספים שבין ישראל לעובדי כוכבים: תָּנוּ
69 רַבִּנָּן בתוספתא (פ"ג דה"א), יִשְׂרָאֵל מַל - רשאי למול אֶת הָעוֹבֵד
70 בּוֹכְבִּים לְשׁוֹם בְּרִי - לשם גרות. מבארת הגמרא: כוונת הבריייתא
71 היא לְאִפּוּקֵי לְשׁוֹם מוֹרְקָא, דְּלֹא - למעט שאסור למול אותו כדי
72 לרפאותו, כגון שיש לו תולעת בערלתו, שהרי שנינו בבריייתא
73 לעיל לגבי עובדי כוכבים ש'לא מורידין ולא מעלין', ורפוינו נחשב
74 כהעלאתו, שהרי מצילו.
75 מביאה הגמרא את המשך הבריייתא: עוֹבֵד בּוֹכְבִּים לֹא יִמּוֹל אֶת
76 יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוֹדִין עַל שְׂפִיכוֹת דָּמִים, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים
77 חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים, עוֹבֵד בּוֹכְבִּים מַל אֶת יִשְׂרָאֵל, בְּזִמְן שִׁישְׂרָאֵלִים
78 אַחֲרֵים עוֹמְדִין עַל גִּבּוֹ, שֶׁאֵין אֵינוּ יִכּוֹל לְחֻזְקוֹ, אֲבָל בִּינּוּ לְבִינּוּ, לֹא.
79 מבארת הגמרא את דעת רבי מאיר: וְרַבִּי מֵאִיר אוֹמַר, אֲפִילוּ אַחֲרֵים
80 עוֹמְדִים עַל גִּבּוֹ נָמִי - גם כן לא ימול אותו, דְּיוֹמֵנִין דְּמַצְלִי לִיה שְׂכִינָא
81 - שלפעמים יוכל העובד כוכבים להטות את הסכין בעת המילה,
82 וְיִשְׁוִי לִיה - ויעשו כרות שִׁפְכָה, שאינו יכול להוליד, והעומדים
83 על גביו לא יתנו ליבם לכך.
84 מקשה הגמרא: וְכִי כָּבֵד רַבִּי מֵאִיר שְׁעוֹבֵד בּוֹכְבִּים לֹא יִמּוֹל אֶת
85 יִשְׂרָאֵל, וְרַבִּינָהוּ - והרי קשה על כך ממה ששנינו בבריייתא, עִיר
86 שֶׁאֵין בָּהּ רוּפָא יִשְׂרָאֵל הַיּוֹדֵעַ לְמוֹל, וְיֵשׁ בָּהּ רוּפָא בּוֹתֵי רוּפָא עוֹבֵד
87 בּוֹכְבִּים הַיּוֹדְעִים לְמוֹל, יִמּוֹל הַרוּפָא הָעוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְאֵל יִמּוֹל
88 הַבּוֹתֵי, כִּיּוֹן שֶׁחֹכְתִים נוֹהֲגִים לְמוֹל לִשְׁם עֲבוּדָה זָרָה, וִישׁ לְחֹשׁוֹשׁ
89 שִׁימּוֹל אֶת הַיִּשְׂרָאֵל לִשְׁם אוֹתָהּ עֲבוּדָה זָרָה, וְאִילוּ הָעוֹבְדֵי
90 כּוֹכְבִּים אֵינֶם מֵלִים אֶת בְּנֵיהֶם כָּלֵל, וְאֵין מְכוּוֹנִים בְּמִילָה זֶה לִשְׁם
91 עֲבוּדָה זָרָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר, יִמּוֹל הַבּוֹתֵי וְאֵל יִמּוֹל
92 עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, כִּיּוֹן שֶׁעוֹבֵד כּוֹכְבִּים חֲשׂוֹד עַל הַרְצִיחָה. וּמוֹכַח שְׂרִי
93 מֵאִיר אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים יִזִּיק בַּעַת הַמִּילָה.
94 מתרצת הגמרא: אִישׁוּד - יש להפוך את השיטות שבבריייתא
95 האחרונה, ולגרוס כך, רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר יִמּוֹל בּוֹתֵי וְלֹא עוֹבֵד
96 בּוֹכְבִּים, והיינו כשיטתו כאן שעובדי כוכבים חשודים על שפיכות
97 דמים, וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר, יִמּוֹל עוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְלֹא בּוֹתֵי.
98 ממשיכה הגמרא ומקשה: וְכִי כָּבֵד רַבִּי יְהוּדָה דְּעוֹבֵד בּוֹכְבִּים שְׂפִיר
99 דָּמִי - רשאי למול את הישראל, וְהִתְנָא בבריייתא, רַבִּי יְהוּדָה
100 אוֹמַר, מִנְּזִין לְמִילָה הַנַּעֲשִׂית בְּיַד עוֹבֵד בּוֹכְבִּים שְׂפִירָה פְּסוּלָה, שְׁנֵי אֲמָר
101 (בראשית י"ז ט) וְיֵאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם וְאֵתָה אֶת בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר
102 אֶתָּה וְזָרַעְךָ אַחֲרָיִךְ לְדֹרֹתֶם, למעט עובדי כוכבים.
103 הגמרא חוזרת בה מהתירוצ' הקודם, ומיישבת את הבריייתות
104 באופן אחר: אֵלָּא לְעוֹלָם לֹא תִּשְׁפּוּד - אין להפוך את השיטות
105 שבבריייתא, ומה שהקשית מדברי רבי מאיר כאן האוסר על עובד
106 כוכבים למול את ישראל, ואילו בבריייתא השניה אמר שאם אין
107 רופא ישראל ימול רופא עובד כוכבים ולא רופא כותי, אין זו
108 קושיא. וְהָכָא בְּמֵאִי עֲסָקִין - ברייתא זו המתירה לרופא עובד
109 כוכבים למול באיזה אופן היא עוסקת,

1 וְלֹא מוֹרִידִין אוֹתָם לְבוֹר, אֲבָל מְיַנִּין - האדוקים בעבודה זרה, כגון
2 כומרי עבודה זרה, בין יהודים ובין גויים, וְתַסְסוּרוֹת - ישראלים
3 המוסיפים ממון חבריהם ביד הגויים, וְהַמּוֹמְרִים - יהודים שאינם
4 שומרים את מצוות התורה, (היו) מוֹרִידִין אוֹתָם לְבוֹר כְּדִי שִׁימוּתוֹ,
5 וְכָל שֶׁכֵּן שְׂלֵא מַעֲלִין אוֹתָם מִהַבּוֹר, אִם נִפְלוּ לְתוֹכּוֹ.
6 אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי אַבְהוֹ, כִּיִּכֵּד יִתְכֵּן לּוֹמַר שֶׁאֵת הַמוֹמֵר
7 מוֹרִידִין וְלֹא מַעֲלִין, וְהָרִי אֲנִי שׁוֹנֶה בְּרִייתָא, שֶׁדִּרְשׁוּ אֶת הָאֲמֹרָה
8 בַּפֶּרֶשׁת הִשְׁבֵּת אֲבִידָה 'כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבִידָת אַחֲרֵי' (דברים כב ג),
9 שֶׁלֹּשׁן 'לְכָל' באה לְרַבּוֹת אֶת הַמּוֹמֵר, שֶׁאֵף אֶת אֲבִידָתוֹ חִיבִים
10 לְהַשִּׁיב, וּמוֹכַח שֶׁהַתּוֹרָה חֹסֶה אֲפִילוֹ עַל מִמּוֹנוֹ שֶׁל הַמוֹמֵר, וְאֵת
11 אַחֲרֵת - וְאֵתָה שׁוֹנֶה בְּרִייתָא לְגַבִּי הַמוֹמְרִים (היו) שְׁמוֹרִידִין אוֹתָם
12 לְבוֹר לְהוֹרֵג. אֵלָּא אִמַּר רַבִּי יוֹחָנָן, סְפִי מִכָּאֵן - מחק מבריייתא זו
13 אֶת הַמּוֹמֵר, שאין הוא בכלל 'מורידים ולא מעלים'.
14 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: וְלִישְׁנֵי לִיה - מדוע לא תירץ לו רבי אבהו כך, כָּאֵן
15 - בבריייתא ששנית שיש להשיב אֲבִידָה לְמוֹמֵר, מְדוּבָר בְּמוֹמֵר
16 שְׂאוּכֵל בְּגִילּוֹת לְהִיאָבֹן - עובר עבירות להנאת גופו, כגון שאין לו
17 בשר כשר ולכן הוא אוכל נבלות, וְכָאֵן - בבריייתא ששנית,
18 שְׁמוֹמֵר הוּא בְּכָלֵל אוֹתָם שְׁמוֹרִידִים וְלֹא מַעֲלִים, מְדוּבָר בְּמוֹמֵר
19 הָאוּכֵל בְּגִילּוֹת לְהַכְעִים, שִׁישׁ לוֹ בָּשָׂר בָּשָׂר וּבִשָׁר נְבִילָה, וְאוֹכֵל אֶת
20 בָּשָׂר הַנְּבִילָה. מְתַרְצֵת הַגְּמָרָא: קָבֵר רַבִּי אַבְהוֹ, שְׁמוֹמֵר הָאוּכֵל
21 בְּגִילּוֹת לְהַכְעִים, 'מִין' הוּא - הרי הוא בכלל מין, האדוק בעבודת
22 כוכבים, שְׁהוּא חוֹמֵר מִסַּתֵּם מוֹמֵר, וְכַבֵּר הַתְּבָאָר דִּינוֹ בְּרִייתָא
23 שְׁמוֹרִידִין וְלֹא מַעֲלִין.
24 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַחֲלוקֶת בְּדִין מוֹמֵר: אִיתְמַר - נשנתה מימרא זו
25 בבית המדרש, מוֹמֵר, פְּלִיגִי - נחלקו רב אֶתָּה וְרַבִּינָא מִי הוּא
26 הַמְּכוֹנָה 'מוֹמֵר', הָד - אחד מהם אָמַר שֶׁהַעֲשִׂיָה עֲבִירוֹת לְהִיאָבֹן,
27 לְהַנָּאת גּוֹפּוֹ, הוּא הַמְּכוֹנָה 'מוֹמֵר', וְאִילוּ הָעוֹבֵר עֲבִירוֹת לְהַכְעִים
28 'מִין' הוּא - הוא נחשב, וְהָד מִזֵּה אָמַר, אֲפִילוּ הָעוֹבֵר עֲבִירוֹת
29 לְהַכְעִים נָמִי - גם כן מכוונה מוֹמֵר, אֵלָּא לְדַבְּרֵי אִיתְהוּ מִן, וְהָעוֹבֵד
30 אֵלִילִי בּוֹכְבִּים - עבודה זרה.
31 הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה עַל דַּעַת הַסּוֹבֵר שֶׁהָאוּכֵל בְּגִילּוֹת לְהַכְעִים מְכוֹנָה
32 מִן: מִיתְיָבִי - הקשו בני הישיבה, שֶׁנִּינוּ בְּרִייתָא, אֲבָל פְּרַעוֹשׁ
33 (ו-מין כינה) אַחֶר, אוֹ שֶׁאֵכֵל יְתוֹשׁ אַחֶר, הָרִי הוּא 'מוֹמֵר', וְהָאֵתָּה חָקָא
34 לְהַכְעִים הוּא - והרי האוכל פרעוש או יתוש אינו נהנה, אֵלָּא
35 עוֹשֶׂה כֵּן לְהַכְעִים, וְאֵף עַל פִּי כֵּן קָתְנִי בְּרִייתָא שֶׁהוּא מְכוֹנָה
36 מוֹמֵר, וְלֹא מִן.
37 מְתַרְצֵת הַגְּמָרָא: הָתָם - שם, בבריייתא, לֹא אֵכֵל אֶת הַפְּרַעוֹשׁ או
38 הַיְתוֹשׁ כְּדִי לְהַכְעִים, אֵלָּא דְּקָעִי לְמִימְעָם מְעַמָּא דְּאִיסוּרָא - לפי
39 שְׂרַצָּה לְטַעֲמוֹ אֶת טַעַם שֶׁל אִיסוּרִים אֵלּוּ, כִּיּוֹן שֶׁמַּעֲמֹלָם לֹא טַעַם
40 אוֹתָם.
41 הַגְּמָרָא מְבַרֶּרֶת אֶת הַדִּין שֶׁל 'מורידין ולא מעלין': אָמַר מֵר
42 בְּרִייתָא, 'הַמִּינִין וְהַמְסוּרוֹת וְהַמּוֹמְרִים (היו) מוֹרִידִין אֲבָל לֹא
43 מַעֲלִין'. מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: הִשְׁתָּא, אַחֲוִיתִי מְתִינִין - עתה שכבר
44 הַשְׁמִיעָה לָנוּ הַבְּרִייתָא שְׁמוֹרִידִים אוֹתָם בִּידֵים לְבוֹר כְּדִי שִׁימוּתוֹ,
45 אֲפִוּקִי מִיפְּעֵי - וכי צריכה הבריייתא להשמיענו שאם נפלו מעצמם
46 אֵין מַעֲלִים אוֹתָם, וְהָרִי פֶּשׁוּט שֶׁאִם מוֹתֵר לְגִרוֹם לְמִיתָתָם, שֶׁאֵין
47 לְעוֹזֵר לָהֶם לְהִנְצִל.
48 מְתַרְצֵת הַגְּמָרָא: אָמַר רַב יוֹסֵף בְּרִי חָמָא, אָמַר רַב שְׁשֵׁת, לֹא נִצְרָקָא
49 - לא הוצרכה הבריייתא לומר כן אלא כדי להשמיענו חידוש נוסף.
50 שָׂאם הִיתָה מַעֲלָה - מדרגה בעפר שֶׁבְּבֹדֶר, שִׁיכּוֹל לַעֲלוֹת עֲלֶיהָ
51 וּלְצֵאת מִשָּׁם, מְנַהֶרֶת - מוציא את העפר ומבטל את המדרגה כדי
52 שלא יוכל לצאת, דְּקָבִיט לִיה עֲלֶיהָ - שנותן לו טעם וסיבה
53 לַמַּעֲשִׂי, וְאָמַר, לֹא תִּחַוֹת חֵיתָא עֲלֶיהָ - אני עושה כן כדי שלא
54 תרד הבהמה שלי לבור דרך מדרגה זו, וְתִמּוֹת שֶׁם, שֶׁלֹּא יִרְגִישׁ
55 אוֹתוֹ אָדָם שֶׁכּוֹוֹנָתוֹ לְסַבֵּב אֶת הַרִיגָתוֹ. וְלִפִּי זֶה 'לֹא מַעֲלִים'

הלימודים הללו. משיבה הגמרא: עָרְבֵי מָהוּל, וְנִבְנוּ מָהוּל, אִיכָא
 בְּיַנְיָהוּ - החילוק ביניהם הוא באופן שהמהול הוא עובד כוכבים
 מאומות שנוהגים למול את עצמם, מָאן דְּאָמַר - לרבי יוחנן
 שהלימוד הוא מהפסוק 'הַמּוֹל יְמוֹל', אִיכָא - מותר לו למול, כיון
 שהוא עצמו מהול, וּמָאן דְּאָמַר - וּלְדָרוּ בַר פַּפַּא הַלּוּמַד זֹאת
 מִהַפְסוּק אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֹתָהּ וְיִרְעָךְ אֶתְרִיךְ, לִיכָא - אסור לו
 למול, כיון שאינו מישראל.
 דוחה הגמרא את הנפקא מינה: וְכִי לְמָאן דְּאָמַר שלומדים זאת
 מ'הַמּוֹל יְמוֹל' אִיכָא - מותר לעובד כוכבים מהול למול את
 ישראל, וְהִתְנַן בַּמִּשְׁנָה (גדרים לא), האומר קוֹנֵם - יהא אסור עלי
 כקרבן מה שְׁאֵנִי נִהְיָה מִן הָעֶרְלִים, מוֹתֵר בְּעֶרְלֵי יִשְׂרָאֵל, שאף
 ישראל שאינו מהול אינו מכונה 'ערל', וְאִסּוּר בְּמוֹלֵי עוֹבְדֵי
 כּוֹכְבִּים, כיון שכל העובדי כוכבים מכונים 'ערלים', אף אותם
 שמלו את עצמם. אִלְמָא - מוכח ממשנה זו, דְּאָף עַל גַּב דְּעוּבְדֵי
 כּוֹכְבִּים מְחִילִי - מהולים, בְּמָאן דְּלֹא מְחִילִי דְּמו - הם נחשבים
 כערלים, ואם כן אף לדעת הסובר שהלימוד הוא מ'הַמּוֹל יְמוֹל',
 אין עובד כוכבים מהול מכונה 'מהול' לענין זה שיוכל למול
 ישראלים.
 מביאה הגמרא נפקא מינה אחרת: אִלְמָא, אִיכָא בְּיַנְיָהוּ - יש חילוק
 אחר ביניהם, והיינו בישְׂרָאֵל שְׁמֵתוּ אֲהִיו מְחִמַּת מִילָה, ולכן לֹא
 מְלוּחָה, שהרי אסור למולו מחשש פיקוח נפש, שמה ימות גם הוא,
 לְמָאן דְּאָמַר שלומדים זאת מהפסוק 'וְאִתָּהּ אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר',
 אִיכָא - מותר לו למול, כיון שהוא מזרע אברהם, אף שבפועל אינו
 מהול, וּלְמָאן דְּאָמַר שלומדים זאת מ'הַמּוֹל יְמוֹל', לִיכָא - אסור לו
 למול, שהרי אינו מהול בעצמו.
 דוחה הגמרא: וְכִי לְמָאן דְּאָמַר שלומדים זאת מ'הַמּוֹל יְמוֹל', לִיכָא -
 אסור לישראל שאינו מהול למול אחרים, וְהִתְנַן בַּמִּשְׁנָה (שם),
 האומר קוֹנֵם שְׁאֵנִי נִהְיָה מִמּוֹלִים, אִסּוּר בְּעֶרְלֵי יִשְׂרָאֵל, כיון שאף
 הם מכונים 'מולים', וּמוֹתֵר בְּמוֹלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, שאין הם בכלל
 'מולים', אִלְמָא, אַף עַל גַּב דְּלֹא מְחִילִי בְּמָאן דְּמְחִילִי דְּמו - אף
 ישראל שאינו מהול, נחשב כמהול.
 מביאה הגמרא נפקא מינה אחרת: אִלְמָא אִיכָא בְּיַנְיָהוּ - יש חילוק
 ביניהם בדין אִשָּׁה, לְמָאן דְּאָמַר שלומדים זאת מהפסוק 'וְאִתָּהּ אֵת
 בְּרִיתִי תִשְׁמֹר', לִיכָא - אין אשה כשירה למול, כיון דְּאִשָּׁה לֹא בַת
 מִילָה הִיא - אינה בתורת חיוב מילה, וּלְמָאן דְּאָמַר שלומדים כן
 מהפסוק 'הַמּוֹל יְמוֹל', אִיכָא - אשה כשירה למול, כיון דְּאִשָּׁה בְּמָאן
 דְּמְחִילִי דְּמִיָּא - אשה נחשבת כמהולה, כיון שאפילו ישראל ערל
 נחשב כ'מהול', וכל שכן אשה, שאף היא בקדושת ישראל.
 מקשה הגמרא: וְכִי אִיכָא לְמָאן דְּאָמַר אִשָּׁה לֹא - וכי יש מי שסובר
 שאשה אינה כשירה למול, וְהִתְנַחֵב בתורה 'וְתִקַּח צְפּוֹרָה צֵר'
 וְתִכְרַת אֶת עֶרְלַת בְּנָהּ' (שמות ד כה), ומהלשון 'וְתִקַּח צְפּוֹרָה צֵר'
 משמע שהיא עצמה נטלה את סכין המילה. מתרצת הגמרא: קָרִי
 בֵּיה - יש לקרוא 'וְתִקַּח צְפּוֹרָה צֵר', שאמרה לאדם אחר והוא נטל
 את הסכין. ממשיכה הגמרא ומקשה: וְהִתְנַחֵב 'וְתִכְרַת', ומשמע
 שהיא עצמה כרתה את הערלה. מתרצת הגמרא: קָרִי בֵּיה
 'וְתִכְרַת', שהרי נכתבה תיבה זו בכתוב חסר, ללא וי', והיינו
 דְּאִמְרָה לְאִינִישׁ אַחֲרֵינָא וְעַבְד - שאמרה לאדם אחר לעשות כן,
 והוא מל את בנה.
 תירוצ נוסף: וְאִינְעִית אִיכָא - ואם תרצה תתיר, דְּאִתָּהּ אִתִּי
 וְאִתְחֵלָה וְאִתָּהּ מִשָּׁה וְאִתְחֵלָה - שבאה ציפורה והתחילה את
 המילה, ובא משה וסיים, והוא עשה את עיקר המילה.

משנה

משנתינו עוסקת באיסור רפואה ותספורת על ידי גוים: מְתִרְפָּאִין

בְּרִפּוּא מוֹמָקָה, ובודאי לא ירע את אומנותו לעשות כרות שופכה,
 שלא יצא עליו שם רע. מוכיחה זאת הגמרא: דְּכִי אִתָּהּ רַב דִּימִי -
 שהרי כשבא רב דימי מארץ ישראל, אָמַר בשם רבי יוֹחָנָן דִּין זֶה,
 אִם הָיָה הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מוֹמָקָה לְרַבִּים - מומחה מפורסם, מוֹתֵר
 להניח לו למול את ישראל.
 הגמרא ממשיכה ומקשה על הברייתא השניה: וְכִי סָבַר רַבִּי יְהוּדָה
 כּוֹתֵי שְׁפִיר דְּמִי - שכותי רשאי למול את הישראל, וְהִתְנַחֵב
 בברייתא: אִלְמָא מִלְּאֵת הַכּוֹתִי, ואילו כּוֹתֵי לֹא יְמוֹל יִשְׂרָאֵל, מְפַנִּי
 שְׁמִל לְשֵׁם הָרַבִּים, שם נמצאת דמות יונה שהם עובדים לה, דְּכִי
 רַבִּי יְהוּדָה. אִמַּר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְכִי הֵיכָן מְצִינוּ מִלָּה מִן הַתּוֹרָה
 שצריכה להיות לְשֵׁמָה - לשם מצות מילה, אִלְמָא הַכּוֹתֵי מִלְּהוּדָה,
 ומתקיימת בכך המצוה, עַד שְׁתַּצַּא נִשְׁמָתוֹ - קלל רבי יוסי את
 הכותי שתצא נשמתו, על שמל לשם הר גריזים.
 הגמרא חוזרת לתירוצ הראשון, שיש להפוך את השיטות
 בברייתא: אִלְמָא לְעוֹלָם אִשְׁפּוּד, בְּדָאפְכִינוּ מְעִיקָא - באמת יש
 להפוך את השיטות בברייתא, כמו שהפכנום בתחילה, שרבי מאיר
 הוא האומר שימול הכותי ולא העובד כוכבים, ורבי יהודה אומר
 שימול העובד כוכבים, ועתה אין קושיא על דברי רבי מאיר, שהרי
 בשתי הברייתות אמר שאין מניחים את העובד כוכבים למול,
 וְדָא מְפַנִּי דְּכִי יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה - ומה שהיה קשה לנו מדברי
 רבי יהודה בברייתא זו, האומר שימול העובד כוכבים, על דברי
 רבי יהודה בברייתא האחרת שאומר שעובד כוכבים אינו כשר
 למילה, אין זו קושיא, כיון דְּהִיא - הברייתא האומרת שלדעת
 רבי יהודה מילת עובד כוכבים פסולה, אין הכוונה לרבי יהודה
 המוזכר בברייתא הראשונה, שחולק על רבי מאיר, אלא ברייתא
 זו בשיטתו דְּכִי יְהוּדָה הִנְשִׂיא הִיא, שהוא סובר שעובד כוכבים
 פסול למילה. ומוכיחה זאת הגמרא. דְּתִנְיָא בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה
 הִנְשִׂיא אִמַּר, מִנֵּן לְמִילָה עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים שְׁחִיא פְסוּלָה, תְּלִמּוּד לּוֹמַר
 'וְאִתָּהּ אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר' (בראשית י טו).
 הגמרא מביירת את טעם התנאים בענין מילה בכותי: אִמַּר רַב
 חֲזַדְיָא, מָאִי טַעְמָא - מה הוא טעמו דְּכִי יְהוּדָה, הפוסל את מילת
 הכותי, דְּכִתִּיב לגבי גר צדק 'כִּי יִגּוֹר אֲתָךְ גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לֹה' הַמּוֹל
 לוֹ כָּל יֶזְכָּר' (שמות יב מח), ויש לדרוש את המילים 'לֹה' הַמּוֹל, שצריך
 למול לשם ה', ואילו הכותים מלים לשם הר גריזים. ואילו רַבִּי יוֹסִי
 סובר שיש לדרוש את הפסוק 'הַמּוֹל יְמוֹל' (בראשית י טו) שהוא לשון
 ריבוי, שבא לומר שכל מילה כשירה, ואפילו מילה שלא לשם ה'.
 מקשה הגמרא: וְאִידֵךְ - ורבי יוסי, כיצד הוא סובר שמילת כותי
 כשירה, וְהִתְנַחֵב 'לֹה' הַמּוֹל, ומשמע שצריכה המילה להיות לשם
 ה'. מתרצת הגמרא: הִהוּא - לשון 'לֹה' שבפסוק זה, בְּפֶסַח כְּתִיב -
 נאמרה על קרבן פסח המוזכר בתחילת הפסוק, שנאמר 'וְעָשָׂה
 פֶסַח לֹה', שתהא עשיית הפסח לשם ה'.
 ממשיכה הגמרא ומקשה: וְאִידֵךְ נָמִי - ואף לרבי יהודה הִתְנַחֵב
 'הַמּוֹל יְמוֹל' שהוא לשון ריבוי, ומה הוא דורש מפסוק זה. מתרצת
 הגמרא: דְּכִי תוֹרָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, שדרכם לכפול את לשונם,
 ולא בא הפסוק לרבות כותי.
 הגמרא מביאה מימרא בענין מילה על ידי עובד כוכבים: אִתְּמַר,
 מִנֵּן לְמִילָה שְׁנַעֲשִׂית בְּיַד עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים שְׁחִיא פְסוּלָה, דְּרוּ בַר פְּסָא
 מְשִׁמִּיָּה (משמון) דְּרַב אִמַּר, מִכָּךְ שֶׁאִמַּר הַקְּבִי"ה לֹא בִּרְחֵם אֲבִינוּ
 (בראשית י טו) 'וְאִתָּהּ אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֹתָהּ וְיִרְעָךְ אֶתְרִיךְ לְדִרְחֵם',
 ויש ללמוד מהפסוק שרק זרעו של אברהם כשר למול, ולא עובדי
 כוכבים. וְכִי יוֹחָנָן אָמַר, יש ללמוד זאת מהפסוק 'הַמּוֹל יְמוֹל'
 (בראשית י טו), ויש לקרוא זאת כאילו נאמר 'הִמְל יְמוֹל', שרק מי
 שמהול בעצמו יכול למול אחרים, ועובד כוכבים שאינו מהול,
 אינו יכול למול ישראלים.
 שואלת הגמרא: מָאִי בְּיַנְיָהוּ - מה החילוק להלכה בין שני

1 **רופא** מומחה - לא מרע נפשיה לשייה כרות שפכה. אלא לעולם איפוך בדאפכין
2 **מעקרא** - דלרבי יהודה כותי אסור וגוי מותר, דגוי אין דרבו למול בניו לשם עבודה זרה.
3 ולשפיכת דמים לא חייש, הואיל ואחרים על גביו. ודקשיא לך דרבי יהודה ארבי יהודה
4 - דפסיל מילת גוי מגזירת הכתוב - הדין רבי יהודה הנשיא היא. מאי טעמא דרבי יהודה

1 - בר פלוגתא דרבי יוסי, דפסיל כותי. לה' המול
2 - דעשה פסח לה' המול וגו', ודרוש ביה מילה
3 לשמה. הלכך כותי פסול, דמל שלא לשמה,
4 אבל גוי לא מהיל אלא אדעתא דישאל
5 שאמור לו "מהול", ודיינו לשמה. המול ימול -
6 רביא הוא. בפסח כתיב - "לה", דקרא אפסח
7 קאי, שתהא עשייתו לשמה. ואתה את בריית
8 התקח - על ידי אחריך, ולא גוי. המול ימול -
9 קרי ביה "המול ימול", מי שהוה מהול ימול
10 אחרים. נבנני - אומה מהולה. קונם שאני נהנה
11 לעולים - מה שאני נהנה מן הערלים אסור עלי
12 בקנא, רקונם? הוא לשון הקדש. שמתו אחיו
13 מחמת מילה - ולא מהלוחו לזו, שלא ימות.
14 ותקח - על ידי אחריך, ותבית - אמרתי לאתך
15 וכתר. משנה מתרפאין מהן - מקבלין מהן
16 רפואה. מהן ונפשות - בגמרא מפרש. ואין
17 בפסחין מהן בכל פסוק - אפילו בשבילי
18 רשות הרבים שבוירין שם תדיר, שמה יתחור
19 צוארה בתע. גמרא רפי' נפשות חבטם -
20 כלומר, מעצמו נמנעו עשה עשה. כמה? אם יש
21 את נפשכם? (בראשית כג) - בדעתכם. בשכר -
22 לא קטיל, דחייש לתפסדא דאגריה. ריפוי' מהן
23 - מכה שאין בה סכנה, שיכול הגוי לקלקלו
24 שחבא בו יותר וירציא ממון לרפואה. ריבא
25 דבוסילתא - כלי אומן ומקוץ בכתבים, "ריבא"
26 - מכת הבל, ובלעז פינדרא. כלומר, אי כבדא
27 לי ריבא דבוסילתא שהקו לי אומן ישראל לא
28 אמנא לגוי לאסויה להעביר הכאב. דאסור
29 למסור גופו ביד גוי. ריפוי' נפשות נופו - ואפילו
30 אין סכנה בדבר.

1 **ברופא מומחה**, דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
2 **אם היה מומחה לרבים** - מותר. וסבר רבי יהודה
3 כותי שפיר דמי? והתנאי: ישראל מל את הכותי,
4 וכותי לא ימול ישראל, מפני שמו לשם הר גריזים,
5 דברי רבי יהודה; אמר לו רבי יוסי: וכי היכן מצנינו
6 מילה מן התורה לשמה? אלא מל והולך עד שתצא
7 נשמתו! אלא, לעולם איפוך בדאפכין מעקרא, ודקא
8 קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה - התיא דרבי יהודה
9 הנשיא היא; דתנאי, רבי יהודה הנשיא אומר: מנין
10 למילה בגוי שהיא פסולה? תלמוד לומר: "ואתה
11 את בריתי תשמור". אמר רב חסדא: מאי טעמא
12 דרבי יהודה? דכתיב: "לה' המול". - ורבי יוסי?
13 "המול ימול" ואידך, הכתיב: "לה' המול"! - ההוא
14 בפסח כתיב. ואידך גמי, הכתיב: "המול ימול"! -
15 דברה תורה פלשון בגי אדם. איתמר: מנין למילה
16 בגוי שהיא פסולה? דרו בר פפא משמיה דרב אמר:
17 "ואתה את בריתי תשמור"; ורבי יוחנן: "המול ימול".
18 מאי בינייהו? ערבי מהול וגבנני מהול איפא בינייהו,
19 מאן דאמר "המול ימול" - איפא, ומאן דאמר "את
20 בריתי תשמור" - ליפא. - ולמאן דאמר "המול ימול"
21 איפא? והתנן: "קונם שאני נהנה מן הערלים" -
22 מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם;
23 אלא, אף על גב דמיהילי כמאן דלא מהילי דמו!
24 אלא איפא בינייהו: ישראל שמתו אחיו מחמת מילה

1 **ברופא מומחה**, דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
2 **אם היה מומחה לרבים** - מותר. וסבר רבי יהודה
3 כותי שפיר דמי? והתנאי: ישראל מל את הכותי,
4 וכותי לא ימול ישראל, מפני שמו לשם הר גריזים,
5 דברי רבי יהודה; אמר לו רבי יוסי: וכי היכן מצנינו
6 מילה מן התורה לשמה? אלא מל והולך עד שתצא
7 נשמתו! אלא, לעולם איפוך בדאפכין מעקרא, ודקא
8 קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה - התיא דרבי יהודה
9 הנשיא היא; דתנאי, רבי יהודה הנשיא אומר: מנין
10 למילה בגוי שהיא פסולה? תלמוד לומר: "ואתה
11 את בריתי תשמור". אמר רב חסדא: מאי טעמא
12 דרבי יהודה? דכתיב: "לה' המול". - ורבי יוסי?
13 "המול ימול" ואידך, הכתיב: "לה' המול"! - ההוא
14 בפסח כתיב. ואידך גמי, הכתיב: "המול ימול"! -
15 דברה תורה פלשון בגי אדם. איתמר: מנין למילה
16 בגוי שהיא פסולה? דרו בר פפא משמיה דרב אמר:
17 "ואתה את בריתי תשמור"; ורבי יוחנן: "המול ימול".
18 מאי בינייהו? ערבי מהול וגבנני מהול איפא בינייהו,
19 מאן דאמר "המול ימול" - איפא, ומאן דאמר "את
20 בריתי תשמור" - ליפא. - ולמאן דאמר "המול ימול"
21 איפא? והתנן: "קונם שאני נהנה מן הערלים" -
22 מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם;
23 אלא, אף על גב דמיהילי כמאן דלא מהילי דמו!
24 אלא איפא בינייהו: ישראל שמתו אחיו מחמת מילה

1 **ברופא מומחה**, דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
2 **אם היה מומחה לרבים** - מותר. וסבר רבי יהודה
3 כותי שפיר דמי? והתנאי: ישראל מל את הכותי,
4 וכותי לא ימול ישראל, מפני שמו לשם הר גריזים,
5 דברי רבי יהודה; אמר לו רבי יוסי: וכי היכן מצנינו
6 מילה מן התורה לשמה? אלא מל והולך עד שתצא
7 נשמתו! אלא, לעולם איפוך בדאפכין מעקרא, ודקא
8 קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה - התיא דרבי יהודה
9 הנשיא היא; דתנאי, רבי יהודה הנשיא אומר: מנין
10 למילה בגוי שהיא פסולה? תלמוד לומר: "ואתה
11 את בריתי תשמור". אמר רב חסדא: מאי טעמא
12 דרבי יהודה? דכתיב: "לה' המול". - ורבי יוסי?
13 "המול ימול" ואידך, הכתיב: "לה' המול"! - ההוא
14 בפסח כתיב. ואידך גמי, הכתיב: "המול ימול"! -
15 דברה תורה פלשון בגי אדם. איתמר: מנין למילה
16 בגוי שהיא פסולה? דרו בר פפא משמיה דרב אמר:
17 "ואתה את בריתי תשמור"; ורבי יוחנן: "המול ימול".
18 מאי בינייהו? ערבי מהול וגבנני מהול איפא בינייהו,
19 מאן דאמר "המול ימול" - איפא, ומאן דאמר "את
20 בריתי תשמור" - ליפא. - ולמאן דאמר "המול ימול"
21 איפא? והתנן: "קונם שאני נהנה מן הערלים" -
22 מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם;
23 אלא, אף על גב דמיהילי כמאן דלא מהילי דמו!
24 אלא איפא בינייהו: ישראל שמתו אחיו מחמת מילה

1 **ברופא מומחה**, דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
2 **אם היה מומחה לרבים** - מותר. וסבר רבי יהודה
3 כותי שפיר דמי? והתנאי: ישראל מל את הכותי,
4 וכותי לא ימול ישראל, מפני שמו לשם הר גריזים,
5 דברי רבי יהודה; אמר לו רבי יוסי: וכי היכן מצנינו
6 מילה מן התורה לשמה? אלא מל והולך עד שתצא
7 נשמתו! אלא, לעולם איפוך בדאפכין מעקרא, ודקא
8 קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה - התיא דרבי יהודה
9 הנשיא היא; דתנאי, רבי יהודה הנשיא אומר: מנין
10 למילה בגוי שהיא פסולה? תלמוד לומר: "ואתה
11 את בריתי תשמור". אמר רב חסדא: מאי טעמא
12 דרבי יהודה? דכתיב: "לה' המול". - ורבי יוסי?
13 "המול ימול" ואידך, הכתיב: "לה' המול"! - ההוא
14 בפסח כתיב. ואידך גמי, הכתיב: "המול ימול"! -
15 דברה תורה פלשון בגי אדם. איתמר: מנין למילה
16 בגוי שהיא פסולה? דרו בר פפא משמיה דרב אמר:
17 "ואתה את בריתי תשמור"; ורבי יוחנן: "המול ימול".
18 מאי בינייהו? ערבי מהול וגבנני מהול איפא בינייהו,
19 מאן דאמר "המול ימול" - איפא, ומאן דאמר "את
20 בריתי תשמור" - ליפא. - ולמאן דאמר "המול ימול"
21 איפא? והתנן: "קונם שאני נהנה מן הערלים" -
22 מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם;
23 אלא, אף על גב דמיהילי כמאן דלא מהילי דמו!
24 אלא איפא בינייהו: ישראל שמתו אחיו מחמת מילה

1 **ברופא מומחה**, דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
2 **אם היה מומחה לרבים** - מותר. וסבר רבי יהודה
3 כותי שפיר דמי? והתנאי: ישראל מל את הכותי,
4 וכותי לא ימול ישראל, מפני שמו לשם הר גריזים,
5 דברי רבי יהודה; אמר לו רבי יוסי: וכי היכן מצנינו
6 מילה מן התורה לשמה? אלא מל והולך עד שתצא
7 נשמתו! אלא, לעולם איפוך בדאפכין מעקרא, ודקא
8 קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה - התיא דרבי יהודה
9 הנשיא היא; דתנאי, רבי יהודה הנשיא אומר: מנין
10 למילה בגוי שהיא פסולה? תלמוד לומר: "ואתה
11 את בריתי תשמור". אמר רב חסדא: מאי טעמא
12 דרבי יהודה? דכתיב: "לה' המול". - ורבי יוסי?
13 "המול ימול" ואידך, הכתיב: "לה' המול"! - ההוא
14 בפסח כתיב. ואידך גמי, הכתיב: "המול ימול"! -
15 דברה תורה פלשון בגי אדם. איתמר: מנין למילה
16 בגוי שהיא פסולה? דרו בר פפא משמיה דרב אמר:
17 "ואתה את בריתי תשמור"; ורבי יוחנן: "המול ימול".
18 מאי בינייהו? ערבי מהול וגבנני מהול איפא בינייהו,
19 מאן דאמר "המול ימול" - איפא, ומאן דאמר "את
20 בריתי תשמור" - ליפא. - ולמאן דאמר "המול ימול"
21 איפא? והתנן: "קונם שאני נהנה מן הערלים" -
22 מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם;
23 אלא, אף על גב דמיהילי כמאן דלא מהילי דמו!
24 אלא איפא בינייהו: ישראל שמתו אחיו מחמת מילה

1 נמי, שפיר פריך קראי אהדי, דהתם נפיק מקרא דכל הגוים ערלים ואין מילתם חשובה לקרות מילה, וקשה למאן דסבר למימר דהוי ערבי וגבנני בכלל מהולים. איכא בינייהו אשה -
2 תימה, אמאי לא אמר איכא בינייהו משומר לערלות, דלמאן דאמר "ואתה את בריתי" - ליכא, שאינו בכלל לשומר, בדאמרינן פרק "השולח" (גיטין מה, א) דירשאל משומר לאו בר קשירה,
3 כאותה שהבאתי לעיל, מפני שאינו חפץ לקשור, הכי נמי נימא שאינו בר מילה כיון שאינו חפץ לימול. ולמאן דאמר "המול ימול" איכא דאמרי לעיל אף על גב דלא מהילי כמאן דמהילי
4 דמו ואומר רבינו יצחק: דמשומר לערלות מידו בר שמירת ברית הוא אלא שאינו חפץ, אבל מידו בר שמירת ברית הוא אם יחפץ. ובגישן גבי קשירה הכי קאמר: כל שאינו בקשירה, כלומר
5 שאינו מקיים מצות "וקשרם" - אינו בכלל "כתובתם", וה מבטל מצות קשירה מעליו. **אשה** לאו בת מילה היא - יש לפסוק כרב, ואין אשה כשרה למול. דאף על גב דרב ורבי יוחנן הלכה
6 כרבי יוחנן - בהא הלכה כרב, דברייא דרבי יהודה הנשיא קיימא כוותיה. אבל בהלכות גדולות פסק דאשה כשרה למול. ולרב דאמר אינה כשרה למול צריך לפרש בפרק קמא דקדושין
7 (דף כט, א) דמצריך "אותו" ולא אותה למדרש שאינה חייבת למול בנה, היינו לבקש למולה.

לחיי שעה לא חישישין - והא דאמרין ביזמא (פה, א): מפוקין עליו את הגל בשבת לחוש לחיי שעה, אלמא חישישין! דאיכא למימר דהכא דחתם עבדין לטובתה, דחתם אם לא תחוש ימות, והבא אם תחוש ולא יתירפא מן הגי דאי ימות, וכאן וכאן שבקין הודאי למיעבד הספק. **לא** ישא ויתן עם המינים - פירוש: להארץ עמוס בדברים, פן ימשכחו.

שני מינות דמשכח - לכאורה משמע דאפילו מרופא מומחה במתפראין מוקן, מכל מקום מן המינות אסור להתפראת שום חולי. ואם תאמר: דהא לקמן (כת, א) בשמעתין רבי אבדו קיבל סמא מן יעקב מינאחא יש לומר: דאף במינים לא אסרו אלא ברפואה שמכור בה שם עבודה זרה ואומר שהעבודה זרה מועלת לכך, ובהא דאי אזלי לאמשכיו ואסור, כי הדאי דירושלמי דהבא: מעשה רבי אלעזר בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל שהכישו נחש, ובא יעקב איש כפר סכניא שמו לרפאותו בשם רבי ישיה, ולא הניחו רבי ישמעאל, וכן אמר אבדו דרופא, אפילו אינו מין: קח מינים של עבודה זרה פלוגתי או מעצים שלפני אבדוה זרה - אסור, כדאמרין פרק "כל שעה" (פסחים כה, א): בכל מתפראין חוץ מעצי אשירה. ואומר רבינו יצחק: דמיירי בגון שאומר לו שחום מים או אותם עצים מועילין ולא אחרים, בגון על ידי שד שמעטוה, כי לפעמים יש בה שדים להטעות לו לטורדם, כדאיכא לקמן פרק "דבי ישמעאל" (נה, א) ודהוא בית עבודה זרה, דכי הוה מינוף עלמא ולא אתי מיטרא, מיתחיל בחילמא ואמר: שחוט לי בגדי ושחוט ליה ואתי מיטרא. אבל בשאינו תולה תועלת בהם יותר מאחרים, אלא שאומר לו: הב לי מים או עצים - מותר להביא אף מעבודה זרה. חזכי איתא בירושלמי בפרק "שמונה שרצים": בכל מתפראין, חוץ מעבודה זרה - עד שאמר לו: הב לי עלץ מעבודה זרה, אבל אמר לו: הב לי עלץ סתם - מביא לו עלץ של עבודה זרה. והא דאמרין בירושלמי: רבי יונה הוה נמרומרי, ואייתי לו מן זכרות דהווי ולא שחת, איתין לרבי אבא ושחת, אמר רבי מנא: אילו הוה ידע רבי אבא מן הן חזין לא היה שחי. אמר רבי הונא: מתניתין נמי אמריה כן: אין מתפראין בגלי עריות - הנה מן מיירי שאומר אותו דבר ייעיל ולא אחר. **חליא** דרבנן דלית ליה אסותא - פירש הקונטרס: שכל העובר על דברי חכמים חייב

סבר: שיוילי מושאיל לו, פי היכי דמושאיל לו מושאיל לאיניש אחרינא, ואתא ההוא גברא לאורעי נפשיה. אמר רבא אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן: ספק חי ספק מת - אין מתפראין מוקן, ודאי מת - מתפראין מוקן. - מה, האפיא תי שעה! - לחיי שעה לא חישישין. ומנא תימרא דלחיי שעה לא חישישין? דכתיב: "אם אמרנו נבוא העיר והרעב פער ומתנו שם", והאפיא תי שעה! אלא לא לחיי שעה לא חישישין. מיתבי: לא ישא ויתן אדם עם המינים, ואין מתפראין מוקן אפילו לחיי שעה; מעשה בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל שהכישו נחש, ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו, ולא הניחו רבי ישמעאל, ואמר לו: רבי ישמעאל אחי, הנה לו וארפא מוקנו, ואני אביא מקרא מן התורה שהוא מותר, ולא הספיק לומר את הדבר עד שיצתה נשמתו ומת. קרא עליו רבי ישמעאל: אשירי בן דמא, שגופך מהור, ויצתה נשמתך בטהרה, ולא עברת על דברי חכמים, שהיו אומרים: "ופורץ גדר ישכנו נחש!" - שאני מינות דמשכח, דאחי למימשך בתייהו. אמר מר: לא עברת על דברי חכמים, שהיו אומרים: "ופורץ גדר ישכנו נחש". איהו נמי הוויא מרקיאה! - הוויא דרבנן דלית ליה אסותא כלל. ומאי הוה ליה למימר? - "וחי בהם" - ולא שמינות בהם.

ורבי ישמעאל? הני מילי בצניעא, אבל בפרהסיא לא; דתניא, היה רבי ישמעאל אומר: מנין שאם אומרים לו לאדם: "עבוד עבודה זרה ואל תהרג", שעבוד ואל תהרג? תלמוד לומר: "וחי בהם" - ולא שמינות בהם; יכול אפילו בפרהסיא? תלמוד לומר: "ולא תחלוץ את שם קדש". אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל מכה שמחללין עליה את השבת - אין מתפראין מוקן. ואיכא דאמרי, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל

סבר - הגוי, שיוילי קא משייל - האי ישראל, מדלא בעי לאיתסי מנאי לא סמך עלי, ושיוילי קא משייל לנסותי אם אמר לו אמת. ספק חי ספק מת - חזלי שאם לא ירפאנו רופא ספק יחיה ספק ימות - אין מתפראין מוקן, דגוי ודאי קטיל ליה, ומוטב שניתה, אולי יחיה. ודאי מת מתפראין - היכא דידענן שאם לא ירפאנו ימות, ואין כאן ישראל לרפאותו - מתפראין מוקן, דגוי מאי עביד ליה? הא בלאא חבי מית, ושמוא ירפאנו. הגוי, חיי שעה - שהגוי ממדיר להמיתו, ושמוא יום או יומים יחיה. אם אמרנו נבוא העיר - בארבעה אנשים מצורעים כתיב: "אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם, ואם ישכנו פה ומתנו, ונתה לכו ונפלה אל מתנה ארם, אם יחינו ונתה ארם ומתנו". **והאיכא - שעה - מיתה מיד. לא חישישין - הואיל וסופו למות כאן. **יעקב איש כפר סכניא** - מתלמיד ישיה, כדאמרן בפרק קמא (זו, א). **מקרא מן התורה** - לקמיה מפרש ליה. **עד שיצתה נשמתו** - ב"מותר". ויצתה נשמתך בטהרה - ב"מותר". **ופורץ גדר - עובר על דברי חכמים, ושכנו נחש כדלקמן. איהו נמי חויא מרקיאה** - והיה יכול להתפראות ולהציל ולחיות על ידי זה, ולחזיא דרבנן נמי לא נחוש, שאילו נשכו היה יכול להתפראות ולחיות חוץ דרבנן לית ליה אסותא כלל - שאם נשכו נחש שבביל ששבר על דברי חכמים - לא תעלה לו רפואה וימות, אם היה מתפרא מנשיכה זו, סופו למות על ידי נשיכת חביריו, שעובר על דברי חכמים חייב מיתה. **מאי הוה ליה** - לדמא למימר? מאי מקרא היה רוצה להביא? **בפרהסיא** - יש חילול השם, שירצא ולחזין ולמדין ממנו לחלל בקדושת השם. כל מכה שמחללין עליה את השבת - דהיינו מכת סכנה, אבל שאין בה סכנה מתפראים, ולית ליה דרב יהודה דאפילו וירבא דבוסיתא לא מסר.**

של

ורבי ישמעאל? הני מילי בצניעא, אבל בפרהסיא לא; דתניא, היה רבי ישמעאל אומר: מנין שאם אומרים לו לאדם: "עבוד עבודה זרה ואל תהרג", שעבוד ואל תהרג? תלמוד לומר: "וחי בהם" - ולא שמינות בהם; יכול אפילו בפרהסיא? תלמוד לומר: "ולא תחלוץ את שם קדש". אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל מכה שמחללין עליה את השבת - אין מתפראין מוקן. ואיכא דאמרי, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל

מיתה. ואם תאמר: איהו נמי לא חיי אסותא! יש לומר, דמעיקרא פריך הכי: איהו נמי חויא מרקיאה, ולמה לא הניחו רבי ישמעאל להתפראות, שהרי אם ישכנו פעם אחרת יתירפא גם ממנו ומסיק: חויא דרבנן דלית ליה אסותא אותו ישכנו ולא יתירפא עד, ומוטב שימות בנשיכת נחש זה ובאי בלא פריצת גדר, ואל ימות חייב בפריצת גדר. **יכול** אפילו בפרהסיא תלמוד לומר ולא תחלוץ את שם קדש - ומיהו רבנן פליגי עליה דרבי ישמעאל בפרק "בן סורר" (סנהדרין עד, א) ואמרי דבפרהסיא אפילו מצוה קלה יזרז ואל יעבור, ובצנעא יש חילוק בין עבודה זרה לשאר מצוה, בדשאר מצות יעבור ובעבודה זרה יזרז. ולרבי ישמעאל אין שום חילוק, דבצנעא כבולן יעבור ואל יזרז, ובפרהסיא כבולן יזרז ואל יעבור, ומעשה דבן דמא פרישאי הוה להפסיק לא הניחו רבי ישמעאל. ולפי זה נובל להביא רבי יעקב מינאחא לרבי אבדו לקמן בשמעתין (כת, א) צנעא הוה. ובשאלתו דרב אמר (פרשט וארא) פוסק כרבי דרבי ישמעאל. וכן מוכח סוגיא דתלמודא פרק שני דתבותא (זו, א), דאמר רבא: מי איכא מידי דאילו אתו עדים לקמן לאמלוכי אמרין להו "חתמו שקר ואל תהרג", דאמרין: אין לק דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. והיינו כרבנן, דאי כרבי ישמעאל, אי בצנעא - אפילו עבודה זרה נמי, ואי בפרהסיא - אפילו שאר עבירות נמי לא. אבל קשיא, דרבא גופיה אמר לקמן פרק "דבי ישמעאל" (נה, א): הכל היו בכלל "לא תעבדם", כשפרט לך הכתוב "וחי בהם" יצא אותם, והדר כתיב: "לא תחלוץ" ואפילו באונס! כאן בצנעא כאן בפרהסיא, משמע אתאן לרבי ישמעאל: זרעך עיין. ואם רצה להחמיר על עצמו אפילו בשאר מצות רשאי, כמו רבי אבא בר יומרא דירושלמי, שהיה אצל גוי, אמר ליה: אכול נבלא ואי לא קטילנא לך, אמר ליה: אי בעית לדת למקטילי קטול. ומחמיר היה, דמסתמא בצנעא הוה. **כל** מכה שמחללין עליה את השבת אין מתפראין מוקן - ופירש רש"י: מפני שפליגי דאורייתא יתירה דאמר אפילו ריבא דבוסיתא לא מנחין מענייה. וקשה: דלעיל כי פריך מרב יהודה למאי דמפרש "ריפוי ממוקן" אין בו סכנה, ומסיק: ממוקן - בהמתו, נפשות - גופו, והיינו יתירה - הוה ליה לאתויי על מתניתין מילתא דרבי יוחנן דמפליג בין שיש בו סכנה לאין בו סכנה, והוה ליה למפרך: ולרב יהודה מאי איכא למימר? אלא לאו שמע מינה דליכא מאן דפליג עליה דרב יהודה. לכך נראה לרבינו הם ודאי לא פליגי. ורבי יוחנן איירי בחולה. וביש בו סכנה בגון מכה שמחללין עליה את השבת אין להתפראות מוקן, כי לא מרעי נפשיהו בה כי אם ימות, דמצי לאשתמושי ולומר מסוכן היה. וכי אין בו סכנה מותר להתפראות ואף כשאינו מומחה, ודאי לא מיתנה, דלא מצי לאשתמוטי, ואי קטלי מרעי נפשיהו. אבל בבראי בגון ריבא דבוסיתא מיתא אסור, שהגוי מוקו ואינו חושש, כי לא מרעי נפשיה אם ימתנה, שיאמר העולם בראי במידי חזיקו מפני שדחה שונאו. ואם תאמר: לעיל כי פריך מרב יהודה, אמאי לא אוקי על מתניתין בחולה. דאיכא לפלוגי בין אין בו סכנה ליש בו סכנה, וכדאקדש לעיל דערך מעיקרא: ממוקן - אין בו סכנה, נפשות - יש בו סכנה, ורבי יהודה בבראי ואל דאיריי ויש לומר: דמשמע ליה דמתניתין מיירי בכל ענין, בין בבראי בין בחולה. ואי מוקמת ליה כדמעיקרא ריפוי ממוקן דשרי לא יתא אלא בחולה ואין בו סכנה. אבל השתא דממוקן בהמתו נפשות גופו - איירי בכל ענין, בין בבראי בין בחולה שיש בו סכנה. אי נמי, ניתא ליה לפרש מתניתין דהכא כדחזיא דנדרים (לח, ב): המודר הנאה מחבירו מרפאו ריפוי נפשות אבל לא ריפוי ממוקן, ומפרש תהם (מא, ב): ממוקן בהמתו ונפשות גופו. ותהם ליכא לשנוי: ממוקן אין בו סכנה נפשות יש בו סכנה, משום דסבירא ליה דכל דבר של גוף חייב לרפאותו, וכל מה שאמרנו שאסור בבראי חולה שיש בו סכנה היינו ברופא שאינו מומחה, אבל במומחה מותר, כדאמר רבי יוחנן לעיל: אם היה מומחה לרבים מותר. ועל זה אנו סומכין להקדו דמן הגויים, דלגבי הקוה כל המקומים מומחים הם.

מכא

אפיקורס אסור להתרפאות כלל, שכן שאני רפואה על ידי מי שיש
בו מינות [אפיקורסות] דמשכא - שדרבה לפתות ולמשוך את
הלב לעבודה זרה, ויש לחשוש דאית למימשך בתרייהו - שיבוא
המתרפא על ידו להימשך אחר האפיקורסות.
הגמרא חוזרת לדון בדברי הברייתא: אמר ר' שרבי ישמעאל לא
התיר לבן דמא לקבל את הרפואה מהרופא האפיקורס, וקרא עליו
אשריך בן דמא וכו' ולא עברת על דברי חביריך שהיו אויבים
ופורין נדר ישכנו נחש, מקשה הגמרא: מדוע לא הסכים רבי
ישמעאל שכן דמא יתרפא על ידי האפיקורס, והרי איהו נמי הניא
מקריה - אף בן דמא שלא עבר על דברי חכמים נשך על ידי נחש
והיה יכול להתרפאות ולהנצל ממיתה, ואם כן, לא היה לרבי
ישמעאל לחשוש לנשיכה שמחמת מה שיעבור על דברי חכמים
שהרי יוכל לחזור ולהתרפאות ממנה כפי שהתרפא מהנשיכה
הראשונה. מיישבת הגמרא: רבי ישמעאל חשש משום דהניא
דרבנן - נשיכת נחש הבאה מחמת שעבר על דברי חכמים, היא
נשיכה דלית ליה אסותא כולל - שלא ניתן לרפואתה לעולם
והנשך באופן זה מת מחמת הנשיכה, וכיון שאם בן דמא היה
מתרפא מהנשיכה הראשונה באיסור הוא היה חוזר ונשך
בנשיכה שאין לה רפואה ככל פורץ גדר והיה מת מנשיכה זו,
והעדיף רבי ישמעאל שלא יתרפא בן דמא וימות זכאי בלי שפרץ
גדר, מאשר שיתרפא בפריצת גדר וימות.
הגמרא חוזרת לבאר כיצד רצה בן דמא להוכיח שמותר לו
להתרפאות על ידי רופא אפיקורס, ובמה חלק עליו רבי ישמעאל.
שואלת הגמרא: ומאי הנה ליה למימר - מאיזה פסוק רצה בן דמא
להוכיח שמותר לו להתרפאות על ידי האפיקורס. משיבה הגמרא:
בן דמא רצה להוכיח מהפסוק ושמרתם את חקתי ואת משפטי
אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה' (ויקרא יח), שחיוב שמירת
המצוות נאמר רק באופן שיחיה על ידם ולא באופן שיימות בהם -
על ידם, כלומר, אין חיוב על אדם למסור את נפשו על קיום
המצוות. ומשום כך, חיוב שיבוא לידי מיתה אם לא יתרפא על
ידי האפיקורס מחמת דברי חכמים שחששו שימשך אחר
האפיקורסות, אין חיוב לקיים את דבריהם.
שואלת הגמרא: ורבי ישמעאל, וכי אינו סובר 'וחי בהם' משיבה
הגמרא: רבי ישמעאל סבר דהני מילי שיעבור ואל יהרג, הוא רק
בצינעא - בסתר, אבל בפחדא - בגלוי ובפרסום, לא נאמר דין
'וחי בהם', כיון שמתפרסם הדבר שעבר על מצות ה' ולמדים ממנו
לחלל בקדושת ה', אלא יהרג ולא יעבור, ובדתינא בברייתא, היה
רבי ישמעאל אומר, מנין שאם אויבים לו לאדם עבדות
בוכים ובזה תציל את עצמך ואל תהרג, שיעבדו כדבריהם ואל
יהרג, תלמוד לומר, ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה
אתם האדם וחי בהם אני ה', כלומר, חיוב שמירת החוקים
והמשפטים הוא באופן שיחיה על ידם ולא באופן שיימות בהם.
וממשיכה הברייתא: יכול היית לפרש שאפילו אם אמרו לו
שיעבור בפחדא, יעבור ואל יהרג, תלמוד לומר (שם כב לב), ואלא
תחלו את שם קדש ונקדשתי בתוך בני ישראל, וגו', והיינו, שיש
איסור לחלל את שם ה' ולעבור במידת על מצוותיו, וכן יש חיוב
על האדם למסור עצמו למיתה כדי לקדש את שם ה' שלא לעבור
על מצוותיו, וכגון באופן שהדבר נעשה ברבים. הרי שלרבי
ישמעאל דין 'וחי בהם' לא נאמר בעבירה בפני רבים, ומשום כך
לא התיר לבן דמא להתרפאות על ידי האפיקורס.
הגמרא חוזרת לדון באופנים בהם אסור להתרפאות על ידי גוי:
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, כל מכה שיש בה סכנת נפשות
ומחללין עליה את השבת, אין מותרין מה, כיון שיכול לבוא לידי
סכנה על ידי רפואה זו. ואיכא דאמרי, אמר רבה בר בר חנה אמר
רבי יוחנן, כל

קבר הרופא הגוי, שאין הישראל סומך על דעתו, אלא רק שיוכל
משאל לו - שואלו מה דעתו ברפואה זו, וכי יריב - וכשם דמשאל
לו הישראל לדעתו, כך משאל אף לאיניש אחרתא - לאדם אחר
לגבי הרפואה לחלוף זה, ואם יורה לו לעשות דבר שמוק, אהא
ההוא נקרא לאורעני נפשיה - בא אדם זה להזיק לעצמו, כלומר,
הרופא הגוי יגרום שתפגם נאמנותו בעיני בני אדם, ומשום כך
בודאי יאמר לו כפי האמת.
הגמרא דנה באופן בו מותר להתרפאות על ידי גוי: אמר רבא
אמר רבי יוחנן, ואמרי לה - ויש שאמרו ששמועה זו אמר רב חסדא
אמר רבי יוחנן, חולי שאם לא ילך החולה אצל רופא להתרפאות,
הרי הוא ספק חי ספק מת - בספק אם יחיה או ימות מחוליו, אין
מותרין מה, כיון שהגוי בודאי יהרגהו, ומשום כך יש להניחו
בחוליו ואולי יחיה בלי רפואה. אולם אם הוא חולי שאם לא ילך
אצל רופא להתרפאות ודאי מת - [ימות] מחוליו, מותרין מה, אם
אין ישראל אחר שירפאנו, כיון שאף בלי מעשי הרופא הוא עתיד
למות בודאי, ועדיף שילך אצל הרופא ושמא לא יהרגהו אלא
ירפאנו, מאשר להניח לו למות בודאי מחוליו.
מקשה הגמרא: וכי לודאי מת מותר להתרפאות על ידי גוי,
האיכא חיי שעה - והרי יש את מעט הזמן שנותר לו לחיות עד
שימות מחמת חוליו, ונמצא שבהליכתו לרופא גוי גורם שיהרגהו
מיד. מתרצת הגמרא: לחיי שעה לא חיישינן - אין חוששים לחיים
המוגדרים כחיי שעה לאסור מחמתן להתרפאות על ידי גוי, כיון
שאפשר שהרופא הגוי ירפאנו ויסיק זמן רב לחייו.
ומוכיחה הגמרא כדבריה: ונאמר תיקרא - ומהיכן יש לך ללמוד
שיש אופנים דלחיי שעה לא חיישינן, דבתיב לגבי ארבעת
המצורעים שישבו מחוץ לעיר בזמן הרעב (מלכים ב' ד), ואם אמרנו
נבוא העיר, והרעב בעיר ומתנו שם, ואם ישכנו פה, ומתנו, ועתה
לכו ונפלה אל מחנה ארם, אם יחינו נחיה, ואם ימיתנו ומתנו,
והיינו, שהעדיפו המצורעים ללכת למחנה ארם מחמת הספק
שמא יחיו, מאשר להשאר במקומם או להכנס לעיר שיש בה
מיתה ודאית, ולא חששו לספק שמא יהרגום. וקשה, והאיכא חיי
שעה שנותר להם לחיות עד שימותו ברעב, ואילו במסירת עצמם
ביד בני ארם יתכן שמקצרים את חייהם. אלא לאו - אלא ודאי יש
להוכיח ממעשה זה, שלחיי שעה לא חיישינן אם יש באותו מעשה
אפשרות הצלה לחיי עולם.
הגמרא ממשיכה לדון בדיון 'חיי שעה' מקשה הגמרא: מיתבי,
שנינו בברייתא לא ישא ויתן אדם עם המינין - לא יאריך אדם
בדברים עם האפיקורסים, שמא ימשך אחריהם לעבודה זרה, ואין
מותרין מהן אפילו לצורך חולה שלא נותר לו אלא חיי שעה.
ומעשה ברבי אליעזר בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל שהכנישו
נחש, וקא אפיקורס בשם יעקב איש כפר סבניא לרפאותו, ולא
הניחו רבי ישמעאל לרופא לרפא את בן דמא. ואמר לו בן דמא
לרבי ישמעאל דודו, רבי ישמעאל אחי, הנה לו לרופא וארפא מננו,
ואני אביא לך מקרא מן התורה להוכיח שהוא מותר לקבל ממנו
רפואה. ולא הספיק בן דמא לומר את הדבר ולהוכיח שמותר לו
להתרפאות על ידי אפיקורס, עד שיעצתה נשמתו בשעה שאמר
'מותר', וזאת עליו רבי ישמעאל, אשריך בן דמא שגופך סחור
ויצתה נשמתך במהרה - מתוך אמירת מותר, שלא קיבלת את
רפואת האפיקורס, ולא עברת על דברי חביריך שהיו אויבים
שהעובר על דבריהם נאמר עליו 'ופורין נדר ישכנו נחש'
- העובר על סייג שעשו חכמים לדיני התורה, ישכנו נחש. ומבואר
בברייתא, שאף בחולי של 'ודאי מת' אסור להתרפאות על ידי
אפיקורס כשיש חשש לחיי שעה, ואם כן, גם בגוי יש לאסור.
מתרצת הגמרא: לעולם אין חוששים לחיי שעה ומותר
להתרפאות על ידי גוי כדי למנוע מיתה ודאית, אולם על ידי רופא

ואמר, לאלהא ישראל לא מגלינא, ולאחר שבועתו גליה ליה –
 גילתה לו המטרוניתא ממה עשויה הרפואה. למחר, ביום השבת,
 נפק דרשה בפדקא – יצא רבי יוחנן ולימד לרבים בדרשתו ממה
 עשויה הרפואה.
 שואלת הגמרא: איך גילה רבי יוחנן את הרפואה לרבים, והא
 ו-הרי אישתבע לה שלא יגלה את הרפואה לאחרים. משיבה
 הגמרא: כיון שלשון שבועתו היתה, לאלהא ישראל לא מגלינא,
 הרי משמעות דבריו היא, לאלוהי ישראל לא אגלה ממה
 עשויה הרפואה, אבל לעמיה ישראל מגלינא. שואלת הגמרא:
 והאיכא חילול השם במה שפרסם ממה עשויה הרפואה, שהרי
 המטרוניתא סברה שנשבע לה רבי יוחנן שלא יגלה כלל את
 הרפואה כמשמעות דבריו, ובוז שפרסם גרם שתסבור
 המטרוניתא שעבר על שבועתו. עונה הגמרא: דגלי לה מעיקרא –
 תיכף אחר שגילתה לו ממה עשויה הרפואה, אמר לה רבי יוחנן,
 ששבועתו היתה שלא יגלה לאלוהי ישראל, ולא נשבע שלא
 יגלה לעם ישראל.
 ומוכיחה הגמרא: אלכא – מוכח ממעשה זה שרבי יוחנן רצה
 לרפאות את שיניו בשבת, שחולי של כאב השינים כמכה של חלל
 דמיא.
 דוחה הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, לעולם כאב שינים סתם
 אינו כמכה של חלל, אבל שאני חולי זה הנקרא צפדינא שיש
 להחשיבו כמכה של חלל, הואיל ומהחיל החולי פשה, וסופו נזמר
 ככניס מעיים שבחלל הגוף, ומשום כך, כבר מתחילתו נחשב כמכה
 של חלל ומותר לחלל עליו את השבת.
 אגב הזכרת החולי הנקרא 'צפדינא', עוברת הגמרא לעסוק בחולי
 זה. שואלת הגמרא: מאי סימניה – מהו סימנו של חולי זה שעל פיו
 ניתן לדעת שהוא חולי הנקרא 'צפדינא'. משיבה הגמרא: רמי מידי
 בי כפי ומייתי דמא מפי דרי – אם כשנותן איהו דבר בתוך פיו יוצא
 דם מבין שורות שיניו, הרי זה סימן שיש לו חולי זה.
 מוסיפה הגמרא ושואלת: הוי – מחמת איהו דבר בא חולי
 זה. משיבה הגמרא: מקריי קריי דחיי – מאכילת מאכל קר
 ביותר של חיטים בימות החורף, ומחמימי חמימי דשערי – ומאכילת
 מאכל חם ביותר של שעורים בימות החמה, ומשיורי פסא דתרסנא
 – ומאכילת שיריים מוג שטיגנו בשומן הורצא ממנו עם קמח.
 שואלת הגמרא: מאי עקרא ליה – מה עשתה המטרוניתא לרבי
 יוחנן לרפאותו. משיבה הגמרא: אמר רב אחא בריה דרבא, עשתה
 לו תערובת של מי שאור – מים שהשרו בהם שאור, ושמן וזית
 וזלתי וזר בר רב אשי אמר, נטלה משקא דאווז – שומן אווז
 שנמש על ידי האש, וסכה את השומן על שיניו מבחוץ, כגדפא
 דאווז – על ידי כנף של אווז. אמר אביי, אנא עבדי בולחוי ולא
 איתסאי – אני עשיתי את כל הרפואות שנאמרו לרפויי כאב
 שינים ולא הועילו לי, עד דאמר לי יהוה סייעא – סוחר ישמעאלי,
 איתי קשייתא דיתא דלא מלו תילתא – תביא גרעיני זיתים שלא
 גדלו שליש מגידולם, וקלחיהו אמרא דתא – ותשרוף אותם על
 מעדד חדש מלובן באש, ודביק ביה דדרי – ותדביק אותם בשורות
 השינים מבפנים. וסיים אביי: עבדי קיי ואיתסאי – עשיתי כדבריו
 ונרפאתי.
 הגמרא חזרת לדון במה שרבי יוחנן הלך להתרפאות אצל
 המטרוניתא. מקשה הגמרא: ורבי יוחנן חיבי עבדי הכי – איך עשה
 כן, ללכת למטרוניתא לצורך רפואה, והאמר רבא בר בר חנה אמר
 רבי יוחנן, כל מכה שמחללי עליה את השבת אין מתרפאין מה, והולי
 ה'צפדינא' מחללים עליו את השבת כמו שהתבאר לעיל, ואם כן,
 אסור להתרפאות מחולי זה על ידי גוי. מותרצת הגמרא:
 אדם חשוב שאני – שונה דינו של אדם חשוב שרשאי להתרפאות
 מגוי כיון שהגוי ירא מהמלכות ולא יהרגהו, ומשום כך הותר

מכה של חלל – שבחלל גופו, אין מתרפאין מה, כיון שלא ניתן
 לראות האם רפואת הגוי מועילה או מזיקה.
 שואלת הגמרא: מאי בינייהו – מהו ההבדל בין שתי הלשונות
 בדעת רבי יוחנן, הרי כל מכה של חלל מחללים עליה את השבת.
 משיבה הגמרא: איכא בינייהו מכה שבגב חיד ונגב ו-או בגב הרגל,
 דאמר רב אדא בר מתנה אמר רב, מכות שבגב חיד ונגב הרגל, על
 אף שאינם בתוך חלל הגוף, הרי הן כמכה של חלל, ומחללי עליהן
 את השבת. ובוז נחלקו שתי הלשונות, ללשון הראשונה
 שהאסור נאמר על מכה שמחללים עליה את השבת, אסור
 להתרפאות על ידי גוי ממכה שבגב חיד או בגב הרגל, כיון
 שמחללים עליה את השבת. וללשון השנייה שהאסור נאמר על
 מכה של חלל, מותר להתרפאות על ידי גוי ממכה שבגב חיד או
 בגב הרגל כיון שאינה בחלל הגוף וניתן לבדוק שאין הסם מזיק.
 הגמרא מביאה אופנים נוספים שמחללים עליהם את השבת: אמר
 רב זוטרא בר טוביה אמר רב, כל מכה שמסוכנת עד שצריכה אויבר
 האם ימות ממנה האדם המוכה או לא, מחללי עליה את השבת.
 ואמר רב ששון בר אבא אמר רבי יוחנן, והאי אישתא צמירתא – חולי
 של חום השורף, כמכה של חלל דמי – יש בו סכנה כמכה של חלל,
 ומחללי עליה את השבת.
 הגמרא מבררת את דבר 'מכה של חלל'. שואלת הגמרא: מהו
 בגוף נחשב כחלל הגוף, שאם יש לו שם מכה היא נחשבת כמכה
 של חלל. משיבה הגמרא: פירש רבי אמי, מכה ששם השקפה של הפה
 ולפינים, היא מכה של חלל, ומחוץ השפתים אינה מכה של חלל.
 הגמרא מבררת האם דין 'מכה של חלל' נאמר בכל האיברים
 הפנימיים: פני רבי אליעזר, מכות שבכפי ושיני – בחניכים או
 בשינים, מאי דין, האם כיון דהחניכים והשינים מקושי ניהו –
 קשים הם, אין לדמותם לחלל הגוף, אלא כמכה דכרא דמו – הם
 דומים למכה מחוץ לשפתים ואין בהן דין 'מכה של חלל', או
 דלמא, כיון דנא קיי – כיון שהם נמצאים מהשפתים ולפנים,
 כמכה של חלל דמו – יש לדמותם למכה של חלל.
 אמר אביי, תא שמע ראיא לפשוט את הספק. שנינו במשנה (שבת
 קטא), החושש ו-החש כאב בשנינו, לא יגמע בהן את החומץ – לא
 ינער חומץ בפיו לרפואה, כיון שאסור לעשות רפואה בשבת.
 ומדיק אביי: דווקא החושש שמשמעו הוא כאב מועט, הוא דלא
 הותר לו לגמוע את החומץ בשבת, תא באי ליה טובא – אם יש
 לו כאב חזק, שפיר דמי – מותר לגמוע את השינים בחומץ בשבת.
 ומוכח, שכאב שינים הוא כמכה של חלל ומחללים עליו את
 השבת. דוחה הגמרא: דלמא יש לומר, שהתנא של משנה זו, ה'כא
 דכאי ליה טובא – אף במקום שהכאב חזק, חושש נמי קרי ליה –
 גם לזה הוא קורא 'חושש', ואסר לנער את החומץ בפיו, כיון
 שכאב שינים אינו בכלל מכה של חלל. ואם כן, איך ראיא ממשנה
 זו לפשוט את ספיקו של רבי אליעזר.
 הגמרא מביאה ראיא נוספת לדין חולי השינים: תא שמע ראיא
 נוספת לפשוט את ספיקו של רבי אליעזר ממעשה זה, דרבי יוחנן
 חש בצפדינא – כאבו שיניו מחמת חולי ה'צפדינא', אול לגבה
 דתהיא מטרוניתא – הלך רבי יוחנן להתרפאות אצל שרה עובדת
 כוכבים שהיתה רפואה, עבדה חמשא ומעלי שבתא – עשתה לו
 המטרוניתא רפואה ביום חמישי ובערב שבת. לאחר עשיית
 הרפואה בערב שבת, אמר לה רבי יוחנן למטרוניתא, למחר שלא
 אוכל לבוא אצלך מחמת בני הישיבה שבאים לשמוע דרשותי, מאי
 אעשה לרפואתי. אמרה ליה המטרוניתא, לא צריכת – לא תצטרך
 מחר לרפואה. חזר רבי יוחנן ושאל, ואי בכל זאת צריכנא –
 אצטרך לרפואה, מאי אעשה. אמרה לו המטרוניתא, אשתבע לי
 דלא מגלינא – תישבע לי שלא תגלה לאחרים ממה עשויה
 הרפואה, ואגלה לך מה היא הרפואה. אישתבע לה רבי יוחנן

של חלל - בחלל גופו. מאי בינייהו - היא היא. דהא קיימא לן בפרק שני דיומא (פד, א) דכל מכה של חלל מחללין עליה את השבתה נב חיד - מחללין שבת אף על פי שאינה של חלל. ללישנא קמא אין מתרפאין, אבל ללישנא בתרא מתרפאין, דהואיל ומתחזיא, אי חיו ומקלקל בה - לחזי ליה לסמוך ומעביר. שצריכה אומר - שמוסכת כל כך שצריך לאמרו אם יחיה ואם ימות. "מכה של חלל אינה צריכה אומר" לא גרסינן לה. אישתא צמירתא - חולי חמה, בלעז מלוד"ד. "צמירתא" לשון שריפה וחממות, ודוגמתו ב"בכנסת צאן לדרי" (בבא קמא ס, א): "דצמרא צמור", מן השפה שפתיים. כבי - וזינצ"ש, דאקושי - קשין הן. לא ינעם בשבת - דכל רפואה אסור החמים לעשותה בשבת היכא דליכא סכנה, משום שחיקת סממנין, במסכת שבת (נג, ב). צפרינט - חולי השנים, ובלעז מישנא. פשוניא - גיהה היתה. עברה - ליה רפואה חמשא בשבתא ומעלי בשבתא. כשבתא - מאי איבעדי? דלא מצינא למייתוי גבר מפני תלמידו בני כלה. דרשנא בפיקא - לימוד הרפואה לכל, חילול השם - דאידי סברה אישטבע ועבר אשבותיה. תלי לה מעיקרא - משעה שגילתה לו אמר לה: דעי שלא נשבעת, ולא אמרתי "באלהא דישאלא" אלא "לאלהא דישאל". איכא - מדבעי לאסויי בשבתא, כמכה של חלל דמאי, ולקמיה פריך: כיון דחבי הוא, דחבי מיתסי מגוי, והאמר רבי יוחנן: כל מכה שמוחללין עליה (את השבת) אין מתרפאין מתוך והבא לא גרס עד לה לקמן. הכי גרסין: אלמא כמכה של חלל דמאי אמר רב נחמן בר יצחק שאני צפרינט הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים. מאי סיפניה - למידע דהוא צפרינט. רמי מירי כי כבי ואתי דמא כבי דרי - כשנותן כלום לתוך פיו יוצא מבין שיניו דם. דרי - הן שורות השנים. מקרי קריי דחיי - מאכל של חסיד, ודכל כשהוא צונן מאד בימי חורף. כמא דהרפא - אבד שטיגנא בשומן היוצא ממנו עם הקמח. מאי עבדא ליה - מטרונא לרבי יוחנן. משחא דאוותא כנרפא דאוותא - שמן ארזא המחזי באור, וסכתו על ידי אחד מכפני האוה על שיניו במחזן. טייעא - ישמעאל. קשייתא דויתי - גרעין של זיתים. דלא מלו תלתא - שלא הביאו שליש. וקלנהו אמר דתתא - ליתן באור מרא חדשה, פשוטי' בלעז, ושרפן עליה. ודביק כי דרי - בשורות שנים מבפנים. ארס חשוב הוה - ומיסתפי ממלכותא למיקטליה. לחבוה לשקיה - להעביר חסם שהוא חוק. רבי אבדו הוה קרוב למלכות כדאמרין בסנהדרין (יד, א) ובכתובות (ז, א) דנפקי אמהתא דבי קיסר ומשרו ליה, ומצער למיני בקראי. שאני - הוא מטרונתא דרבי יוחנן. דרופא מופתא הוה דארמין לעיל (עבודה זרה כו, א) אם היה מומחה לרבים מותר, דלא מרע אנפשיה. פדעתא - פצע מכת חרב. למיפסק דמא - של פדעתא, אם יוצא יותר מדאי. תחלי בחלא - ישקוהו שחלים בחומץ, תחלי = קרישין בלעז. לאסוקי - להעלות בשר שתחיה המכה. גרדא דיכלא - עשב ששמו יכלא, כי הוא דסותה (י, א) קמר רפוקא גרידי דיכלא. גרדא - שגורד שרשיה, ונותן אותה גירדא עם גירדת עץ הסנה, ועושה תחבושת. דאכאנא - סנה. ניקרא מקילקלתא - תולעים שהתרגוללים נמקין באשפה, "מאשפות ירים אביון" מתרגומין: מקלקלתא מרים חשוכא (תהלים קיג). עינבתא - אכבעזע דחומה לענבא, מלז"ט בלעז. פרוונקא דמיתותא הוא - כלומר מסוכן הוא להמית. טינגא בדוכשא - עשב הנקרא רודיא בלעז, ושוחקים אותו עם הדבש. כריפא - אפי"א בלעז. כטיילא - יין חזק מאד. ומין יין הוא. כדאמרין לקמן (עבודה זרה ל, א) טילא חירפתא דמצרי זיק. אדחבי - בעוד שהוא מחור אחר סממנין אלו. עינבתא בת מינא - עינבתא מענבי הגפן, בת מינא - דוגמתה, אם גדולה גדולה ואם קטנה קטנה וינגידר עליה - יגלגל עליה. חירותי לחירותי - לאכבעזע לבן ענבה לבנה. סיפנטא - קל"ג בלעז, נפח העומר בארס. פרוונקא דאישתא הוא - על ידי חולי ששמו חמה הוא בא, וסימן הוא לה. שיתן איתקוטלי - מכת אכבעזע צרדה, מדביקה בגודלו ושומטה ומכה בצפרנה. ואי חזיר רישיה - נתבשל להוציא הליחה, היא רפואתו.

- 1 **שורייני** דעינא בליבא תלו - פירש הקונטרס: מאור העין תלוי בטורפשי דליבא. ולי נראה:
2 באובנתא דלכא תלו. כלומר ראיית העין תלוי בהבנת הלב. שורייני בש"ן כמו
3 (במדבר כד) "אשרנו ולא קרוב". אי נמי שורייני בסמך, מלשון "סידר נכסיה" (חולין קה, א).
4 באובנתא בבית לשון הבנה, כדאמרין ב"מרכבה" (מגילה כד, ב): באובנתא דליבא היו חזי.
- 5 **חמימי** לעקרבא וקרירי לזיבורא וחילופא
6 סבנתא - מכאן פירש רבינו יצחק הא
7 דאמרין בפרק קמא דחגיגה (ה, א) "ומצאנוהו
8 רעות רבות וצרות" כגון זיבורא ועקרבא, ששניהם
9 צרות זו לזו שאי אפשר לעשות לו לא חמימי ולא
10 קרירי. חלל בפירוש הקונטרס, שפירש ששנשות
11 לו הרבה צרות. ולפירושו קשה: מה היה לו
12 להזכיר אלו יותר מהאחרות.
7 שני
- 8 **לא, לייטי תלת טרפא קרא דמינבשי בטולא, ולקלי ולכידר עילוייה. ואי לא, לייטי משקדי**
9 **חלוני. ואי לא, מייטי משח קרא, ולניקוט בשחקי דכיתנא בקייטא, ודעמר גופנא פסיתווא.**
10 **רבי אבהו חש באודניה, אורי ליה רבי יוחנן, ואמרי ליה בי מדרשא, מאי אורי ליה? בי הא**
11 **דאמר אבוי, אמרה לי אם: לא איברי פולייטא אלא לאודנא. ואמר רבא, אמר לי מניומי**
12 **אסיא: פוליהו שקיניו קשו לאודנא לבר ממאי דכולייטא, לייטי פולייטא דברקא קרחא,**
13 **ולקריעיה שתי וערב ולינח אמולא דנורא, והנהו מאי דנפקי מנייה לישדינהו באודניא, לא**
14 **קרירי ולא חמימי אלא פשורי. ואי לא, לייטי תרבא דחיפושיתא גמלייתא, וליפשר ולישדי**
15 **ביה. ואי לא, למלייה לאודניה מישחא, ולעבד שב פתילתא דאספסתא. וליתי שופתא**
16 **דתומא, וליתוב פרקא פחד רישא ולתלי בהו נורא, ואידך רישא מותבא באודנא, וליתוב**
17 **אודניה להרא נורא, ויודער מויקא, ונישקול חרא ונגה חרא. לישנא אחרינא: ואי לא, לייטי**
18 **שב פתילתא ביקרא ושייף ליה מישחא דאספסתא, ונייתי חד רישא בנורא וחד רישא**
19 **באודניה, ונישקול חרא ונגה חרא, ויודער מויקא. ואי לא, לייטי אודרא דנדרא דלא משקיף**
20 **ונגה בה, ולחלייה לאודניה לחרי נורא, ומודער מויקא. ואי לא, לייטי גובתא דקניא עתיקא**
21 **בר מאה שנין ולימלחיה מילחא גללייתא, ולקלי ולדבק. וסימנך: רטיבא ליבשתא ויבשתא**
22 **לרטיבא. אמר רבה בר וזטרא אמר רבי חנינא: מעלין אונים בשבת. תני רב שמואל בר יהודה:**
23 **ביד אכל לא בסם. איבא דאמרי: בסם אכל לא ביד. מאי טעמא? מירוי זריף, אמר רב וזטרא**
24 **בר טוביה אמר רב: עין שמירה - מותר לכוחלה בשבת. סבור מנייה: הני מילי הוא דשחקי**
25 **סמנין מאתמול, אכל משחק בשבת ואיתוי דרך רשות הרבים לא; אמר ליה יהוא מרנן**
26 **ורבי יעקב שמי? לרידי מפרשא מנייה דרב יהודה - אפילו משחק בשבת ואיתוי דרך רשות**
27 **הרבים, מותר. רב יהודה שרא למיכחל עינא בשבת. אמר רבא רב שמואל בר יהודה: מאן**
28 **ציתי ליהודה מחיל שבי? לסוף חש בעיניה, שלח ליה: שרי או אסיר? שלח ליה: לבולי עלמא**
29 **שרי, לדידך אסיר, וכי מדידי הוא? דמר שמואל היא! תהיא אמתא דתואי בי מר שמואל**
30 **דקדקא לה עינא בשבתא, צווחא וליבא דאשנא בה, פקעא עינא. למחר נפק מר שמואל**
31 **וררש: עין שמירה - מותר לכוחלה בשבת; מאי טעמא? דשורייני דעינא באובנתא דליבא**
32 **תלו. גנון מאי? אמר רב יהודה: גנון רירא, דיצא, דימא, דימעטא, וקדקא, ותחלת אוכלא;**
33 **לאפוקי סוף אוכלא ופצוחי עינא, דלא. אמר רב יהודה: זיבורא, ודחיהו סילוא, וסמטא,**
34 **ודבכאי ליה עינא, ואתי עילוייה אישטא - פוליהו בי בני סכנתא. חמה לחמה וסילקא לצינא,**
35 **וחילופא סכנתא. חמימי לעקרבא וקרירי לזיבורא, וחילופא סכנתא. חמימי לסילוא וקרירי**
לחפנותא
- חבורה, ויש חילול שבת יותר. אבל קשירת סס אין שם חילול דאורייתא. שפירד - שרצה לצאת. באדם המורד ויוצא. אבל מישח ואיתוי דרך רשות הרבים לא - ולדא סבנת
נפשות, אלא סבנת עורון. אפילו מישח ואיתוי בו - כדאמרין לקמך: שורייני דעינא בליבא תלו, מאור העין מעורין ואחורין בטורפשי הלב. הכי גרסינן: מאן צייית ליה ליהודה
מחיל שבי - השומע דבריו ומקבלם יחלל שבת. לדידך אסיר - שאתה אסרת וערערת על דברי. וכי מדידי הוא - מדעתי הייתי אומר דבר זה, שמחתי על ידי דמר שמואל היא -
ממנו קבלתיה. וקדקא = אשלפיר, לשון "בקרוח אש" (ישעיהו סד), חמימות. הכי גרסינן: מותר לכוחלה בשבת מאי טעמא שורייני דעינא באובנתא דליבא תלו. כגון מאי - על איזה
חולי העין מחללין שבת. רירא = נטפת עינו רירא, בלעז קצירא. דיצא = אישפונטי, לשון נציצה ותחיבה. קדקא = חמימות. תחלת אוכלא - בתחלת החוליה. סוף אוכלא - סכבר
נתרפא, ועדיין קודחת מעט. ופצוחי עינא - שבא לכוחלה כדי להאיר מראית עינו. זיבורא ודחיהו סילוא וסימטא וכאב עינא ודאית עילא אישטא כולו בי בני סכנתא - בי מישח
עליו אתה מאלה: שנשבתו צרעה. או שנחבד קרץ בשבור, "דחיהו" - לשון "מחרוזת של דגים" (בבא מציעא כא, א), "סילוא" - קרץ. או שיש עליו סימטא, קלר. ונכנס מישח
באחת מכל אלה, סכנתא היא. חמה לחמה - צנון יפה לחולי חמה. וסילקא = תרדק. לויקא = לשחפת צוננת. וחילופא סכנתא - לפי שהצנון מוסקף עליו קור והתרדק מחממין. חמימי
לסילוא - צריך לשרות המכה בחמין, והא דאמרין לעיל: סילוא בי בני סכנתא - היכא דרחיק כל גופו בי בני, שמחמם כל גופו.

כלומר, העלים היבשים בהם אווזים את השום, וְלִיתוּב בְּרָקָא בְּחַד
 רִישָׁא - ויניח חוט השזור משיער בהמה על קצה אחד של עלי
 השחת והשום, וְלִיתְלִי בְּהוּ נֹרָא - ויבעיר בהן אש, וְאִידָךְ רִישָׁא
 מוֹתְבָא בְּאוּדְנָא - ואת קצהו השני של העלים יניח באוזנו, וְלִיתוּב
 אוּדְנִיה לְהָדָא נֹרָא - ויניח את אוזנו סמוך לאש, וְיִזְהַר מוֹדָא -
 ויזהר שלא תגיע הרוח לאוזנו. ויקח עלה אחד מעליה שחת ויתנו
 באזנו עד שיכלה, וְנִשְׁקוּל חָדָא וְנִנְחַ חָדָא - ויטלנו מאזנו ויתן
 במקומו עלה אחר, וכן יעשה עם שאר עלי השחת עד שיסיים
 לעשות כן עם כל שבעת העלים.
 לִישְׁנָא אֲחֵרִינָא בשמועה זו של הרפואה האחרונה, וְאִי לֹא - ואם
 אין לו חלב זה, לִיתִי שֵׁב פְּתִילָתָא בִּיקְרָא - יביא שבע פתילות של
 חוט שזור משיער בהמה, וְנִשְׂרִיף לִיה מִישְׁחָא דְאַסְפִּסְתָּא - וישפשם
 בשמן אספסתא, ויקח פתילה אחת, וְנִיתִי חַד רִישָׁא בְּנִינָא - ויניח
 את צדה האחד באש, וְחַד רִישָׁא בְּאוּדְנִיה - ואת צדה השני יניח
 באוזנו, וְנִשְׁקוּל חָדָא וְנִנְחַ חָדָא, וְיִזְהַר מוֹדָא - ויזהר שלא תגיע
 רוח לאוזנו.
 וְאִי לֹא - ואם הרפואות האמורות לא ראיות למכתו, לִיתִי אוּדְנָא
 דְּנָדָא - יביא מוך בצבע תכלת כמראה הדודאים, דְּלֹא מִשְׁקִיף -
 שאינו חבוט, כלומר, שלא נופץ במקל, וְנִנְחַ בְּה - באוזנו את
 המוך, וְלִתְלִיה לְאוּדְנִיה לְחַדִּי נֹרָא - ויעמיד את אוזנו בסמוך
 לאש, וְיִזְהַר מוֹדָא.
 וְאִי לֹא - ואם אין לו מוך, לִיתִי גוֹבְתָא דְקִנְיָא עֲתִיקָא בְּרַמָּה שִׁנִּין
 - יביא שפופרת של קנה יטן שנתלש לפני מאה שנה, וְלִתְלִיה
 מִלְּהָא גִלְגִּיתָא - וימלחנו במלח הבא מאבן הדומה לשיש, וְלִקְלִי
 - וישרוף את הקנה המלוח, וְלִדְבֵק את האפר באוזנו.
 ומסיימת הגמרא: כל הרפואות הללו אינן שוות בכל חולי האוזן,
 משום שיש מהן שטובות לחולי יבש שהאוזן אינה מוציאה ליחה
 כלל, ויש מהן שטובות לחולי רטוב שהאוזן רטובה ומוציאה
 ליחה מרובה, וְסִמְנָךְ שלא להחליפם הוא, רִשְׁבָּא לִישְׁתָּא
 וְיִבְשָׁתָא לְרִשְׁבָּא - הרפואות הרטובות, כלומר, מי הכליה והשמן
 וכיצא בהן, הן לחולי יבש באוזן, והרפואות היבשות שהם המוך
 ושפופרת הקנה וכיצא בהן, הן לחולי לח באוזן.
 הגמרא מבארת את דין העלאת גידי אוזנים בשבת: אֲמַר רַבָּה בְּרַ
 וּזְמַרָא, אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא, מַעֲלִין אוֹזִינִים בְּשַׁבָּת - מי שנפלו גידי אוזניו
 ומחמת כן נופלים הלחיים, מותר להעלותם ולהחזירם למקומם
 בשבת משום שיש בזה סכנה.
 תֵּיגִי - שנה רב שמואל בְּרַ הִידָא, הִיתֵר זֶה שֶׁל הֶעֱלֵאת גִּידֵי הָאוֹזִינִים
 הוּא רַק בְּהֶעֱלֵאת בֵּיד, אֲכָל לֹא בְּהֶעֱלֵאת בְּסֵם מִשּׁוּם שֶׁאִפְשָׁר
 להעלות ביד, ובאופן זה אסור להשתמש בסם משום גזירת חכמים
 שמא יבוא לידי שחיקת סממנים שהוא איסור דאורייתא.
 אִיכָא דְאֲמַרִּי, שְׁהִיתֵר זֶה שֶׁל הֶעֱלֵאת גִּידֵי הָאוֹזִינִים הוּא רַק
 בְּהֶעֱלֵאת בְּסֵם, אֲכָל לֹא בְּהֶעֱלֵאת בֵּיד. שואלת הגמרא: מֵאִי מַעֲשֵׂא
 - מה הטעם שהותרה ללשון זו העלאה רק בסם ולא ביד. משיבה
 הגמרא: משום שבהעלאה ביד מוֹרִיף וְרִיף - הוא עושה חבורה,
 ועובר בזה על מלאכת חובל שהוא תולדה של מלאכת שוחט,
 ולא הותר לעשות כן במקום שניתן להעלות על ידי הנחת סם
 האסורה מדרבנן.
 הגמרא מבארת את דין ריפוי עין מורדת בשבת: אֲמַר רַב וּזְמַרָא
 בְּרַ מוֹבָה אֲמַר רַב, עֵין שְׁמֶרְהָ - שעומדת לצאת ממקומה, מוֹתֵר
 לְבִזְחָלָהּ לְהַנִּיחַ בָּהּ כַּחֲוֹל לְרִפּוּאָה בְּשַׁבָּת כִּדִּי לְהַצִּילָה. כְּבוֹד מִינִיהָ
 - השומעים את דברי רב וזוטרא חשבו שכונתו לומר, דִּהְיֵי מִלִּי
 שְׁמוֹתֵר לְכַחֲוֹל עֵין שְׁמֶרְהָ, הוּא רַק בִּאֻפֵּן דְשִׁחְתִּי מִפְּנֵי מִתְּמָל
 - שהיו הסממנים טחונים ומוכנים לשימוש כבר מערב שבת, כיון
 שבאופן זה האיסור הוא רק משום גזירת חכמים שאסרו לעשות
 רפואה שמא יבוא לשחוק סמנים, וכשיש חשש שתצא העין

בְּפִיקָא - בפי הטבעת, אוֹרִי לִיה - הורה לו רבי אמי מה לעשות
 לצורך רפואתו, וְאֲמַרִּי לֹה - ויש שאמרו שרבי אסי הוא דאורי לִיה
 מה יעשה לרפואתו, לִיתִי שֵׁב בִּינִי אֲחֵלָא תוֹלָנָא - שביא שבעה
 גרעינים אדומים כתולעת שני מהעשב הנקרא אהל, וְצִייר לִיה
 בְּחֵלָלָא דְבִי צִוְרָא - ויצררם בחתיכת הבד שחותכים מהחלוק
 כשעושים לו את בית הצואר, והוא הפתח שדרכו מכניסים את
 הראש, וְלִקְרִיךְ עֵלְיוּה נִרָא בְּרָקָא - ויכרוך על הצרור חוט
 השזור משיער בהמה, וְנִמְשִׁי לִיה בְּנִמְשָׁא חִוְרָא וְלִקְלִיה - וטובלו
 בצרי לכן וישרפנו באש, וְכִדָּר לִיה עֵלְיוּה - ויפור את האפר על
 המכה.
 אֲדִיכִי וְהָכִי - בעוד שהוא מחזר אחר הסממנים להביאם
 ולהכנינם, לִיתִי קְשִׁיתָא דְאַסְנָא - יביא גרעינים של פרי עץ הסנה,
 לִינָח פִּיקָא לְחַדִּי פִיקָא - ויניחם על פי הטבעת באופן שהסדקים
 שבגרעינים יהיו מול הסדק שבשבור.
 ומסיימת הגמרא: וְהָכִי מִלִּי שִׁיש לַהֲנִיחַ אֶפֶר עַל מְקוֹם הַמְכָּה, רַק
 כאשר המכה היא בְּפִיקָא עֵלְיוּה - בפי הטבעת למעלה, כלומר,
 נראית מבחוץ וניתן להניח עליה את האפר. שואלת הגמרא: אם
 המכה בְּפִיקָא תַּתָּא - בפי הטבעת למטה, כלומר, בפנים במקום
 שאינה נראית בחוץ ולא ניתן להניח עליה אפר, מֵאִי רִפּוּאָה.
 משיבה הגמרא: לִיתִי תְּרָבָא דְצִפְרִיתָא דְלֹא אִתְּתָה - יביא חלב
 של שעירה שעדיין לא ילדה, וְלִפְשָׁר - וימיס את החלב באש,
 וְלִישְׁרִי בִיה - ויניחהו בפי הטבעת שירד פנימה אל מקום המכה.
 וְאִי לֹא - ואם אין בידו לעשות את הרפואה האמורה לפיקעא
 עילאה, לִיתִי תַלְתַּת מִרְפָּא קְרָא דְמִיבְשִׁי בְּטוּלָא - יביא שלשה עלי
 דלעת שהתייבשו בצל, וְלִקְלִי, וְלִכְדָּר את האפר עֵלְיוּה.
 וְאִי לֹא - ואם אין לו עלי דלעת שהתייבשו בצל, לִיתִי מִשְׁקִי
 חֲלוּזִי - יביא מין חילון, וישרפוה וידבק את האפר על מקום
 המכה.
 וְאִי לֹא - ואם גם חילון אין לו, מִיתִי מִשַּׁח קִרָא - יביא תערובת
 של שמן זית ושערה טרופים יחד, ויניח על מקום המכה, וְלִינְקוּשׁ
 בְּשִׁחְתִּי דְבִיתָא בְּקִינָא - ויתכסה בבגדי פשתן שחוקים אם הוא
 בימות הקיץ, וכך ישמר שלא יתחמם יותר מדאי, וְדַעֲמָר גּוֹפְנָא
 בְּקִינָא - או בבגדי צמר גפן שהם חמים אם הוא בימות החורף,
 וכך ישמר שלא יתקרר.
 הגמרא מבארת את הרפואה לכאב אוזנים: רַבִּי אֲבָהוּ קָשׁ מִיחּוּשׁ
 שֶׁל חוּלִי בְּאוּדְנִיה - באוזנו, אוֹרִי לִיה רַבִּי יוֹחָנָן מַה לַעֲשׂוֹת
 לְרִפּוּאָתוֹ, וְאֲמַרִּי לִיה, שִׁחְכְּמִי בִּי מִדְּרָשָׁא הֵם שְׁהוּרוּ לוֹ מַה לַעֲשׂוֹת
 לְרִפּוּאָתוֹ. שואלת הגמרא: מֵאִי אוֹרִי לִיה - מה היתה הוראת
 הרפואה. משיבה הגמרא: כִּי הָא - וכמו - דְאֲמַר אֲבִי, אֲמַרָה לִי אִם,
 לֹא אִיבְרִי בּוֹלִייתָא אֵלָא לְאוּדְנָא - לא נבראה כלית הבהמה אלא
 לצורך רפואת האוזן, וכעין זה אֲמַר רַבָּא, אֲמַר לִי מִנִּימִי אֲסִיא
 וְהִרְפּוּאָה, בּוֹלְהוּ שְׁקִינֵנו קָשׁוּ לְאוּדְנָא - כל המשקים מוזקים
 לאוזנים, לְכַר מִמֵּינִי דְבּוֹלִייתָא - חוץ מהמים היוצאים מהכליה.
 וכמו כן הורו לרבי אבהו, לִיתִי בּוֹלִייתָא דְכִרְחָא קְרָחָא - שיביא
 כליה של עז קרחת, כלומר, שאינה מסורבלת בצמר כבשה,
 וְלִקְרַעֲתָהּ לְכַלְיָה שְׁתֵּי עָרֵב - לאורך ולרוחב, וְלִינָח אֲמִלָּא דְנוּרָא
 - ויניחנה על גחלים לוחשות, וְהָנִיחַ מֵאִי דְנִפְקִי מִינֶיהָ - ומים אלו
 היוצאים מהכליה בזמן שהיא מונחת על הגחלים, לִישְׁרִינֵהוּ
 בְּאוּדְנִיה - יניחם באוזנו, כשהם לא קרירים - קרירים - וְלֹא חֲמִימִי
 - חמים - אֵלָא פְּשׁוּרִי - פשוטים.
 וְאִי לֹא - ואם אין לו כליה זה, לִיתִי תְּרָבָא דְחִיפּוּשָׁתָא גְּמִלְגִּיתָא -
 חלב של חיפושית גסה, וְלִפְשָׁר וְלִישְׁרִי בִיה - ימיסנו ויניחנו באוזנו.
 וְאִי לֹא - ואם אין לו חלב זה, לְמִלְחִיה לְאוּדְנִיה מִישְׁחָא - ימלא את
 אוזנו בשמן, וְלִקְעֵד שֵׁב פְּתִילָתָא דְאַסְפִּסְתָּא - ויכין שבע עלים
 ארוכים של שחת, וְלִיתִי שׁוּפְתָא דְתוּמָא - ויביא בית יד של שום,

לְחִסְפָּנִיתָא – ולרפואת סדקים שבפנים ירחוץ במים קרים, וְחִלּוּפָא
 סְכָנָתָא.
 חֵלָא לְסִיבּוּרִי – חומץ מועיל לרפואה לאחר הקזת דם מהכתפים,
 ומוניני לְתַנְיָתָא – ואכילת דגים קטנים מחזקת את הגוף של
 היושב בתענית, וְחִלּוּפָא סְכָנָתָא.
 תַּחֲלִי וְסִיבּוּרָא – האוכל שחלים מקיז דם, יש בזה סְכָנָתָא, וכן
 אִישְׁתָּא – החולה בחולי חמה וְסִיבּוּרָא, יש בזה סְכָנָתָא, וכן כְּאִיב
 עֵינָא – מי שכואבות עיניו וְסִיבּוּרָא, יש בזה סְכָנָתָא.
 שְׁנֵי לָדָג דָּג – אדם שצריך להקיז דם, יאכל דגים ולמחרת יקוץ, וכן
 שְׁנֵי לָדָג דָּג – אם הקיז דם, יאכל דגים למחרת ההקזה, אבל
 אכילת דגים בשְׁלִישִׁי לֵו – [להקזת הדם], מביאה לידי סְכָנָתָא.
 הגמרא מוסיפה לעסוק בהנהגות המקיז דם: תַּנּוּ רַבֵּנּוּ בבריייתא,
 הַמְקִיז דָּם לֹא יֵאָכֵל חֵב"שׁ, כלומר, לֹא ישתה חֵלָב, וְלֹא יאכל
 גִּבְנִיתָא, וְלֹא יאכל בָּצָלִים, וְלֹא יאכל שְׁחָלִים, מפני שאכילתם לאחר
 ההקזה מביאה לידי סכנה. מוסיפה הגמרא: אִם עָבַר וְאָכַל אֶחָד
 מדברים אלו, מה יעשה לרפואתו. אָמַר אַבְי, יִתֵּי רַבֵּינָא דְחֵלָא
 וְרַבֵּינָא דְחֵמָא – יביא רביעית חומץ ורביעית יין, וְנַעֲרֹבְבֵיהוּ
 בְּהֵרֵי הָרִיד – זה בזה, וְנִשְׁתֵּי – וישתה. וְכִי מִפְּנֵה לִנְקִיבֵי, לֹא מִפְּנֵה
 אִילָא לְמוֹתָתָהּ שֶׁל הָעִיר, מִשּׁוּם דְּקָשָׁה רִחָא שֶׁל דְּבָרִים אֵלּוּ, והרוח
 מביאה את ריחם לעיר. אבל הרוח המזרחית אינה חזקה כשאר
 הרוחות ולא תביא את הריח לעיר.
 הגמרא עוסקת בהעלאת אונקלי בשבת: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי,
 מַעֲלִין אֲוֹנָלִי שְׁנַפֵּל, ואפילו בְּשַׁבָּת, כִּיּוֹן שִׁישׁ סַכְנָה אִם לֹא יַעֲלוּהוּ.
 שואלת הגמרא: מָאי אֲוֹנָלִי. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי אָבָא,
 אִיסְתּוּמַכָּא דְלִיבָא – תנוך שכנגד הלב הנקרא נִיבְלָא, שלפעמים
 נכפף לצד פנים ומעכב את הנשימה.
 הגמרא מבארת את הרפואות לאיסתומכא דליבא ועוד חלאים.
 שואלת הגמרא: מָאי אִיסְתּוּמַכָּא דליבא. משיבה הגמרא:
 מִיֵּיתִי בְּפִנְיָא בְּרִינָא – מביא כמון בשיעור אגרוף, וְנִינְיָא – ונענע,
 ועֶשֶׂב מֵר הנקרא אֲדָנָא, וְצִיֵּרִי – וקורנית, וְאֲבָדְנָא – ואיזוב,
 ושוחק אותם. ומבארת הגמרא: לִיבָא – לרפואת ה'איסתומכא
 דליבא', ישתה הדברים הללו בְּחֵמָא – בֵּינָן, וְסִימְנָהּ הוּא לשון
 הפסוק (תהלים קד טו) 'וְיִזְוֶן יִשְׁמַח לִבִּי אֲנִישׁ', כלומר, רפואה על ידי
 יין מועילה לחולי שבלב. ואילו לְרִיחָא – לרפואת שחפת שבחממת
 רוח, ישתה אותם בְּמִיָּא, וְסִימְנָהּ הוּא לשון הפסוק (בראשית א ב)
 'וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם', כלומר, רפואה שעל ידי מים
 מועילה לחולי התלוי ברוח. ואילו לְבִדְנָא – לרפואת אשה יולדת
 שהצטננה כשישבה על המשבר, תשתה אותם בְּשִׁיבְרָא – בשיכר,
 וְסִימְנָהּ הוּא לשון הפסוק (בראשית כ טו) 'וְכִבְדָּהּ עַל שִׁבְרָהּ', כלומר,
 שיכרא – [שיכר] הדומה בשתי אותיות למילה 'שכמה', מועיל
 לרפואת כודא שדומה למילה 'וכדה'.
 הגמרא מביאה שני אופנים ברפואה זו: רַב אֲחָא בְּרִיה דְּרַבָּא, שְׁחִיק
 לַחוּ לְבִלְוָהּ בְּהֵרֵי הָרִיד – היה שוחק את כל הסמנים יחד, וְשָׁקִיל
 לֵיה מֵלֵא חֲמֵשׁ אַצְבָּעֵתִיהּ – ולוקח מהם מלא ידו, וְשָׁתִי לֵיה עִם
 המשקה הראוי. ואילו רַב אֲשִׁי, הִיה שְׁחִיק, כָּל חַד וְחַד לַחֲזוּתִיהּ –
 כל עֶשֶׂב לַעֲצָמוֹ, וְשָׁקִיל מִכָּל אֶחָד מֵהֶם, מֵלֵא אַצְבָּעִיהּ רַבְתִּי וּמֵלֵא
 אַצְבָּעִיהּ וּזְמַרְתִּי – מה שיכול להחזיק על ידי האגודל והזרת,
 ושותה עם המשקה הראוי.
 הגמרא מביאה רפואה אחרת: אָמַר רַב פֶּפְסָא, אֲנָא עָבֵדִי לְכָל הַנִּי
 וְלֹא אִיתְפָּא – אני עשיתי את כל הרפואות הללו ולא נרפאתי, עַד
 דָּאֲמַר לִי הוּא מִינְיָא – סוחר ישמעאלי, אִייתִי בִּינוֹא חֲתָמָא וּמְלִיחָה
 מִיָּא – תביא כלי קטן חדש ותמלאהו במים, וְרַמִּי בֵּית תְּרוּדָה
 דְּיוֹבְשָׁא תַּחֲלִי לֵה בִּי בִּזְבִּי – והשליך בו מלא הכף דבש ששהה
 בחצר הבית תחת הכוכבים, וּלְמַחֲרָא, אִישְׁתִּי – תשתה את המים.
 ואכן עָבֵדִי הָכִי – עשיתי כדבריו, וְאִיתְפָּא – והתרפאתי.

הגמרא מביאה ברייתא בענייני רפואה: תַּנּוּ רַבֵּנּוּ בבריייתא, שֶׁשֶׁה
 דְּבָרִים שֶׁל מֵאֵכֵל מְרַפְּאִין אֶת הַחֹלֶה הָאוֹכֵלם מְחַלִּין, וְרַפּוּתָּן
 רַפּוּתָּא טוֹבָה. וְאֵלּוּ הֵן, בְּרִיב, וְתִרְדִּין, וְיַיִסִּין – ומים ששרו בהם
 סִינָא וְיִשְׁיָה, וְכִיבֵית בַּחמָה קֶטְנָה, וְהָרֵת – רחם של בַּחמָה, וְיוֹתֵרֵת
 הַקֶּבֶד – ודופן המסך של הכבד. וְיֵשׁ אֲוִמְרִים, אֵף אכילת דָּגִים
 קִטְנִים מועילה לרפואה ורפואתם רפואה. וְלֹא עוֹד, אִלָּא שְׁנֵינִים
 קִטְנִים מְפָרִין וְיִמְרְדִין זֶרַע וּמְבָרִין אֶת כָּל גִּזְפֵּו שֶׁל הָאָדָם. מוסיפה
 הבריייתא: עֲשֶׂהָ דְבָרִים מְחַזְרִין אֶת הַחֹלֶה לְחַלֵּו לאחר שנרפא,
 וְחַלֵּו השני קָשָׁה מִן הָרִאשׁוֹן. וְאֵלּוּ הֵן, הָאוֹכֵל בֶּשֶׂר שׁוֹר, או שׁוֹמֵן
 [–חלב טהור] של בעלי חיים, או בֶּשֶׂר צִלִּי, או בֶּשֶׂר צִיפֹרִים,
 והאוכל בִּיצָה צְלוּיָה, והאוכל שְׁחָלִים, והעושה תַּלְחָת, והנכנס
 לְמַרְקָן, והאוכל גִּבְנִיתָא, והאוכל כֶּבֶד. וְיֵשׁ אֲוִמְרִים, אֵף האוכל
 אֲנָוִים. וְיֵשׁ אֲוִמְרִים, אֵף אכילת קְשׁוּאִין מחזירה את החולה
 לַחֲלוּלִי.
 מוסיפה הגמרא: תַּנּוּ דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְלָא – שנו בבית מדרשו של רבי
 ישמעאל ברייתא זו, לָמָּה נִקְרָא שְׁמֵן קְשׁוּאִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָשִׁין לְכָל
 גִּזְפֵּו שֶׁל אָדָם בְּחֻבָּבוֹת.
 שנינו במשנה: וְאִין מְסַתְפְּרִין מִחֵן כָּכֵל מְקוֹם. הגמרא מביאה
 ברייתא בענין תספורת של ישראל על ידי גוי ושל גוי על ידי
 ישראל: תַּנּוּ רַבֵּנּוּ בבריייתא, יִשְׂרָאֵל הַמְסַתְפֵּר מְעוֹדֵד בּוֹכְבִים, מוֹתֵר
 לוֹ לעשות כן רק אם רֹאֵה בְּמִרְעָה האם הגוי מספרו יפה
 באומנות. וְעוֹבֵד בּוֹכְבִים הַמַּגְדֵּל בְּלוּרִית לעבודת כוכבים וּמְסַתְפֵּר
 מִיִּשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁחֲנִיעַ הַיִּשְׂרָאֵל קָרוֹב לְבִלְוִיתוֹ של הגוי, שׁוֹמֵט אֶת
 יָדוֹ וּנְמַנֵּעַ מִלְּסַפְּרוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְקַנֵּה לעבודת כוכבים.
 הגמרא דנה בדִּין תספורת מגוי שהובא בבריייתא: אָמַר מֵר, יִשְׂרָאֵל
 הַמְסַתְפֵּר מְעוֹדֵד בּוֹכְבִים רֹאֵה בְּמִרְעָה. שואלת הגמרא: הִכִּי דָמִי,
 אִי מדובר שמתפר כְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים שתמיד נמצאים שם אנשים,
 לָמָּה לִי מִרְעָה – לשם מה נצרכת המראה, והרי רבים נמצאים שם
 תמיד, ואִין חֲשַׁשׁ שֶׁהָגִי יִהְיֶהוּ. וְאִי מדובר שמתפר כְּרִשּׁוֹת
 הַיְּחִידִי, כִּי רֹאֵה מָאי הִי – מה בכך שהישראל מסתכל במראה
 ורואה שהגוי רוצה להרגו, הרי אִין רבים מצויים שם תמיד והגוי
 יוכל להרגו. משיבה הגמרא: לְעוֹלָם מדובר כְּרִשּׁוֹת הַיְּחִידִי, וְכִיּוֹן
 דְּאִיבָא מִרְעָה שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל מִסְתַּכֵּל בָּהּ לראות אִין נַעֲשִׂית
 הַתספורת, מְתַחֲוִי – נראה הישראל בְּאֵדָם חֲשׁוֹב, וִירָא הגוי
 להורגו.
 הגמרא מביאה מעשה בענין תספורת על ידי גוי: רַב תַּנּוּ בְּרִינָא
 הָוָה מְסַתְפֵּר מְעוֹדֵד בּוֹכְבִים בְּשִׁבְלִי דְּתַנְדְּרָעָא שְׁמוּחָן לְעִיר, אָמַר
 לִיה הַסֵּפֶר, תַּנּוּ חָנָא, יָאִי קוֹעֵד לְיוֹנָא – נאה צווארך להיחרך
 במספרים. אָמַר רַב חָנָא, תִּיתִי לִי דְעָבֵר אֲדָרְבִּי מָאי – יהא הפחד
 שעבר עלי כששמעתי דברי הספר כפרתי על שעברתי על דברי
 רבי מאיר (לעיל ב). שאוסר להסתפר על ידי גוי אף ברשות הרבים.
 מקשה הגמרא על דברי רב חנא: מִשְׁמַע מדבריו שסבר שעבר רק
 על דברי רבי מאיר, וְכִי אֲדָרְבֵּן לֹא עָבַר – על דברי חכמים לא
 עבר, אִמֵּר – הרי יש לומר, שכל מה דָּאֲמִיר [–שאמר] רַבֵּנּוּ
 שְׁמוּתֵר להסתפר על ידי גוי, הוא רק בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִידִי
 מִי אֲמִיר – וכי אף על אופן זה הם אמרו שמוֹתֵר. מִיִּישַׁבֵּת הגמרא:
 וְהוּא – ורב חנא סָבַר, שֶׁשִּׁבְלִי דְּתַנְדְּרָעָא, כִּיּוֹן דְּשִׁבְכִי רַבִּים – כִּיּוֹן
 שִׁמְצוּיִים שֶׁם עוֹבְרִים וּשְׁבִים, בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים דָּמֵו – דינם כרשות
 הרבים שתמיד מצויים שם עוֹבְרִים וּשְׁבִים שֶׁהִתְחַוּוּ חֲכָמִים
 להסתפר שם על ידי גוים, וְרַק לשיטת רבי מאיר אסור אף בזה.
 הגמרא דנה בדִּין תספורת לגוי שהובא בבריייתא. שנינו בבריייתא:
 וְעוֹבֵד בּוֹכְבִים הַמְסַתְפֵּר מִיִּשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁחֲנִיעַ קָרוֹב לְבִלְוִיתוֹ, שׁוֹמֵט
 אֶת יָדוֹ. שואלת הגמרא: וְכָמָּה הוא שיעור קָרוֹב לְבִלְוִיתוֹ?
 משיבה הגמרא: אָמַר רַב מְלָכִיתָא אָמַר רַב אֲדָא בְּרִי אֲבָהִי, שְׁלֹשָׁה
 אַצְבָּעוֹת מִהַבְּלוּרִית לְכָל רוּחַ וְרוּחַ – לכל צד, זהו סמוך לבלורית

עבודה זרה. פרק שני - אין מעמידין - דף כט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קצט

תוספות

רש"י

1 **חוספניתא** = סדקין שבפני האדם. מוניני = דגים קטנים. סיכורי = הקות דם מכתפיים. שני
2 לדם דג - אם הקין דם היום - אוכל דגים למחר. שני לדם דם - אבל ביום שלפני הקוח
3 דגים. חגב"ש = חלב, גבינה, בצלמים, שחלים. ובי טפנה - מאן דאכל הני בתר הקוח ובא
4 ליפנות חוץ לעיר, לא יפנה למזרחא של עיר. משום דקשי רוח - דברים הללו, והרוח
5 מביאתן לעיר. הכי גרסינן: לא יפנה אלא
6 למזרחא של עיר - שרוד מזהירות אינה חוקה,
7 כדתנן ב"לא יחפור" (בבא בתרא כה, א) אין
8 עושין בורסקי אלא למזרחא של עיר, ובמסכת
9 ברכות (מ, א) הישן למזרח גורנו דמו בראשו,
10 שרוד מערביט מביאה עליו, ומסוכן הוא.
11 **איסתומכא** דליבא = דופני כשר שנתת חלב,
12 והוא טרפשא. לישא אחרינא: תנוך שכנגד חלב
13 שקורין גיבאל, ופעמים שנכפף לצד פנים ומעכב
14 את הגשימה, וזהו עיקר. כמזנא כריימי - כעין
15 כף אנרוך. וניניא = מינטיא. אנריא - עשב מר
16 הוא, והוא מרובי"א לכן, "לענה" מתרגמין:
17 גידן. ציתי = שדריא"ה. אברתא = איזוב.
18 לליבא בחמרא = לאיסתומכא דליבא ישתה אלו
19 ביינ. ליוחא - לשחפת שמנחת רוח, ישתה אלו
20 במים. לכורא = חולי אשה יולדת ומצטננת על
21 המשבר. שכמה - דומה תיבה זו ל"שכרא"
22 בשתי אותיות. מלא חמש אצבעותיה - מלא ידו.
23 מלא אצבע רבה ומלא אצבע זושרתי - שיכול
24 לאחוז בורת ואגודל יחד. כוזא = כלי קטן.
25 תיורוא = מלא קב. כי כוכבי - תחת הכוכבים,
26 בחצר של בית. ופי סיסין = פולירלי יבש, שורה
27 במים ושוותה. וורת = רחמה של בהמה. ויוורת
28 חכב = טרפשא דכבדא שקורין אייבר"ש.
29 **במריא** = מירדיויר, לראות אם מסתפר יפה
30 באומנות. וסבר הגוי כיון דקפיד אחרי חשבו
31 הוא, ומתיירא להורגו. לבלוריתו - שהוא מגדל
32 לעבודה זרה, שומט את ידו מקודם לכן שלשה
33 אצבעות לכל רוח ברלקמן, כדי שלא יתא
34 מתקנה. בשבילי דנהרדעא - חוץ לעיר. לוונא -
35 לחתוך. קועי = צואר. שבילי דנהרדעא -
36 ששם עוברים ושבים תדיר. שפור - בי"אן צדין.
37 במסכת ביצה. שפחות - בכתובות, בי"אף על
38 פיי. נטות = גובה, בי"בא סימן. הני תלת
39 שמעתא דרב מלכיו אמרינן משמיה דרב אדא
40 בר אבהו. בלוית - הדבא. אפר מקלה -
41 דמכות פרק בתרא: לא יתן אדם אפר מקלה על
42 גבי מכתו מפני שנראית ככתובת עקעק. אפר
43 מקלה = אפר הכירה, שקלי ושרוף מאד ושחור
44 ונראה ככתובת עקעק. וגבינה - דבא בפירא
45 (לה, ב) אמר רב מלכיה אמר רב אדא בר
46 אבהו: מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר.
47 פתניתין ומתניתא - הנך דאיתמר אפירושא
48 מתניתין וברייתא - רב מלכיה, והנך דאיתמר
49 משעתא באפי נשפיהו ולא אפירושא
50 דמתניתא - רב מלכיו. פתניתין מלכתא - היא,
51 דמובחין מניה לאמורא. ורב מלכיה שמו דומה
52 לנקבה. מאי בנייתו - בין רב פפא לרב חנינא.
53 איבא בנייתו שפחות - דאוקי רב חנינא כרב
54 מלכיו, ורב פפא כרב מלכיה, ומעיל אפר
55 מקלה כרב מלכיו. דתנן תלת: שפור, ואפר
56 מקלה, וגומות - שמעתא ניהו ולא אמיתין
57 קיימא. אבל שפחות אמר רב מלכיה: חלבה
58 כריא אליעזר, דאמר במשנתיה אפילו הכניסה
59 לה מאה שפחות כופה לעשות בצמור. בלוית
60 דבא אפירושא דמתניתא קאי, דקתני לעיר:
61 שומט את ידו, ואתי אידו לפרשי שיעורה. וכן גבינה, דקתני מתניתין: אלו דברים האסורים בו, אמרינן: מפני מה אסרו גבינת הגויים ופירש רב מלכיה. והא דנקיט תלמודא איבא
62 בנייתו שפחות. ולא נקט שפחות ואפר מקלה. אמילתיה דרב מלכיה דאתנא ביה רב פפא סימן נקט.

1 **שני** לדם דם - הוא דאמרינן בגדרים (נד, ב) אין מקיין לא על העופות ולא על הדגים, היינו
2 לאלתר.
3 **אבל** לא בינו לבניו - פירוש: במקום שאין גרילין בני אדם כל כך, כי הויא דרב חנא
4 בשבילי דנהרדעא, אבל ביהוד ממש לא איצטרך, דתיפוק ליה אף בלא מסתפר
5 אסור להתיחד עמדם משום שפכות דמים. וכן וש
6 לפרש לעיל (כ, א) גבי בנימין. **המסתפר** מגוי
7 רואה במראה - תניא בתוספתא פרק שלשי
8 ובירושלמי דפירקין: ישראל המסתפר מגוי רואה
9 במראה, מן הכותי אין רואה במראה, פירוש: לפי
10 שאינם חשודים על שפכות דמים. התירו כל בית
11 רבן וגמילאל שיהיו רואין במראה, פירוש: אף מן
12 הכותי, מפני שהיו זקוקין למלכות. משמע אסור
13 לאיש לראות במראה, ונראה כי הטעם משום "לא
14 ילבש גבר שמלת אשה" דמרתנא: לא יתקן גבר
15 בתקינא אתתא. והא (דתנן) ודתניא: בפרק
16 "שואל" (שבת קמט, א) אין רואין במראה בשבת,
17 ומפרש בגמרא: במראה של מתכת, מפני שאדם
18 עשוי לחשיך בה נימין המדולדלות, ומשמע דוקא
19 בשבת הא בחול שרי - היום באשה איירי, ואדם
20 לאו דוקא, דאיש אסור בכל ענין. וכן משמע
21 בירושלמי, דמפרש טעמא דאין רואין במראה,
22 דפעמים נאשאר רואה נימא אתא לבנה ותלושה
23 ובאה לידו חיוב חטא, ומסיים בה: והאיש אף
24 בחול אסור, שאינו דרך כבוד. שלשה דברים
25 התירו לבית רבי: שיהיו רואין במראה, ושיהיו
26 מספרים קומי, ושילמדו לבנים חכמת יין, שדם
27 זקוקין למלכות. ואין לדחות דא דקאמרי אף
28 בחול אסור קאי אהשרת נימין ללקט לבנות מתוך
29 שחורות, דהכי גמי אמרינן פרק "המצניע" (שם
30 ד, ב) דמלקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת
31 בשבת חיוב דבר זה אף בחול אסור משום "לא
32 ילבש", דאז מדקא מייתי עלה: דהתירו לבית רבי
33 בחול אסור קאי אהשרת נימין לאדסור בחול -
34 לראות במראה הוא. ומיידו אינו אסור כי אם
35 להתנאות. דעבר משום "לא ילבש גבר", אבל
36 להסתפר ולגלח ולראות במראה שלא חיוב
37 בעצמו, אם משום מיהושע עינים - ודאי מותר,
38 ובוחן לבות הוא ידע. והחלבה למעשה דאסור
39 להסתפר מגוי אלא אם כן רואה, ואפילו ברשות
40 הרבים, מדקא אמר רב חנא: תיתי לי דעברי
41 ארבי מאיר. דוקא בתער דשכיח ביה הויא
42 בקל, אבל במספרים לא שכיח בהו דהויא - שרי,
43 אם עש עמו אחר.

יין

1 **דבי רבי ישמעאל**: למה נקרא שמן קשואין? מפני שהן קשין לכל גופו של אדם פתירות.
2 "ואין מסתפרין מהן בכל מקום". תנו רבנן: ישראל המסתפר מגוי רואה במראה, וגוי המסתפר
3 מישראל, פיון שהגיע לבלוריתו שומט את ידו. אמר מר: ישראל המסתפר מגוי רואה במראה.
4 היכי דמי? אי ברשות הרבים - למה לי מראה, ואי ברשות היחיד - פי רואה מאי הוי? -
5 לעולם ברשות היחיד, וכיון דאיבא מראה מתחיו פאדם חשבו. רב חנא בר ביזנא הוה מסתפר
6 מגוי בשבילי דנהרדעא, אמר ליה: חנא, חנא, יאי קועיף לוונא! אמר: תיתי לי דעברי אדרי
7 מאיר. ואדרבא לא עברי? אמר דאמור רבנן - ברשות הרבים, ברשות היחיד מי אמור?
8 והוא סבר: שבילי דנהרדעא, פיון דשכיח רבים ברשות הרבים דמו. וגוי המסתפר מישראל,
9 פיון שהגיע לבלוריתו שומט את ידו. וכמה? אמר רב מלכיה אמר רב אדא בר אבהו:
10 שלשה אצבעות לכל רוח ורוח. אמר רב חנינא בריה דרב אקא: שפור, שפחות, וגומות -
11 רב מלכיו; בלוית, אפר מקלה, וגבינה - רב מלכיה. אמר רב פפא: מתניתין ומתניתא רב
12 מלכיה, שמעתתא - רב מלכיה, וסימנא: מתניתא מלכתא. מאי בנייתו? איבא בנייתו שפחות.

משנה

1 **משנה**
2 שומט את ידו, ואתי אידו לפרשי שיעורה. וכן גבינה, דקתני מתניתין: אלו דברים האסורים בו, אמרינן: מפני מה אסרו גבינת הגויים ופירש רב מלכיה. והא דנקיט תלמודא איבא
3 בנייתו שפחות. ולא נקט שפחות ואפר מקלה. אמילתיה דרב מלכיה דאתנא ביה רב פפא סימן נקט.

משנה

יין מנלן - תימה: מאי קא בעי מנלן? הא מתניתין מיירי בסתם יינם, וגורא דרבנן היא שמור על יינם משום בנותיהן ויש לומר: דודאי עיקר גורא דסתם יינם (עבודה זרה לו, ב) משום בנותיהן הוא, מיהו לא היו אוסרים אותו בהנאה מטעם זה, מיהו דהוה אפיתן ושנבנם, אלא עבדו רבנן בין כסך גמור שנתנסך לפני עבודה זרה שאסור מן התורה משום דמי ליה,

ועל יין נסך שואל התלמוד מנלן. ואם תאמר: ויין

שנתנסך למנה לי קרא? מי נפיק מכלל שאר זבוח?

ויש לומר: דאין הכי נמי, דזביחה ונסך שני

עניינים הם, ומרבה להו לקמן לאסור בפרק "רבי

ישמעאל" (א, א) מזבח כל בעין זביחה, ומניסוך

זריקה המשתברת כגון שבר מקל לפניה. **ישתו**

יין נסיכים - למאן דדריש להאי קרא בגוים נחא,

ולמאן דדריש ליה בגוים? (ב, ב) גבי טטוס שאמר

מקרא זה על ישראל, וכן בספרי: רבי יהודה ורבי

נחמיה חד דורשו כלפי אומות העולם וחד דורשו

כלפי ישראל, צריך לפרש שהיו אומות העולם

מנזין ישראל על עבודה המזבח כנגד מה שעושין

לעבודה זרה שלהם, ו"יאכלו" ו"ישתו" קאי

אמזב, שזכור מנחות ושונה נסיכים. **אתיא**

שם שם מעגלה ערופה - תימה: אדילף תקרבות

עבודה זרה ממת ומת מעגלה ערופה, נילף מת

גופה "שם" שם מעבודה זרה עצמה, כדאמרין

פרק "נגמר הדין" (סנהדרין מז, ב) גבי האורג בגד

למטא, דרבא לילף דלא מיתסר בהנאה "שם" "שם"

מעבודה זרה, דכתיב בעבודה זרה "אבד תאבדן

את כל המקומות אשר עבדו שם"; ויש לומר:

דהחם משמשין משמשין ממש, דקרא "אבד

תאבדון" בכלים כשנשתמשו בהן לעבודה זרה

הכותב מדבר.

כפרה כתיב בה בקדשים - תימה: בפרק קמא

דכריתות (ו, א) דרשין: "וערפו שם" -

שם תהא קברותה ויש לומר: דאיצטריך תרייהו,

דאי משום דכתיב כפרה אמרינן לאחר עריפתה

מוותה, דאין לן דבר שנעשית מצותו ומועלין בן

ואם מ'ערפ' שם" הוה אמרינא אינה אסורה עד

לאחר מיתה, לכך אצטריך כפרה כתיב בקדשים

דמיתסר אף מחיים. וגם איצטריך לדמותה

לקדשים לומר שאינה אלא ביום, ושיהא טרפות

פוסל בה, כדאמרין בפרק קמא דחולין (יא, א),

אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן חומץ כר -

הוא הדין דהוא מצוי למימר דאשמועינן דקא של

איסור, שנתנסך בעודו יין, אבל של ישראל מותר,

דלאו בר ניסוך הוא, אלא חזא נקט דאשמועינן

מינה תרתי.

א משום אנסוכי חומץ לאו בר ניסוך הוא -

מכאן היה נראה להחזיר חומץ שלנו במגע

וגם רבינו משולם התיר, ורבינו תם הקפיד

עליו ואמר כי אין אנו בקיאין בטיב חומץ, כי

מעשים בכל יום בדעות חלוקות, יש קורין אותו

חומץ ויש קורין אותו יין, וי'דמוכר (את הספינה)

(ופרת) (בבא בתרא צו, א) נמי פליגי בריהו

חלל אשמועינן המרא, וגם על הבוסר שהתיר רבינו

משולם במגע גוי משום דמה שירצא ממנו נקרא

מים, כדאמר פרק "כל הגט" (גיטין לא, א) משעת

כניסת מים לבוסר, וכן בפרק רביעי דמסכת

שבועית (משנה ח) הבוסר משהביא מים אוכל בו

פתו בשדה, הקפיד רבינו תם, משום דאין אנו

בקיאים מתי קורין בוסר, ועוד כתב ששהא אתה לא

תבשלו היינו, וכי בשביל שיתוהים אינם

מבושלים כל צרכיהן הכי נמי נאמר שלא יתנג

אותה השנה דין יין נסך?

אלונתית

משנה אלו דברים של גוים אסורין ואיסורין איסור

הנאה: הניין והחומץ של גוים שהיה מתחלתו יין,

וחרם הדיני, ועורות לבובין. רבן שמעון בן גמליאל

אמר: בזמן שהקטרע שלו עגול - אסור, משוך -

מוותר. בשך הנכנס לעבודה זרה מותר, והיוצא -

אסור, מפני שהוא בוכחי מתים, דברי רבי עקיבא.

החולבין לתרפות - אסור לשאת ולתת עמהן, והבאין

- מותרין. נזרות הגוים ונקנניהן ויין של ישראל כגוס

בהן - אסורין ואיסורין איסור הנאה, דברי רבי מאיר;

וחכמים אומרים: אין איסורין איסור הנאה, החרצים

והזנין של גוים - אסורין ואיסורין איסור הנאה, דברי

רבי מאיר; וחכמים אומרים: לחץ אסורין, יבישין

מותרין. המוריים ונבינת בית אונייקי של גוים -

אסורין ואיסורין איסור הנאה, דברי רבי מאיר;

וחכמים אומרים: אין איסורין איסור הנאה. אמר

רבי יהודה: שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע

בשוריו מהלכין בדרך, אמר לו: מפני מה אסור

בנינות גוים? אמר לו: מפני שמעמידין אותה

בקיבה של נבילה. אמר לו: והלא קיבת עולה

המורה מקיבת נבילה, אמרו: בהן שדעתו יפה

שורפה חיה, ולא הודו לו, אבל אמרו: אין

נהנין ולא מועלין? אמר לו: מפני שמעמידין אותה

בקיבת עגלי עבודה זרה. אמר לו: אם כן, למה

לא אסורה בהנאה? השיאו לדבר אחר, אמר לו:

ישמעאל, היאך אתה קורא "כי טובים דידן מין"

או "כי טובים דידן"? אמר לו: "כי טובים דידן מין"

אמר לו: אין הדבר כן, שהרי חבירו מלמד עליו:

"לרין שמעון טובים". גמרא יין מנלן? אמר רבה

בר אבהו, אמר קרא: "אשר חלב ובחימו יאכלו וישתו

יין נסיכם", מה זבח אסור בהנאה, אף יין נמי אסור

בהנאה. וזב גופיה מנלן? דכתיב: "ויצמדו לבצל

פעור ויאכלו זבחי מתים", מה מת אסור בהנאה, אף

זבח נמי אסור בהנאה. ומת גופיה מנלן? אתיא "שם"

"שם" מועגלה ערופה, כתיב הכא: "ותמת שם מרים",

וכתיב התם: "וערפו שם את העגלה בנחל", מה

להלן אסור בהנאה, אף כאן נמי אסור בהנאה. והתם

מנלן? אמרי דבי רבי ינאי: כפרה כתיב בה כקדשים.

"והחומץ של גוים שהיה מתחלתו יין". פשיטא,

משום דאחמין פקע ליה איסוריה? אמר רב אשי,

הא אתא לאשמועינן: חומץ שלנו ביד גוי אין צריך

חותם בתוך חותם; אי משום אינסוכי - לא מנסכי, ואי משום איחולפי - פין דאיאב חותם,

לא טרח ומזיף. אמר רבי אילעא, שנינו: יין מבושל של גוים שהיה מתחלתו יין - אסור.

פשיטא, משום דאיכשיל פקע ליה איסורא? אמר רב אשי, הא אתא לאשמועינן: יין מבושל

שלונו ביד גוים אין צריך חותם בתוך חותם; אי משום אינסוכי - לא מנסכי, ואי משום

איחולפי

משנה שהיה מתחלתו יין - ביד הגוי, לאפוקי היבא דובין גוי חומץ מישראל דלא מיתסר בהנאה, דטעמא דאסור בהנאה משום דלמא נסכיה הוא, וחומץ לא מנסך, וחרם הדיני - בגמרא מפרש: ששוריהו במים ויוצא יין הנבלע בו, ועורות לבובין - שקורעין כנגד הלב. דרכן לעשות כן לעבודה זרה, ומוציאין את הלב דרך הנקב, ומיתסר משום זבחי מתים. משוך מותר - שאין עושין כן לעבודה זרה, ויוצא אסור - בהנאה, דעושין תקרובת. לתרפות - לטעות עבודה זרה למרחוק. אסור לשאת ולתת - דאילו ומודה לעבודה זרה, ועוד, דובני מידי דאצטריך לעבודה זרה לתקרובת. נזרות גוים - של עור. ונקנניהם - חרס. כגוס כח - הכניס בהן יין לקיום. חרצים וזנין - פסולת של ענבים וגרעינים שבתוכן. לחים - כל שנים עשר חדש. אסורין - אף בהנאה. המוריים - שמן של דגים. ואיסורין איסור הנאה - שמא עירב בו יין, ונבינות בית אונייקי - שם הכפר, אבל שאר נבינות מותרין בהנאה, ובגמרא מפרש לה (לה, ב) מפני מה אסור - לרבנן קבעי לה, דאסור לה באכילה ולא בהנאה, והלא קיבת עולה המורה - שהעולה אסורה בהנאה ומועלין בה, שדעתו יפה - שאינו קץ ומואס בה. שורפה = הופי"ד בלעז, נופעה, ולא הודו לו - לאומרים כן להיתירא לכתחלה. אבל אמרנו לא נהנין ולא מועלין - וכל היבא דתנן הכי, שרי מדאורייתא אבל רבנן דגורו בה, והכי משמע: לא נהנין מדרבנן, ואם נהנה אין בה מעילה. אלמא מדלית בה מעילה שמע מינה: האי חלב הכנסת קיבת העולה כפירשא בעלמא הוא. בקיבת עגלי עבודה זרה - שנעשו לה תקרובת. וגבי עבודה זרה אפילו פרש אסור, דניחא ליה בנפחיה שיראה יפה כדאמרין בגמרא. השיאו לדבר אחר - לא רצה לגלות דבר הבורו, כדמפרש בגמרא טעמא. כי טובים דידן - לשון זכר. או דיוודי - לשון נקבה, והכי קאמרה בנסת ישראל. ישקי הקדוש ברוך הוא מנשיקות פיהו, כי כך אמר לי: טובים דודין מין. חבירו מלמד עליו - שהוא לשון זכר, וכנסת ישראל היא דקאמרה לפני שכינו: לרין שמעון טובים וגו', "עלמות אהבך" לא שייך למימר לנקבה. **גמרא** אף יין אסור - שנשתכח לעבודה זרה. **כפרה** כתיב בה - "כפר לעמך ישראל" (דברים כא), הלכך אסור בהנאה כקדשים. הכי גרסינן: אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן חומץ שלנו - חומץ של ישראל שהפקידו אצל גוי אינו צריך אלא חותם אחד, דהואיל ואשמועינן מתניתין דלא מנסכי חומץ. משום איחולפי - לצורכא, להחליפו ברע ממנו. לא טרח ומזיף - לסתור חותמו של ישראל ולעשות חותם אחר מזויף, יין מבושל - משמע: שהיה מתחלתו יין ביד גוי ובשלו, אסור בהנאה משום תחלתו. הא אתא לאשמועינן - טעמא דהנהי בשלו, אלא בשלו ישראל בחיתר וכו' לא מיתסר בהנאה, וקמשמע לן דלא מנסכי גוים יין מבושל, הלכך יין מבושל שלנו שהופקע לגוי אין צריך כן. איחולפי

משנה

משנתנו מונה דברים של גוים האסורים באכילה ובהנאה: אלו דברים של עובדי כוכבים אסורין, ואיסורין איסור הנאה, הן - סתם יין של גוי, שאסורו חכמים בהנאה מחשש שהוא יין שהתנסך לעבודה זרה, ונאסר בהנאה מן התורה. והחוקין של עובדי כוכבים, שהיה מתחלתו, כולומר, שבעודו ביד הגוי היה יין, ואחר כך החמין, שכיון שנאסר בהיותו יין, אין איסורו פוקע לעולם. וחרם הדין - חרס הסוג בין, שמניחים אותו במים והוא פולט את היין הבלוע בו.

המשנה מונה דברים האסורים מחמת שהם תקרובת עבודה זרה: וכן אסורים בהנאה עורות לבובין - עור שהוצא מכנגד ליבה של הבהמה, כיון שנהגו לעשות כן לשם עבודה זרה מסוימת, שעבודתה היא בכך שחותכים את העור שכנגד הלב ומוציאים ממנה את הלב בעודה חיה להקריבו לפניה. דין שמעון בן גמליאל חולק ואומר, רק בזמן שצורת הקרע שלו - של אותו עור, הוא עגול, אסור בהנאה, אבל אם הנקב משוך - מוארך, מותר, שלא היו עושים כן לעבודה זרה.

דין נוסף: בשר הנכנס לבית עבודת כוכבים כדי להקריבו, וקנאו הישראל מיד כשנכנס קודם שהקריבוהו, מותר בהנאה, שאין שחטת הגוי אסורתו בהנאה. ובשר היוצא מבית עבודת כוכבים, אסור בהנאה, מפני שהוא כוכבי מתיים - שמן הסתם הקריבוהו לעבודה זרה, דברי רבי עקיבא.

גוים ההולכין ממקום רחוק לתרפות - לבית עבודה זרה, מומן שיצאו לדרך אסור לשאת ולתת - לסחור) עשה, מחשש שבוגעים ידו לאלהיהם על משא ומתן זה. ועוד, שמא יקנה הגוי דבר שיקריב ממנו לעבודה זרה. והנאין - החוזרים ממקום העבודה זרה, מותרין לשאת ולתת עמהם, שאין לחשוש שיחזרו למקום התרפות להודות או להקריב לפניו ממה שקנו עתה.

המשנה חוזרת למנות דברים האסורים משום יין של גוי: נזרות העובדי כוכבים ונקניניהן - מיני כלים שהשתמשו בהם הגוים ליינם, ועתה יין של ישראל כגון כהן לשמירה, הנזרות והנקנינים עצמם אסורין מפני שבלעו יין אסור, ואיסורין הוא לענין זה שהם גורמים ליין הישראל הנמצא בהם איסור הנאה, כדין יין נסך שאף שיעור קטן המתערב ביין של היתר אסורו בהנאה, דברי רבי מאיר. והקמים אומרים, אין איסורין אסור את יין ההיתר באיסור הנאה, אלא רק בשתייה, לפי שכל איסור שאינו 'בעינו' אלא בלוע, אינו אסור בהנאה אף לאחר שנפלט.

התראנים והזנין של עובדי כוכבים - גרעיני וקליפות הענבים שנשארו לאחר שהוגי סחט את הענבים ועשה מהם יין, אסורין, כדין היין שנשחט מהם, ואיסורין איסור הנאה, דברי רבי מאיר. והקמים אומרים, חרצנים וחגים לחין, אסורין בהנאה, שטעם היין מחשיבם כאיסור בעין. אבל יבישין, מותרין אפילו באכילה, שאינם אלא כעץ יבש.

המוריים - מאכל העשוי משומן קרבי דגים, ונקנית מקום ששמו 'בית אונייקין', של עובדי כוכבים, אסורין, המוריים מפני שמעריבים בו יין, וגבינת בית אונייקי מפני שרוב העגלים שם נשחטים לעבודה זרה, ויש לחשוש שהעמידו גבינותיהם בקיבות העגלים ההם, שהם תקרובת עבודה זרה, ואיסורין איסור הנאה, דברי רבי מאיר. והקמים חולקים ואומרים, אין איסורין איסור הנאה, אלא איסור אכילה בלבד.

המשנה מביאה מעשה בענין גבינות של גוים: אמר רבי יהודה, שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע בן לוי, ששחטו מתלכין בדרה, וכך אמר לו, מפני מה אסרו גבינות של עובדי כוכבים באכילה, והרי אין לחשוש שמא עשאוהו מחלב בהמה טמאה, שהרי חלב זה אינו נעשה גבינה. אמר לו רבי יהושע, מפני שמעמידין אותה - מקשים

אותה והופכים אותה מחלב לגבינה, כך שמניחים בחלב 'קפה' של גבילה - חלב קרוש הכנוס במעי הבהמה, שכשמניחים אותו בתוך חלב הוא מקשהו ועושהו גבינה, והנמצא במעי הבהמה נחשב כחלק מגופה, ודינה כגבילה, ונמצא שהעמיד את הגבינה בדבר איסור. הקשה לו רבי ישמעאל ואמר לו, והלא נביט קרבן עולה חמורה באיסורה מן נביטה, שנבילה מותרת בהנאה ועולה אסורה בהנאה, והנהנה ממנה חייב קרבן מעילה, ומכל מקום אסור חכמים, שאם נמצא חלב במעי בהמת העולה, בהן שדעתו יפה - שאינו איסטניס, ואינו קץ ומואס בה, שורפה היה - גומע חלב זה כמו שהוא, ללא בישול. ומוסיפה המשנה, ואמנם לא הודו לו - בני הישיבה לאומר שחכמים התירו זאת לכתחילה, אבל - אלא כך אסרו, לכתחילה אין נהנין ממנה משום חומרת קדשים, ובדיעבד אם גמעה לא מועלין - אין חיוב קרבן מעילה, כיון שמעיקר הדין מותר לגומעה, ומוכח שהכנוס במעי הבהמה אינו כחלק מגופה, ובנבילה המותרת בהנאה יש להתירה לכתחילה. אמר לו רבי יהושע טעם אחר באיסור הגבינה, מפני שמעמידין אותה מן נביטה עולי עבודת כוכבים, ואף שאין הקיבה חלק מבשר העגל, יש בה איסור, לפי שעל ידה נראה העגל יותר שמן, והוא חפץ בכך לכבוד עבודה זרה. אמר לו רבי ישמעאל, אם כן, למה לא אסרוהו בהנאה, ככל תקרובת עבודה זרה. כיון שלא רצה רבי יהושע לומר לו את הטעם האמיתי, השיאו - העביר את שיחתו לזכר אחר, אמר לו, וישמעאל, היאך אתה קורא פסוק זה שבשיר השירים (א כ) 'כי טובים דודך מין', בלשון זכר, שכנסת ישראל אומרת כן לה, או 'כי טובים דודך מין', בלשון נקבה, שה' אומר כן לכנסת ישראל. אמר לו רבי ישמעאל, יש לקרוא 'כי טובים דודך', אמר לו רבי יהושע, אין תדבר כן, שהרי תבירו - הפסוק שאחריו מלמד עליו שהוא מדברי כנסת ישראל, שנאמר 'לרית שמעך טובים וגו' על כל עלמות אהובך, שלשון זו נאמרת לזכר, וגם בפסוק הקודם יש לקרוא 'דודך', שכנסת ישראל אומרת כן לה.

נמרא

התבאר במשנה שאסרו סתם יין של גוים מחשש שניסכוהו לעבודה זרה, הגמרא מבררת את מקור איסור ההנאה מין נסך. שואלת הגמרא: יין נסך, מנלן - מנין שנאסר בהנאה. משיבה הגמרא: אמר רבה בר אבהו, אמר קרא, בענין עובדי עבודה זרה 'אשר חלב וקחימו יאכלו ושתו יין נסיכם' (דברים לב לח), הרי שהקיש הכתוב נסוך היין לזבח, מה זבח של עבודה זרה אסור בהנאה, אף יין שניסכוהו לכבודה נמי - גם כן אסור בהנאה. מבררת הגמרא: זבח גופיה מנלן - חובי עבודה זרה עצמם, מנין שאסורים בהנאה. משיבה הגמרא: דכתיב 'ויצמדו לבצל פעור ויאכלו ושתו מתי' (תהלים ק כח), הקיש הכתוב זבחי עבודה זרה למתים, מה מת אסור בהנאה, אף זבח עבודה זרה נמי אסור בהנאה. שואלת הגמרא: ומת גופיה מנלן שהוא אסור בהנאה. משיבה הגמרא: אמתא - דבר זה נלמד בהיקש 'שם' 'שם' מעגלה ערופה, כתיב 'הא' - נאמר כאן, לגבי מת 'והקמת שם מרים' (במדבר כ א), וכתוב 'הם', לגבי עגלה ערופה 'וערפו שם את העגלה בנחל' (דברים כ א), הקיש הכתוב מת לעגלה ערופה, מה לחלן - בעגלה ערופה אסור בהנאה, אף כאן - מת, נמי אסור בהנאה. מוסיפה הגמרא ושואלת: והתם, בעגלה ערופה עצמה, מנלן שאסורה בהנאה. משיבה הגמרא: אמרי דבי רבי ינאי - אמרו בבית מדרשו של רבי ינאי, לשון 'בפרח' כתיב 'מה' - בעגלה ערופה, שנאמר (שם כ ח) 'בפר לעמך ישראל', לפיכך דינה כקדשים להיאסר בהנאה,

1 אִתְּלוּפִי - שְׁמָא הַמּוֹפֵקֵד שֶׁל הֵיתֵר הִיָּה יֵין טוֹב וְהַחֲלִיפּוֹ הִגִּיז עִם
2 יֵין גָּרוֹעַ שְׁלֹ, הָאִסּוּר, אֵין צוֹרֵךְ לַחֲשׁוֹשׁ לִכְךָ, כִּיֵּן דְאִיָּבָא חוֹתֵם
3 אֶחָד הַסּוֹתֵם אֵת פִּי הַחֲבִית הַמּוֹפֵקֵד, לֹא מֵרָח וּמֵיָּיִף - אִינוּ טוֹרֵחַ
4 לְזִיפּוֹ, כִּיֵּן שֵׁשׁ לֹ בּוֹה רַק תּוֹעֵלֶת מוֹעֵטָה.
5 הַגִּמְרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא בַּעֲנִין יֵין מְבוּשֵׁל, וְתַבְשִׁיל שֵׁשׁ בּוֹ יֵין: תִּנּוּ
6 רִבְנָן, יֵין מְבוּשֵׁל, וְאַלּוֹנִתִּית - מִשְׁקָה הַעֲשׂוֹי לַחֲזִיּוֹק וְרִפּוּאָה
7 שֶׁמְעוֹרֵב בּוֹ יֵין, שֶׁל עֹבְדֵי בּוֹכְבִּים - שְׁהִיָּה הֵיֵין בִּרְשׁוֹת הַגִּיז,
8 וּבִישׁוּלֹ אוֹ עֵיֵרֵב בְּאַלּוֹנִתִּית, הִרִי אִלּוֹ אֶסְרוּרִין בְּהִנָּאָה, שְׁאֵין
9 הַבִּישׁוּל אוֹ הָעֵיֵרֵב מִפְּקִיעַ אִסּוּר יֵין שֶׁל גִּיז, וְכַמּוּבָא לַעֲלִי (כַּסֵּ).
10 אַבְל אֶלּוֹנִתִּית כְּבִירָתָהּ - כְּמוֹת שְׁהִיא, כְּלוּמָר, שֶׁעֲשֵׂאָה יִשְׂרָאֵל
11 וְלִקְחָה מִמֶּנּוּ הַגִּיז לֵאחֹר שֶׁכֵּבֵר הִיָּה הֵיֵין מְעוֹרֵב בְּתוֹכָהּ, מוֹתֵרֶת
12 בְּהִנָּאָה, שְׁאֵין חֲשֵׁשׁ שִׁנְסַךְ אֵת הָאֶלּוֹנִתִּית בְּשִׁבִּיל הֵיֵין שְׁבִתוֹכָהּ,
13 שְׁאִינֵם מְנַסְכִּים אִלָּא יֵין שְׁנִיכֵר בְּמִרְאֹהוּ וְטַעְמוֹ וְרִיחּוֹ, וַיֵּין זֶה כִּבֵּר
14 נִשְׁתַּנָּה.
15 מְבִאֵרֶת הַגִּמְרָא: וְאִיזוֹ הִיא 'אַלּוֹנִתִּית', (בְּדִתָּנָן) נְבִי הַלְבוֹת שֶׁבֶת,
16 עוֹשִׂין - מוֹתֵר לַהֲכִין בִּשְׁבֶּת אֲנּוּמִלִּין - מִיֵּן מִשְׁקָה, וְאֵין עוֹשִׂין
17 אֶלּוֹנִתִּית, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשִׂית לְצוֹרֵךְ רִפּוּאָה. וְאִיזוֹ הִיא אֲנּוּמִלִּין וְאִיזוֹ
18 הִיא אֶלּוֹנִתִּית, 'אֲנּוּמִלִּין' הִיא זֶה שֶׁמְעַרֵּב יַחַד יֵין וְדִבְשׁ וּפְלִפְלִין.
19 וְאֶלּוֹנִתִּית, הִיא זֶה שֶׁמְעַרְבִים יַחַד יֵין וְשֵׁן, וּמִים צִלְזוּלִין - נְקִיִּים,
20 וְשֵׁן אֶפְרָסִמוֹן, דְּכִיּוֹן דְּעִבְדֵי לְבִי מְסוּתָא - שְׁהִיאֲלוֹנִתִּית עֲשׂוּיָה
21 לְיוֹצֵאִים מִבֵּית הַמֶּרְחָץ, לְצַנֵּן אֵת גּוֹפֵם מַחוּם הַמֶּרְחָץ, וְאִינָהּ
22 מֵאֵכֶל בְּרִיאִים, הִרִי זֶה כַּעֵין רִפּוּאָה, וְאִסּוּר חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת אוֹ
23 לִטְיֹל רִפּוּאָה בִּשְׁבֶּת.
24 הַגִּמְרָא עוֹבֵרֶת לְדוֹן בְּדִינֵי 'גִּילּוּי', בֵּיֵין מִזּוּג וּבֵיֵין מְבוּשֵׁל. שְׁנִינוּ
25 בְּמִסְכַּת תְּרוּמוֹת (פ"ה מ"ד), 'שְׁלֹשָׁה מִשְׁקִין אִסּוּרִים מִשּׁוּם גִּילּוּי,
26 הַמִּים, וְהַיֵּין, וְהַחֲלֵב'. וְאִסּוּר זֶה אִסּוּר חֲכָמִים מִחֲשֵׁשׁ שְׁמָא יִשְׁתַּה
27 מִמֶּם הַנַּחֵשׁ וּבִתּוֹךְ כִּךְ יִטִּיל בָּהֶם אֶרֶס. וְהַשְׁתָּה אֹתָם מִסְתַּכֵּן
28 בְּנַפְשׁוֹ, וְהוּא בְּכָלֵל הָלֹא שֶׁל 'לֹא תִשֶּׂים דָּמִים בְּבִיתֶךָ' (דְּבָרִים כ"ח).
29 הַגִּמְרָא דִּנָּה הָאֵם יֵשׁ מִשּׁוּם 'גִּילּוּי' בֵּיֵין שֶׁנַּעֲשִׂה בּוֹ שִׁנּוּי: רִבְּה וְרַב
30 יוֹסֵף דְּאִמְרֵי תְּרִיּוּיָהוּ - אִמְרוּ שְׁנֵיהֶם הִלְכוּ בַּזֶּה, יֵין מִזּוּג - יֵין שֶׁמְזוּגָהוּ
31 בְּמִים, וְיֵשׁ בּוֹ עֵתָה שְׁלִישִׁי יֵין וְשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי מִים, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם אִסּוּר
32 גִּילּוּי, לְפִי שְׁאֵין נַחֵשׁ שׁוֹתָה יֵין מִזּוּג. וְכֵן אִמְרוּ דִּין נֹסֶף: יֵין מְבוּשֵׁל,
33 אֵין בּוֹ מִשּׁוּם נִפְסוּךְ - אִסּוּר יֵין נֹסֶף, שְׁאֵין עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים מְנַסְכִּים
34 יֵין מְבוּשֵׁל.
35 מִסְתַּפַּקֵת הַגִּמְרָא: אִיִּבְעָא לָהּ - שְׁאִלּוֹ בְּנֵי הִישִׁיבָה, יֵין מְבוּשֵׁל,
36 הָאֵם יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם אִסּוּר גִּילּוּי, כִּכֵּל יֵין, אוֹ שְׁאֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי.
37 הַשְׁתָּת הַגִּמְרָא: תָּא שְׁמַעְיָ, כִּבֵּר הַעִיד רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲדִיז עַל יֵין
38 מְבוּשֵׁל, שְׁאֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי, לְפִי שְׁאֵין נַחֲשִׁים שׁוֹתִים יֵין מְבוּשֵׁל.
39 מְבִיאָה הַגִּמְרָא מַעֲשֶׂה בַּעֲנִין זֶה: רַבִּי יִנְאי בַּר יִשְׁמַעְאֵל חֵלֶשׁ - נַחֲלָה
40 וְנָפַל לְמִשְׁכָּב, עַל לִנְיָתָהּ - נִכְנַס אֶצְלוֹ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן יִרְדִּי וְרִבְנָן
41 - בְּלִיּוּי כְּמָה חֲכָמִים לְשִׁיּוּלִי בֵּית - לְשִׁאֹל בְּשִׁלּוּמוֹ, יְתֵבִי וְקָא
42 מְבַעֲרָא לָהּ - יִשְׁבּוּ וְהִסְתַּפְקוּ, יֵין מְבוּשֵׁל, הָאֵם יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי אוֹ
43 אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי. אִמְרָה לָהּ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן יִרְדִּי, הֵבִי אִמְרָה רַבִּי
44 שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְשִׁי, מִשּׁוּם נִבְרָא רִבְּה - בִּשֶׁם אָדָם גְּדוֹל, וּמִנּוּ - וּמִי
45 הוּא אוֹתוֹ אָדָם גְּדוֹל, רַבִּי חֲזִיָא, יֵין מְבוּשֵׁל אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי. אִמְרוּ
46 לֵיהּ הַחֲכָמִים, נִפְסוּךְ - הָאֵם אִפְשָׁר לְסַמּוֹךְ עַל שְׁמוּעָה זֶה, מִתּוּי לָהּ
47 - הָרָאָה לָהֶם רַבִּי יִנְאי בַּר יִשְׁמַעְאֵל בְּתַנּוּעוֹת יְדֵי, עָלֶי וְעַל צִנְאָרִי
48 יֵהָא מוֹטֵל הָעוֹנֵשׁ אִם יוֹזְקוּ בְּשִׁתִּית יֵין מְבוּשֵׁל מְגוּלָה, כְּלוּמָר,
49 וְדֹאֵי לֹא יוֹזְקוּ.
50 הַגִּמְרָא מְבִיאָה מַעֲשֶׂה שְׁמוּכָה מִמֶּנּוּ שִׁיין מְבוּשֵׁל שֶׁנֶּגַע בּוֹ גִּיז
51 מוֹתֵר אִפִּילוֹ בְּשִׁתִּיה. מִסְפֶּרֶת הַגִּמְרָא: הָאִמּוּרָא שְׁמוּאֵל וְגִיז שְׁמִשּׁוֹ
52 אֶבְלָמ, הוּוֹ יְתֵבִי - הִיזוּ יוֹשִׁבִים יַחַד, אֲחִיתוֹ לְקַמְיָהוּ חֲמָרָא מְבַשְׁלָא
53 - הִבְיָא לְפָנֵיהֶם יֵין מְבוּשֵׁל, מְשַׁבֵּחַ לִידֵיהּ - מִשָּׁךְ אַבְלֵט אֵת יְדֵי
54 לְהַמְנִיעַ מְגִיעָה בֵּיֵין, כְּדִי שְׁיִכֹּל שְׁמוּאֵל לְשׁוֹת מִמֶּנּוּ, אִמְרָה לֵיהּ
55 שְׁמוּאֵל לְאֵבֵלֵט, אֵינְךָ צָרִיךְ לְהוֹחֵר, תְּרִי אִמְרוּ חֲכָמִים שִׁיין מְבוּשֵׁל

56 אֵין בּוֹ מִשּׁוּם אִסּוּר יֵין נִפְסוּךְ, וְאֵין מִגַּע גִּיז אִסּוּר וּמוֹתֵר אִף בְּשִׁתִּיה.
57 הַגִּמְרָא מְבִיאָה מַעֲשִׂים בְּדִינֵי גִילּוּי בֵּיֵין: אִמְתִּיתָה - שִׁפְחָתוֹ דְּרַבִּי
58 חֲזִיָא, אֵינְלִיָּי לָהּ הִהוּא חֲמָרָא מְבַשְׁלָא - נִשְׂאֵר לָהּ מְגוּלָה יֵין
59 מְבוּשֵׁל, אִתִּיא לְקַמְיָה דְּרַבִּי חֲזִיָא - בָּאָה לְפָנַי רַבִּי חֲזִיָא לְשִׁאֹל
60 אוֹתוֹ מַה דִּין הֵיֵין, אִמְרָה לָהּ, תְּרִי אִמְרוּ חֲכָמִים, יֵין מְבוּשֵׁל אֵין בּוֹ
61 מִשּׁוּם גִּילּוּי - וּמוֹתֵר לְשׁוֹתוֹ.
62 מַעֲשֶׂה נֹסֶף: שְׁמַעְיָ - שְׁמִשּׁוֹ דְּרַב אָדָא בַּר אֲהֵבָה, אֵינְלִיָּי לֵיהּ חֲמָרָא
63 מְבוּשָׁה - נִשְׂאֵר לּוֹ מְגוּלָה יֵין מִזּוּג, וְבָא לְשִׁאֹל אֵת רַב אָדָא אִם
64 נִאֲסֵר הֵיֵין, אִמְרָה לֵיהּ רַב אָדָא, תְּרִי אִמְרוּ, יֵין מְבוּשָׁה אֵין בּוֹ מִשּׁוּם
65 אִסּוּר גִּילּוּי.
66 הַגִּמְרָא מְבִאֵרֶת מַתִּי נֶאֱמַר כָּלֵל זֶה: אִמְרָה רַב פִּפְא, לֹא אִמְרָה - לֹא
67 אִמְרוּ חֲכָמִים דִּין זֶה, שְׁאֵין אִסּוּר גִּילּוּי בֵּיֵין מִזּוּג, אִלָּא בֵּיֵין דְּמִזּוּג
68 מְבוּשָׁה - שְׁמוּזָה בְּמִים רַבִּים, אִבְל מְבוּשָׁה וְלֹא מְבוּשָׁה - יֵין הַמְזוּג בְּמַעַט
69 מִים, שְׁתִּי - הַנַּחֵשׁ שׁוֹתָה מִמֶּנּוּ, וְיֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי.
70 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל רַב פִּפְא: וְיִמְזִיג וְלֹא מְבוּשָׁה מִי שְׁתִּי - וְכִי נַחֵשׁ
71 שׁוֹתָה מִיֵּין הַמְזוּג מַעַט, וְהָאֵין וְהָרִין רִבְּה בַּר רַב הוֹנָא הֵנָּה קָאִיֹּל
72 בְּאִרְבָּא - הִיָּה מְשִׁיט בְּסַפִּינָה, וְהֵנָּה נְקִיט חֲמָרָא בְּהִידִי - וְאִחוּ
73 אֶצְלוֹ יֵין, וְחִזְיָה לְהִהוּא חֲזִיָא דְּצִרִי וְאִתִּי - וְרָאָה נַחֵשׁ שֶׁמְבַקֵּעַ
74 בְּמִים בְּתַנּוּעוֹתָיו וְבָא לְעַבְרָם, אִמְרָה לֵיהּ לְשַׁמְעִיָּה - לְמַשְׁמִשּׁוֹ, סְמִי
75 עֵינֵיהּ דְּרִין - סָמָא אֵת עֵינָיו שֶׁל נַחֵשׁ זֶה, כְּלוּמָר הָרָאָה לּוֹ אִיזוֹ דְּבַר
76 כְּדִי שִׁיקוֹץ בֵּיֵין שְׁבִידִי, שְׁקִיל קְלִי מִיָּא שְׂדָא בֵּית, וְסָר לְאַחֲרוּיָהּ -
77 נָטַל הַמַּשְׁמֵשׁ מַעַט מִים וְהִטִּילֵם בֵּיֵין, וּמִשְׂרָאָה זֹאת הַנַּחֵשׁ חוֹר
78 וְנָטַח לְאַחֲרוּיָהּ. וּמוֹכַח שְׁאֵין נַחֵשׁ שׁוֹתָה אִפִּילוֹ יֵין הַמְזוּג מַעַט,
79 וְשִׁלָּא כְּדִבְרֵי רַב פִּפְא.
80 מִתְרַצֵּת הַגִּמְרָא: בִּאֲמַת אֵין הַנַּחֵשׁ נִמְנַע מִלְשׁוֹת יֵין הַמְזוּג מַעַט,
81 אִךְ אֲחִיָּיא מְסָר נִפְשִׁיָּה - רַק עַל יֵין חֵי, לֹאֵל מִזִּיגָה כָּלֵל, מִתְאַמֵּץ
82 הַנַּחֵשׁ וּמִסְכָּן עֲצָמוֹ כְּדִי לְשׁוֹתוֹ, וְעוֹלָה לְשׁוֹתוֹ אִפִּילוֹ לְעֵינֵי בְּנֵי
83 אָדָם שִׁיכּוֹלִים לְהוֹרֹג, אַבְל אִמְרוּנָא - עַל יֵין הַמְזוּג אִפִּילוֹ בְּמַעַט,
84 לֹא מְסָר נִפְשִׁיָּה - אִינוּ מִסְכָּן עֲצָמוֹ כְּדִי לְהַשִּׁיג, וְלִכֵּן כִּשְׂרָאָה
85 שֶׁהִטִּילוּ מַעַט מִים לֵיֵין, נִמְנַע מִלְשׁוֹתוֹ בְּפִיָּהֶם, אַבְל כִּשְׂאֵין בְּנֵי
86 אָדָם רּוֹאִים אוֹתוֹ, שׁוֹתָה הַנַּחֵשׁ אִף יֵין מִזּוּג.
87 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְאִמְרוּנָא לֹא מְסָר נִפְשִׁיָּה - וְכִי נַחֵשׁ אִינוּ מִסְכָּן עֲצָמוֹ
88 עוֹבֵר יֵין מִזּוּג, וְהָאֵם מַעֲשֶׂה הִיָּה בְּרַבִּי יִנְאי, דִּהְוָה - הִיָּה בְּמִקּוֹם
89 שֶׁשְׁמּוֹ 'בֵּי עֲבָבּוּרִי', וְאִמְרֵי לֵיהּ - וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא הִיָּה זֶה רַבִּי יִנְאי,
90 אִלָּא חֲכָם אַחֵר שֶׁשְׁמּוֹ בַּר הִדְיָא דִּהְוָה בֵּי עֲבָבּוּרִי, וּבִהְיוּתוֹ שֶׁם הוּוֹ
91 יְתֵבִי וְהוּוֹ קָא שְׁתוּ חֲמָרָא מְבוּשָׁה - הִיזוּ יוֹשִׁבִים וְשׁוֹתִים יֵין מִזּוּג, פִּשְׁ
92 לָהּ חֲמָרָא מְבוּשָׁה - נִשְׂאֵר לָהֶם יֵין חֲבִיתִי, וְצִרְיָנְהִי בְּפִירְנָקָא -
93 וְהַחֲכָם שֶׁקִּשְׁרָה אֵת פִּי הַחֲבִית בְּמִטְפַּחַת בַּד, וְחִזְיָא לְהִהוּא חֲזִיָא - וְהַחֲכָם
94 שְׁהִיָּה שֶׁם רָאָה נַחֵשׁ שֶׁרָצָה לְשׁוֹת מִהֵיֵין, דְּשְׁקִיל מִיָּא וְרִבְּמָא
95 בְּבִיבָא - וְהִיָּה הַנַּחֵשׁ מְבִיא מִים בְּפִיו וּמִטִּילֵם לְתוֹךְ הַחֲבִית מִבְּעַד
96 לְכִיסּוֹ הַבֵּד, עַד דְּמָלָא בְּבִיבָא - עַד שֶׁהִתְמַלְאָה הַחֲבִית בְּמִים
97 שֶׁהִתְעַרְבוּ בָּאוֹתוֹ יֵין שְׁהִיָּה שֶׁם, וְסָלִיק חֲמָרָא עֲלֵיהּ פִּירְנָקָא -
98 וְעַלָּה אוֹתוֹ מַעַט יֵין כִּשְׁהוּא מְעוֹרֵב בְּמִים מַעַל מִכְסֵּה הַבֵּד, וְנִשְׁתִּי
99 - וְשִׁתָּה אוֹתוֹ הַנַּחֵשׁ, וּמוֹכַח שֶׁהַנַּחֵשׁ מִסְתַּכֵּן לְשׁוֹתוֹ בְּפָנֵי בְּנֵי אָדָם
100 אִף יֵין הַמְזוּג בְּמִים, וְאִם כֵּן חוֹזֵרֶת הַקּוּשִׁיא, מַדּוּעַ לֹא הִסְתַּכֵּן
101 הַנַּחֵשׁ לְשׁוֹתוֹת אֵת הֵיֵין שְׁהִיָּה בִּיד רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא, אַחֲרֵי שֶׁשְׁמִשּׁוֹ
102 מִזּוּג בְּמַעַט מִים.
103 מִתְרַצֵּת הַגִּמְרָא: אִמְרוּ - תִּירְצוּ בְּנֵי הִישִׁיבָה, דְּמִזּוּג אִיָּהוּ שְׁתִּי,
104 דְּמִזּוּג אֲחִרֵּינִי לֹא שְׁתִּי - יֵין שֶׁהַנַּחֵשׁ עֲצָמוֹ מִזּוּג, הוּא שׁוֹתָה מִמֶּנּוּ,
105 אִךְ יֵין שֶׁאֲחֵרִים מִזּוּג, אֵין הַנַּחֵשׁ שׁוֹתָה. וְעַל יֵין שֶׁמְזוּג אַחֲרֵים אִמְרָה
106 רַב פִּפְא שֶׁמְכַל מִקּוֹם אִם הוּא מִזּוּג רַק בְּמַעַט, שׁוֹתָה אוֹתוֹ הַנַּחֵשׁ
107 וְאִלָּא שְׁאִינוּ מִסְתַּכֵּן בְּשִׁתִּיתוֹ, וְלִכֵּן יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם גִּילּוּי.
108 דוּחָה הַגִּמְרָא: אִמְרָה רַב אֲשִׁי, וְאִתִּיָּמָא - וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִמְרָה זֹאת
109 רַב מִשְׁרָשִׁיא, פִּירְנָקָא לְסַפְּנָתָא - וְכִי יֵשׁ מִקּוֹם לֹמַר תִּירְצִים
110 וְלִדְחוּת אֵת הָרָאִית הַמּוּבָאוֹת בְּנוּגַע לְדַבֵּר שֵׁשׁ בּוֹ חֲשֵׁשׁ סַכְנָה,

אחילופי - לשמות. אלונתית - פושין. אסור - שהיה תחלתו יין. אלונתית כביריתא -
שלא היה יין מתחלה ביד גוי, אלא לקחה עשויה מיד ישראל. מותרת - בהנאה, דתו לא
מנסך ליה. עושין אנומלין - בשבת, שהוא לשמות. ואין עושין אלונתית - שהוא לרפואה,
להצטנן כשיצאין מבית המרחץ, כדמפרש. וימים צלולים - ששאו בו ועמדו בכלי יום או
יומים להיות צלולים, ושופין העליונים בנחת
במסנתא. מווג - שני חלקי מים ואחד יין. אין בו
משום גילוי - כיטוי נחש שותה הימנו. אבלט -
גוי היה. משיכה - אבלט. לידה - שלא יגע בו
ויאסרנו. הרי אמרו ובי' - ושמעינן מהבא דאף
בשתי מותר. מווג ולא מווג - שאין בו מים
הרבה, שותה הנחש. דצרי ואתי - מבקע במים
ובא, כמו (פסחים מ, א): צריא דדיש, ביקוע כמו
"דמצרי וזקי" לקמן. סמי עיניה דרין - הראה לו
לנחש דבר שיקוץ בין זה וישוב. קלי מיא -
מעט מים. מסר נפשו - למות, ובא ושותה לעץ
כל. לא מסר נפשיה - ומיהו, כי לא חוו ליה
שחי. בי עכבורי - מקום. כבוכא - בלעז קובא.
כפרותא - כיטוי של בגד קשור על פינת.
פירוקא לסכנתא - לדבר שיש בו סכנה אתה
בא לתרוץ ולסתור ראיות שאנו מבאיין, ואנן
נסמך אתני שנינו דליתא אלא ודאי לא שגא
הכי ולא שגא הכי אסור. קיספא = שם מדת יין
שבעיר. אימת - אדם הושע הנה, ולא מסר
נפשיה משום מיא, ואיהו הוה ניים אנביהו. מבי
ארמלתא - ישראל שחי, ואף על גב דלא בקיאי
בהלכות גילוי. פירא - ומנהגא דגברא נקטא
ואתאי. אפנקרותא = נקוץ. קפרי - ומכסין
המים שלא תפול בהן פסולת. טילא חריפא -
מין יין חזק, ואין טעמו טוב ומתוק אלא כחומץ,
ומתוך חזקו אין נחש שותהו. דמצרי וזקי -
מבקע נודות מחזקו. מר ירנא - רע ומר. חוליא
מתוק - מחמת השמש בתוך הענבים, ושוב אינו
הנוץ. רב חמא מתני להו - להנך שלשה ינינות
שנינו שלחן לשבת. חד חריף - מחמת פלפלין
וסמננים התנונין בו. אפסיתין = אולשניא
בלעז. מי בארז = משקה משובח. "בארג" -
לשון פרס, משובח, כמו סוסיא בארג "ב'חלק",
ובולן אין נחש שותה מתן. קרינא - חליא,
מתוק, ובמקומו - במדינתו. חמר מדינה הוא -
והנחשים גרילין בו. דאקרים - החמץ, ולא
חומץ הנוץ.
מכאן

אחילופי - פיין דאיכא חותם אחר לא מרח ומיין. תנו רבנן: יין מבושל ואלונתית של גוים - אסורין, אלונתית כביריתא - מותרת. ואיזו היא אלונתית? דרתנן גבי שבת: עושין אנומלין ואין עושין אלונתית, ואיזו היא אנומלין ואיזו היא אלונתית? אנומלין - יין ודבש ופלפלין, אלונתית - יין וישן ומים צלולים ואפרסמון, דעבדי לבי מפותא. רבה ורב יוסף דאמרי תרתייהו: יין מווג אין בו משום גילוי, יין מבושל אין בו משום גילוי. איכא דאמרי: יין מבושל, יש בו משום גילוי או אין בו משום גילוי? תא שמע: העיד רבי יעקב בר אידי על יין מבושל שאין בו משום גילוי. רבי ינאי בר ישמעאל חלש, על לגביה רבי ישמעאל בן זירוד ורבנן לשיולי ביה. ורבין וקא מבטיא להו: יין מבושל, יש בו משום גילוי או אין בו משום גילוי? אמר להו רבי ישמעאל בן זירוד: הכי אמר רבי שמעון בן לקיש משום גברא רבה, ומינו? רבי חייא: יין מבושל אין בו משום גילוי. אמרו ליה: נסמך? מחו להו רבי ינאי בר ישמעאל: עלי ועל צוארי. שמואל ואבלט הוו יתבי, אייתו לקפיהו חמרא מבשלא, משיכה לידה; אמר ליה שמואל, הרי אמרו: יין מבושל אין בו משום יין נסך. אמתיה דרבי חייא איגלווי לה ההוא חמרא מבשלא, אתיא לקפיה דרבי חייא; אמר לה, הרי אמרו: יין מבושל אין בו משום גילוי. אמר ליה, הרי אמרו: יין מווג אין בו משום גילוי. אמר רב פפא: לא אמרן אלא דמוג טובא, אבל מווג ולא מווג - שתי. ומינו ולא מווג מי שתי? והא רבה בר רב הונא הוה קאזיל בארפא והוה נקט חמרא כהדיה, וחזיה לההוא חיויא דצרי ואתי, אמר ליה לשמעיה: סמי עיניה דרין, שקיל קלי מיא שדא ביה, וסר לאחוריה! - אחיאי מסר נפשיה, אמונא לא מסר נפשיה. - ואמונא לא מסר נפשיה? והא רבי ינאי הוה פי עכבורי, ואמרי ליה: בר הדיא הוה פי עכבורי, הוה יתבי והוה קא שתי חמרא מווגא, פש להו חמרא כבוכא וצרגניה כפרונקא, וחזיא לההוא לא שתי. אמר רב אשי, ואיתומא רב משרשיא: פירוקא לסכנתא?! אמר רבא, הלכתא: יין מווג - יש בו משום גילוי ויש בו משום יין נסך, יין מבושל - אין בו משום גילוי ואין בו משום יין נסך. שמעיה דרב חלקיה בר טובי איגליא ההוא קיסמא דמיא והוה ניים גבה, אתא לגביה דרב חלקיה בר טובי; אמר ליה, הרי אמרו: אימת ישן עליהן. והני מילי ביממא, אבל בליליא לא. ולא היא, לא שגא ביממא ולא שגא בליליא - אימת ישן עליהן לא אמרינן. רב לא שתי מבי ארפאה, אמר: לא ותרין בגילוי; מבי ארמלתא שתי, אמר: סירכא דגברא נקטא. שמואל לא שתי מבי ארמלתא, אמר: לית לה אימתא דגברא ולא מיסכיא מיא; אבל מבי ארפאה שתי, נהי דאגיליא לא קפרי, אפנקרותא מיהא קפרי. איכא דאמרי: רב לא שתי מבי ארפאה, אבל מבי ארמלתא שתי; שמואל לא שתי מיא, לא מבי ארפאה ולא מבי ארמלתא. אמר רבי יהושע בן לוי: שלש ינינות הן ואין בהן משום גילוי, ואלו הן: חד, מר, מתוק; חד - טילא חריפא דמצרי וזקי, מר - ירנא, מתוק - חוליא. רב חמא מתני לעילויא: חד - חמר ופלפלין, מר - אפסיתין, מתוק - מי בארז. אמר רבי שמעון בן לקיש: קרינא אין בו משום גילוי. מאי קרינא? אמר רבי אבהו: חמרא חליא דאתי מעסיא. אמר רבא: ובמקומו יש בו משום גילוי; מאי טעמא? חמר מדינה הוא. אמר רבא: האי חמרא דאקרים, עד תלתא יומי - יש בו משום גילוי ומשום יין נסך, מכאן

השחלים אין בהם משום גילוי - פירש הקונטרס: קרשין בלעז, טרוף בבלי ושחוק, ויין או מים נתונים בו. וקשיא: דבסוף נדרים (צא, ב) דמשמע דיש בהם משום גילוי, גבי הווא נואף הווא תחיל, אמר ליה: לא תיכול מנייה דטעמינהו חייוא ואין לפרש שחלים דהבא היינו מאלב של גרסין, כי הדיא דפרק ברא (עבודה זרה סז, א) דקאמר: וכן ויו

בצפרי עשין נותנים חומץ לתוך הגריסין וקורין אותו שחלים, דהתם אינו קרי שחלים עד לאחר נתינת החומץ, והבא מיירי קודם נתינת החומץ, כדאמרין: ולא אמרן אלא דלית בהו חלא, ויש לומר: דהבא ודנדרים חד הוא ודאי, לפעמים במקרה טועמים נחש כי ההוא עובדא דהתם, ולכן נהגו בהן בני גולה איסור.

פי תאנה אין בו משום גילוי - והא דאמרין בפרק קמא דחולין (ט, א): ראה צפור מנקר בתאנה חוששין שמא במקום נקב נקר ואסור, שאני התם דאיכא ריעותא דניקורא.

לא בהמתו ולא בהמת חבירו - אין לדקדק: השתא בהמתו אמרה, בהמת חבירו מביעא: דיו ואין צריך לומר זו קנין, ודרך התנא לשנותם יחד.

ומטמא טמאה חמורה בכזית - ואפילו בית הלל דבעו רביעית פרק "המוציא יין"

(שבת עו, א) גבי נבלות, דקא אמר: אף כשטמאו בית הלל לא טמאו אלא ברביעית הואיל ויכול לקרש ולעמוד על כזית, חבא מודו דטגי בכזית, דהואיל ואסור מטעם תקרובת טמאא בכזית כמו זבת.

ומטמא טמאת משקין - ברביעית - פירוש: לטמא אוכלין ומשקין כחורת משקין

טמאין שנטמאו בשרץ, שאינו מטמא אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין, ושעור קבול טמאה ברביעית לוג ככל טמאת משקין, עד כאן לשון הקונטרס. משמע מתוך לשונו שאין לסתם יינם טמאה אלא אם כן קבל טמאה ממקום אחר.

וקשה: דמה חידוש הוא זה לשנות כאן טמאת מן השרץ? וכי גרע משאר משקין? ומיהא איכא לשנוי: דאשמועינן דמשום חומרייהו לא מקביל טמאה בפחות מרביעית. ועוד קשיא, דמשמע

דבשאר משקין בעינן רביעית לקבל טמאה, ואורבא בשרץ משקין לא בעינן מרביעית, כדאמרין בפרק קמא דפסחים (יז, ב): משקה בית

מטבחיא דכן, לא אמרו אלא ברביעית דחיו להטביל מחטין וצניורות, אבל בפחות מרביעית טמאים. ואפילו לטמא אחרים לא בעו רביעית,

דמשמע נמי התם (יד, א) גבי "לא נמנעו מלשרוף את הורבא" בו דמוקי לה באיכא משקין בהדי

בשר דמטמא בשר מחמת משקין, ומסתמא באותן מים הנשארים על הבשר לאחר הודחה אין בהם רביעית. וכן משמע בבבכות פרק "אלו דברים"

(נב, א) דקאמר: שמא יחורו מים שאחורי הכוס ויטמאו את הדיים, והתם לא הוה רביעית. ואף לטמא כלים, שמשקה טמא כלים דרבנן - לא

בעי רביעית, כדתנן בפרק שליש דטהרות (משנה ב): גוש של זיתים, פירוש: והוא טמא. שנפל לתנור והוסק, בביצה מכון - טהור, פירוש: התנור טהור, משיצתה טיפה ראשונה נתמנע האוכל

מבביצה, ואין הטיפה יכולה עוד לקבל טמאה מן הגוש דאין אוכל מטמא בפחות מבביצה, ומן הגוש לא קבל התנור טמאה דאין הגוש מטמא כלי. ומחמת הטיפה שנמנעת עם הגוש אין לטמאות. ואפילו למאן דאמר בפרק "כל שעד" (פסחים לב, ב): משקין מבלע בליע, וכשנמנע הגוש נמנא הטיפה, דטמאה לדיחין הלכה, מכל מקום כיון שקיבלתה בעודה אוכל שדחיה

בלועה בגוש לא חמירא כמשקל לטמא התנור. ויותר מבביצה - טמא, פירוש: התנור טמא, דטיפה ראשונה שיצתה קבלה טמאה מן הגוש שיש בו בביצה וחזרה וטמאה את התנור. אלמא לא בעינן רביעיתא ונראה לפרש: דרך טמאה דסתם יינם גזרו ואף בלא מגע שרץ, ולא החמירו לגזור טמאה בפחות מרביעית, כי הני משקין דפרק "דם הנדה" (נדה נט, א) דמעת עיניו דם

מנפתו וחלב שבאשה מטמאין טמאת משקין ברביעית מדרבנן כדאיתא פרק "כיסור הדם" (חולין פז, ב), וקראי דמייתי פרק "דם הנדה" אסמכתא ניהו. ואם התאמר: למה הוצרכו לגזור טמאה על סתם יינם? תיפוק ליה משום מגע גוי שגזרו עליהם שיהו כזבים לכל דבריהם ויש לומר: דאיצטריך למיסר פחות מכן תשע, דליתא חך גזירה כדאמרין לקמן בפרקין (נז, ב). ואם התאמר: דרך רביעית דסתם יינם, ורביעית דמשקה זב דפרק "דם הנדה", אמאי לא חשיב ליה כזב? וכן עשר רביעית חזן וליכא למימר דלהכי לא חשיב ליה - משום דליחתהו אלא דרבנן, דקא חשיב נמי פסול גזיה דרבנן ויש לומר: דכל עניני טמאת משקין ברביעית הם בכלל פסול גזיה.

מכאן ואילך - נתקלקל הדברה, ואין בו משום גילוי. ויין תוסם - יין חדש מגיתו עד שהוא מחמיץ לחיות יין קרי ליה תוסס. השחלים = קרשין, טרוף בבלי ושחוק, ויין או מים נתונים בו. חלא = חומץ. מיניי בהו - החומץ מתגרה ונלחם בחבן של נחשים, ואין שותין בו ממנו. כותח הבבלי - חזק הוא כחומץ, כדמפרש ב"אלו עוברין" (פסחים נב, א) וידהבו

ביה עופשין פת ונסיובי דחלבא, משגיא בלעז. ניקורי - כמין מקום נשיכת הנחש. טיף טיף טיף - כלי שתחת חבית שנוקע בלתך הנחשקה

להדי טיף טיף - שמשפטא תדיר, והטיפים רודפות זו את זו ותכופות, והנחש שומע ובורח. פי תאנה - כשתולשין אותה נעשה

לה פה קצר במקום עוקצה. שוקע - לפי שחזק הוא וכבד ושוקע בתוך המשקה לקרקעיתו של כלי. מפעפע - ביתניים. וזיהיה

- ארס שלו. לא ישתה עשירי - שהארס שוקע למטה, וישתה וימות. אבטיח = מלפפן, מלזין בלעז, וגסה היא, וכשפותחין אותה

לאכול קצת ועומדת מגולה אוכל נחש ממנה, והיא רכה והארס שוקע בה. הלכך שומעין מרב ספרא טובא: ראשון לא ישתה - שמא נחש זקן

שתה שם ונחץ הארס למעלה, אמרעיים - שמא נחש ביוני היה ומפעפע, שחש תשעה לא ישתה עשירי - שמא חבור היה. לא יפסב - שמא

יעבור אדם יחף ויעמוד הארס בין קשריו אצבעותיו, וכיון שנגס מעט ונוקב בבשר שוב אין לו רפואה. ולא ידבן - להשכיב את האפר

ואבק שלא יעלה. סירטא = סדק, שהארס מתעכב שם ואינו נופל מחר, ונוקב הבשר. היינו

תנא קמא - דהא פנים די רגל יש שם פתחים וסדקים כמו בין אצבע לאצבע, ובתוך הכף יש סדקים, והאזן והשפתים. רומני דאפי - פומליא של פנים אשר אצל העין, ואין שם

סדק, ולאחרים שרי. בשונרא - דלא מוסיף ליה ארס, דשונרא אכיל ליה לחייוא כדאמרין ב"ערכי פסחים" (פסחים קיב, ב). ויין נפך - שנתנסך לעבודה זרה. שופאא חמורה - משא

ואהל כמות, איתקש תקרובת עבודה זרה למת. סתם

מכאן ואילך - אין בו משום גילוי ואין בו משום יין נסך, ונתרדעי אמרי: אפילו לבתר תלתא יומי חיישין משום גילוי, מאי טעמא? וימנין מיקרי שתי. תנו רבנן: ויין תוסס אין בו משום גילוי, וכןה

תסיסות? שלשה ימים. השחלים אין בהם משום גילוי, ובני גולה נהגו בהן איסור. ולא אמרן אלא דלית בהו חלא, אכל אית בהו חלא - מיגרי בהו. פותח הפבלי אין בו משום גילוי, ובני גולה נהגו בו

איסור. אמר רב מנשי: אי אית ביה נקורי חיישין. אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: מי טיף טיף אין בו משום גילוי. אמר רב אשי: והוא דעביד

טיף לתרי טיף טיף. אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: פי תאנה אין בו משום גילוי. כמאן? פי

האי תנא; דתניא, רבי אליעזר אומר: אוכל אדם ענבים ותאנים בלילה ואינו חושש, משום שצאמור: "שמו פתאים ה'". אמר רב ספרא משום רבי יהושע

דזומא, שלשה מיני ארס חזן: של בחור שוקע, של בינוני מפעפע, ושל זקן צף. למימרא, דכמה דקשיש

בחוש חיליה? והתניא: שלשה כל זמן שפוקינן גבורה מתוספת בהן, אלו חזן: דג, נחש, וחויר! -

בה אוסופי הוא דקא מוסיף, וזיהיה קלש. של בחור שוקע, למאי הלכתא? דתניא: חבית שנתגלה, אף על פי ששתי ממנה תשעה ולא מתו - לא

ישתה ממנה עשירי. מעשה היה ששתי ממנה תשעה ולא מתו, ושתי עשירי ומת, אמר רבי ירמיה: והו

שוקע. וכן אבטיח שנתגלה, אף על פי שאכלו ממנה תשעה בני אדם ולא מתו - לא יאכל ממנה עשירי. מעשה היה ואכלו ממנה

תשעה ולא מתו, ואכל עשירי ומת: אמר רבי: והו שוקע, תנו רבנן: מים שנתגלו - הרי זה לא יפסבם פרישות הרבים, ולא ירביץ בהן את חבית, ולא יגבל בהן את הפיטם, ולא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו, ולא ירחץ בהן פניו וידיו ורגליו, אחרים

אומרים: מקום שיש סירטא - אסור, אין סירטא - מותר. אחרים היינו תנא קמא! - איכא פנייהו: גב היד וגב הרגל ורומני דאפי. אמר מר: לא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו. והתניא: אכל משקהו לבהמת עצמו! - פי תנא הדיא - לשונא. - אי הכי, דחכריה נמי! - דחכריה פחיש! - דידיה נמי פחיש! - הדר בריא. - דחכריה נמי הדר בריא! - וימנין דבעי לזבוגא וימפסיד ליה מיניה. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בן בתירא, שלשה ינות חזן: ויין נסך - אסור בהנאה ומטמא טומאה חמורה בכזית, סתם

מכאן ואילך - נתקלקל הדברה, ואין בו משום גילוי. ויין תוסם - יין חדש מגיתו עד שהוא מחמיץ לחיות יין קרי ליה תוסס. השחלים = קרשין, טרוף בבלי ושחוק, ויין או מים נתונים בו. חלא = חומץ. מיניי בהו - החומץ מתגרה ונלחם בחבן של נחשים, ואין שותין בו ממנו. כותח הבבלי - חזק הוא כחומץ, כדמפרש ב"אלו עוברין" (פסחים נב, א) וידהבו

ביה עופשין פת ונסיובי דחלבא, משגיא בלעז. ניקורי - כמין מקום נשיכת הנחש. טיף טיף טיף - כלי שתחת חבית שנוקע בלתך הנחשקה

להדי טיף טיף - שמשפטא תדיר, והטיפים רודפות זו את זו ותכופות, והנחש שומע ובורח. פי תאנה - כשתולשין אותה נעשה

לה פה קצר במקום עוקצה. שוקע - לפי שחזק הוא וכבד ושוקע בתוך המשקה לקרקעיתו של כלי. מפעפע - ביתניים. וזיהיה

- ארס שלו. לא ישתה עשירי - שהארס שוקע למטה, וישתה וימות. אבטיח = מלפפן, מלזין בלעז, וגסה היא, וכשפותחין אותה

לאכול קצת ועומדת מגולה אוכל נחש ממנה, והיא רכה והארס שוקע בה. הלכך שומעין מרב ספרא טובא: ראשון לא ישתה - שמא נחש זקן

שתה שם ונחץ הארס למעלה, אמרעיים - שמא נחש ביוני היה ומפעפע, שחש תשעה לא ישתה עשירי - שמא חבור היה. לא יפסב - שמא

יעבור אדם יחף ויעמוד הארס בין קשריו אצבעותיו, וכיון שנגס מעט ונוקב בבשר שוב אין לו רפואה. ולא ידבן - להשכיב את האפר

ואבק שלא יעלה. סירטא = סדק, שהארס מתעכב שם ואינו נופל מחר, ונוקב הבשר. היינו

תנא קמא - דהא פנים די רגל יש שם פתחים וסדקים כמו בין אצבע לאצבע, ובתוך הכף יש סדקים, והאזן והשפתים. רומני דאפי - פומליא של פנים אשר אצל העין, ואין שם

סדק, ולאחרים שרי. בשונרא - דלא מוסיף ליה ארס, דשונרא אכיל ליה לחייוא כדאמרין ב"ערכי פסחים" (פסחים קיב, ב). ויין נפך - שנתנסך לעבודה זרה. שופאא חמורה - משא

ואהל כמות, איתקש תקרובת עבודה זרה למת. סתם

מכאן ואילך - אין בו משום גילוי ואין בו משום יין נסך, ונתרדעי אמרי: אפילו לבתר תלתא יומי חיישין משום גילוי, מאי טעמא? וימנין מיקרי שתי. תנו רבנן: ויין תוסס אין בו משום גילוי, וכןה

תסיסות? שלשה ימים. השחלים אין בהם משום גילוי, ובני גולה נהגו בהן איסור. ולא אמרן אלא דלית בהו חלא, אכל אית בהו חלא - מיגרי בהו. פותח הפבלי אין בו משום גילוי, ובני גולה נהגו בו

איסור. אמר רב מנשי: אי אית ביה נקורי חיישין. אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: מי טיף טיף אין בו משום גילוי. אמר רב אשי: והוא דעביד

טיף לתרי טיף טיף. אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: פי תאנה אין בו משום גילוי. כמאן? פי

האי תנא; דתניא, רבי אליעזר אומר: אוכל אדם ענבים ותאנים בלילה ואינו חושש, משום שצאמור: "שמו פתאים ה'". אמר רב ספרא משום רבי יהושע

דזומא, שלשה מיני ארס חזן: של בחור שוקע, של בינוני מפעפע, ושל זקן צף. למימרא, דכמה דקשיש בחוש חיליה? והתניא: שלשה כל זמן שפוקינן גבורה מתוספת בהן, אלו חזן: דג, נחש, וחויר! -

בה אוסופי הוא דקא מוסיף, וזיהיה קלש. של בחור שוקע, למאי הלכתא? דתניא: חבית שנתגלה, אף על פי ששתי ממנה תשעה ולא מתו - לא

ישתה ממנה עשירי. מעשה היה ששתי ממנה תשעה ולא מתו, ושתי עשירי ומת, אמר רבי ירמיה: והו שוקע. וכן אבטיח שנתגלה, אף על פי שאכלו ממנה תשעה בני אדם ולא מתו - לא יאכל ממנה

תשעה ולא מתו, ואכל עשירי ומת: אמר רבי: והו שוקע, תנו רבנן: מים שנתגלו - הרי זה לא יפסבם פרישות הרבים, ולא ירביץ בהן את חבית, ולא יגבל בהן את הפיטם, ולא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו, ולא ירחץ בהן פניו וידיו ורגליו, אחרים

אומרים: מקום שיש סירטא - אסור, אין סירטא - מותר. אחרים היינו תנא קמא! - איכא פנייהו: גב היד וגב הרגל ורומני דאפי. אמר מר: לא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו. והתניא: אכל משקהו לבהמת עצמו! - פי תנא הדיא - לשונא. - אי הכי, דחכריה נמי! - דחכריה פחיש! - דידיה נמי פחיש! - הדר בריא. - דחכריה נמי הדר בריא! - וימנין דבעי לזבוגא וימפסיד ליה מיניה. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בן בתירא, שלשה ינות חזן: ויין נסך - אסור בהנאה ומטמא טומאה חמורה בכזית, סתם

מכאן ואילך - נתקלקל הדברה, ואין בו משום גילוי. ויין תוסם - יין חדש מגיתו עד שהוא מחמיץ לחיות יין קרי ליה תוסס. השחלים = קרשין, טרוף בבלי ושחוק, ויין או מים נתונים בו. חלא = חומץ. מיניי בהו - החומץ מתגרה ונלחם בחבן של נחשים, ואין שותין בו ממנו. כותח הבבלי - חזק הוא כחומץ, כדמפרש ב"אלו עוברין" (פסחים נב, א) וידהבו

ביה עופשין פת ונסיובי דחלבא, משגיא בלעז. ניקורי - כמין מקום נשיכת הנחש. טיף טיף טיף - כלי שתחת חבית שנוקע בלתך הנחשקה לקרקעיתו של כלי. מפעפע - ביתניים. וזיהיה - ארס שלו. לא ישתה עשירי - שהארס שוקע למטה, וישתה וימות. אבטיח = מלפפן, מלזין בלעז, וגסה היא, וכשפותחין אותה לאכול קצת ועומדת מגולה אוכל נחש ממנה, והיא רכה והארס שוקע בה. הלכך שומעין מרב ספרא טובא: ראשון לא ישתה - שמא נחש זקן שתה שם ונחץ הארס למעלה, אמרעיים - שמא נחש ביוני היה ומפעפע, שחש תשעה לא ישתה עשירי - שמא חבור היה. לא יפסב - שמא יעבור אדם יחף ויעמוד הארס בין קשריו אצבעותיו, וכיון שנגס מעט ונוקב בבשר שוב אין לו רפואה. ולא ידבן - להשכיב את האפר ואבק שלא יעלה. סירטא = סדק, שהארס מתעכב שם ואינו נופל מחר, ונוקב הבשר. היינו תנא קמא - דהא פנים די רגל יש שם פתחים וסדקים כמו בין אצבע לאצבע, ובתוך הכף יש סדקים, והאזן והשפתים. רומני דאפי - פומליא של פנים אשר אצל העין, ואין שם סדק, ולאחרים שרי. בשונרא - דלא מוסיף ליה ארס, דשונרא אכיל ליה לחייוא כדאמרין ב"ערכי פסחים" (פסחים קיב, ב). ויין נפך - שנתנסך לעבודה זרה. שופאא חמורה - משא ואהל כמות, איתקש תקרובת עבודה זרה למת. סתם

מקשה הגמרא: לְמִיָּקָרָא – יש לומר לפי דברי רב ספרא, דְּבִקְשָׁה
דְּקָשִׁישׁ – שכל שהנחש יותר מבוגר בְּחִישׁ חִילִיָּה – נחלש כוחו,
וְהִתְנָא בברייתא, שְׁלֵשָׁה בעלי חיים כָּל זֶמֶן שְׁמֻקְיָנִין גְּבוּרָה
מִתְקַסֶּפֶת וְנוֹסֶפֶת בָּהֶן, וְאֵלּוּ הֵן, דְּגַן נָחַשׁ וְחוּרִי, הרי שהזיקנה
משביחה את כח הנחש.
מתרצת הגמרא: בְּחָ אוֹסְפִי הוּא דְקָא מוֹסִיף – אכן ככל שמוזיק
כוחו מתחזק, אבל וְהִתְרִיָּה קָלִישׁ – ארסו נעשה חלש ודק, וצף במים
למעלה.
הגמרא ממשיכה לדרך בדברי רב ספרא. שואלת הגמרא: מה
שומר רב ספרא שארס שָׁל בְּחוּר שׁוֹקֵעַ, לְמֵאִי הִלְכְתָּא – לענין
איזה דין אמר כן. משיבה הגמרא: דְּתִתְנָא בברייתא, הִכִּיתָ שֶׁל יִין
או של מים שְׁתַּנְגְּלָה, אָף עַל פִּי שְׁשֵׁתָּה מִמֶּנָּה תִשְׁעָה בְּנֵי אָדָם וְלֹא
מָתוּ, אין העשירי יכול לסמוך על כך להוכיח שמי החבית נקיים
מארס נחש, אלא לֹא יִשְׁתָּה מִמֶּנָּה עֲשִׂירִי. וכן מַעֲשָׂה הָיָה שְׁשֵׁתוּ
מִמֶּנָּה תִשְׁעָה וְלֹא מָתוּ, וְשָׁתָה עֲשִׂירִי וּמָתוּ, וְאִכְרִי רַבִּי יְרֵמְיָה בְּטַעַם
הדבר, וְהוּא אֵרֶס שׁוֹקֵעַ, כלומר, נחש צעיר שותה מהחבית וארסו
שקע בתחתיתה, לְפִיכָךְ הראשונים ששתו מהמים העליונים לא
ניזוקו, והאחרון ששתה מהמים התחתונים מת. עוד שנינו
בברייתא כיוצא בזה: וְכֵן אֲבִימִיחַ שְׁתַּנְגְּלָתָה – שלאחר שפתחוהו
השאיירוהו מגולה, אָף עַל פִּי שְׁאֵבְלוּ מִמֶּנָּה תִשְׁעָה בְּנֵי אָדָם וְלֹא
מָתוּ אין לסמוך על כך ולומר שלא אכל ממנה נחש, אלא לֹא
יֵאָכֵל מִמֶּנָּה עֲשִׂירִי. וכן מַעֲשָׂה הָיָה, וְאִכְלוּ מִמֶּנָּה – מהאבטיח
המגולה תִשְׁעָה וְלֹא מָתוּ, וְאִכְלוּ מִמֶּנָּה עֲשִׂירִי וּמָתוּ. אָמַר עַל כֵּךְ רַבִּי
ירמיה, וְהוּא אֵרֶס שׁוֹקֵעַ שֶׁל נָחַשׁ צֵעִיר שֶׁאֵכֵל מִמֶּנּוּ וְהִטִּיל בּוֹ אֵרֶס,
וּמִתּוֹךְ שֶׁהֵאֲבִיטָה רַךְ שֶׁקֶע הָאֵרֶס וְרַךְ הָעֲשִׂירִי מָתוּ.
הגמרא מבארת שמים מגולים נאסרים לכל שימוש, ולא רק
לשתיה: תָּנוּ רַבָּנָן, מִים שְׁתַּנְגְּלוּ, וְיֵשׁ לַחֲשׁוֹשׁ שֶׁנֶּחֱשׁ הִטִּיל בָּהֶם
אֵרֶס, הָרִי זֶה לֹא יִשְׁפָּכֶם בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, שְׁמֵא יַעֲבֹר אָדָם יַחַף
וְיִדְרֹךְ שֶׁם וְיִגִּיעַ הָאֵרֶס לְבִין קֶשְׁרִי אֲצַבְעוֹת כֶּף רִגְלוֹ, וְכִיּוֹן שֶׁנִּכְנַס
מֵעַט וְנוֹקַב בְּבֶשֶׂר שׁוּב אֵין לוֹ רְפוּאָה. וְכֵן לֹא יִרְבִּין בָּהֶן אֶת הַכִּיתָ
– לא יולף מהן על קרקע הבית כדי להרביץ ולהדביק את האבק
לקרקע שלא יעלה ויתפור באויר. וְלֹא יִגְבַּל – ילוש בָּהֶן אֶת הַפִּיטָם,
שכן בשעה שנותנים את הטִיט בבנין נוגעים בו בידים ועלולים
להיזקק. וְלֹא יִשְׁקָה מִהֶן לֹא אֶת בְּהֵמָתוֹ, שְׁמֵא יִשְׁחַסֶּה לֵאחֹר מִכֵּן
וְהֵאוּכַל מִבִּשְׂרָה יִינֹק, וְלֹא אֶת בְּהֵמַת חֲבִירָה, וְלֹא יִרְחֵץ בָּהֶן מַיִן
יְדִיּוֹ וְרַגְלָיו, שְׁמֵא יִכְנַס הָאֵרֶס לְגוֹפוֹ וְיָמוּת. אֲבָל אֲחֵרִים אוֹמְרִים,
רַק מִקּוֹם בְּגוֹף יִשֵּׁשׁ שֶׁם סִירָא – סדק, קמטי עור, אֲסוּר לְרַחֵצוֹ
בָּמֵים אֵלּוּ, כִּיּוֹן שֶׁהָאֵרֶס שׁוּדָה שֶׁם וְיֵשׁ לַחֲשׁוֹשׁ שֶׁיִּקְרַב הָאֵרֶס אֶת
הַבֶּשֶׂר וְיִכְנַס לְגוֹף, אֲבָל מִקּוֹם שֶׁאֵין בּוֹ סִירָא וְהַמִּים מְחִילִיקִים
מִמֶּנּוּ מִיד, מוֹתֵר לְרַחֵצוֹ בָּמֵים הָלָלוּ, שֶׁאֵף אִם יֵשׁ בָּהֶם אֵרֶס, כִּיּוֹן
שֶׁאֵינֶם שׁוּדָה עַל הָעוֹר אֵינֶם מְזִיקִים.
הגמרא מבררת במה נחלקו תנא קמא ואחרים. מקשה הגמרא:
אֲחֵרִים הֵינּוּ תַנָּא קָמָא – דברי אחרים ודברי תנא קמא שוים,
שְׁהָרִי אֵף תַנָּא קָמָא אָמַר רַק שֶׁלֹּא יִרְחֹץ פָּנָיו יְדָיו וְרַגְלָיו, שִׁישׁ בָּהֶם
סְדִיקִים. מתרצת הגמרא: אֵיבָא בְּיַנְיָהוּ – החילוק ביניהם הוא,
לְעֵנִין רַחִיצַת גֵּב תִּיד וְגַב הָרַגְלִי, וְרוֹמְנִי דַּאֲפִי – ורחיצת הלחיים
בגובה הפנים מתחת לעינים, שאין במקומות הללו קמטים,
שֶׁלְדַעַת תַנָּא קָמָא אֲסוּר וְלַדַעַת אֲחֵרִים מוֹתֵר.
מקשה הגמרא: אֲמַר מִר בְּרִייתָא, לֹא יִשְׁקָה מִהֶן לֹא אֶת בְּהֵמָתוֹ
וְלֹא אֶת בְּהֵמַת חֲבִירָה. וְהִתְנָא – והרי שנינו בברייתא אחרת, אֲכָל
מִשְׁקָהוּ – את המגולה לְבֵהֶמַת עֲצָמוֹ.
מתרצת הגמרא: כִּי תִתְנָא הָרִיא – מה ששנינו באותה ברייתא
שרשא להשקות את בהמת עצמו, לְשׁוֹנְרָא – היינו לחתול שלו,
שֶׁאֵרֶס נֶחֱשׁ אֵינּוּ מְזִיקוֹ, שְׁהָרִי דֶרֶךְ הַחֲתוּל לֵאכּוֹל נֶחֱשִׁים וְאֵינּוּ
ניזוק מהם.
מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם כן שמדובר בחתול, דְּחִכְרִיָּה נָמִי –

מִכָּאֵן וְאֵילָּה, כבר נתקלקל הרבה ואינו יין אלא חומץ, וְאֵין בּוֹ
מִשּׁוֹם גִּילּוֹ, שאין נחש שותה חומץ, וְאֵין בּוֹ מִשּׁוֹם יִין נָסָה, שאין
הגויס מנסכים חומץ.
מביאה הגמרא דעה החולקת לענין גילוי: וְנִתְרַדְעִי אֲמַרִי –
והחכמים שבנהרדעא אומרים, אֲפִילוּ לְבִתְרָה תִּלְתָּא יוֹמִי – גם
לאחר שלשה ימים, עֲדִיין חֵיִשְׁיָנִין – חוששים מִשּׁוֹם גִּילּוֹ. מבארת
הגמרא: מֵאִי מַעֲמָא – מה טעמם של נהרדעי, וְיִמְנִין מִיָּקְרִי שְׁתִּי –
לפעמים נחש שותה ממנו אף לאחר שנעשה חומץ.
הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדיני גילוי: תָּנוּ רַבָּנָן, יִין הוֹסֵם
– יין חדש לאחר שנשחט, שִׁדְרָכוּ לְבַעֲבַע, אֵין בּוֹ מִשּׁוֹם גִּילּוֹ,
שאין נחש שותה ממנו מחמת שהוא מבעבע. מבארת הגמרא:
וְכִקְשָׁה זֶמֶן נִמְשַׁכְתָּ תִּסְפִּיקָהּ, שְׁלֵשָׁה יָמִים מַעַת הַסְחִיטָה, וּמִכָּאֵן
ואילך יש לזהר בו מִשּׁוֹם גִּילּוֹ.
הגמרא דנה במאכלים נוספים, האם יש בהם מִשּׁוֹם גִּילּוֹ: הַשְּׁחָלִים
– מִיִּין מִמִּינֵי הַדִּירָקוֹת, כְּשֶׁהֵם כְּתוּשִׁים וְשִׁחּוּקִים, וְנִתְּן בָּהֶם יִין או
מִים, אֵין בָּהֶם מִשּׁוֹם גִּילּוֹ, מִשּׁוֹם שֶׁאֵין נֶחֱשׁ רִגִּיל לְטַעֲמוֹם מִהֶם.
וְכִנֵּי גוֹלָה נִהְיָו בָּהֶן אִיסוּר, מִשּׁוֹם שֶׁלְפַעֲמִים טוֹעַם מִהֶם הַנֶּחֱשׁ. וְלֹא
אֲמַרִי – ולא אמרו בני הגולה שצריך לנהוג בהם איסור. אֲכָל
בְּאוּפֹן דְּלִיתָ בָּהוּ חֵלָא – שאין מעורב בהם חומץ, אֲכָל אֵית בָּהוּ
חֵלָא – אך אם יש בהם חומץ אין צריך לנהוג איסור, מִשּׁוֹם
שֶׁהַחוּמֶץ מִיָּקְרִי בָּהוּ – מתגרה בהם, כלומר, כאילו החומץ נלחם
בנחש על ידי גורם לו לחוש בחכו טעם שאינו סובל, ולכן אינו
טועם ממאכל כזה.
בּוֹתָח הַכְּבָלִי – מִיִּין מֵאֲכָל הָעֲשׂוֹי מַפֵּת מַעוֹפֶשֶׁת וּמִי חֵלָב, וְטַעְמוֹ
חֹזֵק כְּחוּמֶץ, אֵין בּוֹ מִשּׁוֹם גִּילּוֹ, לפי שאין נחשים רגילים לטעום
ממנו. וְכִנֵּי גוֹלָה נִהְיָו בּוֹ אִיסוּר, כִּיּוֹן שֶׁלְפַעֲמִים טוֹעַם מִמֶּנּוּ הַנֶּחֱשׁ.
אֲמַר רַב מִנְשֵׁי, אֲמַנְם אִי אֵית בֵּיה נִקְרִי – אם יש על פני הכותח
סימנים כַּעֲשֵׁן שִׁינִי נֶחֱשׁ, חֵיִשְׁיָנִין – יש לחשוש שְׁמֵא טַעַם הַנֶּחֱשׁ
מִהִכּוֹתוֹ וְהִטִּיל בּוֹ אֵרֶס, וְלִדְבָרֵי הַכֵּל אֲסוּר לֵאכּוֹל.
דין גילוי במשקה המטפף: אֲמַר רַב תִּימָא בְּרַ אֲשִׁי, אֲמַר שְׁמוּאֵל,
מִי מִיָּה מִיָּה – מִים הַיּוֹרְדִים מְכַלִּי לְכָלִי שֶׁתַּחְתּוֹ בְּטִיפּוֹת טִיפּוֹת,
וְנִשְׁמַע קוֹל הַטַּפְטוּף, אֵין בּוֹ מִשּׁוֹם גִּילּוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהַנֶּחֱשׁ פּוֹחַד מִקּוֹל
הַטַּפְטוּף וְבוֹרַח. מבארת הגמרא: אֲמַר רַב אֲשִׁי, וְהוּא – דִּין זֶה שֶׁאֵין
'גִּילּוֹ' בַּמִּשְׁקָה הַמִּטְפֵּף, הוּא בְּתַנְאִי דְּעִבְדִּי 'מִיָּה' לְהָרִי 'מִיָּה מִיָּה'
– שהיה מטפף במהירות וקול הטפוף נשמע בתכיפות, טיפה
אחר טיפה, אֲבָל אִם הִיוּ הַפִּסְקוֹת בֵּין טִיפָה לְטִיפָה אֲסוּר לְשִׁתּוֹת
מִהֶמֶם, שִׁישׁ לַחֲשׁוֹשׁ שֶׁזֶמֶן הַשֶּׁקֶט בָּא נֶחֱשׁ וְשִׁתָּה.
הגמרא מביאה דין גילוי בתנאים: אֲמַר רַב תִּימָא בְּרַ אֲשִׁי, אֲמַר
שְׁמוּאֵל, פִּי תַנָּא – תאנה שנתלשה מן העץ ונעשה לה במקום
עוקצה כְּמִין פֶּה קֶצֶר, אֵין בּוֹ מִשּׁוֹם גִּילּוֹ, ואֵין לַחֲשׁוֹשׁ שְׁמֵא דֶרֶךְ
שֶׁם הִטִּיל בָּהּ הַנֶּחֱשׁ אֵרֶס, שֶׁאִם נֶחֱשׁוֹשׁ לִכְךָ, לֹא יִהְיֶה אֲפֶשֶׁר
לֵאכּוֹל תַנָּאִים. מבארת הגמרא: קָמָא – כְּשִׁיטָה אֵיזָה תַנָּא אָמַר
שְׁמוּאֵל שֶׁאֵין לַחֲשׁוֹשׁ בְּתַנָּא מִשּׁוֹם גִּילּוֹ, כִּי הָיָה תַנָּא דְּתַנָּא –
כתנא זה ששנינו את דבריו בברייתא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִי, אוֹכֵל
אֵרֶס עֲנָבִים וְהָאֵינִים בְּלִילָה, אֵף שֶׁאֵינּוּ יָכוֹל לְבַדּוֹק בַּחֲשִׁיכָה אִם יֵשׁ
בָּהֶם נִיקוּר, וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמֵא טַעַם מִהֶם נֶחֱשׁ, מִשּׁוֹם שְׁנֵאֲמַר (תהלים
קטו ו) 'שׁוֹמֵר פִּתְאִים ה'', שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר עַל בְּנֵי אָדָם
מִדְּבָרִים שֶׁהֵם נוֹהֲגִים בָּהֶם לֵלֵא לֹא יִדַּעַת סִכְנָתוֹ, בְּדַבְרִים שֶׁקֶשָׁה
לֵאדָם לְשִׁמּוֹר עַל עַצְמוֹ.
הגמרא מביאה מִימְרָא בְּמִינֵי הַנֶּחֱשִׁים, וּמִבְרַרְתָּ הָאֵם לֵאחֹר
שֶׁשֶׁתָּה אָדָם וְלֹא הוֹזַק, מוֹתֵר לֵאחֹר לְשִׁתּוֹת: אֲמַר רַב סְפָרָא מִשּׁוֹם
[בשם] רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּרוּמָא, שְׁלֵשָׁה מִינֵי אֲרֶס שֶׁל נֶחֱשׁ הֵן, אֲרֶס שֶׁל
בְּחוּר – נחש צעיר, שׁוֹקֵעַ בַּמִּשְׁקָה שְׁהוּא מוֹטֵל בּוֹ, לְפִי שֶׁאֵרֶס עֵב
וּמִתּוֹךְ כּוֹבְדוֹ הוּא שׁוֹקֵעַ בַּתַּחְתִּית הַמִּים. אֲרֶס שֶׁל נֶחֱשׁ בְּיֻנוֹי,
מִפְּעֻפֶּעַ – מִחֲלָחֵל וְיוֹרֵד קֶצֶת לַתּוֹךְ הַמִּשְׁקָה וְאֵינּוּ שׁוֹקֵעַ בַּתַּחְתִּית
הַכֵּלִי, וְשֶׁל יָקָן, מִתּוֹךְ דְּקוֹתוֹ אֵף לִמְעַלָּה.

אסור בשתיה ומותר בהנאה, ורבי יהודה בן בתירא לעיל האומר
 כן סובר כשיטת חכמים.
 הגמרא מבררת את ההלכה: **אמר רבי חייה ברבי** [בנו] **דרבי חייה**
בר נחמני, אמר רב חסדא, אמר רב, ואמר ליה - ויש אומרים, שלא
אמר רב חסדא כן בשם רב, אלא אמר רב חסדא אמר זעירי, ואמר
ליה - ויש אומרים] שכן אמר רב חסדא, אמר לי אבא בר חמא,
הכי - כן אמר זעירי, הלכה ברבי אלעזר - שאף בחותם אחד אין
חוששים לזיוף, והיין מותר בשתיה.
 הגמרא מביאה דעה החולקת וסוברת שהלכה בחכמים: **אמר רבי**
אלעזר, הכל - כל דבר שיש בו חשש שגוי יחליפנו, משתמר -
מותר ליתנו לגוי שישמרנו כשמונח בחותם אחד, היין מן היין שאין
משתמר בחותם אחד, אלא בחותם בתוך חותם, שמפני חיבת
הניסוך של העובד כוכבים יש לחשוש שיזייף חותם אחד, ויש
צורך בשתי חותמות. ורבי יוחנן אמר, אפילו יין משתמר בחותם
אחד.
 מבארת הגמרא: **ולא פליגי - רבי יוחנן ורבי אלעזר לא נחלקו**
בבירור שיטת אחד התנאים הנזכרים, אלא נחלקו בפסק ההלכה,
הא - רבי יוחנן סובר שהלכה ברבי אלעזר, הא - ורבי אלעזר סובר
שהלכה ברבנן.
 הגמרא מביאה לשון אחרת במחלוקת שבין רבי אלעזר ורבי
 יוחנן: **איבא דאמרי - יש אומרים, כך אמר רבי אלעזר, הכל**
משתמר ביד גוי בחותם בתוך חותם, היין מן היין שאין משתמר ביד
גוי אפילו בחותם בתוך חותם. ורבי יוחנן אמר, אפילו יין משתמר
בחותם בתוך חותם. מבארת הגמרא: ונתנוהו - ושניהם סוברים
שההלכה ברבנן, אלא שנחלקו בדעתם, הו - רבי יוחנן סבר, כי
פליגי - כשנחלקו רבנן עליה דרבי אלעזר והחמירו על דבריו,
היינו שלשיטתם לא די בחותם אחד, אלא בחותם בתוך חותם שרו
- גם חכמים מתיירים. וזר - רבי אלעזר סבר, אפילו חותם בתוך
חותם אסרי.
 הגמרא מבארת האין היא עשיית חותם בתוך חותם: **הכי דמי -**
כיצד עושה חותם בתוך חותם, אמר רבא, אנא אפומא דחביתא
- מורק שכפא על פי החבית, שריקא - וטיט מרוח סביבות פי
המורק באופן שהטיט נתון גם על המורק וגם על דפנות החבית
ומדביקם, ונתיקא - וחתם על הטיט. ושני הדברים האלו, טיח
וחותם, הוי חותם בתוך חותם, ואי לא עשה כך, לא - אין זה
מועיל.
 אופן נוסף של חותם בתוך חותם: **כפה דיקולא - סל, על פי החבית,**
אופן שמרח טיט על פי מגופת [פסק] החבית, ואחרי שהתיישב
הטיט כפה סל על פי החבית באופן שראש החבית ומקצת
מהדפנות כנוסים בתוך הסל, ומיתק - והסל מהודק באופן שיש
טירחא להסירו מראש החבית ולהחזירו, הוי חותם בתוך חותם,
ואם לא מיתק - לא היה הסל מהודק על החבית, ונח ליטלו
משם, לא הוי חותם בתוך חותם - שכיון שנח ליטלו משם הרי הוא
כמי שאינו.
 עוד אופן של חותם בתוך חותם: **נוד - כלי של עור שמילאוהו**
בין, קשור ומונח בדיקלא - שק של עור, וגם פי השק היה קשור,
אם חתמת פיו - הקשר בפי הנוד היה למטה - בשולי השק, ושולי
הנוד למעלה כלפי פי השק, הוי חותם בתוך חותם, משום שטורח
הוא להפוך ולהתיר את קשרי השק והנוד, ושוב לחזור ולקשור
ולהפוך באופן שהיה מקודם, ואין חשש שיטרח הגוי לנסכו או
להחליפו. אבל אם פיו של הנוד היה למעלה, בפי השק, לא הוי
חותם בתוך חותם, משום שטירחא מועטת היא להתיר ולקשור
ולהחזיר למצב הקודם ויש לחשוש להחלפה.
 אופן רביעי של חותם בתוך חותם: **ואפילו לא היה הנוד נתון בתוך**
שק, כי כיון שומיה לניו - אם לאחר שקשר את הנוד כפה את

הדרגה השניה, **קתם יינם של גוים, שלא ידוע אם נתנסך, ואף הוא**
אסור בהנאה מדרבנן, משום גזירת יין נסך כמבואר לעיל (כט),
ומטמא 'מומא' משקין', כלומר אם נגע בו שרץ הרי הוא מקבל
טומאה קלה, לטמא אוכלים ומשקים ולא אדם וכלים, רק אם
הוא בשיעור רביעי, ככל טומאת משקין, ולא החמירו בו לומר
שיקבל טומאה בפחות מרביעית. והדרגה השלישית, ישראל
המפקדי יינו אצל עובד כוכבים, היין אסור בשתיה מדברי חכמים,
ומותר בהנאה, שאינו אלא ספק אם נגע בו הגוי ולכן לא אסרוהו
בהנאה, וסברה עתה הגמרא שמדובר במפקד יין בחבית ללא
חותם.
 מקשה הגמרא על הדין האחרון: **כיצד הותר בהנאה יין שהופקד**
ביד עובד כוכבים, ונתנו במשנה (דמאי פ"ג מ"ד) ישראל המפקד
פירותיו אצל עובד כוכבים בלא חותם, והשיבם לו העובד כוכבים,
הרי הן בפירותיו של עובד כוכבים, וחושש בהם לשביעית - שמא
הם פירות שביעית, החייבים בביעור, ולמעשה - שאינם מעושרים,
לפי שסתם עובד כוכבים בחזקת שהחליף הטוב ברע ממנו, ונטל
לעצמו את פירות הפקדון, והשיב לישראל פירות שלו, הגרועים
מהם. ואם כן אף ביין המופקד אצל עובד כוכבים יש לנו לחשוש
שהחליפו ביין שלו, ויאסר אפילו בהנאה, כדן סתם יינם.
 מתרצת הגמרא: **מה שאמרו שיין המופקד אצל גוי מותר בהנאה,**
היינו כגון שיחיד לו הגוי לישראל בביתו קרן וזית - מקום מיוחד
וסגור בפני עצמו להנחת היין, ומסר לישראל את המפתח של
אותו מקום, או שעשה חותם על החבית, ולכן אין כאן חשש
החלפה.
 מקשה הגמרא על תירוצו זה: **אי הכי - אם כן שאין חשש החלפה,**
מדוע רק ההנאה מן היין מותרת, בשתיה נמי לישתת - יש להתיר
גם את השתיה. ומוכיחה הגמרא שאכן צריך להיות היתר שתיה,
ממעשה שהיה: דהא - שהרי היה מעשה ברבי יוחנן, דאכלע
לפרוד - שהודמן לעיר 'פרוד', שבר קפרא היה דר שם, לאחר
פטירת בר קפרא. אמר - שאל רבי יוחנן את בני המקום, בלום יש
- האם ידוע לכם איזה דין משנת בר קפרא. תנא ליה - שנה לו
רבי תנחום דמן פרוד בשם בר קפרא, המפקד יינו אצל עובד
כוכבים, מותר היין אפילו בשתיה.
קרי עליה - קרא רבי יוחנן על בר קפרא בדרך משל את הפסוק
'מקום שישל העץ שם יהו' (קהלת יא ג), כלומר, מקום שדרו בו
התלמידי חכמים שם הם נמצאים. תמחה הגמרא: 'שם יהו' סלקא
דעתך - וכי כך היא כוונת רבי יוחנן שהם עצמם נמצאים שם,
והרי בר קפרא כבר נפטר מן העולם. מתרצת הגמרא: אלא כך
היא הכוונה, שם יהו פירותיו - במקום שנמצא העץ שם ימצאו
הפירות שנשרו ממנו, וכוונת רבי יוחנן היתה שהרצוה לדעת את
דברי החכם, ישאל את בני עירו שהם שומעים ולמדים ממנו,
ומלמדים אותם לאחרים. על כל פנים שמענו מדברי בר קפרא
שיין המופקד אצל עובד כוכבים מותר בשתיה, ואילו רבי יהודה
כן בתירא אמר שחבית הפקדון אסורה בשתיה.
 הגמרא מבארת שאין דין זה תלוי במחלוקת תנאים. מתרצת
 הגמרא: **אמר רבי יוחנן, לא קשיא - אין זו קשיא, כיון שבאמת**
נחלקו תנאים בדבר, הא - דברי בר קפרא הם כשיטת רבי אלעזר,
והא - ודברי רבי יהודה בן בתירא, הם כשיטת רבנן. דתניא
בברייתא, אחד הלוקח ואחד השוכר בית העומד בחצירו של עובד
כוכבים, ומלאוהו - הלוקח או השוכר לבית בחביות יין, ולא
נשארו לדור שם אך נעלו את הבית ומפתח הבית בידם, או שהיה
חותם על כל חבית שנעשה ביד ישראל, רבי אלעזר מתייר אף את
שתיות היין, משום שאין לחשוש שבעל החצר הגוי יזייף את
המפתח או את החותם, וכך היא דעת בר קפרא, וקתים אוקרין
להניח שם את החביות, מחשש שמא יזייף, ואם עבר והניחם, היין

המפקיד יינו אצל גוי אסור בשתיה ומותר בהנאה - ובסמוך משמע שהפקידו בחותם אחד. ותמה: מאי קסבר רבי יהודה בן בתירא? אי לא חייל ליוף כרבי אליעזר - אפילו בשתיה לשתרי, ואי חייל ליוף כרבנן - אפילו בהנאה ליתסר שמא נגע בו הגוי ונסבא ויש לומר: דרבי יהודה בן בתירא לטעמיה, דאמר לקמן בפרק "רבי ישמעאל" (נט, ב): יין של ישראל שנגע בו גוי מותר בהנאה, חדא דאין מנסבין יין אלא בפני עבודה זרה, ועוד שאומר לו "לא כל הדמך שתאסור ייני לאנסרי". ואף על גב דחייל ליוף דנגע ביה ושתה מיניה, לא חתמי דכל כך לחוש לאחלופי בשלו שיאסר גם בהנאה, כיון שכל עיקר יינם אינו אסור אלא מדרבנן.

דאמר רב הלכה כרבי אליעזר שמתיר יין בחותם אחד - ולקמן פרק בתרא (סט, ב) נמי אמרין: האידנא קיימא לן כרבי אליעזר דלא חייל ליופא. ויש להקשות דרב אדרב, דהא אמר רב לקמן (לט, א): חבירת בחותם אחד אסור, סימן: כלב, בשר, יין, תכלת, ועוד קשה, דרב אשי אמר רב (כט, ב) גבי חומץ ויין מבושלי אין צריך חותם בתוך חותם, משמע דאין יין גמור צריך חותם בתוך חותם. וכן רבא דשקיל וטרי לקמן בסמוך דיכי דמי חותם בתוך חותם, משמע דסבירא ליה דלא סגי בחותם אחד, וכולהו סוגיא דשמעתא מיירי בחותם בתוך חותם והיה מותרין רבינו תם דהחזא דרב דלקמן מיירי בישראל חשוד, וגרע מגוי מפני שהוא בטוח שיאמינהו ולא מירתת כל כך. וכן דהיא דרב אשי דלעיל (כט, ב) נפקא מינה לענין ישראל חשוד. וכן רבא מפרש חותם בתוך חותם אליבא דרבנן, ואפילו אליבא דהלכתא איכא נפקותא, כגון ישראל חשוד. וההיא דרבה בר בר חונא חתך לה לבישרא אתלתא קרנטא - כשמשלחה ביד גוי, ולהכי סגי בחותם אחד. וקשה קצת פירוש רבינו תם, דנביאה היא להעמיד כל אלו ההלכות בישראל חשוד, ואנן בגוים קיימין, ורב אשי דלעיל הדין חומץ ביד גוי אין צריך חותם בתוך חותם, ומשמע: אין ביד גוי צריך. ועוד, דבירושלמי משמע דהדיא בגוי איירי, וגם רש"י והלכות גדולות פירשוהו בגוין לכך נראה לפרש דהכא והתם בגוי איירי, ויש לחלק בין שולח לחבירו ואינו חוזר ורואה חותמו להכירו, דאז צריך חותם בתוך חותם, דלא מירתת שסבור האתר לא יכירי החותם. אבל היכא שמנתיב ביד הגוי ועתיד לראות חותמו לחביר - די בחותם אחד. תרע שכן הוא, שהרי רבי אליעזר הוכיר בדבריו המפקיד יינו אצל גוי, ובסתמא אדם דעתו לחזור שם להכיר חותמו וסתמו, אבל גוי, דלעיל הוכיר בדבריו חומץ שלנו ביד גוי, משמע ששולחו ביד גוי. ורבא נמי אשכחן לקמן דקאמר: נוד בדיסקא ופוי למשה, ואיתו גופיה אמר בפרק בתרא (עבודה זרה ער, ב): כי הזה משדר גולפי להרפנא סחף להו אפמייהו וחתים להו אבירציהו, ומלתיה דרב לקמן (לט, א) מירי בשולח ביד גוי כפירוש רש"י והלכות גדולות. **ולא** פליגי הא רבי אליעזר והא רבנן - פירוש:

לא פליגי אליבא דחד תנא, אלא מר סבר כרבי אליעזר ומר סבר כרבנן. אי נמי, לא פליגי - וכולהו כרבי אליעזר קיימי דפסק רב כוותיה, אלא מר מפרש מלתיה דרבי אליעזר ומר מפרש מלתיהו דרבנן. ואם תאמר: ורבי אליעזר, היכי קאי כרבי אליעזר? הא רבי אליעזר גופיה קאמר בפרק קמא דנדה (ת, א) דאין הלכה כרבי אליעזר בכולהו סידרי אלא בארבעין ויש לומר: דשאני הא, דקאי רבי מאיר כוותיה לקמן פרק "רבי ישמעאל" (סא, א) בברייתא. דאמר: הלוקח בית וכו', וכהאי גוונא משני תלמודא חתם בפרק קמא דנדה (שם עמוד ב). **ותרייהו** כרבנן - ואם תאמר: אימור דרבי יוחנן סבר כרבי אליעזר, ומפתח חותם דקתני בברייתא רוצה לומר תרייהו, דהשתא הוי חותם בתוך חותם! ויש לומר: דתלמודא משמע ליה דמפתח חותם דקתני בברייתא - לא משום דבעינן תרייהו, מדלא קאמר שתי מפתחות או שתי חותמות, אלא מפתח או חותם קאמר, וגם יש גודסים "מפתח או חותם".

סתומות מותרות - ואף על פי שאין לך סתומות שלא יהו פתוחות מתחלה, מכל מקום כיון שדעתו לסתמן להחקים למכור לישראל - מנסך קא נטר להו שפיר, ואינו חפץ שיחשדוהו ישראל כלל.

סתם יינם אסור בהנאה - משום גזירת יין נסך. ומסתמא סומתא משקין - מטמא סומתא אוכלין ומשקין כחורת משקין, סומתא שרץ, שאינו מטמא אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין, וישעיון לקבל סומתא ברביעית הלוג ככל סומתא משקין. והתנן המפקיד פירותיו אצל הגוי הן כפירותיו - למעשרות ולשביעית, דחשודי לחלופי, והכא נמי דלמא חלפיה, והאי חמרא דגוי הוא! שייחד לו קרן זוית - ומסר לו מפתח או עשה חותם. פירוש - מקום של בר קפרא הוא. ונפטס בר קפרא. שיפול העין - ששכן, שם תלמידי חכמים. שם יהו סלקא דעתך - שהוא עצמו ימצא שם? הוא שכוב ליהו אלא שם (יהו פירותיו) - ימצאו פירות העין שנשרו ממנו. אף כאן, הצריך לדבר בחכמים ישאל את בני העיר, ששומעין ולמדן ממנו ומלמדיהם אותן לאחרים. מפתח או חותם רבי אליעזר מתיר - אף בשתיה. וחכמים אוסרין - לעשות כן, ואי עבר שרי בהנאה כדאמרין לעיל. ותרייהו כרבנן - דאי כרבי אליעזר, בחותם אחד נמי שרי. **אנא אפמא דהביתא** - כפה מורק על פי החבית. שריקא - טח בטיט, ודיבק סביבות פי המורק לדפני החבית. דיקולא - כפה של על פי חבית והחבית מגופה, דהיינו שתי חותמות: מגופת החבית שדבוקה בחבית התיבשה, וסל כפי עליה. ומהירק - נכנס בדוחק פי הסל לבלוע את החבית, דהי חותם בתוך חותם, ולא טרח לחופי כולי האי. לא מיהירק - נוח לטלה, הוי כמאן דליתיה. נוד - של עור, מלא יין וקשור ומנוח בתוך דיסקא של עור. פוי - של נוד. למשה - בתוך דיסקא. הוי חותם בתוך חותם - וטרח להפוך ולהתיר קשר הדיסקא וקשר הנוד ולחזור ולקשרה, כולי האי לא טרח. ואי בייף פומיה - של נוד לגוי, וצריך והותם בעין שקושרין נודות שלנו של שמו, שלאחר שקושרים אותו מכניסין פי הנוד כשהוא קשור בתוכו, ועוד קושרים אותה פעם אחרת, אפילו אין דיסקא הוי חותם בתוך חותם. עין כושי - מקום כותים. בירת סריקא - גוים הן, וסומכין לעין כוש. ברקתא - עיר של כותים. **כפר פרישא** - גוים. וזוגור - כותים. חבית

דרבי אליעזר - בחותם אחד, אבל בחותם בתוך חותם שרין, וקר סבר: אפילו חותם בתוך חותם אסרי. היכי דמי חותם בתוך חותם? אמר רבא: אנא דפיקא דחביתא שריקא וחתמא - הוי חותם בתוך חותם, ואי לא - לא; דיקולא ומהירק - הוי חותם בתוך חותם, לא מיהירק - לא הוי חותם בתוך חותם; נוד בדיסקא, חתומת פוי למשה - הוי חותם בתוך חותם, פוי למעלה - לא הוי חותם בתוך חותם, וכי בייף פומיה לגוי וצריך וחתים - הוי חותם בתוך חותם. תנו רבנן, בראשונה הוי אומרים: יין של עין כושי אסור מפני בירת סריקא, ושל פרקתא אסור מפני כפר פרישא, ושל זוגור אסור מפני כפר שלים; חזרו לומר: חביות פתוחות אסורות, סתומות מותרות. מעיקרא מאי סבור, ולכפוף מאי סבור? מעיקרא סבור: אין כותי מקפיד על כמע גוי, לא שגא פתוחות ולא שגא סתומות, ולכפוף סבור: כי לא קפיד - אפתוחות, אסתומות מקפיד קפיד. וסתומות מותרות? ורמינהי:

חשולח

השולח חבית של יין ביד כותי וציר ומוריס ביד גוי - מדרקד רבינו תם, דמשמע מדפליגניהו בתרי בבית שמע מינה דוקא קתני יין ביד כותי, אבל ביד גוי לא סגי בחותם אחד, ואתיא כרבנן, ואם כן ציר ומוריס סגי בחותם אחד אף לרבנן. ותימא: אם כן תקשי לאיכא דאמרי דלעיל דאמר רבי אליעזר: הכל משתמר בחותם בתוך חותם, דמשמע:

כל מילי בעינן חותם בתוך חותם: ויש לומר: ד'הכל' לא קאי אלא אשאר מילי דחבית, אבל חמציג' - ו'חלית', מוריס, פת וגבינה, אמרינן לקמן דסגי בחותם אחד. ורש"י פירש: יין ביד כותי - וכל שכן ביד גוי צריך הכרת חותם, ובכרת חותם מיהא שרי כרבי אליעזר. משמע דאף לרבי אליעזר אינה הכרת חותם בשולח בדרך מעיר לעיר. ואף לרבינו רבינו תם שמעמיד הבריות כרבנן, מדרבנן נשמע לרבי אליעזר: לאו אמרו רבנן בציר ומוריס דסגי בחותם אחד דבעי הכרת חותם - לרבי אליעזר נמי בין דסגי בחותם אחד צריך הכרת חותם. ואם כן יש ליהדר בשולח יין לחבירו ואינו הולך שם להכיר חותמו שצריך חותם בתוך חותם, ואם כן שולח כתב להודיע איך חותמו ויודיע לגוי שכן שלח לו - מועיל בחותם אחד, דגוי כיון דידע מירתת ולא מוסיף. ורבינו תם פירש: ולרבי אליעזר דלא חישי לזיופא לא בעינן הכרת חותם, ואפילו אינו הולך להכיר חותמו וגם אינו שולח באיזה ענף הוא חותם מותר. ומייתי ראיא מדרקמור חלמודא לקמן פרק בתרא (טז, ב): והשתא דקימא לן כרבי אליעזר דלא חישי לזיופא אמאי לא מוהבין חמרא ביד גויס כו'. וביעבר ישי לסמוך על פסק רבינו תם. וענין תמימת החבית פירש רבינו ברוך חה לשוננו: נכון הדבר לסתום, או חבית בנערת או בדבר אחר ולתת עור על הסתימה קבוע במסמרות. ולכתוב אותיות חציין על העור חציין על דופני קרשי החבית, שאם יגביה הגוי העור לא יוכל לבזק לישבו בכתחלה. ולתת חשוק אחד ששורין צירק'א סביב השוליים במקום שמוחברים דופני החבית, ולקבוע שם במסמרות מפני הנערת התחובה שם סביב, שלא יצאיה הגוי להוציא היין דרך שם ולתחבו אחריו כן אל מקומו הראשון, וכל הברות לחתוך ולקבוע עליהם עור במסמרות, או לקבוע נסרים לכסות כל השוליים והברות עד כאן לשוננו. וישלח לחבירו כתב כדפירשתי. כתב רבי יצחק בר יוחנא לרבי שמעון בתשובה כי בימיים היו החביות של חרס, וכאשר היתה פי החבית סתומה או היה דבר כי אליעזר, אבל חבית שלנה

השולח חבית של יין ביד כותי, וישל ציר וישל מוריס ביד גוי, אם מכיר חותמו וסתמו - מותר, אם לאו - אסור! אמר רבי יוחנן, לא קשיא: פאן בעיר, פאן בדרך. מתקוף לה רבי ירמיה: מידי הגד דעיר לא בדרך אתו? אלא אמר רבי ירמיה: בין הגיתות שנינו, בין דכולי עלמא אפקי, מירתת, אמר: השתא אי חיו לי מפקדו לי. אתמר: מפני מה אסור שבר של גוים? רמי בר חמא אמר רבי יצחק: משום חתנות, רב נחמן אמר: משום גילוי. אגילו דמאי? אילימא גילוי דמיתא - אגן נמי מגלינן! ואלא דחביתא - אגן נמי מגלינן! - לא צריכא, באתרא דמגילו מיא. - אלא מעתה, ישן השתרי, דאמר רבי: ישן - מותר, אין מניחו לישן; החמין - מותר, אין מניחו להחמין! - גזירה ישן אפיו חדש. רב פפא מפיקין ליה לאפקא דחנותא ושתוי, רב אחאי מיתו ליה לבייתיה ושתוי, ותרוייהו משום חתנות, רב אחאי עבד הרחקה ויתרתא. רב שמואל בר ביסנא איקלע למרגואן, אייתו ליה חמרא ולא אשתוי, אייתו ליה שיכרא ולא אשתוי. בשלמא חמרא משום שימצא, שיכרא משום מאי? משום שימצא דשימצא. אמר רבי: האי שיכרא דאמאיה שרי, וחיאי ברי לא נישתי מיניה. מה נפשך? אי שרי - לכולי עלמא שרי, אי אסור - לכולי עלמא אסור! - אלא רב סבר: משום גילויא, ואזיל מורא דכשונא וקלי ליה זיהריה; ודלקין מלקי ליה מפני, וחיאי ברי הואיל וקלי - לא נישתי מיניה. אמר שמואל: כל השרצים יש להן ארס, של נחש ממות, של שרצים אינו ממות. אמר ליה שמואל לחיאי בר רבי: בר אריא, תא ואימא לך מילתא מעלייתא דהוה אמר רב אבון, הכי אמר אבון: הני ארמאי וקאצי דהוה שתי גילויא ולא מתה, איירי דאכלי שקצים ורמשים חבילי גופיהו. אמר רבי יוסף: האי

חבית של יין ביד כותי - וכל שכן ביד גוי, צריך הכרת חותם. ואף על פי דכותי אינו מנסך, מיהו לא קפיד אמנע גוי. ושל ציר ומוריס ביד גוי - צריך הכרת חותם. ציר, אף על גב דלא אורחא למימי ביה חמרא, דרמי היין יקרים משל ציר, מיהו חישינן דלמא מחליף ליה בציר של דגים טמאים. ומוריס, חישינן איירי דרמי מוריס יקרים דממי יין, דלמא שקול מוריס ומעיל חמרא ומערב ביה, אבל כותי לא חשיד לאחלוף. ציר - ממועה וחובת של דגים שכובשין אותו מבכבש, כדאמרין במועד קטן (יא, א). ונעשה חזק בחומץ ומטבל בו. מוריס - מערבין בו קרבי דגים, כדאמרין לקמן בפרקין (עבודה זרה לה, ב) דנפיש שומניה. מכיר חותמו וסתמו - שלא ויין סתימתו. בעיר - קפיד כותי, דסבר: השתא נגע גוי ביני ולא זבני מיני. לא בדרך אתו - וליחשו שמא נגע בהן בבואם בדרך בין הגיתות שנו - דך דקתני סתומות מותרות. דכולי עלמא אפקי - מצוין בדרכים. משום חתנות - שלא ירגיל לעשות משתאות אצל גוי ויתן עינו בבחו. דמיתא - בעוד שהשבר בגיטת שהיא נעשית, אגן נמי מגלינן - דקימא לן דשיכרא לא שתי חזייתא מניה. באתרא דמגילו מיא - במקום שרגילין להשתות המים בכלי עד שיהיו צלולים, וממי יש בהן משום גילוי. ישן מותר - כל דאין גילוי שחשדו אותו עד שנתישן - מותר, דאין מניחו ארס יש נחש לישן אם היה בתוכו. החמין מותר - יין מגתו חדש שנתגלה עד שלא החמין, והחמין - מותר, בידוע שלא שתיח בו נחש, דאילו שתיח בו נחש לא היה מניחו להחמין. למרגואן - ישראל חשודין הוי, ולא היו מקפדין על יינם של גוים. משום שימצא - חשד יין נסך. שימצא דשימצא - גזרה שיכרא אטו חמרא. משום גילויא - ומיהו לכולי עלמא שרי, שאנין חולק, והאי ויתרא לא מלקי מהו. דאול מרורא דכשונא - טעם מוריות של כשות, וקלי ליה לוהריא, ואין בו כח להלקות אדם בריא. וילקי מלקי ליה - אדם שהוא חולה קודם לכן ושתוהו, מוזיק ומכבד חלו. מלקי = מוזיק. וקאצי = נפוחים. דורדיא

אמר ליה שמואל לחיאי בר רבי: בר אריא, תא ואימא לך מילתא מעלייתא דהוה אמר רב אבון, הכי אמר אבון: הני ארמאי וקאצי דהוה שתי גילויא ולא מתה, איירי דאכלי שקצים ורמשים חבילי גופיהו. אמר רבי יוסף: האי

אף לאחר חיתום פי החביות והברות יוכל הגוי לנעוץ סכין בין הנסרים ולהוציא יין. ולפי תשובתו יש לאסור אפילו חתמו בענף שפירשתי. ויש מחמירים ומכסים כל דופני החבית בחשוקים וגם השוליים בנסרים, ואז אין לחוש כלל. ויש מקילין לשלוח בחותם אחד אף בלא הכרת חותם ולא הודעת כתב, ומיישבים הבריות ד"אם היה מכיר חותמו" - לא שילך להכירו, אלא אם היה מכיר חותמו - מותר גמור כי ראיא לא זיפו, אבל אם לא הכיר כשהלך שם החותם כמו שעשאו - יש לחוש שמו זיפו הגוי. אבל אם לא הלך אחרי אשר חתמו, והישראל בעצמו חתום - מותר, והמחמיר תבא עליו ברכה. וכתב הרב רבינו משה מקצי בספרו כי אחרי שיש מקילין ויש מחמירין, אין לנו ראיא ברורה לאסור. ודין חביות ורקניות נפרש בסוף עבודה זרה (עד, ב) דבור המתחיל (רבא') כשנגיע שם אם ירצה השם. **מפני** מה אסור שבר כו' - איסור שבר לא מצניא לא במשנה ולא בברייתא, ושמוא בימי האמוראים אסרוהו. **רב** נחמן אמר משום גילוי - ואם תאמר: למאן דאמר משום גילוי, מאי טעמא לא תני ליה במתניתין עם גבינות דטעמיהו נמי משום גילוי? ויש לומר: דרב נחמן לית ליה לקמן (לה, ב) בגבינות טעמא דגילוי, אלא טעמא מפני שמעמידין בשרף ערלה. ואם תאמר: למאן דאמר משום גילוי בגבינות, אי סבר הא טעמא דגילוי? ויש לומר: כיון דהבא ליכא למיחש היכא דלא מצלו מיהו ואי נמי דמשו ביה כשותא, אי פסיקא ליה. **באתרא** דמגילו מיא - ואם תאמר: למאן דאמר לעיל (ל, א) אנקרייתא קפיד, מאי איכא למימור? ויש לומר: דבשבר כל כך, מפני שסופו להוציא כל הגוי. ואם כן צריך ליהדר שלא לשתות שבר בבית הגוי, דהא רב פפא ורב אחא שדוי בתרא לא היו שותין. ומיהו, המתאכסן בבית הגוי יוכל להיות שמותר לשלוח בעיר לקנות שבר מן הגוים, דהיינו כמו בביתו של ישראל. ואם לא הגוי אבסנאי שלו נותן לו משלו (ו)שותה משום איבה, דלא אסור משום חתנות אלא לקבוע שתייה בחנות או ברגילות לשתות בבית הגוים, אבל אקרי בעלמא שרי. ובכלל דין שבר, בין שבר של תמרים בין של תבואה. ואין לאסור של תבואה משום בשולי גוים כמו סלקא ודיסא דאף על גב דלא חזי לבוס כשחורא חי, דסבירא לן באידיק לישנא דרב דאמר: כל שאינו עולה על שלחן מלכים אין בו משום בשולי גוים, ואשכחנא רבי יוחנן סבר לקמן פרק 'רבי ישמעאל' (נט, א) כותיה, ובפרק 'החולין' (יבמות מז, א). ועוד יש טעם אחר לחתום השכר דאין בו משום בשולי גוים, דכי היכי דהתבואה טעלה לגבי המים לענין ברכת 'שהכל נודה בדבר', הכי נמי היא בטלה לענין איסור בישול. **דאכלי** שקצים ורמשים חבילי גופיהו - תימא: דאמר פרק 'רבי עקיבא' (שבת פו, ב) גבי שכבת זרע של ישראל במעי גויה: ישראל דייגי במצות חבילי גופיהו טפי מגויהו אישר לומר: דלענין להנצל מארס אין מועיל חביל דייגי במצות כמו חביל דאכילת שקצים ורמשים שיש להם בתוך הגוף ומבטל ארס של נחש.

מקשה הגמרא: **אֵלָא מַעֲתָה** - לפי דבריך שהטעם הוא משום גילוי
של המים, קודם עשיית השיכר, אם כן שיכר של גוי שנעשה יִשָּׁן,
תִּשְׁתַּרְי - יהא מותר לשתותו, **דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא**, יִשָּׁן - יין ושכר וכל
דבר שיש בו משום גילוי, שנתגלה כשהוא חדש והמתין לו עד
שנתיישן והשביח, מותר לשתותו, מפני שאם היה בתוכו ארס אין
הארס מְנַיְחוּ לִישָׁן - להתיישן ולהשביח, אלא מקלקלו, וממה
שאנו רואים שהתיישן מוכח שמעולם לא היה בו ארס. וכן יין
שנתגלה בשלשה ימים ראשונים לאחר שנשחט, בטרם החמיץ
והחל לקבל חוזה של יין, אם הִתְחַמֵּין - נעשה יין, מותר לשתותו,
משום שברור שלא שתה בו נחש, שאילו שתה ממנו נחש אין
מְנַיְחוּ לִתְחַמֵּין. ועל כל פנים מבואר ששיכר שיש בו ארס אינו
מתיישן, ואם כן מדוע לא התירו שיכר ישן, שמוכח שלא היה בו
ארס בתחילת עשייתו. מתרצת הגמרא: אסרו חכמים אף שיכר
שהתיישן, **גְּזִירָה יִשָּׁן אֲסוּר תִּרְשָׁ** - כדי שלא יבואו לשתות מהחדש,
שהגבול בין הישן לחדש אינו ניכר כל כך.
הגמרא מביאה את מנהגי האמוראים בשתיית שכר של גוים: **רַב**
פְּפָא, **מְפִיקֵין לִיהַ לְאִבְרָא דְּחִנְיָנָא וְשָׂתִי** - היו מוציאים לו שכר של
גוי לפתח החנות ושם היה שותהו. **רַב אֲחָאי מְפִירָא לִיהַ לְבִיתָהּ**
וְשָׂתִי - הביאו לו לשתות את השכר בביתו, והקפיד לא לשתות גם
בפתח החנות. מבארת הגמרא ענין מנהגם, **וְתִרְחִיזוּהוּ** - ושניהם
סברו שטעם האיסור הוא מִשּׁוּם תְּתִנּוּת ולא משום גילוי, ומצד
ההרחקה של תחנות דא בזה שלא ישתה בפרשות של הגוי, שכוון
שאינו שותה בבית הגוי אין חשש של קירוב הדעת. ומה שהקפיד
רַב אֲחָאי שיביאו לו לביתו, **עָבִיד תְּרַחֲקָה תִּתְרַחֲמָה** - עשה כן משום
שרצה להחמיר על עצמו יותר ממה שהדין מחייב.
הגמרא מבררת את דין שתיית שכר אצל ישראל החשוד להקל
בסתם יין של גוי: **רַב שְׁמוּאֵל פִּרְ בִּיקְנָא אִינְלָע** - הודמן למקום
ששמו מְרִינָא, שדרו שם ישראל חשודים שלא היו מקפידין על
יינם של עובדי כוכבים, **אִיתִיו לִיהַ חֲמָרָא וְלֹא אֲשָׁתִי** - הביאו לו
יין ולא רצה לשתות, **אִיתִיו לִיהַ שִׁכְרָא וְלֹא אֲשָׁתִי** - הביאו לו שכר
וגם כן לא רצה לשתות ממנו. מקשה הגמרא: **בְּשָׁלְמָא חֲמָרָא** -
מובן מדוע לא רצה לשתות יין, מִשּׁוּם שִׁימָצָא -[חשש] שנחשדו
על יין נסך. אלא **שִׁכְרָא, מִשּׁוּם מָאִי** - מהו הטעם שלא רצה
לשתות מזה. מתרצת הגמרא: מִשּׁוּם שִׁימָצָא דְּשִׁימָצָא - חשש
לשתיית שיכר משום שתיית יין, שהואיל וישראלים הם יבוא
להימשך אחר יינם, שיש בו חשש יין נסך.
הגמרא מביאה דעה החולקת בענין שכר של גוי: **אָמַר רַב, הָאִי**
שִׁכְרָא דְּאִרְמָאָה שְׂרִי - השכר הנעשה אצל גוי מותר לשתותו,
וְאוֹלָם חֵיָא בְּרִי - לחייה בני אני מורה דלא נִישְׁתִּי מִיָּיָה - שלא
ישתה ממנו.
מקשה הגמרא: **מַה נִּפְשֵׁךְ** - איך שתפרש את דברי רב יקשה, **אִי**
שְׂרִי - אם הוא סובר ששכר גוי מותר, לְבִילִי עֲלָמָא שְׂרִי - צריך
שיהא מותר לכולם, ומדוע אסר לבנו, **אִי אָסִיר** - ואם הוא סובר
ששכר גוי אסור, לְבִילִי עֲלָמָא אָסִיר - צריך שיהא אסור לכולם,
ומדוע אסר רק לבנו ולכולם היתר. מתרצת הגמרא: **אֲמַר בִּיאָר**
דבריו הוא כך, **רַב קִבֵּר שְׁטַעַם הָאִיסוּר שִׁכְרָא גוֹי הוּא מִשּׁוּם גִּילּוּאִי**
- שאינם נוהרים מגילוי, ויתכן ששתה נחש מהמים קודם שהוטלו
לשכר וכאמור לעיל, אמנם בני אדם הבריאים אין חשש שינוקו
משתיית שכר זה, כיון שסתם שכר מטילים לתוכו כשות, וְאוֹיִל
מְרִירָא דְּבִשְׁתָּא וְקָלִי לִיהַ וְיִתְרִיָּה - וטעם המרירות שיש בכשות
מחליש את הארס שלא יהא בו כח להלקות אדם בריא. ודָּלְקִי -
אך אם ישתהו אדם חולה או חלוש בטבעו, הארס מְלָקִי לִיהַ מְפִי
- מכביד ומגביר את חוליו יותר ומסתכן. וְחֵיָא בְּרִי, הוֹאִיל וְלִבִּי -
והוא חולה, לא נִישְׁתִּי מִיָּיָה - אסור לו לשתות שכר של גוי כדי
שלא יסתכן.

הַשּׁוֹלֵחַ חֲבִית שֶׁל יֵין בְּיַד בּוֹת, שאינם מקפידים על מגע גוי, וכן
השולח חבית של צִיר - זיעה היוצאת מדגים הנכבשים במכבש,
ונעשה חוזה כחומץ ומטבילים בו את המאכל, וכן חבית של מוֹרִיִּים
- מאכל העשוי משומן קרבי דגים והיו רגילים לערב בו יין, בְּיַד
עוֹבֵד בּוֹקְבִים, אִם מְבִיר חוֹתָמוֹ וְקָתָמוֹ - וסתירתו, וניכר שלא
זיזים השליח, מותר, וְאִם לֹא - שאינו מכיר, אָסוּר. וטעם
האיסור, לגבי יין שביד כותי החשש הוא שנגע בו גוי, ולגבי ציר
שביד עובד כוכבים החשש הוא שהחליפו בציר של דגים טמאים
הגרוע ממנו, ובמורייס שביד העובד כוכבים יש לחשוש שהוציא
ממנו מעט והוסיף במקומו יין, שהוא זול מהמורייס. ועל כל פנים
מבואר בברייתא שאין להתיר יין שאצל הכותי אפילו בחבית
סתומה, אלא בהכרת חותם, ואילו בברייתא לעיל שנינו שמוותר
לקנות מהם יין בחבית סתומה. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, לֹא**
קִישָׁא - אין סתירה בין הברייתות, שאמנם מן הסתם אין הכותי
מקפיד לשמור שלא יגע גוי ביין, מכל מקום **כָּאֵן** - בברייתא
האומרת שהסתומות מותרות, מדובר באותן הנמצאות בְּעִיר,
שהכל רואים את מעשי הכותי ואם לא יקפיד יחששו אנשים
שנגע גוי ביינו ולא יקנו ממנו. **כָּאֵן** - בברייתא ששנינו שהסתומות
צריכות חותם, מדובר בְּדֶרֶךְ, והיינו מחוץ לעיר שאין הרבים
מצויים שם, ולכן אין הכותי חושש שיוֹדַע שנגע הגוי בחבית.
הגמרא דוחה את תירוצו של רבי יורא: **מִתְקַרְף לָהּ** - הקשה עליו
רַבִּי יְרֵמְיָה, מִיִּד תִּתֵּן דְּעִיר לֹא בְּדֶרֶךְ אֲתוֹ - וכי אלו שבעיר לא באו
קודם לכן הדרך, ונמצא שגם על היין שבעיר יש חשש שמא
נגע בהן גוי בדרך לעיר.
אֲמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, כך יש ליישב הסתירה, הברייתא המתירה
לקנות מחביות סתומות, בקונה יין הנמצא בִּין הַיְּתִיּוֹת -[מקומות
דריכת היין] שְׁנִינָה, והטעם שהתירו את החביות הסתומות
שבמקומות אלו, בִּין כְּבִילִי עֲלָמָא אָפְקִי - הכל עוברים ושבים
ומצויים בדרכים, והכותי מִירְתָּה - מפחד ונוהר שלא יגעו גוים
ביינו, **אָמַר** - הוא חושב בדעתו, הַשְּׁתָּא אִי חָזִי לִי מְפָסְדוֹ לִי - אם
ישראל יראו אותי עכשיו שאיני נזהר ממגע גוי, יאסרו את ייני
ואפסיד את כספִי.
הגמרא מביאה הלכות שֶׁכֶּר פִּירוֹת של גוים: **אֲתָמַר** - נאמר בבית
המדרש, **מִפְּנֵי מַה אָסְרוּ חֲכָמִים לְשִׁתּוֹת שְׂכָר פִּירוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי**
בּוֹקְבִים, הלא הוא נעשה מדברים המותרים באכילה, ואין מנסכים
ממנו לאלילים. **רַמִּי בֵּר חֲמָא אָמַר** בשם רַבִּי יִצְחָק, מִשּׁוּם תְּתִנּוּת -
שלא יהא רגיל לעשות משתאות אצל הגוי ויתן עיניו בבת העובד
כוכבים. ורב נִחְמָן אָמַר, מִשּׁוּם גִּילּוּי - הגוים אינם נוהרים בגילוי
המשקה, ויש לחשוש שמא שתה ממנו נחש והטיל בו ארס, ואם
ישתה ממנו הישראל, ימות.
הגמרא מבארת את טעמו של רב נחמן. מבררת הגמרא: **אֲנִילוּ**
דְּמָאִי - מהו הגילוי שצריך לחשוש לו והגוים אינם מקפידים עליו,
אֲלִימָא - אם נאמר שאינם מקפידים בגִּילּוּי דְּנִיּוּתָא - בגילוי
הגיוגות שבהם נעשה השיכר, הרי **אֲנִי נִמְי מְגִלְיָנָא** - גם אנו איננו
נוהרים בגילוי שכר שבגיוגות זו, משום שמקובל בידינו שהנחשים
אינם שותים שיכר. וְאֲמַר הַחֲשַׁשׁ הוּא מְגִלּוּי דְּחִבִּיתָא - החבית
שהשכר מונח בה לאחר שנגמרה עשייתו, אך קשה שהלא **אֲנִי נִמְי**
מְגִלְיָנָא - גם אנו מגלים את החבית ואין אנו נוהרים, מהטעם
האמור.
מבארת הגמרא: **לֹא צָרִיכָא** - אכן חשש הגילוי אינו אלא בְּאֲתָרָא
דְּמַצְלוּ מָאִי - במקום שבעשיית השכר מצלילים את המים קודם
שנותנים התבואה, ועומדים המים בכלי יום או יומיים עד שכל
הלכלוך שבהם שוקע ונעשים צלולים, ועל אותו זמן חוששים
שלא נזהר הגוי והניח את המים מגולים, והרי במים יש איסור
גילוי.

31 מותר לכוחלה בשבת.
32 שואלת הגמרא: מאי טעמא - מה הטעם ששמואל התיר לחלל
33 שבת בסכנת עירון. משיבה הגמרא: משום דשורייני דעינא - מאור
34 העין, באיבנתא דליבא תלו - מחובר ואחוז בדופן ושומן - קרום
35 הלב, ובכל סכנת עירון יש גם סכנת נפשות, ומשום כך מותר
36 לחלל את השבת מחמת סכנת עירון.
37 הגמרא מבררת על איזה חולי בעין מחללים שבת. שואלת
38 הגמרא: כגון מאי - על איזה חולי בעין נאמר שמחללים את
39 השבת. משיבה הגמרא: אמר רב יהודה, כגון ריבא - אם עינו
40 נוטפת תמיד ריר, או דיצא - שחש בעינו כאב של נעיצה ותחיבה,
41 או דקא - שיש דם בעינו, או דימעתא - אם עינו נוטפת תמיד
42 דמעות, וכן מי שיש לו קידחא - חמימות בעין, ומסיימת הגמרא:
43 והיתר הרפואה הוא רק אם הוא בתחלת אובדא - החולי, וכלל
44 זה הוא לאפוקי - להוציא מכלל זה את מי שבסוף אובדא, כלומר,
45 שכבר מתרפא אבל עדיין קודח מעט, וכן להוציא את פצוחי עינא
46 - מי שרוצה רק להיטיב את ראייתו, דלא - שעל אלו אסור לחלל
47 את השבת משום שאין בזה סכנה.
48 הגמרא מבארת כמה מחלות ואת רפואותיהן: אמר רב יהודה, מי
49 שנשכחו זיבורא - צרעה, וכן מי דחרוזה סילוא - שנתחב קוץ
50 בבשרו, וכן מי שיש לו סמא - נפיחות, וכן מי דבאיב ליה עינא -
51 שכואבת לו עינו, וכן מי דאיתי עילויא אישתא - שבא עליו חולי
52 החמה, בולחו, אם יכנס אז לפי בני - בית המרחץ, יש בהם סכנתא.
53 והרפואות לדברים אלו הן: חמא - צנון, מועיל לחולי החמה,
54 ואילו סילוא - תרדן, מועילים לצינא - לחולי של קור. וחילופא
55 סכנתא - אבל אם יחלפו הרפואות, ומי שיש לו חולי הקור יאכל
56 צנון שמוסיף עליו קור, או אם מי שיש לו חולי החום יאכל תרדן
57 המוסיפים חום, אפשר לבוא על ידי זה לסכנת נפשות. וכן חמימי
58 לעקרבא - מי שנשכו עקרב ישרה מכתו בחמין, וקריי לויבנא -
59 ומי שנשכחו צרעה ישרה מכתו במים קרים, וחילופא סכנתא. וכן
60 חמימי לסילוא - מי שנכנס בו קוץ ישרה מכתו בחמין, וקריי

1 ויתעורר, לא גזרו, אבל למשחק את הסממנים בשבת שיש בזה
2 איסור דאורייתא של מלאכת טוחן, וכן לאתויי - להביא את
3 הסממנים דרך רשות הרבים שיש בזה איסור דאורייתא של
4 מלאכת הוצאה מרשות לרשות והעברת ארבע אמות ברשות
5 הרבים, לא הותר, כיון שאין במרידת עין סכנת נפשות אלא סכנת
6 עירון. אמר להו - לאותם ששמעו את דברי רב זוטרא והוא
7 מרבנן - אחד מהחכמים ורבי יעקב שמיה, לדידי מיפרשא מיניה
8 דרב יהודה - אני שמעתי פירוש של דין זה מרב יהודה, שההיתר
9 לבחול בשבת עין שמרדה אינו רק על ידי סממנים השחוקים
10 מערב שבת, אלא אפילו למישחק את הסממנים בשבת, ואתויי דרך
11 רשות הרבים, מותר, כיון שיש בזה סכנת נפשות.
12 הגמרא מביאה מעשה בענין רפואת העין בשבת: רב יהודה שרא
13 למיכחל עינא בשבת לרפואה. אמר להו רב שמואל בר יהודה
14 לשומעים, מאן ציית ליהודה - מי שישמע לדברי רב יהודה
15 ויכחול עינו בשבת לרפואה, מחיל שבי - יחלל את השבת
16 במעשה זה. לסוף - לאחר זמן, חש רב שמואל בר יהודה מיחוש
17 של חולי בעיניה - בעינו, והוצרך לרפואה זו. שלח ליה רב שמואל
18 בר יהודה לשאול את רב יהודה, שרי או אסיר - האם מותר
19 לכחול את העין בשבת או אסור. שלח ליה רב יהודה לרב שמואל
20 בר יהודה, לכולי עלמא שרי - לכל העולם מותר לכחול את העין
21 בשבת לרפואה, אולם לדרך אסיר - לך אסור לכחול משום
22 שחלקת וערערת על דברי ואסרת לכחול. והוסיף רב יהודה
23 בתשובתו, וכי מה שהתרת לכחול את העין, מדידי הוא - מדעתי
24 אמרתי שמחית כנגדי, והרי דעתו דמר שמואל היא, וגמנו למדתי
25 זה, שהרי היה מעשה בההיא אמתא דהוא בי מר שמואל - אותה
26 שפחה שהיתה בבית מר שמואל. דקדחא לה עינא - שהיתה עינה
27 קודחת מחום בשבתא, צווחא - צעקה השפחה מחמת כאבה,
28 וליבא דאשנח בה - ולא היה מי שהשגיח ושם ליבו לכאבה
29 להתיר לה לכחול את עינה, ולבסוף פקעא עינא - נתבקעה עינה
30 והתעוררה. למחר, נפק - יצא מר שמואל ודרש לרבים, עין שמרדה

אגרות קודש

ב"ה, י"ח תמוז, תשי"ח
ברוקלין.

צעירי אגודת חב"ד אשר בכפר חב"ד
ה' עליהם יחי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבם פ"כ והדו"ח מהתועדות י"ב וי"ג תמוז ימי הגאולה, ובודאי כפי
שכבר נכתב כ"פ ישתדלו לנצל ההתרשמות גם בימים שלאחרי זה, ובהנוגע לתיירים הרי בטח
חלק גדול מהם עוד נשארו באה"ק ת"ו וכן יפגשו עם האורחים החדשים הבאים, שכפי השמועה
הרי בחדש אלול ותשרי יעלה המספר כו"כ, וגם בשבועות אלו הנה גם לאחר המיעוט במספר די
והותר בהתועלת שאפשר לקבל מהתיירים באם ינצלו שהותם באה"ק ת"ו ככל האפשרי, ויהי רצון
שתכחי יבשרו טוב בכל האמור.

בברכת הצלחה בעבודה"ק.

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

**הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן
אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע**

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים - הלכות שבת ~

יב כְּשֶׁמְסַדְרִין חֲבִיּוֹת זוּ עַל זוּ אַחַת עַל גְּבִי שְׁתֵּים - אוֹחֶזוּ בְּיָדוֹ הַעֲלִינָה וְיִסְדֵּר הַתַּחְתּוֹנוֹת תַּחְתֵּיהָ. אֲבָל לֹא יִסְדֵּר הַתַּחְתּוֹנוֹת תַּחֲלָה וְיִנִּיחַ הַעֲלִינָה עֲלֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁהַחֲלָל שֶׁנַּעֲשֶׂה בִּינֵיהֶן דּוֹמָה לְאַהֲלִי, שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי מַחְצוֹת וְגַם, לְפִיכָךְ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ שְׁנֵי מַלְמַעֲלָה לְמַטָּה. אֲבָל מִתֵּר לְהַנִּיחַ סֵפֶר אֶחָד מִבָּאֵן וְאֶחָד מִבָּאֵן עַל גְּבִיהֶן, אֵף שֶׁנַּעֲשֶׂה בִּינֵיהֶן חֲלָל טַפַּח, שֶׁהוּאִיל וְאִין צָרִיךְ כָּלֵל לְאֹוִיר שְׁבִינֵיהֶם - אִינוּ דּוֹמָה לְאַהֲלִי שְׁמוֹשְׁתָּמִשִּׁים בְּחֲלָלֻתוֹ.⁸⁰ מִה־שְּׁאִין־כֵּן בְּחִבִּית - צָרִיךְ הוּא לְאֹוִיר שְׁבִינֵיהֶן שֶׁלֹּא יִתְעַפְּשׂוּ הַחֲבִיּוֹת, שֶׁבְּשִׁבְלִי כֶּךָ הוּא מְסַדְרֵם כֵּן. וְכֵן בְּמַטָּה, אֵף אִם אֵין לָהּ אֵלָּא שְׁתֵּי מַחְצוֹת זוּ כְּנֶגֶד זוּ - יֵשׁ לוֹ צָרִיךְ בְּאֹוִיר שְׁתַּחֲתֵּיהָ, שְׁמוֹשְׁתָּמִשׁ שֶׁם בְּנִתִּינָת סִנְדָּלִים וְכוּצָא בָּהֶם⁸¹. וְאִין צָרִיךְ לֹמַר אִם יֵשׁ לָהּ אֶרְבַּע מַחְצוֹת בְּדָפְנֵי הַתְּבָה, שֶׁיִּכּוֹל לְהַצְנִיעַ שָׁם חֲפָצָיו כְּמוֹ בַּתְּבָה:

חלק ב, סימן שטו, דברים האסורים משום אהל בשבת, סעיף יב:

ביאורי הלכה

[ס] שְׁמוֹשְׁתָּמִשִּׁים בְּחֲלָלֻתוֹ - כְּשֶׁאִין שִׁימוֹשׁ בְּחֲלָל שְׁבִין
הַמַּחְצוֹת, הַעֲמַדְתֵּן לֹא נִרְאִית כְּעוֹשָׂה אוֹהֵל⁸⁵.
[סח] וְכוּצָא בָּהֶם - בְּשׁוֹלְחַן שֶׁלֹּא מִשְׁתַּמְשִׁים בְּאֹוִיר
שְׁתַּחֲתֵּי - מוֹתֵר⁸⁶.

צינונים והוספות

(86) ראה לעיל הערה פד על פי סי' תקב ס"ו.

(85) ראה לעיל הערה עז.

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות ברכות השחר ~

תורה שביד הקטן אין לצרפו וכן עיקר ואעפ"כ אין למחות באותן שנוהגין להקל בשעת הדחק לצרפו ע"י חומש שבידו או אפילו בלא חומש כיון שיש להם על מי שיסמכו ומכל מקום לא יאמרו אלא ברכו וקדיש שהוא חיוב אבל לא קדיש שאחר עלינו שאינו אלא מנהג:

ו אם לא הביא ב' שערות אפילו הוא גדול בשנים דינו כקטן עד שיצאו רוב שנותיו דהיינו ל"ו שנה שאז נתברר שהוא סרים ולא יביא שערות לעולם ואם נראה בו סימני סרים קודם לכן דינו כגדול מבין עשרים שנה ומעלה ומכל מקום א"צ לבדוק בשערות בכל שהגיע לכלל שנותיו דהיינו בן י"ג שנה ויום א' שכיון שתפלה מדברי סופרים סומכין על החזקה שמן הסתם הביא ב' שערות כיון שהגיע לכלל שנותיו שראוי להביא בהן ב' שערות:

~ יום ראשון ~

חלק א סימן נה דיני קדיש

ה יש מתירין לומר דבר שבקדושה במו' וצירוף עבד או אשה או קטן לפי שעל כל עשרה בני ברית השכינה שורה אלא שאינו כבוד שמים לומר דבר שבקדושה בפחות ממו' בני מצות שמו' נראים כעשרה ובלבד שיהיה הקטן יותר מבן ו' שנה ויודע למו' מתפללין שפחות מבן שש אע"פ שיודע אין דעתו כלום שהרי לא הגיע לעונת הפעוּמָה והרי הוא כמו שאינו בן דעת ויש אומרים שאין אשה ועבד או קטן מצטרפים בשום ענין אלא צריך שיהיו כל עשרה זכרים בני חורין גדולים שהביאו ב' שערות ובפחות מבן אין השכינה שורה ואין אומרים דבר שבקדושה ואפילו ע"י ספר

~ יום שלישי ~

יד עברין שעבר על גזירת הצבור שגורו בנידוי וחרם או שעבר עבירה שנתחייב עליה נידוי מצטרף למנין עשרה לכל דבר שבקדושה שנאמר בעכן חטא ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא ובקדושתו הוא עומד ולא יצא מכלל ישראל אבל אם נדוהו מאצלם אינו מצטרף לכל דבר שבקדושה שאם מצטרף מה הועילו בתקנתם שהבדילוהו מאגודתם ומכל מקום מותר להתפלל בבית הכנסת שהוא שם כיון שיש עשרה בלעדו אלא א"כ פירשו להחמיר עליו בכך:

מן צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליח צבור עמהם אבל אם מקצתם בחדר זה ומקצתם בחדר אחר אינם מצטרפים אף על פי שהפתח פתוח ביניהם ואפילו אם הרוב עומדים בבית הכנסת והמיעוט בעזרה שלפני בית הכנסת אינם נגררים אחר הרוב להצטרף עמהם ואפילו העומדים על האסקופה בתוך הפתח מן האגף ולחוץ דהיינו כשסוגר הדלת ממקום שפה הפנימית של עובי הדלת ולחוץ כלחוץ שהדלת מבדלת בין פנים לחוץ ואף על פי שהיא פתוחה הרי מקומה כלחוץ (ולא מקום עובי בלבד אלא כל מקום חפיפתה שהיא חופפת על האסקופה עד מקום שהיא נוקשת בו כגון שהדלת קבועה באמצע עובי האסקופה וסובבת על צירה מצד פנים לצד חוץ עד כנגד הציר הרי כל עובי האסקופה משפה הפנימית עד מקום הנקישה שהוא כנגד הציר הכל כלחוץ):

מן כמה דברים אמורים כשהעומדים בחוץ אינם נראים להעומדים בפנים אבל מי שמראה פניו להעומדים בבית הכנסת אפילו הוא עומד אחורי בית הכנסת ומראה להם פנים דרך חלון שביניהם אפילו גבוה כמה קומות אפילו אינו רחב ד' מצטרף עמהם לעשרה אבל מי שאינו מראה פנים להם אפילו עומד על גביהן מלמעלה על גג בית הכנסת אינו מצטרף עמהם בין שעומד על הגג ממש בין שעומד על עובי הכתלים של בית הכנסת שגם עובי הכתלים אינם נגררים אחר תוכם להיות נידון כלפנים אע"פ שאינו מראה פניו להם:

יז אם מקצתן מבפנים ומקצתן בחוץ וש"ץ על גבי האסקופה תוך הפתח הוא מצרפן מפני שהוא רואה אלו ואלו וה"ז כאילו מקצת העומדים בחוץ נראים למקצת העומדים בפנים שהם מצטרפין:

~ יום רביעי ~

יח חצר קטנה שנפרצה במילואה לגדולה דהיינו שנפרצה קטנה במקום חיבורה לגדולה ונפל כל אותו כותל שהיה מפסיק ובגדולה נשארה משארית כותל זה פסין מכאן ומכאן הרי הגדולה כמופלטת מן הקטנה ע"י הפסין שמכאן ומכאן שהן מועילים לחלק הרשויות (אם אין ביניהם יותר מעשר אמות) שאפילו חצר אחת שהעמיד בה פס משהו מכאן ופס

ז אם התחיל אחד מעשרה להתפלל תפלת י"ח לבדו ואינו יכול לענות עמהם אע"כ מצטרף עמהם וה"ה לב' או ג' או ד' כל שנשאר הרוב שעונין אמן אין עניית המיעוט מעכבת שאין אמירת דבר שבקדושה ב' תלוי בענייתו רק שיהיו שם שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל על כל עשרה שהם בני קדושה שכינה שורה עליהם ויכולים לומר דבר שבקדושה (כגון קדיש וברכו או אפילו קדושה אם הש"ץ לא התפלל עדיין בלחש לעצמו אבל כשהש"ץ חוזר התפלה פעם ב' צריך לזוהר שיהיו ט' שומעין ועונין אמן אחריו שלא יהיה ברכתיו לבטלה כמ"ש סימן קכ"ד):

~ יום שני ~

ח ויש אומרים שה"ה אם אחד מ' ישן מצטרף לדבר שבקדושה אע"פ שאינו עונה עמהם אבל יותר מאחד אין כבוד שמים לצרפם אם הם ישנים ויש אומרים שאין להימנות ישן להתפלל לפי שהישן נשמתו מסתלקת ממנו ואין קדושה שורה עליו ואפשר שרוח הטומאה שורה עליו אפילו כשישן ביום כמו שנתבאר בס' ד' ולענין מעשה אין להכניס את עצמו למחלוקת כיון שאפשר להקיצו:

ט כשאדם מתפלל לבדו אע"פ שיש עשרה בלעדו נכון שימתניו מלומר קדיש עד שיגמור כדי שיזכה גם הוא אבל אם מתפלל עמהם ומאריך בתפלתו א"צ להמתין עליו כמ"ש ס' קכ"ד:

י ומי שישן בשעה שהצבור מגיעין לדבר שבקדושה נכון שימתניו עד שיעוררוהו משנתו ואם לא רצה לעמוד א"צ להמתין:

יא חרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר הן כפקחים ומצטרפים לכל דבר שבקדושה אע"פ שאין עונין עמהם ואפילו הם ב' או יותר כל שהרוב הם פקחים שיכולים לענות אמן אין עניית המיעוט מעכבת כל שהם בני מצות והשכינה שורה עליהם אלא שאם הש"ץ התפלל כבר בלחש לא יחזיר התפלה שנית אלא א"כ יש ט' השומעים ועונין אמן כמ"ש ס' קכ"ד אבל מי שאינו שומע ולא מדבר הרי הוא כשומע וקמן וזהו חרש שדברו בו חכמים בכל מקום:

יב לעולם הוא קמן עד שיביא ב' שערות אחר שיהיה בן י"ג שנה ויום אחד אבל קודם לכן אע"פ שהביא ב' שערות אינו אלא שומא:

יג מי שנולד ביום ראשון של ראש חודש כסליו שהוא יום ל' של מרחשוון ובשנת י"ג חודש מרחשוון חסר וראש חודש כסליו אינו אלא יום א' אע"כ אינו נעשה בר מצוה עד ראש חודש כסליו שאע"פ שלאחדשים ושנים מונין מיום ב' של ראש חודש שהוא עיקר ויום א' הוא מן חודש שלפניו מכל מקום עדיין לא מלאו י"ג שנים שלימות מיום אל יום עד שיעברו כ"ט יומין שלמים ממרחשוון כמו שנולד אחר שעברו כבר כ"ט יום:

יכול אחד לצאת ואין חוששין שמא יצטרך אחד לצאת לנפקו ויצטרכו להמתין שא"כ אין לדבר סוף ואם ב' רוצים לצאת שניהם שוכרים אחד בשותפות להשלים המנין במקומם ושניהם יפרעו בשוה אפילו אחד עני ואחד עשיר כיון שכל אחד חייב להשלים המנין עני כמו עשיר.

אבל אם אין דרין בישוב אלא ח' או ט' ושוכרים להם א' או ב' להשלים המנין פורעין חצי לפי ממון וחצי לפי נפשות כי יש סברא לומר שהעני חייב בהשלמת המנין כמו העשיר ויש סברא לומר שהעני יכול לילך לעיר הסמוכה והעשיר אינו יכול לעזוב ביתו ורכושו על כן עשו פשרה זאת משא"כ כשדרין כאן מנין שלם אין אחד מהם רשאי לבטל המנין אפילו ילך הוא לעיר שיש בה מנין:

~ יום שישי ~

בד כל היוצאים בענין שצריכים לשכור אחר במקומן צריכין ג"כ ליתן לשכר ש"ץ כאלו לא יצאו ואפילו מי שיוצא זמן ארוך לפני יום טוב צריך ליתן לשכר הש"ץ והשלמת המנין כמו שיוצא סמוך ליום טוב כיון שלא יחזור ביום טוב לביתו ומי שאינו יכול לחזור לביתו מחמת אונס שאינו רשאי לבא במדינה פטור אפילו הגיע זמן הרגל והוא שהוא אנוס ממש אבל אם מחמת חוב ממון או פשיעה לא יכול לבוא לא יפסידו חבריו חלקם:

בה אין כופין לשכור להשלים המנין אלא בימים נוראים וכגון שאין חסרים אלא א' או ב' אלא א"כ מנהג קבוע בעיר לכופו לשכור אפילו בחסרון ג' או ד' אבל אם יש מנין שלם מיושבי העיר כופין לשכור ש"ץ ואפילו כל השנה כדי להתפלל שם תמיד בעשרה וכן מקום שאין מנין תמיד בבית הכנסת כופין זה את זה בקנסות שיבואו תמיד מנין לבית הכנסת שלא יתבטל התמיד:

בו ישובים שצריכים לשכור מנין וש"ץ ויש סביבות שרגילין לבא ג"כ שם עם בני ביתם א"צ ליתן כלום להישוב שאם היו רוצים היו הולכים לעיר אחרת שיש שם מנין בלעדם ולא היו צריכים ליתן כלום אפילו לשכירות הש"ץ כיון שגם בלעדם הם צריכים שם לש"ץ:

חלק א סימן נו דין עניית הקדיש על ידי הקהל:

א צריך ליהדר מאד בעניית הקדיש (והשומע ואינו עונה הוא בנידוי מ' יום) ויש להשתדל לרזון לשמוע קדיש שקדושת הקדיש גדולה מכל הקדושות ויש יותר מצוה בעניית הקדיש מבעניית קדושה ומכל מקום אם יש לפניו ב' בהכ"נ באחד מגיעים לקדיש שאחר שמונה עשרה ובאחד מגיעים לקדושה ילך ויענה קדושה כי שם ישמע ג"כ הקדיש שלאחר שמונה עשרה:

ב ויש לכון היטב באמן יהא שמויה רבא שכל העונה אמן יהא שמויה רבא בכל כח כוונתו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה ויש לענות אותו בקול רם שקול זה שובר כל

משהו מכאן באמצע כתלי ארכה נתחלקה לשתי רשויות לכל דבר כמו שיתבאר בס' שם"ג והקטנה אינה מופלגת מן הגדולה שהרי אין לה פסין מכאן ומכאן והרי היא כקרן זווית של הגדולה לפיכך אם ט' בגדולה וא' בקטנה מצטרף עמהם שהקטנה נגדרת אחר הגדולה וה"ז כאלו הוא בתוך הגדולה כיון שהרוב בגדולה אבל אם ט' בקטנה ואחד בגדולה אין מצטרף עמהם שאין הגדולה נגדרת אחר הקטנה והם אינם נגדרים אחריו כיון שהמה הרבים ואפילו היו מחצה על מחצה ה' בקטנה וה' בגדולה אינן מצטרפין שאין נגרר אלא המיעוט אחר הרוב:

יג היה ש"צ בקטנה וציבור בגדולה מוציאין ידי חובתן שהוא נגרר אחריהם אבל אם ש"צ בגדולה וציבור בקטנה אין מוציאין ידי חובתן שאין הרוב נגרר אחר היחיד:

כ (וכל זה כשנכנסים כתלי אורך הקטנה לתוך הגדולה ומופלגים שם ג' טפחים מכותלי אורך הגדולה שאל"כ גם הקטנה היא כמופלגת מן הגדולה ע"י פסי הגדולה משום נראה בחוץ ושוה מבפנים כמו שיתבאר בס' ש"ס):

כא במקומות שהש"ץ עומד בתיבה או בבימה אע"פ שהיא גבוהה טפחים ורחבה ד' על ד' או יותר ויש לה מחיצות גבוהות טפחים או יותר מצטרף עמהם ומוציאים ידי חובתן מפני שהיא בטלה לגבי בית הכנסת ואע"פ שהיא רשות בפני עצמה לענין עמידה בפני ספר תורה כמו שיתבאר בי"ד סי' (רפ"ב) [רמ"ב] מכל מקום בטלה היא לגבי בית הכנסת לענין זה שמצטרפין הואיל והוא תשמיש בית הכנסת ורגלי בני בית הכנסת בתוכה ועוד כיון שרואין אלו את אלו מצטרפין כמו שנתבאר לעיל:

~ יום חמישי ~

כב וכל זה לענין צירוף או להוציא י"ח אבל אם היו עשרה במקום אחד ואומרים קדיש או קדושה יכול לענות עמהם כל השומע קולם אפילו הוא בבית אחר לגמרי ואפילו כמה בתים מפסיקים ביניהם מפני שאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים ויש אומרים שמכל מקום צריך שלא יהיה מפסיק טינוף או עבודה זרה שהיא חשובה כצוה לענין זה ויש לחוש לדבריהם.

וכן לענין להוציא י"ח לא אמרו שצריך שיהיה במקום אחד אלא הש"ץ עם הציבור אבל כשהם במקום אחד יכול לצאת כל השומע קול הש"ץ אף ע"פ שאינו עמהם ועל דרך שנתבאר וכמו שיתבאר בס' רע"ג ותר"צ:

כג עיר שאין בה אלא עשרה ואחד מהם רוצה לצאת בימים נוראים כופין אותו לישאר או לשכור אחר במקומו שכיון שמנהג הוא בכל תפוצת הגולה שאפילו אותם שאין להם מנין שלם כל השנה שוכרים להם אחד או שנים בימים נוראים או הולכים למקום מנין ה"ז דומה לספר תורה ובית הכנסת שבני העיר כופין זה את זה אבל אם הם י"א

לכית הכנסת כשהצבור עונין כבר איש"ר עונה עמהם (איש"ר) [יש"ר] הואיל והוא שבח בפני עצמו אף ע"פ שאומרים אותו על יתגדל כו' אבל לא יענה אמן יהא שמה רבא אלא א"כ יוכל לכיין דעתו שידע לענות על הקדיש שאז אינה אמן יתומה בדיעבד אע"פ שלא שמע כיון שידוע על מה הוא עונה כמ"ש סימן (קכ"ח) [קכ"ד].

אבל לכתחלה כשאפשר לו לשמוע צריך לשמוע ולא יסמוך על מה שיוכל לכיין דעתו אחר כך ולכן יש לגעור בהמשיחים כשהש"ץ אומר הקדיש אפילו כשיש מנין בלעדס השומעים ומכוונים לש"ץ.

ואם אין מ' שומעין לש"ץ לא יאמר כלל קדיש שכל דבר שבקדושה אי אפשר לומר בפחות מ' מ' שומעין ואחד אומר וכן צריך להזהיר להאומרים ועתה יגדל נא וגו' זכור וגו' שיאמרו קודם שיתחיל הש"ץ יתגדל (עין סימן ס"ו):

ה יש אומרים שא"צ לעמוד כשעונין קדיש וברכו אלא שכל קדיש שתפסו מעומד כגון שלאחר הלל טוב שלא ישב עד לאחר שיענה אמן יהא שמה רבא וי"א שיש לעמוד כשעונה קדיש או כל דבר שבקדושה שיש לעמוד ק"ו מעגלון מלך מואב שקם מעצמו מעל כסאו לדברי ה' כל שכן אנחנו עמו וטוב לחוש לדבריהם (עין סימן קמ"ו):

המקטרגים ומבטל כל גזרות קשות ומכל מקום לא יתן קולות גדולות שלא יתלוצצו עליו בני אדם ויגרמו להם חטא:

~ שבת קודש ~

ג יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי הוא תרגום של יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים לכן אין להפסיק בין יהא שמה רבא למברך שלא להפסיק באמצע המאמר ומכל מקום אצ"ל בנשימה אחת.

וצריך לומר מברך הב' בקמ"ץ והרי"ש בפת"ח שאז פירושו כמו מבורך שאם יאמר רי"ש בציר"י יהיה פירושו שיברך לאחרים.

וצריך לומר לעלם בקמ"ץ העין.

ויש לומר ולעלמי בוא"ו:

ד מצות הקדיש הוא לשמוע מן הש"ץ יתגדל כו' וע"ז יענה איש"ר שאמן יהא שמה רבא הוא ענייה על יתגדל כו' וצריך לשמוע לכיין על מה הוא עונה כמו שצריך לכתחלה לשמוע ולכיין לברכה שעונה עליו אמן וגם הש"ץ צריך לומר ג"כ (איש"ר) [יש"ר] כו' כמו הצבור.

ומכל מקום אינו דומה לגמרי לעניית אמן שבדיעבד אם בא

~ 'לקוטי תורה' פרשת פנחס - הפרשה החסידית ~

ביאור על פסוק "את קרבני לחמי"

להסתכל בהם מחמת בהירותם - וכן הוא לענין השגה, שבאור אין-סוף ברוך-הוא עצמו לא שייך שום השגה כלל מחמת בהירותו הגדול, כי "ישת חשך סתרו" (תהלים יב, יב), רק על ידי צמצום הארה נקודה קטנה.

וזהו "העולם הבא" דייקא, שהוא גילוי השגה לשכל נברא להתענג. ולכן עולם-הבא נבנה על מדת הדין הקשה. כמבואר בספרים⁵, שעולם-הזה נאמר בו (תהלים פט, א): "עולם חסד יבנה", מה שאין כן עולם-הבא הוא מדת הדין.

שהרי יסורי עולם-הזה נקראים 'יסורים' של אהבה

הנה פתיב: "לעבדה ולשמחה", שהאדם הוא העושה הנגזר. דהיינו, שהוא הממשיך גילוי אלוקות מאור אין-סוף ברוך-הוא להיות נגזר.

והנה אמרו רז"ל (מנחות כט, ב): "ביו"ד נברא העולם הבא" - פירושו: "ביו"ד" - צמצום, הארה, נקודה קטנה שבאין-סוף ברוך-הוא, שאין לו סוף ואין לו קץ ותכלית, "לית מחשבה תפיסא ביה כלל"², ואי אפשר להיות שום השגה לשכל נברא להיות תענוג הנשמות, אלא שנהנין מזיוו כו'.³

וכמשל בהירות השמש או האבוקה, שאי אפשר

מזיו השכינה").

4. (ועין מה שנתבאר מזה, בדבור המתחיל "שחורה אני ונאנה" - "אש שחורה על גבי אש לבנה" (לקמן שיר השירים ד, ב ואילך)).

5. (ראה רמב"ן בהקדמה לפירוש איוב).

1. (בראשית ב, טו: "ויקח ה' אלקים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמחה").

2. (תקוני זוהר בהקדמה, פתח אלזהר יו, א).

3. (ברכות יו, א: העולם הבא . . צדיקים יושבין ועומדותיהם בראשיתם ונהנים

בחינות – מִקְרִי וּפְנִימִי [מקרי – מה שאין נכנס תוך הכלי, שאין הכלי מלבישו, לפי שאין בו השגה כו'], ומתחלה נמשך המקרי ואחר כך נמשך הפנימי:

כי הפנימי הוא הארה קצת מבחינת המקרי הנמשך – שכןכנס להיות פנימי, ומפנימיות עליון נעשה מתחלה מקרי לתחתון, ואחר כך נמשך קצת הארה ממנו להיות פנימי. וכך הוא בכל סדר ההשתלשלות – מאימא לז"א, ומז"א כו', כי הכל הוא בחינת מקרי ופנימיות כו'.

וכמשל הדבור מן המחשבה – שלא כל מחשבתו יוכל להכניס בדבור, רק אפס קצתו בלבד; וכן מן השכל למדות. כמו כן מההתבוננות בתפלה – שאי אפשר להיות התפעלות הלב כל כך בכל פח השגתו והתבוננותו, רק שמתקצר פח ההכנה וההשגה כו'.

והוא בחינת "עגולים ויושר": שמתחלה נמשך 'עגולים', ואחר כך 'פרצוף יושר', שהוא בחינת האדם – פח הראיה בעין כו'; ורמ"ח אברים שונים. וכזה יש – עיבור, יניקה, מוחין קמנות, וגדלות. מה שאין פן בעיגולים הוא בהשוואה לכלל צד כו'.

ובכלליות, ההשפעה וההמשכה מריש כל דרגין נקרא בשם מ"ה וצ"ל, ש'בחינת מ"ה הוא מקרי לגבי פ"ן, הנם שגם שם מ"ה הוא פנימי, אך לגבי פ"ן הוא המקרי. ששרש מ"ה הוא מ'מִצְחָא דא"ק, ומצח הוא הנקרא תמיד בחינת רצון. וכמו שכתוב (תצוה כח, לח): "וזהו על מצחו¹⁵ בחינת רצון כו'". ונקרא בזה¹⁶ "רעוא דכל רעיון" כו'¹⁷.

לצמצום וגבורה זו, הוא גם כן על ידי שהאדם מצמצם את עצמו בבחינת "בשל רצונך" (אבות ב, ד). וזהו ענין "לעבדה כו'". וכמבואר פירוש וענין "עובד אלקים" (מלאכי ג, יח), ב"ספר של בינונים" פרק טו.

וזהו "מה רב טובך אשר צפנת ליראיו" (תהלים לא, כ): צפון הוא בחינת גבורות, שעל ידי זה נמשך גילוי התענוג בגן עדן.

ועיין מזה בראשית חכמה שער האהבה פרק ו: 'ליראיו' כו' – כי אם אין יראה אין חכמה' (אבות ג, יז) – יראה גימטריא גבורה; איזהו גבור הכובש כו' (שם ד, א).

13. (ראה ויקרא סט, ב. ילקוט שמעוני תמידה רמז תתרעא).

14. [ועיין מה שנתבאר בפרשת שלח (לעיל מו, א), בביאור על פסוק "וזהו לכם לעצית", מענין שכלים נבדלים כו'].

15. [תמיד].

16. (חלק ג קכט, א. קלו, ב. רפת, ב. ועוד).

17. [עיין מה שנתבאר בביאור על פסוק "ועשית ציץ" בסופו (תורה אור פר, א). ובדבור המתחיל "למנוח על השמינית" (לעיל תורה כ, ד ואילך). ובביאור על

והסדר⁶, כי "יסורים ממקרי⁷"; ויסורי עולם הזה – איבוד ממון⁸, ו"נוקף אצבעו כו"⁹ – אין ערוך לגבי יסורי גיהנם, שה'אש – אחד מששים כו"¹⁰; ומה שהיה ראוי לידון בגיהנם בעולם הבא, מחשבין כנגדו יסורי עולם הזה הקלים, והרי זה חסד כו'. מה שאין פן בעולם הבא עונשים גיהנם כו', לפי שהוא נבנה על תוקף מדת הדין הקשה, לשלם לרשע רע כרשעתו¹¹.

וכל זה הוא מפני שעולם הבא, שהוא גילוי ההשגה ותענוג הנשמות הוא על ידי גבורות וצמצומים¹². וזהו "להודיע לבני האדם גבורותיו, וכבוד הדר מלכותו" (תהלים קמה, יב): זיו השכינה "הן הם גבורותיו"¹³, שהם צמצומים על ידי השתלשלות מעילה לעילה כו'. מלאכים ונשמות, אין אחד מהם דומה לחבירו: מחנה מיכאל – באהבה דוקא; ומחנה גבריאל – ביראה דוקא, ואין להם אהבת מיכאל באהבה, רק אהבה אחרת באופן אחר.

והגם שכולם מקבלים מאור אין-סוף ברוך-הוא,

– כמו פח הנשמה המתפשט באברים, שבנשמה עצמה אין פח התחלקות, ואף על פי כן, פח הראיה מקבל העין וכן השמיעה מקבל האוזן כו', ואין העין מקבל אלא חלק פרטי, שהוא פח הראיה בלבד כו', בלי שום שכל והשגה; והשכל וההשגה שורה במוחין לבה, ואין שם פח הראיה הנשמיעה; והאוזן מקבל פח השמיעה בלבד כו'; וכיוצא בזה בשאר אברים – שאין אחד דומה לחבירו כו'¹⁴.

ב. והנה, כל ההשתלשלות מעילה לעילה הוא כ'

6. (ראה ברכות ה, א).

7. (שם. סנהדרין לט, א).

8. (ראה ערכין טז, ב).

9. ("אין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם כן מכריזו עליו מלמעלה". חולין ז, ב).

10. (ברכות נו, ב: "אש – אחד מששים לגיהנם").

11. (לרשע רע כרשעתו: נסח פייט "גדל").

12. ויש לומר, כי גם החכמה, שהיא בחינת יו"ד שבו נברא העולם-הבא, הרי התהוותה מאור אין-סוף הוא על ידי גבורות וצמצומים, והוא מה שנמשך האור והשפעה רק על ידי בחינת שערות כו', ושרשם מגבורה דעתיק-יומין המלוכשת במוחא סתימאה.

ועיין מה שנתבאר בפרשת שלח (לעיל מז, א). על פסוק "אני, מענין שער בשמאל כו'.

ועיין מה שנתבאר בביאור על פסוק (תצא כג, ו) "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם כו'" (לקמן תצא לט, ג). שהאתערותא דלתתא

והנה שם ב"ן הוא בחינת נוקבא. "שמודר - לְנוֹקְבָא וְזָכוֹר - לְדְכוּרָא"¹⁸. כי "מלכות - תורה שבגלגלה קרינן לה"¹⁹, בחינת מלכות - ב"ן. אמנם מ"ה הוא בחינת תורה שבכתב, "בחקמה אתפרידו"²⁰.

והפירור הוא לעשות גן עדן. דהיינו להמשיך אור אינסוף ברוך הוא שבבחינת מקור - להיות פנימי²¹. ועיקר ההמשכה - להיות בחינת ביטול. כי אין אור אינסוף שורה אלא בְּמִי שֶׁבִטָּל²² דייקא. ומ"ה הוא בחינת ביטול גמור - "ונחנו מ"ה" (בשלה טו, ו) כו'.

ומתחלה נברר להיות עולם האצילות, שמה שאינו בטל שם אינו שורה גילוי אור אינסוף. ומכל מקום נדחה לעולם הבריאה, שבערך עולם הבריאה נחשב בחינת ביטול, שמלאכים ונשמות, בחינת נבראים - הם בטלים, הגם שבערך עולם האצילות אין זה ביטול גמור להיות גילוי רב כבעולם האצילות; ואחר כך נדחה לעולם התיצור; עד שתכלית הפירור הוא במדרגות תחתונות דבעשייה.

והוא ענין "כרע במודים", פריעה בעלמא להיות כפוף - בבחינת הודאה כו'. ואמרו רז"ל²³: "מאן דלא כרע במודים נעשה נחש", שנדחה להיות 'נחש דקליפה' לגמרי, שאין שם עוד שום פירור טוב. ובהנה (שלה, קס"ד, א'), ובסבא דמשפטים (דף ק', עמוד א') - שלא יקים בתחיית המתים.

והנה, לכן בעולם הבא אי אפשר לשנות את מעמו ממה שנמשך בעולם הזה: כי עולם הבא הוא עולם

פסוק "מי מנה עפר יעקב" (לעיל בלק סט, א).

ועיין מה שנתבאר במקום אחר, על פי מאמר האחר בפרשת נשא (דף קכ"ח, עמוד ב'), בענין: "כחמר טב דשקית ושכית על דודייה", מענין מ"ה וצ"ן שבמוחא סתימאה (באורי הנהר: לאדמו"ר האמצעי קבר, א ואילך. לאדמו"ר הנוצח צדק חלק ב תתקנא ואילך).

ועיין מה שנתבאר בבאיור על פסוק "משה ידבר", מענין שם מ"ה (אולי הפוננה לתורה אור סט, א). ובדבור המתחיל ענין "האבות הן הן המרכבה" (תורה אור עב, ד) ובבאיור על פסוק "ונתת", בענין "מלגאו איהו שם מ"ה" (לקמן שיר השירים ב, ב). ובבאיור על פסוק "והניח הכהן אותם על לחם הביקורים" (לעיל אמור לה, ב).

18. (זהר חלק א מו, ב, רסה, ב בהשקפות). חלק ב צב, א. חלק ג צב, ב רכז, א - נתבאר בתורה אור יתר, ג, עא, גיד, עג, ב).

19. (תקני זהר בהקדמה, פתח אליהו יז, א).

20. (ראה זהר חלק ב רנד, ב. עין חיים שער יח, פרק ה. מבוא שערים שער ה חלק א פרק ב).

21. (ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "יוקח קרח" (לעיל נב, ד).

שלאחר הפירור, דהיינו שפבר נמשך אחר הפירור משם מ"ה המקור להיות פנימי וגילוי השנה ותענוג לשכל נברא; הרי כבר נתברר הטוב ומוכדל מן הרע, שתרע נדחה לגמרי, ומוכדל בעצמו להיות מלאכי חבלה ומזיקים כו'. מה שאין כן עולם הזה, שהוא עולם הפירור, שמאיר שם מ"ה המברר בתורה ומצות, הרי יכול לשנות את עצמו ולהפך מרע לטוב²⁴.

והמשכה זו להיות כח זה של פירור שם מ"ה לברר שם ב"ן, נמשך מבחינת רצון העליון, "רענא דכל רעיון". ועל זה אמרו²⁵: "אין טעם לרצון כו' - שהוא למעלה מהשנה כו'.

וזהו "נחת רוח שאמרתי ונעשנה רצוני" - שנעשה ונמשך רצון העליון שאין טעם והשנה בו.

[ואפשר שנקרא "נחת רוח", כי רוח היינו בחינת אור - אור-יו"²⁶, שהוא מקור אותיות התורה]²⁷

וזהו בחינת תורה שבכתב, שהוא למעלה מהשנה, שעיקרה אינה אלא האותיות כדמותן וכצלמן. מה שאין בן הכלכות על בוריון, אי אפשר להשיג מתורה שבכתב. כגון, "וקשרתם לאות כו'" - איני יודע מהו, עד שבאו חז"ל ופירשו²⁸: ד' פרישות - "ט"ט בכתפי כו'", וד' בתים - תפרן, ואכלסונן; וכן "סופה - גבוה כ' אמה כו'"²⁹ - שהוא ענין השגות הרצון, שזהו כלי קיבול לרצון. שבשיעור דוקא ששיערו חכמים להגביל כל מצוה ומצוה פדת מה לעשות, אי שורה ומתגלה רצון העליון, ובאם לא אינו שורה כו' :

מענין בחינת חכמה שבה שורה אור אינסוף. ומה שנתבאר בדבור המתחיל "ואהבת את" (לקמן ואהבתן יב, ד ואילך). וחקמה היא בוד"מ"ה (זהר חלק ג לר, א. תקני זהר בהקדמה).

22. (ראה תניא פרק ו. לה).

23. (בבא קמא טז, א: "שרדו של אדם - לאחר שבע שנים נעשה נחש. והני מילי דלא כרע במודים").

24. (ועיין מה שנתבאר על פסוק "ונתת יגדל כל כו'" (לעיל שלח לה, ד)).

25. (ראה של"ה ביר ה' ד, ב בהנהגה בשם ר' יוסף אלקשטיליא. וינת אלם לכו"ע מפאנו פרק ב. ועוד).

26. (פרדס ערכי הבנינים ערך אור)

27. כמו שנתבאר במקום אחר - בבאיור ד"מזוזה מימין כו'" (תורה אור מג, ב). ועיין בזהר תרוקמה (דף קע"ח, סוף עמוד ב'). ובאדקדא דנשא דף ק"ל, עמוד ב'.

28. (מנחות לר, ב).

29. (בתחילת מסכת סופה).

"לְחַמֵּי לֶאֱשִׁי", שְׁמוֹ "אִשָּׁה" נֶעֱשֶׂה "אִשׁ יוֹד" – שֵׁם מִ"ה נִמְשָׁךְ מִמֶּשׁ לְתוֹכוֹ. וְהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת־דְּאֲצִילוֹת, שֵׁם בִּין, כִּי "כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי כו"³⁷.

"רִיחַ נִיחוּחֵי" – מִלְמַטֵּה־לְמַעְלָה, מְעוֹרֵר מוֹחִיךְ דְּאֶבָּא. שֶׁבְּגִלוֹת הוּא בְּחִינַת שִׁינָה וְהַסְתַּלְקוּת – וְרִיחַ הוּא הַמְעוֹרֵר כו'.

"נִיחוּחֵי" הוּא לְשׁוֹן הוֹרְדָה וּלְשׁוֹן מְנוּחָה – הַמְשַׁכֶּת הַבִּיטוּל כו'. הֵינּוּ בְּחִינַת "קוֹל דְּמָמָה דְּקָה", שֶׁהוּא לְמַעְלָה אֶפִּילוֹ מִבְּחִינַת אֲשִׁי"ד כו'.

"תַּשְׁמְדוּ" – "שְׁמֹר זֶה מִשְׁנָה": שִׁיחָה בְּחִינַת כְּלִי לְגִילּוֹי אֹרִי אֵינִסּוֹף בְּבְחִינַת "אֲשִׁי". וְכַמֵּאֱמָר רַ"ל (תָּמָא דְּבִי אֱלֹהֵי רַבָּה פָּרָק יח): "כָּל הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה – הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹנֶה בְּגִנְדּוֹ"; "וְדַבְרֵי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּפִיד" (יִשְׁעִיה נב, כא) מִמֶּשׁ.

שְׁהוּ "אֶת קָרְבְּנִי", כִּי הָרִי הָאֲבוֹת הָיוּ "חֲגִ"ת, "הֵן הֵן הַמְרַבֵּב"³⁸, וּמִשָּׁה – בְּחִינַת בִּיטוּל; "וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם כו'" (יחזקאל א, כו) – בְּחִינַת ה'רוֹכֵב' כו'. וְכֵן זֶה הוּא מִבְּחִינַת מִשָּׁה, בְּחִינַת בִּיטוּל, "דְּמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם" בְּחִינַת רוֹכֵב, שֶׁהוּא יְסוּד־אֶבָּא, "וְנַחֲנוּ מִ"ה" כו'.

וְאִידָּהּ יִגִּיעַ הָאָדָם לְבְּחִינַת בִּיטוּל?

הוּא עַל יְדֵי "צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל": שֶׁבְּחִינַת מִשָּׁה יִשְׁפִּיל עַצְמוֹ וְיוֹמֵשׁךְ לְמַטָּה שִׁיחָה בְּצוּרוֹתָא וְחִיבוּר.

וְעַל יְדֵי זֶה "וְאֶמְרַתְּ אֲלֵיהֶם": אֲמִירָה – בְּחִינַת אֶבָּא³⁹, שִׁיחָה "וְדַבְרֵי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּפִיד".

"לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ": "מוֹעֵד" – לְשׁוֹן "וְנוֹעֲדִיתִי" (תְּרוּמָה כח, כב); "אֲשֶׁר לֹא יַעֲדָה כו'" (מִשְׁפָּטִים כא, ח) – יַעוֹד, וּמוֹעֵד, וְנוֹעֵד – הַכֹּל לְשׁוֹן יַעוֹד, וְיַחוּד, וְחִיבוּר;

שְׁכָל הַמְשַׁכּוֹת הֵם מִבְּחִינַת שְׁכָת, "קִדְשׁ הוּא לָכֶם" (תִּשְׁא לא, יד), בְּחִינַת אֶבָּא⁴⁰. אִידָּהּ הוּא עַל יְדֵי יוֹסֵטוֹב – "מִקְרָא קִדְשׁ", בְּחִינַת אֶימָא'. אֵלָּא שְׁנֵם שֵׁם הוּא ה'הַתְּלַבְּשׁוֹת אֶבָּא בְּאֶימָא' כו'.

ג. וְהִנֵּה, "אֵין לָךְ מִטָּה יוֹרֶדֶת מִלְמַעְלָה שְׁאֵין טַפִּיִּים עוֹלִים בְּגִנְדָּה כו"³⁰ – הֵם חֶסֶד וְגִבּוּרָה. וְהִנֵּה ה' גִּבּוּרֹת, הֵם ה' פְּעָמִים אֶשׁ – בְּחִינַת "אִשָּׁה" – "אִשָּׁה", שְׁצִירִיד לְהוֹיֹת בְּחִינַת אִשׁ מִלְמַטֵּה־לְמַעְלָה. כִּי "רוּחַ אֵייתִי רוּחַ כו"³¹.

"שְׁמָאלוֹ תַחַת לְרֹאשִׁי" – שְׁ"פְנֵי שׁוֹר" שְׁמַה־שְׁמָאל הוּא הַמְּגַבִּיהַ בְּנִסְתֵּי־יִשְׂרָאֵל – מְקוֹר נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל, וּמִנִּשְׁאָה "תַּחַת לְרֹאשִׁי", עַל יְדֵי בְּחִינַת גִּבּוּרֹת, בְּחִינַת שְׁמָאל, הַתְּלַבְּבוֹת הַנֶּפֶשׁ; וּמִזָּה בֹא לִידֵי בִיטוּל שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִהַתְּלַבְּבוֹת. כִּי "אַחֲרֵי הָאֵשׁ – קוֹל דְּמָמָה דְּקָה כו"³².

וְיִמָּה שְׁכָתוֹב (שם) "לֹא כֵּאֵשׁ ה'", תִּירֵץ בְּתַקּוּנִי וְהִרִי³³: "אֵית אִשׁ וְאֵית אֵשׁ, אֵית רַעַשׁ וְאֵית רַעַשׁ כו'". וּמִכָּל מְקוֹם, אֶפִּילוֹ מִזָּה שֶׁהוּא "כֵּאֵשׁ ה'", מִכָּל מְקוֹם "קוֹל דְּמָמָה דְּקָה" – יוֹתֵר נֶעְלָה כו'.

[כִּי אֵשׁ, הֵינּוּ בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה שְׁשֵׁם הַשְּׂרָפִים. וְ"קוֹל דְּמָמָה דְּקָה" – מִבְּחִינַת אֲצִילוֹת. וְהִנֵּה בְּאֲצִילוֹת גַּם בֵּן יֵשׁ אֲבִי"ע. וְהוּא "אֵית אֵשׁ וְאֵית אֵשׁ" – 'בְּרִיאָה־שְׁבָאֲצִילוֹת' כו'. וְגַם שֵׁם "קוֹל דְּמָמָה דְּקָה" נֶעְלָה יוֹתֵר – שֶׁהוּא בְּחִינַת 'אֲצִילוֹת־שְׁבָאֲצִילוֹת' כו'].

אִידָּהּ צִירִיד לְהוֹיֹת אֵשׁ תַּחֲלָה, שֶׁהוּא תַּעֲלָא מִמַּטָּה־לְמַעְלָה, וְאַחֲרַיִךְ נִמְשָׁךְ בְּחִינַת בִּיטוּל. וְכַעֲנִין "הַכְּהֲנִים הַלְוִיִּם"³⁴.

וְהוּא "לְחַמֵּי לֶאֱשִׁי"³⁵:

"לְחַמֵּי" – "יִשְׂרָאֵל מִפְּרֻנְסִין כו"³⁶, כְּמוֹ שֶׁהִמָּאֵכֵל מִשִּׁיב אֶת הַנֶּפֶשׁ לְהַתְּפַשֵּׁט בְּגוֹף.

"לֶאֱשִׁי" – שְׁעַל יְדֵי אֲתַעְרוּת־אֲדִלְתָּתָא "אֵשׁ ה'", נֶעֱשֶׂה לְמַעְלָה "אֶשׁ יוֹד" – לְהוֹיֹת "יּוֹרֵד אֲשִׁי־שְׁלִמַעְלָה" כו'.

וְהֵינּוּ "אֶת קָרְבְּנִי" – אֶת – צִירופִי אוֹתוֹת שְׁמָאֲלָךְ עַד תִּי"ו – "קָרְבְּנִי" נֶעֱשֶׂה קְרוֹבִים אֲצִלִּי מִמֶּשׁ, לְהוֹיֹת שׁוֹרָה בָּהֶם גִּילּוֹי אֱלָקוֹת וְאֹרִי אֵינִסּוֹף מִמֶּשׁ עַל יְדֵי

35. (פְּרָשְׁתֵּנוּ כח, ב): "צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֶמְרַתְּ אֲלֵיהֶם: אֶת קָרְבְּנִי לְחִמֵּי לֶאֱשִׁי, רִיחַ נִיחוּחֵי, תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ".

36. (זֶהר חֶלֶק ג', וְקִדְשָׁה דף ז', עמוד ב'): "יִשְׂרָאֵל מִפְּרֻנְסִין לְאִבְהֵיהֶן שְׁבָשְׁמִיִּים".

37. ("כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מַלְכִּים הֵם" – שְׁכָת סו, א בְּמִשְׁנָה. וְשֵׁם נִסְמָן).

38. (בְּרַאשִׁית רַבָּה מו, ו).

39. (רַאה מְאֹרֵי אֹר אוֹת א, סְעִיף צ"ו).

40. (מְאֹרֵי אֹר אוֹת ק סְעִיף ז).

30. (זֶהר חֶלֶק ג' פְּרָשְׁתֵּנוּ, רמו, ב בְּרַעְיָא מִהִימָנָא. וְרַאה תַעֲנִית כח, ב. בְּרַאשִׁית רַבָּה פְּרָשָׁה יג, יג).

31. ("וְאִמְשִׁיד רוּחַ". זֶהר חֶלֶק ב תְּרוּמָה קסב, ב).

32. (מַלְכִּים א' יט, יב. וְשֵׁם: "אַחֲרִי").

33. (עַל כִּי תַקּוּנִי וְהִרִי י"ח לז, ב. תַקּוּנִי וְהִרִי חֲדָשׁ קו, ג).

34. (פְּרָשְׁתֵּ רַאה יז, ט. יחזקאל מו, טו. וְרַאה לִיקוּשֵׁי תוֹרָה לְהַאֲרִיז"ל עַל פְּסוּק זֶה).

פסח – מלמטה למעלה, הוא בחינת אברהם – תפלת שוחרות: תחלה עולם העשיה עד "ברוך שאמר"; פסוקי דזמרה" הוא עולם היצירה; ו"יצר אור" – בריאה. ותפלה הוא ביטול והמשכה מלמעלה למטה.

מה שאין בן מנחה – לשון מנוחה, שאין שם אלא תפלת י"ח בלבד.

וערבית יש בו גם בן קריאת שמע ותפלה, אלא שאין מאריכו, לפי שיעקב כלול משניהם.

וגם תפלת שחרית כלולה עקידת יצחק באברהם כו'.

וגם "מועד" – לשון "וכפלה תעודה כליה" (ישעיה סא, י), שהוא לשון "עדי" 41 וקישוט – בחינת פתח כו' 42 :

קיצור מפירוש הפסוק "צו את בני ישראל":

"צו" – לשון צוותא, שיהיה נמשך בחינת משה להיות בצוותא חרא עם בני ישראל 43. ועל ידי זה "ואמרת אליהם",

41. (שמואל ב' א, כד: "עדי והב על לבושך").

42. ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "אלה פקודי" בענין "משכן העדות" (פרק ה ואילף ג, ה, ריש עמוד א).

ועיין מענין "את קרבני" – בזהר חלק א', וצא (דף קס"ד, עמוד ב'). ובמקום אחר נזכר בזהר: "נצח והוד – עלייתו אתמר 'את קרבני' כו'". ועיין שם בביאור על פסוק "צאית וראית" בסופו (לקמן שיר השירים כה, ב) דנצח והוד הם בחינת אותיות התורה כו'.

ומענין "דום ניהוח" – בפרשה פקודי (דף רל"ט, סוף עמוד א').

ומענין "להקריב לי" – בפרשה שמות (דף כ', עמוד ב').

ומענין "במועד" – בפרשה לך לך (דף פ"ט, עמוד ב'). ועיין שם דף פ"ח, א'. ובפרשת שמות דף כ"א. ובפרשת פקודי: דף רכ"ד, א'. דף רכ"ו, עמוד א'. דף רמ"ט, עמוד א'.

ועיין במדרש ויקרא דברה פרשה ב'. ובמדרש שוחרות פרשה י"ט, מענין "תשמרו להקריב לי כו'" [בכל מקום שנאמר לי, אינו זו לעולם לא בעולם תהא ולא לעולם תהא]. ועיין מה שנתבאר מענין זה על פסוק "וארשתיו לי כו'" (לעיל במדבר ט, ג).

ועיין זהר חלק א', פרשה ויחי (דף רמ"ה, סוף עמוד ב'). ומה שנתבאר מזה בביאור על פסוק "ויתני", ובפסוק "שיר השירים כו'".

43. (ועיין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "ואתה תצוה" (תורה אור פא, ד)).

44. (ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ראשי המטות", גבי "לאמר זה הדבר" (לקמן פא, א ואילף, פב, ב). ומה שנתבאר סוף דבור המתחיל "משה ידבר" (תורה אור סב, א)).

45. (ועיין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "ואתה תצוה" ה"ל, גבי "מאת בני ישראל" (תורה אור פא, ד: פירוש 'מאת', היינו מבחינת אותיות התורה שפאל"ף ועד תיו, והיינו על ידי עסק התורה של בני ישראל"). ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ואתחנן", גבי "בעת ההיא" (לקמן ואתחנן ג, א: "פירוש, שיהיה בחינת עלקא דאתפסייא, שהוא נקרא בשם 'תהי' – להיות בגילוי בבחינת 'ענת לאהוב'"). ובדבור המתחיל "וידעת היס", גבי "ואהבת את" (לקמן ואתחנן ג, א:

שעל ידי זה יומשך להם פח הדבור, להיות יחוד וביטול דבור האדם בדבר ה' 44.

וזהו "את קרבני": "את" הן בחינת אותיות מאלף עד תיו, הן הן "קרבני" – קרובים אלי ומקרבין אותי. וכמו שכתוב: "ודברי אשר שמתי בפיו" – "תקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגדו" 45.

ועל ידי זה יהיה גם בן "לחמי לאשי": "אשי" – אש-יוד, שהוא בחינת אש שיוצר מלמעלה, מבחינת 'סוכב כל עלמין', להעלות יסוד-האש שבגופו-הבהמית, בחינת "אשה" – אשה 46, שהמשכה זו דבחינת אש-יוד הוא על ידי "לחמי" – "ישאאל מפרנסין" 47.

ורצונו לומר:

כי הוא יחוד משפיע-ומקבל, על דרך "ביום חתונתו – זו מתן-תורה" 48. כי יוד הוא בחינת משפיע – בענין "ביד

פירוש 'את' – כמו 'ענת לאהוב' בע"ה. הנלוי להיות סדר ומנים. . . אלא שבחינת גילוי זה במקורו קודם שבא לידי גילוי הוה נקרא 'את' באלף, כמו 'את בשרו' – 'את הטפל לבשרו' בך בחינת גילוי במקורו הוא הטפל להעלם)).

46. (ועיין מה שנתבאר: בדבור המתחיל "והיה לכם לציצית" (לעיל מר, ג ואילף); וסוף דבור המתחיל "כי תצא", גבי "ונתנו ה" (לקמן תצא לה, ב).

ועיין שם בדבור המתחיל "על כן יאמרו המושלים", בענין "שלחבת י"ה" (לעיל חקת סו, ב: שלחבת י"ה) הוא בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה מבחינת י"ה כו'. והיינו שאחר האתערותא דלתמא בביטול חש דהתורה תכלא שורה ונמשך עליו אהבה רבה כו'. אך גם בדי שיהיה האתערותא דלתמא – הוא על ידי אתערותא דלעילא בתחלה מלמעלה מבחינת שלחבת י"ה, שנותן כח בגופו האלקי לקבץ את הגוף הבהמית ולהיות רשפי אש). ומה שנתבאר בדבור המתחיל "אתם נצבים", בענין (ואתחנן ד, כד: "כי ה' אלקיך אש אוכלת הוא" (לקמן נצבים מר, ג: פירוש, בטבע האש שמשחלל למעלה על דרך משל, ואינו יורד ומתפשט. . . בגילוי אלהותו יתברך בעצמו ובכבודו לא שייך שום השפעת, לא בגדר מילא ולא בגדר סוכב. . . ומשם נמשך להיות לאדם בחינת צעקה בפנימית חלב, למעלה מן תדעת, שלא ליפרד מיחודו ואחרותו יתברך, ולהיות לבו בוער ברשפי אש שלחבת"). ומה שנתבאר סוף דבור המתחיל "כי ביום הזה יכפר", בענין (תשא לה, כב: "בנקרת הצור" (לעיל אחר, כו, ג: פירוש, מבחינת צור עליון, מקור ושרש כל רשפי התהוות. . . ושרש ההו"ה הוא בו בהעלם, בכח ולא בפועל; שבחינת שם הו"ה – להיות מתוך כל המצאנים מאין ליש, שהוא בחינת 'אש אוכלת' הו"ה. אבל בחינת הצור הוא – ששמו נמשך ונתהווה בחינת אש אוכלת)).

47. (כי הלחם נהפך לדם – בחינת חום ויסוד האש. והיינו הקרבנות שנקראו "לחמי").

ועיין ב'מאורי אור' אות למ"ד, סעיף כ"א – כמה בחינות שנקרא: "לחם" ו"לחם משנה". ויש לפרש, דבחינת "אשה" – אשה' נקרא "לחמי לאשי" לבחינת אש-יוד. על דרך מה שכתוב: "כי אם הלחם אשר הוא אוכל" (וישב ל"ט, ו). וכן: "קראן לו ויאכל לחם" בפרשת שמות כו, ב).

48. (תענית כו, ב).

המִשְׁכָּת אור אינסוף שְׂבַחֲכֶמָה, בְּחִינַת שְׁבַת־קֹדֶשׁ.

"בְּמוֹעֲדוֹ" – יוֹם־טוֹב, ג' מוֹעֲדִים שֶׁהֵם "מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ", וּמִמְשִׁיכִים בְּחִינַת קֹדֶשׁ בְּתַפְלַת יְמֵי הַחֹל (על דֶּרֶךְ "חֻלִּין שְׁנַעְשׂוּ עַל טְהַרַת הַקֹּדֶשׁ"⁵¹).

וְנִרְאֶה, דִּ"אֵת קֶרְבְּנִי" – זֶהוּ יְחִיד זו"ן. אֲכֵן "לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ" – זֶהוּ יְחִיד אֲבֹאֲיוֹאִימָא. וְהוּא פִּעֻנָּן מִה שְׁנַת־בְּאֹר (לְעִיל פִּקְדֵי ד, ג וְאֵילֶף) עַל פֶּסוּק (פִּקְדֵי לֹח, כֹּא) "אֵלֶּה פִּקְדֵי הַמִּשְׁכָּן" – יְחִיד ו'ה'; "מִשְׁכַּן הַעֲדוּת" – יְחִיד י'ה.

וְנִקְרָא בְּחִינָה זוֹ "לִי", כִּי יְחִיד אֲבֹאֲיוֹאִימָא שָׁרִישׁ מַעֲתִיק וְאִינְסוֹף⁵². וְאֵף עַל גִּב שֶׁהִקְרַבְנָן עִקְרוֹ הַמִּשְׁכָּת מ'ד מו"א, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּ"אַגְרַת הַקֹּדֶשׁ" סִימָן כ"ח, מִכָּל מְקוֹם הָרִי כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית ד, ו): "וַיִּשַׁע ה' אֶל הַבָּל" – הַמִּשְׁכָּת ש"ע נְהוּרִין⁵³.

ט' דִּפְסָחִים, צ"ו, א'. וּבְרֵבּוּת: בְּרֵאשִׁית (סוף פֶּרֶק ט"ז), גְּבִי "לְעִבְדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ". תּוֹלָדוֹת (סוף פֶּרֶשָׁה ס"ה). פֶּרֶשָׁה צו (סוף פֶּרֶשָׁה פ"ז). אֲמֹר (סוף פֶּרֶשָׁה כ"ז). בְּמִדְבָּר (פֶּרֶשָׁה ז'). נֶשֶׁא פֶּרֶשָׁה י"ב (רמ"ו, ג'). סוף פֶּרֶשָׁה בְּהַעֲלוֹתָךְ (רס"ה, א'), עַל פֶּסוּק (יא, טו) "אֶסְכֶּה לִי". רִישׁ פֶּרֶשָׁה פִּינְחָס, וְסוֹף פֶּרֶשָׁה. שִׁיר הַשִּׁירִים רָבָה (יא, ג'), סוף פֶּסוּק (א, י) "צִוְּיֹאנֶךָ בְּחֻרְזִים". בְּפִתְחֹתָ דְאִיכָּה (נ"א, א'), סוף דְּבוֹר הַמִּתְחִיל "וְהָפָה כְּאֵדָם עֲבָרֵי בְרִית". שִׁיר הַשִּׁירִים רָבָה (ל"ה, ב') סוף פֶּסוּק (ו, ו) "רֹאשֶׁךָ עֲלֶיךָ כְּכֶמֶל" (הַמִּקְרָאֵי מְקוֹמוֹת נֶעְתְּקוּ וְנִתְבָּאֲרוּ בְּאוֹר הַתּוֹרָה פְּנִימָה עֲמוּד אִק'ו וְאֵילֶף).

נִבְרָא הָעוֹלָם־הַבָּא⁴⁹. וְה' – בְּחִינַת מְקַבֵּל – פִּעֻנָּן "בְּה' נִבְרָא הָעוֹלָם־הַזֶּה". וְהוּא גַם בֵּן עֲנָן "רִיחַ נִיחוּחִי".

(או יֵשׁ לֹמֵר: שְׁלֵהוּת "אֵת קֶרְבְּנִי", שְׁיֵהִיהָ הָאוֹתִיּוֹת קְרוֹבִים אֵלַי, זֶהוּ עַל יְדֵי "לִחְמִי לֹאֲשִׁי" – כִּי עַל יְדֵי הָאֲתַעֲרוּת־אֲדִלְתָּמָא נִמְשָׁךְ בְּתוֹרָה בְּחִינָה גְבוּהָ יוֹתֵר. וְעֲנָן "רִיחַ נִיחוּחִי" – הַמִּשְׁכָּת "קוֹל דְּמָמָה דְּקָה" שְׁלִמְעֵלָה מִבְּחִינַת אֲשִׁירֹד).

וְאַחֵר כִּד צִרִיף לִהְיוֹת "תִּשְׁמְרוּ" – "שְׁמֹר זֶה מִשְׁנָה"⁵⁰, שְׁיֵהִיהָ נִשְׁמֵר בְּלֵב הָאֲדָם בְּחִינַת "לֹאֲשִׁי" – אֲשִׁירֹד (שְׁלֹא יִהְיֶה בְּחִינַת "פּוֹלָטָה"). וְכָל זֶה בְּחִינַת דְּבוֹר, שֶׁהוּא תִלְמוּד־תּוֹרָה, שְׁעַל זֶה נֶאֱמַר "אֵת קֶרְבְּנִי" וְ"תִשְׁמְרוּ".

וּבְחִינַת מִחְשָׁבָה – זֶה תַּפְלָה, עַל זֶה נֶאֱמַר "לְהַקְרִיב לִי",

49. (מִנְחוֹת כֹּט, ב').

50. (נִסְכֵּן לְעִיל עו, א').

51. (תְּגִינָה יט, ב' וְשֶׁם נִסְכֵּן).

52. וְעֲנִין זֶה: חֶלֶק ב' (בְּשִׁלַּח ס"ג, ב'), עַל פֶּסוּק (תְּהִלִּים קל, א) "מִמְעַמְקִים קִרְאִתִּיךָ". וּבְפֶרֶשׁת תְּרוּמָה (קל"ד, ב') עַל פֶּסוּק (כח, ב) "וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה".

53. וְעֲנִין בְּהַרְמ"ז רִישׁ פֶּרֶשׁת צו: קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים – תֵּלֶת רִישֵׁין כו' ["קֹדֶשׁ – רִישָׁא עֵילָא, וְהַקֹּדֶשִׁים הֵם תְּרִין רִישֵׁין אֲחֵרִין"].

וְעֲנִין מַעֲנָן "צו אֵת כו' תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב": בְּגִמְרָא: פֶּרֶק ד' דְּתַעֲנִית, (כו', א'). פֶּרֶק

ב.

הוֹד כ"ק אֲדָמוֹר מִרְנָא וּרְבִנָא דּוּבְעַר – אֲדָמוֹר הָאֲמִצְעִי

~ תּוֹרַת חִיִּים ~

וַיֹּאמֶר גו' לָךְ לָךְ

שֶׁכֶּבֶר קִיִּים שֶׁם כָּל הַתּוֹרָה בְּרוּחוֹנוֹת לַמַּעֲלָה בִּאֵה"ר וּרְבִיקוֹת אֲמִיתִית וְגִייר רַבִּים מַעֲמֵי הָאָרֶץ כו' הִרִי הִיָּה כָּל יח"ע שַׁעֲשֵׂה רַק בַּהֲעֵלֶם בִּבְחִי' ח"ס שֶׁנֶּק' אֲבָרִם כְּנ"ל ע"כ לֹא נֹזֵכַר מִכָּל עֲנִינֵי וּמַעֲשֵׂיו כְּלוּם עַד שְׁהִיָּה בֵּן ע"ה שְׁנֵה שִׁינָא מֵאוֹר כְּשֵׁדִים וְהוּא מִדְּרַגָּה הַב' שֶׁא"ל לָךְ לָךְ מֵאֲרֻצְךָ כו' שֶׁהוּא לְהַתְעוֹרֵר לֵבָא מִן הַהֲעֵלֶם לַגְּלוֹי בִּאֲצִי' עַכ"פ עַד שֶׁבֹא לֹא"י עֲלֵמָא דִּאֲתַגְלִיָּא אוֹ נֹזֵכַר בּו כָּל גִּסְעִיּוֹתָיו וְאִשְׁר קִרָא שֶׁם בִּשְׁם הוֹי"ה כו' כְּנ"ל וְאֵע"פ שְׁעִדִּין נֶק' בִּשְׁם אֲבָרִם כו' וְהֵן אוֹתָן כ"ד שְׁנֵה עַד שְׁהִיָּה בֵּן צ"ט שְׁנֵה שְׁנִמְשָׁךְ כָּל יח"ע מִן הַהֲעֵלֶם לַגְּלוֹי מַעֲצָמוֹת הַמֵּאֲצִיל בַּע"ס דֹּאֲצִי' עַכ"פ שֶׁנֶּק'

(גב) וְהִנֵּה עִם כָּל הַנֶּגֶל מִתּוֹרָץ גַּם הַקּוּשִׁיא הַג' דְּלִמָּה לֹא נֹזֵכַר מַעֲלַת אֲבָרִהֶם בַּחֲסֵד וְצִדְקָה שַׁעֲשֵׂה בַּהֲכַנְסַת אוֹרְחִים רַק אַחֵר שְׁמַל א"ע כְּמ"ש ב' וִירָא וְלֹא קוֹדֶם לָכֵן רַק בְּדִרְכֵי נִסְעוּתָיו בֹּא"י נֹזֵכַר בּו מִקּוֹדֶם הַמִּילָה כְּמ"ש וַיַּעֲבֵר אֲבָרִם בָּאָרֶץ כו' וְקוֹדֶם שֶׁבֹא לֹא"י עַד הִיוּתוֹ בֵּן ע"ה שְׁנֵה לֹא נֹזֵכַר בּו כָּל צִדְקָה וְחֲסֵד שַׁעֲשֵׂה וְלֹא כָּל מַעֲשֵׂיו וְהִילּוּכּוֹ כו'. הִרִי שִׁישׁ כֹּאֵן ג' מִדְּרַגּוֹת א' עַד הִיוּתוֹ בֵּן ע"ה שְׁנֵה וְהַב' מַע"ה עַד צ"ט שֶׁהֵן כ"ד שְׁנֵה וְהַג' אַחֵר הִיוּתוֹ בֵּן צ"ט לְאַחֵר הַמִּילָה כו'. וְהַעֲנִין הוּא דְּמִדְּרַגָּה הָרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁהִיָּה בְּאוֹר כְּשֵׁדִים קוֹדֶם שֶׁא"ל לָךְ לָךְ כו' אֵע"פ

קשר וחבור להמשיך יח"ע הרוחנית למצות הגשמיים וזהו שיצוה לבניו לעשות ולשמור דרך הוי"ה שלמעל' לבא למטה בגשמיים וזהו למען הביא ה' על אברהם כו' שזהו גלוי אלקות בא"י ע"י קיום התו"מ דבנ"י כו' ונמצא דג' מדרגות הללו הן בירידת האור למטה יותר שזהו מורה על עוצם מעלת האור בשרשו יותר כפי כלל הנ"ל והיינו שקיים היח"ע שהיה בהעלם דח"ס עד שהיה בן ע"ה שנה ואח"כ יצא לגלוי באצ"י בכ"ד שנה הנ"ל ומצ"ט שנה ע"י המילה שירד האור יותר לקשר ולחבר אצ"י בבי"ע כנ"ל וד"ל:

קיום הרוחני כנ"ל. והמדרגה הנ' הוא כאשר נצטווה על המילה בהיותו בן צ"ט שנה שהוא בשביל קשר וחבור דקיום הרוחני דאצ"י לבא בגלוי בבי"ע במצות הגשמיים להוריש לבניו כנ"ל וע"כ רק למצות מילה בלבד זכה לקיים בגשמיים מטעם הנ"ל ואז נק' אברהם בה"א שהן בחי' ה"ח הראשונים שבעצמות ממש שיכול לבא למטה ממש ע"כ נזכר בו אז מכל החסד בהכנסת אורחי' שלו שבא יח"ע שעשה למעלה גם למטה ממש והוא מ"ש בפ' וירא וכן מ"ש המכסה אני מאברהם כו' כי ידעתיו את אשר יצוה את בניו כו' ושמרו דרך הוי"ה לעשות צדקה ומשפט דהיינו מה שעל ידו נעשה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - ענין ההלל

שבמרכבה דבריאה נמשכו ליצי' ומיצי' לעשי' הכל בבחי' עו"ע עד שגם הנפשות שלמטה בבנ"א ובבהמות וחיות ועופות נמשכו מהם בבחי' עו"ע שמבחי' פ"ש דאופני' נמשכו נפשות הבהמות ומפ"א נפשות החיות מפ"ג נפשות העופות ולהיותם רוחניים נמשכו מחיות דמרכבה הנ"ל שהם רוחניים בבחי' עו"ע יש מיש' והוא כמשל הנ"ל ממתיקות דתפוח מהמזל או כמשל השפעת שכל הרב לתלמיד ששכל הרב דק הרבה משכל התלמיד ועכ"ז הוא מערך א' ואינו הוי' חדשה כ"א עו"ע ועד"ז יש כמה מיני ירדות מתלמיד זה לתלמיד אחר קטן ממנו ולשלישי ולרביעי כענין משה שקבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים כו' עד שהגיע אלינו וגם כי רב המרחק בינותינו להשגת מרע"ה כי בו ית' נאמר ותחסרהו מעט מאלקי' ואנחנו נמשל כבהמות נדמו כמאד"ל אם הראשונים כמלאכי' כו' עכ"ז גם השגתינו שכלית היא ולא נשתני' ממהות השגת מרע"ה להיות מהות אחר כערך דומם לגבי השכל אלא בין דקות לגסות וזהו נק' עו"ע יש מיש' כמ"כ יצייר המשכיל השתל' עו"ע מבריא' עד העשי' שיש ריבוי ירדות וגם בכל עולם יש הרבה ירדות עכ"ז הוא יש מיש' כנ"ל שגם נפש השור רוחני' היא וכמו פ"ש שבמרכבה שהוא רוחני אלא שהוא מעולה הרבה ממנה כו', ובכל אופן השתל' זו דעו"ע הנה מעצמו' העילה ממש נמשך העלול ולכן ה' העלול מתחלה כלול בעולתו וכלום ניתוסף עליו ביציאתו והיותו אלא גלוי מן ההעלם וכמו שלהבת הקשורה בגחלת שגם טרם יציאתה לגילוי היתה

והנה בזה הרווחנו ביאור יפה אף נעים לענין ההלל במה שצריכי' להלל ולשבח לפניו כדי להמשיך המדות הללו, דלכא' קשה הלא כבר המשיכם המאציל עצמו בעת אצ"י העולמות ע"י דקרא גרמ' חכים ומבין וחסיד וגבור כו' ולמה לנו לחזור ולהמשיכם עוד, אך הענין דהנה כתי' והחיות רו"ש, שהחיות אלהות הנמשך ממנו להחיות העולמות סדר המשכותו הוא בבחי' רו"ש דהיינו שמיד שנמשך למטה הוא חוזר ומסתלק למעלה וחוזר ונמשך וחוזר ומסתלק וחוזר ונמשך וזה"ע הרו"ש והוא כמשל דפיקת החיות שבדפק האדם שיש בו ג"כ הסתלקות והתפשטות, והטעם למה הוא כן בבחי' רו"ש הוא מטעם שנת"ל שהמשכות החיות ממנו הוא ע"י בחי' שם לבד כי הא בהא תליא, כי הנה יש ב' מיני השפעות החיות הא' בחי' השתל' עו"ע והוא ענין התהוות יש מיש' דהיינו שהעלול אינו התהוות דבר חדש לגמרי כי כבר ה' לעולמו' בהעילה ר"ל שבמה' העילה ה' כלול מהות העלול אלא שה' בדקות ונמצא יציאתו אל הגילוי להיות מהות בפ"ע אינו הוי' חדשה כ"א יש מיש' וכנ"ל כמשל צמיחת המתיקות שבתפוח מן המתיקות שבבחי' רוחני המגדלו הנק' מול שהגם שהמתיקות שבתפוח הוא גשמי מאד לגבי מתיקות הרוחני שבתפוח המגדלו עכ"ז אינו הוי' חדשה כי גם מתיקות הרוחני מתיקות הוא אלא שהוא דק מאד ואינו נרגש לחיך גשמי כמתיקות התפוח אלא לחיך רוחני, וכיוצא בזה למעלה הוא ההשתל' בבי"ע מ' דבריאה כתר ליצי' ודיצי' לעשי' וכן מוד' חיות

שגם הצורה והחיות שבהם המהוה אותם הנה כללות חיות זו אחר שמתלבשת בתוכם היא ג"כ הוי' מחודשת מאין באופן שאין לומר בה שמקורם היתה כלולה בעצמותו כי אינה מערך עצמותו כנ"ל באורך, והיינו משנת"ל שבחי' חיות זו הוא בחי' שמו ית' שהשמות הן מקור הי"ס שהן חיות כל הנמצאי' וכבר נת"ל שהשם אינו מערך העצמיות אלא שעל ידו יפנה לקוראו אבל כשיופסק הקריאה לא יהי' שייכות וערך כלל מאותיות השם לגבי העצמיות ואינו כמו שלהבת הקשורה בנחלת, ולפיכך המשכ' השם להחיות הי"ס ה"ו המשכת החיות מאין ממש ליש ר"ל חידוש מעיקרו ולא בבחי' עילה ועלול:

נמצאת בהנחלת, אמנם הבחי' השני' בהמשכת החיות היא המשכה שלא בבחי' השתל' עו"ע אלא מאין ליש, והוא המשכת הנמצאי' ממנו ית' כי חגם שממך הכל כת' אין לומר בהם שרוחניותם ודקותם יש מתחלה בהעלם בהמשפיע הם מלחוכיר כנ"ל שאין הוא ית' מערכם כלל ולפיכך לא נכנהו בשם עלה כמו שקראוהו הפלוסופי' כי כל עילה הוא מערך העלול בחי' יש מיש כו' אלא שהם בחי' התהוות הוי' חדשה ממש ולא שהי' כלול מקדם בו ית' כי הוא כל יכול לחדש מאין ליש:

וביאור הענין הוא שלא זו לבד שמהות וחומר הנמצאי' הוא הוי' חדשה ונק' יש מאין אלא גם זו דהיינו

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

ועשית חג שבועות (א)

שהוא נראה ונגלה אך מה שייך למעלה מ"ש אני ה', אך הענין הוא דהנה קוב"ה סתים וגליא, והנה גליא היא מל' מקור הנבראים וסתים הוא בחי' אוא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' עולמות, וזהו פי' אני ה' שבחי' אני בחי' גליא הוא ה' בחי' סתים, שזהו ענין ואני תפלה שבחי' אני תפלה ומחובר למעלה לבחי' שם הוי'. וזהו מה שאנו אומרים בב"ש יחיד חי העולמים מלך פי' יחיד הוא בחי' עצמיות אוא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' עולמות ומלך הוא בחי' מלך העולם, וע"י בחי' חי העולמים מתחברים בחי' יחיד בבחי' מלך, שע"י בחי' חי העולמים מאיר בחי' יחיד בבחי' מלך, וזהו ואני תפלה שע"י שאני הוא בבחי' תפלה והתחברות למעלה עי"ז מאיר בחי' יחיד דרך חי העולמים בבחי' מלך, כי הנה אני הוא אותיות אין, ופי' אין הוא בחי' עצמיות אוא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' עולמות ואני הוא בחי' מלך העולם וע"י בחי' ואני תפלה מאיר בחי' אין בבחי' אני. והנה למעלה נק' בשם יחוד ו"ה, פי' כי כל המשכה הנמשכת מלמעלה נק' בשם וא"ו, כי וא"ו הוא בחי' קו וחוט שהיא ראשית ההמשכה מאוא"ס ב"ה ונמשך בבחי' ה"א וזהו יחוד ו"ה, והיינו יחוד בחי' יחיד עם בחי' מלך, והוא ע"י בחי' חי העולמים כנ"ל, והיינו קודם האצי' הוא בחי' המשכת קו וחוט והוא בחי' וא"ו אחד, אבל באצי' הנה כת' זה ה' קוין לו שיש ג' קוין חג"ת לכן הוא בחי' ח"י כי ג' ואו"ו עולים מספר ח"י ולכן ע"י חי העולמים הוא בחי' המשכת בחי' יחיד בבחי' מלך.

(ב) ולחבין ג' פירושים אלו שהם ל' שבע ול' שבועה ול' שובע, יובן בהקדם ענין התפלה כי הנה כתיב תפלה לאל חי שבחי' מל' היא תמיד בבחי' תפלה וכמ"ש למען יזכור כבוד, אלקים אל דמי לך אל תחרש, וכתיב צמאה לך נפשי כמה לך בשרי כו', וידוע שדוד אמר זאת על שרש מודריגתו למעלה שהוא בחי' מל', ופי' תפלה הוא ל' התחברות מל' נפתולי אלקים נפתלי עם אחותי כו', והיינו כמ"ש ואני תפלה שאני הוא בחי' מל' הוא בבחי' תפלה ל' התחברות תמיד למעלה כו'.

והענין הוא דהנה כתיב ארוממך אלקי המלך פי' אלקי המלך כי הנה אנו אומרים מלך העולם, פי' שבחי' עולם מקבל מבחי' מלך, וידוע שענין המלך הוא רק התפשטות חיצוניותו ולא בחי' עצמיות המלך, וזהו מלך שמו נקרא עליהם כמו ששם האדם אינו נוגע אל עצמותו שהשם הוא רק הארה בעלמא, כך הוא ענין מלך העולם שהעולם מקבל רק מהארה בעלמא משא"כ בחי' עצמיות אוא"ס ב"ה מובדל ומרום מוגדר עולמות ואינו כמו הנשמה שמחיה את הגוף שהיא מתלבשת בתוך הגוף ולכן היא מתפעלת ממקרי הגוף אבל עצמיות אוא"ס ב"ה הנה כתיב אני הוי' לא שנית ואתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנבה"ע. וזהו פי' אני תפלה שאני בחי' מל' תמיד בבחי' תפלה והתחברות לבחי' עצמיות אוא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' עולמות, וע"ד מ"ש אני הוי' וצ"ל מ"ש אני ה' התינה אדם כשאומר אני

לזאת לא יחפז כ"א לעצמיות וא"ס ב"ה, וע"י העלאתו זו בברכות ק"ש נמשך בחי' ז' דרגין עילאין, וזהו שהזכיר מפרש ז' ברכות דק"ש על ז' דרגין עילאין מפני שע"י ז' ברכות אלו ממשיכין מבחי' ז' דרגין עילאין, ובכתבי האריז"ל מפרש ז' ברכות אלו על ז' היכלות דבריאה והיינו כנ"ל שהם ז' גערות הראויות לתת לה מבית המלך דהיינו בחי' ז' היכלות דבריאה שהם בחי' ההעלאת מלמטלמ"ע ועי"ז נמשך ז' דרגין עילאין אך הו' ברכות דק"ש עצמם הם ז' היכלות דבריאה כו', ומעתה יובן ג"כ מה שיד ז' ברכות אלו ככ"י, והיינו כמו שכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה והיינו שכדי שיהי' בחי' יחוד צריך להיות תחלה ז' ברכות כמו"כ כדי שיהי' בחי' יחוד ו"ה צריך להיות ז' ברכות אלו דק"ש כו'.

וזהו פי' שביעי ל' שבע שהוא בחי' המשכת בחי' וא"ו שהוא בחי' לך הוי' הגדולה והגבורה בבחי' ה"א בחי' מל' לך ה' הממלכה הרי שבע ואז נק' מל' בשם ממלכה בב' ממי"ן, כי בלא המשכה זו נק' בשם מלוכה במ"ם אחת וכאשר ממשיכין בבחי' שמו הוא בחי' המל' בחי' וא"ו אזי נק' ממלכה בב' ממי"ן ע"ד מ"ש ארוממך בב' ממי"ן כו'. והנה כדי להמשיך בחי' ז' דרגין עילאין צריך להיות העלאת תחלה והיינו ז' הנערות הראויות לתת לה מבית המלך שהוא בחי' ז' היכלות דבריאה (ויש בחי' ז' סריסים המשרתים את פני המלך שהוא ג"כ דבריאה אך ז' הסריסים הוא מבחי' עלמא דכורא כו') והיינו בחי' ז' ברכות דק"ש והיינו כאשר יתבונן שאני בחי' מל' הוא רק יש מאין מהארה בעלמא אי



ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המשך תער"ב ~

ויהם כלב, ש"פ שלח, תרד"ע

צ"ט), וכ"ז נתהווה רק במאמר א' ורוח פיו וכמ"ש"א ברוך שאמר והי' העולם דבאמירה א' נבראו כל העולמות כו', ואופן ההתהוות הוא בדרך אין ערוך שו"ע יש מאין כו', ומ"מ יש בזה כח הא"ס דבכדי שיהי' התהוות זהו בכח הא"ס דוקא שאין זה בחוק הנבראים כלל כמו עו"ע שנמצא ג"כ בחוק הנבראים, משא"כ בריאה יש מאין אין זה בחוק הנמצאים כלל כ"א בכח הא"ס שהוא לברו בכחו ויכולתו כו', ולכן יש בענין הבריאה שני הפכים דהרי ההתהוות צ"ל בבחי' קירוב ובבחי' שייכות האין אל היש כו', ובהיפך הוא בדרך העלם והסתרת הבורא מהנברא שזהו להיות שזה כח הא"ס לכן יש בזה דבר והיפוכו כו', וכשיתבונן בכל פרטי הדברים בזה שכ"ז מבואר באריכות בפסוד"ז יתפעל בנפשו מאד על גדולת ורוממות ה' בענין ההתהוות ויהי' עי"ז קירוב נפשו שמתקרב מאד אל אלקות כו'. וכמו"כ בענין ואתה מחי' את כולם אך שבכל דבר יש אור וחיות אלקי המחי' ושהעיקר הוא אלקות כו', ובפרט כשמתבונן באופן התלבשות האור האלקי שהוא בבחי' צמצום כו' ובאופן האור האלקי בכל עולם בפרט כו', שע"י כ"ז יהי' התגלות האהבה שחפץ באלקות ובהגילוי אלקות כו'. וז"ע מוחין דיניקה שיש בזה גילוי המוחין והתגלות המדות כו', ומה שנק' יניקה הוא מפני שבעת התגלות האהבה אז המוחין הן בהעלם ונשאר רק מעט מן המוחין בהמדה שו"ע יניקה שאינו עצם הדבר כ"א הארה

(רנו) והנה בחי' יניקה הוא שיש התגלות המדות הבאים ע"י השגה והתבוננות כשמתבונן היטב בגדולת ה' בבריאת והתהוות העולמות, דהנה כתי' גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו שבוה ניכר גדולת ה' ובוה אנו יכולים להשיג גדולתו כו', דגדולת ה' בעצם אין אנו יכולים להשיג רק מפעולותיו ית' כו', וזהו אימתי אנו משיגים גדולתו כשהוא בעיר אלקינו עולם הדבור העליון כו', דעיר הוא מריבוי בתים ובית נעשה מריבוי אבנים כו', דאבנים הן אותיות שתי אבנים בנות שתי בתים כו', ועיר אלקינו הוא כללות עולם הדבור מריבוי אותיות וצירופים שהן מקור כל הנבראים שנתהוו מריבוי עד אין קץ ושיעור, וכמ"ש מה רבו מעשיך ומה גדלו מעשיך כו' מה רבו מעשיך הן ריבוי הנבראים דבכללות הן דצח"ם ובפרטיות יש בזה ריבוי עד אין שיעור כו', וכ"ז בעולם התחזון והרי כל דבר שלמטה יש לו שרש ומקור למעלה, וכמו כד קארי תרגולתא מברך הנותן לשכוי כו' דבשרשו הוא מלאך גבריאל ובשרש שרשו ה"ג דאימא כו', דבכ"ז הרי יש ריבוי עד אין שיעור ממש כו', ומה גדלו הן גדולי הנבראים הן בכמות דמן הארץ לרקיע כו', רגלי החיות שוקי החיות כו', והן באיכות שגדולים במעלתן כו', ומכ"ז מובן גדולת ה' הבורא ומהווה הכל כו', וכדאי' במד"ר ע"פ השמים מספרים דמאבני דהוא מתגושש בהון כו' (ועמשנת"ל פ'

על המדה מלמעלה דהיינו שגם בעת התפעלות המדה נרגש בהעלם ההשגה שממנה נתפעל באהבה כו', והוא פועל הביטול בהמדה כו', דהרי מהמדה יכול להיות יניקה וכמ"ש לא יחפץ כו' בהתגלות לבו דיכול להיות שיפול בהיפוך ח"ו, דהיינו גם במדות הנולדים מן השכל להיות שזהו רק מהבכנ לבד וה"ה במדה מורגשת יכול ליפול כו', אך ע"י הרגש ההשגה גם בהעלם ה"ז עושה שהמדה הוא בבחי' ביטול כו' וכמ"ש במ"א.

קיצור. ויניקה הוא שהמדות הן ע"פ טו"ד, התבוננות בגדולת ה', מה רבו מעשיך ומה גדלו מעשיך, ושהתהוות היא בכח הא"ס ולכן יש בזה ב' הפכים דקירוב וריחוק, והוא ההתבוננות בהארה האלקית שבפעולות, ומאיר רק הבכנ בלב, ומ"מ יש בזה אור, וגם אור המוחין מרחף על המדות להיות בהם ביטול.

לבד כו', דלחיות שההתבוננות היא בהאור האלקי השייך אל העולמות כו' דבר"כ זהו בחי' המוחין השייכים אל המדות כו', דהשגה זו היא בלבושי השגה כו', כי השגה והתבוננות הנ"ל צ"ל בעניני שכליים המכריחים ומחייבים איך שהוא כך כו' וכמ"ש במ"א באורך, וע"כ הגילוי כמו שהוא בהמוחין אינו מאיר בלב והתעוררות המדות הן רק מהבכנ לבד כו', והיינו לפי שכללות ההשגה היא השייכה אל המדות לבד והיא בהאור האלקי השייכה אל העולמות כו', ומלוכש בלבושי השגה כו' (דכ"ז הא בהא תליא כו') ע"כ תולדות המדות הוא מהבכנ לבד כו', וע"כ זהו בחי' יניקה דהיינו רק הארה לבד כו', ולכן באמת המדה הנולדה מזה היא מדה מורגשת מפני שאין בה אור וגילוי רב מהמוחין כו', ומ"מ יש בה אור וחיות שהרי הבכנ זהו הטעם של המדה שזהו בחי' המוחין שבמדות כו' וכמ"ש במ"א, וגם אור המוחין מרחף

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

השקיפה ממעון קדשך מן השמים - ש"פ תבוא, תרפ"ט. ניו יארק

עושה מצוה בכחו להחליף מקללה לברכה. וצ"ל מהו הפלא הזה שמתפלא ר' הונא ב"ר אחא, שהרי עושי מצוה הוא שעושה רצונו של מקום, וכאשר עושין רצונו של מקום אז ממשיכים ברכה העליונה, דכך היא המדה, דכאשר האדם עושה מצוה ומקיים רצונו ית' הנה בכח מצוה זו הוא ביכולתו להפוך מקללה לברכה. אך הענין הוא, דהנה איתא בעיקרים מאמר ד' פל"ה, דלפי שורת הדין הרי השכר של המצות ושכר העבודה ה' צ"ל שכר זמני ושכר גבולי, ומעם הדבר הוא לפי שעבודת האדם היא גבולי, ומאחר שעבודת האדם גבולי, לזאת הנה גם השכר צריך להיות גבולי וזמני. (ב) וביאור הענין הוא, דהנה המצות הם מוגבלים בזמן ומקום, וכמו מצות תפלין ה"ה מוגבלים בזמן, דמצותן הוא דוקא ביום ולא בלילה. וכן מצות ציצית הרי עיקר מצותן הוא ביום, דכסות לילה פטורה מן הציצית, וכן המועדים מוגבלים בזמן, וכמו שבת ויום טוב פסח סוכות ושופר כולם בזמן מוגבל. דהזמן הוא כפי קביעת העתים בכל מדינה ומדינה כמו שהם מתחלקים בחלקי כדור הארץ, אשר בכל מקום ומקום הוא כפי זמנו דוקא, ואם הקדים או אחר (לבד הזמנים שמוסיפים על פי תורה מחול על הקודש, או מקודש לחול) אינו כמצותו. וכן המצות הם מוגבלים במקום,

השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל, ופירש"י ז"ל עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה מה שעליך לעשות שאמרת אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם. וצ"ל מהו אומרו עשינו מה שגזרת עלינו, לשון גזירה, ולא אמרו בלשון המקרא מה שצויתנו, דהלא בכתוב אמור עשיתי ככל אשר צויתני, ולמה במשנה ובספרי (שהביא ברש"י) אומר עשינו מה שגזרת כו'. ועוד צ"ל דעל הכתוב אשר צויתני ארז"ל שמחתי ושימחתי אחרים, והיינו דמה שנתן לאחרים הוא בעין יפה. והנה הובאת הביכורים הוא דבר שמחה שבא בטוב לבב וכמ"ש ברינה יקצורו. וכן לקיטת הכרם הוא בשמחה שרואה ברכת הוי' במוחש, ובדרך ממילא הרי הנתינה בעין יפה. וצריך להבין למה ענין זה דנתינה בעין יפה דרשו מהכתוב אשר צויתני. והנה בירושלמי (מעשר שני פ"ה ה"ה), איתא אמר ר' הונא ב"ר אחא בא וראה כמה גדול כוחן של עושי מצוה, שכל השקפה ארוכה וזה בלשון ברכה. ולא עוד אלא שכתוב בו היום הזה. והיינו דר' הונא ב"ר אחא מתפלא על גודל הכח של עושי מצוה, דבכל מקום הנה השקפה היא ארוכה, וכמ"ש וישקף הוי' אל מחנה מצרים וכאן נאמר השקפה בלשון ברכה. ולא עוד אלא שכתוב בו היום הזה. דגם עכשיו כאשר אדם

אחד ואחד מישראל הוא מאמין בהוי' באמונה פשוטה ולכבו תמים עם הוי', א איד איז די הארץ זיינע פארבונדען מיט גיט, ווי מיר זעהן, דגם כאשר א' הוא ח"ו אינו מקיים מ"ע או שעובר ח"ו על ל"ת, הנה עצם נקודת לבבו שהיא נקודת היהדות היא תמימה. די פינטעל הארץ איז שטארק און גאנץ. וזה מה שעובר עבירה הוא לפי שהרוח שמוט מכסה על האמת. וכמו עד"מ חולה שאסור לו לאכול איזה מאכל, והוא אינו יכול להתאפק שלא לאכול, הוא מצד קלות הדעת, וכן הוא בזה שמפני הרוח שמוט שמכסה על האמת עושה את הדבר איסור, אבל לבבו תמים עם הוי', וויילע א איד ניט ער קאן און ניט ער וויל זיין א נפרד פון אלקות. והוא מצד האמונה פשוטה שמאמין בהוי'.

וכמו מצות התלויות בארץ, ומצות התלויות בבתים. וכל המצות הרי הם מוגבלים בעשייתן, היינו בשיעורם, וכמו תפלין שצריכים להיות לא פחות מאצבעיים על אצבעיים, וכן שיעור מקוה אמה על אמה ברום ג' אמות. וכן כל המצות מוגבלים בשיעורם. נמצא דהמצות מוגבלים בזמן ומקום ואופן עשייתן. ואפילו המצות דחובת המוח וחובת הלבבות ה"ה ג"כ מוגבלים. דהנה מצות המוח היא המצות עשה הראשונה דאמונה, וכמאמר לידע שיש שם מצוי ראשון ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו.

וידעית דבר זה הוא מצות עשה, כמ"ש אנכי הוי' אלקיך, והיא מצות חובת המוח והשכל, והיינו הגם דכל

~ לקוטי דיבורים - בלה"ק ~

כ"ו אדר, ה'תש"ה

השלישי, והטרגדיה היהודית המדהימה בתקופת ממשכו הצאר ניקולאי השני.

בכל משך סיפורו מציין ומדגיש אבי את העבודה המסירות נפשית העל-אנושית של נשיאי חב"ד בעסקנות הכלל, בהסבירו, שרק בהחלטיות ובלי פשרות יכולים להיות עובד רציני אמיתי בעסקנות הכלל.

בלהט ההתלהבות של לבי הצעיר אומר אני לאבי, שאני מוסר את עצמי ברשותו, ובגוף ונפש אבצע בהחלטיות בעזה"י כל אשר יוטל עלי בעסקנות הכלל. אז מסר לי אבי הוראות ראשונות, איך ללמוד ולהתאים את עצמי להיות לתועלת בעבודה הרצינית של עסקנות הכלל. אותו יום חמישי - י"ב תמוז - צויין ביומני בן שלש השנים - "היום החמישי הרציני ומלא התוכן הראשון בחיי הצעירים".

ב. ביצועי בחיים את הפרינציפ הראשון בעסקנות הכלל, להיות חיל ממושמע לניהול העבודה העסקנית, בהחלטיות, בלי פשרות, בלי השפעות מפלגתיות או התראות ופחדים - עשוני לעסקן כללי רציני, גם בנוגע לתורה ולעסקנות יהודית וגם בנוגע לעסקנות במצב הגשמי וכבוד ישראל.

לא הפחידוני עשרים שנות רדיפות, מאסרים תכופים, יסוריהם ומכותיהם של קלגסי הצאר;
לא הפחידוני הרדיפות המלוות סכנת נפשות מצד כמה מחבריה הפושעים של מפלגת פועלי ציון ברוסיה של אותם הימים - תרס"ו;

מאמר הסגירה

א. ביום הולדתי החמשה עשר - י"ב תמוז תרנ"ה - מינה אותי אבי נ"ע למזכירו האישי בעסקנות הכלל. ביום חמישי, י"ב תמוז, קראני אבי לגן הגדול שבנאות הדשא, וסיפר לי בקצרה על עבודת עסקנות הכלל במשך מאה וארבעים שנה - עד אז - שנשיאי חב"ד ניהלו ומנהלים.

אבינו הראשון, רבנו הזקן בעל השו"ע, החל בעסקנות הכלל בגיל אחת עשרה.

דודי זקני - מספר לי אבי - הרה"צ ר' משה - בנו של הרבי - כותב בזכרונותיו מה ששמע מהישיש ר' משה איוואנסקער - ישוב ליד יאנוביץ' - שבהיותו ביריד בליאונא ראה ושמע את העילוי מליאונא - הכוונה על הרבי - בהיותו בן אחת עשרה שנה, עומד על עגלה ונואם בפני קהל רב שהתאסף, לעזוב את המסחר ולעשות כלי לפרנסתם מעבודת אדמה ומלאכה.

אז - מספר ר' משה יצחק - הגיעו למחוזנו פליטים מפראג ופוזנא ובהתאם לתעמולתו של העילוי מליאונא הסתדרו משפחות רבות בעבודת האדמה באחוזות הגדולה של אביו ר' ברוך - "מעין לבן".

בדברים קצרים מספר לי אבי על חמשים שנות עבודתו הענפה בעסקנות הכלל של רבנו הזקן, התקופות של הרבי האמצעי והרבי ה"צמח צדק", עבודת עסקנות הכלל של הסבא הרבי מהר"ש, המצב המר של היהודים ברוסיה בעשר השנים האחרונות של הצאר אלכסנדר

יהודים, אנשים ונשים, הסכיתו ושמעו!
פעילות "פינת השמד" בארץ ישראל מתאפשרת בכוח
יהדות אמריקה שלכם.

בלי מודע נותנת יהדות אמריקה את סכין השמד בידי
"פינת השמד" לשמד את ילדי ישראל.

בכסף שלכם, בכסף שאוספים בבתי הכנסת ובבתי
המדרש היהודיים, בנדרים ובנדבות שלכם למטרות
יהודיות, בכסף ה"זכור" שלכם, משמדים ילדים יתומים
יהודיים.

דימו לעצמכם את החרפה שאותה קבוצת אנשים
אנטי דתיים משווים לנשמות הוריהם ויקיריהם שאתם
באים לבתי הכנסת להזכרת נשמותיהם בכל כך הרבה
חיבה וכבוד, אתם נותנים צדקה לזכרם, ובחלק מכספים
אלה משמדים יתומים יהודיים בארץ ישראל.

הנואם המוצלח ביותר והסופר המבריק ביותר לא
יהיה בכוחם לתאר רצח שערורייתי נפשע בל יתואר
הזועק לשמים, של ניצול מעשייהם הטובים של ילדים
לנשמות הוריהם וקרוביהם שנפלו על קידוש השם,
לעשותם שותפים במעשה הנפשע של שימור ילדי
יתומים יהודיים.

דבר שיש לעקרו מן השורש בעם היהודי.

יהודים, אנשים ונשים, כולם כאחד, מוכרחים אתם
למלא חובתכם, להרעיש את כל בתי הרבנות, כל
הארגונים היהודיים, להפסיק מיד את השמד של יתומים
יהודיים ואת אלה שכבר שמדו למסור ברשות בית הדין
בירושלים.

יהודים, אנשים ונשים, הנכם כולכם אחראים לשמד
הנערך בארץ ישראל על הפליטים היתומים היהודיים.
יהודים מוכרחים לתבוע ברצינות הגדולה ביותר,
ביקורת כספית חמורה, שבכספים הנאספים לא ינוצל
אפילו פעני אחד ל"פינת השמד".

יהודים, אנשים ונשים!
הבעל או האשה התומכים ב"פינת השמד" נושאים
על עצמם את כתם השמד.
יהודים, אנשים ונשים!

בכל הזמנים ובכל המדינות מסרו יהודים את נפשם
להציל יהודים משמד ר"ל. עשרות אלפים מישראל,
אנשים ונשים, זקנים וצעירים, מתו על קידוש השם בתור
יהודים.

בזמן הזה, כאשר בני ישראל אבלים אחרי מיליוני
הקדושים שנהרגו באכזריות כזו, הרי כל ילד יהודי, ילד
או ילדה, יקרים הם לעם ישראל בתור ענף של עם ה',
ובזמן מר וחשוך כזה עוד יהיו אנשים המעבירים ילדים
יהודיים בשמד?!

לא הפחידוני יסורי המאסרים התכופים (בשנות
תרפ"א-ו) והפחדות פסק דין מות מצד היבסקציה
המכוערת (תרפ"ז); בעזה"י ובזכות אבות קדושים נשאר
אני, מבלי להתחשב בגופי הרצוף, נאמן לעקרונות
עסקנות הכלל שלמדני רבי, המנהיג הגדול בעל מסירות
הנפש, אבי נ"ע, ובמסירות נפש הגדולה ביותר אני מבצע
את צוואתו הקדושה בהרבצת התורה ביראת שמים,
חינוך הכשר ובעבודת העסקנות הכללית.

באחד הימים לפני כמה שבועות, בקראי המכתבים
שהגיעו אלי, נתקל אני במכתב הפחדה תקיף, שנכתב
בשם מוסד מסויים בדברי הפחדה רציניים, שאם אמשך
בעבודת עסקנות הכלל שלי כמו עד עתה, עלי לדעת,
שינקטו צעדים רציניים נגד כל המוסדות שלי.

חושבני שלא צריכים לנצל את חוש הדמיון כדי
לדמיין את חיוך הביטול הנלעג שמכתב התראה והפחדה
כזה יכול לעורר באדם שטעם תרומת ידו של חיל צארי
מפוטם ויסורי היבסקציה הפרועים.

ג. כעת אני בא למלא הבטחתי האמורה, שבמאמר
הסגירה שלי עלי למסור לכם שני דברים החשובים לכלל
ישראל, ונוגעים באופן אישי לכלל ישראל באמריקה.

הדבר הראשון:

יהודים, אנשים ונשים, הסכיתו ושמעו!
בארץ ישראל משמדים לאט לאט ילדי ישראל.
כמה מהאנשים האנטי-דתיים, מבין קבוצת המנהיגים
שעליהם לסדר את היתומים, ילדי הפליטים, בארץ
ישראל, יצרו פינת שמד לאותם חלק ילדים שנמסרו
ברשותם.

במקומות הכבושים על ידי הגרמנים הקים היטלר
מחנות השמדה לענות ולשרוף גופות יהודיים; בארץ
ישראל הקימה קבוצה מסויימת בתי שמד לענות ולשרוף
נשמות יהודיות.

"פינת השמד" המתעסק בשמדתם של ילדים יתומים
מהפליטים היהודיים, מחנך את הילדים על ידי "המנ'נים"
מסורים באותו דרך וחינוך של אנשי היבסקציה בני
הבליעל.

ה"המנ'נים" האמורים מלמדים את הילדים לחלל
שבת, לאכול טריפות, לאכול ביום כיפור, לאכול חמץ
בפסח; אין הם מרשים לילדים אף לא לומר קדיש לזכר
הוריהם שהומתו על קידוש השם, והם מלמדים את
הילדים ללעוג מהקדוש ברוך הוא ומיהדות.

היתומים המקבלים את חינוכם על ידי ה"המנ'נים"
האמורים, יקרעו ספרי תורה, ישרפו בתי כנסת יהודיים,
יהרסו בתי עלמין יהודיים, יערכו פוגרומים, ידקרו,
ישרפו ויירו בגופים יהודיים, יחמסו וישדדו רכוש יהודי.

או אגדה שהרב לומד בבית הכנסת; ללמוד בעצמם, ומה גם עמוד גמרא, הרי לגבי חלק מהבעלי הבתים היהודיים הוא דבר מיותר.

בעלי עסקים שביניהם והאברכים רחוקים מידיעת התורה ונקלעים בעם הארצות גדולה.

הריני פונה אל בעלי העסקים ואל האברכים שבין יהודי אמריקה בקריאתי לארגן ולהקים חוגים של שיעורי לימוד גמרא.

בעונג הריני מודיע ברבים שהוריתי לחברת "מחנה ישראל" להקים מחלקה מיוחדת "אשל התורה" (שמתפקידה: א) לנהל תעמולה רחבה להשתתפות בשיעורים הנלמדים בבתי הכנסת. ב) לנהל תעמולה ענפה בין בעלי העסקים ובין אברכים להצטרף לחברת לומדי תורה.

ה. הריני מאחל לכולכם ולבני משפחותיכם בתוך כלל ישראל, חג כשר ושמח, כל ילדי ישראל בכל החזיתות יהיו שמורים ומוגנים, כולם יהיו מאושרים בכתר הנצחון. לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה.

בטוח אני, שיהדות אמריקה, העיתונות היהודית והמנהיגים הפוליטיים היהודיים בראשם, מכירים - כעת - התיחסותם הקרירה להצלת היהודים שמעבר לים, אף אחד לא יאמר מי הם האשמים במיליוני קרבנות אלה, אנשים ונשים וילדים מעבר לים - אוי מה היה לנו - אך, בלי כל ספק, לוחצת הקרירות על לבם של כל אחד מיהודי אמריקה.

יהודים, עיתונות יהודית, מנהיגי ודוברי היהדות, איחרתם בהצלת היהודים שמעבר לים בזמן הנכון. הצילו את היתומים שלהם משמד בזמן הנכון, ותהיו מאושרים מהקב"ה שלילדיכם יהיו הורים בריאים בגשם וברוח.

ד. הדבר השני:

על יהודי אמריקה לשרש את העם הארצות שהוא עמוד החרפה של יהדות אמריקה.

יהודי אמריקה הם רחמנים וגומלי חסדים בצורה היפה ביותר, תודה לא-ל, וביד רחבה, אך המעלה השלישית שחז"ל מונים במעלותיהם של בני ישראל, ביישנים, הרי בחלק מיהודי אמריקה - חסרה.

חלק מיהודי אמריקה אינם בושים בעם הארצות: יוצאים את חובת לימוד התורה בשמיעת משנה משניות

~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

אבות החסידות*

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

יט.

כבר אמרתי במכתבי – המצורף למאמרי זה – כי המאמר הלזה אינו אלא חומר ולבנים לבנין מאמר מסודר בעזה"י בדברי ימי החסידות.

והנה אחרי אשר נתבאר בפרקים הקודמים סדרי עניני השתלשלות התפתחות החסידות בשני דורות הראשונים, דורו של מורנו הבעש"ט, ודורו של מורנו הרב המגיד, ותחלת דורו של הוד כ"ק רבינו אדמו"ר הזקן.

הנה בכדי שיהי' לנו איזה מושג וציור בעבודת קודש של הוד כ"ק רבינו הזקן, בהתיסדות תורת החב"ד, עלינו לידע מצב הבני תורה בעת ההיא בחבל רייסן, מקום שם בחר כבוד כ"ק רבינו הזקן לפרסם שיטתו בתורת הבעש"ט ויקראו בשם תורת החב"ד.

ואי"ה בחוברות הבאות נשתדל עד כמה שיהי' באפשרותנו להדפיס יתר הפרקים עד גמירא.

* הערה מערכת גליון 'התמים': המאמר "אבות החסידות" מכיל הרבה פרקים. בחוברת זו הנונו נותנים רק ח"י פרקים ממנו

עוד זאת כי בעת ההיא הנה כבר נראו נצנים מהזריעות אשר זרעו מורנו הבעש"ט וחבריו בני גילו הצדיקים הנסתרים, ואחרי כן תלמידיו ותלמידי תלמידיו ובראשם הרב המגיד נ"ע.

אשר כל זה – מעמד ומצב הבני תורה בחבל רייסן בעת ההיא, ופרי טוב תעמולתם של מורנו הבעש"ט וחבריו ותלמידיו ותלמידי תלמידיו הכל כאשר לכל – הביא תועלת רב בעבודתו של הוד כ"ק רבינו הזקן.

בדעתי לתת בזה איזה סיפורים הרשומים אצלי ממה ששמעתי בזמנים שונים, אשר בהם ועל ידם יבורר מצבם של הבני תורה בחבל רייסן בכלל, תעמולתו של מורנו הבעש"ט וחבריו בני גילו הצדיקים הנסתרים, מעלת מהותם של תלמידי מורנו הבעש"ט ומורנו הרב המגיד, גודל ידיעתם בתורה, ורום מעלת עבודתם, וגודל התמסרותם לפרסם תורתו של הבעש"ט והרב המגיד ממעזריטש.

ב.

לאט לאט באה התורה בחבל רייסן, הנקראת רוסיא הלבנה – וויס רוסלאנד – והם שלשת הפלכים מינסק. מאהילוב. וויטעבסק.

שלשת הפלכים האלו היו מרובים באוכלסי אחינו בני ישראל, יושבי עיירות המחוז עיירות השדה, בכפר וישוב, ובהיות כי האדמה בכל השולשת פלכים האלו היא ברובה זיבורית לגבי אדמת פלכי אוקראינא, הנה רוב יושבי הפלכים האלו עניים הם, ועמלים במאד למצוא מחייתם בכלכלת בני ביתם.

אמנם בהתחלת המאה החמישית לאלף הששי התחיל אור התורה להופיע גם בפלכים הללו על ידי הבאים מגליל ווילנא מעבר מזה, וגליל זאמוט מעבר מזה, וגליל קיוב מעבר השלישי.

כעבור כעשרים שנה הנה כבר נראו כוכבי אור תורה, בעיירות שלשת הפלכים, הן המה הבני תורה אשר לוקחו לחתנים לגבירי בני ישראל ואיתני המעמד בתוככי יושבי העיירות.

הבני תורה שהיו סמוכים על שולחן חותניהם ונטועים באהלה של תורה הפיצו אור התורה במקום מגורם באופנים שונים, מהם שיסדו אגודות אגודות לומדי משנה גמרא והלכה, ומהם שיסדו חבורות לומדי אגדה ומדרש ועיקרי דינים, ועל כולם העמידו מגדלי אור תורה בישיבות בשביל בחורים לומדי תורה.

כעבור רק שנים אחדות, הנה הקנאת סופרים תרבה חכמה וקנאת העובדים תרבה תלמידים טובים בעלי כשרונות נעלים.

בימים ההם ישבו האנשים בעיירותיהם ובמקומות מגוריהם ולא הרבו ללכת ממקום למקום ומה גם בדרך רחוקה כזו מפלך לפלך.

אמנם הודות לתעמולתם של הבני תורה מיסדי ומנהלי הישיבות שדאגו להצלחת תלמידיהם בלימודים, השתדלו והתאמצו לשלוח את מבחרי התלמידים להישיבות בגליל ווילנא, זאמוט וקיוב.

שלש או חמש שנים עשה כל תלמיד ותלמיד בהשיבה, ובמשך היותו בהשיבה הנה לבד שקידתו בתורה הי' כל אחד מהם דואג לבית אביו למצוא חתנים טובים עבור אחיותיהם, עד כי במשך הימים הנה כמה וכמה מאות תלמידי חכמים באו להתיישב בשלשת הפלכים האלו.

ובמחצה השני' של המאה החמישית היתה עיר מינסק קרית חבל רייסין, אחת המרכזים היותר גדולים לתורה ולתעודה אשר בישיבות' התחנכו כמה וכמה מאות תלמידים בעלי כשרונות מצויינים ונקובים בשם עילויים, ועל ידם מתיסדות כמה וכמה ישיבות בעיירות שונות בכל הגליל.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

ההפרש בין זריעה לנטיעה, דזריעה צריכים לזרוע בכל פעם ופעם, ונטיעה אם כי משתהה זמן עד אשר עבד פירות, אבל גידולתן בכל שנה ושנה.

חשיית יחזק את בריאותך ובריאות בני ביתך יחיו ויצליחך בכל ענייך.

ידידך הדו"ש ומברככם בגשמיות וברוחניות

יוסף יצחק

ב"ה, י"ג ניסן תשי"ט
ברוקלין

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר צמח שי

שלום וברכה!

במענה על כתבו, לא ידאג מהתעכבותו במקום שהוא ויוסיף אומץ בעבודתו. וידע נאמנה אשר כל מה שפועלים בעניי יראת שמים, אהבת התורה ובני תורה ואהבת ישראל אין להם שיעור בגודל הפלאת מעלתן. כידוע

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום חמישי עמ' א

הגמרא מביאה שיטה נוספת בענין שמועות אלו: **אמר רב פפא**, אין החלוקה כדברי רב חנינא בריה דרב איקא, אלא הדברים שנאמרו לגבי **מְתֵנִיתִין וּמְתֵנִיתָא** – משנה או ברייתא, והיינו, שפחות, בלורית וגבינה, נאמרו על ידי **רב מְלִכְיָה**, ואילו הדברים שהם **שְׂמֻעָתָא** – מימרא בפני עצמה והיינו, שפוד, גומות ואפר מקלה, נאמרו על ידי **רב מְלִכְיָה**. וְסִמְנָא של חלוקה זו, הוא **מְתֵנִיתָא מְלִכְיָה**, כלומר, הברייתא וכן המשנה הן כמלכות, שהרי מקשים מהן על דברי אמוראים, וביאור הסימן הוא, שהדברים שנאמרו לגבי המלכה ולגבי ברייתא ומשנה) שהיא נקבה, נאמרו על ידי מי ששמו דומה ללשון נקבה, דהיינו רב מלכיה.

שואלת הגמרא: **מאי בְּיָהּ** – מהו ההבדל בין חלוקתו של רב חנינא לחלוקתו של רב פפא. משיבה הגמרא: **אִיכָא בְּיָהּ** מי אמר את פסק ההלכה בשפחות. לשיטת רב חנינא, רב מלכיה אמרו, ולשיטת רב פפא, רב מלכיה אמרו, שהרי הוא פסק הלכה לגבי דין שנשנה במשנה. וכן יש חילוק מי אמר הדין באפר מקלה שהוא מימרא בפני עצמה, שלפי רב חנינא רב מלכיה אמרו, ואילו לשיטת רב פפא רב מלכיה אמרו.

שאסור לישראל לספר.
אגב דברי רב מלכיה בשם רב אדא בר אהבה, מביאה הגמרא מימרות נוספות שאמר רב מלכיה בשמו של רב אדא בר אהבה, ומימרות שאמר רב מלכיה בשמו של רב אדא בר אהבה: **אמר רב חנינא בריה דרב איקא**, דין **שְׂפוד** ברזל שצלו בו בשר ביום טוב ונמאס ונעשה מוקצה, שמותר לגוררו ולטלטלו מן הצד בכדי לשומטו בקרן זווית, ו**שְׂפָחוֹת** – פסק ההלכה שבעל יכול לכפות את אשתו לעשות בצמר אפילו אם הכניסה לו אלף שפחות, כדי שלא תבוא לידי בטלה המביאה לידי זימה, ודין **גומות** – נערה בת שתיים עשרה שנה ויום אחד שיש לה שתי גומות של שערות נחשבת כמי שהביאה שתי שערות אף אם אין בהן שערות, שלשה דינים אלו אמר **רב מְלִכְיָה** בשם רב אדא בר אהבה. אבל דין **בְּלוּיִית** שנאמר בסוגייתנו, שישאל המספר גוי שומט את ידו כשמוגיע לשלש אצבעות מהבלורית, ודין **אֶפֶר מְקָלָה** – אפר כירה שקלוי ושרוף מאד, שאסור ליתנו על מכה לצורך רפואה, מפני ששחרותו נראית ככתובת קעקע, ו**גְבִינָה** – והטעם שגזרו איסור על גבינות של גוים, שהוא משום שדרכם להחליק את פני הגבינה בשומן חזיר, שלשה דברים אלו אמר **רב מְלִכְיָה** בשם רב אדא בר אהבה.

מה השליחות שלי בעולם?

היה זה בשבוע פרשת פינחס, בשנת תשי"ב. קבוצת 'תמימים' נבחרים וכו' להפגס לחדרו הקדוש של הרבי, לקראת נסיעתם לפעל בחדשי הקיץ בשליחות "המרפז לעניני חנוך" - פעילות שנוסדה על ידי הרבי הרי"צ ונמשכת עד עצם ימים אלה, כשתלמידי הישיבה נוסעים בדרך כלל לקהלות יהודיות קטנות בהן אין שליח קבוע, מחזקים שם את עניני היהדות ומקרבם עוד ועוד יהודים לאבינו שבשמים, על ידי הפצת מעינות התורה והחסידות.

בשיחה שנשא בפני אותה קבוצה, הסביר הרבי כיצד כל אחד מאתנו יכול לדעת מהי השליחות המיוחדת המוטלת עליו ואיך הדבר נלמד מפרשת פינחס:

בפרשתנו מופיע הצווי לחלק את ארץ ישראל לדור שנכנס לארץ, על פי הגורל.

במובן הרוחני, החלק של כל יהודי בארץ ישראל, מסמל את עבודת השם המוטלת על אותו יהודי בכל מקום בו הוא נמצא, להפוך את המקום שלו שיהיה ראוי להשראת השכינה. וכמו שבארץ ישראל היה לכל אחד את החלק שלו - אחד נחל בהר והשני בעמק וכן הלאה - כך גם לכל יהודי יש עבודה שונה ויחודית, מצוה שחביבה עליו במיוחד.

אחד מהדר לבחור אתרוג נאה ומהדר, השני מהדר דוקא במצוה, השלישי במצוה צדקה והרביעי בהכנסת אורחים. וכה מופיע גם הבטוי בגמרא שהיו שואלים אחד את השני: "אבנך במאי הוי זהיר טפי" - באיזו מצוה אביך היה זהיר במיוחד? למרות שהם קימו את כל המצוות בדקדוק ובהדרה, עדין היתה לכל אחד את המצוה החביבה עליו במיוחד.

מסביר על כך אדמו"ר הזקן בתניא, שפמו של כל איבר בגוף יש את התפקיד המיוחד שלו, כך לכל מצוה יש את האור המיוחד שלה, ולכל נשמה יש את המצוה השייכת אליה באופן פרטי. ומסבר שאותה מצוה היא כמו 'צנור' שדרכו עולות שאר המצוות שאותו אדם מקיים.

וזהו הפרוש 'גורל' - שלא האדם בוחר את המצוה החביבה עליו, אלא מלמעלה בוחרים לכל נשמה את המצוה המיוחדת שלה, מתוך כל המצוות המוטלות עליה. לעתים, דוקא אם יש מצוה שאנחנו זקוקים למאמץ גדול כדי לקיימה, זהו סימן שזו המצוה שלנו, ולכן יש קשיים בדרך לקיים שלה (כידוע שהיצר הרע מנסה להפריע בדברים החשובים ביותר). ממילא, במקום 'לעזב' את המצוה הזו, או את הלמוד הזה הקשה עלינו, אנו צריכים להתאמץ ולדעת שזו המשימה המוטלת דוקא עלינו.

כך גם כל יהודי ב'מסע' של הנשמה שלו - לנשמה קשה לרדת למטה והשם מכריח אותה לעשות זאת בשביל למלא את השליחות האלקית בקיום התורה והמצוות. בתוך השליחות הזו עצמה יש לכל אחד שליחות פרטית שבה הוא צריך לעסוק בהשגתה מיוחדת, וכאשר יעסק בה מתוך שמחה בודאי יצליח.

(מעובד על-פי לקוטי שיחות, חלק ב עמוד 346 ואילך, ועוד. מתוך 'נשמא דאורייתא')

הלכות בית הבחירה

בית שני – כעין בית שלישי

פרק א, הלכה ד

בְּנִין שֶׁבִּנְהָ שְׁלֹמֶה כָּכָר מִפָּרֶשׁ בְּמַלְכִּים. וְכֵן בְּנִין הָעֵתִיד לְהִבְנוֹת אָף עַל פִּי שְׁהוּא פְּתוּב בִּיחֻזְקָא לֹא אֵינוֹ מִפָּרֶשׁ וּמִבְּאֵר. וְאֲנָשֵׁי בֵּית שְׁנֵי כְּשֶׁפָּנוּ בִּימֵי עֶזְרָא בְּנוּהוּ כְּבָנִין שְׁלֹמֶה וַיַּעֲזִין דְּבָרִים הַמִּפְרָשִׁים בִּיחֻזְקָא לֹא:

* * *

ב. ויש לומר, שהשייכות דבית שני למקדש דלעתיד בענין הבירורים – מודגשת גם בענין הברזל, כדלקמן.

ובהקדם:

מצינו ש"ברזל" מושלל בבית המקדש⁸, כמ"ש⁹ "והבית בהבנותו אבן שלמה גו' ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו"¹⁰, כיון ששייך לחורבן בית המקדש, כדאיתא במדרש¹¹ "וזאת התרומה גו' זהב וכסף ונחושת"¹². אבל ברזל אין כתיב כאן לא במשכן ולא במקדש למה שנמשל בו אדם שהחריבו בית המקדש.

וזה שמצינו ברזל בנוגע לעשיית המנורה, "אין לו זהב מביא אף של כסף של נחושת של ברזל כו'", ומנוראה שעשו מלכי בית חשמונאי של ברזל היתה¹³ - הרי: (א) כיון שהברזל הוא תמורת כסף וזהב הרי זה "ברזל" כפי ששייך להדרגא דכסף וזהב¹⁴, (ב)

א. כתב הרמב"ם: "בנין שבנה שלמה, כבר מפורש במלכים. וכן בנין העתיד ליבנות, אף על פי שהוא כתוב ביחזקאל, אינו מפורש ומבואר. ואנשי בית שני, כשבנו בימי עזרא, בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל".

ובהלכה זו מודגשת השייכות שבין בית שני למקדש דלעתיד (יותר מבית ראשון¹); ויש לומר הטעם לזה:

אמרו רז"ל² שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק דוקא "כי אתה אבינו"³ – כיון שעיקר השחוק והתענוג למעלה נעשה על ידי בירור המטה, ענינו של יצחק⁴.

וזהו שנאמר בו "ויצא יצחק לשוח בשדה"⁵ – שרומז גם על הבירור דבחינת שדה שלמטה מעיר מושב⁶.

וענין זה שייך לבית שני שהוא כנגד יצח, שקראו שדה⁷, וקשור עם העבודה בבחינת "שדה" (בירור המטה) דוקא – שעל ידי זה פועלים הגאולה ובית המקדש דלעתיד.

שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך לא יבוא עליה כותר ומחבל" (יתרו כ, ב ובפרש"י – ממכילתא. וראה בארוכה בפ"י הרמב"ן. תורה שלמה (אות תקנ"ה)).

(9) מלכים"א ו, ז.

(10) והשימוש בברזל לסתת את האבנים ("אבנים גו' גזית מגוררות במגרה", "חתיכות במגרה", "כלי ברזל מלא פגימות כו'") (שם ז, ט ובמצודות) – ה' בחוץ, כדברי הרמב"ם לקמן ה"ח: "מפצלין אותן ומסתתין אותן מבחוץ ואח"כ מכניסין אותן לבנין".

(11) שמו"ר פל"ה, ה.

(12) תרומה כה, ג.

(13) מנחות כח, ב.

(14) ע"ד המבואר בענין אבנים ולבנים, ש"אם לא נמצאו אבנין בונין בלבנים" (רמב"ם לקמן ה"ח. וראה לקו"ש ח"ו ע' 23 הערה 76).

(1) וכן מובן מזה שהפסוק "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" (חגי ב, ט) אמר על בית שני (ב"ב ג, סע"א) וגם ובעיקר על ביהמ"ק השלישי (זח"א כח, א).

(2) שבת פט, ב.

(3) ישעי' סג, טז.

(4) ראה תו"א תולדות יו, ד ואילך. ועוד.

(5) חיי שרה כד, סג.

(6) ראה לקו"ת פ' ראה לב, סע"ד.

(7) פסחים פח, א ובחדא"ג מהרש"א.

(8) ומודגש בעיקר במזבח – עיקרו של ביהמ"ק, "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (רמב"ם ריש הל' ביהמ"ק) – "ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהו גזית (שפוסלן ומכתתן בברזל) כי חרוב הנפת עלי' ותחללה", ש"המזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין בזה בדין שיונף המקצר על המאריך, ועוד,

”שפודים של ברזל היו וחיפוס בעץ”, שאין הברזל נראה מבחוץ.

[ועל פי זה יומתק שה”ברזל” נזכר רק (א) בהכנת המקדש ע”י דוד (ולא בבנין המקדש על ידי שלמה), (ב) בדברי הימים (ולא במלכים) שעיקרו ”משום יחס דוד המלך”²², דוד מלכא משיחא, שעל ידו יהיה בנין בית המקדש השלישי].

ד. והנה, מכיון שיש שייכות בין בית המקדש השלישי לבית שני (כנ”ל סעיף א) – היה מעין זה (הפיכת הברזל) כבר בבית השני:

הברזל במנורה היה בזמן החשמונאים – בבית שני;

וכן הברזל באמה כליא עורב – שהיתה בבית שני, מה שאין כן בבית ראשון שמפני רוב קדושה שהיתה בו לא היה צריך כליא עורב²³.

ויש לומר ההסברה בזה:

בבית שני היתה ההתעסקות בכירור והפיכת הלעומת זה²⁴ (מה שאין כן בבית ראשון שמפני רוב קדושתו נדחו החיצונים), ולכן מצינו בו גם ברזל – אבל, רק הברזל שבמנורה שבא במקום כסף וזהב ומחופה בעץ, והברזל שבאמה כליא עורב על גג המקדש שהוא כמו בחוץ (כנ”ל סעיף ב);

מה שאין כן בבית המקדש השלישי יהיה ריבוי ברזל (”מאה אלף ככרים”) בהבנין עצמו, כיון שיהיה בירור והפיכת הברזל בתכלית השלימות.

(משיחות ש”פ עקב ה’תש”נ וש”פ ויחי ה’תשנ”ב)

ומה שמצינו אמה כליא עורב¹⁵, טס של ברזל כמו סיף גובהו אמה על גבי המעקה סביב כדי שלא ישבו העורבים עליו (כדברי הרמב”ם בהמשך ההלכות¹⁶) – היה זה על גג המקדש, שגגין לא נתקדשו (כמו בחוץ).

ג. ואולי יש לומר, שבענין זה יהיה חידוש בבית המקדש השלישי, שבנינו יהיה (לא רק מאבנים, אלא) גם מברזל, שהברזל יהיה חלק מהבנין דבית המקדש עצמו:

זה ”שברזל אין כתיב . . . במקדש ובמקדש . . . שהחריב בית המקדש” – קאי על בית ראשון ובית שני שנחרבו על ידי ברזל; מה שאין כן מקדש העתיד, בית נצחי שלא שייך בו חורבן – לא שייך בו חשש מענין של ברזל דלעומת זה, כיון שלעתיד לבוא תתבטל מציאות הברזל דלעומת זה¹⁷, ובמילא יכול וצריך להיות בנינו גם בברזל, כדי להדגיש את העילוי והשלימות דהפיכת הברזל¹⁸ שהחריב בית המקדש לברזל שנעשה חלק בהבנין דבית המקדש.

ויש לומר, שמה שכתוב בדבר הימים¹⁹ (בנוגע לפעולתו של דוד בהכנת כל הדרוש לבנין בית המקדש) ”הכינוי לבית אלקי הזהב לזהב והכסף לכסף והנחושת לנחושת והברזל לברזל כו’”, ו”ברזל מאה אלף ככרים” – עיקרו ושלמותו במקדש העתיד²⁰ להבנות על ידי דוד מלכא משיחא, שבנינו יהיה (לא רק מזהב וכסף ונחושת בתכלית השלימות²¹, אלא) גם

(15) מ”ק ט, רע”א. וש”נ.

(16) פ”ד ה”ג.

(17) שאז לא תהי’ מציאות הברזל שמקצר ימיו של אדם, ח”ו, כמ”ש (ישעי’ ב, ד) ”וכתתו חרבותם וגו’”, ויתירה מזה – שיתבטל בענין דהיפך החיים. וראה תנחומא ס”פ יתרו: ”בעוה”ז ע”י יצה”ר השנים מתקצרות, אבל לעתיד לבוא בלע המצות לנצח ומחה ה’ דמעה מעל כל פנים”.

(18) ראה אבות דר”נ פט”ז: ”יצה”ר דומה לברזל שהטילוהו בתוך האור כל זמן שהוא בתוך האור עושין ממנו כל כלים שרצו, אף כך יצה”ר כו”.

(19) דבריי-הימים א כט, ביז (ושם כב, יד: ”ולנחושת ולברזל אין משקל”).

(20) בפ”י הרמב”ן ס”פ יתרו: ”והברזל אשר הקדיש דוד שלא נחקר משקלו לעשות ממנו כלים לכרות העצים ולחצוב האבנים הו”, אבל בנוגע להמשכן והמקדש עצמו מושלל הברזל לגמרי, עיי”ש. וראה השק”ט בזה בתורה שלמה שם. וצ”ע גם מאמה כליא עורב ש”צורך בנין הבית הוא” (מ”ק שם), והיתה (לא רק במקדש, אלא גם) במזבח

החיצון שבמשכן (ברייאת דמלאכת המשכן פי”א. יל”ש תצוה רמז שפה ובפ”י זית רענן).

ובפ”י מהר”ו (לשמו”ר שם): ”ומ”ש בסוף ד”ה א’ והברזל לברזל וגו’ מאה אלף ככרים ברזל, יתכן שהי’ זה בחצרות ולא בפנימה” – שהברזל הו’ בבנין המקדש עצמו (ולא כדעת הרמב”ן שהי’ רק עבור הכלים לכרות העצים ולחצוב האבנים), אלא בחצר ולא בפנים. וצ”ע היכן מצינו שהשתמשו בחצרות דבית ראשון בכמות ברזל גדולה כזו (משא”כ במקדש העתיד להבנות – ”אע”פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר”, ויש מקום לומר שבנינו יהי’ גם בברזל, ככפנים).

(21) נוסף על השלימות דזהב שהיתה בבית המקדשות שלפנ”ז – ”שבעה זהבים” (יומא מד, סע”ב).

(22) פרש”י ריש דה”י. הקדמת הרד”ק לדה”י, עיי”ש.

(23) ערוך ערך כל. וראה תוס’ מ”ק שם. תוד”ה כליא מנחות קז, א. תוד”ה כגון ערכין ו, א.

(24) ועד”ז במשכן שהי’ במדבר כדי לברר החיצונים (לקו”ת במדבר ג, ד ואלך. ובכ”מ) – הי’ צורך באמה כליא עורב.

חומש לקריאה בציבור פרשת פינחס

זמרי, ויהי כול לחשב שבגללו נמשכה המגפה מעט; לכן נקט דבר שהרועה אשם בו – "זאבים".

(לקוטי שיחות, כרך יח, עמ' 327)

שני ה־ראובן בכור ישראל בני ראובן חנוך משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי: ולחצון משפחת החצוני לברמי משפחת הפרמי: ואלה משפחת הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלה ושבע מאות ושלושים: ח ובני פלוא אליאב: ט ובני אליאב נמואל ורתן ואבירם הוא־דתן ואבירם כתיב קרואי קרי קריאי העדה אשר הצו על־משה ועל־אהרן בעדת־קרח בהצתם על־יהוה: י ותפתח הארץ את־פיה ותבלע אתם ואת־קרח במות העדה באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לנם: יא ובני־קרח לא־מתו: ס י בני שמעון למשפחתם לנמואל משפחת הנמואלי לימין משפחת הימיני ליכין משפחת היכני: יג לזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי: יד אלה משפחת השמעני שנים ועשרים אלה ומאתים: טז בני גר למשפחתם לצפון משפחת הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני: טז לאזני משפחת האזני לערי משפחת הערי: יז לארוד משפחת הארודי לאראלי משפחת האראלי: יח אלה משפחת בני־גר לפקדיהם ארבעים אלה וחמש מאות: טז בני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן בארץ כנען: כ ויהיו בני־יהודה למשפחתם לשלה משפחת השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי: כא ויהיו בני־פרץ לחצון משפחת החצוני לחמול משפחת החמולי:

כה וידבר יהוה אל־משה לאמר: יא פינחס בן־אלעזר בן־אהרן הכהן השיב את־חמתי מעל בני־ישראל בקנאו את־קנאתי בתוכם ולא־כליתי את־בני־ישראל בקנאתי: יב לכן אמר הקני נתן לו את־בריתי שלום: (לוי) י והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על־בני ישראל: יד ושם איש ישראל המפה אשר הפה את־המדינות זמרי בן־סלוא נשיא בית־אב לשמעני: טז ושם האשה המפה המדינית כוזבי בת־צור ראש אמות בית־אב במדין הוא: פ (ישראל) טז וידבר יהוה אל־משה לאמר: יז צרור את־המדינים והפיתם אותם: יח פי צררים הם לכם בנגליהם אשר־נבלו לכם על־דבר פֿעור ועל־דבר כוזבי בת־נשיא מדין אחתם המפה ביום־המגפה על־דבר פֿעור: כו י ויהי אחרי המגפה פ פסקא באמצע פסוק ויאמר יהוה אל־משה ואל אלעזר בן־אהרן הכהן לאמר: כז שאו את־ראש פ כל־עדת בני־ישראל מן עשרים שנה ומעלה לבית אבתם בלי־צא צבא בישראל: ג וידבר משה ואלעזר הכהן אתם בערבת מואב על־ידין ירחו לאמר: ד מן עשרים שנה ומעלה באשר צוה יהוה את־משה ובני ישראל היצאים מארץ מצרים:

~ נקודות משיחות קודש ~

שאו את ראש כל עדת בני ישראל (כו, ב)

"משל לרועה שנקנסו זאבים לתוף עדרו" (רש"י). ובריש פרשת תשא, לגבי חטא העגל, נקט "לצאן". שגפול בה דבר". ויש לומר, ששם היה משה בקר ולא היה אשם בתוצאות, ולכן נקט "דבר", שאין הרועה אשם בזה. אך כאן נתעלמה ממנו הלכה, והמגפה נעצרה רק כשהרג פנחס את

אֵלֶּה וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ^{מב} אֵלֶּה בְּנֵי־דָן לְמִשְׁפַּחֹתָם לְשִׁוְחָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּחָמִי אֵלֶּה מִשְ�פַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחֹתָם: ^{מג} כָּל־מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּחָמִי לְפָקְדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְשִׁשִּׁים אֵלֶּה וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ^{מד} בְּנֵי אֲשֵׁר לְמִשְׁפַּחֹתָם לִימְנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה לִישׁוֹי מִשְׁפַּחַת הַיִּשׁוֹי לְבִרְיָעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי: ^{מה} לְבָנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר מִשְׁפַּחַת הַחֲבֵרִי לְמַלְכִּיאֵל מִשְׁפַּחַת הַמַּלְכִּיאֵלִי: ^{מו} וְשֵׁם בֶּת־אֲשֵׁר שָׂרָח: ^{מז} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֲשֵׁר לְפָקְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים אֵלֶּה וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ^{מח} בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחֹתָם לִיחֲצִאֵל מִשְׁפַּחַת הַיִּחֲצִאֵלִי לְגוֹנִי מִשְׁפַּחַת הַגּוֹנִי: ^{מט} לְיִצְרָק מִשְׁפַּחַת הַיִּצְרָקִי לְשִׁלֹּם מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלֹמִי: ^{נא} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחֹתָם וּפָקְדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֵלֶּה וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ^{נב} אֵלֶּה פָקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁשִׁי־מֵאוֹת אֵלֶּה וְאֵלֶּה שֶׁבַע מֵאוֹת וְשְׁלֹשִׁים: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~

צִרֹּר אֶת הַמְּדַנִּים וְהַכִּיתָם אוֹתָם (כה, יז)

וְהִקְשָׁה בְּאוֹר הַחַיִּים הַקְדוּשׁ, "לָמָּה כָּפַל צִרֹּר וְהַכִּיתָם". וְיֵשׁ לוֹמַר, שְׂרַשׁ"י אֵינוֹ צִרִּיף לְבָאֵר כָּפַל זֶה, שֶׁכֵּן "צִרֹּר" הָיִינוּ "לְאַיֵּב אוֹתָם" (רש"י), וְיֵכֵן חֲמֵשׁ לְמַקְרָא מִבֵּין מַעֲצָמוֹ שֶׁהִפָּאָה, שְׂכּוּלֵל גַּם הִפָּאָה לְפִי תִּרְב, חֲמוּדָה יוֹתֵר מִשְׁנָאָה בְּלִבָּד. וּבִפְרָט כְּשִׁילְמֵד בְּפִרְשַׁת דְּבָרִים "אֵל תִּצָּר אֶת מוֹאֵב (הַשְּׁלִילָה שֶׁל צִרֹּר) וְאֵל תִּתְּנָר בָּם מִלְחָמָה" (הַשְּׁלִילָה שֶׁל וְהַכִּיתָם).

(שיחת ש"פ פנחס, תשמ"ו)

שְׁלִישִׁי ^{נג} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^{נז} לְאַלֶּה תַּחֲלֹק הָאָרֶץ בְּנִחְלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: ^{נד} לְרֹב תִּרְבָּה נִחְלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט נִחְלָתוֹ אִישׁ לְפִי פָקְדִיו יִתֵּן נִחְלָתוֹ: ^{נה} אֲדִי־בְגוּרָל יַחֲלֹק אֶת־הָאָרֶץ לְשְׁמוֹת מִפְּסוֹת־אֲבֹתָם יִנְחִלוּ: ^{נו} עַל־פִּי הַגּוֹרָל תַּחֲלֹק נִחְלָתוֹ בֵּין רֹב לְמְעַט: ^{נז} וְאַלֶּה פָקוּדֵי חֲלוֹי לְמִשְׁפַּחֹתָם לְגִרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשׁוֹנִי לְקָהָת מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי לְמִרְרִי

^{נח} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפָקְדֵיהֶם שֵׁשָׁה וְשִׁבְעִים אֵלֶּה וְחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^{נח} בְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר לְמִשְׁפַּחֹתָם תוֹלָע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי לְפֹה מִשְׁפַּחַת הַפּוֹנִי: ^{נח} לִישָׁבוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֶרְנִי: ^{נח} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשָּׁשְׁכָר לְפָקְדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְשִׁשִּׁים אֵלֶּה וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ^{נח} בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחֹתָם לְסֹרֵד מִשְׁפַּחַת הַסֹּרְדִי לְאֶלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֶלְנִי לִיחֲלָאֵל מִשְׁפַּחַת הַיִּחֲלָאֵלִי: ^{נח} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלָנִי לְפָקְדֵיהֶם שֵׁשִׁים אֵלֶּה וְחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^{נח} בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחֹתָם מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם: ^{נח} בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמַכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמַּכִּירִי וּמַכִּיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי: ^{נח} אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעָזֵר מִשְׁפַּחַת הָאִיעָזָרִי לְחֶלֶק מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי: ^{נח} וְאַשֵּׁרִיאֵל מִשְׁפַּחַת הָאֲשֵׁרִיאֵלִי וְשִׁכֵּם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי: ^{נח} וְשִׁמְדָּע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִידָעִי וְחֶפְרִי מִשְׁפַּחַת הַחֶפְרִי: ^{נח} וְצִלְפָּחֵד בֶּן־חֶפְרִי לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפָּחֵד מַחֲלָה וְנַעֲחָה חַגִּלָּה מִלֶּפָּה וְתִרְצָה: ^{נח} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפָקְדֵיהֶם שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים אֵלֶּה וְשֶׁבַע מֵאוֹת: ^{נח} אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחֹתָם לְשׁוּתָלַח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתָלַחִי לְבֶכֶר מִשְׁפַּחַת הַבְּכָרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי: ^{נח} וְאַלֶּה בְּנֵי שׁוּתָלַח לְעֶרֶן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי: ^{נח} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפָקְדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים אֵלֶּה וְחֲמִשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחֹתָם: ^{נח} בְּנֵי בְּנִימִן לְמִשְׁפַּחֹתָם לְבָלַע מִשְׁפַּחַת הַבְּלָעִי לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאֲשִׁבֵּלִי לְאַחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי: ^{נח} לְשׁוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחוּפָמִי: ^{נח} וְיִהוֹי בְּנִי־בָלַע אֲרָד וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֲרָדִי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמָמִי: ^{נח} אֵלֶּה בְּנֵי בְּנִימִן לְמִשְׁפַּחֹתָם וּפָקְדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים

לפרש בן, ויהי יתכן שלא שמע הלכה זו מה'. ויש לומר, דהנה יש הבדל בין "משפטן" ל"דברן" (כמו "כי יהיה להם דבר בא אלי"). דבר - טענות ושללא-דבר. משפט - פסק דין. והקשה לו: כיצד שלא ידע את ההלכה, איך הקריב "את משפטן". לכן מפרש שאכן ידע את ההלכה, אלא שנתעלמה ממנו.

(לקוטי שיחות, כרך יג, עמ' 93)

רבי' ויאמר יהוה אל-משה לאמר: וכן בנות צלפחד דברת נחן נתן להם אחות נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את-נחלת אביהן להן: ואל-בני ישראל תדבר לאמר איש כיימות וכן אין לו והעברתם את-נחלתו לבתו: ואם-אין לו בת ונתתם את-נחלתו לאחיו: ואם-אין לו אחים ונתתם את-נחלתו לאחי אביו: ואם-אין אחים לאביו ונתתם את-נחלתו לשאריו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יהוה את-משה: פ' ויאמר יהוה אל-משה עלה אליהר העברים הזה וראה את-הארץ אשר נתתי לבני ישראל: וראיתיה אתה ונאספת אל-עמך גמ-אתה כאשר נאסף אהרן אחיך: פ' כאשר מריתם פי במדבר-צן במריבת העדה לחקדישני בנים לעיניהם הם מיריבת קדש מדבר-צן: ס' וידבר משה אל-יהוה לאמר: יפקד יהוה אלהי הרוחת לכל-בשר איש על-העדה: פ' אשר-יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת יהוה בצאן אשר אין-להם רעה: ויאמר יהוה אל-משה קח-לך את-יהושע בן-נון איש אשר-רוח בו וסמכת את-ידך עליו: והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל-העדה וצויתיה אתו לעיניהם: ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל-עדת בני ישראל: ס' ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני

משפחת המררי: ה' אלה' משפחת הלבני משפחת החברני משפחת המחלי משפחת המושלי משפחת הקרחי וקחת הולד את-עמרם: וישם' אשת עמרם יוכבד בת-לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את-אהרן ואת-משה ואת מרים אחתם: ויולד לאהרן את-נדב ואת-אביהוא את-אלעזר ואת-איתמר: ס' וימת נדב ואביהוא בתקריבם אש-זרה לפני יהוה: ס' ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף פלזכר מבן-חדש ומעלה כי' לא התפקדו בתוך בני ישראל כי' לא-נתן להם נחלה בתוך בני ישראל: ס' אלה פקודי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו את-בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו: ס' ובאלה לא-היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את-בני ישראל במדבר סיני: ס' כראמר יהוה להם מות ימתו במדבר ולא-נותר מהם איש כי' אם-כלב בן-יפנה ויהושע בן-נון: ס' כז' ותקרבנה בנות צלפחד בן-חפר בן-גלעד בן-מכיר בן-מנשה למשפחת מנשה בן-יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה: ד' ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל-העדה פתח אהל-מועד לאמר: ג' אבינו מת במדבר והוא לא-היה בתוך העדה הנועדים על-יהוה בעדת-קרח כרב-חטאיו מת ובנים לא-היו לו: ד' למה יגרע שם-אבינו מתוך משפחתו כי' אין לו בן תנה-לנו אחזה בתוך אחי אבינו: ה' ויקרב משה את-משפטן לפני יהוה: פ'

~ נקודות משיחות קודש ~

ויקרב משה את משפטן (כז, ה)

"נתעלמה הלכה ממנו" (רש"י). ויש לשאל, מה מקריחו

וְשֵׁנִי עֲשָׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לֶאֱלִיל
הָאֶחָד: י וְעֶשְׂרֹן עֲשָׂרֹן סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן לִבְבֶּשׂ הָאֶחָד עֲלֵה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה
לַיהוָה: י וְנִסְפִּיהֶם חֲצִי תֵהִין יְהוָה לִפָּר
וְשְׁלִישֵׁת תֵּהִין לֶאֱלִיל וּרְבִיעֵת תֵּהִין לִבְבֶּשׂ יִין
זֹאת עֲלֵת חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ לַחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה:
י וְשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל־עֲלֵת

הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְפִּי: ס

~ נקודות משיחות קודש ~

צו את בני ישראל (כח, ב)

"עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי" (רש"י).
והינו, שבתור מענה לבקשת משה למנות איש "אשר יצא
לפניהם ואשר יבא לפניהם... ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר
אין להם רועה", נצטווה על קרבן התמיד. ויש לבאר, דהנה
קרבן זה (וקרבנות בכלל) שולל את הטעות ש"אין רועה"
בעולם ו"עולם כמנהגו נוהג", ומגלה שהעולם מתנהג
בהשגחתו הפרטית של הקב"ה, שהוא זה "אשר יצא
לפניהם ואשר יבא לפניהם".

(לקוטי שיחות, כרך יב, עמ' 18)

ששי י ובחודש הראשון בארבעה עשר יום לחודש
פסח ליהוה: י ובחמשה עשר יום לחודש הזה
חג שבועת ימים מצות יאכל: י ביום הראשון
מקרא-קדש כל-מלאכת עבודה לא תעשו:
י ותקרבתם אשה עלה ליהוה פרים בני-בקר
שנים ואיל אחד ואשבעה כבשים בני שנה
תמימים יהיו לכם: י ומנחתם סלת בלוילה
בשמן שלשה עשרנים לפר ושני עשרנים לאיל
תעשו: יא עשורן עשורן תעשה לבבש האחד
לשבועת הכבשים: יב ושעיר חטאת אחד לכפר
עליכם: יג מלבד עלת הבקר אשר לעלת
התמיד תעשו את-אלה: יד כאלה תעשו ליום
שבועת ימים לחם אשה ריח-ניחוח ליהוה על-
עולת התמיד יעשה ונספו: יו וביום השביעי
מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא
תעשו: יז וביום הכפורים בהקריבכם מנחה

יהוה על-פיו יצאו ועל-פיו יבאו הוא וכל-בני-
ישראל אתו וכל-העדה: יב ויעש משה כאשר
צוה יהוה אתו ויקח את-יהושע ויעמדהו לפני
אלעזר הכהן ולפני כל-העדה: יג ויסמך את-
ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר יהוה ביד-משה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~

קח לך את יהושע ... וסמכת את ידך עליו (כו, יח)

יש לשאול, מדוע לא מציינו שמשה משח את יהושע
בשמן המשחה, שהרי בשמעימדין מלך מושחין אותו? ויש
לומר, שמלכות יהושע עיקרה נשיאות בתורה, שהרי הוא
מקבל התורה ממשה. לכן נפעלה מלכותו על ידי סמיכה,
שקשרה לתורה, כמאמר (סנהדרין יד, א) סמוכין איש מפי
איש, ולא על ידי משיחה בשמן.

(לקוטי שיחות, כרך כג, עמ' 196)

חמישי כח א וידבר יהוה אל-משה לאמר: י צו
את-בני ישראל ואמרת אליהם את-קרבני
לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי
במועד: י ואמרת להם זה האשה אשר
תקריבו ליהוה כבשים בני-שנה תמימים שנים
ליום עלה תמיד: יא את-הכבש אחד תעשה
בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים:
יב ועשירית האיפה סלת למנחה בלוילה בשמן
פתית רביעת ההין: יג עלת תמיד תעשה בהר
סיני לריח ניחח אשה ליהוה: יד ונספו רביעת
ההין לבבש האחד בקדש הפך נסך שכר
ליהוה: יו ואת הכבש השני תעשה בין הערבים
כמנחת הבקר ונספו תעשה אשה ריח ניחח
ליהוה: יז וביום השבת שני-כבשים בני-שנה
תמימים ושני עשרנים סלת מנחה בלוילה
בשמן ונספו: יח עלת שבת בשבתו על-עלת
התמיד ונספה: יט ובראשי חדשיכם תקריבו
עלה ליהוה פרים בני-בקר שנים ואיל אחד
כבשים בני-שנה שבעה תמימים: יב ושלשה
עשרנים סלת מנחה בלוילה בשמן לפר האחד

הַלָּחֶם" (רש"י). שְׁתֵּי הַלָּחֶם וּרְמִזִּים לַתּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב וְשֶׁבַע-לֶפֶת. וְהֵנָּה, בְּלִמּוּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב מִרְגָּשׁ יוֹתֵר הַבְּטוּל ל"נוֹתֵן הַתּוֹרָה", שֶׁהָרִי הַקּוֹרֵא בָּהּ וְלֹא יָדַע מֵאֵי קָאֵמֵר קָרָם מִצּוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה, בְּנִגּוּד לַתּוֹרָה שֶׁבַע-לֶפֶת, שֶׁאֵינּוּ נִחְשָׁב לַמּוֹד קָלִל. וְהַקְרָבֶת שְׁתֵּי הַלָּחֶם מוֹרָה עַל כֶּף שֶׁהַבְּטוּל שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב צָרִיךְ לַחְדוֹר לַהֲבִנָּה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבַע-לֶפֶת.

(לקוטי שיחות, כרך לב, עמ' 137)

שְׁבִיעִי י. וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כְּלִמְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחֻגְתֶּם חֹג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים: וְהַקְרָבֶתָם עֹלָה אִשֶּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנִי-בֶקֶר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם יִהְיוּ: וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לִפְרֵי הָאֶחָד לְשֹׁלֶשֶׁה עֶשְׂרֵי פָרִים שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל הָאֶחָד לְשְׁנֵי הָאֵילִם: וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִבְשִׂים: וְשְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהָ: ס וּבַיּוֹם הַשְּׁנִי פָרִים בְּנִי-בֶקֶר שְׁנָיִם עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְפָּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וְשְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּיהֶם: ס וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָרִים עֶשְׂתֵּי-עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְפָּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וְשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהָ: ס וּבַיּוֹם הָרִבְעִי פָרִים עֶשְׂרֵה אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְפָּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וְשְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהָ: ס וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָרִים תְּשַׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים

חֹדֶשׁ לַיהוָה בְּשִׁבְעַתֵּיכֶם מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כְּלִמְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: וְהַקְרָבֶתָם עֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנִי-בֶקֶר שְׁנָיִם אֵיל אֶחָד שִׁבְעָה כִבְשִׂים בְּנִי שָׁנָה: כ וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לִפְרֵי הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל הָאֶחָד: כ וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִבְשִׂים: ז שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: כ מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ-לָכֶם וְנִסְפָּיהֶם: פ כִּי וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כְּלִמְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: ז וְעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן-בֶּקֶר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: ז וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לִפְרֵי שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל: ז וְעֶשְׂרֹן אֶחָד לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: ח וְשְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: ו מִלֶּבֶד עֹלֹת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה: ס וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת-נַפְשֵׁיכֶם כְּלִמְלֹאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ: ח וְהַקְרָבֶתָם עֹלָה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פֶּר בֶּן-בֶּקֶר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם: ט וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לִפְרֵי שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל הָאֶחָד: י עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: י שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד חֲטָאת הַכִּפָּרִים וְעֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּיהֶם: ס

~ נקודות משיחות קודש ~

וביזם הבכורים (כח, כו)

"חג השבועות נקרא בפורי קציר חטים, על שם שתי

אמן בתיכון וביומיוון ובתי בית ישראל, בעלמא
ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מבדל לעלם ולעלמי
עלמא. יתברך: יהא שמה רבא מבדל לעלם ולעלמי עלמא.
יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתחדר,
ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן
כל ברכתא ושירתא, תשבתתא ונחמתא, דאמירן
בעלמא, ואמרו אמן: אמן



~ נקודות משיחות קודש ~

ומנחתם ונספיהם לפרים (כט, יח)

"כנגד שבעים אמות... ובימי המקדש היו מגנין עליהם" (רש"י). ואלו לגבי הכבשים אומר "לכלות מהם צ"ח קלות", לא רק בימי המקדש. ויש לבאר, דהנה מה שפעל קרבן בזמן הבית, נפעל היום על ידי תפלה; אלא שאז הגיע השפע לעולם ("בחיצוניות בפעל ממש"), והיום הפעלה היא רק בנפש האדם. מוכן אפוא, שהשפעה לאמות העולם יכולה להיות רק בזמן הבית, ואלו ההשפעה לישראל ישנה גם בזמן הגלות.

(לקוטי שיחות, כרך כג, עמ' 205)

מפטיר לה ביום השמיני עזרת תהיה לכם כל-
מלאכת עבודה לא תעשו: והקרבתם עליה
אשה ריח ניחח ליהוה פר אחד איל אחד
כבשים בני-שנה שבעה תמימים: ומנחתם
ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם
במשפט: ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונספה: אלה תעשו ליהוה
במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם
ולמנחתיכם ולנספיהם ולשלמיכם:
ל ואמר משה אל-בני ישראל ככל אשר-
צוה יהוה את-משה: פפפ

צוה יהוה את-משה: פפפ

קס"ח פסוקים, לחל"ק סימן.

בני-שנה ארבעה עשר תמימים: ומנחתם
ונספיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם
במשפט: ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונספה: ס וביום השמיני
פרים שמונה אילם שנים פכשים בני-שנה
ארבעה עשר תמימים: ומנחתם ונספיהם
לפרים לאילם ולכבשים במספרם במשפט:
ל ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד
מנחתה ונספיה: ס וביום השביעי פרים
שבעה אילם שנים פכשים בני-שנה ארבעה
עשר תמימים: ומנחתם ונספיהם לפרים
לאילם ולכבשים במספרם במשפט: ל ושעיר
חטאת אחד מלבד עלת התמיד מנחתה
ונספה: ס ביום השמיני עזרת תהיה לכם
כל-מלאכת עבודה לא תעשו: והקרבתם
עליה אשה ריח ניחח ליהוה פר אחד איל אחד
כבשים בני-שנה שבעה תמימים: ומנחתם
ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם
במשפט: ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונספה: אלה תעשו ליהוה
במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם
ולמנחתיכם ולנספיהם ולשלמיכם:
ל ואמר משה אל-בני ישראל ככל אשר-
צוה יהוה את-משה: פפפ



חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה
ומליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה

(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֲנִיִּים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכֶּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נַעַם, וְכָל־נִתְיבְתֶיהָ שְׁלוֹם. אֲרֹךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְחָה עֹשֶׂה וְכָבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, וַיְגַדֵּל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

א אלה הם דברי ירמיהו בן־חלקיהו מן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר יָשַׁב בְּעִנְתוֹת מַעְרֵי הַכֹּהֲנִים שְׁהָיָא בְּאַרְצָא בְּנִימֵן: ב אֲשֶׁר הָיָה תַחֲלַת דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יִאֲשִׁיָּהוּ בֶן־אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה שְׁהָיָא וְדָוִד הָיָה צְדִיקִים, בְּשִׁלְשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: ג וַיְהִי יִרְמְיָהוּ נָבִיא כָּל יְמֵי יִאֲשִׁיָּהוּ הַנּוֹתָרִים, בִּימֵי יְהוֹנָתָן בֶּן־יִאֲשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְהַתְּמִידָה נְבוֹאָתוֹ עַד־תֵּת עֲשִׂי־עֲשִׂיָּה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יִאֲשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּתָם מַלְכוּתוֹ בְּשָׁנָה אַחַת עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּתוֹ עַד־גָּלוּת יְרוּשָׁלַם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי כִּי אָז נָפַל צִדְקִיָּהוּ בֶּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל: ד וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּטָרָם אֶצְרֹךְ בְּכַפְּטָן אֲמִיד וְיַעֲתִיד צִנּוּרָה בְּכַפְּטָן אֲמִיד, גְּדִלְתִּיד. הַקִּדְשִׁתִּיד,

שי למורא

ב) בְּשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ, אָז תַּחֲלִילָה לְשִׁרֹת עָלָיו הַשְּׂרָאָת הַנְּבוֹאָה. ג) וַיְהִי בִימֵי יְהוֹנָתָן וְגו', וְהָיָה מִתְנַבֵּא גַם בִּימֵי יְהוֹנָתָן בְּנֵי בִימֵי צִדְקִיָּהוּ וכו'. ה) בְּטָרָם אֶצְרֹךְ בְּכַפְּטָן יַעֲתִיד, בְּטָרָם יַעֲתִיד צִנּוּרָה בְּכַפְּטָן אֲמִיד, גְּדִלְתִּיד. הַקִּדְשִׁתִּיד,

הפטרה לפרשת פינחס לקריאה בציבור

ולשמו"ת בירמיה פרק א"ב

א אֲדַבְּרִי יִרְמְיָהוּ בֶן־חַלְקִיָּהוּ מִן־

הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּעִנְתוֹת בְּאַרְצָא בְּנִימֵן:

ב אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יִאֲשִׁיָּהוּ בֶן־אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשִׁלְשׁ־

עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: ג וַיְהִי בִימֵי יְהוֹנָתָן בֶּן־יִאֲשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־תֵּת עֲשִׂי־עֲשִׂיָּה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יִאֲשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־גָּלוּת יְרוּשָׁלַם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: ד וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּטָרָם אֶצְרֹךְ בְּכַפְּטָן

יְהוּדָה עַד־תֵּת עֲשִׂי־עֲשִׂיָּה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יִאֲשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־גָּלוּת יְרוּשָׁלַם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: ד וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּטָרָם אֶצְרֹךְ בְּכַפְּטָן

נתתיך: וַיֹּאמֶר אֲהֵא אוֹי לִי עַל הַמִּנְעִיָּה אֲדֹנִי יְהוָה הִנֵּה לֹא־יָדַעְתִּי דָבָר לְסֹדֶר דְּבָרֵי הַנְּבוּאָה בְּצִחוֹת הַלְשׁוֹן כִּי־נֶעַר אָנֹכִי וְלֹא הִדְלַמְתִּי כֹחַ: ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי אֶל־תֹּאמַר נֶעַר אָנֹכִי אֶל חֲמָאן בְּדָבָר כַּעֲבוּר הַנְּעֻרוֹת כִּי עַל־כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲשַׁלַּחְךָ תִּלְךָ וְאַתָּה כָּל־אֲשֶׁר אֲצִוְךָ תַּדְבֵּר: ח אֶל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם מִכֵּן מִי אֲשֶׁר אֲשַׁלַּחְךָ אֲלֵיהֶם, כֵּן תִּכְשַׁל בְּלִשְׁנֹךָ וְיִקְצְפוּ עָלֶיךָ כִּי־אַתָּה אֲנִי לְהַצִּלְךָ נְאֻם־יְהוָה: ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה הוֹשִׁיעַ אֶת־יָדוֹ וַיִּגַּע עַל־כִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי הִנֵּה כֹחַ שְׁנַעְתִּי בְּיָדִי בְּפִיד נָתַתִּי דְּבָרִי בְּפִיד: י רָאָה הַפְּקֻדְתֶּיךָ מִיָּמִי אוֹתְךָ הַיּוֹם הִנֵּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לְנִתּוֹשׁ

לַעֲרֹךְ מִמִּקְוָמוֹ וּלְנִתּוֹץ גַּם רַק חֵלֶק, וּלְהֶאֱבִיד לְזִמְרָה, וּלְהָרוֹס כּוֹלֵל הַבִּנְיָן לְבָנוֹת וּלְנִטּוּעַ: יא וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מָה־אַתָּה רֹאֶה וַיִּמְדִּהוּ בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה, וַיֹּאמֶר מִקַּל מִטָּה שֶׁקָּדַר מֵאִילָן שְׁגֻרִים בּוֹ שְׂקָרִים אֲנִי רֹאֶה: יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטַבְתָּ לְרֹאאוֹת כִּי תִשְׁקַד הִנֵּה הוּא מְמַהֵר לְהוֹצִיא פֶּרֶחַ קוֹדֶם לְכָל הָאֵילָנוֹת כִּי שֶׁקָּדַר מְמַהֵר אֲנִי עַל־דְּבָרִי לַעֲשֹׂתוֹ וְאִם־כֵּן רֹאִית דְּבַר הַמִּרְמָז רָמַז עַל מַה שֶּׁעִתִּיד לְהִיטֵב: יג וַיְהִי דְבַר־יְהוָה | אֵלַי פַּעַם שְ�נִית לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה וַיֹּאמֶר סִיר נְפוֹת מְדִירָה מַעֲלָה רְחִיקָה אֲנִי רֹאֶה וּפְנֵי מְקוֹם שֶׁמַּעֲלָה רְחִיקָה מִפְּנֵי מַעֲבָר צְפוֹנָה: יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצְפּוֹן מִבְּבֵל הַעוֹמְדֵת מִצְפּוֹן תִּפְתָּח תִּרְחַח מִזְמֶרֶת לְבֹא הָרָעָה עַל כָּל־יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ: טו כִּי | הִגַּנִּי קָרָא אֲשִׁים בְּלִבָּם לְכָל־מִשְׁפָּחוֹת מַמְלָכוֹת צְפוֹנָה שִׁכְבּוּ נְאֻם־יְהוָה וּבָאוּ וְנִתְּנוּ אִישׁ כְּסָאוֹ כְּשִׁפְטִים תִּישְׁבִּים עַל כְּסֵא הַמִּשְׁפָּט, מוֹל פֶּתַח | שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה לְשִׁמּוֹעַ טַעַת הַבַּעֲלִדִין: מז וְדַבַּרְתִּי אִזְ אֲדַבֵּר מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עִמָּהֶם עַל כָּל־רַעְתָּם לְבַקֵּשׁ דִּין מֵאֵתָּם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לְאַלְהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי יָדֵיהֶם: זז וְאַתָּה תֹאזֵר מִתְּנִיד לְלֵב בְּרוּיֹת וְקִמַּם וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי אֲצַוְךָ אֶל־תַּחַת

יָדַעְתֶּיךָ וּבְטָרָם תִּצָּא מִרְחָם הַקִּדְשֶׁיךָ נָבִיא לְגוֹיִם נָתַתֶּיךָ: ו וַיֹּאמֶר אֲהֵא אֲדֹנִי יְהוָה הִנֵּה לֹא־יָדַעְתִּי דָבָר כִּי־נֶעַר אָנֹכִי: ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל־תֹּאמַר נֶעַר אָנֹכִי אֶל חֲמָאן בְּדָבָר כַּעֲבוּר הַנְּעֻרוֹת כִּי עַל־כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲשַׁלַּחְךָ תִּלְךָ וְאַתָּה כָּל־אֲשֶׁר אֲצִוְךָ תַּדְבֵּר: ח אֶל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי־אַתָּה אֲנִי לְהַצִּלְךָ נְאֻם־יְהוָה: ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ וַיִּגַּע עַל־כִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְּבָרִי בְּפִיד: י רָאָה הַפְּקֻדְתֶּיךָ | הַיּוֹם הִנֵּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לְנִתּוֹשׁ וּלְנִתּוֹץ וּלְהָרוֹס לְבָנוֹת וּלְנִטּוּעַ: יא וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מָה־אַתָּה רֹאֶה וַיִּמְדִּהוּ וַיֹּאמֶר מִקַּל שֶׁקָּדַר אֲנִי רֹאֶה: יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטַבְתָּ לְרֹאאוֹת כִּי־שֶׁקָּדַר אֲנִי עַל־דְּבָרִי לַעֲשֹׂתוֹ: יג וַיְהִי דְבַר־יְהוָה | אֵלַי שְׁנִית לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה וַיֹּאמֶר סִיר נְפוֹת מְדִירָה מַעֲלָה רְחִיקָה אֲנִי רֹאֶה וּפְנֵי מְקוֹם שֶׁמַּעֲלָה רְחִיקָה מִפְּנֵי מַעֲבָר צְפוֹנָה: יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצְפּוֹן מִבְּבֵל הַעוֹמְדֵת מִצְפּוֹן תִּפְתָּח תִּרְחַח מִזְמֶרֶת לְבֹא הָרָעָה עַל כָּל־יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ: טו כִּי | הִגַּנִּי קָרָא אֲשִׁים בְּלִבָּם לְכָל־מִשְׁפָּחוֹת מַמְלָכוֹת צְפוֹנָה שִׁכְבּוּ נְאֻם־יְהוָה וּבָאוּ וְנִתְּנוּ אִישׁ כְּסָאוֹ כְּשִׁפְטִים תִּישְׁבִּים עַל כְּסֵא הַמִּשְׁפָּט, מוֹל פֶּתַח | שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה לְשִׁמּוֹעַ טַעַת הַבַּעֲלִדִין: מז וְדַבַּרְתִּי אִזְ אֲדַבֵּר מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עִמָּהֶם עַל כָּל־רַעְתָּם לְבַקֵּשׁ דִּין מֵאֵתָּם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לְאַלְהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי יָדֵיהֶם: זז וְאַתָּה תֹאזֵר מִתְּנִיד לְלֵב בְּרוּיֹת וְקִמַּם וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי אֲצַוְךָ אֶל־תַּחַת

שי למורה

הַבְּדִלְתִּי אוֹתְךָ. (ו) אֲהֵא, לִשְׁוֹן קְרִיאָה עַל הַנְּעֻרָה וְעַל הַדְּאָנָה. לֹא יָדַעְתִּי דְּבָר, רָצָה לִזְמֹר, דְּבָרִי תוֹכְחָה. כִּי נֶעַר אָנֹכִי, כִּי צְעִיר לְיָמִים אָנֹכִי, וְאִיד אֲהִיָּה מוֹכִיחַ לְעַמּוּס. (ט) אֵת יָדוֹ, אֵת דְּבָרִי נְבוּאָתוֹ. וַיִּגַּע עַל כִּי, וְהַעֲבִיר אֵת דְּבָרִי הַנְּבוּאָה שִׁחִיו מְסֻדָּרִים בְּפִי. (י) הַפְּקֻדְתֶּיךָ, שְׂמִינִיד פְּקִיד וּמִמְנָה. לְנִתּוֹשׁ, לַעֲרֹךְ. וּלְנִתּוֹץ, לְכַתֵּם וּלְשַׁבֵּר. (יא) מִקַּל שֶׁקָּדַר, מִטָּה מֵאִילָן שְׁגֻרִים בּוֹ שְׂקָרִים. (יב) שֶׁקָּדַר אֲנִי עַל דְּבָרִי לַעֲשׂוֹתוֹ, מִתְמַסֵּר וּמִשְׁתַּדֵּל בְּמִתְרִירוֹת לְקַבֵּץ אֵת דְּבָרִי. כְּמוֹ הַשֶּׁקֶד שֶׁהוּא מְמַהֵר לְהוֹצִיא פֶּרֶחַ לִפְנֵי שְׁאֵר הָאֵילָנוֹת. (יג) סִיר נְפוֹת, סִיר מַעֲלָה רְחִיקָה. וְהוּא רָמַז עַל יְרוּשָׁלַיִם. וּפְנֵי, פְּנֵי רְחִיקָה, כְּלוּמַר מִמִּקְוָם שֶׁמַּעֲלָה רְחִיקָה מִרְחָב. פְּרוּשׁ אַחֵר, "וּפְנֵי", פְּנֵי הַסִּיר, שֶׁהַצֵּד שֶׁל הַסִּיר שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵאִים, נִקְרָא פְּנֵי. מִפְּנֵי צְפוֹנָה, מִצֵּד צְפוֹן. (יד) מִצְפּוֹן, מִצֵּד צְפוֹן, וְהִיא כְּכֹל, שֶׁהִיא מִזְרְחִית צְפוֹנִית לְאַרְץ־יִשְׂרָאֵל. (טו) כִּי הִגַּנִּי קוֹרָא, כְּלוּמַר, אֲשִׁים בְּלִבָּם שִׁכְבּוּ: מִשְׁפָּחוֹת מַמְלָכוֹת צְפוֹנָה, הַמִּשְׁפָּחוֹת הַם הָעַמּוּס, וְהַמַּמְלָכוֹת הַם הַמְּלָכִים. (זז) תֹּאזֵר מִתְּנִיד,

וּפְנֵי מִפְּנֵי צְפוֹנָה: יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצְפּוֹן תִּפְתָּח תִּרְחַח הָרָעָה עַל כָּל־יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ: טו כִּי | הִגַּנִּי קָרָא אֲשִׁים בְּלִבָּם לְכָל־מִשְׁפָּחוֹת מַמְלָכוֹת צְפוֹנָה נְאֻם־יְהוָה וּבָאוּ וְנִתְּנוּ אִישׁ כְּסָאוֹ פֶּתַח | שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה: מז וְדַבַּרְתִּי מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עַל כָּל־רַעְתָּם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לְאַלְהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי יָדֵיהֶם: זז וְאַתָּה

אל תפחד מפניהם להחניף להם פן־אחתך לפניהם כי בשתפחד אשבור אותך לפניהם ויכלו להזיק לך: יח ואני הנה נתתיך נתיבי כח בידך היום לעיר מבצר פער מבצר ולעמוד ברזל שלא יוכל אדם להפוטו ולשברו ולחמזות נחשת כל־שכן אם יהיו לעיר חומות נחשת, וכל זה כדי שתוכל להתגבר על־כל־הארץ ביניהם למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ מותר העם: יט ונלחמו אליך בולם ולא־יוכלו לך ועו כִּי־אתך אני נאם־יהוה להצילך: א ויהי דבר־יהוה אלי לאמר: ב הלך וקראת באזני ירושלים לאמר בזה אמר יהוה זכרתי וזכר אני לך חסד נעורך אשר עשיתי עמך בימי נעורך

אהבת האהבה שהיה לי עליך בעת כלולתך שהיית ככלה בזמן חפתה בזמן חורו, גם זכור לפני שהאמנת כי לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה שאני בזה זרע זרע ואני בזה לאכל: ג ולזה קדש בתרומה נחשב ישראל ליהוה שלא יאכלנו זר, כי ישראל ראשית תבואתה המיטב ששכל האומות כל אכליו כל המכלים את ישראל יאשמו אף־על־פי שהקדוש־ברוך־הוא מביא האויב בעבור חטאים, עם כל זה רעה תבא אליהם לאומות בסוף נאם יהוה כי זכור אני לישראל חסד נעורים שהוא חסד האבות:

תאזר מתניך וקמת ודברת אליהם את כל־אשר אנכי אצנך אל־תחת מפניהם פן־אחתך לפניהם: יח ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחמזות נחשת על־כל־הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ: יט ונלחמו אליך ולא־יוכלו לך כִּי־אתך אני נאם־יהוה להצילך: ב ׀ ויהי דבר־יהוה אלי לאמר: ב הלך וקראת באזני ירושלים לאמר בזה אמר

יהוה זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולתך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה: ג קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם יהוה:

כלומר, המבחרים שבמין האדם, כל הגזלים ומכלים את ישראל, יהיו אשמים והרעה תבוא עליהם.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברך, ודבר אחד מדברך אחור לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו: רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלוכת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהיו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד

שי למורא לשון זרוע, כאיש חיל. אל תחת, אל תפחד. פן אחתך לפניהם, אם תפחד מהם, אשבר אותך לפניהם, ויכלו להזיקך. יח) למלכי יהודה, כנגד מלכי יהודה. יט) ונלחמו אליך, ולחמו נגדך בדברי משפט, לסתור את דברי נבואתך. להצילך, שלא ימיתוך. ב) באזני ירושלים, אל העם אשר בירושלים. זכרתי לך חסד נעורך, אף על פי שאני מביא עליך רעה בעבור מעשיך הרעים, לא אכלה אותך, וגם אנניש את המצוקים לך, כי זכרתי לך חסד נעורך. אהבת כלולתך, האהבה שהייתה לי עליך בעת חפתה בזמן חורו, גם זכור לפני שהאמנת כי לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה שאני בזה זרע זרע ואני בזה לאכל: ג) ולזה קדש בתרומה נחשב ישראל ליהוה שלא יאכלנו זר, כי ישראל ראשית תבואתה המיטב ששכל האומות כל אכליו כל המכלים את ישראל יאשמו אף־על־פי שהקדוש־ברוך־הוא מביא האויב בעבור חטאים, עם כל זה רעה תבא אליהם לאומות בסוף נאם יהוה כי זכור אני לישראל חסד נעורים שהוא חסד האבות:

אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד:
ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

המולד: יום ו', שעה 10 בבוקר, 42 דקות ו-5 חלקים.
ראש חודש מנחם-אב, ביום השבת-קודש, הבא עלינו לטובה.

שי למורא

עטרת מרים

(מו) ויד-יהוה רוח בורה מה היתה אל-אליהו וישנם מתניו, חנר מתניו להיות מור
ביותר. וירץ לפני אחאב, רץ כרגלו לפני המרבה, שלא ילך אחאב ויחיד,
משום כבוד המלכות. (א) את כל אשר עשה אליהו, בהורדת האש
והנשם. (ב) בה נעשון אלהים ובה יוספון, הוא לשון שביעה וענין
גומה. כנפש אחד מהם, כמו נפש
אחר מנביאי הפעל שהתנת.
(ג) וירא, ראה עצמו בסכנה. אשר
ליהודה, אשר אינה תחת ממשלת
אחאב ואיזבל, אלא למלכות יהודה.
(ד) רתם, שם עין שגחלו חמים
מאר. לא טוב אנכי מאבתי, כי
ארכו ימיו יותר מימי אבותיו. (ואמרו
ר"ל "פינחס זה אלהיו"). (ה) והנה
זה, כלומר, מיד כשיושן בא אליו
המלאך. (ו) מראשיתו, סמוך
לראשו. ענת רצפים, ענת אפיה

מו ויד-יהוה רוח בורה מה היתה אל-אליהו וישנם מתניו, חנר מתניו
לחיות מורו ביותר וירץ לפני מרבה אחאב עד-באכה עד בוא
יורעאלה לחלוק כבוד למלכות: א ויגד אחאב לאיזבל את כל-אשר
עשה אליהו בהורדת האש והנשם ואת כל הסבת-אשר שבעבורה הרג
את-כל-הנביאים בחרב:

הפטרה לפרשת פינחס לשמו"ת

במלכים א פרק יח

יח מו ויד-יהוה היתה אל-אליהו וישנם
מתניו וירץ לפני אחאב עד-באכה יורעאלה:
יט א ויגד אחאב לאיזבל את כל-אשר
עשה אליהו ואת כל-אשר הרג את-כל-
הנביאים בחרב: כ ותשלח איזבל מלאך

אל-אליהו לאמר בה-יעשון אלהים ובה יוספון כ-כעת מחל אשים
את-נפשך כנפש אחד מהם: ג וירא ויקם וילך אל-נפשו ויבא באר
שבע אשר ליהודה וינח את-נערו שם: ד והוא-הלך במדבר הדרך יום
ויבא וישב תחת רתם אחד וישאל את-נפשו למות ויאמר ו רב עתה
יהוה קח נפשי כי לא-טוב אנכי מאבתי: ה וישכב וישן תחת רתם
אחד והנה-זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול: ו ויבט והנה

כ ותשלח איזבל מלאך אל-
אליהו לאמר בה-יעשון אלהים
כמו שעשית לנביאי הפעל ובה
יוספון לשון שביעה ונחמה כ-כעת
מחל אשים את-נפשך כנפש
אחד מהם: ג וירא ראה עצמו
בסכנה ויקם וילך למלט אל-נפשו
ויבא באר שבע אשר ליהודה
ואינה תחת ממשלת אחאב וינח
נערו שם להפד מני אדם לצאת
אל המדבר להתבודד: ד והוא-הלך
במדבר הדרך יום ויבא וישב
תחת רתם שם אילן אחד לחסות
בצלו וישאל מה לקחת את-נפשו
למות ויאמר ו רב עתה לי בעולם
הנה ואני בו בסכנה כל יום ויום, ולך
יהוה קח נפשי כי לא לעולם אתה
כי לא-טוב אנכי מאבתי להציל
מן המיתה, ואם בן מה לי עתה, מה לי
לאחר זמן: ה וישכב וישן תחת
רתם אחד כי לא מצא שני עצי רתם
יחד לחסות בצלם כל אורך חנוף
והנה-זה מיד כשיושן בא אליו מלאך נגע בו להקצו משנתו ויאמר לו קום אכול: ו ויבט והנה מראשיתו סמוך לראשו ענת אפיה בנחלי רצפים

בנחלים. וצפחת, שם כלי. ויאכל וישת, אכל חלק מהעונה, ושתה חלק מהמים. ח) ויקם ויאכל וישתה, מפה שנשאר קדם. י) קנא קנאתי וגו', קנא הייתי קנא את ה' לחרג את נביאי הפעל המתעים את ישראל עד שעזבו את בריתך שפרת עם בני ישראל בהר סיני. וד"ל דרשוהו, שפסלו

מהם ברית מילה. ואותר אני לבדי,

כי מאת הנביאים שהחביא עובדיהו לא היו ידועים להם. או לפי שלא היו נודעים, הרי הם כאלו אינם. והנה ה' עבר, והנה כבוד ה' עובר לפניו. יא) ורוח גדולה וגו', מנהג מלאכי רוח. לא ברור ה', הקול אמר לו בן רעש, מנהג מלאכי רעדה. יב) אש, מנהג מלאכי אש.

קול דממה דקה, קול משפחים בלחש. יג) וילט, ענן עפוף ונפוץ. טו) לדרבך מדברה דמשק, כלומר, לך לדרבך ואל תדא מהודפים אחרך, ומנה הדרבך חלך למדבר דמשק. ובמשחת, לשון של מיני גדלה. יז) ימית אלישע, כי בחיבתו אותם ולא היו שומעים אליו

פחמים וצפחת מים ויאכל וישת וישכב: וישכב מלאך יהוה. שנית ויגעבו ויאמר קום אכל כי רב ממך הדרבך היא במרחק רב מפה, ולא תמצא מה לאכול: ח) ויקם וישתה וילך בכה. האכילה להיות על פי גם ארבעים יום וארבעים לילה עד בואו הר האלהים הרב: ט) ויבא

שם אליהמעה שעמד בה משה וילן שם והנה דבריהוה אליו ויאמר לו להקדם עמו בדברים מה לך פה למה באת הנה אליהו: י) ויאמר קנא קנאתי ליהוה. ו

אלהי צבאות לעזור המסר ולהרוג נביאי הפעל המתעים את ישראל עד פירעונו בריתך בני ישראל אתי מזהבתיך הרוסו כמות יחיד לשם שמים ואת נביאיך הרגו בהרב ואותר אני לבדי והמאה שהחביא עובדיהו אינם ידועים להם ויבקשו את נפשי לקחתה: יא) ויאמר צא מן המערה ועמדת בה' לפני יהוה כבוד השכינה והנה יהוה כבוד ה' עבר אחר כל הפנות והם ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לעני

יהוה בא אליו קול הנבואה ואמר לא ברור יהוה ואחר הרוח רעש קול הנבואה אמרה לא ברעש יהוה: יב) ואחר הרעש אש וקול הנבואה אמרה לא באש יהוה ואחר האש קול דממה דקה ואין שומעין הקול מפש: יג) ויהי

כשמוע אליהו את קול הדממה וילט ויכרד פניו באדירתו לכל יבש אש הכבוד ויצא מהמערה ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו העודך באת הנה, לבקש נקמה: יד) ויאמר קנא קנאתי ליהוה. ו אלהי צבאות ולא לכבודי פירעונו בריתך בני ישראל אתי מזהבתיך הרוסו ואת נביאיך הרגו בהרב ואותר אני לבדי

ולזה גם עתה אבקש נקם, למען כבוד שמו ויבקשו את נפשי לקחתה: טו) ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרבך בדרך אשר באת הנה, והוא מדברה דמשק ובאת אל דמשק ומשחת תצה לאלישע שיהיה נביא תחתך שימנה את חזאל למלך על-ארם: טז) ואת יהוה תמשח תצה לאלישע שימשחוהו למלך על-ישראל ואת אלישע בן-שפט מאכל מחוללה תמשח לנביא תחתך: יז) והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוה והנמלט מחרב יהוה ימית

מראשתיו ענת רצפים וצפחת מים ויאכל

וישת וישכב: וישכב מלאך יהוה. ו

שנית ויגעבו ויאמר קום אכל כי רב ממך

הדרבך: ח) ויקם וישתה וילך בכה. ו

האכילה להיות ארבעים יום וארבעים לילה

עד הר האלהים הרב: ט) ויבא שם אלי-

המערה וילן שם והנה דבריהוה אליו

ויאמר לו מה לך פה אליהו: י) ויאמר קנא

קנאתי ליהוה. ו אלהי צבאות פירעונו בריתך

בני ישראל את מזהבתיך הרוסו ואת נביאיך

הרגו בהרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: יא) ויאמר צא

ועמדת בה' לפני יהוה והנה יהוה עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים

ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברור יהוה ואחר הרוח רעש לא ברעש

יהוה: יב) ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול דממה דקה:

יג) ויהי כשמוע אליהו וילט פניו באדירתו ויצא ויעמד פתח המערה

והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו: יד) ויאמר קנא קנאתי ליהוה. ו

אלהי צבאות פירעונו בריתך בני ישראל את מזהבתיך הרוסו

ואת נביאיך הרגו בהרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה:

טו) ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרבך מדברה דמשק ובאת ומשחת

את חזאל למלך על-ארם: טז) ואת יהוה ימית יהוה והנמלט מחרב חזאל

ימית יהוה והנמלט מחרב יהוה ימית יהוה והנמלט מחרב חזאל ימית יהוה

והנמלט מחרב חזאל ימית יהוה והנמלט מחרב יהוה ימית יהוה והנמלט מחרב חזאל ימית יהוה

והנמלט מחרב חזאל ימית יהוה והנמלט מחרב יהוה ימית יהוה והנמלט מחרב חזאל ימית יהוה

והנמלט מחרב חזאל ימית יהוה והנמלט מחרב יהוה ימית יהוה והנמלט מחרב חזאל ימית יהוה

והנמלט מחרב חזאל ימית יהוה והנמלט מחרב יהוה ימית יהוה והנמלט מחרב חזאל ימית יהוה

הַנִּמְלֵט מִחֶרֶב חֹזֵל יָמִית יְהוָה שֶׁהָרַג כָּל עֹבְדֵי הַבַּעַל וְכָל בֵּית אֲחָב שֶׁהָיוּ עֹבְדֵי גִלּוּלִים וְהַנִּמְלֵט מִחֶרֶב יְהוָה יָמִית אֱלִישֶׁעַ הֵם הַאֲרָבָעִים וְשְׁנַיִם יָלָדִים הַמְנוּעָרִים מִן הַמִּצּוֹת שֶׁהָרָגוּ עַל יְדֵי הַדְּבִים בִּירְחוֹ (מלכים ב ב כד): יח אף שֶׁתִּמְשֹׁל בָּם חֶרֶב חֹזֵל וְהַשְׂאֲרָתִי בְּיִשְׂרָאֵל הַכְּשָׁרִים שֶׁבָּהֶם

שֶׁהָיוּ שְׂבָעַת אֲלָפִים אֲשֶׁר הָמוּ חֲשׁוֹן כְּלֵי-הַכְּרָפִים אֲשֶׁר לֹא-כָּרְעוּ לַבָּעַל וְכָל הַפָּה אֲשֶׁר לֹא-נִשְׁקָ לֹא אָבַל חֵיזֵן מִתָּם לֹא יִמָּצֵא בָּהֶם עוֹד כְּשָׁרִים: יט וַיִּלָּךְ מִשֵּׁם וַיִּמָּצֵא אֶת-אֱלִישֶׁעַ בֶּן-שָׁפְטָן וְהוּא חָרִשׁ הוֹלֵךְ אַחֵר הַבָּקָר הַחוֹרֵשׁ שְׁנַיִם-עֶשְׂרִי צִמְדִּים זוג בָּקָר לִפְנָיו וְהוּא בִּשְׁנַיִם הַעֲשָׂרָה בִּאֲחֻזָּה וַיַּעֲבֹר אֵלָיו וַיִּשְׁלַךְ קֶצֶת מֵאֲדָרְתּוֹ אֵלָיו לִרְמִיזָה שֶׁהָאֵל נָבִיא לֹה: כ וַיַּעֲזֹב אֶת-הַבָּקָר וַיִּרְץ אַחֲרֵי אֵלָיו וַיִּאֲמַר אֲשֶׁקֶה-נָּא לְאִבִּי וּלְאִמִּי וְאֶלְכָה אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ שׁוּב אֵל כִּי הַנִּפְלְאוֹת וְהַנִּסִּים מִתְּשׁוּבָתִי הָמוּ גַם לָךְ גַּם אִתָּה תַעֲשֶׂה כְּמוֹתִי: כא וַיָּשָׁב מֵאֲחֲרָיו לִנְשֹׁק לְאִבִּי וּלְאִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת-צִמְדֵי הַבָּקָר וַיִּזְבַּחְהוּ כִּי לֹא הָלַךְ לְחֹטֵט עֲצִים אֵלָּא וַיִּקַּם וַיִּלָּךְ אַחֲרֵי אֵלָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ:

אֱלִישֶׁעַ: יח וְהַשְׂאֲרָתִי בְּיִשְׂרָאֵל שְׂבָעַת אֲלָפִים כְּלֵי-הַכְּרָפִים אֲשֶׁר לֹא-כָּרְעוּ לַבָּעַל וְכָל הַפָּה אֲשֶׁר לֹא-נִשְׁקָ לֹא: יט וַיִּלָּךְ מִשֵּׁם וַיִּמָּצֵא אֶת-אֱלִישֶׁעַ בֶּן-שָׁפְטָן וְהוּא חָרִשׁ שְׁנַיִם-עֶשְׂרִי צִמְדִּים לִפְנָיו וְהוּא בִּשְׁנַיִם הַעֲשָׂרָה וַיַּעֲבֹר אֵלָיו וַיִּשְׁלַךְ אֲדָרְתּוֹ אֵלָיו: כ וַיַּעֲזֹב אֶת-הַבָּקָר וַיִּרְץ אַחֲרֵי אֵלָיו וַיִּאֲמַר אֲשֶׁקֶה-נָּא לְאִבִּי וּלְאִמִּי וְאֶלְכָה אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ שׁוּב כִּי מִה עָשִׂיתִי לָךְ: כא וַיָּשָׁב מֵאֲחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת-צִמְדֵי הַבָּקָר וַיִּזְבַּחְהוּ וּבְכָלִי הַבָּקָר בִּשְׁלָם הַבֶּשֶׂר וַיִּתֵּן לָעָם וַיִּאֲכֹלוּ וַיִּקַּם וַיִּלָּךְ אַחֲרֵי אֵלָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ:

שי למורא ולא שבו מדרךם הרעה, היו האויבים באים עליהם, ויהי זה כאלו הוא היה מביא אותם, כי כשהורו הרי הם נענשים יותר. יח) שבעת אלפים, שאלו בלבד היו הכשרים שבהם. יט) צמדים, צמדים של זוג בקר המושכים בעל המחרשת. כא) בשלם הבשר, בשל להם הבשר. ורש"י פרש, בשל את שני הכשרים, דהנה, הכשר שלהם. ויתן לעם ויאכלו, מרב שמחה עשה משהו.

אֲחֲרָיו וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ שׁוּב כִּי מִה עָשִׂיתִי לָךְ: כא וַיָּשָׁב מֵאֲחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת-צִמְדֵי הַבָּקָר וַיִּזְבַּחְהוּ וּבְכָלִי הַבָּקָר בִּשְׁלָם הַבֶּשֶׂר וַיִּתֵּן לָעָם וַיִּאֲכֹלוּ וַיִּקַּם וַיִּלָּךְ אַחֲרֵי אֵלָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ:

וַיִּזְבַּחְהוּ כִּי לֹא הָלַךְ לְחֹטֵט עֲצִים אֵלָּא וַיִּקַּם וַיִּלָּךְ אַחֲרֵי אֵלָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

עַל-נִפְשָׁהּ: ה וַשְּׁמַע אִישָׁה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהַחֲרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נִדְרֶיהָ וְאָסְרָה אֶשְׁר־אָסְרָה עַל-נִפְשָׁהּ יָקָמוּ: ו אִם בְּיוֹם שָׁמַע אִישָׁה יָנִיא אוֹתָהּ וְהָפַר אֶת-נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִכְתָּא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל-נִפְשָׁהּ וְהוּא יִסְלַח-לָהּ: ז וְנָדָר אֶלְמָנָה וְגִרּוּשָׁה כָּל אֶשְׁר־אָסְרָה עַל-נִפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ: ח וְאִם-בֵּית אִישָׁה נִדְרָה אוֹ-אָסְרָה אֶסֶר עַל-נִפְשָׁהּ בִּשְׁבָעָה: ט וַשְּׁמַע אִישָׁה וְהַחֲרִישׁ לָהּ לֹא הִנִּיא אוֹתָהּ וְקָמוּ כָּל-נִדְרֶיהָ וְכָל-אֶסֶר אֶשְׁר־אָסְרָה עַל-נִפְשָׁהּ יָקוּם: י וְאִם-הָפַר יָפַר אֹתָם וְאִישָׁה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל-מוֹצֵא שְׁפָתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וְלֹא-אֶסֶר נִפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁה הַפָּרָם וְהוּא יִסְלַח-לָהּ: (ישראל)

ל נידבר משה אל-ראשי המפות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה יהוה: ג איש כִּי-יִדַּר נָדַר לַיהוָה אוֹ-הִשָּׁבַע שְׂבָעָה לְאָסֶר אֶסֶר עַל-נִפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל-הֵיכָא מִפּוֹי יַעֲשֶׂה: ד וְאִשָּׁה כִּי-תִדַּר נָדַר לַיהוָה וְאָסְרָה אֶסֶר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנַעֲרֶיהָ: ה וַשְּׁמַע אָבִיהָ אֶת-נִדְרָהּ וְאָסְרָה אֲשֶׁר אָסְרָה עַל-נִפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל-נִדְרֶיהָ וְכָל-אֶסֶר אֶשְׁר־אָסְרָה עַל-נִפְשָׁהּ יָקוּם: ו וְאִם-הִנִּיא אָבִיהָ אוֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל-נִדְרֶיהָ וְאָסְרָה אֲשֶׁר אָסְרָה עַל-נִפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וְהוּא יִסְלַח-לָהּ כִּי-הִנִּיא אָבִיהָ אוֹתָהּ: ז וְאִם-הָיוּ תִּהְיֶה לְאִישׁ וְנִדְרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִכְתָּא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה

יִפְּלֶגְדָּר וְכָל־שִׁבְעַת אֶפֶר לְעֹנֶת נֶפֶשׁ אִישָׁה
יִקְיָמוּ וְאִישָׁה יִפְרְנוּ: ^{טו} וְאִם־הִחֲרַשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ
אִישָׁה מִיּוֹם אֲלִיּוֹם וְהַקִּים אֶת־כָּל־נִדְרֶיהָ אוֹ
אֶת־כָּל־אֶסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַקִּים אֹתָם כִּי־

הִחֲרַשׁ לָהּ בְּיוֹם שְׁמָעוֹ: ^{טז} וְאִם־הִפְּרָ יִפְּרָ אֹתָם
אֲחֵרֵי שְׁמָעוֹ וְנִשָּׂא אֶת־עֹנָהּ: ^{יז} אֲלֵהּ הַחֲקִים
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ
בֵּין־אָב לְבֵתוֹ בְּנִעֲרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: פ

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום ראשון עמ' א

מחלוקת נוספת של אמוראים אלו בענין אחר: כְּתִיב בקינת דוד
על מותם של שאול ויהונתן במלחמה (שמואל ב' א יח), 'וַיֹּאמֶר, לְלִמְד
בְּנֵי יְהוּדָה קִשְׁת, הִנֵּה כְּתוּבָה עַל סֵפֶר הַיִּשְׁרָ – עֵתָה שְׁמֹתוֹ שְׁאֹל
וְיִהוֹנָתָן הַגְּבוּרִים, צִרִיךְ לִלְמַד אֶת בְּנֵי יְהוּדָה לְהַלְחֵם בְּקִשְׁת,
וּכְכָתוּב בְּסֵפֶר הַיִּשְׁרָ שְׁבִנִי יְהוּדָה מוֹשְׁכֵי קִשְׁת. שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא:
מֵאֵי סֵפֶר הַיִּשְׁרָ. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אִמֶּר רַבִּי חֵימָא בְּרַ אֲבָא אִמֶּר רַבִּי
יֹחָנָן, זֶה סֵפֶר אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב – סֵפֶר בְּרֵאשִׁית שְׁבוּ מִסּוּפֵרִים
מַעֲשֵׂי הָאֲבוֹת שֶׁנֶּקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן נִקְרָא סֵפֶר הַיִּשְׁרָ, וְהֵיכֵן
נִקְרָא הָאֲבוֹת כֵּךְ, דְּכְתִיב בָּהּ – שְׁנֹכְתָב לְגַבִּיהֶם בְּבִרְכּוֹת בִּלְעָם
לְיִשְׂרָאֵל (בְּמִדְבָּר כג י), 'תָּמוֹת נֶפֶשׁ מוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵי אֲחֵרֵיתִי כְּמוֹהוּ'
– הַלּוֹאֵי וְאִמּוֹת בְּמִיתַת אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב שְׁנֵאמְרָה בְּהֶם
'גִּיעִיָּה, וּכְמִבּוֹאָר לַעִיל.
שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְהֵיכָא רְמִיָּא – וְהֵיכֵן רִמּוֹז בְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית שְׁבִנִי
יְהוּדָה מוֹשְׁכִים בְּקִשְׁת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: שְׁנֵאמְרָה בְּבִרְכַּת יַעֲקֹב
לְיִהוּדָה (בְּרֵאשִׁית מט ח) 'וְיִהוּדָה אֵתָּה יִירוּדָה אֲחֵיךָ, יִרְדָּךְ בְּעֶרְפָּךְ אֲבִיךָ,
וְאִיזוֹ הִיא מַלְחָמָה שְׁצִירֶיהָ הִרְמַת יָד כְּנֶגֶד עוֹרְפָּךְ, הֵי אִמֶּר זוֹ קִשְׁת,
שֶׁהַמוֹשֵׁךְ בָּהּ מֵרִים יָדוֹ לְגוֹבָה עֵינָיו, דְּהֵינּוּ מוֹל הָעוֹרָף.
דְּעוֹת נֹסְפוֹת בְּבִיאור 'סֵפֶר הַיִּשְׁרָ': רַבִּי אֲלֵעָזָר אִמֶּר, סֵפֶר הַיִּשְׁרָ
זֶה סֵפֶר מִשְׁנֵה תוֹרָה – חוֹמֶשׁ דְּבָרִים, וְנֵאמָר קְרוּ לִיה 'סֵפֶר הַיִּשְׁרָ',
דְּכְתִיב בּו (דְּבָרִים יח) 'וְעִשִּׂיתָ הַיִּשְׁרָ וְהַמּוֹזֵב כְּעִנִּי ה'". שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא:
וְהֵיכָא רְמִיָּא – וְהֵיכֵן רִמּוֹז בְּחוֹמֶשׁ זֶה שְׁבִנִי יְהוּדָה מוֹשְׁכִים בְּקִשְׁת
כִּפִּי שְׁאֵמְרָ דּוֹד. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: שְׁנֵאמְרָה בְּבִרְכַּת מֹשֶׁה לְשִׁבְט
יְהוּדָה (שם לג ח) 'יִדְּיו רַב לִי' – יִדְּיו יִרְבּוּ וְיִנְקֻמוּ מִשְׁנֹאֵי בְּמַלְחָמָה,
וְאִיזוֹ הִיא מַלְחָמָה שְׁצִירֶיהָ שְׁתֵּי יָדֵים, הֵי אִמֶּר זוֹ קִשְׁת שְׁמוֹשֵׁךְ
בָּהּ בְּשֵׁתִי יָדוֹ.
רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ נַחֲמָנִי אִמֶּר, סֵפֶר הַיִּשְׁרָ זֶה סֵפֶר שׁוֹמְרִים, וְנֵאמָר קְרוּ
לִיה 'סֵפֶר הַיִּשְׁרָ', דְּכְתִיב בּו (שׁוֹפְטִים יו) 'בְּיָמִים הֵּם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל,
אִישׁ הַיִּשְׁרָ כְּעִנְיָו יִעֲשֶׂה'. שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְהֵיכָא רְמִיָּא בְּסֵפֶר
שׁוֹפְטִים שְׁבִנִי יְהוּדָה מוֹשְׁכִים בְּקִשְׁת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: שְׁנֵאמְרָה (שם
ג) לְגַבִּי הַגּוֹיִים שְׁנוֹתוֹ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְאַחַר כִּיבוּשָׁה, שְׁהוֹתִירַם
שֵׁם ה' לְמַעַן דַּעַת דִּירוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלִמְדָם מַלְחָמָה, וְאִיזוֹ הִיא
מַלְחָמָה שְׁצִירֶיהָ לִמְדוֹ, הֵי אִמֶּר זוֹ קִשְׁת.

שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וּמִנְיָן דְּכִי־יְהוּדָה כְּתִיב – וּמִנְיָן שְׁפִסּוּק זֶה הַמְבָאָר
שִׁישְׂרָאֵל לְמִדּוֹ לְהַלְחֵם בְּקִשְׁת נֵאמְרָה בְּבִנֵי יְהוּדָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא:
דְּכְתִיב בְּתַחֲלִילַת סֵפֶר שׁוֹפְטִים (א א-ג), 'וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ,
וַיִּשְׁאַלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּה' לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ (בְּתַחֲלִיל) אֵל הַכְּנַעֲנִי
לְהַלְחֵם בּוֹ, וַיֹּאמֶר ה' יְהוּדָה יַעֲלֶה, כְּלוֹמֵר שְׁשִׁבְט יְהוּדָה יִלְחֹם
תַּחֲלִילָה, וְאִם כֵּן סֵתָם מַלְחָמָה הָאִמּוּרָה בְּסֵפֶר זֶה עוֹסֶקֶת בְּבִנֵי
יְהוּדָה.
מַחֲלּוֹקֶת נֹסְפֶת שֶׁל אִמּוּרָאִים אֵלּוּ: כֹּאשֶׁר אֲבָל שְׁאֹל קוֹדֶם
שְׁמַלְךָ עִם הַנְּבִיא שְׁמוּאֵל, נֵאמְרָה (שְׁמוּאֵל א' ט כד) 'וַיִּרְאֵם הַמֶּלֶךְ אֶת
הַשּׁוֹק וְהָעֲלִיָּה וַיִּשֶּׁם לִפְנֵי שְׁאֹל'. שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מֵאֵי [מִהוּן]
'וְהָעֲלִיָּה'. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: רַבִּי יֹחָנָן אִמֶּר, 'הַשּׁוֹק וְהָעֲלִיָּה' הוּא
שׁוֹק וְאֵלִיָּה, וְנֵאמָר 'וְהָעֲלִיָּה' – וּמִדּוּעַ קְרוּיָה הָאֵלִיָּה 'הָעֲלִיָּה'
שֶׁמְשַׁמְעָה מִה שְׁמַעַל הַשּׁוֹק, דְּמִסְמַכָּא שׁוֹק לְאֵלִיָּה – כִּיּוֹן שְׁהָאֵלִיָּה
נִמְצָאֵת מִעַל הַשּׁוֹק וְנִשְׁעֲנֶת עֲלָיו.
שִׁיטוֹת נֹסְפוֹת מִהוּ 'הָעֲלִיָּה': וְרַבִּי אֲלֵעָזָר אִמֶּר, 'הַשּׁוֹק וְהָעֲלִיָּה'
הוּא שׁוֹק וְחֹזֶה, וְנֵאמָר 'וְהָעֲלִיָּה' – וּמִדּוּעַ קְרוּיָה חֹזֶה 'הָעֲלִיָּה', דְּכְתִיב
לָהּ לְחֹזֶה עֲלִיּוֹתָה דְּשׁוֹק כִּי כְּעִי אֲנוּפִי – כִּיּוֹן שְׁבִשְׁעַת הַתְּנוּפָה מִנִּיחַ
הַכְּהֵן אֶת חֹזֶהוּ עַל גְּבִי הַשּׁוֹק, וּמִנְיָן לִיה – וּמִנְיָן.
וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ נַחֲמָנִי אִמֶּר, בִּיאור 'הַשּׁוֹק וְהָעֲלִיָּה' הוּא שׁוֹק וְשׁוּפִי
– וְכַף הִירָךְ, וְנֵאמָר 'וְהָעֲלִיָּה' – וּמִדּוּעַ קְרוּיָה הַשּׁוּפִי 'הָעֲלִיָּה', כִּיּוֹן
דְּשׁוּפִי עֲלִיּוֹתָה דְּשׁוֹק קָא – מִקּוֹם הַשּׁוּפִי בְּנוֹף הַבְּהֵמָה הוּא מִעַל
הַשּׁוֹק.
שְׁנִינֵי בְּמִשְׁנָה: לֹא תִתִּיחַד אִשָּׁה עִמָּהֶם – עִם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי
שְׁחֻשׁוֹדִים עַל הָעֲרִיּוֹת.
מִבְּרַת הַגְּמָרָא: כְּמֵאֵי עֲקָרִין – בִּאִיזָה אֹפֶן שֶׁל יָחִיד עוֹסֶקֶת
מִשְׁנָה זוֹ, אֵילִימָא כְּחַד – אִם כּוֹנוֹת הַמִּשְׁנָה שְׁאִסּוֹר לָהּ לְהִתִּיחַד
עִם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אַחֵד, דְּכְוֹנוֹתָהּ נִפְּי יִשְׂרָאֵל מִי שְׂרִי – וְכִי עִם
יִשְׂרָאֵל בְּאֹפֶן זֶה מוֹתֵר לְהִתִּיחַד. וְהֵתָּן (קִדּוּשִׁין פ) לְגַבִּי יִשְׂרָאֵל,
לֹא יִתִּיחַד אִישׁ אַחֵד אֶפְּלִי עִם שְׁתֵּי נָשִׁים, כִּיּוֹן שְׁדַעְתָּן קֵלָה וִישׁ
לְחֻשׁוֹ שִׁיתַּפְתּוּ שְׁתֵּיהֶן לְחֻטּוֹא עִמָּהּ, וּבּוֹדָאֵי שְׁלֹא יִתִּיחַד עִם
אִשָּׁה אַחַת, וְאִם כֵּן גַּם עִם יִשְׂרָאֵל אַחַד אִסּוֹר לְאִשָּׁה לְהִתִּיחַד,
וְאִילוֹ מִשְׁתַּנִּינוּ עוֹסֶקֶת בִּאִסּוֹר מִיּוֹחַד לְהִתִּיחַד עִם גּוֹי.

ביאורים לפרקי אבות

פרק א משנה ד

יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם. יוסי בן יועזר איש צרדה אומר, יהי ביתך בית ועד לחכמים, והיו מתאבקי בעפר רגליהם, והיו שותה בצמא את דבריהם.

נקודות משיחות קודש

והתנא מדייק "בית ועד לחכמים" לשון רבים, כי לפני יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן לא הוזכרו זוגות, כי האחד הי' לראש, ורק בימייהם הוחל זמן המחלוקת בישראל⁴. לכן יש צורך בחכמים רבים, כדי שיקבעו ההלכה על פי הרבים.

והיו מתאבקי בעפר רגליהם – האדם המתחבר לחכמים צריך להרגיש שמצד עצמו הוא בבחינת "אבק" לבד, שאין בו ממש ואין בו תועלת, כאבק הזה שאינו מצמיח.

והתנא מדייק "בעפר רגליהם", ולא באבק רגליהם". כי אצל החכמים גם בחינת "רגל" שלהם (בחינה התחתונה ביותר) היא בבחינת "עפר" וביטול, כמאמר "ונפשי כעפר לכל תהי". כי בעפר הגרגירים דבוקים זה לזה (בחינת דביקות וביטול) והעפר גם מצמיח (משא"כ באבק)⁵.

ומדייק "בעפר רגליהם", לרמז שיש ללמוד מהנהגתם ודרכי הילוכם של החכמים.

והיו שותה בצמא את דבריהם – אולם, כשמדובר בדבריהם של החכמים, היינו דברי התורה שלהם, אזי אינו מספיק הביטול להחכמים ("והיו מתאבקי בעפר רגליהם"), אלא על האדם לקלוט את הדברים בפנימיות, בהבנה והשגה.

אך, העובדה שהלימוד צריך להיות בהבנה והשגה, עלולה לגרום חלישות מסויימת ברגש הביטול אל החכמים (שהרי הלימוד תלוי בהבנתו הווא).

על זה אמר "והיו שותה בצמא את דבריהם": עליו להכיר שהוא זקוק לחכמים, ועליו לשמוע תורה מפיהם מתוך ביטול, כאדם השותה מים לצמא, שהוא מרגיש עד כמה הם חסרים לו.

זאת ועוד: לא זו בלבד שהחכמים יוסיפו לו בידיעתם והבנת התורה, אלא הם גם ישפיעו עליו שחלקו בתורה יתגלה ויאיר בכל תרי"ג כחות נפשו. זהו הרמז ב"היו שותה": המים מעבירים ומחלקים את המזון⁶ לכל חלקי הגוף⁷.

השאלות במשנתנו: א. הדיוק "בית ועד לחכמים", ולא "לתלמידים" (כמשנה א' – "והעמידו תלמידים הרבה"), או "לתלמידי חכמים". ב. הקשר לבעל המאמר – יוסי בן יועזר. והביאור:

יהי ביתך בית ועד לחכמים – בדורו של יוסי בן יועזר היתה המחלוקת הראשונה בישראל שלא באה לידי הכרעה¹. לכן דרש יוסי בן יועזר, בתור נשיא הדור, שכל אחד ישתדל לעשות ביתו "בית ועד" לחכמי ההוראה היושבים על מדין, כך שבמקרה של חילוקי דעות יהיו נוכחים חכמים רבים, ויוכלו לבוא לידי הכרעה ופסק דין. ודבר זה הוא בבחינת מילי דחסידותא, כי משורת הדין די ב"בית ועד" אחד.

והיו מתאבקי בעפר רגליהם – בעל הבית עלול לחשוב, שלאחר שהעמיד את ביתו לרשותם של החכמים ודאג לצרכיהם רשאי הוא, ואולי אף צריך, לצאת לדרכו, כדי שנוכחותו לא תפריע לחכמים בדיוניהם. ולאידך גיסא – מאחר שהחכמים מתקבצים בביתו, וצריכים לו, יתכן שיראה את עצמו כשואה להם או אפילו נעלה מהם בבחינה מסויימת. והתנא שולל את שתי הסברות האלה: על בעל הבית להשאיר ולהמציא בחברתם של החכמים, וזאת מתוך ביטול מוחלט והכרה שאינו שייך ליותר מאשר "רגליהם".

והיו שותה בצמא את דבריהם – יתר על כן, עליו להשתוקק לשמוע את דברי החכמים ולהתענג בהם כאדם השותה מים לצמא. וכאשר בטל הוא לחכמים ומאזין לדבריהם בקשב רב, וכן שותה בצמא את דבריהם, אזי קולט את הדברים כראוי והם נחקקים בזכרונו. וכשיתנהג בדרך זו – יהי גם הוא סוף סוף לאחד מחכמי ישראל².

*

יהי ביתך בית ועד לחכמים – היינו שביתו יהי המקום הקבוע לועידת חכמים, בקביעות ובתמידות³. וזה מקנה לביתו חשיבות מסויימת גם כשאינם בביתו.

5. ראה תו"א וישלח (כו, ג), ש"עפר" רומז למלכות דקדושה, ו"אבק" למלכות דקליפה.

6. עירובין כו, ב במשנה ובפיה"מ שם.

7. משיחת ש"פ אחרי תשכ"ב – על פי רשימת השומעים בלבד.

1. תו"ה יוסי – חגיגה טז, א (בשם הירושלמי).

2. משיחת ש"פ מטו"מ תשמ"ב – על פי רשימת השומעים בלבד.

3. ראה פיה"מ: שתשים ביתך מוכן להתקבץ החכמים תמיד.

4. תויו"ט.

לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א			
באר שבע (ק)	5:46	5:50	8:34	8:37	9:14	9:16	10:26	10:28	13:22	13:22	19:47	19:45	20:16	20:13	19:25	20:25
חיפה (ק)	5:42	5:45	8:30	8:33	9:12	9:14	10:24	10:26	13:21	13:21	19:53	19:50	20:20	20:17	19:18	20:29
ירושלים (ק)	5:43	5:47	8:32	8:34	9:12	9:14	10:24	10:26	13:20	13:20	19:52	19:49	20:16	20:13	19:10	20:25
תל אביב (ק)	5:44	5:48	8:33	8:35	9:13	9:15	10:26	10:27	13:22	13:22	19:49	19:46	20:19	20:16	19:25	20:27
אוסטריה, וינה (ק)	5:08	5:14	7:54	8:00	9:02	9:05	10:23	10:25	13:40	13:40	20:52	20:47	21:35	21:28	20:30	21:46
אוסטריה, מלבורן (ח)	7:34	7:31	9:18	9:18	9:58	9:57	10:49	10:48	12:56	12:56	17:20	17:24	17:49	17:53	17:04	18:05
אוקראינה, אודסה (ק)	5:17	5:23	8:06	8:11	9:08	9:11	10:28	10:30	13:42	13:42	20:48	20:43	21:28	21:22	20:26	21:39
אוקראינה, דניפופטרובסק (ק)	4:52	4:58	7:37	7:44	8:47	8:50	10:08	10:10	13:25	13:25	20:39	20:33	21:21	21:15	20:16	21:33
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:10	5:17	7:49	7:58	9:08	9:12	10:30	10:33	13:51	13:51	21:12	21:06	21:58	21:51	20:49	22:10
אוקראינה, קייב (ק)	5:01	5:08	7:39	7:49	9:00	9:04	10:23	10:25	13:44	13:44	21:06	21:00	21:52	21:44	20:43	22:04
אחוד אמריות, אבו דאבי (ח)	5:42	5:45	8:27	8:29	9:03	9:05	10:13	10:14	13:02	13:03	19:14	19:13	19:41	19:39	18:53	19:50
אטליה, מילאנו (ק)	5:48	5:53	8:37	8:42	9:36	9:39	10:55	10:57	14:08	14:08	21:13	21:08	21:49	21:44	20:48	22:00
אקוודור, קיטו (ח)	6:17	6:17	8:45	8:46	9:16	9:17	10:19	10:19	12:50	12:51	18:23	18:24	18:47	18:47	18:06	18:56
ארנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:59	7:56	9:50	9:49	10:27	10:26	11:19	11:19	13:30	13:30	18:02	18:05	18:30	18:33	17:46	18:44
ארנטינה, ברילוצ'ה (ח)	9:08	9:04	10:46	10:45	11:27	11:26	12:17	12:16	14:21	14:22	18:35	18:40	19:07	19:12	18:21	19:24
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:51	5:56	8:42	8:45	9:30	9:32	10:45	10:47	13:49	13:49	20:33	20:30	21:07	21:03	20:12	21:16
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:36	5:41	8:27	8:31	9:17	9:19	10:33	10:35	13:39	13:39	20:26	20:23	21:01	20:57	20:05	21:11
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	5:37	5:41	8:27	8:31	9:17	9:20	10:34	10:35	13:39	13:39	20:27	20:23	21:02	20:57	20:06	21:11
ארה"ב, ניו יורק (ק)	6:07	6:13	8:58	9:02	9:51	9:53	11:08	11:10	14:16	14:16	21:08	21:04	21:44	21:39	20:47	21:54
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:30	6:33	9:18	9:20	9:57	9:58	11:08	11:10	14:02	14:02	20:25	20:23	20:53	20:50	20:04	21:02
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:51	5:55	8:40	8:43	9:22	9:25	10:36	10:37	13:33	13:34	20:04	20:01	20:35	20:31	19:44	20:43
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:38	6:41	9:24	9:26	10:00	10:02	11:10	11:12	14:01	14:01	20:15	20:14	20:42	20:40	19:56	20:51
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:30	5:35	8:21	8:25	9:12	9:14	10:28	10:30	13:35	13:35	20:24	20:20	21:00	20:55	20:03	21:09
ארה"ב, ניו יורק, גן ישראל (ק)	5:36	5:41	8:27	8:31	9:18	9:21	10:35	10:37	13:42	13:42	20:33	20:29	21:09	21:04	20:12	21:19
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	6:01	6:06	8:52	8:56	9:41	9:44	10:57	10:59	14:03	14:03	20:50	20:46	21:24	21:20	20:29	21:34
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:27	5:32	8:18	8:22	9:10	9:12	10:27	10:29	13:34	13:34	20:25	20:21	21:01	20:56	20:04	21:10
בוליביה, לה-פס (ח)	7:02	7:01	9:16	9:16	9:48	9:48	10:46	10:46	13:08	13:09	18:15	18:17	18:40	18:42	17:59	18:51
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:42	5:49	8:15	8:27	9:43	9:47	11:06	11:09	14:29	14:29	21:54	21:47	22:41	22:33	21:30	22:54
בלגיה, בריסל (ק)	5:44	5:51	8:20	8:30	9:44	9:48	11:07	11:09	14:29	14:29	21:52	21:46	22:39	22:31	21:29	22:51
ברזיל, סאו פאולו (ח)	6:49	6:47	8:55	8:55	9:29	9:28	10:24	10:25	12:43	12:43	17:41	17:44	18:02	18:05	17:21	18:15
ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)	6:35	6:34	8:43	8:43	9:16	9:16	10:12	10:12	12:31	12:31	17:26	17:28	17:52	17:54	17:10	18:04
בריטניה, לונדון (ק)	4:59	5:06	7:29	7:42	9:00	9:04	10:23	10:26	13:47	13:47	21:15	21:09	22:01	21:53	20:53	22:14
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:57	5:05	-	-	9:04	9:08	10:28	10:31	13:56	13:56	21:32	21:25	22:25	22:16	21:11	22:38
גרמניה, ברלין (ק)	5:00	5:07	-	-	9:04	9:08	10:28	10:31	13:53	13:53	21:26	21:19	22:15	22:06	21:01	22:28
גרמניה, פרינקיפס (ק)	5:30	5:37	8:10	8:19	9:29	9:32	10:51	10:53	14:11	14:11	21:31	21:26	22:17	22:10	21:09	22:29
הרוב, אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:55	6:53	8:58	8:57	9:32	9:31	10:27	10:27	12:43	12:44	17:39	17:42	17:58	18:01	17:16	18:11
הודו, מומבאי (ח)	6:09	6:11	8:50	8:52	9:24	9:26	10:32	10:33	13:17	13:18	19:20	19:19	19:45	19:44	19:01	19:54
הודו, פונה (ח)	6:06	6:08	8:47	8:49	9:21	9:22	10:29	10:30	13:13	13:14	19:15	19:14	19:40	19:39	18:56	19:49
הונגריה, בודפשט (ק)	5:00	5:06	7:47	7:53	8:53	8:56	10:13	10:15	13:29	13:29	20:38	20:33	21:20	21:14	20:16	21:31

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
טורקיה, איסטנבול (ח)	4:40	4:44	7:30	7:34	8:21	8:23	9:37	9:39	12:43	12:44	19:32	19:29	20:07	20:03	19:11	20:17
יוון, אתונה (ק)	6:13	6:18	9:04	9:07	9:50	9:52	11:05	11:07	14:07	14:08	20:48	20:45	21:21	21:17	20:27	21:30
מולדובה, קישינב (ק)	5:23	5:29	8:11	8:16	9:14	9:18	10:34	10:37	13:49	13:49	20:58	20:52	21:38	21:32	20:35	21:49
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:05	6:08	8:47	8:49	9:21	9:23	10:30	10:31	13:15	13:15	19:18	19:17	19:43	19:42	18:59	19:52
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	8:06	8:02	9:33	9:32	10:19	10:17	11:06	11:04	13:05	13:06	17:05	17:10	17:40	17:45	16:51	17:59
נפאל, קטמנדו (ח)	5:17	5:20	8:03	8:06	8:41	8:43	9:52	9:53	12:44	12:44	19:02	19:00	19:30	19:28	18:42	19:39
סין, בייג'ינג (ח)	4:57	5:01	7:47	7:51	8:36	8:39	9:52	9:54	12:57	12:57	19:43	19:39	20:17	20:13	19:20	20:27
סינגפור, סינגפור (ח)	7:05	7:05	9:35	9:36	10:06	10:06	11:08	11:09	13:41	13:41	19:16	19:16	19:40	19:40	18:58	19:49
פולין, ורשה (ק)	4:30	4:38	-	7:09	8:34	8:38	9:58	10:01	13:23	13:23	20:52	20:46	21:42	21:34	20:29	21:55
פורו, לימה (ח)	6:30	6:29	8:49	8:49	9:20	9:20	10:19	10:20	12:44	12:45	17:58	18:00	18:23	18:24	17:42	18:33
צרפת, ליון (ק)	6:04	6:10	8:53	8:58	9:53	9:56	11:12	11:14	14:25	14:25	21:29	21:24	22:08	22:02	21:07	22:19
צרפת, פריז (ק)	6:01	6:08	8:45	8:53	9:57	10:00	11:18	11:20	14:36	14:36	21:53	21:47	22:35	22:28	21:29	22:46
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:51	5:52	8:24	8:24	8:55	8:55	9:58	9:59	12:33	12:34	18:13	18:14	18:37	18:37	17:56	18:47
קנדה, טורונטו (ק)	5:48	5:54	8:39	8:43	9:34	9:37	10:52	10:54	14:01	14:01	21:01	20:56	21:35	21:30	20:36	21:45
קנדה, מונטריאול (ק)	5:18	5:24	8:08	8:13	9:07	9:10	10:26	10:28	13:39	13:39	20:43	20:38	21:20	21:15	20:19	21:31
קפריסין, לרנקה (ק)	5:42	5:46	8:31	8:34	9:14	9:17	10:28	10:30	13:27	13:27	20:00	19:58	20:31	20:28	19:40	20:40
רוסיה, לובאווטש (ח)	4:36	4:44	-	-	8:47	8:51	10:13	10:16	13:44	13:44	21:27	21:20	22:24	22:14	21:03	22:39
רוסיה, מוסקבה (ח)	4:03	4:12	-	-	8:17	8:22	9:44	9:48	13:18	13:18	21:11	21:03	22:06	21:55	20:42	22:23
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:39	4:45	7:26	7:32	8:31	8:34	9:51	9:53	13:06	13:06	20:15	20:10	20:56	20:50	19:53	21:07
שווייץ, ציריך (ק)	5:43	5:49	8:30	8:36	9:35	9:38	10:55	10:58	14:11	14:11	21:25	21:20	22:01	21:55	20:58	22:12
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:58	5:59	8:36	8:38	9:09	9:10	10:15	10:16	12:56	12:57	18:50	18:49	19:15	19:14	18:32	19:24

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בכל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצערנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומכל-פורעניות המתנגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לב"ב



לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כמנויים
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמודות נדרים פלוס



2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.
שולם
1949
תל אביב